

Nentare

101 - C - 12

SC-E-3-12

C101

Anecdota Oxoniensia

TEXTS, DOCUMENTS, AND EXTRACTS

CHIEFLY FROM

MANUSCRIPTS IN THE BODLEIAN

AND OTHER

OXFORD LIBRARIES

SEMITIC SERIES. VOL. I—PART VI

*MEDIAEVAL JEWISH CHRONICLES
AND CHRONOLOGICAL NOTES*

EDITED BY

AD. NEUBAUER

II

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1895

[All rights reserved]

[UNDER the general title of *Anecdota Oxoniensia*, it is proposed to publish materials, chiefly inedited, taken direct from MSS., those preserved in the Bodleian and other Oxford Libraries to have the first claim to publication. These materials will be (1) unpublished texts and documents, or extracts therefrom, with or without translations; or (2) texts which, although not unpublished, are unknown in the form in which they are to be printed in the *Anecdota*; or (3) texts which, in their published form, are difficult of access through the exceeding rarity of the printed copies; or (4) collations of valuable MSS.; or (5) notices and descriptions of certain MSS., or dissertations on the history, nature, and value thereof. The materials will be issued in four Series:—

- I. *The Classical Series.*
- II. *The Semitic Series.*
- III. *The Aryan Series.*
- IV. *The Mediaeval and Modern Series.]*

JFAA
SC-E-3

Anecdota Oxoniensia

MEDIAEVAL JEWISH CHRONICLES

AND

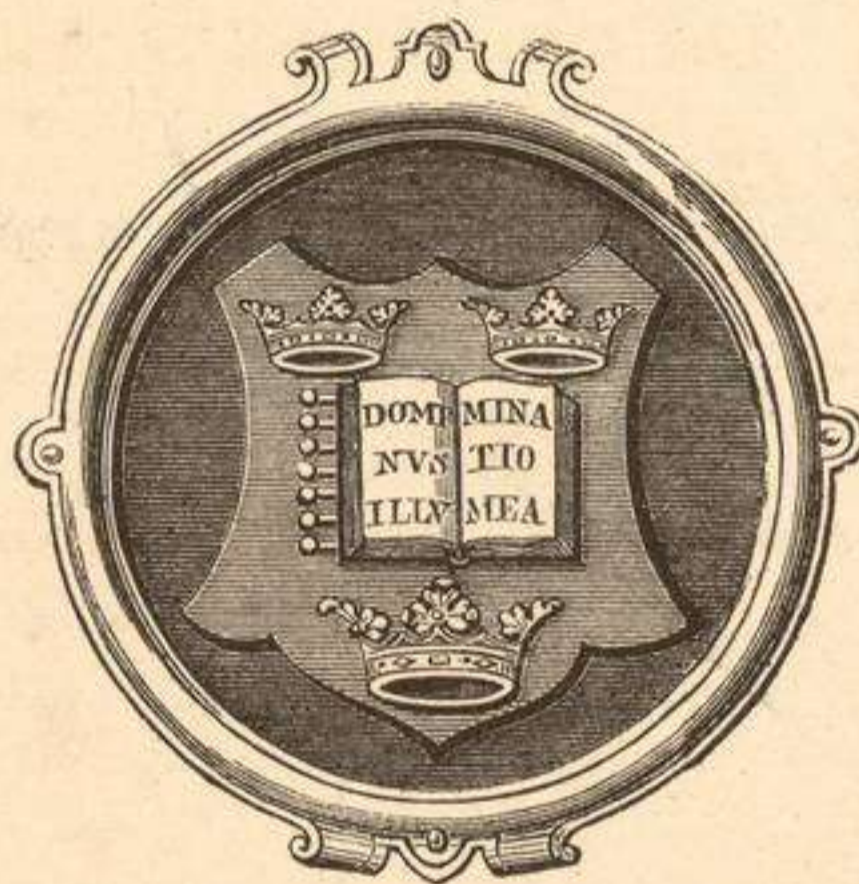
CHRONOLOGICAL NOTES

EDITED FROM PRINTED BOOKS AND MANUSCRIPTS

BY

AD. NEUBAUER

II

Oxford

AT THE CLARENDON PRESS

1895

[All rights reserved]

R. 901

53

1590

London

HENRY FROWDE

OXFORD UNIVERSITY PRESS WAREHOUSE
AMEN CORNER, E.C.

New York

MACMILLAN & CO., 66, FIFTH AVENUE

IN MEMORIAM.

THE REV. DR. ALEXANDER KOHUT, NEW YORK .

M. ISIDORE LOEB, PARIS

THE REV. DR. JOSEPH PERLES, MUNICH

CONTENTS.

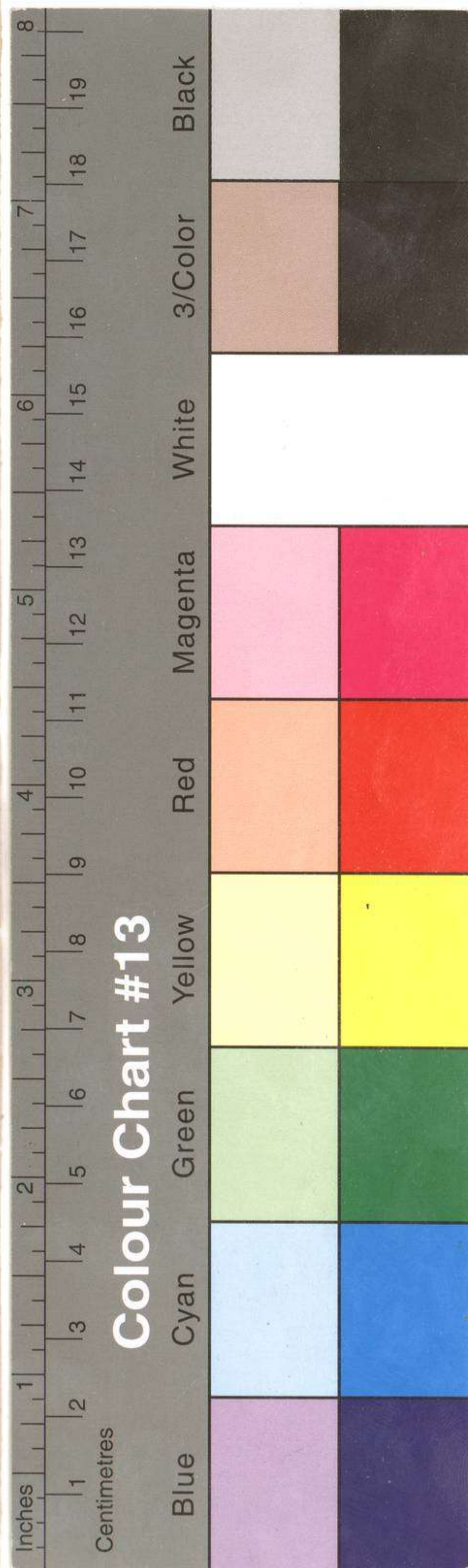
	PAGE
PREFACE	vii
ABRIDGED WORDS	xvi
MEDIAEVAL JEWISH CHRONICLES, INDEX TO I AND II	xvii
CHRONICLES :—	
I. THE SCROLL OF FASTING	3
II. THE ORDER OF THE WORLD	26
III. THE SMALLER ORDER OF THE WORLD	68
IV. AN ARABIC CHRONICLE FROM THE CREATION TO 1159 A. D.	89
V. THE BOOK OF GENEALOGY	111
VI. THE DIARY OF THE FAMOUS DAVID REUBENI, 1522-1525	133
VII. EXTRACTS AND NOTES. A TO H	224
ADDITIONS AND CORRECTIONS	252

PREFACE.

THE Delegates of the University Press having kindly granted me the publication of another volume of Mediaeval Jewish Chronicles, I have selected the following:

I. מגלת תענית, 'the Scroll of Fasting,' text (in spaced type) and the scholia, both of them according to the first edition and that of Amsterdam, 1711, and the abridged text found in the De Rossi MS. in the Library of Parma, No. 117, 4¹, with variations from MS. fragments in the Bodleian Library. The passages in the text marked by () are taken from the edition, and those marked by [] from the Parma MS. In the notes this MS. is marked by P. I have used the following letters for the MS. fragments in the Bodleian Library: 1. M. for Mich. 502 (Catalogue, No. 882); 2. m. for Mich. 260 (Catalogue, No. 902, beg.); 3. μ. for Mich. 388 (Catalogue, No. 867, 2); 4. O. for Opp. Add. fol. 55 (Catalogue, No. 2421, 10); 5. o. for Opp. Add. 34 (Catalogue, No. 641, 13); 6. M I. for the MS. used in the article published in the *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums*, Jahrgang xxiv (1875), pp. 43 and 139, now in the possession of my learned friend Herr A. Epstein (see below, Nos. II and III. C). As to the MS. in the British Museum, Add. 11,639 (fol. 79), enumerated in the *Descriptive Catalogue of the Hebrew and Samaritan MSS.*,

¹ For this text I have to thank Mr. S. Schechter, M. A., Reader in Talmudic and Rabbinic Literature in the University of Cambridge.

edited by the Rev. G. Margoliouth, London, 1893, p. 102 a, it contains only the last part, beg. **וואלר** (p. 23 of our edition), which is a later addition, and is found in numerous MSS. With regard to the passages from this chronicle quoted in the Talmudic literature, I refer to the commentary of Rabbi Judah (Löw), son of Menaḥem (of Krotoschin), in the edition of Warsaw, 1874, 8vo. The *variae lectiones* in the Babylonian Talmud according to MSS. not having been completed by the late R. N. Rabbinovicz, not to speak of old MS. fragments of the Babylonian Talmud discovered since his death in 1891, I have not even attempted to give these variations concerning our chronicle. As to the modern literature, I refer to p. vi of the first part of this publication.

II. **סדר עולם**, 'the Order of the World,' usually entitled **סדר עולם רבא**¹, 'the Larger Order of the World,' a title which originated probably after the composition of No. III. In fact the MSS. d. and O. have not the word **רבא**. The present edition is made up principally from the text of the edition of Amsterdam, 1711, which seems to contain the Hispanico-Eastern text, and from that which is found in the MS. of the Bodleian Library, Opp. 317 (Catalogue, No. 692, 8), which may perhaps be the text of the Franco-Germanic school. This MS. was written by a French scribe in the year 5075 A. M. = 1315 A. D., according to the note on fol. 114 b². The readings of the edition are marked by (), and that of the MS. O. by []. In some cases I have given both readings in their entire form, when there were too many variations. In the notes I have employed the following abbreviations for other MSS. and editions: 1. c. or C. = MS. Hebr. c. 18 (twelfth century), fol. 1, beginning with **המבול** (chap. iv) and v¹ to **היה והוא** (ed. p. 35, l. 7). — 2. d. = MS. Hebr. d. 47 (twelfth century), fol. 40, end of xxiv (ed. xxiii) with the

¹ It is strange that none of these titles is mentioned by Qirqisâni (see below, p. xiv. G).

² See the Catalogue, No. 692, 8.

following words לעיר ויעזרוהו לסתום את מימי העינות אשר מחוץ לעיר ויעזרוהו ואומ' למה יבאו מלכי אשור ומצאו מים רבים הוא הזקיה סתם את מימי גיחון בן נה שנה הזקיהו במלכו. וכש שנה מלך בירוש' (ed. p. 58, note 3); דברין (ed. xxiv) to xxv (ed. p. 59, l. 5) to יי כתאנים fol. 41 שבעים (ed. p. 60, l. 2); fol. 42 מאות ותשעים יום ונשאת את עון שביא (ed. p. 63, last line but one) to ושציא (ed. p. 65, l. 4, obliterated); fol. 43 from פלמוס של אספסינוס (ed. p. 66, l. 6).—3. e.=MS. Hebr. e. 8¹.—4. ep. = editio princeps.—5. f.=MS. Hebr. f. 27 (thirteenth century), beginning (fol. 28) לאחר ירדתו (ed. p. 27, l. 5 from below). At end of the chapter the MS. has סליק פירקא, but no figure for the following. The passage from אמר ר' אלעזר (ed. p. 33, l. 2 to the end of chap. iv) figures in this MS. as a chapter. Chap. v¹ does not follow in the MS. The fragment ends with ממרה נסעו לאי (ed. p. 35 last line).—6. h.=MS. Halberstam, identical with that mentioned in No. I of the first part, and in I and III. C. of this part.—7. H.=Hunt 487 (Catalogue, No. 2196). In this MS. the fifth chapter is identical with the twenty-first in other MSS. and editions. I have left it as the fifth (see p. 33) according to MS. H., and repeated it as the twenty-first (see p. 53) according to other MSS.—8. O. = Opp. 317².—9. P. = Parma, No. 80¹⁰; p. = Parma, No. 117³. There is another MS. at the Royal Library of Munich, viz. in the famous Talmud codex, where several entire chapters are missing. Of this I could not procure a copy. I hope that notwithstanding this present edition, Herr Ratner will go on with the one he has prepared, in which he will give the variations of the Munich MS. Perhaps this scholar will put in parallel columns the two texts, viz. the Eastern and the French, a method by which

¹ See part I, p. xiii, note 2.

² See above, p. viii.

³ For the variations from the Parma MSS. I am indebted to Abbate Pierre Perreau, emeritus Librarian of the Library of Parma.

the variations will perhaps show better than in our edition. To his critical introduction to our treatise¹ I refer for information concerning the relation of the text in the quotations from the chronicle in the Talmud and Midrashim to the present text. Herr Ratner also discusses fully the authorship of the chronicle, which is usually attributed to R. José ben Haleftha², who cannot, however, be the author of the present text. Our chronicle finishes with the war of Bar-Cochba (135 A.D.). It would be impossible to take notice of all minor variations to be found in MSS. and in editions; it would swell out the volume with little profit. The numerals in the dates are expressed in full in some MSS. and editions; others express them by letters. I have chosen the former method as concerns the Biblical quotations.

III. For completeness sake I have given A., 'the Smaller Order of the World,' without any variations, since it contains little historical matter³. For further information on this text I refer to Dr. Felix Lazarus' monograph on this chronicle in N. Brüll's *Fahrbücher für jüdische Geschichte und Literatur*, x. p. 157 sqq. Mr. Schechter lately discovered another MS. which contains this chronicle, which he published in *Monatsschrift*, &c.⁴, vol. xxxix (October, 1894), p. 23 sqq. B. The text of the *Yohasin*⁵, according to the first edition (ep.), MS. Hunt 504, Catalogue, No. 2202 (H.), and the MS. Hebr. d. 16 (d.). C. A chronicle from Adam to S'adyah⁶ Gaon (born 892 A.D.), according to the first edition of the *Yohasin* (E.), and the MS. in the possession of Herr A. Epstein⁷ (MS.).

IV. An Arabic chronicle from the creation to 1159 A.D., according to two MSS. in the Bodleian Library; the first (MS. Hebr. f. 40) is injured

¹ See *Jewish Quarterly Review*, vol. vii. p. 348.

² See part I, p. vi.

³ See part I, p. viii.

⁴ Parma, No. 541, 10, which De Rossi (Catal., vol. ii. p. 77) identified with No. II of this publication, trusting the colophon of the MS., which says סליק סדר עולם אשר עשה ר' יוסי.

⁵ See part I, p. xiv.

⁶ Pointed in Yemen MS. סַעַדְיָה.

⁷ See above, p. vii.

at the beginning, the latter (MS. Hebr. e. 45, ff. 21 to 32, marked μ . in the notes and [] in the text) consists only of fragments, which are very often difficult to read. Both were discovered lately in Egypt, and purchased by the Bodleian Library. The anonymous author has used some *Midrashim* now and then. It is divided into seven parts, of which the last may have some value for the history of the chiefs of the captivity. It is possible that the author made use of S^eadyah Gaon's chronological treatise¹, which had the same title as the present one, according to the following quotation of Judah ben Bal'am in his Arabic commentary on the first Prophets, which is to be found in the MS. of the Imperial Library of St. Petersburg, II. Firkowitz, No. 20. He says on 1 Kings vi. 1 as follows: וראית רב סעדיה גאון זל יזכר פי כתאב אלתארויך אן בעד [עב] דון מלכהם פלש[תים] עשרין סנה והי פי אלנץ ארבעין סנה לקול[ה] ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני יי ויתנם יי ביד פלשתים ארבעים שנה. 'I see that R. S^eadyah Gaon mentions in the *Book of Chronicle* "that the Philistines ruled over them after Abdon twenty years;" in scripture (Judges xiii. 1), however, it is said "forty years.'" Compare our text, p. 98, ll. 13 and 14. Indeed, the Arabic translation of geographical names in the Bible agrees mostly with S^eadyah's translation. I regret to state that this part of the chronicles is not always satisfactory, in spite of the friendly help of eminent scholars, such as Professors Ignaz Goldziher and W. Bacher of Budapest, and Professor D. S. Margoliouth of our University, though there is not much doubt about the sense in general.

V. יוחסין ספר, 'the Book of Genealogy,' which contains the history of the early settlements of the Jews in the South of Italy, viz. Bari, Otranto, Capua, &c.², of the invasion of the Saracens in the year 872 A. D., in agreement with the report of the chronicle of

¹ See Graetz, *Geschichte der Juden*, t. v. p. 486 e (2nd edition).

² See *Jewish Quarterly Review*, vol. iv. p. 621 sqq.

Salerno¹, and of the first occurrence of the title of 'prince' (נגיד) given to eminent Jews. It was composed in the year 4814 A. M. = 1055 A. D. in rhymed prose by Ahimaaz, and completed (copied?) by Menaḥem son of Benjamin. This chronicle exists in a unique MS. preserved in the Cathedral Library of Toledo, No. 86/25, of which my learned friend D. Fidel Fita, Member of the Spanish Academy, kindly procured, first, a facsimile (not very satisfactory), and later on a photograph. For this, as well as for other kindnesses during my stay at Madrid, I express to him my best thanks.

VI. The diary of the famous David Reubeni during his travels, from the time of his departure from the desert Habor, through Egypt, Palestine, Italy, Spain, and Portugal, in the years 1522 to 1525, according to the unique MS. in the Bodleian Library, which is incomplete. To judge from the many clerical mistakes and frequent omissions in the Bodleian MS. it cannot be the original written by David. This MS. came to the Library among the Michael MSS. in the year 1848, being then numbered 560. But strange to say, it has been missing since 1867, and our text is printed from a facsimile which fortunately had been made by the Rev. J. Cohen, and which now occupies the place of the lost original (numbered MS. Hebr. f. 14). Mr. Cohen also made a copy of it in German cursive character. This was bought for the library of the Rabbinical School of Breslau, and from it Dr. Edward Biberfeld published a part (to סלה, p. 169, l. 10) with a German translation, notes, and excursus as his Doctor's Dissertation at Leipzig². It will be seen that the transcript is not always correct, and the facsimile renders many of Dr. Biberfeld's emendations superfluous. Dr. Biberfeld's notes are valuable for the geographical names given by Reubeni, as well as for historical names. It is not my object to take off the mask of Reubeni and declare him a falsificator, or, on the other hand, to accept his facts

¹ See *Histoire des invasions des Sarrazins en Italie, au VIIe ou XIe siècle*, par César Famin (Paris, 1843), t. i. p. 187 sqq.

² *Der Reisebericht des David Reubeni. Ein Beitrag zur Geschichte des XIV Jahrhunderts*, Leipzig, 1892.

without scrutiny. My task at present is to make this diary accessible to historians. With reference to the historical value of Reubeni's diary I refer to Graetz's *History of the Jews*¹. The description of the MS., i. e. according to the facsimile, will be found in the continuation of the *Catalogue of the Hebrew MSS. in the Bodleian Library*, which is in the press. Small MS. fragments of David Reubeni's diary which are extant, are described in Dr. Biberfeld's Dissertation, p. vi. All I can say with certainty is that the Hebrew style of David's diary is that of a German Jew; David might have been such, although a native of Egypt, who knew Arabic as his mother-tongue.

VII. Extracts and Notes :

A. The passage concerning the literary history of the Jews in the middle ages, by Menaḥem Meiri of Perpignan (died 1306 A. D.), to be found in his introduction to his commentary on the Mishnah, part *Aboth*, which I give according to the first edition².

B. A similar literary history by David of Estella (lived about 1320 A. D.) in his theological work, called *קרית ספר*³.

C. Another similar literary history by Isaac de Lattes of Montpellier (written 1372 A. D.) in his theological work with the same title, according to the MS. of the Bodleian Library, Mich. 602 (Catalogue, No. 1298) (B.), and another in the possession of Baron de Günzburg of St. Petersburg (G.). () means words from B., and [] from G.⁴

D. Another of the kind to be found in the Halakhic treatise with the title *צרה לדרך* by Menaḥem ben Zerah⁵, a descendant of an exile of France after 1206 (written about 1370 A. D.), according to the editions of Ferrara (Ep.) and Sabionetta (S.).

E. Two pieces of literary history, *a.* from Moses to Mahomed, and *β.* another from the epoch of the compiler of the Mishnah (about 220 A. D.), incomplete. These two pieces, communicated to me by the Rev.

¹ *Geschichte der Juden*, Bd. ix (2nd edition), p. 545 sqq.

² See *Histoire littéraire de la France*, t. xxvii. p. 541 sqq.

³ *Ibidem*, t. xxxi. p. 472 sqq.

⁴ *Ibidem*, p. 683 sqq. See also *Revue des Études juives*, t. ix. p. 60 sqq.

⁵ *Ibidem*, p. 708.

Dr. M. Gaster, are to be found in the MS. No. 83 of his library, containing Midrashic texts. *a.* is preceded by the following blessing:

ברכתא לדברי חכמ' זל¹
 ברוך אתה יי אלהינו מלך העולם אשר בחר בחכמים ובצדיקים
 ומסר להן רזי חכמה ונתן להן תורה הוא ברחמיו הרבים יזכה
 אותנו לכל מדה טובה ללמוד וללמד לשמור ולעשות ברוך אתה
 יי נותן התורה:

F. From a MS. belonging to the family Serour at Tripoli (in Africa), containing nearly the whole text of the Old Testament, in square characters, written and provided with vowel-points by Shem Tob ben Abraham ben Gaon at Soria (Spain), and finished in the year [50] 72 A.M. = 1312 A.D. This MS. is a model codex, not only having the Masorah, the rules of *plene* and *defective*, of the spaces between the sections all according to careful tradition, but the scribe has put also the tittles above the letters according to the Book of Tittles (ספר תגי), different from those used now for the Pentateuch scrolls. On the verso of a leaf, where on the recto are found Masoretic notes, our piece is written in Magrebi cursive, probably by an owner belonging to an important family in Magreb². This MS. is still regarded by the family as a talisman. I may add that the family Gaon at Soria was not only a learned one, but contained scribes of renown. The Bodleian Library possesses a MS. of the Old Testament, which was once Kennicott's property, written by Joshua ben Abram ibn Gaon, and finished at Soria 5066 A.M. = 1306 A.D., according to the oral tradition of Isaac son of Gershom³. But this MS. has not the tittles.

G. Biblico-chronological chapter by the Qaraite Joseph al-Qirqisâni (of Circessium) to be found at the end of his Arabic commentary on the Pentateuch MS., St. Petersburg⁴. I am indebted for this document to my friend Dr. A. Harkavy.

¹ מן מאמר ר' עמר ז' עמ'.

² See M. Cases' article in the *Revue des Études juives*, t. xx. p. 78 sqq.

³ See *Catalogue of the Hebrew MSS. in the Bodleian Library* (1886, No. 2323).

⁴ See *Jewish Quarterly Review*, t. vii. p. 348 sqq.

H. A note concerning a calamity which befel the Jews at Narbonne in the year 4996 A. M.=1236 A. D., written by Meir ben Isaac, to be found in the Bodleian MS. Hebr. f. 48, fol. 63, recently acquired.

I express my best thanks in the first instance to Dr. (now Professor) A. Büchler (who during his temporary stay at Oxford helped me in copying and collating MSS., and continued to do so at Vienna) and to the Rev. Dr. Immanuel Löw, Rabbi at Szegedin (Hungary), who read the proofs (when my eyes began to fail) and suggested many corrections. The help for the Arabic chronicle I have mentioned above (p. xi). Dr. M. Friedländer, Principal of the Jewish College, London, has read the final sheets and suggested many corrections, which I have inserted in the additions and corrections; Dr. W. H. Greenberg, student at the Montefiore College, Ramsgate, kindly offered his services, under the direction of the Rev. Dr. M. Gaster, Principal of this College, to compile an index of both parts of the Chronicles, which has been entirely revised and completed by Dr. M. Friedländer and by myself; I hope it will be useful to students of Jewish mediaeval history. I have to thank also my learned friend Herr A. Epstein, of Vienna, for his permission to use his MS. for Nos. II and III. Finally, I am obliged to the Delegates of the Clarendon Press for the hospitable reception accorded me in their Anecdota Series, and express my hearty thanks to the excellent Oriental reader, Mr. J. C. Pembrey, for the attention which he has paid to the present publication.

A. N.

OXFORD:
September, 1895.

ABRIDGED WORDS.

<p> אבן = אבן א = ספרים אחרים א = סני ועוקר הרים א = ספר תורה א = עבודת אלילים א = על כן א = עזרי מעם יי א = פירוש. פירוש א = קהלה קדושה א = הר. הר. הרב א = ראש ישיבה א = שירי א = שנאמר א = שיר השירים א = תורת כהנים א = תלמוד לומר א = תבורך מנשים אמן </p>	<p> דוק = דוקאט ה = השם. יי ה = הרב הגדול ה = הנזכר. הנזכרים. הנזכרה ה = הנקרא ה = הרב. הרב רבי ה = ולאין אונים עצמה ירבה ה = וכול = וכול ה = חס ושלום ה = יראה זרע יאריך ימים אמן ה = יתברך שמו ה = כמה. כמה. כמה = כבוד מורי הרב רבי. כבוד מורי רבי ה = נוחו כבוד ה = נוחו עדן </p>	<p> א = אחד. אחת. ראשון א. אומ = אומר א = ואומר א = אומר א = אמר א = דאמרי. דאמרינן א = אף על פי כן א = בית הכנסת א = בעזרת יי נתחיל ונגמור א = בירבי א = בן כבוד א = ברוך נותן ליעף כח א = בעזרת השם א = בן רבי א = בשערים א = וגו. וגו. וגו. וגומר. וגומר א = גם כן א = דבר אחר. דעת אחרת </p>
---	--	---

MEDIAEVAL JEWISH CHRONICLES,

INDEX TO I AND II¹.

אאיופטרון 185.	אבו אלחסן 99.	אבי 4, 16, 19, 23, 24, 26,
29, 31, 33, 46, 58, 91,
164, 177, 180, 181,
182, 183; II. 72, 73,
75, 77, 246, 247.
אבא ר' 23, 176, 182, 188.	אבו חצרה 152, 153.	ר' אבימי 39.
אבא = אשר = אבא 151.	אבוטאלב 35, 187.	אבימלך 48, 86, 164, 195;
II. 43, 48, 245.
אבא (מר רב) 38, 188.	אבו אלפרג 79, 81, 93.	אבינא 34.
אבא אריכא 29, 182; II.
77 (see רב).	אבו אלקאסם ן אלעריף 71.	אבינרב II. 99.
אבא חלפתא 5.	אבול 190 (see אתל).	אבישוע 165; II. 108.
אבא חנין 6, 180.	אבולעפייא 151 (see יעקב).	אביתור 69.
אבאמר 72, 75; II. 110,
248.	ר' אבומאי בר אברהם 37.	אביתר II. 45, 69, 73.
אבא מרי 196.	אבו עמר 71.	אבנר ב' נר II. 99, 100.
אבא מרי [בן] אליגדור II.
240.	אבו עקרב II. 138.	אבצן 48, 86, 195.
אבא מ(א)רי אבן כספי 130.	אבו קאמיל II. 133-138.	אבר[הם?] די פראויש 96.
אבא סיקרא 54.	אבוקראט 57, 88, 134.	אברבנל 192.
אבא (אלעזר) סכנדר 156,
160.	אבטימו 186.	אברהם 47, 86, 163, 174,
194-196; II. 7, 8,
26-29, 33, 34, 53, 54,
69, 77, 144-146.
אבא בר רב אמי 39.	אבטליון 4, 53, 89, 164, 176,
180, 191, 196; II. 245.	אברהם (עם הראובני) II.
154.
אבא בר דודאי 36.	אבי אבי גאון 37.	אברהם (בר יצחק) אב ב' 78,
84, 94, 103; II.
226, 227, 231, 236.
אבא בר הונא II. 77.	אביאסף 163, 176.	
אבא בר זבדא 30.	אביגאדור קאשטלאן 162.	
אבא בר חני 182.	אביגיל II. 33, 53.	
אבדימי II. 73, 77.	אביה 48, 195; II. 73,
77, 248, 249.	
ר' אבהו 15, 19, 23, 44,
181, 182.	אביהוא 165; II. 38, 47,
69, 94.	
אבו אהרון II. 112, 119.	אביומא 188.	
	אביחיל II. 33, 53, 64.	
	אביטום 186.	

¹ The numbers refer to the pages of the two volumes, I. not being indicated. Geographical names (not adjectives) are overlined. Repetitions of names in the same page are not indicated. The Arabic article אל is sometimes disregarded.

- אברהם אבודרהן II. 155.
 אברהם אוריזה 162.
 אברהם אזולאי 152.
 אברהם איספנייא 154.
 אברהם אליגרי 154.
 אברהם אמיגו 154.
 אברהם אשכנזי 154.
 אברהם אלאשקאר 161.
 אברהם די בוטון 152, 155.
 אברהם בוקראט 140.
 אברהם בינבינישטי 98.
 אברהם בעל המטבע 141, 142.
 אברהם גאון 38, 188.
 אברהם אלגאזי 154.
 אברהם גאלאנטי 153.
 אברהם גאנסו 154.
 אברהם גדליה 152.
 אברהם מגושטריש II. 240.
 אברהם הגר II. 157.
 אברהם דונאץ II. 143, 144.
 אברהם מן ההר II. 237, 239.
 אברהם זימורי II. 178, 179, 181, 187, 192, 212.
 אברהם זכות 101, 139.
 אברהם חנניא 152.
 אברהם טאריקה 162.
 אברהם יצחקי 155.
 אברהם ירושלמי 140.
 אברהם כהן II. 216, 220, 221.
 אברהם הכהן פרחיא 155.
 אברהם כהנא גאון 36, 188.
 אברהם (אל) כולו 150.
 אברהם הלוי 130, 140.
 אברהם מוטאל 155.
 אברהם מונסיך 154, 160.
- אברהם סבאע 107, 114, 140.
 אברהם סיראלוו 155.
 אברהם סכנדר (אסכנדר) 155, 156, 158, 162.
 אברהם פירנטי II. 192.
 אברהם קאטלאן 147.
 אברהם קאשטרו 145, 159, 161.
 אברהם רות מאיספי II. 202, 218.
 אברהם שלום 140, 151.
 אברהם שניאור 112.
 אברהם שרביט הוהב 154.
 אברהם בן ר אשר 151.
 אברהם בן ברוך II. 179.
 אברהם אבן גאמיל 154.
 אברהם בר דוד (ראב"ד) 47, 84, 94, 101, 102.—
 ראב"ד (בעל השגות) 96, 124, 125, 135.
 אברהם בן חיים II. 229, 238.
 אברהם בר יואל 96, 103.
 אברהם אבן יחיא 130.
 אברהם אבן יעיש 140.
 אברהם בר מאיר בן שרתיקש 81 (אוהב), 93.
 אברהם בן רמב"ם 102, 120, 125, 131, 134.
 אברהם אבן נאקוה 105.
 אברהם בן עזרא 81, 94, 102, 130-132; II. 229, 236.
 אברהם אבן צור 156.
 אברהם בן (דוד) שושן 105, 140, 159.
 אברהם בן שלמה 101.—
 טוארת 97.
- אברהם בן שרירא 38, 64, 65, 188.
 אברהם II. 90-94 (see אברהם).
 אברוגונאטו 154.
 אבשלום 140; II. 45, 100.
 אגוסטוס 53, 60, 89, 170, 185, 195, 196; II. 109.
 אגיוק 177.
 אגילום 196.
 אגירדיאנו 185.
 אגם 58.
 אגריותא 46.
 אגריפס 51, 80, 198.
 אגריפס בן אגריפס 170.
 אגריפס בן אורודוס 170; II. 71.
 אדא ר' 63, 174; II. 72, 75.
 אדא בר אהבה 23, 91, 182.
 אדרי II. 216, 221, 223.
 אדום 67, 80, 87, 92, 94, 108, 121, 128, 129, 194; II. 50, 75, 126, 156, 241, 247.
 אדיוניסיו 185.
 אדם 47, 163, 174, 195, 197; II. 27, 34, 53, 67, 68, 77, 89, 90, 248, 250.
 אדנה II. 92.
 אדריאנוס 56, 90, 174, 185, 196; II. 109.
 אדריאנופולי 149, 154.
 אדרייטי 185.
 אדרים II. 90.
 אדרתרשן 185.
 אהוד 48, 86, 164, 195; II. 43, 245.

- מר אהונאי II. 76.
 אהליאב II. 96, 224, 233.
 אהרן 52, 86, 163, 165, 176,
 196.—(עם הראובני) II.
 13, 23, 24, 39, 41,
 108, 152, 163.
 אהרן גאון 40.
 אהרן גיקיטיליא 156.
 אהרן המון 154.
 אהרן מטראני 140.
 אהרן יצחקי 154.
 אהרן הלוי 96; II. 230, 232,
 239.
 אהרן לפפא 154.
 אהרן מפולג 94.
 אהרן קופינו 154.
 אהרן ששון 155.
 אהרן אבן זרח 143.
 אהרן אבן חיים 161.
 אהרן אבן חסון 155.
 אהרן בר יוסף הכהן 40, 189.
 אהרן בר משולם 103, 132,
 191.
 אהרן בן סרגאדה 66, 92,
 190 (see שרגאדה).
 אהרן אבן תיפח 153.
 אובות II. 40.
 אודרנטו 190; II. 116, 127.
 אוטביאנו (אוקטוביאנוס)
 196.
 אוטריאו 186.
 אויא 6, 180.
 אויל מרודך 50, 88, 165,
 185, 195; II. 63, 70, 74.
 אויניון II. 223, 231.
 אויניני 95 (see p. 253).
 אוריי II. 116, 118, 120,
 125, 127, 130, 132.
 אולובריגאה II. 239.
 אולוירא 97.
 אולינסיא 98.
 אומצא 61, 177.
 אונן II. 28.
 אונקלוס 90, 174.
 אופיר II. 86.
 אוקטוביאנוס 170, 185 (see
 אוטוביאנו).
 אורי בן חור II. 45, 96.
 אוריה 176; II. 58, 70,
 74.
 אוריה בן שמעיהו II. 52.
 אורייגנס 175.
 אור כשדים 86, 195.
 אורלינש 94.
 אורלינייאש 103.
 אורמוס II. 180.
 אורקנוס 166, 167, 169,
 198 (see הורקנוס).
 אור שרגא 152.
 אושא 6, 56, 176.
 אושעיא ר' 14-16, 44, 91,
 164.
 אחא מדפתי 11, 17, 25,
 35, 37, 63, 178, 188;
 II. 72, 75, 76, 225.
 אחא משבחה ר' 63, 188;
 II. 224, 230, 233, 241.
 אחא בר הונא 61.
 אחא בר חנילאי ר' 178; II.
 246.
 אחא בר חנינא ר' 30, 43.
 אחא בר יעקב ר' 30.
 אחא (אחי) בר נהילאי ר'
 177.
 אחא בר רבא ר' 32, 34, 59,
 177, 183; II. 246,
 247.
 אחאב 176; II. 49, 50, 52,
 103.
 אחאי מבי תיסי ר' 177.
 אחאי בר הונא ר' 34.
 אחאי בר משרשיה ר' 38,
 45, 64, 188.
 אחא דאביי ר' אחדבווי 46,
 177; II. 246.
 אחונאי ר' 37, 64.
 אחז 48, 87, 176; II. 24,
 48, 52, 54, 64, 74, 77,
 102, 248, 249.
 אחזיהו 48, 87, 195; II. 49,
 50, 51, 70, 74, 77, 102,
 103, 105, 248, 249.
 אחי מבי חתים ר' 46.
 אחייה השילוני 87, 164,
 176; II. 27, 47, 52, 69,
 73, 245.
 אחיטוב ב' אמריה 165; II.
 108.
 אחימן ר' II. 246.
 אחימעץ 165; II. 69.—
 113-115, 131, 132.
 אחיקם II. 24, 58, 61.
 אחיתופל 25.
 אחשורוש 51, 60, 122, 165,
 166, 185, 195, 197; II.
 63-65, 70, 74.
 אמאקקי II. 138.
 אמבאן II. 109.
 אמינוס קומדום 185.
 אי באגנה 69.
 אי סקיליאה 72, 79, 190;
 II. 126.
 אי פרמוס 191.

- אי קריטים 186.
(איבוראה איביירה) אייבירה
 II. 171, 177, 198-200,
 219.
איברהים פאשה 145, 150,
 160.
אידי בר אבין 33, 59,
 177; II. 246, 247.
אידריאנופולי 149 (see
 אדריאנופולי).
איוב 140, 163, 174; II.
 29, 30, 34, 54, 94.
איזבל 99, 111; II. 33, 53.
איזמיר 154.
איטלייא 139, 146, 186; II.
 125, 127, 157, 163,
 177, 179, 187, 212.
איי העברים II. 40.
דון איימריך (איימריק)
 II. 82;
 II. 251.
אילה II. 48.
אילובריו 186.
אילון 48, 86, 164, 195;
 II. 42, 44, 245, 251.
אילעאי 19.
אינגליטירא (אנגליטירה)
 192; II. 235.
אינדיאה II. 179, 180, 182.
איסאפי II. 178, 179, 181,
 186-212 passim.
איסי בן היני 29.
איסי בן יהודה 6, 180.
איסמאי 65, 178.
(איספמאי. איספנייא) איספאן
 141, 143; II. 128, 137.
אירקליו 186.
איש בושט II. 100.
- אישטורגא 95.
(אישחיליא) אישטילה II.
 239, 243, 244.
אישקיא 62.
אישתרוק ן שגני 154.
איתם II. 35.
איתמר II. 94, 98.
איתן 163.
אכבאם II. 109.
אכמים II. 92.
אכסמיאנום 196.
אכשף II. 97.
אלבאבירה II. 127.
דון אלבארו 110.
אלבהנסא II. 92.
אלבוטטאני 95.
אלביום 185, 195.
אלבימא II. 92.
אלבירא 74, 109.
אלברצלוני II. 227, 229,
 238 (see ברצלונה and
 ברנגלונא).
אלגאזיר (אלגזירה. אלגואיר)
 97, 106, 107, 128 (see
 גיזאיר).
אלגואדש 98, 110.
אלדאודי 116.
אלדולא 157.
אלדילם (אלירם) 78, 190.
אלדיקא II. 188-220 passim.
אלהאמה 99, 111.
אלוארדו דילונה 99.
אלון II. 98.
אלונשו 93-95, 97, 99, 108-
 110 (see אלפונשו).
אלורשי II. 183.
אלוש II. 36.
- אלזהרה 69.
אלזיין אלדין 124.
אלחנן (ר) 68; II. 150.
אלחסן see אבו.
ר אליא אלצייח 152.
ר אליא באסן 154.
אליא די וידאש 151.
ר אליה הלוי 154.
ר אליא מזרחי 159.
ר אליא עובדיא 154.
ר אליא עוזיאל 155.
ר אליא פאלקון 152.
ר אליא פרנס 154.
ר אליא קאפסאלי 154.
ר אליא רוסאנו 155.
אליא ששון 151.
אליהו 64, 87, 118, 121,
 147, 149, 152, 159,
 160, 164, 176; II. 13,
 27, 33, 49, 52, 53,
 69, 74, 102, 104, 146,
 245.
אליהו הסופר II. 167.
אליהו בן ברכאל 163; II.
 34, 54.
אליהו ן חיים 154.
אליהו בן יואב II. 156.
אליהו בן יצחק II. 237.
אליונאן II. 92, 109.
אלים II. 36.
אלימלך II. 43.
אלימנייא 84, 87, 141, 153.
אלכסנדריא see אלכסנדריא.
אליסאנה 73-77, 93, 110,
 126; II. 241.
אליעזר 176.
ר אליעזר 5, 18, 20, 45,

125, 140, 164, 171,
179, 181; II. 4, 5, 31,
167, 231, 236.
אליעזר אוזיקרי 150, 151.
אליעזר אראחה 152.
אליעזר ארוכים 155.
אליעזר הגדול 90.
אליעזר מגרמיזא 103,
125; II. 236.
אליעזר ממיץ II. 235.
אליעזר השמעוני 155.
אליעזר בן אשר II.
243.
אליעזר בן דודוהו II. 52, 69,
73.
אליעזר בן הורקנוס 12, 55,
90, 181.
אליעזר בן זכריה II. 238.
אליעזר בן חנינא II. 23.
אליעזר בר חלפון 133.
אליעזר בן יעקב II.
12.
אליעזר אבן מואח 94, 103.
אליעזר בן עמנואל II. 238.
אליעזר אבן שושן 154.
אליפז 163; II. 34, 54.
אליקים II. 56, 249.
אליקים ר' 95, 144; II. 57,
243.
אלישבע II. 38, 94.
אלישה II. 92.
אלישיב 166, 167.
אלישמע II. 97.
אלישע 55, 87, 114, 128,
152, 164, 176; II. 33,
34, 50, 52, 53, 70,
74, 103, 105, 245.
אלישע גאליהו 151.

אלכורניפיש 137.
אלכסנדר 175, 185, 186, 195.
המוקדוני (אלאסנדר) —
51, 59, 60, 88, 164,
166, 194, 197; II. 7,
8, 14, 15, 65, 66, 71,
74, 108, 249.
אלכסנדר (וס) בן הורקנוס 52,
89, 166, 169.
אלכסנדריא (אלאסנדריא)
53, 68, 89, 122, 167;
II. 19, 109, 148, 150,
166.
אללה ו' נאצר 152.
אלמהדיה 73, 77, 80, 94,
108, 128.
אלמועלמה (אלמעלמה)
79,
93.
אלמריאה (אלמרינה. אלמרין.
אלמרין) II. 172, 175,
186, 188, 193, 196,
211-214 passim, 216,
220.
אלמתעמד 74.
אלסכנוס II. 71.
אלעזיר (עזרא) II. 108,
109.
אלעזר ר' 6, 23, 30, 32, 56,
104, 164, 167, 174, 181
-183; II. 25, 33, 112.
אלעזר אוזיקרי 150, 151.
אלעזר האמי 160.
אלעזר חסמא 5, 55.
אלעזר המודעי 5.
אלעזר מונזלאו 161.
אלעזר סכנדר 156, 160.
אלעזר הלוי פורים 156.

אלעזר הקפר 6, 57, 180.
אלעזר בן אהרן 121, 165;
II. 38, 43, 94, 97, 108.
אלעזר בן יהודה 6, 180.
אלעזר בן יוחאי 151.
אלעזר בן יעקב 16, 44, 179.
אלעזר בן ירמיה 6, 180.
אלעזר אבן נחמיאש 154.
אלעזר בן עזריה 5, 10, 27,
45, 55.
אלעזר בן ערד 42, 55, 90.
אלעזר בן פדת 57, 181.
אלעזר בן פרטא 56.
אלעזר בר צדוק II. 10.
אלעזר בן שמוע 5, 6, 8,
42, 56, 90, 164, 173,
179-182.
אלעזר בן רשבי 56, 180.
אלעזר בן שמשון 95, 180.
אלעזר בן תדאי 6, 180.
אלעזר בן אלעריף 71, 72.
אלפאסי (אלפס) 93, 101,
103, 108; II. 226, 230,
235 (see also יצחק ב'
יעקב אלפאסי).
אלפונסו II. 244.
אלפונשו האינפיראדור 80.
אלפונשו בן דוארטי 98,
110 (see אלונשו).
אלפונשו בן רימונדרו 79.
אלפידירקי בן גוואן 110
(see פידרו).
אלפונ see אבו אלפונ.
אלקאהרא (קהרא) 119, 158;
II. 242.

- אלקדיטי 96.
בני אלקורשיין 187.
אלקירואן 73 (see קירואן).
אלקלעא 97, 98, 109; II. 244.
אלקנה 163, 176; II. 52, 98, 245.
אלקצאר 112, 113 (see קצר).
אלשאמיין 118 (see שאם).
אלתראם see סידי אבן אלתראם.
אמון 48, 195; II. 57, 70, 74, 77.
אמון בן מנשה 87.
אמוין 164, 176; II. 52, 70, 74, 248, 249.
ר' אמי 15, 17, 23, 25, 30, 57, 58, 64, 164, 181, 183.
אמימר 36, 63, 187, 188; II. 247.
אמימר בר ינאי 34, 61.
אמיר אלמומנין 115, 123.
אמיתיי II. 112, 114, 123-125, 127, 131.
אמלפי II. 127, 128.
אמציה 48, 164, 176, 195; II. 50, 51, 70, 74, 77, 102, 103, 248, 249.
אמציה בן יואש 87.
אמריה בן עזריה II. 108.
אמרפל II. 92.
אנגליטירה 192 (see also אינגליטירה).
אנדריינוס 170, 171, 175.
אנריק see דון אנדריק 47-49, 52, 69, 73, 77, 248, 249.
אסוירוס 172, 175; II. 66, 109.
אסום II. 180.
אסחק II. 91, 93, 94 (see יצחק).
ר' אסי 17, 23, 28, 45, 57, 181.
אסיר 163, 176.
אסכנדריא 120, 133, 155, 156 (see אלכסנדריא).
אסמאעיל II. 110.
אסף 174, 176; II. 52.
אספמייא II. 71 (see also איספמייא).
אספסיינוס 27, 45, 50, 51, 54, 170, 176, 190, 195; II. 66, 71, 109.
אסקד II. 110.
אסקוי (איסקוי) 196.
אסקרא II. 243.
אסתר 51, 57, 88, 159; II. 20, 33, 53, 64-127.
אפולוניאום 168.
אפוסטמוס 134; II. 24.
אפיון 190.
אפינש 167, 168.
אפליפו 185.
ר' אפס 7, 30, 57, 174, 182, 183.
אפרים 48; II. 147, 148, 228, 235.
ר' אפרים מחכמי צור 133.
ר' אפרים קארו 140.
ר' אפרים מרגנשבורג 94, 95, 102, 103.
אפריקא 67, 68, 72, 73, 85, 194, 195; II. 68, 89, 90, 248, 250.
אנטוכיא (אנטאכיה) II. 71, 74, 109.
ר' אנטולי 133.
אנטוניאום 185.
אנטונין 185.
אנטונין קרניירו (קורנירו) II. 193, 195, 196, 200, 201, 204, 207, 208, 219.
אנטונינוס (אנטונינו) 8, 42, 56, 60, 90, 155, 172, 175, 195.
אנטיגנוס 169; II. 71, 75.
אנטיגנוס איש סוכו 26, 52, 53, 88, 164, 176, 180; II. 245.
אנטיוכוס (אנטיוך) 52, 60, 166-169, 174; II. 18, 66, 71, 74, 109.
אנטיופיאו 185.
אנטינוס II. 109.
אנטיפוס 56, 170.
אנטיפטר 169.
אנטיפרס II. 15, 18, 109.
אנטיקי II. 71.
אניוב 83.
אניסולוס II. 109.
אנסטסיו (אניסטסיאום) 186.
דון אנפוש 83.
אנקונא II. 128.
דון אנריק (אנדריק) 98; II. 244.
דון אנריק בן ד' אלונשו 97, 109.
דון אנריק בן ד' גואן 98, 99.
אנתכרוס ויטרלוס II. 109.
אסא 25, 48, 87, 176; II.

- 78, 190; II. 78, 126, 127, 225, 234.
ארבאל II. 71, 75.
ארגון (אראגון) 94, 95, 98, 99, 103, 108, 110, 142.
ארדשיר בן באבך 60; II. 109.
הורודוס 170 (see הורודוס).
ארוסלם 97.
ארזילא 99, 107, 110, 112.
יצחק לוריא ארי see לוריא ארי.
אריוך II. 92.
אריסטובלוס 53, 89, 166, 169, 198; II. 71, 75.
ארם 167, 168; II. 50, 92.
ארם נהרים II. 27.
ארם צובא 87, 153.
ארמן II. 92.
ארנן II. 40.
ארסדיינו 98.
ארסטו (ארסטוטלוס) 60, 88.
ארסינה 185.
ארפכשד 85, 194, 195; II. 27, 68, 77, 91, 92, 248, 250.
ארקילים 53, 89, 170, 186.
ארקילנוס 186.
אירקליו 186.
ארתחשסתא (ארתחששתא) 51, 166, 185, 195; II. 65.
אשביליא 72, 74, 76, 97-99, 106, 110, 143; II. 244 (see שביליא).
אשדוד II. 56.
אשור II. 48, 54, 55, 92.
אשטוראציו 186.
אשטרוק דינובאש (שין) II. 240 (see אבא מרי בן אליגדור).
אשטרוק כהן (שין) II. 240 (see יקותיאל).
רב אשי 24, 25, 32, 33, 45, 46, 58, 59, 61, 63, 91, 165, 174, 177, 180, 181, 183, 184, 189; II. 77, 246, 247.
אשכנז 79, 85, 94, 102, 104, 106, 118, 143, 190; II. 92, 227, 228, 236, 237, 239, 243.
דונה אשמנייראין 83.
אשפילגו 97.
אשקלון (אשקלונייא) 141, 167.
אשר II. 69, 93.
אשר (בן) 118.
אשר משולם II. 164.
אשר ארדוט 155.
אשר בן יחיאל (ראש) 96-98, 104-106, 143; II. 240, 243.
אשר בן משולם 132; II. 237.
אתיניה II. 92.
אתל (אבול) 78, 190.
אלבאבירה II. 127.
באגנה (אי) 69.
באדים 72, 112.
באדים בן חבוס 80.
באיטרים בת פוליפי 108 (see ביטארים).
באלידולית 98 (see also ואלייאדולית).
בארי 67; II. 118, 119, 124, 127.
בבא בן בוטא 169, 198.
בבל (באבל) 16, 18, 23, 26, 27, 29, 34, 40, 41, 43, 48, 49, 53-55, 57, 59, 62, 63, 68, 70-72, 76, 82, 83, 85, 88, 90, 92, 115, 116, 118, 137, 141, 156, 164-167, 173, 174, 176, 178-182, 185, 195; II. 55, 57-61, 63, 70, 77-80, 82, 86, 92, 106, 107, 109, 242, 245-247, 249.
בנאנה 74.
בגדר 35, 38, 123, 188; II. 130.
בגוי II. 245.
בגרים II. 109.
בדירש (בדריש) II. 227-229, 232, 236-238.
בהאראן II. 181.
בהנסא II. 92.
בהרם 61.
בוגדנייא 145.
בוטין 155.
בולוניאה II. 126.
בולסינאה II. 162, 164.
בוסטי (ים) II. 13.
בוסנאי (בוסאי) 62, 187.
בוסתנאי (בסתנאי) 62, 91, 178, 196; II. 77, 110, 248.
בועז II. 69, 77, 99, 248.

- בוקי 165.
בורגוש 103, 143; II. 242.
בורגניא 87.
ר בחיי בן אשר 96, 106.
ר בחיי בן בקודה 94.
בטליא 190.
הלוי II. 224, 233.
ר ביבוי בר אבא 37, 64, 92, 188.
ר ביזא 178.
ביה חיסא 177.
בי חתים 46.
ביטארים 95 (see (דוניא) ביטארים).
ביטיליו 185.
בייאזיט (שולטן) 140.
ביישה II. 171, 199.
בייתום 52, 88; II. 3, 8.
בי כתיל 61, 184.
בילגראדו 145, 154.
ביניבינטו 186; II. 113, 119, 127.
פראי ביסינטו 110.
ביראנטינה II. 204.
בירארדין II. 149.
ביתאל II. 28, 34, 91, 93.
בית לחם 195.
בית צדיא 191.
בית שערים 27, 45.
ביתר 4, 55, 56, 90, 170, 175 (בית תור); II. 24, 71, 75, 109 (בית תר).
בכתנאצר II. 106, 107.
בלבינו 185.
בלדר 163; II. 34, 54.
- בלהה II. 93.
בלהירינוס 185.
בלטיאנוס (בלטינוס) 186.
בלטיניאנוס 186.
בליניצה II. 210.
בליקו(ס) II. 20, 109.
בליריאנוס 185.
בלעם 163, 174; II. 34, 54.
בלץ 186.
בלקין 72.
אבן אלבלשאיא II. 250 (see (יהודה)).
בלשיד II. 109.
בלשצר (בלשאצר) 50, 51, 59, 88, 165, 185, 195; II. 63, 107.
בן הדר II. 48.
פפא בן נצר see פפא.
ביניבינטו see ביניבינטו.
בניולש II. 240.
בנימין 191; II. 28, 33, 53, 62, 69, 93, 149, 153, 156, 179, 181.
בנימין הלוי 152, 155.
בנימין מלמד 154.
בנימין אלנהאונדי II. 251.
בנימין עביץ II. 243.
בנימין קאג'י 161.
בנימין בר יפת 24.
בן ציון II. 168, 169, 173, 174, 183, 184, 216.
בסילי 186; II. 115, 116, 124, 132.
בספינוס 185 (see also (אספסיינוס)).
בענה II. 245.
- בעשא (בעסא) 176; II. 48, 102.
בצלאל אשכנזי 115, 160.
בצלאל בן אורי II. 45, 96.
בצרה 66; II. 86.
בקי (בן אבישוע) 174; II. 108.
בקעתא II. 6.
ברגאן II. 92.
ברגלונא 75 (see also (ברצלונה)).
ברוט II. 143.
ברוך (ר) 75, 77; II. 125.
ברוך אנגיל 155.
ברוך אשכנזי 154.
ברוך בנימין 152.
ברוך ברזילי 152.
ברוך מגרמיוא 94, 95.
ברוך מצרפת 231.
ברוך קלעי 155.
ברוך בן אלבאליה 74, 102.
ברוך אבן חביב 156.
ברוך אבן חיים 154.
ברוך אבן יעיש 154.
ברוך בר יעקב 74.
ברוך בר יפת II. 179.
ברוך בר יצחק 75, 77, 78, 102.
ברוך בן נריה 61, 88; II. 24, 52.
ברוך בן עבדיאל II. 125.
ברומה ב אשר 160.
ברוסה 154.
ברינוס 195.
ברכיה 48, 196; II. 61, 71, 74, 77, 109, 248.
ברנבש 191.

ברנדאר דאנדושה (דון) 83.
 ברם II. 92.
 ברצלונה 75, 83, 93, 96, 98,
 106, 110, 127, 132,
 135, 137; II. 228,
 232, 239, 241.
 ברק 48; II. 43, 98, 245.
 בשן II. 40.
 בשר בן אהרן II. 82.
 בתואל II. 93.
 בתירא (בני) 4.
 בתר 90 (see ביתר).
 בת שוע II. 28.
 גאנו II. 92.
 גאווים 185.
 גאין 109.
 גאלימיש 94.
 גאלינום 90, 134.
 גאליפול 154.
 גאמוש 108.
 גארן 190.
 גביאה מאגרוותא 146.
 גביהא מאגניק 177.
 גביהה מבי כתיל 34, 61,
 184.
 גביהא ב פסיסא II. 6-8.
 גבישן 185.
 גבע רבה 80.
 גבעון II. 42-45.
 גבריאל אישפיראנסה 152.
 גבריאל אליא 154.
 גבריאלה בולה II. 221, 223.
 גד 87; II. 69, 93, 133,
 179, 180.
 גד החוזה 164, 176; II.
 52, 69, 73, 245.

גדי II. 43.
 גדל 30.
 גדליא חיון 154.
 גדליה הלוי 151.
 גדליה ב אחיקם II. 24, 61,
 107.
 גדעון בן יואש 48, 86, 164,
 195; II. 43, 98, 245.
 גדר II. 97.
 גהינם 79, 93.
 גו 70, 71.
 גובאר 152, 153.
 גוג II. 30, 49.
 גוגר 121.
 גודפריד בילו II. 235.
 גודשאל ב מונשי קונשיבל 95.
 גוואן (גואן) 97, 98
 (מפורטוגאל), 99, 106
 (דישביליאי), 109-113.
 גוואן בן דון אנריק 98.
 גוואן בן פדריקי 110.
 גוואן שאנגיש די שביליא 98.
 גוטה II. 92.
 גויש 195, 196.
 גוליא II. 151, 152, 156.
 גוליאן 112.
 גוליום 89.
 גולגון II. 97.
 גונסאלו מארטיניש 97, 109.
 גוריא II. 73.
 גוריון 190.
 גושטריש II. 240.
 גזר II. 97.
 גיבראלטאר 97, 109.
 גידו II. 133.
 גידרו 107, 108.

d

גיוא II. 73, 76.
 גיואי 180, 181.
 גיואיר (גיואיר) 129, 130
 (see אלגאזיר).
 גיחון II. 57.
 גיחוי II. 50.
 גיטא II. 150, 151.
 גיואמי 95.
 גיראל בן מונטי 108.
 גירגאם II. 140.
 גירגום 153.
 גירונדה (גירונא) 94, 96,
 102, 103; II. 227,
 228, 232.
 גלבא 185.
 גלגל II. 42, 97.
 גליאנום 185.
 גליל 152, 154, 159.
 גלעד 48.
 גלקאם II. 109.
 גמום II. 86.
 גמליאל I. 27, 45,
 48, 54, 90, 170, 176,
 181, 191, 193, 196,
 198; II. 245.—II. 4,
 5, 27, 45, 48, 54, 55,
 176, 181; II. 245.—
 III. 7, 9, 176; II.
 245.—IV. 48, 57,
 176, 182; II. 246.—
 V. 176; II. 245,
 246.
 גמריה II. 70.
 גנת 79.
 גסקלגם II. 18, 66, 71,
 109.
 אלגל II. 38, 138.

[II. 6.]

אלגראמקה II. 92.
 גראנאטה (גראנאדה) 67,
 71, 73, 74, 76, 80, 93,
 94, 99, 101, 111, 138;
 II. 212.
 גרנאן 78.
 גרנאן ארץ הגרגשי 78, 190.
 הר גרזים II. 14, 15, 41.
 גרמזא 102, 103, 125.
 גרמישה 94, 95.
 גרנאדיליא 95.
 גרציאנום 186.
 רבינו גרשם—II. 94.
 83, 84, 93; II. 226,
 232, 235, 242.
 גרשם בר שלמה II. 238.
 גתר II. 92.
 דוד see דאוד.
 דאמיאה 120.
 דאנייא 126.
 דבורה 48, 86, 164, 195;
 II. 33, 43, 53, 167, 245.
 דביר II. 97.
 דואן 25.
 דו אלקרניין II. 109.
 דון דוארטי 98.
 דוד (דאוד) 27, 41, 46,
 48, 53, 55, 63, 65, 85,
 87, 115, 116, 133,
 150, 164, 174, 176,
 178, 179, 195; II. 5,
 6, 33, 44, 45, 47, 52,
 69, 70, 73, 77, 94, 97-
 104, 107, 108, 115,
 133, 146, 147, 179,
 183, 185, 248.

65. רב מר דוד
 II. דוד (משרת הראובני)
 183, 185.
 דוד אבי ראבד 124, 125.
 דוד אבדורהם בר יוסי
 97, 106.
 דוד אגוזי 154.
 דוד אלרואי 123.
 דוד ארוך 152.
 דוד דאשטילה II. 239.
 דוד ביואש 160.
 דוד חביליו 152.
 דוד חבריאי 158.
 דוד הכהן 106, 154, 155.
 דוד הלוי 152.
 דוד נאכארו 151.
 דוד פיראני II. 154, 155.
 דוד קמחי 94, 125; II.
 237.
 דוד (ב שלמה) הראובני
 146, 147, 151; II. 133-223
 passim.
 דוד הרומאי (הרומאני) II.
 164, 167-170, 174-
 176.
 דוד בן זכאי הנשיא
 33, 39,
 40, 65-67; II. 77, 79,
 81, 86, 224, 233.
 דוד אבן אבי זמרא (רלבן)
 140, 151, 157, 158,
 160.
 דוד בן יהודה נשיא
 38, 196.
 דוד ב יצחק II. 248.
 דוד די מדינה 162.
 דוד הנגיד בן בנו של רמבם
 125, 134, 135.
 דודאי בר נחמן 36, 188.
 דוד בן ציון II. 185.

II. 229, דוד בר שאול
 237.
 דוד אבן שושאן 105.
 דודנים II. 92.
 דוירנא (דורנא) 70,
 79.
 דולקיפיאנום 196.
 דומיציאנום 190.
 דונגול(א)ה II. 138.
 דוסא ב אלעזר 174.
 דוסא ב הרכינס 5, 11, 43.
 דוסא [בן סעדיה] 66.
 דוסאי 6.
 דוראן 106.
 דיאופרויאנו 186.
 דיאמנט II. 164.
 דילם 78.
 דימי 32, 59, 177, 183;
 II. 246, 247.
 דינה II. 93, 153, 154,
 158.
 דיניאה 75.
 דיקיאום 185.
 דמאחין 67.
 דמיאט (דמיאט) II. 92,
 148.
 דמיטיאנום 195.
 דמשטיאן 55.
 דמשק 69, 119, 133, 152,
 153; II. 50, 55, 102,
 103, 106.
 דמשקיין II. 106.
 דן II. 57, 69, 92, 93.
 דניאל 49, 50, 56, 88,
 119, 139, 164, 176;
 II. 52, 63, 67, 107,
 108.

38. דניאל נשיא
 (מעזה) II. 148.
 דניאל מפיסא II. 156-212
 passim.
 דניאל אישטרומושה 155.
 דניאל אבן חסדאי 115.
 דניאל בר יוסף 133.
 דניאל פרחיא 155.
 אלדסדס II. 92.
 דפתי II. 72, 76.
 דריוש 185.
 דריוש בן אחשורוש (המדי)
 50, 51, 59, 88, 165,
 195; II. 63, 70.
 דריוש בן אסתר (אחשורוש)
 49, 51, 88, 164, 167,
 176, 195; II. 52, 63,
 65, 74.
 דשא דוניולא (see יהודה) 83
 (בר משה).
 דוד ר' האיי בר דוד
 188; II. 224. — בר
 דוד נחשון 39, 189. — בר
 דוד שרירא II. 80. — קיומי
 41, 46, 66, 67, 69, 71,
 75, 76, 92, 93, 117,
 126, 178, 189, 190;
 II. 225, 227, 230, 234,
 241.
 דובל 85; II. 89.
 דוגר II. 26.
 דהר II. 237.
 דהר הר II. 39.
 דוד (i.e. עבר) II. 91.
 דונא (אמורא) ר' הונא 4, 13, 23,
 27, 28, 30, 43, 46, 57,

58, 164, 174, 177, 180-
 183; II. 75, 77, 246,
 247.
 דונא (סבוראי) ר' הונא 61, 62.
 דונא מר הונא 62.
 דונא רב ר' הונא גאון
 35, 62; II. 224, 233.
 דונא קמא II. 246.
 דונא מר הונא הלוי 36, 37
 (see הונא בר יצחק).
 דונא בר אבא II. 248.
 דונא בר מר זוטרא 34,
 177, 184; II. 246,
 247.
 דונא בר מר חייא 31.
 דונא בר חנינא II. 248.
 דונא בר ר' יהושע 58, 165,
 181.
 דונא בר ר' יוסף 35, 63,
 187; II. 224, 233.
 דונא בר ר' יצחק 64, 188
 (see הונא הלוי).
 דונא בר ר' נתן 32, 183,
 196; II. 71, 75, 76.
 דונא מר (?) הונמאר II. 75.
 דורדום (אורדום) 53, 54,
 89, 169, 170, 192,
 194, 198; II. 14, 17,
 66, 71, 75.
 דורמז (הרמז) 61 (see הרמז).
 דורקנוס 41, 52, 89; II.
 74, 75 (see אורקנוס).
 דורקנוס II. 169.
 דושע 87, 176; II. 51, 55,
 70, 74, 245.
 דושע ב' אלה II. 54, 55,
 104.

דושעיא (הושעיה) ר' הושע 57, 174;
 II. 11, 70, 74.
 דילאי ר' הילאי 188, 189.
 דילאי הלוי 62.
 דילאי בר ר' חנניה 39, 65.
 דילאי בר ר' מישאל 65.
 דילאי בר ר' מרי (מארי) 39,
 65, 188, 189.
 דילאי בר ר' נטרונאי 39,
 189.
 דילוני (הלני) 194 (see הלני).
 דימיר II. 199.
 דימן 163, 176; II. 52.
 דימיר אבן הירחי 102.
 דימיר דון היראנדו 108-111.
 דימיר דון היראנדו בן שאני 109.
 דימיר הלל (הזקן) 4, 9, 16, 26-28,
 42, 45, 46, 48, 53, 54,
 89, 90, 164, 170, 171,
 172, 176, 180, 181,
 191, 193, 194, 196,
 198; II. 246.
 דימיר ר' הלל II. 245.
 דימיר הלל בריה דר' ואלם 8.
 דימיר בית הלל 5, 10, 22, 179;
 II. 16, 34.
 דימיר אלהללי 126.
 דימיר הלני II. 75.
 דימיר המדאן II. 92.
 דימיר המן 166; II. 64, 71.
 דימיר המנונא ר' הונא 58, 174.
 דימיר (הונא מר?) הנאמד II. 110.
 דימיר אלהנד II. 92.
 דימיר אלהרב II. 92.
 דימיר הרון II. 94, 98, 100,
 102, 108, 109 (see
 אהרון).

- הרוסוס (?הורדוס) ב אנריפס II. 109.
 הרמו II. 109.
 הרן II. 28, 29, 53, 91.
 השאם 70.
- ואלייאדולית 110.
ואלידי נאמישי 150.
ודאן II. 109.
וורנקוורת 193.
ויטירבו II. 156, 162, 164.
ויטרי 93; II. 237.
ווילה נאוה II. 205, 206.
וילונא (ולונא) 110, 140.
וילינסיאה 95.
ויניציאה 144, 155; II. 147, 148, 150, 151, 153, 164.
ויניציאן II. 158.
וויניישי II. 232.
ויסינטי 98.
ויקיאנוש 98.
וירונא 140, 141.
וראנצישקו II. 168 (see פראנצישקו).
ורגלאן see רגלאן.
ורדינאום 186.
- בית זבדאי II. 20.
זבולן II. 69, 93.
זביד 32, 35, 46, 59, 178, 183; II. 246, 247.
אלוגאוה II. 92.
זוגמאר 73.
מר זוטרא 32, 46, 177, 178, 183, 187, 196; II. 72, 73, 76, 77, 110, 246-248.
- מר זוטרא בן בוסתנא 178.
 מר זוטרא בר גוריא II. 73.
 מר זוטרא בן הונה II. 72, 73, 248.
 מר זוטרא בן מר זוטרא II. 73.
 מר זוטרא בן חנניה (חנינא) 46, 177; II. 246.
 מר זוטרא בן כהנא II. 247, 248.
זוילה II. 92.
זימן 186.
זימור II. 186, 189, 192, 200, 203.
זירא 22-24, 58, 182.
זירא ז שושן 105.
זירא בן זכאי 9, 18 (see יוחנן בן זכאי).
זכאי 36, 188.
זכאי בן רב אחונאי 65; II. 110.
זכאי בן יהודה II. 248.
זכרי II. 54.
זכריה (המלך) 51, 54; II. 103.
זכריה (הנביא) 49-51, 78, 86, 87, 88 (בן עדוא), 164, 166, 176; II. 52, 65, 70, 71, 74, 108, 143, 245.
זכריה אשכנזי 151.
זכריה יחיא II. 143.
זכריה המבין 176.
זכריה בן בניה II. 52.
זכריה בן יהודע 76, 87, 164, 176; II. 70, 74, 245.
זכריה בן הקצב 6, 180.
זלפה II. 93.
זמרי 163; II. 48.
- זמרן II. 93.
זעקן II. 235.
זרד II. 40.
זרובבל 26, 48, 49, 54, 61, 66, 88, 90, 92, 117, 166, 176; II. 70, 71, 74, 109, 225, 245, 248.
זרח 163; II. 51.
זרח הכושי II. 48.
זרח בר אהרן 98.
זרחיה 165.
זרחיה גוטה 162.
זרחיה הלוי 102, 124, 125, 132; II. 227, 229, 231, 236.
זרחיא מליריא 152.
זרחיה בן עזי II. 108.
זתואל בן יהודה II. 8, 10.
- ז' האנא 187.
 ז' חבום 71, 72, 80.
חבור II. 133, 147-149, 178-180, 216, 220.
חביבא 178; II. 75.
חבין 92, 107.
חלחביר II. 139, 140.
חבקוק 87, 176; II. 21, 52, 70, 74, 245.
חברא II. 97.
חברון 152; II. 26, 27, 44, 144, 145.
חנא 30.
חגי 49-51, 78, 86, 88, 164, 166, 176; II. 52, 70, 71, 108, 245.
חזוי II. 70.
חזיזא II. 74.

66. חוי אלכלבי (אלכלבי)
 חולה II. 92.
 חול II. 92.
 חולדה II. 33, 53, 70, 74,
 245.
 חולה II. 92.
 חונא II. 110.
 חוני המעגל II. 21.
 חוניא 182.
 חוני 166, 168, 197.
 חוצפית 55, 56, 90.
 חורב II. 4.
 חושאל 67, 68, 73; II.
 225, 234.
 חואל II. 50, 63, 103, 106,
 109.
 חוקיהו (חוקיה) 48, 59, 87,
 174, 195; II. 51, 55-
 57, 70, 71, 74, 77, 102,
 104, 248, 249.
 חוקיה (ראש גולה) 196; II.
 75.
 חוקיהו (כונא נמהר) II. 248.
 חוקיהו ב גרון II. 23.
 חוקיה בן בנו של דוד ב זכאי
 67, 178.
 חוקיהו בן נעריהו 48.
 חוקיה בן שמעיא II. 248.
 חטיא 6, 7, 57, 180.
 חטר II. 179.
 חידקא II. 20.
 חיוג (יהודה) 81 (see חיוג).
 חיון 143.
 חייא 3, 7, 8, 13-16, 18,
 21, 22, 27, 30, 41, 43,
 44, 46, 57, 90, 164,
 181, 182; II. 72, 75,
 150, 233.
- חייא אבראבאניל 155.
 חייא גאון 64.
 חייא דיין 153.
 חייא מויניציא II. 150.
 חייא הלוי II. 224, 233.
 חייא ממישן 35, 63, 187;
 II. 224, 233.
 חייא רבה 28.
 חייא רופא 151.
 חייא בר אבהו 45.
 חייא בן אלדאודי 67, 94.
 חייא בן אשר 57.
 חיים 65, 97, 104,
 106, 161. — (עם חיים
 II. 156, 157,
 159-161.)
 חיים אגוזי 154.
 חיים אלגאזי 154.
 חיים אלחדיב 140.
 חיים אלפאנדארי 154.
 חיים אלשיך 153.
 חיים בנבנשת 154.
 חיים ויטאל 150, 151, 153.
 חיים יעקב האגוז 152.
 חיים חבר 151.
 חיים חברייה 161.
 חיים עובדיא 140, 155.
 חיים פרץ 150.
 חיים שבתי 155.
 חיים בן ר אברהם 128.
 חיים בן יחיאל 97, 104,
 106.
 חיים בן כלפה 75.
 חיים בן שמואל 96, 105.
 חיים די בוצל 155.
 חיינא II. 75.
 חיינא II. 75.
 חיינא גאון 92; II. 234.
- חיינא מנהר פקוד 62; II.
 224, 233.
 חיינא בר משרשיא 64; II.
 224, 233.
 חירום 71.
 חלככים 69.
 חלבו 30.
 חלואן II. 86.
 חלפון בר עולא 133.
 חלפתא 55.
 חלקיה ב שלום 165; II.
 70, 74, 108.
 חמ 163; II. 90, 92.
 חמא 7, 32, 45, 58, 59,
 183; II. 76.
 חמא בר גוריא 57.
 חמא בר רבא 177.
 חמול II. 28, 69.
 חמי II. 130.
 חמת 60; II. 61.
 חנא גאון 35; II. 248.
 חנה II. 53, 98.
 חנה בת יהויקים 191.
 חנוך 85, 194, 195; II.
 26, 68, 77, 90, 248.
 חנוך (הבבלי) בן ר משה
 68-71, 92.
 חנוך בן קין II. 89.
 חנילאי II. 72.
 חנין בן פנחס 6.
 חנינא (חנינה) 7, 11, 17,
 22, 23, 29, 30, 36, 62,
 180-183, 188, 190;
 II. 24, 25, 71, 248.
 חנינא בן אחי ר יהושע 16.
 חנינא גאון 35, 46, 187.
 חנינא רבא 72, 73, 76.

6. חנינא ב גמליאל
 65; II. 224, 233.
 חנינא ב הונא 37.
 חנינא ב חכינאי 6.
 חנינא ב חמא 7, 14, 57, 182, 183.
 חנינא ב פפי 23.
 חנינא ב תרדיון 5, 55, 56, 90; II. 24.
 חנינאי כהנא גאון ב אברהם 36, 64.
 חנינאי ב אדוי 196.
 חנמאל ב שלום II. 60.
 חנן ר 35, 62, 167, 196; II. 224, 233.
 חנן מאשקיא 91, 187.
 חנן בן פנחס 180.
 חננו חננאל 67, 68, 73, 75, 78, 92, 126; II. 225, 227, 228, 230, 234.
 חננאל II. 71, 72, 75.
 חננאל (מפרש התורה) ר 143.
 חננאל ב אמתיי II. 112, 114, 119, 120, 123, 125, 130-132.
 חננאל ב חסדיא II. 132.
 חננאל ב פלטיאל II. 125, 127.
 חנני הרואה 164, 176; II. 52, 69, 73.
 חנניה 49, 88; II. 19, 107.
 חנניה (כהן גדול) 167.
 חנניה II. 76.
 חנניה ברהון 162.
 חנניה גאון II. 225.
154. חנניה אבן יקר
 ר 40, חנניה (גאון) בר יהודה 66, 178, 189; II. 225.
 חנניה בר משרשיא 36, 64, 188.
 חנניה בן עזור II. 59.
 חסאיני עבד אלרחמאן 108.
 חסדא ר 17, 23, 30, 31, 58, 164, 177, 180, 182, 183, 196; II. 77, 246, 247.
 חסדאי (ריש גלותא) ר 6, 77, 123, 196; II. 77, 248.
 חסדאי הלוי ספרדי 133.
 חסדאי בסרקוסטא ר 98.
 חסדאי פרחיא 155.
 חסדאי קרישקאש 106, 107, 142.
 חסדאי בר יצחק 66, 69, 78, 81, 190.
 חסדיהו (חסדיה) ב ברכיה 48, 196; II. 71, 74, 75, 77, 109.—
 חננאל—123, 125, 127, 132.
 חסן II. 81.
 חפר II. 97.
 חצוב II. 73, 77.
 חצירה ר אבו חצירה 152, 153.
 חצרון II. 28, 69, 77, 99, 248.
 חקרא II. 5.
 חרמא II. 97.
 חרן (חראן) ר 47, 86; II. 26, 92, 93.
 חשבון II. 44, 46.
 חשמונאי (בית) 52-54, 60, 89, 168, 170, 192, 194,
- 195, 197; II. 5, 6, 13-16, 19, 66, 109.
 חשמונאים II. 71, 74, 75, 153, 156, 158, 159.
 חשמון II. 159, 167, 182.
 חטא (טוילה) II. 163-220 passim.
 חטא אלכליפא 115.
 חטאנר (טאנר) II. 110; II. 178 (see טנגאר).
 חטריפה 109.
 חטומי בר אשי ר 33, 45, 59, 177, 184; II. 77, 247.
 חטור 186.
 חטוריא 134, 176 (see טיבריה).
 חטרונוס II. 109.
 חטרוטאן 78.
 חטוביה II. 162-185 passim.
 חטוביה הלוי 151.
 חטוביה (see תודילה) 105.
 חטורוס ר 82, 83.
 חטורוס הלוי בר יהודה 95; II. 229.
 חטושה 83.
 חטור 108.
 חטורטולא (טליטלה) ר 71, 80, 93-98, 102, 103, 105, 106, 110, 118, 126, 132, 140, 141, 143, 157, 190, 197; II. 228, 236, 240, 242-245.
 חטומאש 112.
 חטור 95, 111.
 חטורטושה 93, 108.

טוריינום II. 19.
 טושקאנה II. 235.
 טטרגאן II. 109.
 טיאודוויאו 175.
 טיבירוס (טיבריאוס) 170,
 185, 195, 196.
 טיבריה 192; II. 245.
 טיבריש 60.
 טיטוס 50, 51, 54, 56, 74,
 90, 107, 170, 185, 190,
 195, 196; II. 66, 109.
 טלימון II. 66, 109.
 טליקום II. 66.
 טלמיוס 56, 90; II. 109.
 טמירינוס 186.
 טאנגר (see טאנגר) 99.
 טעאר 98.
 טקיטוס 186.
 טרגיאנוס 185, 195.
 טרוטיאל 101.
 טרויאש 93, 94, 127; II.
 242.
 טריינוס 191.
 טרנטו 190.
 טראנקאטלייש II. 227, 229,
 231, 236, 239.
 טרסיס II. 92.
 טרפון ר' 55, 90, 179, 181.
 טרשקון II. 238, 239.
 יאנוג II. 92.
 יאודה see יאודה.
 יאוחז(י)אחז כהן גדול II.
 69, 73.
 יאושע see יאושע ר'
 יאיר 48, 86, 164, 195.
 יאיר אבירע 156.

יאיר הגלעדי II. 43, 98,
 251.
 יאיר ב' מנשה II. 40.
 יאשיהו (המלך) 48, 87, 176,
 195; II. 57, 70, 74,
 77, 106, 248, 249.
 יאשיהו הנביא 116.
 יאשיה דמן הוצל 22, 182.
 יאשיהו (מפאס) 69.
 יאשיהו פינטו 153.
 יאשיהו בן זכאי 65, 81.
 יבוס II. 43.
 יבין II. 43, 98.
 יבל II. 89.
 יבנה 27, 45, 54.
 ידוע 166.
 ידותון 176; II. 52.
 יהו(א) ב' חנני 176; II. 52,
 69, 73, 245.
 יהו(א) ב' נמשי 176; II.
 50, 63, 103.
 יהואחז 48, 87, 195; II.
 50, 57, 70, 73, 77, 103,
 249, 252 (see יואחז).
 יואש see יואש.
 יהודאי גאון ר' 36, 37, 63,
 64, 78, 91, 92, 188;
 II. 224, 233, 234, 241.
 יהודאי בר' נחמן 37, 188.
 יהודה ר' II. 28, 69, 77, 93,
 248.
 יהודה (אמורא) ר' 21, 23-
 25, 29, 31, 33, 57, 58,
 91, 164, 183, 188; II.
 75, 240.
 מר רב יהודה 35, 188.
 יהודה (הרופא) אסקלי II.
 160.

יהודה אפנעים 154.
 יהודה הבבלי 174.
 יהודה ביטון 154.
 יהודה בנבנשת 155.
 יהודה ברזילי 152 (see יהודה
 בר ברזילי).
 יהודה (יהודאי) גאון 39, 40,
 63, 64, 66, 92, 178;
 II. 225, 234.
 יהודה האמי 160.
 יהודה מזימור II. 187.
 יהודה זכאי 196.
 יהודה חיוג II. 229, 236.
 יהודה חייט 140.
 יהודה החסיד 95, 102; II.
 235.
 יהודה חסן 161.
 יהודה הכהן 133, 162.
 יהודה הלוי (ב' שמואל) 81,
 94, 102; II. 229, 236.
 יהודה לירמה 154.
 יהודה מ'כב' 52, 166-168,
 197; II. 74.
 יהודה מנחם 158.
 יהודה מסעוד 160.
 יהודה משעאל 156.
 יהודה הנשיא (רבנו הקדוש) 56,
 164, 174, 176 (see
 also רבי).
 יהודה הנשיא 48; II. 245.
 יהודה פירניטי II. 194, 196,
 207, 209, 218.
 יהודה קוטוביא II. 154, 155.
 יהודה קורדיליאה II. 194.
 יהודה קרישפין 132.
 יהודה משנץ 153.
 יהודה (בר' אילעי) 3, 10-
 12, 19-21, 41-43, 56,

- 90, 164, 180, 181;
II. 5, 20, 23.
81. יהודה (בר דוד) אלפאסי
96-98, 103, 105, 106, 109; II. 243.
5, 6, 55, 90, 180, 181.
140. יהודה ב' בולאט
93, 102, 132, 191; II. 227, 232, 236.
55; II. 4. יהודה בן בתירא
74, 81, 93. יהודה בן גמליאל
180.
II. 248. יהודה בן דוד
55, 181. יהודה בן דימא (דמא)
II. 81. יהודה בן זכאי
180. יהודה בן חכנאי
53, 89, 164, 176, 180, 191, 196;
II. 245.
116, 133. יהודה בן יאשיהו
57, 181; II. 72. יהודה בן יחזקאל
II. 237. יהודה בן יעקב
83. יהודה בן משה
80. יהודה בר יוסף (הנשיא)
II. יהודה בן יוסף אלרקי
250 (see אלבלשאיא).
140. יהודה בן שושן
II. 22. יהודה בן שמוע
122. יהודה בן שמעון
132; II. 236. יהודה בן תבון
28, 170, 190; II. 2, 6, 58, 77.
87, 164, 166; II. 50, 70, 74, 102, 245.
- 48-50, 87, 177, 192, 195; II. 58, 59, 62, 63, 70, 74, 77, 246-250.
48, 49, 87, 166, 191, 195; II. 24, 57, 58, 63, 66, 70, 74, 77, 106, 248, 249.
II. 66, 69. יהויריב
see יונתן ר' יהונתן.
167 (see also יוסף).
51, 52; II. 70. יהוצדק
87, 195; II. 52, 69, 73, 77, 102, 103, 248.
II. 49, 50, 103, 105. יהורם ב' אחאב
II. 50. יהושבע
5, 16, 20, 27, 45, 55, 91, 164, 181; II. 4, 5, 31, 45, 55, 74.
140. יהושע בונפוש
154. יהושע בנבנשת
152. יהושע חנדלו
154. יהושע צונצין
135. ר' יהושע ב' דוד
25. יהושע בן זריז
90, 181. יהושע בן חנניה
52, 88; 166; II. 70, 74.
23, 42, 181, 182. יהושע בן לוי
4, 48, 49, 85, 86, 163, 164, 171, 174, 176, 195; II. 6, 23, 24, 40, 42, 43, 67, 69, 245.
- II. 71. יהושע בן נשרף
167. יהושע בן סירא
II. 238. יהושע בן עמנואל
53, 88, 89, 164, 169, 170, 176, 180, 191, 196-198; II. 245.
6, 56, 180, 181; II. 20, 56. יהושע בן קרחא
94, 98, 102, 106; II. 244. יהושע אבן שועיב
25, 48, 87, 176, 195; II. 48-50, 52, 69, 70, 73, 77, 101, 248, 249.
II. 100, 162. יואב
II. 100. יואב ב' צרויה
II. 69. יואחז
87, 102, 164, 176; II. 52, 70, 74, 245.
94, 95, 103, 139. ר' יואל העזרי
II. 109. יואנמוס
48, 87, 164, 176, 195; II. 50, 70, 74, 102, 103, 106, 248, 249.—בן יהואחז; II. 103, 106.
186. יוביאנוס
(יהודאי see) 64 ר' יודאי
176; II. 245. ר' יודן
166-168; II. 71. יוחנן (כהן גדול)
5, 10, 14, 16, 17, 21-24, 29, 30, 42, 44, 45, 54, 57, 58, 60, 91, 164, 168, 169, 173, 174, 177, 180-183;

197; II. 71, 245, 246, 248.
 יוחנן אשכנזי II. 241.
 יוחנן סופר 54.
 יוחנן בן ברוקא (ברוקה) 5, 55, 56, 180.
 יוחנן בן גודגרא 14, 44.
 יוחנן בן זבדיה 191.
 יוחנן בן זכאי 4, 5, 9, 12, 16, 18, 19, 27, 45, 46, 53-55, 78, 90, 159, 164, 173, 181; II. 3, 4, 10, 11, 13, 14.
 יוחנן בן נורי 5, 55, 90, 179; II. 30.
 יוחנן בן עזריה 164, 165.
 יוחנן בן פנחס 56.
 יוחנן בן שמעון 89, 197; II. 71, 74, 109.
 יוחנן בן שמעי 168, 197.
 יוחנן בן שפט II. 248, 277.
 יוחנן בת לוי II. 40.
 יולוס II. 109.
 יוליאנוס 60, 185, 195.
 יוליאנוס אפוסטטא 186.
 יום טוב 65; II. 153.
 יום טוב בארקו 160.
 יום טוב ברבינייא 154.
 יום טוב מוטבאני 156.
 יום טוב בר יעקב 39, 189.
 יום טוב אבן יעיש 154.
 יום טוב אבן יקר 154.
 יון 51, 52, 54, 60, 67, 88, 89, 166, 168, 169, 170, 190, 192, 193, 195, 197; II. 5, 6, 9, 10, 12, 22, 63, 65, 66, 71, 74, 92.

יונא II. 92, 108.
 יונאני II. 108, 109.
 יונה (מגירונדה) 96, 103, 106, 164, 176; II. 229, 238, 242, 243, 245.
 יוניים (היוני) II. 6, 12-15, 66, 130, 246.
 יונתן 46, 182; II. 69, 73, 74.
 יונתן גאלאנטי 84, 102, 152.
 יונתן הכהן 94, 167; II. 229, 232, 236, 238.
 יונתן מלכי 52, 166, 168, 169.
 יונתן בן דוד 132.
 יונתן בן עזיאל 4, 53, 90.
 יונתן בן עזיהו 87.
 יונתן בן שאול II. 99.
 יוסטינוס 186.
 יוסטיניאנוס 186.
 יוסי 3, 5, 6, 9, 10, 15, 20, 34, 41, 42, 44, 45, 56, 61, 90, 91, 164, 167, 179, 180-182, 187; II. 10, 17, 23, 26, 37, 42, 49, 55, 56, 62, 63, 66, 77.
 יוסי בר בון 28.
 יוסי הגלילי 5, 55, 90; II. 17.
 יוסי הכהן 90.
 יוסי בר דוסתאי 5; II. 17.
 יוסי בן חלפתא 164; II. 245.
 יוסי בן יהודה 179, 182; II. 37.
 יוסי בן יוחנן 53, 88.
 יוסי בן יעזר 53, 88; II. 245.
 יוסי בן קיסמא 5, 55.
 יוסיניאנוס 186.

יוסף (אמורא) 13, 17, 18, 23-25, 30-33, 46, 58, 80, 91; II. 77.
 יוסף (ב יעקב) 48, 86, 163; II. 28, 29, 67, 69, 94, 97.
 יוסף (בפומבדיתא) — 35, 63; II. 78.
 יוסף (מחכמי לוניל) 132.
 יוסף ברבי 75, 81. —
 יוסף גאון 46.
 יוסף — 34 רבה יוסף גאון II. יוסף כהן — 167 (כג) הכהן — 190. הכהן — 162. יוסף הלוי — 154. חסיד (ברנבש) 191. — II. 162-164, 168. הראובני) — 155. לבית לוי — II. 133. יוסף המלך.
 יוסף מאטאלון 153.
 יוסף אישקאפה 154.
 יוסף אכאיוב 140.
 יוסף אלבו 107.
 יוסף אלטון 151.
 יוסף אלפלט 103.
 יוסף אלצאייח 153.
 יוסף אשכנזי 151; II. 151, 152, 159.
 יוסף באגילאר 161.
 יוסף בואיסמא 109.
 יוסף בכור שור II. 237.
 יוסף ברוך 162.
 יוסף גאנסו 154.
 יוסף גקטיליא 97, 109, 140.
 יוסף דונאסינה 97.
 יוסף ויטאל 150.
 יוסף חייט 153.
 יוסף טאייטאייצאק 140, 155.
 יוסף טבולי 161.

[II. 6.]

- יוסף טוב עלם II. 237.
 יוסף טורנו II. 240.
 יוסף מטראני 140, 154.
 יוסף יעבץ 140.
 יוסף כספי II. 239.
 יוסף מליריאה 152.
 יוסף מלכי 170.
 יוסף נחמיאש 156.
 יוסף סאגים (סאגיש) 150, 156.
 יוסף סארגוסי 151.
 יוסף (הדיין בר יעקב) אבן סהל 75.
 יוסף סכנדרני 155, 156, 158.
 יוסף עוזיאל 107.
 יוסף עמשי 133.
 יוסף פארוואל 93.
 יוסף פאסי 140, 155.
 יוסף הצדיק 119.
 יוסף הצורף 144.
 יוסף צרפתי II. 147, 151, 154, 155, 158, 162, 167.
 יוסף קורדיליאה II. 180, 186, 192, 194.
 יוסף קורקום 140.
 יוסף קראסו 155.
 יוסף (ראובני) II. 133, 212 passim.
 יוסף שרגא 140.
 יוסף בר אבא 37, 188.
 יוסף (יוסי) בן אביתור II. 225 (אביותום), 234.
 יוסף אבן אלעיש II. 244.
 יוסף אבן אלפרונג 79.
 יוסף בר ביבי 64.
 יוסף אבן גו 69, 70.
 יוסף בן גוריון 190.
 יוסף בר גרשון II. 229, 238.
 יוסף בר זכריא 133.
 יוסף בר חייא 24, 164.
 מר יוסף ב' מר' חייא 38, 64.
 יוסף בר חמא 29, 38, 177; II. 72.
 יוסף בר חנניה 167.
 יוסף בר יהודה 64, 92, 122.
 יוסף בר יוחנן 164, 176.
 יוסף בן יעזר 164, 176, 180.
 יוסף אבן יחיא 140, 155.
 יוסף בר יעקב 34, 37, 40, 65, 66; II. 81-83.
 יוסף בר יצחק 81.
 יוסף אבן לב 154, 155.
 יוסף (בר מאיר) בן מהאנר 75.
 יוסף (הלוי) בן מיגש 72, 75, 76, 93, 101, 127; II. 228, 230, 235, 242.
 יוסף בן משה II. 155.
 יוסף בן משלם 132.
 יוסף בן מתיא 190.
 יוסף עובדיא 121.
 יוסף (הנשיא) אבן עזרא 80, 155.
 יוסף אבן עקנין II. 238.
 יוסף אבן פלט 94.
 יוסף בן פנחס II. 78, 79.
 יוסף אבן צדיק 94.
 יוסף בר רבי 38.
 יוסף בר שילא 37, 64, 92, 188; II. 224, 233.
 יוסף ב' שמואל הנגיד 67, 73, 74, 77, 78, 93.
 יוסף אבן שג'י 154.
 יעזר 167.
 יורם 48; II. 69, 74, 249.
 יושע ב' נון II. 97, 107 (see יהושע).
 יותם 48, 176, 195; II. 51, 54, 70, 74, 77, 102, 248, 249.
 יוריגד 62, 184, 187; II. 109, 246, 247.
 יחזיאל ב' זכריה II. 52.
 יחזקאל 57, 113, 140, 163, 164, 167, 176; II. 52, 60, 61, 70, 245.
 יחזקאל בן זכריה II. 73.
 יחזקיה II. 77 (see חזקיה).
 יחיא 108, 140.
 יחייא בן עבד אלהים II. 143.
 יחיאל ר' 96, 104-106, 143, 144; II. 243.
 יחיאל באסן 154.
 יחיאל הזקן 144.
 יחיאל ענבי 154.
 יחיאל מפיסא II. 162-169, 196, 204, 212.
 יחיאל מפריש II. 235.
 יחיאל רפאייא 156.
 יחיאל בר אשר 96, 103, 104.
 יחיאל בר זכריה II. 69.
 י' ימר ר' 33, 177, 184, 187; II. 246, 247.
 יכניה 49; II. 70, 107.
 י' ינאי ר' 7, 22, 23, 57, 182, 198; II. 16, 17.
 ינאי המלך 53, 60, 89, 169; II. 16, 17, 71, 75.
 מר ינוקא (ינקא) ברמר זוטרא 35, 61, 63, 73, 187, 188; II. 224.
 יסכה II. 29, 33, 53.
 יעקב 47, 86, 163, 188, 194-196; II. 27-29, 40, 69, 77, 93, 94, 145, 248.

יעקב (עם הראובני) II. 144,
 147, 165, 166.
 יעקב אבוהב 142.
 יעקב אבולעפייא 151.
 יעקב אבוקאייא 162.
 יעקב אבושערה 162.
 יעקב איש כפר חמיה 6, 57,
 180.
 יעקב איש כפר חנניה 182.
 יעקב די בוטון 155.
 יעקב ביבאש 150.
 יעקב בירב 140, 157, 162.
 יעקב גאבישון 128.
 יעקב גאון 65.
 יעקב גוייוון 151.
 יעקב גקמיליא 96.
 יעקב דאנון 154.
 יעקב טאיטאיצאק 155.
 יעקב לואל 107, 114.
 יעקב לכנה 156.
 יעקב (הכהן) מנהר פקוד 36,
 63, 91, 188; II. 224,
 233.
 יעקב הסופר II. 191, 192,
 203, 218.
 יעקב סמוט 155.
 יעקב עובדיא 154.
 יעקב פאלקון 152.
 יעקב צהלון 151.
 יעקב צמח 152.
 יעקב קאשטרו 160.
 יעקב קומינטו 144.
 יעקב מקורבייל 95.
 יעקב רובייו 155.
 יעקב רושאלין II. 218.
 יעקב ששון 151.
 יעקב (ר' תם) 78, 84; II.
 229, 231, 235, 243.

יעקב בן אליהו II. 237.
 יעקב בן אלפאסי 75.
 יעקב בן אשר 97; II. 240.
 יעקב בן ברוך 74.
 יעקב אבן ג'ו 69, 70, 71.
 יעקב בן דוד 135.
 יעקב בן דוסאי 6.
 יעקב ב' מר זוטרא II. 73.
 יעקב אבן חביב 140, 155.
 יעקב בן חזקיה 248.
 יעקב אבן חיים 116, 157,
 160.
 יעקב בן חסא 180.
 יעקב בר' יוסף 158, 191.
 יעקב בר' יצחק לאמש II.
 241.
 יעקב בר' יקר 93, 101; II.
 226, 235.
 יעקב בר' מרדכי 39, 65, 188.
 יעקב (הנביא) בר' משה 83.
 יעקב ב' משולם 132.
 יעקב בר' נטרונאי 39, 189.
 יעקב בר' נתנאל 122.
 יעקב בר' סהל 75.
 יעקב בר' עזרא 81.
 יעקב אבן עראמה 155.
 יעקב בן קרשאי 10.
 יעקב בן שאהון 73.
 יפו II. 112.
 יפת 163; II. 53, 90, 92.
 יפתח 48, 86, 164, 195;
 II. 44, 46.
 יצחק 47, 86, 142, 163,
 194-196; II. 8, 26,
 27, 34, 68, 69, 144-
 146, 248.
 ר' יצחק (דוד ר' יהודה הנשיא)
 80.

ר' יצחק 178; II. 73, 76.
 מר רב יצחק 35, 62, 187.
 רבנו יצחק II. 232.
 יצחק (עם הראובני) II. 199.
 יצחק אבודרהין II. 154, 155.
 יצחק אבוהב 107, 113, 142,
 143, 159.
 יצחק אברבנאל 112, 139.
 יצחק אדרבי 155.
 יצחק איספאנייא 154.
 יצחק אראמה 150.
 יצחק ארוטי II. 242.
 יצחק אשכנזי 154.
 יצחק בדרשי 155.
 יצחק די בוטון 152.
 יצחק בוכפזי II. 149.
 יצחק בעל התוספות II. 242,
 243.
 יצחק גיקאטיליא 107.
 יצחק דון דון 140.
 יצחק הדרבל 102.
 יצחק הזקן (בעל התוספות)
 94; II. 229, 235, 242,
 243.
 יצחק ן אלחדיב 162.
 יצחק חיון 141, 142.
 יצחק חיים 152.
 יצחק חנניא 178.
 יצחק מטרני 142.
 יצחק היהודי II. 218.
 יצחק ישראל 97, 106.
 יצחק הכהן 156; II. 229,
 238, 240.
 יצחק הלוי 101, 155.
 יצחק לוריא 151, 153, 160.
 יצחק די ליאון 107, 113,
 142, 143, 159.
 יצחק מולינא 160.

- II. 147. ר' יצחק הנגיד
 יצחק נפחא 23.
 יצחק הנשיא II. 239.
 יצחק סגי נהור 125.
 יצחק סלע 152.
 יצחק פאררו 155.
 יצחק (ב' יעקב) אלפאסי
 75-78, 93, 124-127, 132,
 143; II. 228, 230, 235,
 241.
 יצחק קאנפאנטון (קנפנטון)
 97, 99, 101, 107, 110,
 141.
 יצחק קארו 140.
 יצחק קאשטרו 162.
 יצחק קולון 151, 153.
 יצחק מקורבייל 104; II.
 232, 237.
 יצחק קרדינאל 94.
 יצחק קרישפין 152.
 יצחק ראובן 150.
 יצחק (השומר) II. 192, 194.
 יצחק בי רב 151.
 יצחק בר אבא מרי 102; II.
 231, 236.
 יצחק בר אברהם נרבוני II.
 229, 238.
 יצחק בר אשיאן 57.
 יצחק בר אשר 93.
 יצחק בר ברוך אלבאליה
 71, 74-78, 93, 102, 126;
 II. 228, 234.
 יצחק בר יהודה ז' גיאת (גאיית)
 74-78, 81, 93, 126,
 191; II. 228, 230,
 235, 236.
 יצחק בר דוד 135.
 יצחק בר חייא 64, 188.
 יצחק בר חנניה 38.
 יצחק ב' יהודה לבית לאמש
 II. 239, 241.
 ר' יצחק ב' יהודה (אמורא)
 17, 24, 182.
 יצחק בר יהודה (בנרבונה)
 84; II. 229, 238.
 יצחק בר ישי 65.
 יצחק בר לב 140.
 יצחק בן (מרן) לוי II.
 229, 238.
 יצחק בן ליאון 72.
 יצחק בן מאיר II. 231.
 יצחק ב' מרדכימחי (מאישטרו)
 II. 240. (פטיט)
 יצחק בן משלם 132.
 יצחק בן משה בן סברי
 75, 126.
 יצחק בן סהל 81.
 יצחק בן עארמה 140.
 יצחק בן ראובן מברצלנה
 75, 93, 126, 127, 132; II.
 228.
 יצחק בן שלמה הישראלי II.
 233. — מרקוש 118. —
 ז' סהולה 96.
 יצחק בן שמואל 94, 102;
 II. 242, 243.
 יצחק בן שפרוט 78, 190.
 יצחק בן שר חסד 105.
 יצחק בן ששון 116, 133, 154.
 יצחק בן ששת 106, 128.
 יצחק בן יקותיאל הכהן II. 240.
 יצחק בן יקמן II. 26.
 יצחק בן יקשן II. 93.
 יצחק בן ירבעם בן נבט
 113, 176;
 II. 47, 48, 101-104. —
 יצחק בן יואש II. 51, 64, 103.
 יצחק 85, 194, 195; II. 68,
 77, 90, 248.
 יצחק ר' ירוחם 97, 106.
 יצחק בן אליהו II. 98.
 יצחק יירונימוס 175.
 יצחק ירושלים 26, 49-54, 73, 74,
 80, 88, 92-94, 96, 102,
 103, 107, 108, 117,
 118, 123, 140, 141,
 145, 146, 152, 154,
 161, 165-170, 175,
 178, 190-192, 194,
 195; II. 5, 6, 8-11,
 14, 15, 18-20, 45, 46,
 48-51, 56, 57, 59-61,
 63-66, 70, 71, 74, 113,
 129, 130, 141, 142,
 145, 147, 148, 153,
 154, 157, 163, 166,
 167, 178, 179.
 יצחק ירחמאל 174.
 יצחק יריחא II. 97, 105.
 יצחק יריחו II. 42, 53.
 יצחק ירמות II. 97.
 יצחק ירמיה (הנביא)
 49, 50, 87,
 88, 114, 164, 174; II.
 24, 52, 57-59, 61, 64,
 67, 70, 74, 106, 245.
 יצחק ר' ירמיה 22, 23, 182.
 יצחק מאברוגונאטו 154.
 יצחק בר אבא 24.
 יצחק ר' ישבב 6, 55, 56, 90, 180.
 יצחק ישבק II. 93.
 יצחק (הנצרי) 53, 60, 89,
 114, 170, 191-194,
 196, 198.
 יצחק (מאנשי כהן) II.
 49; II. 245.

- ישוע כהן גדול 167.
 ישי II. 69, 77, 99, 248.
 ישמעאל (י) 5, 6, 16, 18,
 42, 44, 55, 56, 90, 167,
 180, 181, 198; II. 4.
 ישמעאל הכהן 160.
 ישמעאל מריאיטה II. 163.
 ישמעאל בן אברהם II. 8.
 ישמעאל בן אלישע 27,
 54, 121, 176; II. 24,
 245.
 ישמעאל בר יונקא 91.
 ישמעאל בר יוסי 179, 182.
 ישמעאל בר נתניה II. 61.
 ישמעאל, ישמעאלים (both
 with ארץ) 62, 67-69,
 74, 80, 85; II. 6-8, 26,
 27, 118, 125, 130, 133,
 135, 139, 143-149,
 156, 157, 174, 178-
 181, 184, 246.
 ישעיהו (ישעיה) 48, 50, 87,
 113, 164, 167, 174,
 176; II. 51, 54, 56,
 70, 71, 74, 102, 106,
 245, 248.
 ישעיהו (ריש גלותא) 176;
 II. 75, 77, 109, 248.
 ישעיהו מטראני 154.
 ישעיהו הלוי 64, 92, 152.
 ישעיהו בר אבא 37, 64
 (אבא שאול), 188.
 ישראל 106.
 ישראל מאולובריגאה II. 239.
 ישראל בנימין 152, 156.
 ישראל זאבי 152.
 ישראל די קוריאל 151.
 ישראל בר יצחק 118.
 ישראל (ארץ) 16, 23, 27-
 30, 36, 48, 54-58, 63,
 67, 118, 134, 150, 157,
 159, 160, 162, 174,
 175, 177-179, 181,
 183, 192; II. 21, 61,
 75, 114, 129, 130, 246.
 יששכר 118, 158; II. 69,
 93, 98, 102.
 יששכר בער 151.
 יששכר הלוי 97.
 יששכר בר יקותיאל 106.
 יתרו II. 94.
 אלכאמל 121.
 כדרלעמר II. 26, 92.
 כהן צדק 63, 189, 190;
 II. 78-81, 83, 224, 234.
 כהן צדק בר אביומי 39, 65
 (איסומאי).
 כהן צדק בר יוסף 40, 66.
 כהנא 23, 24, 32, 46,
 57-59, 105, 165, 177,
 181-183, 196; II. 72,
 75-77, 246-248.
 כהנא בר חנינאי 37, 188.
 כחיבא (כזבא) 55, 56, 90,
 198; II. 66, 109.
 כזסתאן II. 92.
 כזט אלמצאצא 136.
 כולכים 133.
 כוסקאייגי (בוסקאייגי) II.
 206, 207.
 כורש (כורס) 49-51, 59,
 88, 165, 166, 185,
 195; II. 63-65, 70,
 74, 108.
 כוש II. 56, 92, 133, 134,
 179, 181.
 כושן רשעתים 112; II. 43,
 97.
 כותי II. 92.
 כותיים II. 8, 13-15.
 כזבר II. 109.
 כיתנאי (כתנתאי) 35.
 כלב שמואל 154.
 כלב ב יוסף II. 83.
 כלב ב יפונה II. 40, 42.
 כלב ב שרגאדו II. 80, 82,
 83 (see אהרן בן סרגאדו).
 כלואדי 37.
 כלוש II. 109.
 כלח II. 86.
 כלכל 163.
 כלפה בן אלאעגאב 75.
 כנא II. 110.
 כנען ארץ כנען 47; II. 7, 41,
 43, 92.
 כנעני II. 6, 7, 39, 96.
 כסבר II. 92.
 כסיאה II. 122, 125, 127.
 כפנאי (כפנא) 196; II.
 77, 110, 248.
 כרמל II. 97.
 כרסאן (כראסאן) 40; II.
 78, 92.
 כשדיים II. 62, 65.
 כתים II. 92.
 לאגה II. 183, 204-220
 passim.
 לאה II. 28, 93, 145.
 לאון II. 117.

- לאורה II. 164.
 לאטש, לאטאש (בית) II. 237, 239, 241.
 לאטינום 86, 87.
 לבן 163; II. 93.
 הנהר הלבן II. 179, 181.
 לבנה II. 97.
 לגורי II. 237.
 לוד II. 92.
 לודא 92.
 לודקייא II. 19.
 לוט (לוטא) II. 28, 29, 91, 92.
 לוי 86, 191; II. 28-30, 69, 93.
 לוי ר' 15, 21, 46, 57.
 לוי (בסלוניקי) 140.
 לוי הזקן II. 226, 235.
 לוי המכונה מתיא 191, 195.
 לוי קוזין 155.
 לוי בר אברהם ב' חיים II. 239.
 לוי בן גרשום 98, 106, 110; II. 240 (see ליאון די (באניולש)).
 לוי בן חביב 105, 155.
 לוי בן יצחק 46.
 לוי בן משה II. 238.
 לוי בן שם רע 114.
 לולאה II. 199, 200.
 לוליינום II. 19.
 לומברדיא 79; II. 235.
 לונברניא 190.
 לונגוברדיאה II. 130.
 לונדריש 130.
 לוניל 84, 93, 94, 102, 103, 124, 132, 191; II. 226, 231, 232, 236, 238, 239, 241.
 לוקוש (הרופא) 191.
 לוקיום 185.
 לוקינום 186.
 לוקציום 185.
 לורני II. 235.
 לושה 95.
 ליאון 67, 92, 94-96, 104, 107, 108, 126, 186.
 ליאון איסרו 186.
 ליאון ביזארו 186.
 ליאון (גדול) 186.
 ליאון דיבאניולש II. 240 (see לוי בן גרשם).
 ליאון (קטן) 186; II. 117.
 ליאונור 97.
 ליגורנה (ליגורנא) II. 167-169, 205, 208, 213, 214.
 לימנטום II. 109.
 ליפרוטירה 95.
 לישבונה II. 172, 183, 186, 203, 208.
 לכיש II. 97, 102.
 למאול II. 133, 137, 139.
 למך 85, 194; II. 68, 77, 89, 90, 248.
 לרידה 98.
 לשרון II. 97.
 מאגוז II. 92.
 מאורינום 186.
 מאורקא 106, 110, 128 (see מיורקא).
 מאינסיא 96 (see מאינצה).
 מאיר (ר') 3, 5, 6, 10-12, 14, 15, 19-21, 25, 41-45, 56, 90, 96, 106, 164, 179-181.
 מאיר אנאשאכון 140.
 מאיר בנבנשת 155.
 מאיר ברזילי 152.
 מאיר גאביוון 161.
 מאיר אלגואדיש 98, 110.
 מאיר דבוטון בנאליפול 154.
 מאיר דטרנקאטלייש II. 229, 236.
 מאיר הכהן מנרבונה 96.
 מאיר הלוי אלעפיא ר' 103, 126; II. 228, 232, 236, 242, 243.
 מאיר ב' ברוך מרוטנבורק 96, 104-106; II. 229, 232, 236, 243.
 מאיר בן ביבש 74.
 מאיר בן וירגא 139.
 מאיר בן טודרום 95, 126, 132.
 מאיר בן יוסף ז' מינאש 76, 78, 84.
 מאיר בן יצחק 76, 154; II. 227, 251.
 מאיר בן מהאגר 75.
 מאיר בן משרשיא 64, 188.
 מאיר בן עזרא 81.
 מאיר בן עראמה 155.
 מאיר בן שושאן 105.
 מאיר בן שמואל 84.
 מאיר בן שרתמיקש 81, 93 (שרתיקש).
 מאישטרי ויאולש דרודיש II. 241 (מרדכי בן יהושע).

מאישטרו ליאון דיבאניולש
 see לוי בן גרשם.
 מאישטרו פטיט II. 240.
 מאישטרו שאנטיינו (99,
 note I רישלינו), 110.
 מאלקה 71; II. 225, 234
 (see מלאגא).
 מאנוייל (מנואיל) 97, 101,
 113.
 מאסה II. 138.
 מאציק (שין) II. 241
 (see also בר יעקב).
 מארי (מרי) 64; II. 76,
 110.
 מבורך חיים גאליפפה 154.
 מבריקוי 186.
 מבשר 41, 189.
 מבשר בר קיומי 40, 66.
 מגדל צור II. 6.
 מגוג II. 49.
 מגינסיא 79, 190 (see
 מאינצה).
 אלמדאין II. 92.
 מדובר II. 199.
 מדון II. 97.
 מדי 50, 51, 54, 165, 185,
 190, 192, 195; II. 74,
 92.
 מדין (מדיניין) II. 43, 93, 98.
 מדין ב' אברהם II. 94.
 מדינה 162.
 מדן II. 93.
 אלמהדיה see מהדיה.
 מהללאל 85, 194, 195;
 II. 68, 77, 90, 241.
 מואב 163; II. 40, 43, 61,
 97.
 מוגרבה 134.

מונבז 51, 170; II. 71, 75.
 מונטיל II. 244.
 מונטפשליר II. 228, 230.
 מוסי II. 89, 91, 94-97,
 99, 101, 108 (see משה).
 מורה II. 41.
 הר המוריה II. 14, 46.
 מורסיא 95; II. 215, 216.
 מוש II. 92.
 ארץ מזרח 75.
 מחווא 58, 136, 137, 183;
 II. 247.
 אלמוחלה 133.
 מחיאל ב' עירד II. 89.
 מחמד II. 140, 146.
 מחמד בן אלשיך 101.
 מחמד אבו נור 150.
 מחמד בן עאבד אללה
 187; II. 246.
 מחמד פאשה 150.
 שולטן מחמד 138, 153.
 מיגס II. 73, 76.
 מיורקא (מיורגא) 95, 98
 (see מאיורקא).
 מיאשא 42.
 מיכאל 105, 186.
 מיכאל הכהן 154.
 מיכאל בורו פלטים 186.
 מיכה (הנביא) 87, 176;
 II. 51, 52, 69, 70, 73,
 74, 245.
 מיכה II. 57.
 מיכיהו 176; II. 52, 245.
 מיכל II. 99.
 מימון 108.
 מימונגיל 157.
 מיסא II. 76.

מיץ II. 235.
 מיציאנום 185.
 מיקא II. 134, 135.
 מיקיל דון II. 156-209
 passim.
 מישאל 88, 49; II. 19, 107.
 מישון 63, 187.
 מכיר 82, 105.
 מכיר ב' מנשה II. 40.
 מכסימו 186.
 מכסימיאנו 185, 186.
 מערת (ה) מכפילה II. 144.
 מלאגה 100 (see מאלקה).
 מלאכי 49-51, 78, 86, 88,
 164-166, 176; II. 52,
 71, 74, 245.
 מלגורי 237.
 מלכא (מלכה) 39, 189;
 II. 33.
 מלכא בר אחא 36, 188.
 מלכי צדק 174; II. 248.
 מלכיה 64, 65; II. 224, 233.
 מלכירם 70.
 מלכישוע II. 99.
 ממרא 26.
 מנואיל see מנואיל.
 מנוח 164; II. 245.
 מנוח II. 239.
 מנחם 53, 54.
 מנחם הארוך 110.
 מנחם דודא 126.
 מנחם הכהן 160, 162.
 מנחם סולם 155.
 מנחם לבית מאיר (ר'מה) 126.
 מנחם די לונזאנו 118, 152.
 מנחם בר אהרן 113.
 מנחם בר בנימין II. 132.
 מנחם בן גדי II. 54, 103.

- זרח 98, 106; II. 243.
 מנחם בר יוסף 38, 64.
 מנחם בר עזריה 160.
 מנחם בר עמיאל II. 132.
 מנחם בר שלמה לבית מאיר II. 239.
מנטובה 140.
 מנלוסיא 190.
 אלמנצור בן אבי עמר 70.
 מנצור אלריים 158.
 מנשה (המלך) 48, 87, 164.
 מנשה (דוד אלעזר) 167.
 מנשה (אחי ידוע) 166.
 מנשה II. 133, 180.
 מנשה גאון 37, 46.
 מנשה בן יהושע 52.
 מנשה בר יוסף 36, 64, 133, 188.
 מנשה בן שמעון הצדיק 167.
 מסעוד אזולאי 151.
 מספר II. 245.
 (מרסקם) II. 181 (see מרסקם).
 מסחערב 119, 157.
 אלמעז II. 125, 128.
 ארץ המערב 67, 68, 72; II. 242.
 אלמציעה II. 92.
 מצליח II. 150, 151.
 מצפה II. 61.
 מצר אלעתיקא 118, 119, 136.
 מצר אלקאהרא 118.
 מצרים 40, 47, 48, 51, 53, 60, 65, 67, 68, 72, 76, 78, 79, 85, 86, 89, 103, 115-122, 126, 128, 133-137, 140, 145, 150-153, 155-157, 159-161, 163, 167, 168, 174, 190, 192, 194-196; II. 6, 20, 26, 28, 29, 33-36, 40, 46, 48, 52, 53, 56-58, 60, 61, 68-70, 92, 94, 95, 100, 101, 106, 119, 120, 128-130, 133, 138-141, 146, 148, 157, 161 passim.
 מצרים החדשה 119.
 מצרים הישנה 119.
 מצריים II. 7.
 מקדה 157; II. 97.
 מקלינו 185.
 מקרינום II. 109.
 מר בר ר' אסי 91.
 מר בר ר' אשי 33, 34, 45, 46, 59, 184, 187; II. 77.
 מר בר ר' הונא 35, 46, 187.
 מר בר רבה 35.
 מר בר רביא 35.
 מרביליא 99.
 מרדכי 49, 57, 88, 164, 176; II. 20, 33, 52, 64, 245.
 מרדכי מאטאלון 155.
 מרדכי בעל מירא דביא 52.
 מרדכי בעל המנהיג 195.
 מרדכי (עם הראובני) II. 148, 149, 159.
 מרדכי הכהן 64, 154; II. 224, 233.
 מרדכי קלעי 155.
 מרדכי בן יהוסופיה II. 238, 239.
 מרדכי בן יהושע II. 241.
 דון מרטין II. 167.
 מרטמום II. 109.
 מרי ר' 34, 35, 39, 62, 178, 188; II. 72, 224, 233 (see מארי).
 מרי הכהן 37, 63; II. 224, 233.
 מרי הלוי ב' משרשיא 37, 92.
 מרי בר דימי 35, 187.
 מרי בר יוסף 187.
 מרידה 74.
 מריות 165.
 מרים 86; II. 23, 30, 33, 39, 41, 53, 94, 96.
 מרים בת חנה 191.
 מרימר 32, 59, 63, 91, 183; II. 77, 248.
 מרינום (יונה) אבן גנאח 81, 229, 236.
 מריניאנום 186.
 (מרסקם) 146 (see מרסקם).
 מרקום (רומי) 195.
 מרקוש (המבשר) 191 (see also שלמה ב').
 מרשיליאה II. 231, 236.
 משה 9, 16, 25, 42, 44, 48, 49, 76, 85, 86, 117-120, 122, 138, 144, 148, 149, 163, 164, 171, 174, 176, 194-196, 198; II. 4, 13, 20, 24, 29, 33, 34, 36, 38-41, 45, 52, 53, 166, 171, 245.
 משה (ריש גלותא) 196.

משה הכהן 162.
 משה הכהן (רמך) 127, 132.
 משה הכהן (בעל עזר 98. האמונה)
 משה הכהן (גאון) II. 224,
 233.
 משה כהן (עם הראובני) II.
 200.
 מר רב ר' משה כהנא בר' יעקב
 39, 65, 189.
 משה (עם הראובני) II. 125,
 155.
 משה (דוד ר' יהודה נשיא) 80.
 משה אבודרהאם 160.
 משה אבודרהין II. 154, 155.
 משה אבולעפיא 152.
 משה אגמאן 156.
 משה אלאשקר 140, 159.
 משה אלמושיניו 155.
 משה אלשיך 151.
 משה אפנעים 154.
 משה ארגיש 160.
 משה ארוך 154.
 משה אלבאלנסי 107.
 משה באסן 154.
 משה אלבילדה 140.
 משה בנבנשת 154.
 משה גאלאנטי 151.
 משה גיסו 132.
 משה (הכהן) גיקטיליא 81.
 משה אלדמוהי 120, 160.
 משה המון 147-149.
 משה ורוק 151.
 משה האליגואה 107.
 משה טיוולי 156.
 משה טרינקי 150.
 משה יונה 160.
 משה לאטין II. 158.

משה הלוי 160.
 משה לונזאנו 126.
 משה די ליאון 126.
 משה מעלי הכהן 153.
 משה המצייר II. 151.
 משה נאגארה 151, 153.
 משה סאגיש 152.
 משה סכנדרוי 156.
 משה סמחון 162.
 משה סעדי 151.
 משה סרגוסי 162.
 משה עובדיא 155.
 משה עניו 84.
 משה אלפאראנגי 107, 140,
 161.
 משה מפוליניו II. 154.
 משה הפרנס 83.
 משה צרפתי II. 152.
 משה קאשטלאין 151; II. 150.
 משה קאשטרו 160.
 משה קוטוניאה II. 155.
 משה קורדיבירו 151.
 משה די קוריאל 151.
 משה קמחי II. 237.
 משה קפסאלי 138, 153.
 משה רקי 153.
 משה תיבון II. 237.
 משה ן אבודרהם 156.
 משה בר' אבון 83.
 משה בר' אברהם 135.
 משה ב' אשר 144.
 משה אבן זיוא 156.
 משה אבן חביב 140.
 משה בן חיים 155.
 משה אבן חנוך 68, 69; II.
 225, 234.
 משה בן בנו של טודרום
 83. הנשיא

משה בר' יהודה 84; II. 229,
 236.
 משה בר' יוסף בן מרן (הלוי)
 78, 84; II. 226, 229,
 236, 238.
 משה בר' יעקב (מקוצי) 95,
 96; II. 232, 237.
 משה בר' מימון (רמבם)
 94, 101-104, 116-118,
 121-127, 131-133,
 135, 137, 156, 158,
 159, 162, 192; II.
 228, 231, 242.
 משה בר' נחמן (רמבן)
 94-96, 103, 108, 125,
 126, 142; II. 227, 229,
 232, 238, 243.
 משה בר' סעדיא 133.
 משה בן עזרא 81, 93; II.
 229, 236.
 משה אבן שושן 156.
 משה בר' שם טוב 96.
 משה בר' שמואל 155.
 משה אבן שנגי 154.
 משה בן תודרום הנשיא II.
 238.
 משולם הכהן II. 240.
 משולם בר' גרשום II. 229.
 משולם ב' זרובבל 48, 196;
 II. 71, 74, 77, 248.
 משולם בר' יעקב 132; II. 226.
 משולם ב' משה II. 227,
 229, 232, 237.
 משך II. 52, 92.
 משרשיא ר' 61, 64.
 משרשיא בר' פקוד 34.
 משרשיא בר' תחליפא 62,
 91.

מתא מחסיא 29, 30, 32,
 33, 36, 39, 40, 45, 57,
 63-66, 92, 177, 182-
 184, 188, 189.
מתושאל בן מחיאל II. 89.
מתושלח 85, 163, 194,
 195; II. 26, 27, 68,
 77, 90, 248.
מתיא 190, 191.
מתיא בן חרש 6, 180.
מתנא II. 71, 75.
מתניה II. 59.
אלמתעמד see מתעמד.
מתתיהו 57, 64, 107, 167;
 II. 81, 93, 154, 156,
 160, 161.
מתתיהו זנ 167.
מתתיהו (עם הראובני) II.
 154, 156, 160, 161.
מתתיהו (אמורא) 57.
מתתיהו היצהרי 107.
מתתיה בן חשמונאי (יוחנן)
 52, 166, 168, 197; II.
 12, 71, 74.
מתתיהו בן יוסף II. 241.
מתתיהו בר מר רבי (ריבי)
 38, 64, 92.
נאפולי II. 148, 156, 166,
 183, 192.
נבארה 83, 97, 108; II.
 243, 244.
נבווראדן 56, 90; II. 109.
נבוכדנצר 49, 50, 59, 86,
 88, 141, 165, 185,
 195; II. 19, 51, 52,
 58, 59, 61-63, 66, 70,
 74, 249.
נבות II. 103.

נבח II. 40.
נביות II. 27.
ארץ נבקרי 79.
דון נגלוו 109.
נגרופנטי 99.
נבילא (נגדילא) 71.
נדב 165; II. 38, 94.
נהונד II. 251.
נהוראי 42, 43; II. 45,
 55, 234.
נהילאי (הלוי) 36; II. 73,
 76.
נהרדעא 16, 25, 26, 28-
 30, 32, 35, 57, 58, 91,
 174, 176, 177, 182,
 183; II. 72, 246, 247.
נהרואן II. 85.
נהרואני II. 79, 80.
נהר פקוד see פקוד.
נהר צובא II. 76.
נוב II. 44.
נוח II. 34, 89-92.
נוף II. 228, 235.
נח 85, 86, 163, 194, 195;
 II. 26, 31, 32, 34, 35,
 53, 64, 68, 77, 89, 92,
 248.
נחום 87, 176; II. 52, 70,
 74.
נחום 15, 44.
נחום (ר גלות) II. 71, 75.
נחור 85, 86, 194, 195;
 II. 27, 29, 68, 77, 91.
נחמיה 52, 88, 176, 196;
 II. 65, 77, 108.
נחמיה 128.
נחמיה אשאכפה 72.
נחמיה (נאון) 66, 189.

נחמיה בר הונא II. 246.
נחמיה בן חושיאל II. 132.
נחמיה בן ר יעקב see מאציף.
נחמיה בן מיגס II. 73.
נחמיה בן נתן II. 72, 75,
 76, 110, 248.
נחמיה בר צדק 41, 189.
נחמן 16, 23, 24, 29,
 30, 45, 46, 57, 177,
 180-183.
נחמן בר הונא 33, 45, 59,
 177, 184; II. 246, 247.
נחמן בר יעקב 183; II. 246.
נחמן בר יצחק 32, 58, 183;
 II. 247.
נחשון נאון 178, 189; II.
 224, 233.
נחשון בן עמינדב II. 43, 69,
 77, 99, 248.
נחשון בר צדוק 39, 65.
נטירא (נטירה) II. 78-80,
 83.
נטרוי 36.
נטרוי בר אמונה 188.
נטרוני 63, 64, 178,
 224, 233.
נטרוני בר אחנאי 35.
נטרוני בר הילאי 39, 65,
 188, 189.
נטרוני בר חביבאי 36,
 188.
נטרוני בר נחמיה 35, 187.
ניגרופנטי 85.
ניחומאי (ריחומי) 34, 45.
נילום 136; II. 133, 137-
 139, 179, 181.
נינא II. 76.
נינוה II. 92.
ניקיפור (ום) 186.

- ניקנור 167, 169, 197; II.
 19, 71, 74.
 נירבא 185.
 נירון 54, 170, 185, 195,
 196; II. 109.
 נמרוד בן כוש II. 92.
 נמרד הרשע 112.
 נהרואני II. 79, 80.
 נסים (עם הראובני) II. 162.
 נסים אגוזי 154.
 נסים אגוסטרי 156.
 נסים יעיש 158.
 נסים ענקארי 159.
 נסים פריכה 159.
 נ' נסים (ניסים) בר' יעקב
 73, 75, 78, 92, 93, 126;
 II. 225, 228, 230,
 234.
 נ' נסים (ר'ן) בן ראובן
 ברצלונא II. 106, 241.
 נעריהו 48.
 נפר II. 92.
 נפתלי II. 93.
 נציבים II. 92.
 נציבין II. 75, 83.
 נצר אלדולה 115.
 נרבונא (נרבונה) 78, 82-84,
 96; II. 128, 226, 228,
 229, 231, 232, 236,
 238, 251.
 נריה II. 70, 74.
 נרסי II. 109.
 נרש 58, 183.
 נתאי הארבלי 53, 88, 164,
 176, 180, 191; II.
 245.
 נתן 6, 10, 16, 22, 45, 56,
 68, 180, 181, 196.
 נתן אלוף 39.
 נתן הבבלי בעל הערוך 93;
 II. 236.
 נתן גוטא 162.
 נתן (ריש גלותא) II. 196;
 72, 75, 77, 86, 109,
 110.
 נתן הדיין 68.
 נתן מטרינקונטוליש II. 227.
 נתן הנביא 164, 176; II.
 52, 69, 93.
 נתן (עוקבן) דצוציתא 196;
 II. 71, 75, 77, 248.
 נתן הכהן בר' יצחק II. 78,
 83.
 נתנאל 105.
 סאבור II. 109.
 סאלאם II. 141.
 סאלוניקי 140, 147, 155.
 סאמורה 99, 110, 111.
 סאננו 109.
 סבא II. 92.
 סבאים II. 56.
 סביליאי 107, 159, 162
 (שביליאי).
 סבירוס 186.
 סביריני 186.
 סבכא II. 92.
 סבתכא II. 92.
 סגלמאסה 70.
 סהום 86, 111, 165; II.
 27, 66, 92, 93.
 סהדום II. 109.
 סודן II. 118, 119.
 סוכו 53.
 סולימאן 144-147, 159;
 II. 100, 101 (see
 שלמה).
 סולימאן אבן אחוונא 151.
 סומכוס 6, 19, 56, 175,
 178, 180.
 סונאר II. 137.
 סונבאט 119.
 סופיאה 154; (Church) II.
 116, 186.
 ס(ו)פרנו II. 160.
 סורא 29-32, 34-37, 57-
 59, 61, 62, 91, 103,
 182, 183, 187, 188;
 II. 77-79, 81, 84, 86.
 סורבה II. 214.
 סוריא II. 20.
 סטיא בר סטיא 40.
 סיבדאט רודריגו 95.
 סיבטא 110.
 סידירו דיאין (רודיאן) 93, 95.
 סידי אבן אלטראם 79, 93.
 סיחון II. 40, 96.
 סידנא אבן דאור 115.
 סיינה (סייניאה) II. 163.
 סילנו II. 115.
 סימא בר רבא 61.
 סימאי 55, 90.
 סימונא (סימנא) 26, 34,
 45, 62, 91, 180, 181.
 סיני (סין) 39, 48, 163,
 171; II. 36, 38.
 סיסיני 186.
 סיסרא II. 43, 98.
 סיקלייא (סקלייא) 186; II.
 126.
 סירון 168.
 סכו בן סכו 75.

- סכוח II. 28, 35.
 סלא 190.
 סליוקוס (סלוקוס, סליקוס)
 167; II. 66, 71, 109.
 שלמה see סולימאן, סלימאן.
 סלמא II. 99.
 סלמון II. 71.
 סלמי הנטופתי II. 9.
 סמא ר' 34, 187; II. 73.
 סמא בר יהודה 34, 46, 177; II. 246.
 סמא בר רבא 34, 46, 61, 184; II. 246, 247.
 סמבטיון II. 181.
 סמורה 95.
 סנבלט 51, 52.
 סנואה ב' בנימין II. 10.
 סנחריב 51, 89; II. 55-57, 106.
 סנטירין (סאנטירין) II. 173-219 passim.
 סנטרוך II. 71.
 סנטרוק II. 66, 109.
 סעדיה (בר' יוסף גאון) 39, 40, 65, 66, 74; II. 77, 80-82, 179, 224, 226, 230, 233.
 סעדיה מלמד 133.
 סעדיה בן ברוך II. 179.
 ספסתין 67.
 ספרא ר' 27, 178; II. 72.
 ספרד (ספרדי, ספרדים) 60, 65, 67-76, 79, 80, 85, 92, 101, 106, 107, 111-113, 118, 127, 129, 130, 138, 141, 155, 157, 159, 175, 190, 192; II. 71, 112, 130, 154, 224-226, 228, 231-234, 236, 239, 241.
 אלסקאלבה 92.
 סרבירוס 185.
 סרגוסה (סראגוסה) 93, 127, 139.
 סרח ב' אשר II. 40.
 סרפאדין (שרפדין) II. 141-143.
 סרקוסטה 67, 71, 98, 128.
 עבד אלדולא 156.
 עבד אלוהב II. 138.
 עבד אלעזין 158.
 עבד אלרחמאן אלנאצר 67, 153.
 עבד אלרחמאן בן עמר 95.
 עבדיאל II. 125.
 עבדיה II. 109 (see also עובדיה).
 עבדון הלל 48, 86, 164, 195; II. 44, 98, 245, 251.
 עבר 85, 163, 194, 195; II. 26, 27, 34, 54, 68, 77, 91, 248.
 עבר הירדן II. 40, 41.
 עגלון II. 43, 97.
 עדו (עדו) II. 52, 69, 73, 74, 245 (see עידו).
 עדוא (בן יהשע) 51.
 עדלם II. 97.
 עובד II. 69, 77, 99, 248.
 עובד אדום II. 44.
 עובדיהו (הנביא) II. 176; II. 33, 51, 53, 69, 73, 245.
 עובדיה (ראש גולה) 48, 196; II. 71, 75, 77, 248.
 עובדיה ירא (מברטנורא) 150.
 עובדיה מסופרנו (ספורנו) II. 160.
 עובדיה השר II. 137.
 עובדיה ב' דוד 102, 155.
 עובדיא בר שלמה 121.
 עוג II. 96.
 עורד 176; II. 52, 70, 74.
 עוזי 165.
 עזיהו 23, 48, 176; II. 51, 70, 74, 77, 102, 248.
 עולא 23, 24, 57, 181.
 עומאר בן אלכטאב 62, 135, 136.
 עומאר פאשה 150.
 עוסמאן II. 139.
 עויץ 149; II. 54, 93.
 עויץ ב' נחור II. 94.
 עוקבא (מר) 45, 195; II. 72, 75, 77-79, 248.
 עוקבן (מר) II. 72.
 עזה II. 143, 147, 148.
 עזוז נחמני 156.
 עזרא הסופר ב' שריה 52, 55, 88, 119, 154, 164-166, 174, 176; II. 10, 65, 70, 74, 108, 110, 245.
 עזרא (רבו של רמבן) 95, 103, 125.
 עזריאל 125.
 עזריה (עזריא) 49, 88, 154; II. 19, 69, 70, 73, 74, 107, 108.
 עזריה זאבי 152.
 עזריה יהושע 154.
 עזריה הלוי 75.
 עזריה ב' אחימעץ 165.

עזריה ב' אמציה II. 51, 54, 249.
 עזריה אבן וילייסיר 152.
 עזריה ב' חלקיה 165.
 עזריה ב' יוחנן 165.
 עזריה בר' יצחק 95.
 עזריה ב' מריות II. 108.
 עזריה ב' עדוא II. 73.
 עזריה ב' עודד II. 52, 69, 73.
 עי II. 42, 97.
 עיר II. 41.
 עידוא (עידו) 164, 176 (see עדוא).
 עילם 60, 78, 190; II. 92.
 עינא 26, 34, 45, 62.
 עירד ב' חנוך II. 89.
 עכו 167, 192.
 עלי 48, 86, 164, 165, 176, 195; II. 23, 44, 52, 245.
 עלי אבן אבי טאלב 62.
 עלי סכנדרר 156.
 עמדייא 123.
 עמון II. 44, 46, 61, 98.
 עמוס 87, 176; II. 64, 70, 74, 245.
 עמורה 165; II. 92.
 עמינדב II. 69, 77, 99, 248.
 עמנואל II. 166, 179, 210.
 עמנואל מטרשקון II. 238, 239.
 עמראן ב' קהת II. 94.
 עמרי II. 49, 103.
 עמרם (עמראן) II. 195; II. 27, 29, 40, 94.

עמרם (המלך) II. 138.
 עמרם ר' 41, 92, 189; II. 225, 234.
 עמרם ב' שלמה II. 78.
 עמרם בר' ששנא גאון 39, 65, 189; II. 230.
 ענן 51, 57, 63, 64, 78, 92, 196; II. 71, 75, 77, 109, 224, 233, 248.
 ענתות II. 60.
 עסיא 167, 168.
 עקבא II. 109, 110.
 עקביא בן מהללאל 10.
 עקביה II. 72, 75.
 עקבן בן נחמיה 196.
 עקוב 196; II. 71, 75.
 עקיבא צהלון 152.
 עקיבא (בן יוסף) 3, 5, 6, 8, 10, 11, 16, 20-22, 28, 41-43, 46, 55, 56, 90, 155, 161, 173, 179-181; II. 3, 21.
 עקילם 174, 175.
 ער II. 28.
 אלעראייש 113.
 אלעראק II. 109.
 אלעראקיין 118, 137.
 ערב 78, 187, 190.
 ערבים II. 6.
 ערד II. 39, 97.
 ערי נברכתא II. 13.
 עשא ב' אחיה II. 48.
 עשה II. 133.
 עשו II. 27.
 עתליהו 48, 195; II. 50, 57, 70, 74, 77, 249.
 עתניאל (בן קנז) 48, 86, 164, 165, 195; II. 43, 245.

דונא פאלאטין בת המלך דון גאמי 108.
 פאליחליר 99.
 ר' פאלקון 151.
 פאם 69, 101, 106, 107, 112-114 (see פיין).
 פאפא בן נצר II. 246, 247 (see פפא).
 פארו II. 204, 205.
 פארם II. 92.
 פביאה II. 125.
 פדיה (כהן גדול) II. 74.
 פדיא ב' יכניה II. 70, 109.
 ר' פדת 6, 16, 44, 56, 180.
 פוטיפר II. 28, 94.
 פוטרן II. 71.
 פול II. 238.
 פולג 94.
 פולייה (פוליא) 79, 190; II. 116, 118, 125, 148.
 פוליניין II. 151.
 פוליפום 167.
 פולניא 146.
 פום בדיתא 16, 24, 29-37, 39, 40, 46, 58, 59, 61-66, 91, 182-184, 187, 188; II. 77-81, 83, 84.
 פומפיום 169.
 פוסטומיו 185.
 פוק II. 97.
 פוקש 186.
 פורבו 186.
 פורטוגאל 85, 98, 99, 101, 105, 107, 110-113, 142, 146, 192; II. 147-215 passim.

- (פירטון) II. 66.
 פורמוס II. 173.
 פורפירו גיניטוס בן ליאו 186.
 פורקא II. 214.
 פושיקירש 94; II. 231.
 פחדא ר' II. 72, 76.
 פי החירות II. 35.
 פידח II. 109.
 פידרו דון 97, 98, 109; II. 241, 244.
 פידרו בן גוואן 110.
 פידריקי דון 109.
 פיומי 40.
 פיטוס II. 109.
 פיטרו II. 109.
 פיטרי גואן II. 152, 160, 187.
 פיטו 83.
 פילאדילפיו 185.
 פילו 190.
 פילומיטורי 185.
 פילונטי (דוניא) 95.
 פילופטור 167, 185.
 פילפי (דון) 95.
 פינחס בן אלעזר II. 38, 108 (see פנחס).
 פינייהפייל (פיניאפייל) 97, 99, 107.
 פים 157, 161 (see פיץ).
 פיסא II. 156, 157, 159-168, 171, 178, 179, 186, 187, 196, 209, 217.
 פיפאנן 185.
 פיפאנוס 185.
 פיץ II. 179-181, 189, 191, 192, 200, 203, 218 (see פאם and פים).
 פיראנדו דון 92, 94, 95, 97-99, 101, 107.
 פיראנדו בן שינאני 96.
 פירו II. 246.
 פירו שבור 187.
 פירונטארה 108.
 פירטון II. 66.
 פירנא II. 155.
 פירנטינה (בירנטינה) II. 217.
 פישקירש 102 (see also פושיקיראם).
 פלג 85, 86, 194, 195; II. 26, 27, 68, 77, 91, 248.
 פלג אבן הוד II. 92.
 פלוריאני 186.
 פלוריינצה (פלוריינצו) II. 164, 166, 168.
 פלטי (גאון) ר' 64, 65, 92; II. 234.
 פלטי בר אביי 38, 188.
 פלטיאל II. 125-128, 130-132.
 פליאג 69, 71.
 פלימו 6, 56.
 פליפו 185, 196; II. 149.
 פליפקו 186.
 פלסטין II. 92.
 פלסטניין II. 98, 102.
 פלשתים 60, 71.
 פלשתים II. 6, 51, 98, 102.
 פנחס (כהן) 167.
 פנחס בן אלעזר 121, 164, 165, 176; II. 38 (see פינחס).
 פנחס בר אביי (בר אבדימי) 73, 77.
 פנחס בן יאיר 6, 57, 180.
 פנחס בן יאשיה II. 248.
 פנחס בן משולם 133.
 פסטט מצר 118, 135, 136.
 פפא ר' 15, 32, 58, 59, 91, 165, 177, 181, 183; II. 77, 246, 247.
 פפא בר נצרא (נצר) 29, 177; II. 72 (see פאפא).
 פפוליאון II. 119, 127 (see תופילו).
 פפוס II. 19.
 פפי ר' 182.
 פפי בר אבא 16.
 פפוד (נהר) 36, 37, 62, 63, 91, 188.
 פקח בן רמליה II. 54, 103.
 פקחיה בן מנחם II. 54.
 פראגה 83.
 פראטו II. 168, 174, 216, 220-222.
 פראנסיה 152.
 פראנסיקו דלימולו II. 219.
 פראנצייא (פראנקיא) 140, 141.
 פראנצישקו II. 168 (see וראנצישקו).
 פראנקו דון 97.
 פראנקוש 157.
 פראגודיתא 177.
 פראגנאה 93.
 פרווינצה (פרווינצא) 84, 106, 134, 141; II. 227, 231, 232, 239.
 פרחייא ר' 133.
 פרחייא בר יוסי 133.
 פרטא 57.
 פריגורם ר' 74.
 פרידא 6, 180.
 פריש 96, 105; II. 235, 241.

- אלפרמא II. 92.
פרנגה II. 92, 93.
פרניטוקום 195.
פרם 49-51, 59, 62, 78, 88, 91, 123, 124, 141, 165-167, 170, 173, 185, 190, 192; II. 64, 66, 74, 86, 108-110, 246, 247.
פרסאי II. 75.
פרסבול 120.
פרסיים II. 76.
פרעה (פרעון) 120; II. 29, 58, 60, 61.
פרעה נכה II. 57, 58, 60, 249.
פרעון II. 94, 95, 249.
פרפיניין 98, 106; II. 239, 241.
פרץ 133; II. 229, 232, 236.
פרץ הכהן II. 240, 241.
פרץ ב' יהודה 105; II. 28, 69, 77, 99, 105, 248.
ארץ הצבי 67, 78, 79, 155, 190.
צבתה 98.
צדוק 52, 88.
צדוק ב' אחיטוב 165; II. 45, 69, 73, 108.
צדוק בר' אשי 39, 188.
צדוק בן צדיק 81, 93.
צדוקין II. 3, 8, 10, 16.
צדקיהו (צדקיה) 48-50, 88, 195; II. 24, 55, 59-63, 70, 74, 106-108, 249.
צואקין II. 133.
צומח (אבן) 137.
צוען מצרים 118-120.
צופר 163; II. 34, 54.
צוציתא II. 75, 77 (see נתן).
צור 133.
ציון II. 5, 147.
בן ציון II. 168 (see בן).
צימומינוס 186.
אלצין II. 92.
ציפורי 27, 45, 176.
צלע 77.
צמח 106.
צמח גאון 178; II. 224, 233.
צמח הנרבוני 152, 154.
צמח בר' חיים 39, 65, 189.
צמח בר' כפנאי 40, 189; II. 83.
צמח בר' ר' פלמוי 39, 64, 92, 188.
צמח בר' שהין II. 80.
צפורה II. 94.
צפורה 97.
צפניה ב' כושי הנביא 87, 176, 184; II. 52, 70, 74, 87, 245.
צפת 140, 151, 152, 154, 157, 159, 161.
צקלג 25.
צרב אלכניס אלמסתערב 137.
צרב אלנצארין 137.
צרידה 53, 88.
צרפת 74, 78, 79, 82-85, 97, 98, 102, 103, 105, 106, 109, 141, 143, 190, 192, 193; II. 162, 226-229, 231, 232, 236, 237, 239, 241.
צרפתי II. 152, 243.
צרצר II. 80.
קאדי אלעקיר 120, 121.
אלקאהרא 119, 158; II. 242.
קאלאבריס (קאלאבריא) 150, 151.
קאלהורא 94, 102.
קאליצי II. 169.
קאליקוט II. 182.
קאנדיאה II. 150, 156.
קאלקאו II. 92.
קארטייגא (קראטייגא) II. 214, 215.
קיסר קארלו (ס) 130, 146; 82. קארלייש.
אלקארפא 121.
קאשטה מרינה II. 210.
קאשטיל נוואה II. 151.
קאשטרו 94, 108.
קברם II. 92.
קדם II. 97.
קדש ברנע II. 4.
קחת 195; II. 29, 94, 98.
קואד II. 109.
קואימירה (קואמירה) II. 197, 198, 208.
קומאדוס (קמאדוס) 56, 175; II. 109. קומודו.
קונטסטינה 190.
קוסטינמס 186.
קוסטנטינא II. 116, 126-128 (see קושטנטינא).
קוסטנטינו (קוסטטינו) 192; II. 116.
קוסטנטינו ב' ארקיליס 186.

- קוסטנטינו ב קוסטנטינו 186.
 קוסטנטינופולו 192.
 קוסטס 186.
 קוסליקום II. 20.
 קוצי 96, 106; II. 237.
 קורבייל 95, 96; II. 237.
 קורה (נהר) 188.
 קורטובה (קרטבא) 67-72, 74, 75, 92-95, 108, 117, 126, 127, 133; II. 225, 234, 241.
 קוריאל 151.
 קוריוו 168.
 קורפו 145.
 קושטה פאופר 186.
 קושטנטינה (קושטנדינה) 79, 85, 95, 108, 110, 116, 117, 120, 138, 140, 145, 146, 149, 150, 152-155, 157, 159, 160, 186 (see also קוסטנטינה).
 קחטאן II. 92.
 קטורה II. 93.
 קטינא ב' חנינא 46, 177.
 קטיעא II. 109.
 קטלוניא (קאטאלוניא) 125, 132, 140; II. 229, 237-239, 241.
 קטלינא 98, 110.
 קיופרילו מחמיד פאשה 150.
 קיטום II. 66.
 קיטינדיום 185.
 קימוי 92, 189.
 קימוי (קיומי) ב' אחאי (אחונאי) 40, 66.
 קימוי (קיומי) ב' אשי 39, 65, 189.
 קין 85; II. 89, 90.
 קינן 85, 194, 195; II. 68, 77, 89, 90, 248, 250.
 קיסאריה II. 97, 98 (see קסרי).
 קיסר 60; II. 152, 169, 183, 184.
 קיפרים 191.
 קירבנר II. 109.
 קירואן 41, 68, 73; II. 225-234.
 קיש 195.
 קלארמונטי II. 216, 221, 223.
 קלבריה II. 118, 125, 130.
 קלדיאום (קלודיום. קלדום) 185, 195, 196; II. 109.
 קלוניומוס הנשיא 83.
 קלוניומוס ב' מאיר II. 239.
 קלסאנה 74.
 קלעה חמאד (אחמד) 73, 75; II. 241.
 קמאדום II. 109 (see קומודום).
 קוסטנטינא (s. קושטנטינא) 99 (קסארה).
 קסרי 99; II. 6.
 קפואה II. 125, 127, 131, 132.
 קפרא 15, 44, 57, 90, 91, 174, 181.
 קצר II. 79, 86.
 קצר אלשמע 137.
 קראים II. 5.
 קרבלייאה II. 183, 199, 200, 203-210, 217.
 קרו 186.
 קרוצה (קורוצה) II. 197, 198, 208.
 קרח 174, 176; II. 52.
 קרטאגינא (קרטגו) 99, 190.
 קריטים 186.
 קרינום 186.
 קרישטופלי II. 200, 201, 203, 207-210, 214, 216, 219, 220.
 קרית יערים II. 44.
 קרלייש 82 (see קארלו).
 קרמיסין II. 78.
 קרפינטראש II. 223.
 קרקסאני 51.
 קרקשונה II. 227, 237.
 קשטיליא (קאשטיליא) 67, 79, 81, 92-94, 97, 99, 108-111, 113, 129, 157; II. 244.
 ראובן 87; II. 69, 93, 133, 179, 180.— עם הראובני— II. 157-159.
 דוד ר' II. 43; II. 133-220 passim.
 ראובן האיציטרוכולי 6, 56, 180.
 ראובן ברצלוני II. 235.
 ראובן בן חיים II. 229-238.
 ר' אשר בן יחיאל i. e. ראש 5, 18, 22-26, 28-30, 32, 33, 35, 42, 45, 46, 57, 90, 106, 164, 176, 177, 180-183; II. 72, 77, 224, 233, 246, 247 (see אבא אריכא).
 רב ב' מרי 187.
 רבא 4, 19-21, 23-25, 29, 31-33, 41, 46, 58, 62, 91, 164, 165, 174,

180-183, 187, 189;
 II. 72, 75, 77, 247.
 רבא בר יוסף 58.
 רבא בר נטרונאי (see
 רביה).
 רבא ר' 25, 26, 34.
 אלרבאני II. 249, 251.
 רבה 16, 18, 23-25, 29-
 31, 33, 38, 45, 46, 58,
 90, 177, 180, 181,
 183, 184; II. 72.
 רבה גאון 36.
 רבה תוספאה 34, 59; II.
 246, 247.
 רבה בר אבוה 23, 29, 67,
 92, 167, 182; II. 225,
 234.
 רבה בר אמי 64, 188.
 רבה בר הונא 58, 177, 183;
 II. 247.
 רבה בר חייא 31.
 רבה בר בר חנה 6, 23, 182;
 II. 246.
 רבה בר יוסף (בר חמא)
 91; II. 246, 247.
 רבה בר נחמני 31, 58, 91,
 164, 177, 183; II. 77,
 246, 247.
 רבה בר נתן 23.
 רבה בר רב 35.
 רבה בר רבא 8.
 רבה בר שאול 16.
 רבי 3, 4, 6-16, 19-23, 25,
 27, 28, 30, 32, 41-45,
 48, 56-58, 60, 90, 91,
 164, 165, 171-174,
 176, 179-183; II. 4,
 14 (see יהודה הנשיא).

II. רביה (רבא) בר ר' נטרונאי
 224, 233.
 רבין 23.
 רבין בר דימי 57.
 רבינא 3, 25, 26, 34, 45,
 46, 58, 61, 91, 178,
 180, 181, 184, 187;
 II. 72, 76, 246.
 רבינא בר (מן) אומצא
 46; II. 246.
 רביה II. 154.
 רבלה II. 61.
 רבקה II. 27, 93, 144, 145.
 רבשקה II. 56.
 רגלאן (ורגלאן) 79.
 רגנשפורק 94, 95, 103.
 רודאם II. 162.
 רודים 145.
 דון רודריגו 99.
 דון רודריגו מארקיס בוקאלים
 III.
 רוטנבורק 96, 97, 104, 106,
 143.
 רוי דיאן (סידן) 93, 95.
 רום II. 109.
 רומא (רומה. רומי)
 53-56, 59, 87, 89, 94, 146,
 160, 168-172, 175,
 185; II. 146-151,
 156-158, 160-164,
 167-169, 172, 175,
 177, 184, 186, 187,
 191, 193, 195, 223.
 רומולום 55, 56, 59, 87,
 90; II. 109.
 רומי הגדולה 79, 190.
 רומים (רומיים)
 II. 11, 66,
 71, 75.

רומנו 186.
 רומנו בן קוסטנטינו 186.
 רומניא 153.
 רומרוג, (רומרי, רימרו)
 78, 84, 94, 102; II. 243.
 רונדה 99.
 רונצלון II. 162.
 רוסלם II. 97.
 רופוס (רופס)
 55, 174; II.
 109.
 אלרחבה II. 92.
 רחבעם 48, 87, 176, 195;
 II. 47, 52, 69, 73, 77,
 101, 248, 249.
 ר' רחוא 164.
 רחום 49; II. 245.
 ר' רחומי (רחומא)
 61, 178,
 184 (see ריחומי).
 ר' רחימו 184; II. 247.
 רחל 86, 114; II. 28, 93.
 רחמאן אבן עומאר
 108.
 ריאטה II. 163.
 ר' ריחומי (ריחומאי)
 25, 34.
 (see רחומי and ניחומאי).
 ריימון ברנגייר
 83.
 דימרו 102 (see רומרו).
 ריף II. 140 (see יצחק
 אלפאסי).
 ריפת II. 92.
 ריש לקיש 16, 23, 177, 181,
 182; II. 246, 247.
 רישיר 156.
 רם II. 69, 77, 99, 248.
 רמולאש (see רומולום).
 רמות גלעד II. 50, 63.
 רמי בר חמא 17, 24, 57.
 רמי בר יחזקאל 58.
 רעו 85, 194, 195; II. 27,
 68, 77, 91, 248.

- רעליה 49; II. 245.
רעמה II. 92.
רעמס II. 35.
רפאל II. 151, 152, 162-164.
רפאל מטראני 152.
רפאל סופינו 158.
רפידים II. 36, 95.
רפרם 32, 34, 61, 183, 184; II. 247.
רפרם בן פפא 59, 91.
רצין II. 102.
רקי II. 250.
רשיד 120.
- שאול בן קיש 48, 63, 78, 85, 87, 92, 195; II. 44, 45, 99, 224, 233.
שאלטי גדרו 92.
שאלתיאל בן יכניה 48, 88, 128, 132, 196; II. 70, 74, 248.
אלשאם 118; II. 92, 109, 110.
בית שאן II. 6.
דון שאנגי 97.
שאנגי בן דון אלונשו 96, 109.
שאנט גילי II. 152.
שבא II. 133, 138, 179, 181.
שבור 60, 61; II. 72, 75.
שבחא 35, 63.
שביליא 95, 98, 107-109 (see אשביליא).
שביסון 190.
שבניה II. 248.
שבתי II. 127, 154, 165.
שבתי יונה 155.
שבתי מנשה 150.
- שבתי פוליאסטרו 152.
שוח II. 93.
שומרון 168.
שועה II. 154.
שוריא 96.
שושן II. 64.
שזבי II. 72, 75.
הנהר השחור II. 179.
יוסף בן אבן שטנאש אביתור see בן אביתור.
שילא 23, 28, 57, 64, 69, 182.
שילה (שילהי) 65, 182, 183, 188; II. 43, 98.
שימי בר אשי 57.
שינגולי II. 182.
שינואי 36, 37, 188.
שישק II. 47, 48, 52, 101.
שכם II. 41.
שכניה 48, 196; II. 71, 75, 77, 109.
שלאמנקה 95.
שלום 165; II. 54, 70, 74, 140, 225, 234.
שלום אשכנזי 160.
שלום ירושלמי 150.
שר שלום 65, 178; II. 248.
שלום בר בועז 39, 65, 189.
שלום בר יבש II. 103.
שלום בר מישאל 189.
שלום בר צדוק II. 108.
שלה 85, 194, 195; II. 27, 68, 77, 91, 248.
שלימון II. 66.
שלמה 48, 85, 87, 135, 165, 174, 176, 195, 196; II. 46, 47, 50, 52, 69, 73, 77, 110, 133, 146, 148, 170, 171, 173, 179 (see סולימאן).
שלמה II. 170.
שלמה (המלך) II. 179.
שלמה (ריש גלותא) 196; II. 110.
שלמה מאטאלון 155.
שלמה אכסבאן 151.
שלמה אלאשקאר 150, 161.
שלמה בינבינישת 84.
שלמה גאביוון 160.
שלמה הגבאני II. 154.
שלמה לבית חזן 140, 155.
שלמה החסיד II. 243.
שלמה חרירה 152.
שלמה טאייטאצאק 140, 155.
שלמה מטראני 140, 155.
שלמה מטרוטיאל 101, 107.
שלמה מטרוויש בר יצחק 84 (see שלמה יצחקי).
שלמה יצחקי (רשי) 84, 93, 94, 99, 101, 102, 127, 140, 142, 159, 162; II. 75, 227, 229, 231, 235, 242.
שלמה הישיש II. 238.
שלמה הכהן (בעל שת) 155.
שלמה הכהן (עם הראובני) II. 167-223 passim.
שלמה הכהן (ר) 104, 132, 144, 155; II. 167-223 passim.
שלמה אברהם הכהן 154.
שלמה לוי 155; II. 199-203, 208, 219.
שלמה לוי סכנדר 156.

שלמה מזל טוב 142.
 שלמה מלכו 146.
 שלמה הנשיא 37; II. 248.
 שלמה סאגים 150, 160.
 שלמה סאריליוו 151.
 שלמה עדני 152.
 שלמה קארו 154.
 דון שלמה שניאור 112.
 ר' שלמה בר' אברהם (י אדרת 96, 97, 105, 106, 132; II. 230, 232, 239.
 ר' שלמה ב' אברהם מן ההר II. 229, 237.
 ר' שלמה ב' אברהם לבית מאיר II. 239, 241.
 שלמה בן (יהודה) גבירול 81, 93, 102, 127, 159; II. 229, 236.
 ר' שלמה בן דוד 135.
 שלמה ב' דוד (עם הראובני) 171.
 שלמה ב' דניאל II. 148.
 שלמה בן זכאי 133.
 שלמה בן חסדאי 36, 39.
 שלמה בן חסון 155.
 שלמה בן טוארת 97.
 שלמה בן יהודה 178.
 שלמה ב' יהודה (אחי בעל 144. הטורים)
 שלמה אבן מובחר 154.
 שלמה ין סהולה 96.
 שלמה בן עובדיא 121.
 שלמה בן עזרא 156.
 שלמה בן עלי 96, 103.
 שלמה בן פורמש 73.
 שלמון II. 43, 69, 77, 248.
 ר' שלמיה 84.

שלמינון II. 16, 17.
 שלמנאסר II. 54, 55.
 שם 85, 110, 163, 194, 195; II. 27, 34, 53, 68, 77, 90, 92, 248, 250.
 ר' שם טוב 159.
 II. שם טוב (עם הראובני) 154.
 שם טוב לארמא 107, 114.
 שם טוב עטייא 151.
 שם טוב אבן שם טוב 98, 107, 110, 113.
 שמאי (ביח) 4, 5, 9, 22, 27, 42, 53, 54, 89, 90, 164, 170, 171, 173, 180, 181, 196, 198; II. 16, 24.
 שמגר בן ענת 48, 86, 164; II. 43, 97, 245.
 ר' שמואל 16, 18, 21, 23-26, 29, 30, 36, 39, 44, 46, 57, 84, 90, 91, 164, 174, 176, 177, 180-182; II. 72, 75, 98, 99, 148, 229.
 שמואל (הנביא) 48, 87, 195; II. 23, 44, 45, 82, 89, 99.
 מר רב שמואל 40.
 שמואל (חבר לענן) II. 224.
 רב שמואל מפומבריתא 46; II. 246.
 II. שמואל (עם הראובני) 148, 151.
 שמואל אבודרהן II. 154.
 דון שמואל אבראבניל 98, 106, 143; II. 244.

ר' שמואל אריפול 153.
 שמואל אלבאלנסי 107, 113.
 שמואל בהלול 160.
 שמואל גאון 155.
 שמואל ויטאל 152.
 שמואל הזקן 132.
 שמואל האדר 158.
 שמואל חאכם (חכים) 158, 159.
 שמואל חאקאן הלוי 140, 159.
 שמואל חיון 155.
 שמואל טאייטאצק 155.
 שמואל יפה 154.
 שמואל ירחינאה 25, 45.
 ר' שמואל הישיש II. 238.
 שמואל הכהן 69, 104.
 שמואל הכהן בבולאק 162.
 שמואל כוליהף 153.
 שמואל לאניאדו 153.
 שמואל הלוי הנגיד 71-74, 78, 81, 92, 97, 108, 110, 154, 156; II. 225, 234-236.
 שמואל אלמושנינו 140, 155.
 שמואל מבני בניו של מרימר 63.
 שמואל סאגיש 154.
 שמואל סבע 154, 159.
 שמואל סכנדרי 156.
 שמואל הסרדי 125.
 שמואל עדילה 154.
 שמואל עטייא 160.
 שמואל פלורינמין 155.
 שמואל פרחיא 155.
 שמואל הקטן 118; II. 22.
 שמואל קלעי 155.
 שמואל בן גרשום II. 238.

- שמואל בן דוד 84, 96, 105.
 שמואל בן ויליסיד 154.
 שמואל אבן וירגא 150.
 שמואל בן חננאל II. 127,
 130-132.
 שמואל אבן חנניא 156.
 שמואל בן חפני 67, 92,
 189; II. 225, 234.
 שמואל בן יהודה 34.
 שמואל אבן יחייא 156.
 שמואל בר יצחק 95.
 שמואל בר מאיר (רשב"ם)
 84, 94, 102, 127; II.
 229, 231, 235, 243.
 שמואל בר מר רבמר 35,
 188.
 שמואל בר מרי 63; II.
 224, 233.
 שמואל בר משה 84; II.
 237.
 שמואל בר נחמני 23, 57.
 שמואל אבן סיד 140, 145,
 152, 159, 161.
 שמואל בר סעדיא 116, 133.
 שמואל בן עמיאל 106.
 שמואל אבן עמרון 153.
 שמואל בר רבא 61.
 שמואל בר שלמה מבדריש
 II. 229, 232, 238.
 שמואל אבן תיבון II. 237.
 שמואל די אוזידא 151.
 שמואל די מדינה (רשב"ם)
 155.
 שמואל די קוריאל 154.
 שמואל ר' שמונא 177.
 שמואל ר' שמחה II. 154, 161.
 שמחה מויטרי II. 237.
 שמחה הכהן 154.
 שמחה הלוי 150.
 שמחה בן שלמה 133.
 שמעון (ב יעקב)
 93, 179,
 181.
 ר' שמעון 3, 5-7, 9, 11, 20-
 22, 27, 41, 42, 45, 48,
 56, 57, 90, 170, 176,
 179-181, 190, 193,
 198; II. 12, 181.
 שמעון הגדול 167.
 שמעון דוראן 106.
 שמעון כיפא 191.
 שמעון מימי 114, 143.
 שמעון פנחס 154.
 שמעון הצדיק 26, 51, 52,
 88, 164-168, 176,
 180, 197; II. 14, 15,
 18, 245.
 שמעון קיירא 63, 91; II.
 224, 230, 233, 241.
 שמעון קרא II. 235.
 שמעון קשטילאין 159, 162.
 שמעון בן אלעזר 6, 90, 179,
 180.
 ר' שמעון בן אשר II. 243.
 שמעון בן אשר משולם II.
 150.
 שמעון בן גמליאל 6, 9, 10,
 27, 45, 48, 54, 56,
 176, 179-181; II. 24,
 33, 245.
 שמעון בן הילל הזקן
 176;
 II. 245.
 שמעון בן זומא 5, 55.
 שמעון בן יהודה 6.
 שמעון בן יוחאי 56, 90,
 164, 181.
 שמעון בן יוחנן 56.
 שמעון בן לקיש 44, 164, 180.
 שמעון בן מתתיה (חשמונאי)
 52, 89, 166, 169, 197;
 II. 71, 74, 75, 109.
 שמעון בן נתנאל 55, 90.
 שמעון בן עזאי 5, 55.
 שמעון בן צמח (רשב"ן)
 106,
 107, 130.
 שמעון (בן הרא"ש) 243.
 שמעון בן רבי 90, 182.
 שמעון בן שטח 53, 89,
 164, 169, 176, 180,
 191, 196, 197; II. 12,
 16, 17, 21, 245.
 שמעי 168, 197.
 שמעיה 164, 176; II. 52,
 69, 73, 75, 77, 109,
 245, 248.
 שמעיה (מזוגות) 4, 53, 89,
 164, 180, 191, 196;
 II. 245.
 שמעיה (ריש גלותא) 48, 196;
 II. 71.
 שמעיה די מדינה (מדינא)
 155.
 שמעיה בן יעקב 76.
 שמרון II. 13, 41, 49, 50,
 55, 97.
 ר' שמריה 68.
 שמריא שרביט הזהב 154.
 שמריה בר אברהם 133.
 שמשון 48, 86, 164, 195;
 II. 44, 98, 245.
 שמשון (שמעון) קינון
 195;
 II. 240.
 שמשון משנין 94, 102; II.
 229, 231, 235, 243.
 שמשון בן אבטליון (אנטולי)
 II. 237.
 שמשון בר צדוק 96, 106,
 107.
 שמשי 49.

- שנער 60, 75, 78, 126, 174, 190.
הר שער II. 4.
שפולבידא 99.
שפט 196; II. 71, 75, 77, 109, 248.
שפטיה II. 112, 114, 116-118, 122, 123, 125, 127, 132.
שפראן II. 78.
חסדאי בר יצחק שפרוט see יצחק בר יצחק שפרוט.
שפרעם 6, 56.
שר חסד (בן) 105.
שלום see שר שלום.
ר שרביא (שרבייא) 15, 44.
שרה 86; II. 26, 27, 29, 93, 144, 145, 163, 164, 167, 196. II. 26.
שרוי 85, 194, 195; II. 27, 68, 77, 91, 248.
שריה 49, 165; II. 70, 245.
שריה ב נריה II. 52.
שריף II. 180, 181.
ר שרירא 41, 64, 66, 67-69, 92, 117, 178, 189, 190; II. 225, 230, 234.
שרפאדין II. 141, 142, 147 (see סרפאדין).
ר שרשיה בר תחליפא 187 (see also משרשיא).
שרשן 185.
ר ששנא (שישנא) 62, 187; II. 230.
- ר ששת 16, 17, 23, 29, 30, 57, 91, 128, 180-182; II. 72, 75, 246.
שת II. 68, 77, 89, 90, 248, 250.
- אלתאסה II. 92.
תבני II. 49, 103.
תברמינא II. 238.
תברסטאן 190.
תגלת פלאסר II. 48, 54.
תדעל II. 92.
אלתהראב 190.
תובל II. 89, 92.
תוגר 99.
ארץ תוגרמה (התוגר) 79, 190; II. 92, 165.
תודוסיו 186.
תודוסיו בן ארקריו 186.
תודרום 175.
טוליטלה 96 (see טוליטלה).
תולע בן פואה 48, 86, 164, 195; II. 98, 251.
תופילו II. 121 (see פפוליאון).
תורו 99.
תותירא ברא 35 (see also חיתירתא).
אלתחונג II. 92.
בר תחליפא 35.
ר תחנא בר חיננא 34.
ר תחנינא 61.
תיאופילו בן מיכאל 186.
- תיופילום 167.
תילומיאו 185.
דון תיליאו 97.
ארץ תימן 169.
תירם II. 92.
תיתירתא 35 note (see תותירא ברא).
תלמי 169, 185, 197; II. 24, 71, 74.
תלמי אברגיטש 167.
תלמי אפיפנש 167.
תלמי בן לאגי 167.
תלמי פילאדלפוס 167, 174.
תלמי פילופטור 167.
תלמיסאן II. 181.
ר תם 94, 102, 103 (see also ר תם יעקב).
תם אבן יחיא 154.
תנגה 80.
תנדות 190.
תנים II. 92.
תענך II. 97.
תפוח 97.
תראגה 100.
סירי אלטרם 79, 93.
תרהקה II. 56.
תרח 85, 194, 195; II. 27, 68, 77, 91, 92, 248.
אלתרך II. 92.
תרכונה 69.
תרצה II. 48.
תרשיש II. 92.
תרתן II. 56.

1884
1884

סדר החכמים וקורות הימים

מנלת תענית. סדר עולם

כתאב אלתאריך. ספר יוחסין

ועוד לקוטים אחרים

חלק שני

אוקספורד

בבית דפוס קלארינדרון

חרנג לפק

Oxford

PRINTED AT THE CLARENDON PRESS

BY HORACE HART, PRINTER TO THE UNIVERSITY

I.

❖ [אתחיל מנלת תענית בסר] ❖

אילין יומיא דלא להתענאה¹ בהון ומקצתהון דלא למספד בהון מן ריש ירחא דניסן ועד תמניא ביה איתוקם² תמידא. דלא למספד בהון: (שהיו *צדוקין אומרים מביאים תמידים משל יחיד זה מביא שבת אחד וזה מביא שתי שבתות וזה מביא שלשים יום ומה היו דורשים אמרו כתוב בתורה את הכבש אחד תעשה בבקר ליחיד משמע. אמרו להם חכמים אין אתם רשאים לעשות כן לפי שאין קרבן צבור בא אלא משל כל ישראל שנ צו את בני ישראל וגו' קרבני זה הדם לחמי אלו חלבים לאשי זה הקטורת ריח זו הלבונה ניחוחי אלו הנסכים וכל שהוא כריח ניחוחי תשמרו להקריב לי במועדו שהיו כולם באים מתרומת הלשכה. ו' עקיבא אומר מניין שלא יצא וירעה בעדר תל תשמרו להקריב לי במועדו ולהלן הוא אומר והיה לכם למשמרת עד ארבעה עשר יום מה להלן מבקרין אותו ארבעה ימים קודם לשחיטתו אף כאן מבקרין אותו ארבעה ימים קודם לשחיטתו וכשגברו עליהם ונצחום התקינו שוקלים שקליהם ומניחים אותם בלשכה והיו תמידין קריבין משל צבור וכל אותן הימים שדנום עשאוים ימים טובים)³: ומתמניא⁴ ביה ועד סוף מועדא איתותב⁵ חגא (דשבועייתא) די לא למספד *ודלא להתענאה⁶: *ואיזו⁷ [חג] זו⁸ [יום טוב] העצרת (ולא נצרכו לכתוב כל הימים הטובים שבמגלה אלא) [מפני]⁹ שהיו (דנין כנגד הביתוסין)¹⁰ שהיו [הצדוקין]¹⁰ אומרים [אין] עצרת [אלא] לאחר השבת¹¹ נטפל להם רבן יוחנן בן זכאי [ו] אמר להם (שוטים זו) מניין לכם

חכמים אומרים אין (3. I. צדוקין, from) μ.³ איתקם. μ.² לאתענאה. P.¹ התמידים באין משל צבור וביתוסין אומרים משל יחיד הן באין שנ את הכבש אחד תעשה בבקר ליחיד משמע. וחכמים אומר תשמרו לי להקריב לי לרבים משמע התקינו שיהא היחיד שוקל שקליו ונותנן כל שנה ושנה ויהיה תמיד קרב משל צבור והיינו דאמר איתוקם ואיזה. P.⁷ From μ.⁶ איתקין. P.⁵ מן תמניה. P.⁴ תמידא. μ.¹¹ continues. μ.¹⁰ ביסותים. μ.⁹ וואיזו, l. 14. μ.⁸ omits from. P.¹⁰ זה. P.⁸ שנ וספרתם לכם ממחרת השבת. אמרו להם חכמים שבת בראשית קרויה שבת ויום טוב קרוי שבת שנ ביום הראשון שבתון ויום הכפורים קרוי שבת שנ תשבתו שבתכם והכל קרוי

* ולא היה בהן אדם שהחזיר לו דבר חוץ מזקן¹ אחד שהיה² מפטפט כנגדו ואמר [מפני שהיה] משה (רבינו) אוהב את ישראל וידע³ ש(ה)עצרת יום אחד הוא * לפיכך עמד ותקנה⁴ (ל)אחר השבת כדי * שיתענגו⁵ שני ימים [טובים] (זה אחר זה). קרא לו⁶ [רבן יוחנן בן זכאי] המקרא הזה אחד עשר יום מחורב דרך הר שעיר עד קדש ברנע [ו]אם משה (רבינו) אוהב את ישראל (היה) מפני מה עכבם ארבעים שנה [במדבר]⁷ אמר לו * וּבַכֶּךָ אֶתָּה פּוֹטְרָנִי⁸ אמר לו שוטה שבעולם (ו)לא תהא תורה שלימה שלנו כשיחה בטלה שלכם אמר לו * ובמה אתה פוטרני⁹ אמר לו [לאו] (ה)כתוב [אחד] אומר (וספרתם לכם ממחרת וגו') [שבע שבתות תמימות תהיינה וכתוב אחר אומר תספרו חמשים יום] (יכול לא יהא המניין תלוי אלא בשבתות ה'ל תספרו חמשים יום) הא כיצד אירע¹⁰ יום טו (להיות) בשבת מונה¹¹ שבע שבתות חל להיות אחר השבת מונה חמשים יום וכשאתה קורא [וספרתם לכם] (ממחרת השבת) ממחרת¹² יום טוב הראשון של פסח. (ו)אליעזר אומר אינו צריך הרי הוא אומר תספור לך מהחל הספירה התלויה בבית דין יצאתה שבת בראשית שספירתה בכל אדם רבי יהושע אומר אמרה תורה מנה ימים וקדש ראש חדש מנה ימים וקדש עצרת מה ראש חדש סמוך לביאתו ניכרת וכו'. ר' ישמעאל אומר אמרה התורה הבא עומר בפסח והבא שתי הלחם בעצרת מה להלן רגל אף כאן רגל ותחלת רגל. ר' יהודה בן בתירה אומר נאמר שבת למטה ונאמר שבת למעלה מה להלן רגל ותחלת רגל בסמוך לו וכו' וכשאתה קורא ממחרת השבת ממחרת יום הראשון של פסח): [ר'

שבת שנ מלבד שבתות ה' ואז שבע שבתות תמימות תהיינה ועוד כתיב שבעה שבועות תספור לך ואז וחג שבועות תעשה לך בכורי קציר חטים. וביום הבכורים בהקריבכם מנחה חדשה לה' בשבועותיכם. ועוד כתיב וספרתם לכם ממחרת השבת מיום הביאכם. ואז תספרו חמשים יום. לא יהיה ספירתך אלא גם כן חמשים וגם כן נמצאת כי פעמים חמשים ואחד פעמים חמשים ושנים עד חמשים וששה. ועוד בעינין ספירה תלויה בבל. ועוד כתוב אחד אומר שבעת ימים מצות תאכלו וכתוב ששת ימים תאכלו מצות היאך נתקיימו שניהם אלא שבעה בישן וששה בחדש ואם תאמר אחד בשבת הונף העומר אינן ששה בחדש. אמר חד ביתוסא לרבנן יוחנן בן זכאי אוהב היה את ישראל והיה יודע שעצרת אינו אלא יום אחד וקבעה להם אחר השבת שיהיו נחים שני ימים זה אחר זה נטפל לו רבן יוחנן בן זכאי ואמר לו אחד עשר יום מחורב אם משה אוהבן היה למה אחרן במדבר ארבעים שנה אמר לו רבי בכך אתה פוטרני אמר לו שוטה שבעולם לא תהא תורה שלמה שלנו

End of the chapter. כשיחה בטלה שלכם והיינו דאמ' איתותב חגא דשבועיא

¹ P. ויודע. ² M. שהוא. ³ P. ולא היו יודעים להביא ראיה מן התורה אלא. ⁴ P. עכבם. ⁵ P. עליו. ⁶ P. יעשו אותה. ⁷ In ed. after עכבם. ⁸ P. הרי אתה משחק בנו. ⁹ P. בכך אתה מוציאני. ¹⁰ P. חל להיות. ¹¹ P. מאחר. ¹² P. מונין.

יהודה אומר כתוב אחד אומר ממחרת השבת וכתוב אחד אומר ממחרת הפסח מה ממחרת שנ' להלן מאחר יום טוב הראשון של פסח אף ממחרת שנ' כאן ממחרת יום טוב הראשון של פסח וכו' בתורת כהנים]:

(פרק ב. אייר.) * בשבעה באייר¹ חנוכת שור² ירושלים [ו] דלא למספד:
* (בשני מקומות כתוב במגלה הזאת חנוכת ירושלים דלא למספד³ אחד כשעלו * ישראל מהגולה⁴ ואחד כשפרצוהו מלכי יון [וחזרו]⁵ וגדרוהו * בית חשמונאי⁶ שנאמר ותשלם החומה בעשרים וגו' ואף על פי שנבנתה * החומה עדיין השערים לא עמדו⁷ שכן הוא אומר גם עד העת ההוא דלתות לא העמדתי בש' ואומר הוא יבננו ויטללנו ויעמיד [דלתותיו] מנעוליו וגו'. ואומר ויפקדו השוערים והמשררים). [מפני שבאו גוים ונלחמו על ירושלים ולא יכלו לה וסחרו מחומתה] * וכשגמרו למנותם אותו היום⁸ עשאוהו יום טוב⁹:
* בארבעה עשר ביה (נכיסת)¹⁰ פסחא זעירא [ו] דלא למספד¹¹: (ו)זו [תשובה] השיב ר' יהושע את ר' אליעזר שהיה רבי אליעזר אומר אבר מן החי טמא (ו)אבר מן המת טהור אמר לו רבי יהושע אם אבר מן החי טמא [אבר מן המת] לא [יהיה טמא] (כל שכן קל וחומר מן חמת מה אם החי שהוא טהור אבר הפורש ממנו טמא המת שהוא טמא לא כל שכן) (ו)כתוב במגלת תענית פסחא זעירא דלא למספד [ואם פסחא זעירא דלא למספד]¹² קל וחומר * לפסחא רבא¹³. * (ו)עוד דבר אחר השיב¹⁴ ר' יהושע * שהיה ר' אליעזר אומר זכין לקטן ואין זכין לגדול אמר לו ר' יהושע אם לקטן (אמרת) [זכין] קל וחומר לגדול וכמצות פסח גדול כך מצות פסח קטן. [ועוד דבר אחר השיבו שר' אליעזר אומר מעשה המת עושין בשבת קל וחומר בחול]¹⁶: בכ' ותלתא ביה נפקו * בני חקרא¹⁷ מירושלים (הוא דכתיב וילכוד דוד את מצודת ציון היא עיר דוד זה הוא מקום * הקראים עכשיו)¹⁸ * [מפני] שהיו מצרים¹⁹ [להם] לבני ירושלים * ולא היו ישראל יכולין²⁰ לצאת ולבא מפניהם ביום אלא בלילה²¹ * וכשגברה בית חשמונאי הגלו אותם * משם ואותו היום שעקרום²² עשאוהו יום טוב²³: (בעשרים ושבעה ביה * אתנטילו

¹ P. ה. לאייר. ² Ed. העיר; μ. שיר. ³ μ. adds באייר. ⁴ μ. בני הגולה. ⁵ From μ. ⁶ μ. omits. ⁷ לא נבנו השערים. ⁸ P. יום שהתחילו לבנות. ⁹ μ. omits from l. 10. ¹⁰ μ. P. omit. ¹¹ μ. adds להתענאה. ¹² μ. omits from l. 11. ¹³ P. לפסח גדול; ¹⁴ P. השיבו. ¹⁵ P. שרבי. ¹⁶ μ. omits. ¹⁷ μ. נמצא פסח שני מן התורה ופסח ראשון מקל וחומר from l. 18, and adds ¹⁸ M. μ. הגליין; μ. omits עכשיו. ¹⁹ P. מצילין. ²⁰ P. ולא יכלו. ²¹ μ. omits from l. 21. ²² P. יום שיצאו משם. ²³ μ. omits from l. 23.

* כלילאי מיהודה ומירושלם¹: שבימי מלכות יון היו *מביאין עטרות של וורד ותולין אותן על פתחי בתי עא² שלהם ועל פתחי החנויות ועל פתחי החצירות³ ושרין בשיר לעא⁴ וכותבין על מצחו⁴ של שור ועל מצחו של חמור⁵ שאין לבעליהם חלק * באלהי ישראל⁶ כמו שהיו פלשתים עושין כמו שנאמר וחרש לא ימצא וגו' והיתה הפצירה פים וגו'. וכשגברה יד בני חשמונאי בטלום * ויום שבטלום עשאוהו יום טוב⁷:

(פרק ג. סיון.) * בשבעה⁸ עשר⁹ (ב) סיון אחידת מגדל צור¹⁰ זו¹¹ קסרי (כת אדום שהיתה יושבת בין החולות והיא היתה לישראל יתד רעה¹² בימי יונים) [מפני שלא היו יכולין לכבשה מה שהיו בה גבורים] (וכשגברה יד בני חשמונאי כבשום והוציאום משם והושיבו ישראל בתוכה ואותו) היום¹³ שכבשוה¹⁴ עשאוהו יום טוב: * בחמשה עשר ביה ובשיתא עשר ביה¹⁵ גלו * אנשי בית שאן¹⁶ * ואנשי בקעתה¹⁷ (ואף הם היו יתד רעה¹⁸ לישראל בימי יונים * כלפי הערבים) מפני שלא נתחייבו * גלות בראשונה¹⁹ (ולא הגלה אותם לא יהושע בן נון ולא דוד מלך ישראל) * וכיון שנתחייבו גלות²⁰ * גברה²¹ ידם של בית²² חשמונאי והגלו אותם * ואותו היום²³ [שהגלו אותם] עשאוהו יום טוב (ששמחה היא לפני המקום * שמלכותם נעקרה²⁴ מן העולם שנאמר ועלו מושיעים בהר ציון וגו' ה' מלך עולם ועד אימתי כשיאבדו גוים מארצו ואומר יתמו חטאים מן הארץ וגו': בעשרים וחמשה ביה אתנטילו²⁵ [בני] דימסנאי²⁶ * מיהודה ומירושלים²⁷ כשבאו * בני ישמעאל לעורר על ישראל על הבכורה²⁸ ובאו עמהם שתי משפחות * רעות כנעניים ומצרים²⁹ * אמרו מי ילך וידון עמהם³⁰ אמר להם (גביהא) בן פסיסא (שוער³¹ הבית) לחכמים [תנו לי רשות] (אני אלך) ואדון עמהם³² (אמרו לו הזהר שלא תחלוט את ישראל אמר להם אלך

איתנטילו כלילא מירושלים M.; איתנטילת כלילא מירושלם ומיהודה דלא למספד מ. ¹
 עושין עטרות בפתחי (מביאין l. i, from) מ. ³ M. ע. ² מלכות יון נוצחת.
 וכותבים M. adds ⁵ וכותבין M. omits; קרניו מ. ⁴ חנויות וחצרות.
 שר M. ¹⁰ בארביסר מ. ⁹ בארבעה M. P. ⁸ בעליון מ. ⁶ M. ⁷ מ. omits. ¹¹ היא P. ¹² תקועה M. adds ¹² P. ¹³ והיום P. ¹⁴ שכבשוהו P. ¹⁵ גלו בית מ. ; ובקעתה P. ¹⁷ M. ¹⁶ שן.
 בראשונה לגלות P. ¹⁹ M. ¹⁸ מ. adds תקועה; יותר M. ²⁰ בקעתה.
 וכשגברה M. ²¹ מ. omits from כלפי, l. ii, and reads אכל באחרונה שנתחייבו לגלות.
 נטלו P. ²⁵ שמלכות הרשעה מסתלקת מ. ²⁴ P. ²³ יום. ²² תקפה יד בני P. ²⁶ דימסנאי מ. ; המוסנאי M. ²⁷ מן ירושלים P. ²⁸ מ. ²⁹ מ. ³⁰ מ. ³¹ שוער P. ³² עמם P. ³² שומר M. ³¹ בתורת משה ארץ כנען לגבולותיה.

וארון עמהם) [אם נצחתים יאמרו תורתו של ישראל נצחתנו] אם ינצחוני¹ אמרו² (להם)
 *הדיוט שבנו נצחתם³. [נתנו לו תורה⁴ חכמים רשות הלך ודן עמהם]⁵ (אמרו ישמעאלים
 כתוב בתורה ביום ההוא כרת ה' את אברם ברית לאמר לורעך אתן את הארץ הזאת ואנו
 מזרעו של אברהם שישמעאל בן אברהם ונחלוק עמכם). השיב⁶ להם (גביהא בן פסיסא)⁷
 [כלום אתם מביאין לי ראייה אלא מן התורה אף אני לא אביא לכם ראייה אלא מן
 התורה] (כתוב בתורה ולבני הפילגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות וכתוב בתורה
 ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ברחו להם כנעניים אמרו *ארץ כנען שלנו היא שכן⁸
 כתוב בתורה ארץ כנען לגבולותיה⁹ אמר להם גביהא בן פסיסא וכי יש גזר דין שמקצתו
 בטל ומקצתו קיים¹⁰ הרי כתוב בתורה) ויאמר ארור כנען עבד עבדים יהיה לאחיו. (עבד
 שקנה נכסים עבד)¹¹ *למי¹² (ונכסים למי ולא עוד אלא שיש לכם שנים הרבה שלא
 עבדתם אותנו) [ולא דייכם שאכלתם כל השנים תבואתה ואתם צריכים להעלות לנו שכר
 מכל אותן שנים]. אמר להם אלכסנדרוס¹³ [מה אתם משיבים להם] (תשובה נצחת
 השיב אתכם אם אתם מחזירין תשובה הרי מוטב ואם לאו הרי אתם לו לעבדים) אמרו
 [לו] תן לנו זמן *שלשה ימים¹⁴ [נתן להם זמן] הלכו [ושבו בינם לבין עצמם וראו
 שנתחייבו להם עבדים לישראל] (ולא מצאו תשובה) *מיד הניחו¹⁵ (בתיהם כשהם מלאים)
 *שדותיהם כשהם זרועות¹⁶ כרמיהם כשהם נטועות [באותה שנה] (הלכו) וברחו (להם)
 [משם]. (תנא) *אותה שנה שביעית היתה¹⁷ ועשו אותו היום יום טוב¹⁸. *באו המצרים
 ואמרו מתורתם אנו מביאין עליהם ראייה שנאמר¹⁹ ושאלה אשה משכנתה *ששים רבוא
 אנשים יצאו מאצלנו כולם טעונין כסף וזהב שכן כתוב בתורתם וינצלו את מצרים²⁰ *יתנו
 לנו כספנו וזהבנו²¹ אמר²² להם גביהא בן פסיסא *כלום אתם מביאין ראייה אלא מן
 התורה כתוב בתורה ומושב בני ישראל אשר ישבו במצרים²³ *שלשים וארבע מאות
 שנה ששים רבוא היו אבותינו והעבידום בחומר ובלבנים ובכל עבודה חנם בלא שכר ראו
 כמה שוה פעולתנו לנו לכל יום ויום סלע לכל אחד ואחד ביום ישבו פילוסופים וחשבו

¹ P. נצחוני. ² P. תאמרו. ³ P. לא נצחתם אלא לאדם הדיוט. ⁴ So. ⁵ μ. omits from אמרו מי, p. 6, l. 18. ⁶ P. אמר. ⁷ μ. adds שומר הבית. ⁸ μ. omits from ארץ. ⁹ μ. adds חזרו לנו את שלנו שמע גביהא בן פסיסא שומר הבית ואמר. ¹⁰ μ. adds ומה שקנה עבד קנה רבו. ¹¹ μ. adds ואם כתוב בתורה ארץ כנען לגבולותיה. ¹² P. של מי. ¹³ P. אלכסנדרוס. ¹⁴ P. של. ¹⁵ P. והניחו. ¹⁶ P. את הארץ שזרעו. ¹⁷ P. ערב. ¹⁸ P. שבת בין השמשות היה. ¹⁹ P. אמרו מצריים כתוב בתורה. ²⁰ μ. omits from למי, l. 10. ²¹ μ. adds החזירו לנו. ²² μ. omits from כלום. ²³ μ. adds את שלנו.

ולא הגיעו למאה שנה עד שהיתה מצרים שלהם והלכו משם בבשת פנים)¹. [אף בני ישמעאל אמרו אחיכם אנחנו נחלוק עמכם בארץ שכך כתוב בתורת משה אלה תולדות ישמעאל בן אברהם וגו' ואומר בלדת הגר את ישמעאל לאברהם. אמר להם גביהא בן פסיסא לחכמים תנו לי רשות ואלך ואדון עמהם וכו' כדכתיב בפרק חלק. והלא אברהם כתבה מתנה לבנו ליצחק שנאמר ויתן אברהם את כל אשר לו ליצחק ולבני הפלגשים אשר לאברהם נתן אברהם מתנות]. (ובקש אלכסנדרוס מוקדון לעלות לירושלם *הלכו הכותיים ואמרו לו² *הזהר שאינן³ מניחין אותך להכנס לבית קדשי הקדשים *שלהם מפני שאתה ערל וכיון שהרגיש⁴ גביהא בן פסיסא הלך ועשה לו שתי אנפילאות [זהב]⁵ *ונתן בהם שתי אבנים טובות ובהם⁶ רבוא כסף וכיון שהגיע להר הבית⁷ אמר לו אדני המלך שלוף מנעליך *ונעול שתי אנפילאות⁸ הללו מפני שהרצפה חלקה *שלא תחלק רגלך⁹ וכיון שהגיע *לבית קדשי הקדשים¹⁰ אמר לו *אדוני המלך עד כאן יש לנו רשות להכנס¹¹ מיכן *ואילך אין לנו רשות לכנס¹² אמר לו הרי אני נכנס וכשאצא אשנה לך גביהתך אמר לו אם אתה עושה כן רופא אומן תקרא ושכר הרבה תטול אמרו לא זוו משם עד שהכישו נחש. אמרו חכמים לגביהא בן פסיסא עליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך וכתיב חכם בני ושמח לבי ואשיבה חרפי דבר):

(פרק ד'. תמזו.) *בארבעה (עשר) בתמוז עדא ספר גזירתא (דלא למספד): מפני שהיה¹³ כתוב ומונח [להם] לצדוקים ספר גזירות אלו *שנסקלין ואלו שנשרפין אלו שנהרגין ואלו שנחנקין¹⁴ *וכשהיו כותבין אדם שואל והולך ורואה בספר אומר להם¹⁵ מניין (אתם יודעין) שזה חייב סקילה וזה חייב שריפה (וזה חייב הריגה וזה חייב חניקה) לא¹⁶ (היו) יודעין להביא ראייה מן התורה (אשר יורוך וגו' שאין כותבין הלכות בספר) [אלא שכתוב ומונח להם ספר גזירות]¹⁷. (ועוד¹⁸ שהיו ביתוסים אומרים עין תחת עין שן תחת שן

ארבע מאות ושלשים שנה שנשתעבדו ישראל אצלכם שש (from שלשים, p. 7, l. 21) μ.¹
 מאות אלף רגלי ותנו לכל אחד מהם מאתים זוז בשנה שהם שמונה מאות ששים רבוא מנה אמרו לו כותיים μ.² לכל אחד ואחד ונחזיר לכם את שלכם יצאו כולם בפחי נפש ובהם μ.⁷ משתים M.⁶ From μ.⁵ מה עשה μ.⁴ שרי יהודה אינן μ.³
 שלא μ.⁹ omits from μ.⁸ ואנעלך באנפילאות μ.⁸ חמשת רבוא מנה ולפנים μ.¹² אדוני μ.¹¹ omits from μ.¹⁰ למקום שאי אפשר ליכנס ממנו ולפנים μ.¹⁰
 שהן נשרפין אלו שהן נהרגין אלו שהן נחנקין P.¹⁴ שכך P.¹³ אי אפשר ליכנס בעשרה בתמוז בטילת ואעדיאת את μ.¹⁷ אין P.¹⁶ ומי שאומר להם P.¹⁵
 ספר גזירתא שהיו ביתוסין כותבין הלכות בספר ואדם שואל ומראין לו בספר אמרו להם חכמים והלא כבר נאמר על פי הדברים האלה כרתי אתך ברית ואת ישראל על פי דבר אחר ספר גזירתא μ.¹⁸ התורה אשר יורוך וגו' מלמד שאין כותבין בספר

הפיל אדם שנו של חברו יפיל את שנו סמא את עינו של חברו יסמא את עינו שיהו¹ שוים כאחד². ופרשו השמלה לפני זקני העיר * הדברים ככתבן³ וירקה בפניו שתהא רוקקת בפניו אמרו להם חכמים והלא כתוב⁴ התורה והמצוה אשר כתבתי להורותם התורה אשר כתבתי והמצוה להורותם וכתוב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה זה מקרא שימח בפיהם אלו הלכות. ואותו) יום שבטלוהו עשאוהו יום טוב:

(פרק ה. אב.) בחמשה עשר באב זמן אעי כהניא [ו] דלא למספד [בהון]: * מפני שבשעלתה גלות⁵ [ב] ראשונה (לא היו מביאין בו קרבן עצים) [התקינו להם את יום חשעה באב שיהו מביאין בו קרבן עצים] אמרו חכמים למחר כשיעלו הגליות אף הם (יהיו) צריכין (להביא) התקינו להם (חכמים) את יום חמשה עשר באב שיהו מביאין בו קרבן עצים וכל * מי שהוא מעלה⁶ קרבן למקדש אפילו עצים פטור מאותו⁷ הספד⁸ * של אותו⁹ היום (ואינו צריך לומר חטאות ואשמות נדרים ונדבות בכורות ומעשרות תודות ושלמים) לכך הוא אומר * כל אינש דאתי עלוהי אעין או בכורים¹⁰ (* ומה הוא זמן אעי כהניא¹¹ זה הוא שאתה אומר בטו בו בני זתואל¹² בן יהודה ועמהם כהנים ולוים וישראלים גרים ועבדים¹³ ונתינים וממזרים וכל מי שטעה בשבטו ובני גונבי עלי ובני קוצעי קציעות * ובני סלמי הנטופתי¹⁴. ומה הן בני גונבי עלי * ובני קוצעי קציעות אלא פעם אחת גזרה מלכות * יון על ישראל¹⁵ שלא יעלו בכורים לירושלם והושיבו מלכי יון פרדסאות על הדרכים כדרך¹⁶ שהושיב ירבעם בן נבט משמרות * על התחומין¹⁷ שלא לעלות לירושלם * ולא היה אדם מעשרת השבטים יכול לעלות לירושלם מה עשו הכשרים שבאותו הדור ויראי חטא שבאותו הדור הביאו ביכורים ונתנום בסלים וחיפו אותם בקציעות ונוטלים הסלים והעלו על כתיפם כיון שהגיעו למשמר אמרו להם לירושלם אתם עולים אמרו להם לאו אלא לעשות שני פילחי דבילה במכתשת זו שלפנינו ובעלי הלז שעל כתפינו וכיון שעברו מהם עטרום בסלים והעלום לירושלם¹⁸. * ומה הן בני סלמי הנטופתי אלא פעם אחת גזרה מלכות יון הרשעה¹⁹

כבר נאמר μ. 4. שמלה גמורה μ. 3. μ. omits. 2. ושניהם μ. 1. באותו P. 9. ההספד P. 8. מן P. 7. המתנדב P. 6. גולה P. 5. וזהו ששנינו μ. 11. מפני, l. 7. μ. omits from; ואנש דילהוין עלוהי אעין או בכורין P. 10. משוחררים μ. 13. adds. נתנאל M.; זתיא μ. 12. זמן עצי הכהנים μ. 14. omits. ובני על ישראל μ. 16. reads from; הרשעה M. and ep. adds. שמד על ישראל ep. adds; הרשעה M. 15. גונבים העלי והבכורים בימי ירבעם בן נבט, l. 15. μ. 17. omits. μ. 18. (from והיו מעטרין סליהם בתאנים ועלי עץ על כתפיהם מצאו משמרות ואמרו להם (l. 17), ולא להיכן אתם הולכין אמרו להם למקום פלוני לעשות צמוקין במכתשת שלפנינו ובעלי שעל כתפינו הגיעו לירושלם הורידום והניחום לפני המזבח בסלים לבכורים והגזולות לקיץ המזבח על דבר זה נכתב להם שם במגלה לדורות μ. 19. adds M.

שלא יביאו עצים למערכה והושיבו מלכי יון פרדסאות על הדרכים כדרך שעשה ירבעם בן נבט משמרות על התחומין שלא לעלות לירושלם ולא היה אדם אחד מעשרת השבטים יכול לעלות לירושלם מה עשו הכשרים ויריאי חטא שבאותו הדור היו מביאין שני גזרין ועושים אותם כמין סולמות ומניחים אותם על כתפם ועולין. כיון שבאו לאותו המשמר אמרו להם לירושלם אתם עולין אמרו להם לאו אלא להביא גזלות מן השוכך הזה שלפנינו בסולם הזה שעל כתפינו וכיון שעברו מהם היתירו השלבים ופרקום והשליכום מעל כתיפם ונטלו הגזרים ועלו לירושלם ולפי שמסרו עצמם על המצות לכך נכתב להם שם טוב במגילה הזאת וזכר טוב לדורות ועליהם ועל כיוצא בהם נאמר זכר צדיק לברכה ועל ירבעם בן נבט¹ נאמר ושם רשעים ירקב². * ומה ראו בני זתואל³ בן יהודה ליטול להם שם טוב וזכר טוב לדורות אלא שכל הרוצה ליטול את השם יטול וכשעלו⁴ בני הגולה ולא מצאו⁵ עצים בלשכה עמדו אלו והתנדבו עצים * משל עצמם⁶ * ומסרו אותם⁷ לציבור * וקרבו מהם קרבנות צבור⁸ * וכך התנו⁹ * עמהם הנביאים שביניהם¹⁰ שאפילו הלשכה מלאה עצים * ואפילו משל צבור¹¹ * יהו אלו מתנדבים עצים זמן הזה ומביאין כל זמן שירצו ולא יהיה קרבן מתקרב אלא משלהם תחלה שנז והגורלות הפלנו על קרבן העצים הכהנים הלויים והעם להביא לבית אלהינו לבית אבותינו לעתים מזומנים שנה בשנה לבער על מזבח ה' אלהינו ככתוב בתורה. ואומר כי עזרא הכין לבבו לדרוש את תורת ה' ולעשות וללמד בישראל חוק ומשפט¹². * ראה שהסכימו עליהם הרבים ועשו אותו¹³ יום טוב * ואותן הימים אסורין בהספד ובתענית * בין משחרב הבית בין שלא חרב ר' יוסי אומר¹⁴ משחרב הבית מותרין מפני שאבל הוא להם¹⁵ אמר רבי אלעזר בר צדוק אני הייתי מבני בניו של סנואה בן בנימן ואירע¹⁶ תשעה באב להיות בשבת * והתענינו בו ולא השלמנוהו מפני שיום טוב שלנו היה¹⁷: בעשרים וארבעה ביה תיבנא לדיננא: (בימי מלכות יון היו דנים בדיני נכרים) * מפני שהצדוקים אומרים¹⁸ * תירש הבת עם¹⁹ הבן²⁰ (נטפל להם רבן יוחנן בן זכאי) אמר להם [רבן יוחנן בן זכאי] (שוטים זו) מנין לכם * ולא היה בהם אחד שהחזיר לו דבר²¹ חוץ (מזקן)²² אחד

¹ M. adds וחביריו. ² μ. omits from הן, p. 9, l. 22. ³ M. נתנאל.
⁴ בני זתואל בן יהודה למה נכתבו. שכשעלו. μ. ⁵ היה להם. μ. ⁶ μ. omits.
⁷ ומסרום. μ. ⁸ μ. omits. ⁹ התקינו. μ. ¹⁰ μ. omits. ¹¹ μ. omits.
¹² μ. (from אלו, l. 13) שאינן. ¹³ μ. אחר שנתמנו להם. ¹⁴ M. omits from בין. ¹⁵ μ. omits from ואותן, l. 17. ¹⁶ μ. וחל.
¹⁷ μ. (from והתענינו, l. 20) שהיו משלימין מפני שהיו. ¹⁸ P. שהיו הצדוקין דנין בדיניהם לאמר. ¹⁹ M. בת, like P.
²⁰ P. הבת יורשת עם בת הבן. ²¹ P. ולא היו יודעים להביא ראיה מן התורה.
²² P. אלא.

שהיה מפטפט כנגדו ואומר [לו] *ומה בת בני הבאה מכח כחי תירשני בתי¹ הבאה מכחי לא כל שכן [שתירשני]. קרא עליו² [רבן יוחנן בן זכאי את] המקרא הזה (ואלה בני שעיר החרי יושבי הארץ וכתוב אחד אומר ואלה בני צבעון ואיה וענה) [הוא ענה אשר מצא את הימים במדבר ברעותו את החמורים לצבעון אביו] (אלא מלמד שבא צבעון על אמו והוליד ממנה ענה) אמר לו *ובכן אתה פוטריני³ אמר לו שוטה (שבעולם) ולא *תהא תורה⁴ (שלמה) שלנו כשיחה בטלה שלכם אמר לו (ו) בכך אתה פוטריני⁵ [אמר לו לאו] אמר לו *ומה בת בני שכן יפה⁶ כחה (במקום אחים) [לחלוק עם הבנים] תאמר *בבתי שכן הורע⁷ כחה (במקום האחים) [לחלוק עם הבנים הואיל ואין כחה יפה לחלוק עם הבנים] (דין הוא ש)לא תירשני⁸. (וכשגברה יד בית חשמונאי בטלום והיו דנין כדיני ישראל ואותו) היום⁹ שבטלו¹⁰ עשאוהו יום טוב:

(פרק ו. אלול.) בשבעה¹¹ באלול (יום) חנוכת שור ירושלם¹² ודלא למספד: *מפני *שסתרוהו נכרים¹³ (וגברה ידם של ישראל ובנאוהו שכן הוא אומר ותשלם החומה בעשרים וחמשה לאלול ואף על פי שנבנתה החומה עדיין השערים לא נבנו שכן הוא אומר הוא יבננו ויטללנו. ואומר ויפקדו השוערים והמשררים והלויים לפי¹⁴ שאין מוסיפין על העיר ועל העזרות אלא במלך ובנביא ובכהן גדול *ובאורים ותומים¹⁵ ובסנהדרין של שבעים ואחד ובשתי תודות ובשיר שנ והתודה השנית ההולכת למואל ואני אחריה ובית דין מורדין והולכין אחריהן *שנאמר וילך אחריהם הושעיה וחצי שרי יהודה וגז הפנימית נאכלת והחיצונה נשרפת ואם לא נתקדשה בכל אלו הנכנס לשם אינו חייב אבא שאול אומר שתי מקומות היו בהר המשחה אחת למעלה ואחת למטה התחתונה נתקדשה בכל אלו והעליונה לא נתקדשה אלא בבני הגולה שלא במלך ושלא באורים ותומים התחתונה שלא היתה קדושתה גמורה חברים ועמי הארץ נכנסין לשם ואוכלין שם קדשים קלים לא כל שכן מעשר שני. התחתונה חברים נכנסין לשם ואין אוכלין שם לא קדשים קלים ולא מעשר שני אלא למה לא קדשים מפני שהוא תורפה של ירושלם ולשם היו מוציאין כל תורפות של ירושלם) *וכשגמרו¹⁶ לבנותו (אותו היום) עשאוהו יום טוב¹⁷: בשבעה עשר ביה איתנטיילו¹⁸ רומאי¹⁹ (מיהודה ו) מירושלם²⁰: *מפני שהיו מצירים לבני ירושלם ולא *היו יכולין²¹ לצאת ולבוא

אם בת הבן הבאה מחמת אביה הבא מכחי יורשתי בת (1. 1, ומה, from) P.¹
 מוציאני P.⁵ יהו דברי תורה P.⁴ הרי אתה משחק בנו P.³ לו P.²
 מפני μ. omits from P.⁸ בבת שלא יפה P.⁷ אמרת בבת הבן שיפה P.⁶
 הבית μ. P.¹² בארבעה M. P.¹¹ שנצחום P.¹⁰ יום P.⁹ שהצדוקים, p. 10, l. 21.
 שסתרו אותו גוים P.¹³ מפני שסתרוהו μ. omits from l. 12.
 נפקו P.¹⁸ שנים שנים P.¹⁷ μ. omits from וילך שנאמר וילך P.¹⁷ יום שהתחילו P.¹⁶
 יכלו P.²¹ בימי מלכות יון μ. adds P.²⁰ רומא ביהודאי μ.¹⁹

מפניהם ביום אלא בלילה. (ובמה היו מצרים להם מלכי יון מושיבין¹ קסטריאות² בעיירות * להיות מענין את הכלות³ * ואחר כך היו נשואות לבעליהן ומנעו את ישראל שלא לשמוח עם נשותיהן⁴ לקיים מה שנאמר אשה תארש ואיש אחר ישכבנה * ולא היה אדם מבקש לישא אשה מפני הקסטריאות⁵ * חזרו ומכניסין אותן בחשאי שנ * והאבדתי מהם קול ששון וקול שמחה קול חתן וקול כלה קול רחים ואור נר⁶ וכשהיו שומעין * קול רחיים בבורני היו אומרים שבוע הבן שבוע הבן וכשהיו רואים אור נר * בברור⁷ חיל היו אומרים משתה שם משתה שם * ובת אחת היתה למתתיהו בן יוחנן הכהן הגדול וכשהגיע זמנה להנשא בא הקסטריין לטמאה ולא הניחו אותו וקנאו מתתיהו ובניו וגברה ידם על מלכות יון ונמסרו בידם (והרגום) * ובאותו היום שבטלום⁹ עשאוהו יום טוב¹⁰: בעשרין ותריין¹¹ ביה תבנא¹² לקטלא רשיעייא¹³ * מפני שהיו יוונים¹⁴ שרויים בארץ ישראל ולא * היו ישראל יכולין¹⁵ לשלוח יד ברשעים שבהם עד שיצאו משם המתינו להם שלשה ימים אם יעשו תשובה (ולא עשו כיון שראו שלא עשו תשובה) נמנו עליהם והרגום (ואותו) היום¹⁶ שהרגום עשאוהו יום טוב¹⁷. אמר * ר' אליעזר בן יעקב¹⁸ שמעתי שבית דין * מלקין והורגין שלא מן התורה¹⁹ * דבית לוי אמר ר' שמעון שמעתי שבית דין עונשין ממון ומכים שלא מן התורה לא מפני שכתוב בתורה אלא משום שנאמר ובערת הרע מקרבך. ומעשה באחד שהטיח באשתו תחת התאנה והוליכוהו לבית דין והלקוהו וכי חייב היה אלא שהיתה השעה צריכה לכך כדי שילמדו אחרים מפני שנהגו מנהג זנות. שוב מעשה באחד שרכב על הסוס בשבת והביאוהו לבית דין וסקלוהו וכי חייב היה אלא שהיתה השעה צריכה לכך * כדי שילמדו אחרים²⁰. שמעון בן שטח תלה שמונים נשים באשקלון וכי חייבות הריגה ותלייה היו אלא שהיתה השעה צריכה לכך כדי שילמדו ממנו אחרות וכל ישראל ישמעו וייראו²¹:

(פרק ז. תשרי.) בתלתא²² בתשרי איתנטיילת אדרכתא מן שטריא²³ [מפני] * שפעם אחת גזרה²⁴ מלכות יון הרשעה גזרה²⁵ על ישראל²⁶ * ואמרו להם²⁷ * אין לכם חלק

¹ μ. omits from מפני, p. 11, l. 25. ² קופנואות μ. ³ לענות הבתולות μ.
⁴ μ. omits from ואחר, l. 2. ⁵ μ. omits from ולא, l. 3. ⁶ והשבתי כל משושה μ.
 חגה חדשה ושבתה. ⁷ Ep. בכל יד חיל; M. בבליירי. ⁸ קול מגיסת בבורני μ.
 שם משתה שם משתה שם אור הנר בברור חיל שבוע הבן שבוע הבן ויש גו ישוע הבן
⁹ P. יום שיצאו. ¹⁰ μ. נוטלו בימי יון והיו מתאווין וגו לשבת פת למועד ושבת יון
 omits from ובת, l. 7. ¹¹ P. ותרתין. ¹² P. תבו. ¹³ P. משמדיא;
 μ. מטממא. ¹⁴ P. גוים. ¹⁵ P. יכלו ישראל. ¹⁶ P. יום. ¹⁷ μ. omits
 from מפני שהיו, l. 10. ¹⁸ M. ר' שמעון. ¹⁹ μ. מן הכתוב. ²⁰ מכוין ועונשין שלא מן הכתוב μ.
²⁰ M. omits. ²¹ μ. omits from דבית לוי (M. כבית), l. 13. ²² Ed. בשלשה.
²³ P. שטרא. ²⁴ P. שגזרה. ²⁵ P. שמד. ²⁶ μ. omits from שפעם, l. 22.
²⁷ μ. adds בימי מלכות יון כותבין בשטרות.

באלהי ישראל¹ (ולא היו מזכירין שם שמים בפיהם)² וכשגברו³ בית חשמונאי ונצחום⁴
* התקינו שיהו⁵ כותבין * שם שמים (ואפילו) בשטרות וכך היו כותבין⁶ בשנת כך וכך
* ליוחנן כהן גדול (שהוא משמש) לאל עליון⁷ * (וכששמעו חכמים בדבר) אמרו [חכמים זל]
* וכי מזכירין⁸ שם שמים בשטרות (למחר פורע זה את חובו וקורע את שטרו ונמצא שם
שמים מוטל באשפה) [נמנו עליהם וגנוזם] (ובטלום ואותו) היום⁹ [שגנוזם] * עשו אותו¹⁰
יום טוב¹¹ :

(פרק ח. מרחשון.) בעשרים * ותלתא למרחשון¹² איסתתר¹³ סוריגה¹⁴ * מן
עזרתא¹⁵ : * מפני שבנו [שם] יוונים¹⁶ מקום (בעזרה) * והיו מעמידין¹⁷ בתוכו¹⁸ [את
הזונות¹⁹ * וכשתקפה יד²⁰ בית חשמונאי * נטלוהו מהן²¹ * וסתררוהו ומצאו שם] אבנים
טובות שהיו²² מונחות [עד היום הזה] עד שיבא אליהו ויעיד עליהם אם טמאות [הן] ואם
טהורות (הן ונמנו עליהם וגנוזו אותן ובאותו) היום²³ שגנוזו²⁴ עשאוהו יום טוב²⁵ : בעשרים
וחמשה²⁶ ביה אחידת (שורת)²⁷ שמרון²⁸ * ומה הוא אחידת שומרון [רבה]²⁹ מפני
* (ש)כשעלתה גלות [ב]ראשונה הלכו³⁰ (להם) למטלית³¹ (זו) של כותיים ולא הניחום באו
* לים בוסטי³² * וישבו אותה³³ והקיפיה ערי חומה ונסמכו לה עיירות רבות³⁴ (מישראל)
והיו קורין אותה³⁵ ערי נברכתא³⁶ : בעשרין ושבעה ביה תבת סולתא³⁷ למיסק * על
מדבחא³⁸ * מפני שהיו הצדוקין [אומרין] אוכלין מנחת בהמה (נטפל להם רבן יוחנן בן
זכאי) אמר [להם רבן יוחנן בן זכאי] (שומים זו) מנין לכם ולא * היה בהם אחד שהחזיר
לו דבר חוץ מזקן³⁹ אחד שהיה מפטפט כנגדו ואומר מפני שהיה משה אוהב את⁴⁰ אהרן

שלא יהיה חלק μ . ; כפרו במלכות שמים ואמרו אין לנו חלק באלהינו שבשמים P. ¹
; נטלוהו מהן P. ⁴ וכשתקפה יד P. ³ μ . like P. ² לשונאי ישראל בעה
לכהן גדול μ . ⁷ שם, l. 2. μ . omits from ⁶ ; והיו P. ⁵ μ . omits.
וכשראו μ . ¹¹ עשאוהו P. ¹⁰ יום P. ⁹ אפשר שיכתב P. ⁸ . דהוא כהן לאל עליון
בית דין שאדם נוטל שטרו כשהוא פרוע וזרקו לאור או לאשפה תקנו שלא יכתב שם
; סוריגה P. ¹⁴ ; סיתרו μ . ; סתור P. ¹³ . ושלשה במרחשון Ed. ¹² . בשטרות
; והעמידו P. ¹⁷ . גוים M. P. ¹⁶ . דעזרתא ואותיב ענא μ . ¹⁵ . ית טירתא μ .
; הוציאו משם μ . ²¹ . וכשגברו μ . ²⁰ . מפני P. ¹⁹ μ . omits from, l. 8. עליו P. ¹⁸
; וסתררוהו l. 9. μ . omits from P. ²⁵ . שסתררוהו P. ²⁴ . יום P. ²³ . והן P. ²²
; ומה M. μ . omit from P. ²⁹ . μ . like P. ²⁸ . שורא Ep. continues ²⁷ . ותמניא μ . ²⁶
; הרבה P. ³⁴ . ושבחה P. ³³ . ליסבוסטי M. ³² . למטלת P. ³¹ . באו P. ³⁰ . l. 12.
כשעלו בני ישראל מן הגולה לא רצו לישב (from כשעלתה, l. 13) μ . ³⁶ . לה P. ³⁵
במטלית של כותיים אלא באו לסיתסטא וישבוה ועשו שם חומה בצורה ונסמכו להם
היו P. ³⁹ . למדבחא P. ³⁸ . מטא μ . ³⁷ . עיירות הרבה ומלאו כל עיר נרבונא
ישראל P. ⁴⁰ . adds

(אחיו) אמר אל יאכל סלת לבדה אלא יאכל סלת ובשר כאדם שאומר¹ (לחברו) הילך רכיך (הילך בשר הילך רכיך הילך בשר) קרא עליו² [רבן יוחנן בן זכאי] (המקרא הזה)³ ויבאו אילימה ושם שתים עשרה עינות מים (ושבעים תמרים) אמר לו * (ר) [הרי] אתה משחק בנו⁴ אמר לו (שומה שבעולם) ולא תהא תורה שלמה שלנו כשיחה בטלה שלכם⁵ * אמר לו (רבי) ובכך אתה פוטרני⁶ אמר לו לאו⁷ * אמר לו הכתוב אומר⁸ [יהיה עולה לה גו] ומנחתם ונסכיהם לריח ניחוח אשה לה:

(פרק טו. כסלו.) בתלתא בכסלו איתננטלו⁹ סימואתא¹⁰ מן דרתא: * מפני שבנו [שם] יוונים¹¹ סימואות¹² (בעזרה וכשגברה יד בית חשמונאי בטלום והוציאום משם¹³ ובאותו) היום¹⁴ שבטלום¹⁵ עשאוהו יום טוב: בשבעה ביה (יום טוב) יום שמת הורודוס¹⁶: מפני שהיה הורודוס¹⁶ * שונא את החכמים¹⁷ (ששמחה היא לפני המקום כשהרשעים מסתלקין מן העולם שנאמר¹⁸ וגם יד ה' היתה במ להמם וגו' * וכתיב ויהי כאשר תמו כל אנשי המלחמה למות מקרב העם וכתיב וידבר ה' אלי לאמר וכן הוא אומר איש טוב זה ואל בשורה טובה יבוא ואומר ויצו המלך את בניהו בן יהוידע ויפגע בו וימיתו וגו'. ובאותו היום שמת הורודוס עשאוהו יום טוב¹⁹): * בעשרין וחד ביה²⁰ יום הר גריזים (דלא למספד): * יום שבקשו²¹ הכותיים את בית אלהינו²² מאלכסנדרוס²³ מוקדון (לחחרבו ואמרו לו מכור לנו חמשת כורים ארץ בהר המוריה) ונתנו להם ובאו [ישראל] והודיעו את שמעון הצדיק (מה עשה) לבש בגדי כהונה (ונתעטף בגדי כהונה) [ויצא לפניו הוא] ויקירי²⁴ ירושלם (עמו ואלף בולייטין מכוסין בלבנים ופרחי כהונה מקישין בכלי שרת ואבוקות של אור דולקות לפניהם כל הלילה כולה הללו מהלכין מצד זה והללו מהלכין מצד זה)²⁵ [וכשהם מהלכים בהרים ראו אבוקות של אור] * אמר (להם) [המלך] * מי הללו²⁶ אמרו

אמרו ביתוסין לרבן יוחנן (from מפני, p. 13, l. 16) μ. ¹ P. שהוא אומר. ² P. לו. ³ μ. בן זכאי אוהב משה לאהרן שנתן לו סלת ובהמות משל לאדם שאומר לחברו הילך בשר מוציאני P. ⁴ שלך. ⁵ P. ה. הביתוסי מה ענין זה אצל זה μ. ⁶ P. הילך רכיך אמר לו ערו. ⁷ μ. והלא כבר נאמר μ. הרי הוא אומר P. ⁸ μ. omits from אמר, l. i. ⁹ μ. בימי מלכות יון עשו סמותא μ. סימואתא P. ¹⁰ P. גוים. ¹¹ P. סימוגותא M. ¹² P. יום. ¹³ P. וכן הוא אומר ואת מסד השבת אשר בנו בבית μ. ¹⁴ P. רצחן של תלמידי חכמים μ. ישראל P. ¹⁵ P. הודורוס μ. הודורוס P. ¹⁶ P. שנטלוהו. ¹⁷ P. באבוד רשעים רבה ונאמר μ. ¹⁸ P. omits from ויהי וכתוב ויהי l. ii. ¹⁹ P. בעשרים ואחד בו P. ²⁰ P. ששאלו P. ²¹ P. המקדש. ²² P. מאלכסנדרוס P. ²³ P. שבאו כותיים ואמרו לאלכסנדרוס מוקדון חמש כורין (from יום, l. 15) μ. ²⁴ P. וכל גדולי שבהר המוריה תנם לנו נתן להם כשבאו יצאו יושבי ירושלם ודחפום במקלות עד שהגיעו לאנטפטרס הביאו עליהן אלכסנדרוס מוקדון שמע שמעון הצדיק ונהג עמו אלף בליטין מה זה P. ²⁵ P. מירושלם מכוסין ואלף פרחי כהונה מלובשין בכלי שרת ואבוקות אור בידם.

לו המסורות הללו¹ [הם] היהודים² שמרדו בכ* כיון שהגיעו³ לאנטיפרס⁴ זרחה (להם) חמה⁵ (הגיעו למשמר הראשון * נפגעו זה בזה⁶ אמרו להם מי אתם אמרו להם אנו אנשי ירושלם ובאנו להקביל פני המלך כיון ש)ראה (אלכסנדרוס מוקדון) את שמעון הצדיק [שהוא לבוש בגדי כהונה] ירד⁷ ממרכבתו⁸ והשתחוה [לארץ] לו⁹ אמרו לו¹⁰ (*מלך גדול כמותך ישתחוה ליהודי¹¹) אמר להם דיוקנו¹² * של זה אני רואה¹³ * כשאני יורד¹⁴ במלחמה ונוצח¹⁵ * אמר להם¹⁶ * למה באתם¹⁷ אמרו¹⁸ לו מקום¹⁹ שאנחנו מתפללים [בו] (עליך ו)על מלכותך (שלא תחרב) יתעוך²⁰ הללו²¹ ותתנו²² להם אמר להם ומי * הם הללו²³ אמרו לו הללו²⁴ הכותיים (שעומדין לפניך) אמר להם²⁵ הרי (הם) מסורין²⁶ בידכם²⁷ (מה עשו) * נקבום בעקביהם²⁹ ותלאום * בזנבי סוסיהם³⁰ * והיו מגררים אותם³¹ * על הקוצים ועל הברקנים עד (שהגיעו) להר³² גריזים [כיון שהגיעו שם להר גריזים]³³ חרשוהו וזרעוהו (כרשינין)³⁴ * כדרך שבקשו³⁵ לעשות לבית אלהינו³⁶ (ובאותו ה)יום שעשו (לו) כן³⁷ עשאוהו יום טוב³⁸ : בעשרים וחמשה ביה חנוכת תמניא יומין דלא למספד³⁹ : [מפני] (שכשנכנסו יוונים להיכל) * טמאו כל השמנים⁴⁰ שבהיכל⁴¹ וכשגברה⁴² יד⁴³ בית חשמונאי (ונצחום) בדקו⁴⁴ * ולא מצאו אלא פך אחד⁴⁵ (שהיה מונח בחותמו של כהן גדול שלא נטמא ולא היה בו להדליק אלא⁴⁶ יום אחד ונעשה בו נס) והדליקו [בו את הנרות] * שמנה ימים * לשנה אחרת קבעום שמנה ימים טובים⁴⁷. (*ומה ראו לעשות חנכה שמנה ימים)

¹ P. הם. ² P. יהודאין. ³ P. הגיע. ⁴ P. לאנטפטרס. ⁵ P. החמה ;
⁶ μ. omits from אמר, p. 14, l. 20. ⁷ P. נפל ; μ. omits. ⁸ μ. omits. ⁹ P. לפניו ; μ. נשתתח לפניו. ¹⁰ μ. adds עבדיו. ¹¹ μ. P. לזה
¹² P. בדמותו ; μ. דמות דיוקנו. ¹³ μ. omits. ¹⁴ P. משחת לפני. ¹⁵ μ. ומוציאני לשלום. ¹⁶ P. לו.
¹⁷ P. מה אתה מבקש. ¹⁸ P. אמר. ¹⁹ P. בית. ²⁰ P. הטעוך. ²¹ P. גוים. ²² P. ונתתו. ²³ P. הטעוני. ²⁴ P. הן הן. ²⁵ P. לו. ²⁶ P. נתונים.
²⁷ P. לך. ²⁸ μ. omits from למה, l. 6. ²⁹ P. נקב את נקביהן ; μ. מיד נתנו חרין ; μ. נקב את נקביהן.
³⁰ P. אחרי סוסים ; μ. omits. ³¹ P. וגררום. ³² P. הר. ³³ μ. (from על, l. 9) ונתן הר גריזים שהיה בית תפלתם ביד ישראל (from על, l. 9) μ.
³⁴ μ. מלח. ³⁵ P. שחשבו. ³⁶ P. המקדש. ³⁷ P. כן. ³⁸ μ. omits from כדרך, l. 11.
³⁹ μ. adds בימים הראשונים חנוכת משה זאת חנוכת המזבח. משלמה ואילך חנוכת משה μ. וחנוכתו שנ כי חנוכת המזבח עשו שבעת ימים ושמונה. משנטל בית הלבנון חנוכת בית חשמונאי לדורות ולמה נוהגת לדורות שעשאוים בצאתם מצרה לרוחב ואמרו בה הלל והדליקו ולא * שטמאו גוים את בית המקדש. ⁴⁰ μ. adds ; שטמאו גוים את בית המקדש. ⁴¹ P. הכלים. ⁴² μ. בה נרות בטרהה. ⁴³ P. בדקוהו. ⁴⁴ P. מלכות. ⁴⁵ P. וכשתקפה. ⁴⁶ P. היה שמן במה להדליק. ⁴⁷ P. כל אותן ימים שהדליקו בהן את. ⁴⁸ P. ומצאו מזבח סתור ותקנוהו כל שמונה וכלי שרת ולכן נוהגת שמנה μ. ; הנרות עשאוים יום טוב

והלא חנכה שעשה משה (במדבר) * לא עשה¹ אלא שבעת² (ימים) שנאמר (ומפתח אהל מועד לא תצאו שבעת ימים וגו' ואומר) ויהי המקריב ביום הראשון את קרבנו וגו' ובשביעי [בשבת] הקריב אפרים * וכן מצינו בחנוכה³ שעשה שלמה * שלא עשאה⁴ אלא שבעת⁵ (ימים) שנאמר כי חנוכת המזבח עשו שבעת ימים והחג שבעת ימים * ומה ראו לעשות (חנוכה) זו ה' ימים אלא בימי (מלכות) יון נכנסו בית חשמונאי להיכל⁶ (ובנו את המזבח ושרוהו בשיד ותקנו בו כלי שרת והיו מתעסקים בו שמנה ימים ומה ראו להדליק את הנרות אלא בימי מלכות יון שנכנסו בני חשמונאי להיכל) ושבעה שפודין של ברזל [היו] בידם⁷ וחפום⁸ בעץ (והדליקו בהם את הנרות) [והיו מתעסקין בהם כל שמנה] ומה ראו לגמור בהם את ההלל (אלא) [ללמדך] שכל תשועה ותשועה * שהקב"ה עושה להם לישראל⁹ הן¹⁰ מקדימין לפניו בהלל (בשיר) ובשבח (ובהודאה) * כענין שנאמר¹¹ (בספר עזרא ויעשו בהלל ובהודות לה כי טוב וגו') [ויענו בהלל ובהודות לה . . . על הוסד בית ה' ואומר לה' הישועה על עמך ברכתך סלה]. מצות [נר] חנוכה נר [אחד] * איש וביתו¹² והמהדרין נר אחד לכל נפש (ונפש) והמהדרין מן המהדרין (בית שמאי אומרים יום ראשון מדליק שמונה מכאן ואילך פוחת והולך ובית הלל אומרים מדליק א' מכאן ואילך מוסיף והולך) [וכן כדאיתא בבמה מדליקין] (שני זקנים היו בצידן אחד עשה כדברי בית שמאי ואחד כדברי בית הלל זה נותן טעם לדבריו וזה נותן טעם לדבריו זה אומר כפרי החג וזה אומר מעלין בקודש ואין מורידין. מצות הדלקתה משתשקע החמה עד שתכלה רגל מן השוק ומצוה להניחה על פתח ביתו מבחוץ ואם היה דר בעליה מניחה בחלון הסמוכה לרשות הרבים ואם מתירא מן הלצים מניחה על פתח ביתו מבפנים ובשעת הסכנה מניחה על שולחנו ודיו¹³):

(פרק י'. טבת.) בעשרים * ותמניא לטבת¹⁴ יתיבא¹⁵ [בי] כנישתא על דינא: * מפני שהיו [ה] צדוקין יושבין בסנהדרין¹⁶ (שלהם ינאי המלך ושלמינון¹⁷ המלכה יושבת אצלו ולא אחד מישראל יושב¹⁸ עמהם חוץ משמעון בן שטח¹⁹ והיו שואלין תשובות והלכות) * ולא היו²⁰ יודעין להביא²¹ * ראייה מן התורה אמר להם שמעון בן שטח כל מי שהוא יודע להביא ראייה מן התורה (יהא) ראוי²² לישב בסנהדרין²³ (וכל מי שאינו

¹ P. אינו. ² P. שבעה. ³ P. והלא חנוכה. ⁴ P. אינו. ⁵ P. שבעה.
⁶ P. להר הבית. ⁷ P. בידיהם. ⁸ M. והכום; P. וחברום. ⁹ P. שעשה הקב"ה. ¹⁰ P. היו.
¹¹ P. וכן הוא אומר. ¹² P. לכל בית. ¹³ μ. omits from
¹⁴ Ed. ושמונה בטבת. ¹⁵ M. P. יתיבת. ¹⁶ P. בסנדרין.
¹⁷ M. everywhere. ¹⁸ μ. ויושבין ולא. ¹⁹ μ. adds שנתמלאה עד שנתמלאה. ²⁰ P. ואינן.
²¹ μ. מה להשיב. ²² P. כשר.
²³ P. בסנדרין.

יודע להביא ראייה מן התורה אינו ראוי לישיב בסנהדרין פעם אחת) נפל דבר (של) מעשה [אחד] ביניהם * ולא היו¹ יודעין להביא ראייה מן התורה חוץ² (מוקן) אחד שהיה מפטפט כנגדו אמר לו תן לי זמן ולמחר (אני) משיבך³ נתן לו [זמן] הלך וישב לו בינו לבין עצמו [ואינו יכול להביא ראייה מן התורה] (וכיון שראה שלא היה יודע להביא ראייה מן התורה) למחר נתבייש⁴ מלבוא⁵ ומלישב⁶ בסנהדרין⁷ (גדולה)⁸ * והעמיד שמעון בן שטח אחד מן התלמידים והושיבו במקומו⁹ אמר להם אין פוחתין מסנהדרין¹⁰ * של שבעים¹¹ ואחד וכך * היה עושה¹² [להם] (בכל יום ויום) עד שנסתלקו¹³ כולם (וישבה סנהדרי ישראל על דעתה ובאותו היום שנסתלקה סנהדרין¹⁴ של צדוקים (וישבה סנהדרין של ישראל) עשאוהו יום טוב:

(פרק י"א. שבט.) בתרין¹⁵ בשבט יום טוב ודלא למספד: [ובזה כתוב בו ודלא למספד] ולמה שינו זה מזה אלא שבראשון [אינו כתוב ולא למספד ובוזה כתוב. בראשון] מת הורודוס¹⁶ ובוזה מת ינאי המלך (ששמחה היא לפני הקב"ה כשהרשעים מסתלקין מן העולם. אמרו כשחלה ינאי המלך) שלח ותפש שבעים זקנים מוקני ישראל (נמלן) וחבשן בבית האסורין (ואמר לו לשר בית האסורין) אם מתי הרוג את הזקנים הללו¹⁷ ועד שישראל שמחים לי¹⁸ ידו על ריבותם¹⁹ אמרו אשה טובה היתה לו (לינאי המלך) ושלמינו²⁰ [המלכה] שמה (וכשמת סלקה טבעתו מעל ידו ושלחה לשר בית האסורין) אמרה לו רבך בחלום התיר אותם²¹ הזקנים התירם והלכו להם לבתיהם (ואחר כך) אמרה²² מת²³ ינאי המלך (ואותו היום שמת [בו] ינאי המלך עשאוהו יום טוב. כל הכתוב במגלה דלא למספד מתענין לאחריו ואין מתענין לפניו. ר' יוסי אומר לא לפניו ולא לאחריו וכל שאין בו דלא למספד אלא דלא להתענאה לחוד מתענין לפניו ולאחריו ר' יוסי אומר לאחריו אבל לא לפניו אבל בימים טובים ובראשי חדשים מותר לפניו ולאחריו ולמה באלו אסרו ובאלו התירו אלא אלו דברי תורה ואין דברי תורה צריכין חזוק ואלו דברי סופרים ודברי סופרים צריכין חזוק. ר' יוסי בן דוסתאי אומר משום ר' יוסי הגלילי כל הנשבע להתענות בערבי שבתות ובערבי ימים טובים הרי זו שבועת שוא שמקצת ערב שבת כשבת ומקצת ערב יום טוב כיום טוב)²⁴: בעשרין ותרין ביה בטילת עבידתא דאמיר סנאה להיתאה

1. ולישב. P. 6. לבוא. P. 5. בוש. P. 4. אשוב. P. 3. אלא. P. 2. ואינן. P. 1.
 7. בסנדרין. P. 7. 8. μ. omits from ראייה, p. 16, l. 24. 9. μ. שמעון בן שטח. P. 9.
 10. מסנהדרין. M. 10. with which the chapter ends, והביא מתלמידיו עד שנתמלאה סנהדרין
 11. בסנדרין. P. 11. משבעים. P. 11. 12. עשה. P. 12. 13. שנסתלקה. P. 13. 14. סנדרין. P. 14. 15. Ed.
 16. רבותיהם. P. 16. 17. לה. P. 17. 18. לא יראו. M. 18. 19. ההם. P. 17. 20. הודרום. P. 16. 21. בשנים.
 22. שמת. P. 23. 23. את. P. 21. 24. μ. from the. P. 24. 25. שלמנצון. P. 20.

להיכלא דלא¹ למספד: * יום² ששלח גסקלגם³ את הצלמים להעמידם בהיכל (ובאתה שמועה לירושלים ערב יום טוב הראשון של חג. אמר להם שמעון הצדיק עשו מועדיכם בשמחה * שאין אחד מכל הדברים הללו ששמעתם יקוים כי⁴ מי ששכן שכינתו בבית הזה * כשם שעשה נסים לאבותינו בכל דור ודור כך יעשה לנו נסים בזמן הזה מיד שמע קול מבית קדשי הקדשים שהוא אומר בטילת עבדתא דאמר סנאה להיתאה להיכלא אקטיל גסקלגם ובטלו גזרותיו וכתבו אותה שעה וכיונו וכיון שראה⁵ שהיו ממשמשין ובאין * אמר להם צאו⁶ וקדמו לפניהם) * וכשנודע (להם) הדברים⁸ יצאו (מ) לפניו כל גדולי ירושלם אמרו נמות (כולנו) ולא תהא (לנו) כזאת⁹ והיו צועקים ומתחננים לשליח אמר להם [השליח] עד שאתם צועקים ומתחננים לשליח¹⁰ התחננו וצעקו לאלהיכם שבשמים (להושיע אתכם) [והיו מקדימין אותו לכל כרך וכרך] וכיון שהגיע לכרכין (ראה בני אדם שהן מקדימין אותו מכל כרך וכרך) כיון שראה אותם היה תמה אמר¹¹ * כמה מרובין אלו¹² אמרו לו המסורות אלו¹³ הן היהודים¹⁴ * שהקדימו לפניך¹⁵ מכל¹⁶ כרך וכרך * וכיון שנכנס לכרך ראה¹⁷ [את] בני אדם שהיו¹⁸ מוטלין בשוקים¹⁹ על השק²⁰ ועל האפר לא הגיע לאנטיפרס²¹ עד שבאת לו * אגרת שנהרג גסקלגם²² (ובטלו גזרותיו) מיד בטלו את הצלמים [ונתנם לישראל] * וגררו אותם²³ (ואותו ה) יום [שגררו אותם] עשאוהו יום טוב²⁴; בעשרים ותמניא ביה אינטיל²⁵ אנטיוכוס (מלכא) מן ירושלם: * [שהיו בירושלם] * והיו מצרין²⁶ [להם] * לבני ירושלם²⁷ (ובא להחריב את ירושלם ולהשמיד את כל היהודים)²⁸ * ולא * היו (ישראל)

beginning of the chapter: בתרתין בשבט יום טוב שבו מת ינאי המלך ששמחה היא ; לפני המקום באבוד רשעים M. omits from p. 17, l. 18, but the passage is to be found on p. 22, l. 15; see note 25.

אין דבר μ. ⁴ שבימי קלוסקוס גזרו μ. ; קסקלגם P. ³ מפני P. ² ולא P. ¹
 כשם, l. 4. μ. omits from ⁵ מכל מה ששמעתם מוציאין יום טוב אל האולם ואמרו
 מלאך אחד והשני לצור והשלישי לצידון והרביעי μ. adds ⁷ רחם נא יצאו מלכים μ. ⁶
 לכזיב ואמרו עד שתמות תיהו דא עד שתמות תחזי דא ושמע שמעין קל עבדתא דאמר
 זו P. ⁹ הדבר P. ⁸ סנאה להיתאה להיכלא בטילת קלקלחם ובטלו גזרותיו
 הן P. ¹³ רק הם ישראל מרובין P. ¹² היה השליח אומר P. ¹¹ לי P. ¹⁰
 נכנסו לכרכין וראה P. ¹⁷ לכל P. ¹⁶ שהן מקדימין אותך P. ¹⁵ יהודאין P. ¹⁴
 שמועה P. ²² לאנטפטרס P. ²¹ שקין P. ²⁰ בשוק P. ¹⁹ שהן P. ¹⁸
 M. omits from everywhere קסקלגם; שמת קסקלגם ²³ P. וגררום. ²⁴ μ. omits from
 נטל P. ; איתנטיל M. ²⁵ 7. l. וכשנודע ²⁶ Ed. M. מצר. ²⁷ P.
 שבו להשמיד ולהרוג ולהחריב ירושלם μ. ²⁸ שהיו μ. omits from ; לישראל
 וכל עמד.

יכולין¹ לצאת ולבוא [מפניהם] ביום אלא בלילה (ושמע² שמועות רעות והלך לו ונפל במקומו ואותו ה)יום שנטלוהו³ משם עשאוהו יום טוב:

(פרק יב. אדר.) בתמניא ובתשעה באדר יום תרועת מיטרא: ואם התריעו בראשון⁴ למה מתריעין⁵ בשני⁶ אלא [ה]ראשון⁷ משנה זו⁸ ו[ה]שני⁹ משנה אחרת ולא * כל הכתוב¹⁰ (במגלה הזאת)¹¹ ראשון הוא ראשון (שני הוא שני שלישי הוא שלישי)¹² * [אחרון הוא אחרון]¹² * אלא תפסו¹³ (להם) [ואמרו להם] חדש ראשון¹⁴ וכל שיש בו [שני וכל שיש בו שלישי וכל שיש בו]. (בתרין עשר ביהן יום טוריינום שתפס את לוליינום ואת פפוס אחיו בלודקייא אמר אם מעמיו של חנניה מישאל ועזריה אתם יבא אלהיכם ויציל אתכם מידי כדרך שהציל לחנניה מישאל ועזריה מיד נבוכדנצר אמרו לו חנניה מישאל ועזריה צדיקים כשרין היו ונבוכדנצר מלך הגון היה וראוי לעשות נס על ידו. אבל אתה מלך רשע אתה ואין ראוי לעשות נס על ידך ואנו חייבין מיתה ואם אין אתה הורגנו הרבה הורגים יש למקום הרבה דובים הרבה אריות הרבה נחשים הרבה עקרבים שיפגעו בנו ואם אתה הורגנו עתיד הקבה לתבוע דמינו מידך. אמרו לא נסע משם עד שבאת עליו דיופלה של רומי ופצעו את מוחו בגיזרין ובבקעות). בתליסר¹⁵ ביה (יום) ניקנור¹⁶ * אמרו [על] ניקנור [פולמורכום] (אחד מאפרכיאי) של מלכי יונים¹⁷ היה [והיה] (עובר לאלכסנדריא בכל יום ויום היה)¹⁸ * מניף ידו כנגד ירושלם וכנגד בית המקדש¹⁹ * ומחרף ומגדף (ומנאץ ואמר) מתי יפלו²⁰ בידי * ואהרום את המגדל הזה²¹. וכשגברה²² [יד] (מלכות) בית חשמונאי (ונצחום) נכנסו²³ * לחילות שלו²⁴ (והיו הורגים עד שהגיעו לקרוכין שלו וחתכו את ראשם וקצצו את בהונות ידיהם ורגליהם)²⁵ וחתכו²⁶ את ראשו * וקצצו * בהונות ידיו ורגליו²⁷ ותלאוהו [כ]נגד²⁸ ירושלם²⁹ וכתבו³⁰ (מלמטן)³¹ הפה שדבר בגאווה³² * וידיים שהיו מניפות נגד יהודה וירושלם ועל בית המקדש³³ * נקמה זו תעשה³⁴ בהם (ובאותו ה)יום שעשו (לו)

¹ P. ולא יכלו. ² μ. (from היו p. 18, l. 17). ³ P. שיצא. ⁴ μ. שמיני. ⁵ Ed. התריעו; μ. להתריע. ⁶ μ. בתשיעי. ⁷ μ. למה הוצרכו להתריע. ⁸ P. אחת; M. omits. ⁹ μ. ותשיעי. ¹⁰ P. כך כתוב; M. הכתובים. ¹¹ M. omits. ¹² μ. like P. ¹³ P. וכך תפסו. ¹⁴ M. omits from אלא. ¹⁵ P. בתלת עשר. ¹⁶ μ. adds ומלכותא דיונאי. ¹⁷ P. יון. ¹⁸ μ. omits from אמרו, l. 14. ¹⁹ μ. ומחרף ומגדף. ²⁰ P. תפול. ²¹ P. ואהרסנה. ²² P. שהן מניפין ידיהן על ירושלם והר ציון. ²³ P. ירדו. ²⁴ P. לתוך חילותיו. ²⁵ μ. (from ומחרף, l. 16). ²⁶ μ. וקצצו. ²⁷ P. את איבריו; μ. omits from וקצצו. ²⁸ μ. בשער. ²⁹ P. בית המקדש. ³⁰ P. ואמרו; μ. ואמר. ³¹ μ. omits. ³² P. בגאווה; μ. adds בו נקמה. ³³ P. ויד שהניפה כנגד בית המקדש. ³⁴ P. נקמות יעשה; μ. תקצצנה.

כך עשאוהו¹ יום טוב: בארבעה עשר ביה ובחמשה עשר ביה יומי פוריא אינון דלא למספד * ימים שנעשו בהם נסים לישראל על ידי מרדכי ואסתר ועשאו ימים טובים.² (אמר ר' יהושע בן קרחה³ מיום שמת משה לא עמד⁴ נביא וחידש מצות לישראל חוץ ממצות פורים אלא שגאולת מצרים נהגת שבעת ימים ונאולת מרדכי ואסתר אינה נהגת אלא יום אחד. * דא ומה גאולת מצרים שלא נגזרה גזירה אלא על הזכרים [בלבד שנ כל הבן הילוד היארה תשליכוהו וגו']⁵ גאולת * מרדכי ואסתר⁶ שנגזרה גזרה⁷ על הזכרים ועל הנקבות [שנ]⁸ מנער ועד זקו טף ונשים ביום אחד על אחת כמה וכמה שאנו חייבין לעשות אותם ימים טובים בכל שנה ושנה)⁹: בשיתת¹⁰ עשר ביה שריו¹¹ למבני שור ירושלם דלא למספד: * מפני שסתרוהו אויבים¹² וכשהתחילו לבנותו (אותו היום) עשאוהו יום טוב¹³ (ששמחה היא לפני ה' שירושלם נבנית שנאמר * כה אמר ה' שבתו אל ציון ושכנתי בתוך ירושלם ונקראה ירושלם עיר האמת והר ה' צבאות הר הקדש. ואומר שבתו לירושלם ברחמים ביתי יבנה בה נאם וגו' * ואומר הוא יבנה עירי וגלותי ישלח לא במחיר ולא בשוחד אמר ה' צבאות)¹⁵. בשבעה עשר ביה קמו עממיה על פליטת ספריא במדינת בליקו¹⁶ ובית¹⁷ זבדאי והוה פורקן (לבית ישראל). * שכשירד ינאי המלך להרוג את החכמים¹⁸ (ברחו מלפניו והלכו להם לסוריא * ושרו במדינת קוסליקום¹⁹ ונכנסו²⁰ האויבים²¹ עליהם שבאותו מקום וצרו עליהם להרגם והזיעו בהם זיע גדול והכו בהם מכה [גדולה]²² רבה * והשאירו בהם פליטה)²³ והלכו להם לבית זבדי וישבו שם עד שחשכה וברחו משם רבי יהודה אומר סוס * קשור היה להם בפתח²⁴ וכל מי שהוא²⁵ רואה אותו²⁶ כמדומה שאין שם יהודי וישבו (להם) [שם] עד חשכה²⁷ וברחו (להם) [משם]²⁸ (ובאותו היום שברחו משם עשאוהו יום טוב. (רבי חידקא אומר יום שבקשו אויבים²⁹ להרוג חכמי ישראל עלה הים והשחית שלישי בישוב)³⁰. בעשרין ביה

¹ Ed. עשו אותו. ² μ. omits from ימים, l. 2. ³ לוי. ⁴ מת. ⁵ From O. ⁶ O. אסתר. ⁷ O. omits. ⁸ From O. ⁹ μ. omits from דא, l. 5. ¹⁰ O. בשיתא. ¹¹ M. שבו; P. שריאו. ¹² M. O. P. גוים. ¹³ μ. omits from כה אמר ה', l. 12; μ. from אמר ה', l. 10, יכנס, l. 10, בונה ירושלם ה' נדחי ישראל יכנס, l. 10, מלפני. ¹⁴ O. המקום. ¹⁵ O. omits from ואומר, l. 12; μ. from אמר ה', l. 10, יכנס, l. 10, בונה ירושלם ה' נדחי ישראל יכנס, l. 10, מלפני. ¹⁶ P. בליקות; O. קליקום; μ. כלבוס. ¹⁷ P. בבית; so μ. ¹⁸ P. להרוג את חכמי. ¹⁹ M. O. כשראה ינאי המלך הרג בוקינום ובוקיוס אחיו. ²⁰ O. ונתכנסו. ²¹ M. הגוים; O. קוצים. ²² From O. ²³ O. ומהם. ²⁴ P. השאירו פליטה. ²⁵ O. שהיה. ²⁶ P. קליקום. ²⁷ P. O. שחשכה. ²⁸ O. like P. ²⁹ M. O. גוים. ³⁰ μ. (from ושרו, l. 15) ובמדינת בליקום נתכנסו כל אנשי המקום להורגו והרעיש עליהן הבה רעש גדול (l. 15) בישוב; M. omits בתוכם מכה גדולה.

צמו עמא¹ למטרא² *ונחת להון³ * מפני שהיה רעבון ובצורת⁴ בארץ ישראל [ולא ירדו להם גשמים] שלש שנים זו אחר זו (והתפללו ולא ירדו גשמים [עד שירד חוני המעגל לפני התיבה והתפלל וירדו גשמים] וכיון שראו שיצא רוב אדר ולא ירדו גשמים הלכו להם אצל חוני המעגל אמרו לו התפלל שירדו גשמים⁵ אמר להם צאו והכניסו תנורי פסחים בשביל שלא ימקו התפלל ולא ירדו גשמים עג עוגה ועמד בתוכה כדרך שעשה חבקוק הנביא שנאמר על משמרתי אעמודה ואתיצבה על מצור ואצפה לראות מה ידבר בי ומה אשיב על תוכחתי אמר רבוננו של עולם בניך שמו פניהם עלי שאני כבן בית לפניך נשבע אני בשמך הגדול שאיני זו מכאן עד שתרחם על בניך התחילו הגשמים יורדין טיפין טיפין אמרו לו *רבוננו של עולם⁶ ראינוך לא נמות כסבורים אנו לומר אין הגשמים הללו באין אלא להתיר שבועתך אמר להם בני אל תמותו. אמר רבוננו של עולם לא כך שאלתי אלא גשמי בורות שיחין ומערות התחילו הגשמים יורדין כמלא פי חבית ושערו חכמים טיפה אחת לוג אמרו לו⁷ ראינוך לא נמות כסבורין אנו לומר אין הגשמים הללו באין אלא להחריב את העולם כולו אמר להם בני אל תמותו אמר רבוננו של עולם לא כך שאלתי אלא גשמי רצון ברכה ונדבה. ירדו כתקנן עד שעלו ישראל מירושלם להר הבית מפני רוב הגשמים אמרו לו כשם שהתפללת עליהם שירדו כך התפלל עליהם שלא ירדו וילכו להם אמר להם אין מתפללין על רוב הטובה אלא לכו והביאו לי פר הודיות הלכו והביאו לו פר הודיות סמך שתי ידיו עליו ונתפלל ואמר רבוננו של עולם ראה עמך ישראל ונחלתך אשר הוצאת בכחך הגדול ובזרועך הנטויה שאין יכולין לעמוד לא ברוב כעסך ולא ברוב טובך כעסת עליהם אין יכולין לעמוד השפעת עליהם טובך אין יכולין לעמוד יהי רצון מלפניך שיהא רוח מיד נשבה הרוח ונתפזרו העבים וזרחה החמה ונתננבה הארץ ויצאו הכל לשדה וראו את המדבר שהוא מלא כמהין ופטרויות שלח לו שמעון בן שטח אלמלא חוני המעגל אתה גוזרני עליך נידוי שאילו היו שנים כשני אליהו לא נמצא שם שמים מתחלל על ירך. אבל מה אעשה שאתה מתחטא לפני המקום כבן שהוא מתחטא על אביו ועושה לו רצונו אמר לו הבא לי חמין והביא לו הבא לי צונן והביא לו תן לי אגוזים ונתן לו. תן לי רימונים ונתן לו. תן לי אפרסקין ונתן לו. עליך הכתוב אומר ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך ואותו היום [שירדו גשמים] עשאוהו יום טוב (לפי⁸ שאין הגשמים יורדין אלא בזכותן של ישראל⁹ שנאמר יפתח ה' לך את אוצרו הטוב. *לך בזכותך ובך

¹ O. צמא; μ. omits. ² על מטרא P. ³ O. omits. ⁴ M. O. ובצרון.

⁵ O. adds עד ישמח אביך ואמך ותגל יולדתך and omits the following like P.

⁶ M. רבי. ⁷ M. adds רבי. ⁸ μ. omits from שהיה l. i. ⁹ O. P. omit from לפי, l. 26.

הדבר תלוי. ואומר ונברכו בכך כל משפחות האדמה ובזרעך בכך בזכותך הגשמים יורדין והטללים יורדים בזכותך. ואומר ונתתי גשמיכם בעתם¹ ומעשה² *שנתענו בימי שמואל³ *הקטן³ וירדו להם גשמים קודם הנץ החמה כסבורים העם לומר שבח *הוא להם⁴ אמר להם הרי אתם דומים למלך שבוע על בנו אמר לאפוטרופוס שלו אל תתן פרנסתו עד שיבכה ויתחנן לפני): בעשרים ותמניא ביה אתת בשורתא טבתא⁵ ליהודאי⁶ *דלא יעידון *מפתגמי אורייתא⁷ *די לא⁸ למספד: מפני *שגורו מלכי יון⁹ [שמד] על ישראל שלא (יעסקו¹⁰ בתורה *ושלא) ימולו את בניהם ושלא ישמרו את השבת ושיעבדו לאילים¹¹ (וברית כרותה לישראל שלא ימוש ספר תורה מתוכם שנאמר כי לא תשכח מפי זרעו. ואומר אם ימוש החוקים האלה מלפני [ואו]¹² ואני זאת בריתי אותם וגו') *מה עשה¹³ יהודה בן שמוע וחבריו (עמדו¹⁴ והלכו) אצל מטרוניתא¹⁵ אחת¹⁶ (שכל גדולי רומי מצויין אצלה) *ונטלו עצה ממנה¹⁷. (אמרה להם) באו והפנינו בלילה. (עמדו והפנינו בלילה) [ואמרו] אי שמים לא אחיכם אנחנו לא בני אב אחד אנחנו בני אם אחת אנחנו. מה נשתנינו מכל *אומה ולשון¹⁸ שאתם גוזרים עלינו גזירות (קשות) [הללו] ולא זוו משם עד שהתירו¹⁹ (להם) *שלש מצות²⁰ למול²¹ את בניהם²² ולשמר²³ את השבת ושלא יעבדו לאילים²⁴ (אותו היום שהתירו [להם]) (שלש מצות הללו) עשאוהו יום טוב²⁵. לכן²⁶ (כל) אינש דאיתי עלוהי (מן קדמת דנא) יאסר²⁷ בצלו כיצד²⁸ יחיד²⁹ שקבל עליו (תענית) להיות מתענה * (בשני ובחמישי הרי זה מתענה ומשלים)³⁰. *פגעו בו ימים טובים

¹ μ. omits from לך, p. 21, l. 27. ² O. וזה היה בימי שמעון הצדיק μ. ³ O. adds וכו, omitting the following passage to החמה. ⁴ O. כמו וכו. ⁵ O. P. שכתוב בסדר תעניות האילו דקנהו תרנגוני (so) דשמואל הקטן (so; see fol. 25^b) ⁶ O. טבתא. ⁷ P. מן אורייתא. ⁸ μ. omits from דלא. ⁹ P. שגורה מלכות. ¹⁰ P. ושא. ¹¹ μ. omits from ושא, l. 7. ¹² From O. הרשעה. ¹³ P. וכו עד לא, l. 16, O. to לכן. ¹⁴ O. omits. ¹⁵ P. מטרוניתא. ¹⁶ P. עד שהלך. ¹⁷ P. ונתנה להם עצה. ¹⁸ P. האומות. ¹⁹ P. שהותרו. ²⁰ P. לישראל. ²¹ P. שימולו. ²² Ep. adds לעסוק בתורה. ²³ P. ושישמרו. ²⁴ M. מעסוק בתורה והתירו להם שלש מצות למול את ב' ולשמור... ושלא יעבדו עו. ²⁵ Here follows in M. the passage beginning כיום טוב to כל הכתוב (p. 17, ll. 18-25), with the following words... לכן כל אינש דאיתי עלוהי... ²⁶ O. להן. ²⁷ P. בשבוע. ²⁸ μ. כל. ²⁹ μ. כל. ³⁰ μ. אינו מפסיק לימים שבתוכה אבל מפסיק לימים טובים שבתוכה.

הכתובים¹ במגלת תענית הרי זה מספיד². זה הכלל כל שנדרו קודם [ל]גורתנו³ תדחה⁴ גורתנו מפני נדרו * ואם גורתנו קודם נדרו⁵ ידחה⁶ נדרו מפני גורתנו⁷. (ואין בין אדר הראשון לאדר השני אלא מקרא⁸ מגלה ושילוח מתנות לאביונים רבן שמעון בן גמליאל אומר כל * מצוה שנוהגת באדר ראשון אינה נוהגת באדר שני⁹ חוץ מן ההספד ותענית * שנוהגים זה כזה¹⁰ וכותבין בשטר¹¹ אדר ראשון. אלא שכותבין [את השיני]¹² תניין [חוץ מן הספד ותענית]¹² * ר' יוסי אומר¹³ אין כותבין אלא תניין רבי יהודה אומר אדר השני נכתב. ומי כתב [זו]¹⁴ מגלת תענית) סיעתו * של רבי אליעזר בן חנניא¹⁵ בן חזקיהו * בן גרון¹⁶ [הם] כתבו מגלת תענית (ולמה כתבוה) מפני שאין למודים¹⁷ בצרות ואין הצרות מצויות לבוא עליהם [לפרך] (אבל¹⁸ בזמן הזה שהם¹⁹ למודים בצרות והצרות באות עליהם) אם היו²⁰ כל הימים דיו [וכל הנחלים קנים] (וכל האגמים²¹ קולמוסים) וכל * בני אדם²² לבלרים אינם מספיקין לכתוב הצרות הבאות עליהם (בכל שנה ושנה) [ותשועות הנעשות להם]. דא אין [ה]שוטה נפגע ולא²³ בשר המת מרגיש באיזמל:

❖ [נגמרה מגלת תענית בסוד] ❖

(ואלו הימים²⁴ שמתענין בהן מן התורה. * וכל המתענה בהם לא יאכל ולא ישחה עד הערב²⁵ באחד בניסן מתו בניו של אהרן: [נדב ואביהו]²⁶: * בעשרה בו מתה מרים הנביאה ונסתם²⁷ הבאר²⁸: בעשרים וששה בו מת יהושע בן נון: בעשרה באייר מת עלי הכהן ושני²⁹ בניו ונשבה³⁰ ארון הברית: בעשרים ותשעה³¹ בו מת שמואל הנביא וספרו לו כל ישראל: בעשרים ושלושה בסיון בטלו³² הביכורים מלעלות לירושלם בימי ירבעם בן נבט:

1 חבטל P. 2 מפסיק P.; מותר M. 3 O. like P. 4 אירע יום טוב P. 5 O. (from פגעו, p. 22, l. 17) μ. 6 בטל P. 7 וכל שגורתנו לנדרו P.; קודמת לנדרו O. 8 בין לאחריו אסור אבל בימים טובים וראשי חדשים מותרין לפניהן ולאחריהן ולמה התירו באלו ואסרו באלו שדברי סופרים צריכין חיזוק ודברי תורה אין צריכין חיזוק. אר' יוסי בן דוסתאי משום ר' יוסי הגלילי כל שנשבע בתעניות בערב שבת הרי זו שבועת שוא שמקצת מצוות O. 9 קריאת O. 10 ערב שבת כשבת ומקצת ערב יום טוב כיום טוב בשטרות O. 11 שאינן נוהגות בראשון כבשיני O. 12 הנוהגות בראשון נוהגות בשני של חנניא O. 13 From O. 14 שאמר ר' יוסי אומר O. 15 From O. 16 P. O. 17 למדין P. 18 אלא O. 19 שאין O. 20 יהיו P. O. 21 ימי תעניות o.; ימים O. 22 וואין P. 23 היערות O. 24 ימי תעניות o.; ימים O. 25 M. ונסתלקה O. 26 So M. m. o. 27 ונלקחה m. 28 m. omits from בעשרה, l. 15. 29 ונהרגו שני o. 30 ונלקחה m. 31 M. ומשבעה O. 32 ניטלו O.

בעשרים וחמשה בו נהרג רבן שמעון בן גמליאל וְ יִשְׁמַעְאֵל בֶּן אֱלִישֶׁע וְ חֲנִינָה סָגַן
הכהנים. בעשרים ושבעה בו נשרף ר' חנינא בן תרדיון * וספר תורה עמו¹: בשבעה עשר
בתמוז נשתברו הלוחות ובטל התמיד [והובקעה העיר]² ושרף אפוסתמוס את התורה
והעמיד³ צלם בהיכל [ונתבטלו הקרבנות]⁴: באחד באב מת אהרן * כהן גדול⁵. בתשעה
באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו⁶ לארץ וחרב הבית בראשונה ובשנייה ונלכדה ביתר
ונחרשה העיר. * בשמונה עשר בו כבה נר מערבי בימי אחז⁷: בשבעה באלול מתו מוציאי
דבת הארץ רעה במגפה: בשלשה בתשרי נהרג גדליה בן אחיקם בן שפן והיהודים אשר
* היו עמו⁸ במצפה. בחמשה בו⁹ מתו עשרים אנשים¹⁰ מישראל¹¹ ונחבש רבי עקיבא בן
יוסף בבית האסורין ומת¹². בשבעה בו נגזר על אבותינו * חרב ורעב¹³. בעשרה בו
נתכפר¹⁴ מעשה העגל: בששה במרחשון עורו את עיני צדקיהו מלך יהודה ושחטו בניו
לעיניו: בשבעה¹⁵ בכסלו שרף יהויקים את המגלה * שכתב ברוך בן נריה מפי ירמיהו¹⁶:
בשמונה¹⁷ בטבת נכתבה התורה יונית בימי תלמי המלך והחשך בא לעולם שלשה ימים.
* בתשעה בו¹⁸ לא כתבו רבותינו על מה¹⁹. בעשרה בו סמך מלך בבל את ידו על ירושלם
להחריבה. * בשמונה בשבט²⁰ מתו הצדיקים שהיו בימי יהושע בן נון²¹. בעשרים ושלשה
בו נתקבצו כל ישראל על שבט בנימן ועל פלגש בגבעה ועל צלם²² מיכה. בשבעה באדר
מת משה רבנו²³. בתשעה בו גזרו תענית [על]²⁴ שנחלקו בית שמאי ובית הלל²⁵. אלו ימי
התענית שקבלו עליהם²⁶ ישראל מן התורה. ועוד גזרו רבותינו שיהו מתענים בשני ובחמישי
מפני שלשה דברים על חרבן הבית ועל התורה שנשרפה ועל חרפת השם. ולעתיד לבוא

¹ m. omits. ² So M. m. o.; edd. אפוסטמוס. ³ M. adds מנשה. ⁴ From m.
⁵ O. m. הכהן; o. adds ענני הכבוד. ⁶ O. ליכנס. ⁷ o. M I. omit from
בשמונה, l. 6. ⁸ m. העמיד. ⁹ O. בתשרי. ¹⁰ O. איש; m. adds החשובים.
¹¹ m. שבאו מירושלים; o. שבירושלים. ¹² m. o. omit. ¹³ M. O. m. שימותו.
בחרב וברעב [ובדבר m.]. [בצמא o.]. ¹⁴ M. O. מפני; o. M I. על; m. אשר.
¹⁵ O. בשמונה. ¹⁶ O. omits. ¹⁷ O. בשבעה. ¹⁸ O. ובז; o. יש; o. ובו.
¹⁹ m. M. omit from בתשעה, l. 13, m. adds ונחמיה. ²⁰ O. omits. ²¹ m. omits from בשמונה, l. 14. ²² M. o. פסל. ²³ o. adds
תענית. ²⁴ From O. ²⁵ m. adds בו זרחה. ²⁶ O. omits.
; וראיתי בספר אחד וכתבתי מפני שמת בו ר' יהושע הלוי נגיד; M. adds בן חכליה
ונהרגו שלשת אלפים מתלמידיהם. וְ בו נעשו נסים למרדכי ואסתר ולכל ישראל בשושן הבירה
; צרעת במצחו של עוזיהו המלך. וְ בו נעשו נסים למרדכי ואסתר ולכל ישראל בשושן הבירה
ונהרגו שלשת אלפים תלמידים בכך בו שמו אנשי אלכסנדריא את השם הגדול O. M I.
באבן יקרה בעז וגזרו תענית. ואדר בז בו צמחה צרעת במצחו של עוזיהו מלך יהודה
ושלטה על פניו.

עתיד הקב"ה להפכם לששון ולשמחה שנאמר והפכתי אבלם לששון וניחמתים ושמחתים מיגונם¹. אמר רבי אלעזר אמר רבי חנינא תלמידי חכמים מרבים שלום בעולם שנאמר וכל בניך למודי ה' ורב שלום בניך יהי שלום בחילך שלום בארמנותיך למען אחי ורעי אדברה נא שלום בך למען בית ה' אלהינו אבקשה טוב לך וראה בנים לבניך שלום על ישראל. שלום רב לאוהבי תורתך ואין למו מכשול. ה' עוז לעמו יתן ה' יברך את עמו בשלום. (אמן):

❖ (סליקא לה מגלת תענית)² ❖

¹ M. O. continue ואין מ. μ. omit from פירקי חד עשר עשר; M. O. continue ואין מ. μ. omit from פירקי חד עשר עשר; M. μ. omit from פירקי חד עשר עשר. ² Also ep. p. 23, l. 2. בין אדר

II.

❖ סדר עולם ❖

פרק א': מאדם ועד המבול אלף ותרגו שנים¹ (וזה פרטן. אדם קל. שת קה. אנוש צ. קינן ע. מהללאל סה. ירד קסב. חנוך סה. משותלח קפז². ונח בן שש מאות וגו')³. חנוך קבר את אדם⁴ וחיה אחריו נז שנה. משותלח הוציא שנותיו⁵ עד המבול. מן המבול עד הפלגה שמו שנה. נמצא נח חיה אחר הפלגה עשר שנים. (אבינו) אברהם⁶ היה בפלגה בן מ' שנה. אך יוסי נביא גדול היה עבר שקרא שם בנו פלג ברוח הקודש שנ כי בימיו נפלגה הארץ וגו. אם [תאמר] בתחילת ימיו והלא יקטן אחיו היה קטן ממנו והוליד יג משפחות⁷ [הרבה]⁸ ונתפלגו. ואם תאמר באמצע ימיו * והלא לא באה⁹ לסתום אלא לפרש. הא אינו אומר כי בימיו נפלגה אלא בסוף ימיו. אברהם אבינו היה בשעה שדיבר¹⁰ עמו [הקבה]¹¹ בין הבתרים בן ע' שנה שנ ויהי מקץ שלשים שנה וארבע מאות שנה וגו. (לאחר שנדבר עמו) ירד¹² לחרן ועשה שם חמש¹³ שנים שנ ואברם בן חמש ושבעים שנה בצאתו מחרן. נמצא מן הפלגה ועד שיצא אברהם אבינו מחרן כז'¹⁴ שנים הן הן שנים עשרה¹⁵ שנה עבדו את כדרלעמר ויג שנה מרדו ובארבע עשרה שנה בא כדרלעמר. אותו¹⁶ השנה שיצא (בה) אבינו אברהם מחרן היא היתה שנת הרעב וירד למצרים ועשה שם שלשה חדשים (ועלה) ובא¹⁷ וישב באלני ממרא אשר בחברון * והיא השנה¹⁸ שכבש בה את המלכים (ועשה שם עשר שנים עד שלא נשא את הגר שנ ותקח שרי אשת אברם את הגר המצרית וגו) מקץ עשר שנים לשבת אברם בארץ כנען וגו. וכתיב ואברם בן שמנים שנה ושש שנים בלדת הגר את ישמעאל. (נמצא ישמעאל גדול מיצחק יד שנה) נמצא מן הפלגה עד שנולד (אבינו) יצחק

¹ e. שנה. ² e. adds למך קפב and omits the following five words.
³ H. like edition. ⁴ e. adds וחיה. ⁵ So h. O. P.; H. משנותיו; ed. p. מיצה.
⁶ Some MSS. אבינו אברהם. ⁷ So h. ⁸ H. במצע ימיו.
⁹ O. לא בא הכתוב. ¹⁰ Some שנדבר. ¹¹ p. שכינה.
¹² Some חזר. ¹³ e. שש. ¹⁴ e. זך; p. כז. ¹⁵ p. יג. ¹⁶ e. אותה.
¹⁷ H. omits ועלה; e. omits ובא. ¹⁸ P. ראש השנה.

נב שנה. [שהיה ישמעאל גדול ממנו ארבע עשרה שנה. וכל] ¹ ישיבתה של סרום נא ² שנה מהן ³ שלוח והשקט היה לה ולבנותיה כו ⁴ שנה. (ומן המבול ועד שנולד יצחק שצב שנה. וזה פרטן. אלה תולדות שם שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד שנתים אחר המבול. ארפכשד לה. שלח ל. עבר לד. פלג ל. רעו לב. שרוג ל. נחור כט. תרח ע. ואברהם בן מאת שנה בהולד לו את יצחק בנו). אבינו יצחק היה כשנעקר על המזבח בן לו שנה. ויגר אברהם בארץ פלשתים ימים רבים. הימים הללו מרובים על של חברון שהיו ⁵ עשרים וחמש שנה והללו עשרים ושש שנה. * [בו בפרק מתה שרה] בו בפרק נולדה רבקה ⁶ * נמצא אבינו יצחק נשא את רבקה בת יד שנה ⁷. אבינו אברהם קבר את תרח אביו לפני מיתתה של [אמנו] שרה שתי שנים. יעקב שימש את אבינו אברהם טו שנה (ואת שם חמשים שנה). נמצאת אומר (אבינו) יעקב שימש את שם נ שנה. * ושם שימש את מתושלח צח ⁸ שנה. ומתושלח שימש [את] אדם הראשון רמג שנה. * נמצאת אומר ⁹ ארבעה [אנשים] מתוך כב דורות ¹⁰ * ושבעה בני אדם ¹¹ שקפלו ¹² את [כל] העולם כולו [וראו זה את זה ולמדו תורה זה מזה]. ואלו הן אדם הראשון ומתושלח ושם ויעקב ועמרם ואחיה השילוני ואליהו * ועדיין הוא ¹³ קיים :

פרק ב: אבינו יעקב היה בשעה שנתברך בן סג שנה. בו בפרק [שנתברך] מת ישמעאל שג וירא עשו כי ברך יצחק וגו וישמע יעקב אל אביו וגו וירא עשו כי רעות וגו וילך עשו אל ישמעאל וגו שאין תל אחות נביות (ומה תל אחות נביות) [אלא] מלמד שקדשה ¹⁴ [עשו בימי] ישמעאל ומת והשיאה לעשו ¹⁵ נביות אחיה: עשה אבינו יעקב בארץ ישראל ¹⁶ [לאחר שבירכו אביו] יד שנה (מוטמן) ומשמש את עבר ¹⁷. * ועבר מת ¹⁸ אחר ירידתו של יעקב אבינו ¹⁹ לארם נהרים שתי שנים. יצא משם ובא לו לארם נהרים. נמצא ²⁰ עומד על הבאר בן עז שנה. * וכ שנה עשה בבית לבן ז עד ²¹ שלא נשא את האמהות * וז משנשא את האמהות ושש שנים אחר ²² שנולדו ²³ יא שבטים ודינה. נמצאו כל השבטים [ודינה] נולדו בז ²⁴ שנים (חוץ מבנימין) כל אחד ואחד לו ²⁵ חדשים. * (יצא מארם נהרים

¹ h. like O.; P. כל. ² O. חמשים ושנים. ³ O. בתוך כן. ⁴ Ed. כב.
⁵ O. וכמה הן של חברון. ⁶ P. בו בפרק מתה שרה ונולדה רבקה. ⁷ O. נמצאת.
⁸ h. צב. ⁹ O. נמצאו. ¹⁰ O. דור. ¹¹ p. ושבעה אנשים. ¹² e. ושבעה.
¹³ O. והוא עדיין. ¹⁴ p. adds לו. ¹⁵ H. O. ולקחה בימי. ¹⁶ H. O. p. כנען.
¹⁷ O. שנה שלמד לפני עבר. ¹⁸ H. O. ומשמש בבית עבר. ¹⁹ c. אבינו יעקב.
²⁰ c. H. ונמצא. ²¹ H. ועשה שם כ שנה בבית לבן. ²² H. ודינה. ²³ p. adds לו. ²⁴ Some לו.
²⁵ c. לשבעה שבעה. ²⁶ c. H. ושבע מאחר.

ובא [לן] לסכות ועשה שם יח חדשים שנ ויעקב נסע סכותה וגו * יצא מסכות ובא לביתאל
ועשה שם) ¹ ששה חדשים מקריב [עולות] ² (למקום) ³. יצא משם ונולד לו בנימין ומתה
רחל [בדרך] ⁴ ובו ⁵ בפרק מתה רבקה ודבורה. נמצאת רחל מתה בת לו שנה ולאח לא
* עברה על ⁶ מוד שנה. נמצאו רחל ולאח * נשאו בנות ⁷ כב כב ⁸ (שהיו תאומות). בא לו
אצל יצחק אביו ארצה כנען ושימשו כב ⁹ שנה ויוסף שימשו ¹⁰ ט שנים ¹¹. [שנ] אלה תולדות
יעקב יוסף בן שבע עשרה שנה ובו בפרק מתה לאח. * ירד יוסף למצרים ¹² * ועשה בבית ¹³
פוטפר ¹⁴ יב חדשים ¹⁵ שנ ¹⁶ ויהי מאז הפקיד אתו וגו בבית [ובשדה מהו בבית ובשדה
בבית] מפני * הצינה ובשדה מפני החמה ¹⁷. * ועשה בבית האסורים ¹⁸ יב שנה ¹⁹. ענו בכבל
רגלו וגו עד עת בא דברו וגו. בשנת ל שנה ²⁰ יצא מבית האסורים [נמצא יוסף עומד על
בימה בן שלשים שנה] שנ ויוסף בן שלשים שנה בעמדו וגו. בו בפרק מת יצחק ושבע
שני השבע ושתיים שני הרעב. * נמצא יוסף כשירדו אבותינו למצרים בן לט ²¹ שנה ולוי בן
מוד שנה. נמצא שפירש יוסף * מיעקב אבינו ²² (שלא שימשו) ²³ כב שנה. בתוך אלו
השנים ²⁴ נשא יהודה את בת שוע שנ ויהי בעת ההיא וירד יהודה וגו וירא שם יהודה וגו
שנה אחת לעיבורו ²⁵ של ער. הגדיל ער ²⁶ ז שנים ונשא אשה הרי שמנה ²⁷. (שנה אחת
לער) שנה אחת לאונן (שייבם) שנה אחת [לשלה שנה אחת] ²⁸ לשבי ²⁹ אלמנה בית אביך.
* שנה אחת ³⁰ לוירבו ³¹ הימים ותמת בת שוע. שנה אחת לעיבורו של פרץ. הגדיל פרץ ³²
ז שנים ונשא אשה הרי ³³ יח ³⁴ * שנה אחת לחצרון שנה אחת לחמול ³⁵ וחצרון וחמול ירדו
עמו למצרים: כיוצא בו ³⁶ * אתה או ³⁷ הרן הוליד את לוט. כמה * גדול אברהם ³⁸ משרה
עשר שנים שנ ויאמר בלבו הלבן מאה שנה יולד ואם שרה הבת תשעים שנה תלד. * כמה

¹ C. reads for יצא (l. i), עשה לו שם. ² P. זבחים. ³ H. נסע. ⁴ Also
סכותה ועשה שם שמונה עשר חדשים וז חדשים עשה בביתאל והקריב זבחים.
c. H. ⁵ c. בו. ⁶ H. עמדה אלא; p. על for עד. ⁷ h. לא נשאו עד. ⁸ H.
ירד במצרים. ⁹ H. כב. ¹⁰ c. omits. ¹¹ c. omits. ¹² c. omits.
¹³ e. ושימש. ¹⁴ c. לפוטפר; e. לפוטפרע. ¹⁵ c. חודש. ¹⁶ c. omits.
¹⁷ So H.; other MSS. and ed. החמה ובשדה מפני הצנה. ¹⁸ e. הסהר. ¹⁹ c.
שתיים עשרה שנה עשה (היה H.) בבית האסורים. ²⁰ c. and e. omit. ²¹ O. ארבעים.
²² O. מאביו; e. P. מיעקב אביו. ²³ p. adds אלא; c. continues פרש
מאביו שלא ראהו כב שנה שלא שמש יעקב את אביו. כ שנה בבית לבן. ויא חדשים
בסכות. וז חדשים בבית אל הרי כב. ²⁴ c. omits. ²⁵ c. p. omit. ²⁶ c. p. omit.
²⁷ c. adds שנים. ²⁸ c. as O. ²⁹ O. שבי. ³⁰ c. omits. ³¹ c. וירבו.
³² c. omits. ³³ c. הוי. ³⁴ O. and c. שמונה. ³⁵ c. H. שנה לחמול שנה.
אחת לחצרון. ³⁶ O. כיוצא בדבר. ³⁷ e. H. omit. ³⁸ c. H. גדול אברהם.

אברהם גדול מנחור שנה. כמה נחור גדול מהרן שנה¹. הגדיל הרן ו שנים ונשא אשה
הרי ה שנה אחת ללוט² שנה אחת ליסכה שהיא שרה³ ולמה נקראת⁴ שמה יסכה
שהכל סוכין⁵ בה⁶ שנ ויהללו אותה אל פרעה⁷ דא יסכה * שהיתה סוכה בנבואה⁸ שנ כל
אשר תאמר אליך שרה וגו'. אבינו אברהם (היה בשעה שמל בן צט שנה שנ ואברהם) בן
תשעים ותשע שנים בהמולו וגו'. * ומת בן קעה שנים (ושרה מתה בת קכז שנה שנ) ויהיו
חיי שרה וגו'. יצחק מת בן קפ שנה (ויעקב מת בן קמז שנה) ויהיו ימי יעקב שני חייו וגו':
פרק ג': נאמר לאברהם בין הבתרים ידוע תדע כי גר יהיה זרעך וגו' * ואי⁹ זה (זרע)
זה יצחק¹⁰ שנ כי ביצחק יקרא לך זרע. וביצחק הוא אז ויצחק בן ששים שנה בלדת אותם:
* ואבינו יעקב אמר לפרעה¹¹ ימי שני מגורי שלשים ומאת שנה וגו' הרי קץ¹² נשתיירו שם¹³
ר' שנים¹⁴ סימן שנותיו שלא יוב * שבאותו פרק¹⁵ נולד¹⁶ שנ ויחי איוב אחרי זאת קמ שנה.
ואז¹⁷ ויוסף ה את כל אשר לאיוב למשנה. נמצאת¹⁸ אז כשירדו ישראל למצרים נולד איוב
וכשעלו מת. * או¹⁹ יכול²⁰ כל ד מאות שנה היו²¹ ישראל במצרים והלא קהת מיורדי
מצרים היה (וכתיב) ושני חיי קהת קלז שנה ושני חיי עמרם קלז שנה ופ שנים²² של משה
הרי שנ שנה * אלא מה²³ תל ועבדום וענו אותם ת שנה (ללמדך) שכל²⁴ זמן שזרעך
בארץ לא להם ת שנה ועבדום אלו ימי השעבוד. וענו אותם אלו ימי העינוי וכולם²⁵ ת
שנה. וימת יוסף * וכל אחיו. * יוסף מת²⁶ בן קי שנה²⁷ * אין לך * בכל²⁸ השבטים²⁹
שקצר ימיו³⁰ פחות מיוסף³¹ ואין לך * בכל³² השבטים³³ שהאריך ימים³⁴ יותר מלוי וכל³⁵
זמן שלוי היה קיים לא נשתעבדו ישראל למצרים³⁶ שנ וימת יוסף וכל אחיו ויקם מלך חדש
וגו'. (ומשמת לוי התחילו המצרים לשעבדם. מכאן אמרו אחד מן האחים שמת ידאנו כל
האחים. אחד מן החבורה שמת תדאנו כל החבורה. ובני ישראל פרו וישרצו וגו' ויקם מלך

כמה הרן גדול מאברהם שנה וכמה נחור גדול מהרן שנה הרי נחור גדול מאברהם. H. ¹
והרי עשר שנה. H. adds ³ שנה אחת למלכה. H. adds ² שתי שנים והרן שנה אחת
.ביופיה H. O. P. ⁶ סכין. e. ⁵ נקרא c. and others ⁴ שנים לאברהם.
; שסכה ברוח הקודש כנביאים. O. ⁸ ויהללו אותה שרי פרעה. O. ⁷
ואי זה זה e. ¹⁰ אי. H. c. ⁹ ; שסכה ברוח הקבה בנבואה. H. ⁸
c. omits. ¹³ שנה ליצחק. H. adds ¹² במצרים. c. adds ¹¹ זרע יצחק.
H. e. ¹⁷ איוב. c. adds ¹⁶ באותו הפרק. H. c. ¹⁵ לבין הבתרים. H. adds ¹⁴ וכתיב.
Some ²¹ תמצא. p. ; כשתמצא. c. ¹⁸ c. omits. ¹⁹ ויכול. H. ²⁰ אלא. H. omits ²³ ומת. O. ²³ שהיו. MSS. ²² c. e. omit.
כל. H. c. ²⁴ וימת יוסף בן מאה ועשר. O. ²⁷ וכל, l. 16. c. and e. omit from ²⁶ כולן. c. ²⁵
e. (from אין, ³¹ ימים. Some MSS. ³⁰ בשבטים. O. ²⁹ מכל. c. ²⁸ שנים.
בשבטים. O. ³³ שאין לך קצר שנים בכל השבטים כיוסף (l. 16). c. ³² במצרים. p. ³⁶ מכל. c. ³⁵ ימיו. c. ³⁴

חדש וגו'). נמצא משמת לוי ועד שיצאו ישראל ממצרים קי"ז שנה * ואין השעבוד¹ יותר על כן ולא פחות מפ'ו² שנה כשנותיה של מרים. ולמה נקרא שמה מרים על שם מירור³. מכות⁴ מצרים⁵ י"ב חדשים⁶ שנ ויפץ העם וגו' אימתי דרכו של תבן⁷ באייר והם יצאו (ממצרים) [בניסן]⁸. לקו המצריים⁹ עשר מכות [והקב"ה הוסיף להן מכות]¹⁰ * כל י"ב¹⁰ חדש. מכת¹¹ איוב י"ב חדשים¹² שנ¹³ כן הנחלתי לי ירחי שוא ולילות עמל מנו לי מה לילות למינוי שלהן¹⁴ אף ירחים למנוי שלהן¹⁴. משפט גוג לעתיד לבא י"ב חדש שנ וקץ עליו העיט וכל חית השדה¹⁵ עליו תחרף. * משפט רשעים בגיהנם י"ב חדש¹⁶ שנ¹⁷ והיה מדי חדש בחדשו וגו'. ר' יוחנן בן נורי או מן הפסח ועד¹⁸ העצרת שנ¹⁹ ומדי שבת בשבתו. [ויש רשעים גמורים שאין להם מנוחה כל שנים עשר חדש]. לאחר י"ב חדש פושעי ישראל שעברו על * התורה ועל²⁰ המצות²¹ * נפשן כלה וגופן בלה והן נעשין אפר וגיהנם פולטתן והרוח מפזרתן²² תחת כפות רגלי הצדיקים²³ שנ ועסותם רשעים וגו'. אבל מי שפירשו מדרכי הצבור כגון הצדוקים והמסורות והחניפין והאפיקורסין ושנתנו חתיתם בארץ החיים ושכפרו בתחיית המתים והאומרים אין תורה מן השמים ויהודים המלעיגין על דברי חכמים גיהנם ננעלת בפניהם ונידונין בתוכה לעולמי עולמים²⁴. * שנ ויצאו וראו וגו'. ולא עוד אלא ששאל בלה והן אינן בלין [בה לעולם ולעולמי עולמים]²⁵ שנ וצורם

1 c. אין שעבוד. 2 Ed. מפ'ו. 3 O. מרר; H. מירר; c. על שום המרר. 4 e. עשר מכות. 5 c. O. המצריים. 6 c. e. חודש. 7 O. קש; H. adds להמצא. 8 c. e. H. like O. 9 e. adds כל. 10 e. בי"ב. 11 c. מכות. 12 H. adds. 13 O. שכן הוא אומר. 14 O. להם; c. omits. 15 c. O. P. וכל בהמת הארץ. 16 c. H. omit. 17 c. ואומר. 18 c. עד. 19 c. נאמר. 20 c. H. omit. 21 e. omits ועל המצות. 22 H. O. P. גופן נשרף. 23 c. צדיקים. 24 e. והאפיקורסים. 25 c. וצורם. 26 c. H. omit from שנ, l. 14.

לבלות שאול מזבול לו (מזבולו *מבלה צורתם וצורתם לבלות לשאול) ¹. מי גרם להם ² [כל אותה הפורענות] מפני ³ שפשטו ידיהם בזבול (שנ מזבול לו) ואין זבול אלא בית המקדש שנ בנה בניתי בית זבול לך [ואז ויצאו וראו בפגרי האנשים וגו'] ⁴:

פרק ד: המבול היה *כל ⁵ יב חדש (שנ בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו) ⁶ ודורו אינן ⁷ חיינן ⁸ לעולם הבא ואינן ⁹ נדונין שנ לא ידון רוחי באדם לעולם. ר יהושע א בחדש השני ¹⁰ ביז ¹¹ לחדש זה אייר (שהוא שני לניסן שבו נברא העולם) ¹² * ובו כימה ¹³ שוקעת ¹⁴ ולפי ¹⁵ ששינו את מעשיהן * לפני המקום ¹⁶ שינה עליהן * סדרי בראשית ¹⁷. [ביום הזה נבקעו כל מעינות תהום רבה וגו. ויהי הגשם על הארץ ארבעים יום וארבעים לילה] ¹⁸ ר אליעזר ¹⁹ אז בחדש השני ביז ²⁰ לחדש זה מרחשון * שהוא שני לתשרי שבו נברא העולם ²¹ ובו ²² כימה עולה * והיא היתה ²³ זמנה ²⁴ של רביעה ²⁵. [ביום הזה נבקעו] ²⁶ * חכמים ²⁷ כדברי ר אליעזר למבול וכדברי ר יהושע לתקופות ²⁸. ויהי הגשם וגו (עד מתי מן יום ומן לילה) ²⁹ עד כז [ימים] בכסליו. ויגברו המים על הארץ חמשים ומאת יום. (עד מתי חמשים ומאת יום) ³⁰ עד אחד בסיון ³¹ והמים היו עומדין ודמומין ³² והרשעים נדונים בהן כל אחד ואחד לפי מעשיו [מעשרים ושבעה בכסליו עד אחד בסיון]. ויחסרו המים מקצה חמשים ומאת יום [מן אחד בסיון התחילו המים לחסור שנ] והמים היו הלך וחסור וגו [עד חודש העשירי בעשירי באחד לחדש עשירי לירידת גשמים זה אב שמקצת החודש ככולו]. המים היו גבוהין (מן הארץ) מן אמה * וכלו לששים יום אמה ³³ לך ימים טפח ומחצה בכל יום. ותנח התיבה בחדש השביעי (ביז יום) זה [חדש] ³⁴ סיון וכשאתה ³⁵ מתחיל למנות משפסקו [תנבורת] הגשמים ³⁶ מלירד נמצאת [התיבה] ³⁷ נחה ³⁸ לששה עשר ³⁹ יום

¹ e. like O. ² c. omits; e. adds זה. ³ O. e. על. ⁴ c. P. like O.
⁵ C. omits. ⁶ C. like O. ⁷ H. omits. ⁸ O. באין. ⁹ C. f. ואין.
¹⁰ C. adds בו. ¹¹ C. adds יום. ¹² C. like O. ¹³ H. בחדש השני בחדש זה.
¹⁴ C. f. עולה. ¹⁵ c. לפי.
¹⁶ H. omits. ¹⁷ c. f. H. שינה המקום (הקבה H.) סדרו של עולם. ¹⁸ The words in [] only in P.
¹⁹ c. לעזר; f. ליעזר. ²⁰ e. c. add יום. ²¹ c. f. H. omit from שהוא, l. 9.
²² H. בזמן שמזל. ²³ H. omits. ²⁴ c. e. f. (from והיא, l. 10) בזמן ששוקעת חמנה.
²⁵ O. has R. Eliezer before R. Joshua. ²⁶ The words in [] only in P.
²⁷ O. וחכמים אומרים; e. וקיל. ²⁸ O. לתקופה; c. f. H. omit from חכמים, l. 11.
²⁹ c. e. f. H. like edition. ³⁰ f. בניסן.
³¹ O. ותומין; c. e. תיומין; f. ותומין; H. ותוהין. ³² H. לאמה. ³³ c. f. like O.
³⁴ f. כשאתה; H. שכשאתה. ³⁵ f. גשמים. ³⁶ f. תיבה; c. p. התבה.
³⁷ c. f. H. O. נוחה; e. א. ³⁸ H. לין.

הא' כמה היתה² גבוהה³ מן הארץ ד' אמות ו(כמה היתה) משוקעת⁴ * בתוך המים⁵ י' אמה⁶: ויהי מקץ ארבעים יום. לקץ שהתחילו⁷ המים לחסור בעשרה בתמוז ויפתח נח את חלון התבה (וגו' וישלח את העורב וגו' שהה ז' יום)⁸ וישלח את היונה וגו' ולא מצאה וגו' שהה (עוד)⁹ ז' יום¹⁰ ויוסף שלח את היונה וגו'¹¹ ותבוא אליו היונה וגו' שהה עוד ז' ימים וישלח את היונה ולא יספה שוב אליו עוד. הלכה וישבה לה על ראשי ההרים. בעשירי באחד לחדש נראו ראשי ההרים [בעשירי באחד לחדש וגו'] (זה אב)¹² [הא] כשאתה¹³ מתחיל למנות (משהתחילו הגשמים לירד)¹⁴ * מאחד באב¹⁵ ועד אחד בתשרי נבלעו המים [שכן הוא אז] ויהי באחת ושש מאות שנה בראשון וגו' * מקצת החדש ככולו¹⁶ למדנו¹⁷ * שכיון שניכנס יום א' בחדש מונין אותו חדש שלם¹⁸ וחדש אחד נכנס¹⁹ בשנה מונין אותה שנה שלימה²⁰ (שמקצת החדש ככולו ומקצת השנה ככולה)²¹. חרבו המים מעל הארץ. * המים * היורדין מלמעלה נגבה אותן²² הרוח * והעולים מלמטה²³ נבלעו במקומן ועדיין²⁴ הארץ²⁵ לחה ועשויה כמקפה המתינו ולא זרעו עד שירדו להם²⁶ גשמים [מפני]²⁷ שמימי²⁸ המבול (סימן)²⁹ קללה היו³⁰ ואין³¹ בכלל קללה ברכה³²: [מה ראה לומר חרבו המים אלא לא יבשה כל צרכה והיה הטיט קרוש עליה מן אחד בתשרי עד עשרים ושבעה במרחשון] (ובחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש³³ זה מרחשון) יבשה הארץ³⁴ ונעשית³⁵ גריד [שכן הוא אומר בחדש השני בשבעה ועשרים יום לחדש יבשה הארץ]. הרי³⁶ יב

¹ H. O. הרי; c. f. הוי; e. omits. ² c. f. H. omit. ³ f. גבוהה. ⁴ O. f. שהייתה לו. ⁵ e. omits; H. במים. ⁶ c. adds שנ. ⁷ f. שהייתה לו. ⁸ e. f. שבעת ימים. ⁹ c. f. like edition. ¹⁰ c. f. O. ימים. ¹¹ e. adds שהה עוד ז' ימים ויוסף שלח את היונה וגו'. ¹² c. f. like edition; H. באחד אב. ¹³ c. f. שכשאתה; H. וכשאתה. ¹⁴ c. f. H. like edition. ¹⁵ H. מ' במרחשון עד. ¹⁶ O. שיום אחד נכנס בחדש ככל. ¹⁷ c. f. הא למדתה. ¹⁸ O. שיום אחד נכנס בחדש ככל השנה. יום אחד נכנס בחדש שיום אחד ניכנס בחדש הרי הוא ככל החדש אחד מן השנה הרי הוא ככל. ¹⁹ e. from מקצת, l. 8, like edition; f. שיום אחד מן החדש הרי הוא ככל החדש אחד מן השנה הרי הוא ככל. ²⁰ p. תמימה. ²¹ H. omits from והמים (l. II) מהמים. ²² f. H. (from והעולים, l. II) והורדין (from והעולים, l. II) O. f. העולין למעלה הגביר אותן הרוח היורדין למטה. ²³ f. omits; c. הוא; H. היא. ²⁴ H. omits. ²⁵ f. omits; c. שמי; c. מימי. ²⁶ H. omits. ²⁷ c. f. H. מפני, like O. ²⁸ f. של קללה היו ולא. ²⁹ c. מי; f. שי'. ³⁰ c. הן. ³¹ c. f. H. ולא. ³² c. של קללה היו ולא. ³³ c. f. like O.; c. omits. ³⁴ f. adds יבשה. ³⁵ e. adds כעין. ³⁶ c. omits. ³⁷ c. omits.

חדש שלימין ויא¹ יום (היתירין) מה טיבן מלמד שימות החמה² יתירין * על ימות [שנת] הלבנה³ יא יום. * אמר ר' אלעזר והלא מתחלת ברייתו שלעולם ימי⁴ החמה יתירים על ימות⁵ הלבנה יא יום שנבראו מלאין חמשה עשר צא מהן⁶ ארבעה לפנים מיבן הרי אחד⁷ עשר אמרו לו וכיון שעברו עבור⁸ ראשון⁹ הגיעה¹⁰ לבנה לחמה¹¹ אמר להן חזרת היא ומשיבה¹². רבן שמעון בן גמליאל אומר הרוצה לידע סימן¹³ ימי¹⁴ החמה שהן¹⁵ יתירין על ימות¹⁶ הלבנה אחד עשר יום ישרוט שריטה [בכותל]¹⁷ בתקופת תמוז ולשנה הבאה אין [החמה]¹⁸ מגעת לשם עד אחד עשר יום. וכן אתה יודע שימות¹⁹ החמה יתירין על ימות²⁰ הלבנה אחד עשר יום²¹:

פרק חמישי²². בבא תנינא באברהם אבינו ועתה השב אשת האיש כי נביא הוא. בשרה הוא אומ' בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה. ומנין שכל אבות ואמהות נקראו נביאים שנ' ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר וגו' לא הניח איש לעשקם וגו'. אל תגעו במשיחי וגו'. במרים הוא אומ' ותקח מרים הנביאה אחות אהרן את התוף בידה. בדבורה הוא אומ' ודבורה אשה נביאה אשת לפידות. בחנה הוא אומ' ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי ב'י רמה קרני ב'י רמה קרני ולא רמה פני. באביגיל הוא אומ' שכשנתנבאת לדוד וכן דוד אמ' לה ברוכה את וברוך טעמך אשר כליתיני היום מבוא בדמים והושע ידי לי. ובחולדה הוא אומ' אל חולדה הנביאה אשת שלום. באסתר הוא אומ' ותלבש אסתר מלכות ותכתוב אסתר המלכה בת אביחיל ומרדכי היהודי את כל תוקף. אלו בנביאים ובנביאות שנתנבאו לדורות ונכתבו בכתובים. ויש נביאים כיוצאי מצרים ולא נכתבו יכול מפני שלא היו גדולים תל' וחמשים איש מבני הנביאים הלכו ויעמדו מנגד מרחוק יכול מפני הדיוטות תל' ויאמרו אליו הידעת כי היום י' לוקח את אדניך מעל ראשך מעל ראשנו אין כתי' כאן אלא מעל ראשך ועוד אדונינו אין כתי' כאן אלא אדוניך מלמד שכולם גדולים הן כאליהו ושקולים הם כאלישע וכן במשה הוא אומר ומי יתן כל עם י' נביאים כי יתן י' את רוחו עליהם. עובדיה אמ' לאליהו הלא הוגד לאדוני את אשר עשיתי בהרוג איזבל את נביאי י' ואחביא מנביאי י' מאה איש חמשים איש במערה ואכלכלם לחם ומים חוץ ממח שהיו בשבט יהודה ובנימן. ואליהו אומ' לאלישע ויאמר אליהו לאלישע שב נאספה כי שלחני י'

¹ O. ואילו אחד עשר. ² f. חמה. ³ e. על של לבנה. ⁴ O. ימות.
⁵ e. של. ⁶ f. omits. ⁷ f. חד. ⁸ O. עבורין; f. עבורין. ⁹ f. O. הראשון.
¹⁰ f. הגיע. ¹¹ f. O. בחמה. ¹² f. O. ומשמצאה. ¹³ f. O. סימני. ¹⁴ f. omits.
¹⁵ f. omits. ¹⁶ e. omits. ¹⁷ P. באמצע. ¹⁸ f. like O. ¹⁹ f. O. P.
²⁰ f. O. ימי; e. omits. ²¹ c. H. p. omit from אמר ר' אלעזר, l. 2, and have here פירקא. ²² This chapter in H. here. See chap. 21, p. 53.

עד בית אל. ויגשו בני הנביאים אשר בבית אל ויאמרו אל אלישע. ועוד מהו אומ' וחמשים איש מבני הנביאים הלכו ויעמדו מנגד מרחוק. ושניהם עמדו על הירדן. מלמד שאין לך עיר וכפר בארץ ישראל שלא היו בה נביאים. כל נבואה שהיא צורך הדורות נכתבה שהיא לצורך השעה לא נכתבה. ועליו הוא מפורש בשיר השירים. מה יפו דודיך אחותי כלה מה טובו דודיך מיין וריח שמניך מכל בשמים נופת תטופנה שפתותיך אחותי כלה. . באדם הוא אומ' ויפל יי' אלהים תרדמה על האדם. בנוח הוא אומ' איש צדיק תמים היה בדורותיו. בשם בנו אומ' יפת אלהים ליפת וישכון באהלי שם. בעבר בנו אומ' שם האחד פלג כי בימיו נפלגה הארץ. אלו נביאים שנתנבאו לדורות עד שלא בא אברהם אבינו לעולם ומשבא אברהם אבינו לעולם בלעם ואביו ואיוב מארץ עוץ ואליפז התימני ובלרד השוחי וצופר הנעמתי ואליהוא בן ברכאל הבווי אלו נתנבאו לאומות עד שלא ניתנה תורה לישראל. משניתנה תורה לישראל פסקה תורת רוח הקדש מאומות העולם וכן הוא אומ' במשה ובמה יודע איפה כי מצאתי חן בעיניך וג' ונפלינו אני ועמך וגו'. ויאמר הנה אנכי כורת ברית נגד כל עמך אעשה נפלאות וגו'. באותה שעה פסקה רוח הקדש מן האומות. סליק:

פרק ה' ¹. כל שבעת ² הימים היה הקב"ה מדבר עם משה בסנה ³ שנ' ⁴ ויאמר משה ⁵ אל ה' בי אדני לא איש דברים אנכי גם מתמל גם משלשם [תמול גם תמול שלשם גם שלשם מאז] ⁶ גם מאז דברך אל עבדך. (שלשם ג' ימים וג' גם גם גם. ויום שהיה מדבר הרי ז' ימים). ופרק ⁷ הפסח היה ומכונין ⁸ אותו לטו' [ימים] בניסן ובאותו הזמן לשנה הבאה [בחמשה עשר בניסן] ⁹ יצאו (בני) ישראל ממצרים. [בחמשה עשר בניסן נולד יצחק] ¹⁰ * וכן ¹¹ בחמשה עשר בניסן * נדבר ¹² עם אברהם אבינו ¹³ [ברית] בין הבתרים ¹⁴ [שנ' ויהי מקץ קץ אחד לכולן] ¹⁵. בטו' בניסן באו המלאכים אצל אברהם אבינו לבשרו ¹⁶. (ובאותו הפרק לשנה הבאה נולד אבינו יצחק שנ' למועד אשוב. ובטו' בניסן יצאו ישראל ממצרים שנ' ויהי מקץ שלשים שנה וגו' קץ אחד לכולן). ביד ¹⁷ (יום) בו שחטו ישראל את * פסחיהן

¹ H. ששי. פרק ששי. ² H. השבעה. ³ f. H. O. מתוך הסנה. ⁴ c. omits.
⁵ Marg. c. משה נתנבא משה. ⁶ c. like O. ⁷ c. f. ופרס.
⁸ H. O. ומכנין; f. ומכנין. ⁹ c. f. H. like O. ¹⁰ c. f. like O.; c. adds אבינו.
¹¹ H. בחמשה עשר בניסן נתבשר אברהם אבינו מיצחק. בטו' בניסן באו המלאכים אצל H. שרה
אברהם לבשר את שרה. ¹² O. כרת הקב"ה; f. נידבר. ¹³ e. ע"ה after the names of
the patriarchs; c. f. omit usually אבינו. ¹⁴ c. f. have the sentence from וכן,
l. 19 (c. with the addition of O.), after שרה, note II. ¹⁵ H. like O., and omits
to ביד, l. 22. ¹⁶ O. לבשר את אמנו שרה; f. לברך את שרה. ¹⁷ c. ובחמשה עשר.

(במצרים)¹ ויום חמישי² היה ובו בלילה לקו הבכורות³. ממחרת⁴ הפסח⁵ ערב שבת היה⁶ *נסעו מרעמסס⁷ (שנ ויסעו בני ישראל מרעמסס סכותה וכתוב)⁸ ויסעו מרעמסס בחדש הראשון בחמשה עשר יום לחדש (וכתיב) ומצרים מקברים וגו'. ומרעמסס (נסעו) לסכות⁹ ומסכות לאיתם [ומאיתם]¹⁰ לפני פי¹¹ החירות הרי ג' (ימים). ברביעי ויגד למלך מצרים כי ברח העם. בחמישי ובששי וירדפו¹² מצרים וגו'. אור שביעי¹³ ירדו לים שנ¹⁴ ויהי הענן והחשך ויאר את הלילה. לשחרית (עלו ישראל מן הים ונשקעו מצרים [בתוכו]¹⁵ ובאותה שעה) אמרו (ישראל) שירה¹⁶ (שנ) אז ישיר וגו' ויום חמישי¹⁷ (בשבת) היה (והוא היה)¹⁸ יום¹⁹ טוב אחרון²⁰ של פסח. מים סוף נסעו למרה (שנ ויבאו מרתה וגו' ואומר) שם שם לו חק ומשפט. *שם נתנו לישראל עשר²¹ מצות שבע מהן²² שנצטוו עליהן בני נח [הוסיפו עליהן ישראל במרה שבת ודינין וכבוד אב ואם]²³ דכתיב²⁴ ויצו ה' אלהים על האדם לאמר מכל עץ הגן אכל תאכל. ויצו אלו הדינין²⁵ וכן הוא אומר כי ידעתיו למען אשר יצוה וגו' (וכתיב לעשות צדקה ומשפט) ה' זו ברכת²⁶ השם שנ²⁷ ונוקב שם ה'. אלהים זו עא שנ²⁷ לא יהיה לך אלהים אחרים על פני. על האדם זו שפיכות דמים שנ²⁷ שופך דם האדם באדם דמו ישפך. לאמר זו גילוי עריות שנ²⁷ לאמר הן ישלח איש את אשתו וגו' (והלכה מאתו והיתה לאיש אחר הישוב אליה עוד הלא חנוף תחנף הארץ ההיא ואת זנית רעים רבים ושוב אלי נאם ה'). מכל עץ הגן זה הגזל²⁸ (שנ או מכל אשר ישבע עליו לשקר ושלם אתו בראשו וחמישיתו יוסף עליו. ותאני ר' חייא הנשמר בגנה אסור משום גזל ושאינו נשמר בגנה מותר משום גזל). אכל תאכל זה אבר מן החי (שנ אך בשר בנפשו דמו לא תאכלו) [בא אברהם והוסיף לו מילה. בא יעקב והוסיף לו גיד הנשה. בא יהודה והוסיף לו מצות יבום] הוסיפו עליהן ישראל (באותה שעה) *שבת (ודינים)²⁹ וכיבוד אב ואם. ממרה נסעו לאילים שנ ויסעו ממרה ויבאו אילימה וגו' (הא) למדנו שלא היו (ישראל)

¹ e. הפסח במצרים. ² f. h. O. רביעי (f. corrected); c. החמישי. ³ c. f. H. ולמחרת. ⁴ f. H. למחרת. ⁵ c. f. H. omit. ⁶ c. f. omit. ⁷ O. ⁸ c. f. ויום חמישי היה; H. omits the last four words. ⁹ e. נסעו סכותה. ¹⁰ c. f. omit from נסעו, l. 2, and continue as in edition. ¹¹ c. f. מאיתם. ¹² O. רדפו. ¹³ O. לשביעי. ¹⁴ c. f. omit; ¹⁵ Only in p. ¹⁶ f. את השירה. ¹⁷ f. O. רביעי; ¹⁸ f. like edition. ¹⁹ O. ויום . . . פסח היה. ²⁰ f. ²¹ O. אחת עשרה; H. omits from שם, l. 9. ²² f. omits. ²³ The words in [] only in P. ²⁴ O. שנאמר; f. omits. ²⁵ O. הדינין. ²⁶ O. ²⁷ f. O. שכן הוא אומר (f. כן; H. וכן). ²⁸ f. גזל. ²⁹ f. הדינים ושבתות; H. הדינין ושבת.

חונק אלא¹ על המים. ומאילים נסעו לאלוש שנ ויסעו מאילים ויבאו כל עדת בני ישראל אל מדבר סין הוא אלוש [אשר בין אלים ובין סיני]. בחמשה עשר יום לחדש השני לצאתם מארץ מצרים *ואחד בשבת² היה. (הא) למדנו שראש חדש אייר (באחד) בשבת היה (ועוד למדנו שהיו ישראל) [נמצאו] אוכלין מעונה³ שהוציאו בידם ממצרים כל שלשים יום ובו ביום כלתה ולערב אכלו את השליו ולמשכים⁴ לקטו [ואכלו] את המן. ובאלוש נתנה להם השבת [שכן הוא אומר ששת ימים תלקטוהו וגו'] ושם עשו [ישראל] שבת ראשונה שנ וישבתו העם ביום השביעי. (באחד בשבת) בכז באייר נסעו מאלוש ובאו להם לרפידים [שם נתנה להן השבת בשנייה] ושם נתנה להם הבאר [בשני בשבת] (ונלחמו עם עמלק ושם עשו שבת שנייה). [באחד בסיון]⁵ נסעו מרפידים ובאו להן⁶ למדבר סיני ומצאו עליו ענני כבוד. כל חמשת ימים⁷ היה משה עולה לראש ההר ויורד ומגיד⁸ לעם את דברי המקום ומשיב⁹ דבריהם *לפני המקום¹⁰. בשלישי¹¹ בששה לחדש נתנו¹² להם עשרת הדברות ויום שבת¹³ היה:

פרק ו'. ביום¹⁴ השביעי¹⁵ אחר עשרת הדברות (עלה משה להר שנ) וישכון כבוד ה' על הר סיני ויכסהו הענן ששת ימים [על משה] לטהרו¹⁶ (ויקרא אל משה ביום השביעי מתוך הענן) ויבא משה בתוך הענן ויעל אל ההר ויהי משה בהר ארבעים יום וארבעים לילה. [וששה ימים הראשונים לא עלו מן המינין נמצא עולה בשבעה בסיון] *ביז בתמוז ירד¹⁷ ושבר את הלוחות [שנ] (ויהי ממחרת) ויאמר משה אל העם אתם חטאתם וגו'. *עלה בשמנה עשר בתמוז¹⁸ [שניה] וביקש¹⁹ רחמים *על ישראל²⁰ דכתיב) ואתנפל לפני ה' את ארבעים היום (ואת ארבעים הלילה אשר התנפלותי כי אמר ה') וגו' *באותה שעה²¹ נתרצה הקב"ה²² לישראל (ואמר למשה לפסול לוחות שניות ולעלות) שנ²³ בעת ההיא אמר ה' אלי פסל לך (שני לוחות אבנים כראשונים ועלה אלי ההרה ועשית לך ארון עץ). *ירד בעשרים ושמנה באב ופסל שני לוחות שנ ויפסל שני לוחות אבנים כראשונים וישכם משה בבקר וגו'. ועלה בכ"ט באב ונשנית לו תורה פעם שנייה שנ²³ ואנכי עמדתי בהר כימים הראשונים ארבעים יום וארבעים לילה וגו' לא אבה ה' השחיתך. [מה תלמוד לומר] כימים

¹ H. omits. ² h. O. ושבת. ³ O. עוגות. ⁴ h. ולמחרת. ⁵ h. בשני
להגיד; H. להגיד. ⁶ e. omits. ⁷ e. H. O. הימים. ⁸ O. להגיד. ⁹ O. ולהשיב.
ניתנה. ¹⁰ O. למקום. ¹¹ e. omits. ¹² O. ניתנה. ¹³ O. השבת; p. הששי.
למשה. ¹⁴ יום. ¹⁵ H. adds שנתנו. ¹⁶ Ed. למשה. ¹⁷ H. O. וירד בשבעה עשר בתמוז.
H. O. ובשמנה עשר בתמוז עלה. ¹⁸ O. וירד בשבעה עשר בתמוז.
המקום. ¹⁹ H. O. ²⁰ H. O. omit. ²¹ O. בעשרים ותשעה באב. ²² O. המקום.
עשה עוד ארבעים משלשים באב עד עשרה בתשרי. בעשרה בתשרי (ירד, l. 21) O. ²³ O. נתרצה המקום בשמחה לישראל שכן הוא אומר

הראשונים [אלא] מה הראשונים [היו] * מרוצין אף שניים מרוצין¹ (אמור) מעתה אמצעיים [היו] בכעס: ירד [משם] בי בתשרי [והלוחות בידו] (והוא היה יום הכפורים)² * ובישרם שנתרצה * לפני המקום³ שנ וסלחת לעוננו ולחטאתנו ונחלתנו⁴ * לפיכך נתקיים⁵ יום⁶ חוק⁷ [ועשו אותו]⁸ זכרון לדורות שנ והיתה זאת לכם לחקת עולם [על אותה שעה הוא אומר] (ויהי ברדת משה) [וירא אהרן וכל בני ישראל את פני משה גו ויקרא אליהם משה גו] (וישובו אליו וגו) ואחרי כן נגשו כל בני ישראל (ויצום וגו מה צום צום לעשות את המשכן) התחילו לעסוק⁹ במלאכת המשכן [שנ] ויבואו כל איש אשר נשאו לבו וגו [והנשיאים הביאו גו. ובצלאל בן אורי בן חור למטה גו]. וירא משה את כל המלאכה והנה עשו אותה כאשר צוה ה' בן עשו ויברך אותם משה. מה ברכה ברכם אמר להם (יהי רצון ש) תשרה שכינה במעשה ידיכם [* ר' יוסי אומר כך אמר להן ה' ¹⁰ אלהי אבותיכם יוסף עליכם גו] (והם אמרו ויהי נועם ה' אלהינו עלינו וגו) אמר להם * (אשריכם ישראל שזכיתם לעבודת המשכן) וכשם ¹¹ שזכיתם לכך¹² * כך תזכו שינתן¹³ לכם בית הבחירה ושתישרה שכינה בתוכם¹⁴ שנ ועשו לי מקדש ושכנתי בתוכם:

פרק ז. וידבר ה' אל משה לאמר ביום החדש הראשון באחד לחדש תקים את משכן אהל מועד ושמת שם וגו והבאת את השלחן וגו [אימת] התחילו (ז ימי) המלוואים בכג באדר ובאחד בניסן שלמו [ימי המלוואים]. כל ז ימי המלוואים היה משה מעמיד את המשכן בכל¹⁵ בקר ובקר ומקריב¹⁶ עליו קרבנות¹⁷ ומפרקו¹⁸ ובשמיני העמידו ולא¹⁹ פרקו. * ר' יוסי בר' יהודה אומר אף בשמיני (העמידו ו) פרקו²⁰. ואכל אהרן ובניו את בשר האיל ואת הלחם אשר בסל ופתח אהל מועד תשבו יומם ולילה שבעת ימים וגו ויעש אהרן ובניו וגו ויהי ביום השמיני וגו אחר ז²¹ ימי המלוואים [אותו היום] ואחד²² בשבת היה וראש חדש ניסן היה ובו ביום עמדו אהרן ובניו ורחצו (את) ידיהם ו(את) רגליהם מן הכיור [ולבשו בגדי השרד והקריבו עולות ושלמים] ועבדו * את (כל)²³ העבודות והסדירות²⁴ על הסדר ובו ביום התחילו הנשיאים להקריב (שנ) ויהי המקריב ביום הראשון. [אותו היום]

¹ O. ברצון אף האחרונים ברצון. ² O. והוא יום הכפורים. ³ e. הקב"ה. שבאותו היום נתרצה המקום לישראל שכן הוא אומר סלחתי (O. (from ובישרם, l. 2) * וכדברך. ⁴ O. הוא adds. ⁵ O. adds זה. ⁶ e. adds זה. ⁷ O. סליחה וכפרה. ⁸ Ed. זכרון; H. לפיכך הוא. ⁹ O. להיות עסוקין. ¹⁰ H. לא כך. ¹¹ O. (from אשריכם, l. 11) * וכך. ¹² O. שיתן. ¹³ e. שיתן. ¹⁴ O. (from אשריכם, l. 11) * וכך. ¹⁵ O. שיתן. ¹⁶ O. שיתן. ¹⁷ O. שיתן. ¹⁸ H. ופזרו. ¹⁹ p. לא. ²⁰ H. omits. ²¹ O. זמן. ²² O. אחד. ²³ e. כל. ²⁴ H. O. וסידרום.

ראשון למעשה בראשית ראשון לנשיאים [ראשון לחדשים]¹ ראשון לשכון השכינה בישראל (שנ ושכנתי בתוך בני ישראל. ראשון לאסור במה) ראשון לכהונה ראשון לברכה ראשון לעבודה ראשון לשחיטת צפון ראשון לאכילת קדשים ראשון לירידת האש שנ ותצא אש וגו'². בו ביום הקריבו ישראל תמידין נדרים ונדבות חטאות ואשמות בכורות ומעשרות. ועל אותו היום³ הוא אומר עורי צפון ובואי תימן (הפיחי גני יזלו בשמיו) עורי צפון זה עולה הנשחטת⁴ בצפון ובואי תימן אלו שלמים הנשחטין⁵ בדרום. הפיחי גני זה אהל מועד. יזלו בשמיו זה קטורת הסמים. יבא דודי לגנו זו השכינה⁶. ויאכל פרי מגדיו אלו הקרבנות. באתי לגני אחותי כלה זה יום שמיני⁷. אריתי מורי עם בשמי זו קטורת לבונה⁸ והמנחות⁹. אכלתי יערי עם דבשי אילו איברי העולה ואימורי קדשי קדשים. שתיתי ייני עם חלבי אלו הנסכים ואימורי קדשים קלים. אכלו רעים זה משה ואהרן [ומרים]. שתו ושכרו דודים זו כנסת ישראל. בו ביום נמצאת¹⁰ אלישבע בת עמינדב יתרה על [בנות] ישראל ארבע שמחות (ואבל אחד)¹¹ יבמה מלך ובעלה כהן גדול אחיה נשיא ובניה¹² סגני כהונה ואבלה¹³ בשני¹⁴ בניה¹⁵ נדב ואביהוא. ויש אומר¹⁶ אף בן בנה¹⁷ משוח מלחמה זה¹⁸ [היה] פינחס¹⁹. [וביום השני למחרת] בשני בניסן שרף אלעזר (הכהן) * פרת חטאת²⁰ והזו²¹ כל ישראל [ממעשה העגל] (ושנו)²². [וידבר ה' אל משה במדבר סיני בש השני לצא מא מצ' בחד הרא' לא' ויעשו בני יש' את הפסח במועדו] ביד בו שחטו ישראל את פסחיהם ויום השבת היה:

פרק ח'. וידבר ה' אל משה במדבר סיני באהל מועד באחד לחדש השני בשנה השנית וגו' שאו את ראש וגו' מבן עשרים שנה וגו' ואתכם יהיו וגו'²³ [ויפקד אותם משה גו' ואחר כך פקוד את בני לוי] (ואחר כן נשא את ראש בני קהת וגו') ואחר כן נשא את ראש בני גרשון גם הם וגו' ואחר כן נשא את ראש בני מררי וגו' ואחרי כן על פי ה' פקד אותם ביד משה. ביד באייר שחטו * טמאי נפש²⁴ פסח שני שנ ויהי אנשים אשר היו טמאים לנפש וגו' ויאמרו האנשים ההמה אליו וגו'. וידבר ה' אל משה לאמר איש איש כי יהיה טמא לנפש וגו' [וכל הפרשה כולה]. ויהי בשנה השני בחדש השני בעשרים בחדש נעלה הענן. (* נמצאו עושין במדבר סיני²⁵ יב' חדש חסר עשרה ימים ואו') ויכתב משה את מוצאיהם

¹ P. ראשון לפדר בהמה. ² Different order in the MSS. ³ e. יום.
⁴ O. שנשחטה. ⁵ O. שנשחטין. ⁶ O. שכינה. ⁷ O. השמיני. ⁸ O. הלבנה.
⁹ H. O. ולבונת המנחה. ¹⁰ O. מצאה. ¹¹ H. p. add הן ואלו הן. ¹² H. O. ושני.
¹³ O. ואבל אחד. ¹⁴ H. O. משני. ¹⁵ H. adds הן ואלו הן.
¹⁶ H. אומרין. ¹⁷ H. adds ראתה. ¹⁸ e. והוא. ¹⁹ H. adds בשמים.
²⁰ H. ואת הפרה. ²¹ h. O. וטיהר. ²² h. H. add רבותינו. ²³ e. adds כן פקוד ואחר כן.
²⁴ O. כל בכור זכר בבני ישראל וכו'. ²⁵ H. במדבר סיני עשו.

למסעיהם וגו'. [במדבר סיני עשו שנים עשר חדש חסר עשרה ימים]. נסעו ממדבר סיני [בעשרים לחדש השני] *ובאן להם¹ בקברות² התאוה ועשו שם שלשים יום שנ לא יום אחד תאכלון וגו' עד חדש ימים וגו'. נסעו מקברות התאוה (ובאו)³ לחצרות ועשו שם שבעה ימים שנ ותסגר מרים שבעת ימים. נסעו מחצרות ובאו להן למדבר פארן בכה בסיון ובכז בסיון שלח משה מרגלים שנ והימים ימי בכורי ענבים. וישבו מתור הארץ מקץ כו יום וט באב היה [כ] שתמצא אומר⁴ בט באב נגזר על אבותינו שלא יכנסו לארץ. אחר [ביאת ה] מרגלים היתה (*מחלוקתו של⁵ קרח ו) בליעתו [של קרח] שנ⁶ אף לא ארץ זבת חלב ודבש וגו' ויחר אף ה' בישראל (ואז) והימים אשר הלכנו מקדש ברנע עד אשר עברנו את נחל זרד שלשים ושמונה שנה וגו'. יט שנה (היו) חזורין ומטורפין⁷ [וחזרו לקדש] ויט שנה ישבו⁸ [ישראל] בקדש (ברנע) שנ ותשבו בקדש ימים רבים כימים אשר ישבתם (נמצאו) כל המסעות [כולן] מב מסעות⁹:

פרק טז. ויבואו [בני ישראל] כל העדה מדבר צין בחדש הראשון וישב העם בקדש ותמת שם מרים ותקבר שם. ולא היה מים לעדה ויקהלו על משה ואהרן [יום]¹⁰ שנסתלקה הבאר שנת הארבעים היתה וראש חדש ניסן היה. בו בפרק וישלח משה מלאכים מקדש אל מלך אדום וגו' עשו שם ישראל¹¹ ג¹² חדשים [ויסעו מקדש ויבאו בני ישראל כל העדה הר ההר. בו בפרק] ויעל אהרן הכהן וגו'. [בשנת הארבעים לצאת בני ישראל מארץ מצרים בחדש החמשי באחד לחדש]. ואהרן בן שלש ועשרים ומאת שנה במותו בהר ההר. (כיוון שמת אהרן נסתלקו ענני כבוד ובאו הכנעניים להלחם עם ישראל)¹³. וישמע הכנעני מלך ערד וגו' ומה שמועה שמע (שמע) שמת אהרן [ונסתלקו ענני הכבוד] והלך התייר הגדול (*שבהן) *ונסתלק עמוד הענן שהיה נלחם להם¹⁴ ובא ונלחם עמהם [כיוון שנלחם עמהן] חזרו¹⁵ לאחוריהם ז¹⁶ מסעות וחנו¹⁷ במוסרה שנ ובני ישראל נסעו מבארות בני יעקן מוסרה שם מת אהרן [והלך כבר נאמר ויסעו ממוסרות ויחנו בבני יעקן ומה תלמוד לומר מוסרה אלא זו חזרה שמת אהרן שנ שם מת אהרן] וכי במוסרה מת (אהרן) והלא [לא מת אלא] בהר ההר¹⁸ אלא ממקום שמת אהרן חזרו לאחוריהן ז¹⁹ מסעות עד שחנו במוסרה [ורץ אחריו שבטו של לוי והרגו וכו' כדאיתא בכיפורים ירושל]. משם נסעו הגדגדה וגו' ומשם בארה וגו' היא הבאר [היא הבאר] שחזרה להם [לישראל]. ויסעו בני ישראל

¹ e. omits. ² e. H. O. לקברות. ³ H. adds להם. ⁴ h. O. לומר.
⁵ P. ומחלוקת. ⁶ O. שכן הוא אומר. ⁷ H. O. ומיטרפין. ⁸ O. עשו.
⁹ e. omits. ¹⁰ P. like O. ¹¹ H. adds נכסים. ¹² O. ארבעה. ¹³ e. adds
ועמוד הענן שהיה נלחם להם לישראל פסק. ¹⁴ O. H. omits from כיוון, l. 18. ¹⁵ Ed.
שהיה להם ונפסק עמוד ענן שהיה מסכך ומגין עליהם (from שבהן, l. 20). ¹⁶ H. O. שמונה. ¹⁷ O. p. עד שחנו. ¹⁸ Ed. מת. ¹⁹ O. שמונה.
וחזרו.

ויחנו באובות. ויסעו מאובות ויחנו באיי העברים (וגו. משם נסעו ויחנו בנחל זרד) משם נסעו ויחנו מעבר ארנן וגו שם נלחמו עם סיחון ויכהו ישראל [באלול] (לפי חרב). ויפנו ויעלו דרך הבשן וגו [אחר-שנפנו מן הרגל שבתשרי] ויאמר ה' אל משה אל תירא אותו וגו [ונלחמו עם גוג] ויכו אתו ואת בניו וגו ויסעו בני ישראל ויחנו בערבות מואב. ויהי אחרי המגפה גו. [שאו את ראש גו.] לאלה תחלק הארץ גו¹. החזירו (ה)בנים לאבות וחזרו (ה)אבות והורישו[ם] לבנים². סרח בת אשר היתה מבאי מצרים ומיוצאיה³. (מבאי מצרים דכתיב וסרח אחותם ומבאי הארץ שנ' ושם בת אשר סרח. ויוכבד היתה מבאי מצרים ומיוצאיה מבאי מצרים שנ') ושם אשת עמרם יוכבד בת לוי וגו [ושם בת אשר סרח והיא לעולם]. יאיר בן מנשה ומכיר בן מנשה נולדו בחיי יעקב אבינו [ומולדת אשר הולדת אחריהם]⁴ ומתו לאחר מיתת⁵ משה (רבינו) ונבח היה מן הנולדים במצרים ומת לאחר מיתת⁵ משה (רבינו ונקבר) בעבר הירדן [עד שלא כבשו]⁶ ולא נותר מהם איש [כי אם כלב בן יפונה ויהושע בן נון]⁷:

פרק י'. ויהי בארבעים שנה בעשתי עשר חדש באחד לחדש דבר משה אל כל ישראל וגו אחרי הכותו את סיחון מלך חשבון וגו בעבר הירדן בארץ מואב וגו מאחד בשבט ועד ששה באדר שלושים וששה יום⁸ פירש משה רבנו את (כל) התורה כולה [שנ' הואיל משה. בו ביום] בששה בו⁹ ויאמר ה' אל משה הן קרבו ימך למות [בו ביום נאמר לו צו את יהושוע. ומה היתה צואתו חזק ואמץ כי אתה תביא את העם הזה גו]. בשבעה באדר וילך משה ויאמר וגו וידבר אליהם בן מאה ועשרים שנה אנכי היום שאין תלמוד לומר היום ומה תלמוד לומר היום [היום מלאו ימי ושנותי] מלמד¹⁰ שבשבעה באדר נולד משה ובשבעה באדר מת [משה] שנ' וימת שם משה עבד ה' (בארץ מואב על פי ה' ויקבור אותו בני בארץ מואב מול בית פעור ולא ידע איש את קבורתו). ומשה בן מאה ועשרים שנה במותו לא כהתה עינו ולא נס ליחה [ויקבר אותו בגיא גו ויבכו בני ישראל את משה בערבות מואב שלושים יום]. ויהי אחרי מות משה עבד ה' וגו משה עבדי מת ועתה קום עבור וגו ויצו יהושע את שטרי העם לאמר עברו בקרב המחנה וצוו את העם לאמר הכינו לכם צדה כי בעוד שלשת ימים אתם עוברים את הירדן לבוא לרשת את הארץ אשר ה' נותן לכם לרשתה. והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הראשון ויחנו בגלגל בקצה מזרח יריחו. צא מהן שלשים ושלש[ה] יום למפרע ואתה למד שבשבעה באדר מת משה רבנו.

¹ e. like O., and adds ועומדים בערבות מואב. ² H. להורישם; O. לבניהם. ³ O. ומבאי הארץ. ⁴ The words in [] only in h. ⁵ e. פטירת. ⁶ The words in [] in h. ⁷ e. like O. ⁸ O. ימים; H. adds באדר. ⁹ O. באדר. ¹⁰ O. ללמדך.

[ואשלח לפניך את משה אהרן ומרים] שלשה פרנסים טובים [הללו] עמדו להן לישראל (ואלו הן משה ואהרן ומרים) ושלש מתנות טובות ניתנו על ידיהם¹ *ואלו הן² באר ועמוד ענן והמן. (מן בזכות משה עמוד ענן בזכות אהרן באר בזכות מרים) מתה מרים נסתלקה³ הבאר וחזרה⁴ להן (לישראל) בזכות משה ואהרן. מת אהרן נסתלק עמוד הענן חזר להן בזכות משה. [מת משה]⁵ נסתלקו שלשתן ולא חזרו שנ⁶ ואכחד את שלשת הרועים בירח אחד *וכי בירח אחד מתו והלא בשנה אחת מתו. מתה⁷ מרים בעשרה⁸ בניסן ואהרן [מת] באחד באב ומשה (רבנו) [מת] בשבעה באדר *אלא יום⁹ שמת משה נסתלקו שלשתן¹⁰ ולא חזרו. [והצרעה לא עברה את הירדן]. מן המן¹¹ שלקטו [ישראל] בשבעה באדר היו אוכלין עד ששה עשר בניסן [שלושים ושבעה ימים] שנ וישבות המן ממחרת¹² באכלם מעבור הארץ ולא היה עוד לבני ישראל מן ויאכלו מתבואת ארץ כנען בשנה ההיא. [וכתיב ובני ישראל אכלו את המן ארבעים שנה וכי ארבעים שנה אכלו והלא אינן אלא חסר שלושים יום אלא מלמד ששלושים יום היו אוכלין מעונה שהוציאו בידן ממצרים שאף היא היתה להן כנגד המן. כתוב אחד אומר עד בואם אל ארץ נושבת וכתוב אחד אומר עד בואם אל קצה ארץ כנען איפשר לומר עד בואם אל ארץ נושבת מפני שנ עד בואם אל קצה ארץ כנען אמור מעתה] (מה תלמוד לומר ובני ישראל אכלו את המן וגו') עד בואם אל ארץ נושבת יום שמת משה אותו היום פסק המן מלירד עד בואם אל קצה ארץ כנען אותו היום כלה המן שבידם הרי ארבעים שנה חסר שלושים יום ול יום *שהיו אוכלין¹³ עונה¹⁴ שהוציאו¹⁵ בידם ממצרים *שהיה יפה¹⁶ להן¹⁷ כמן [הרי ארבעים שנה]:

❖ סליק פרקא (ובבא קמא) ❖

פרק יא. והעם עלו מן הירדן בעשור לחדש הזה¹⁸ (ונטלו להם מחוץ יב אבנים והניחום תחת מצב רגלי הכהנים ונטלו להם עוד מן הירדן יב אבנים והניחום בגלגל בקצה מזרח יריחו) כיון שעלו מן הירדן באו להן *אל הר¹⁹ גרזים *ואל הר²⁰ עיבל שבשמרון שבצד שכם שבאצל²¹ אילני מורה שנ הלא המה בעבר הירדן אחרי דרך מבוא השמש וגו אמרו²² ישראל ברכות וקללות והסדירות²³ על הסדר [וחזרו ולנו במקומן. והנחתם אותם

¹ O. ידן. ² e. והם. ³ e. נסתלק. ⁴ e. וחזר. ⁵ e. like O. ⁶ O.
⁷ e. omits. ⁸ O. באחד. ⁹ e. לומר שיום. ¹⁰ e. כולן.
¹¹ H. omits from וכי, l. 6. ¹² Some add השבת; p. הפסח. ¹³ O. שאכלו.
¹⁴ H. O. עוגות; p. מעונה. ¹⁵ P. שיצאת. ¹⁶ H. (from בידם, l. 18).
¹⁷ Ed. ממן; P. מעודה ממן. ¹⁸ O. הראשון.
¹⁹ H. e. O. להר. ²⁰ H. O. ולהר. ²¹ O. שאצל; H. אצל. ²² H. עליהם.
²³ O. הסדירות.

במלון אשר תלינו בו הלילה צוה אותם ואמר להן] (* כמו שצוה¹ אותם² לאמר) שאו לכם מזה מתוך הירדן ממצב רגלי הכהנים הכין שתים עשרה אבנים והעברתם אותם עמכם וגו' ואת שתים עשרה האבנים האלה אשר לקחו מן הירדן הקים יהושע בגלגל (ושדום בשיד וכתבו עליהם התורה בשבעים לשונות³ שנ' וכתבת עליהן את כל דברי התורה הזאת באר היטב וזבחו שלמים ואכלו שם שנ' וזבחת שלמים ואכלת שם וגו'). באותו⁴ שעה נתחייבו ישראל בחלה ובערלה ובחדש. בעת ההיא אמר ה' אל יהושע באחד עשר⁵ בניסן ויעש לו יהושע חרבות צורים וימל את בני ישראל אל גבעת הערלות. בארבעה עשר בניסן שחטו ישראל את פסחיהן שנ' ויחנו בני ישראל בגלגל ויעשו את הפסח וגו' בששה עשר בניסן הקריבו⁶ (בני) ישראל את העומר שנ' ויאכלו מעבור הארץ וגו'. אחר הפסח בעשרים ושנים בניסן [סבבו את העיר שנ'] וסבותם את העיר וגו' ויהי ביום השביעי וגו' רבי יוסי אומר * יום השבת⁸ היתה⁹. מלחמתה¹⁰ (של יריחו) של¹¹ עי ושל גבעון היו¹² בתוך ג' חדשים. בשלשה בתמוז ויאמר לעיני כל¹³ ישראל שמש בגבעון דום וירח בעמק אילון וידום השמש וגו'. רבי יוסי אומר יום התקופה היה. למדנו שר' ניסן (של אותה שנה הוא)¹⁴ היה יום התקופה¹⁵. [שבע שנים מכבשין את הארץ וכן] כלב אמר ליהושע בן ארבעים שנה אנכי בשלח משה וגו' ועתה הנה אנכי היום בן חמש ושמונים שנה. הא * למדנו שז' שנים היו מכבשין¹⁶ (ומנין ש) שבע¹⁷ שנים היו מחלקין עד שלא התחילו (למנות) למעשרות לשמיטים וליובלות¹⁸ ששמנה¹⁹ מאות וחמשים שנה עשו ישראל (על הארץ) משנכנסו לה²⁰ עד * שיצאו ממנה²¹ שהן שבעה עשר יובלות (* שלמין). וכן הוא אומר²² בעשרים וחמש שנה לגלותנו ברה' וגו' אימתי נאמר לו²³ בתחלת היובל [משנכנסו לארץ עד שחרב הבית שמונה מאות וחמשים שנה והן שבעה עשר יובלות שלמין] ואם שבעה עשר (יובלות) שלמים הן היאך²⁴ (הן) יתירים²⁵ י"ז שנה אמור מעתה²⁶ [שבע שנים היו מכבשין ושבע שנים היו מחלקין] ארבע(ה) עשר(ה) שנה * שעשו ישראל²⁷ בגלגל [הן]

¹ H. צוה. ² H. adds יהושע. ³ e. לשון. ⁴ e. באותה. ⁵ H. omits.
⁶ H. O. הביאו. ⁷ H. continues עומר תחלה ואחר כך. ⁸ H. e. בשבת. ⁹ O. היה. ¹⁰ H. O. ומלחמתה.
¹¹ e. ושל. ¹² O. היה; H. היתה. ¹³ e. בני; H. omits. ¹⁴ הוא e. omits.
¹⁵ e. תקופה; H. יום תקופה היה. ¹⁶ O. עד אותה שעה. ¹⁷ h. H. O. ושבע. ¹⁸ H. שגלו ויצאו.
¹⁹ h. O. ושמונה. ²⁰ H. O. בה. ²¹ O. ויצאו. ²² H. שלמות שנ'. ²³ H. נאמרה לו זאת הנבואה.
²⁴ e. היכן. ²⁵ H. O. חסרין. ²⁶ H. adds הרי. ²⁷ O. שהיה אהל. ²⁸ O. שהיה אהל.
מועד.

הן [ה]שבע שכיבשו¹ וז' שחילקו² [נמצאו שעושין שמיטה לעשרים ואחד שנים ויובל לששים וארבע שנים] (ואחר כך) *ויקהלו כל עדת בני ישראל שילה וגו'. באותה שעה התחילו למנות³ למעשרות לשמיטין וליובלות. אז יקרא יהושע לראובני ולגדי וגו' ויאמר אליהם וגו' וגם כי שלחם יהושע אל אהליהם ויברכם. *בחזרתן בנו [בני גר ובני ראובן] מזבח גדול [על הירדן] למראה. יהושע עשה (עמהם) שמטה ראשונה⁴ שנייה לא הספיק לגומרה עד שמת. בית הבחירה שבשילה היה *בנוי של אבנים⁵ מלמטן⁶ ויריעות מלמעלן⁷ *ועשו בו⁸ ישראל שלש מאות וששים ותשע⁹ שנה¹⁰ וחרב:

פרק יב. יהושע פרנס את ישראל עשרים ושמונה שנה. ויהי אחרי הדברים האלה וימת יהושע בן נון וגו'. ויקברו אותו וגו'. בו בפרק מת אלעזר¹¹ שנ' ואלעזר בן אהרן מת וגו' ויעבד ישראל את ה' וגו' אשר האריכו ימים. ימים האריכו ולא שנים¹². ואחריו עתניאל בן קנו ארבעים שנה. צא¹³ מהן *שני שעבוד של¹⁴ כושן רשעתים שמונה שנה¹⁵. בימי כושן (רשעתים) היה פסלו של מיכה שנ' ויקימו¹⁶ להם בני דן את הפסל וגו'. ובימיו היתה פלגש בגבעה ויקם וילך ויבוא עד נכח יבוס וגו' ויאמר אליו אדוניו וגו'. ואחריו אהוד בן גרא שמונים¹⁷ שנה. יצא¹⁸ מהם (שני) שעבוד [של] עגלון מלך מואב (יה') שנה. בימיו היה שמגר בן ענת בסוף ימיו *של עגלון ובימי עגלון נאמר¹⁹. ויהי בימי שפוט השופטים וגו' ושם האיש אלימלך וגו' וימת אלימלך וגו' (ואומר) אל בנותי וגו' ואומר²⁰ בכל אשר יצאו יד ה' היתה בם. נחשון (בן עמינדב) מת בשנה השנית לצאת בני ישראל מארץ מצרים. שלמון היה אחד מבאי ארץ²¹ ומת אחר יהושע. וגם כל הדור ההוא [נאספו אל אבותיו]. (ואלימלך *אחיו של שלמון²² היה) ואחריו דבורה וברק (בן אבינעם) כ' שנה. צא²³ מהן שני שעבוד של יבין [מלך כנען] (וסיסרא)²⁴ כ' שנים²⁵. ויעשו בני ישראל הרע בעיני ה' ויתנם ה' ביד מדין שבע שנים. וארבעים (שנה) של גדעון * (ושבע) שני מדין²⁶ לא עלו מתוכן. וישר אבימלך על ישראל וגו' ויקם אחרי אבימלך וגו' תולע וגו' וישפוט את ישראל עשרים ושלש שנה. ואחריו יאיר²⁷ הגלעדי * עשרים ושתים²⁸ שנה. צא מהן שנה (אחת) שעלתה לזה ולזה.

1. i. שנים מחלקין. H. ; שהיו מחלקין. O. 2. i. שנים מכבשין. H. ; שהיו מכבשין. O. 3. H. adds ישראל. 4. למדת שמטה ראשונה עשה יהושע. H. 5. בנין אבנים. H. O. 6. מלמעלה. e. H. O. 7. בנין אבנים. e. 8. שם. O. 9. הכהן. H. adds. 10. שנים. O. 11. ועשה שם שסוד שנים. H. ; וארבע. O. 12. מפני שהתעצלו בהספידו של יהושע ולא הספידוהו. H. continues ; שנים לא האריכו שנים. e. O. 13. הוצא. H. 14. שעברו. e. 15. כראוי ואחרי יהושע עתניאל. 16. וישימו. O. 17. כ. H. 18. Some הוצא everywhere. 19. So O. ed. 20. וכן הוא אומר. O. 21. הארץ. O. 22. וז' שנים. e. 23. שנה. e. O. 24. לססרא ויבין. e. 25. הוצא. H. 26. אחי שלמון. e. 27. e. adds בן. 28. שנים ועשרים. H. ; כז'.

ויוסיפו בני ישראל וגו' ויחר אף ה' בישראל וימכרם ביד פלשתים וביד בני עמון וירעצו וירצצו את בני ישראל וגו' יח' שנה עד השנה השנית ליפתח. בשנה השנית ליפתח אמר למלך בני עמון בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה ובערער ובבנותיה וגו' שלש מאות שנה ומדוע לא הצלתם בעת ההיא. ועשה¹ יפתח ו' שנים. אבצן מבית לחם [יהודה] ו' שנים. צא מהן שנה (א) שעלתה לזה ולזה. [אילון הזבולני עשר שנים. עבדון בן הלל שמנה שנים. צא מהן שנה שעלתה לזה ולזה]². ויוסיפו בני ישראל לעשות הרע בעיני ה' ויתנם ה' ביד פלשתים ארבעים שנה עשרים שנה³ בימי יפתח ועשרים [שנה] בימי שמשון: פרק יג'. עלי פרנס את ישראל ארבעים שנה ויום שמת בו עלי ויטש משכן שילו ויתן לשבי עזו וימאס באהל יוסף וגו'. ויהי ארון ה' בשדה פלשתים שבעה חדשים. ויקראו פלשתים וגו' ויבואו אנשי קרית יערים וגו' ויהי מיום שבת הארון וגו' [ויהיו עשרים שנה וגו']⁵ צא מהן ו' שנים *שמלך דוד⁶ בחברון על יהודה נשתיירו (שם) יג' (שנים. צא מהן) ו' לשמואל בעצמו וב' לשמואל ושאל⁸. [שנ' בן שנה שאל במלכו ושתי שנים מלך. ושבע שהיה דויד מלך בחברון הרי עשרים שנה]. [ויהי מיום שבת הארון וגו'] בתחלת (אילו) העשרים (שנה) הביאו⁹ אהל מועד לנוב ואעפ' שהיה ארון ה' בקרית יערים בנוב היו מקריבין [הצבור] כל יג' שנה (ו' שנים בגבעון) [שנ' ויהי מיום שבת הארון בקרית יערים וירבו הימים ויהיו עשרים שנה]. בסוף עשרים [שנה] העלה דוד [המלך] את ארון ה' מקרית יערים אל בית עובד אדום (הגתי) וישב ארון ה' בית עובד אדום הגתי שלשה חדשים וגו'. (הא) למדנו שלא נתברך (עובד אדום) אלא בעבור ארון האלהים: בן שנה שאל במלכו וגו' שמואל אמר לשאל בשעה שמשחו וירדת לפני הגלגל וגו' ירד שנה ראשונה והכה לנחש העמוני ומשחוהו ישראל. [ב] שניה ירד ולא שמר הבטחתו [שנ'] ויאמר שמואל אל שאל נסכלת לא שמרת וגו' [ואז אל כל אשר יפנה ירשיע. ואז כי חטאת קסם מרי. באותה שעה ויסב שמואל ללכת ויחזק בכנף מעילו ויקרע ויאמר שמואל אליו קרע ה' את ממלכות ישראל מעליך גו'] (ואותו הפרק נמשח דוד שנ' ויאמר ה' אל שמואל עד מתי וגו') ואחר כך ויקח שמואל את קרן השמן וגו'. והוא (היה) בן כט' שנים¹¹. ויהי שאל עוין את דוד. (ואומר) ורוח ה' סרה מעם שאל. בו בפרק חרבה נוב¹² *ובא להן¹³ לגבעון. כל ימיו של שמואל הרואה אינן אלא נב' [שנה]¹⁴. (ועוד) שנ' ועלי הכהן ישב על הכסא וגו' והיא¹⁵ מרת נפש וגו' *אותו הפרק נתמנה¹⁶ להיות שופט [על ישראל]. ואומר¹⁷ והוא

¹ O. של; e. עשה. ² h. like O. ³ e. omits. ⁴ Without figures in H. ⁵ The words in [] in h. only ⁶ H. O. P. שהיה דוד מלך. ⁷ e. H. יא'. ⁸ h. H. O. לשאל. ⁹ O. הביא שמואל הרואה. ¹⁰ O. עשרים ושמונה. ¹¹ O. ובאו להם; e. והביא שמואל אהל מועד. ¹² P. adds עיר הכהנים. ¹³ O. עיר הכהנים. ¹⁴ שנים. ¹⁵ e. like O. ¹⁶ וחנה. ¹⁷ O. שנאמר. ¹⁸ H. באותה שעה נתמנה עלי.

שפט את ישראל מִ שנה. נשתיירו יג שנה צא מהן שנה אחת לעיבורו (ויא שנה לשמואל ושנה אחת לשאול) הרי¹ נב שנה. שמואל מת לפני מיתתו של שאול (כ) ארבעה חדש² שנ ויהי מספר הימים אשר ישב דוד בשדה פלשתים ימים ארבעה חדשים. ויהי אחרי כן וישאל דוד בה לאמר וגו. [בחברון מלך שבע שנים]. בן ארבעים שנה איש בשת [בן שאול] במלכו וגו ושנים שנים מלך וגו נמצאת מלכות ישראל בטלה חמש שנים. ויבאו זקני ישראל אל המלך חברונה. * אותו הפרק³ נמשח עוד דוד⁴. [אותו היום היה] בן שלשים⁵ שנה (דוד במלכו) וארבעים שנה מלך:

פרק יד⁶. ויהי דויד זקני ישראל ושרי האלפים וגו ויביאו את ארון ה' וגו ויכל דוד מהעלות העולה וגו ויחלק לכל העם וגו ויתן לפני ארון ה' מן הלויים משרתים וגו ביום ההוא אז נתן דויד בראש וגו בשחר היו אומרים הודו לה קראו בשמו וגו עד אל תגעו במשיחי וגו ובין הערבים היו אומרים שירו לה כל הארץ וגו עד ויאמרו כל העם אמן והלל לה. [והניחם להיות משרתים שם להודות ולהלל לה וגו אסף הראש ומשנהו זכריה וגו עד ועבד אדום בן ידיתון וחוסה לשערים] וכך היו אומרים⁷ [בציון]⁸ (כל) ארבעים ושלוש שנה⁹ (לפני הארון) עד שהביאו שלמה לבית העולמים. * בברוח דוד¹⁰ מפני אבשלום (בנו היה אביתר עומד) [יצא עמו] עד שעלה במעלה הזיתים ושאל¹¹ באורים ותומים ונסתלק אביתר מן הכהונה הגדולה [שג ויעל אביתר] ונכנס צדוק [הכהן] תחתיו והחזירו¹² (את) הארון למקומו. אבל אהל מועד שעשה משה במדבר ומזבח הנחשת שעשה בצלאל [בן אורי בן חור] (ומנורה ושולחן) ואש שירדה [מן השמים] בימי משה (היו) [שם] בבמה [אשר] בגבעון [שנ] ואת צדוק הכהן ואחיו הכהנים לפני משכן ה' בבמה אשר בגבעון ועמהם הימן וגו. [ועמהם הימן וידותון חצצרות ומצלתיים למשמיעים וכלי שיר האלהים ובני ידותון לשער]. וכך היו עושין כל (חמשים)¹³ שנה¹⁴ [שהיו] בגבעון עד שבאו לבית העולמים. ויהי מקץ ארבעים שנה ויאמר אבשלום וגו כי נדר נדר עבדך וגו היא שנת לז¹⁵ למלכות דוד. רבי נהוראי אומר משום ר' יהושע [והלא אינן אלא שלשים וחמש ומה תל לז] מקץ מ שנה לקץ ששאלו (ישראל את) המלוכה¹⁶ היא שנה י לשמואל (הרואה)¹⁷ מכאן אתה מחשב שבן יב שנה היה שלמה במלכו [שנ] וישלח ביד נתן הנביא וגו. באותו הפרק ויהי אחרי כן ולאבשלום בן דוד וגו ויהי לשנתים ימים וגו ואבשלום ברח וגו ויהי שם שלש שנים וגו הרי חמש [שנים]¹⁸. וישב אבשלום בירושלים שנתים ימים לפני המלך לא ראה. הרי

וימשחו את דוד H. O. ⁴ ובו בפרק e. ³ חדשים e. O. ² נמצא O. ¹
 ושבע P. like O.; O. P. add ⁶ So H.
 ובברחו H. O. ¹⁰ שנים O. ; בציון H. here ⁹ h. like O. ⁸ עושין O. ⁷
 שנים O. ¹⁴ p. like edition. ¹³ ויחזירו Some ¹² ונשאל H. O. ¹¹
 e. like O. ¹⁸ הוצא H. ¹⁷ ששאלו להם מלך H. ¹⁶ שלשים ושש

שבע [שנים] ¹ ויהי רעב בימי דוד שלוש שנים [שנה אחר שנה] הרי עשר [שנים]. וישוטו בכל הארץ ויבאו ² מקצה תשעה חדשים ועשרים יום ירושלם הרי יא שנה. ובשנה האחרונה ³ [לסופן] התקין ⁴ דוד המלך משמרות כהונה ולויה (והסדיר את כל הבית) וכתוב ⁵ * בשנת הארבעים ⁶ למלכות דויד נדרשו וגו' :

פרק טו. והימים אשר מלך דוד על ישראל ארבעים שנה וגו'. [וישב שלמה על כסא ה' למלך תחת דויד אביו ויצלח וגו' ויחל שלמה לבנות את בית ה' בירושלים בהר המוריה אשר נראה לדויד אביו אשר הכין במקום דויד בגורן ארנן היבוס]. ויחל לבנות בחדש השני בשני בשנת ארבע למלכותו. צא שנה אחת שעלתה לזה ולזה. [ואומר] ויהי בשמנים שנה וארבע מאות שנה לצאת בני ישראל מארץ מצרים בשנה הרביעית וגו'. * ובשנה השנית ליפתח אמר למלך בני עמון בשבת ישראל בחשבון ובבנותיה וגו' ⁷ שלש מאות שנה (וגו) * ומן השנה ⁸ הב ליפתח ועד שנבנה ⁹ הבית קמ שנה ומ שנה שהיו ישראל במדבר הרי תפ שנה. ובחצי היובל נבנה הבית בשנה הרביעית לשבוע (וכן לשלמה) ¹⁰ שנ בשנה הרביעית יסד בית ה' בירח זיו ובשנה האחת עשרה בירח בול הוא החדש השמיני וגו' ואת ביתו בנה שלמה שנה אז יקהל שלמה שלש עשרה וגו' ויקהלו אל המלך שלמה כל איש ישראל מלמד שאין השכינה שורה אלה בהקהל ¹¹ וכן הוא אומר וירא כל העם וירונו וגו' ואומר ויקרבו כל העדה ויעמדו לפני ה' ובמתן תורה הוא אומר כי ביום השלישי ירד ה' לעיני כל העם על הר סיני. ובבית העולמים הוא אומר וככלות שלמה להתפלל והאש ירדה וגו' וכל בני ישראל רואים ברדת וגו' [ויכרעו אפים ארצה על הרצפה וישתחוו והודות לה כי טוב כי לעולם חסדו. והמלך וכל העם זב זבח לפני ה'. ואז ויזבח המלך שלמה גו'. המלך וכל העם. והכהנים על משמרותם עומדים והלויים בכלי שיר ה' אשר עשה דויד המלך להודות לה כי לעולם חסדו בהלל דויד בידם והכהנים מחצצרים נגדם וכל ישראל עומדים. הא למדת שאין השכינה שורה אלא בקהל וכן הוא אומר במקהלות ברכו אלהים ואז ותקהל העדה] ועל אותה שעה הוא אומר צאינה וראינה וגו' ביום חתונתו * ביום ה' שלאחר זימי המילואים ¹². וביום שמחת לבו * ביום גמר ¹³ [בינין] בית העולמים. [משירדה האש בימי שלמה לא פסקה עד מות מנשה]. ויאהב שלמה את ה' ללכת בחקות דוד וגו' שנים עד שלא התחיל לבנות את הבית אבל משהתחיל לבנות (את) הבית ויקח [את] בת פרעה ויביאה אל עיר דוד (באותו פרק והרד שמע במצרים וגו') ויהי שוטן וגו' ויתן המלך

¹ e. like O. ² P. after ויבאו. ³ O. האחרת. ⁴ O. הכין. ⁵ O. שנאמר.
⁶ Most בשנים שנה. ⁷ O. משנכנסו לארץ עד השנה השנית ליפתח. ⁸ O. ומשנה.
⁹ H. O. שבנה שלמה את. ¹⁰ h. like O. ¹¹ H. O. בקהל. ¹² h. H. אלו.
¹³ O. בגמור. זה יום שחוקם המשכן ואהל מועד במדבר. O. ; ימי המילואים

הכסף בירושלם וגו' ומוצא הסוסים וגו' ותעלה ותצא וגו' [ויהי לשלמה ארבעים אלף אורות סוסים וגו'] והמלך שלמה אהב וגו' שתמצא לומר כי על אפי ועל חמתי וגו'. אבל לעת זקנת שלמה סמוך¹ למיתתו שרתה עליו רוח הקדש ואמר שלשה ספרים הללו משלי [ו]שיר השירים [ו]קהלת. אחיה [השילני] אמר לירבעם והיה אם תשמע וגו' ובניתי לך בית נאמן כאשר בניתי וגו' ומה בנה² לדוד (נתן לו מלכות) לו שנה [שהיה מלך] על [כל] ישראל לו לז³ ולבנו ג. ואילו זכה ירבעם בן נבט היתה מלכות ישראל מסתיימת⁴ בידו לו לז⁵ ולבנו ג. וכן הוא אומר ואענה את זרע דוד [למען זאת גו] מתל [למען] זאת (אלא) כנגד לו שנה שנתחתן שלמה לפרעה⁶ (מלך מצרים) ומה תל אך לא כל הימים [אמרו רבותינו עתידה היתה המלכות לחזור⁷ בימי אסא אם לא היה מקלקל]⁸ (כבר גלוי לפניו שאסא⁹ עומד) לקלקל. [ואף ירבעם אם לא זכה קיבל מלכות על כל ישראל לו שלשים ושלש ולבנו שלשה]:

פרק יו. והימים אשר מלך שלמה וגו' ארבעים שנה. רחבעם בנו יז¹⁰ (שנה). אביה בנו ג שנים. *ובשנת ז¹¹ לירבעם מלך אסא [וארבעים ואחת שנה מלך בירושלם] כי בן ארבעים ואחת שנה רחבעם במלכו ושבע עשרה שנה מלך בירושלם הוי¹² כמה ראהו דוד *שנה אחת ועשה את התורה¹³ הוא ובניו¹⁴ [עמו] שנים שלוש וברביעית¹⁵ מרדו¹⁶ שנ כי הלכו בדרך דוד ושלמה שנים שלוש (וברביעי מרדו במקום שנ ויהי כהכין מלכות רחבעם וכחזקתו עזב את תורת¹⁷ ה וגו) [ואז] וגם קדש היה בארץ וגו. ויהי בשנה החמישית למלך רחבעם עלה שישק וגו' (כי מעלו בה וגו) ויקח את אוצרות בית ה וגו וירדוף אביה אחרי ירבעם¹⁸ וגו' (ולא עצר כח ירבעם וגו) [ויגפהו ה וימת] ואין אתה יודע מי הוא שנגפו¹⁹ (אמור)²⁰ הרי ירבעם קבר את אביה [ומלך עוד אחריו שתי שנים הא אינו אומר ויגפהו ה אלא באביה] *ומפני מה (לא) נגפו המלך²¹ [מפני] שהיה²² עומד²³ ומחסד את ישראל ואומר להן ועמכם עגלי זהב (אשר עשה לכם וגו) *והוא אז לכד²⁴ את בית אל וראה את *עגל²⁵ [י] הזהב והניחו²⁵ לפיכך נגפו הקבה²⁶. אסא²⁷ מלך מא שנה.

¹ H. O. וסמוך. ² O. בניתי. ³ P. לז. ⁴ P. מתקיימת. ⁵ P. לז.
⁶ O. בבת פרעה. ⁷ h. שעתידה מלכות ישראל להחזירה. ⁸ h. like O. ⁹ e.
 שאתה. ¹⁰ Others יז. ¹¹ P. ובשנתים. ¹² O. H. הא; H. הרי.
¹³ h. O. זקנו שנה והלך. . . הוא ויהודה עמו ג שנים H. הלך בתורת משה. ¹⁴ h. O.
 תורת. ¹⁵ H. O. ובשנה הרביעית. ¹⁶ O. מרד. ¹⁷ Most omit תורת. ¹⁸ e.
 רחבעם. ¹⁹ H. O. שניגף; P. שונה. ²⁰ H. ואם תאמר ירבעם הנגף. ²¹ O. p.
 ומפני מה נגפו הקבה לאביה מפני שעומד H. ²² O. שהוא. ²³ H. המקום; h. הבה; המקום.
 עגל הזהב; H. המקום. ²⁴ O. וכשלכד. ²⁵ O. חמל עליהם. ²⁶ H. O. המקום; H. הזהב; המקום.
 מלך יהודה e. adds ²⁷ e. המונח אשר הניח ירבעם בבית אל והניחו ולא ביטלו.

בימיו שקטה הארץ י שנים. בשנת טו לאסא [מלך יהודה] בא זרח הכושי¹ [ונלחם עם מלך מצרים ונטל ממנו כל השלל והבזה אשר לקח מירושלים ונלחם זרח הכושי עם אסא מלך יהודה ונפל בידו]² והחזיר לאסא³ את⁴ (כל) הבזה * אשר בזו⁵ שישק מלך מצרים בירושלים⁶ (ונטלו⁷ אסא) היא שנת לה לשלמה משמת [והדר שמע במצרים כי שכב דוד עם אבותיו וגו ויהי שטן לישראל כל ימי שלמה]⁸ (ויקם ה שטן לישראל את רזון בן אלידע). ירבעם מלך כב שנה. נדב בנו שתי שנים. בשנת שלש לאסא מלך יהודה מלך בעשא בן אחיה על ישראל כב⁹ שנה. בשנת שלשים ושש למלכות אסא עלה בעשא מלך ישראל על יהודה¹⁰ וגו אפשר לומר כן והלא אסא קבר את בעשא בשנת כז למלכותו ומה¹¹ תל [בשנת שלשים ושש למלכותו] אלא כנגד לו שנה שנתחתן שלמה * בבת פרעה¹² (מלך מצרים) וכנגד לו שנה שנגזרה [גזרה] על מלכות בית דוד שתחלק¹³ ובאחרונה עתידה שתחזור להם¹⁴ וכנגד לו שנה שנגזרו¹⁵ למלכי¹⁶ ארם להיות שטן לישראל ובאחרונה יפלו ביד בית דוד לכך נאמר בשנת שלשים ושש למלכות¹⁷ אסא. בשנת שש¹⁸ עשרה לאסא¹⁹ מאחר שנפל בידו זרח הכושי היא שנת לו (שנה) לשלמה משמת. * באותה שעה²⁰ כרתו ברית מלך²¹ ישראל ומלך ארם לעלות ולהתגרות באסא וקלקל אסא [שנ] ויוצא אסא כסף וזהב וגו ברית ביני וביניך וגו וישמע בן הדר וגו. ויהי כשמע בעשא ויחדל וגו ובעת ההיא בא חנני וגו הלא הכושים והלובים וגו כי ה וגו ולא זוו מלכי ארם להיות שטן²² לישראל עד מות אחז * ובימי אחז²³ כרתו ברית מלך ישראל ומלך ארם לעלות ולהתגרות * עם אחז²⁴. ולא היתה זכות ביד אחז שיפלו בידו ונפלו שניהם ביד תגלת פלאסר מלך אשור. [וימלך יהושפט בנו תחתיו ויתחזק על ישראל. כי הלך בדרכי דוד אביו גו. כי לאלהי אביו דרש ובמצותיו הלך גו. ויעמד שפטים גו. ועמכם בדבר משפט. ועתה יהי פחד ה עליכם שמרו ועשו כי אין עם ה אלהינו עולה ומשוא פנים ומקח שחד וגו חזקו ועשו ויהי ה עם הטוב]:

פרק יז. בעשא מלך כז שנה. אילה בנו שתי שנים. נמצא אסא קבר את אילה בשנת כז למלכותו. זמרי²⁵ הרג את אילה ומלך אחריו ז ימים בתרצה. וישמע העם

¹ O. מלך כוש. ² The words in [] in H. ³ O. לו. ⁴ e. adds בזווי ובזווי. ⁵ O. נטל. ⁶ O. מירושלים. ⁷ e. ונטלה. ⁸ h. like O. ⁹ O. בפרעה. ¹⁰ e. אלא מה H. O. ¹¹ O.; others ירושלים. ¹² e. בתרצה כז H. עשרים וארבע. ¹³ e. שתתחלק. ¹⁴ H. omits. ¹⁵ O. שנגזרה גזרה; e. שגזרה. ¹⁶ O. מלכי. ¹⁷ e. למלך; H. לאסא. ¹⁸ O. שבע. ¹⁹ O. למלכותו. ²⁰ e. שוטנים; ed. מלהיות. ²¹ e. מלכי. ²² e. שש עשרה לאסא H. O. ²³ O. בשנת שלש לאחו. ²⁴ O. לאחו. ²⁵ e. עמרי.

החונים לאמר וגו' אז יחלק העם ישראל וגו' כמה היתה מחלוקת זו מ' שנה. בשנת
 לא [שנה] לאסא [מלך יהודה] מלך עמרי מלכות שלמה ויחזק העם וגו'. [וימת תבני וימלך
 עמרי] (ומפני מה הרגו את תבני) כיון שנשא [אסא את] *בתו של עמרי² ליהושפט
 בנו (לאשה) הרגו את תבני. עמרי מלך יב שנה. בשנת וגו'³ שנה לאסא שלשים ושמנה
 וימלך⁴ אחאב בן עמרי על ישראל [בשמרון] עשרים ושתים שנה. בשנת ארבע לאחאב מלך
 יהושפט [ויהושפט] בן לה שנה (היה) במלכו וכה שנה מלך בירושלים. [נקרא וימלך יהושפט
 ויהי ה עם הטוב]. בשנת יג⁵ (שנה) לאחאב היה רעב (גדול) בשמרון ז שנים [ומחצה]
 ומלחמת בן הדר שתי שנים ומחצה. וישבו⁶ ז שנים אין מלחמה בין ארם ובין ישראל.
 אחזיה בן אחאב מלך [על ישראל בשמרון בשנת שבע עשרה ליהושפט מלך יהודה וימלך
 על ישראל] שנתים. ובשנת השנית לאחזיה נגזו אליהו [זכור לטוב] ולא⁷ נראה⁸ (עד שיבא
 *מלך המשיח ונראה⁹ ונגזו שניה) *עד שיבא¹⁰ גוג ומגוג. ועכשיו הוא כותב מעשה (כל)
 הדורות כולם. [ויהורם בן אחאב מלך על ישראל בשמרון בשנת שמנה עשרה ליהושפט
 מלך יהודה וימלך שתיים עשרה שנה. ויעשה הרע בעיני ה רק לא כאביו וכאמו ויסר את
 מצבת הבעל אשר עשה אביו שכן הוא אומר באחזיה אחיו] וימת כדבר ה אשר דבר ה
 אליהו וגו'. ובשנת שתיים *ליהורם בן יהושפט¹¹ מלך יהודה כי לא היה לו בן. אפשר לומר
 כן והלא הוא מלך בשנת ט¹² ליהושפט אלא לענין ש(הוא) נאמר ויזעק יהושפט וגו' ראוי
 היה יהושפט ליהרג [ב]אותה שעה *אלא בשכר¹³ (זעקה) שזעק תלה לו הכתוב ז שנים
 ועלתה מלכות לבנו. ובשנת חמש ליהורם בן אחאב מלך ישראל ויהושפט מלך יהודה [מלך
 יהורם בן יהושפט מלך יהודה] בחזרתם¹⁴ מן המלחמה (מאחר) שהרגו עמון ומואב והר
 שעיר באו והמליכו את יהורם [בן יהושפט] על יהודה ולו אחים בני יהושפט וגו' ויתן להם
 אביהם וגו' וכיון שמת יהושפט עמד יהורם והרג את אחיו בחרב שנ ויקם יהורם על
 ממלכת אביו וג ויבא אליו מכתב מאליהו וגו' כבר היה לאליהו [זכור לטוב] ז שנים שנגזו.
 בן שלשים ושתים שנה יהורם במלכו ושמונה שנים מלך בירושלים ובאחזיהו בנו אומר בן
 עשרים ושתים שנה אחזיהו במלכו ושנה אחת מלך. ובמקום אחר הוא אומר בן ארבעים ושתים
 שנה אחזיהו במלכו ושנה אחת מלך אמר רבי יוסי וכי אפשר [לו] לבן שיהא גדול מאביו שתי
 שנים אלא כיון *שהשיא אסא בנו לבתו של עמרי¹⁵ נגזרה¹⁶ (גזרה) על מלכות בית דוד

Ed. 4. לא. p. חמשה ושלשים. H. 3. בת עמרי. O. 2. ארבעה. h. H. O. 1.
 לשום e. adds 8. ואינו. H. O. 7. ויעמדו. H. 6. חמש עשרה. O. 5. מלך.
 ואינו נראה עד שתגיע מלחמת e. 10. משיח ובימות המשיח נראה. H. 9. אדם.
 שתיים. P.; תשע עשרה e. H.; שמונה עשרה. O. 12. למלך יהושפט Others 11.
 שהשיא אסא בתו של עמרי. H. P. 15. בשובם. P.; בחזירתם. O. 14. ובשכר. O. 13.
 נגזר. O. 16. שהשיא אסא לבנו בתו של עמרי. O.; ליהושפט בנו [P. לאשה].

שתכלה עם בית אחאב * וכן הוא אומר¹ ומאלהים היתה תבוסת אחזיהו וגו' ונפלו שניהם (בו ביום) זה עם זה [ביד יהוא]:

פרק י"ח. בימי יהורם בן אחאב היה רעב (גדול) בשמרון ז' שנים ובהן (היה) בן הדרד נלחם * עם ישראל². בשנה האחרונה קלל אלישע את גיחזי. וילך³ אלישע דמשק וימשח את חזאל למלך על ארם ושלח את יונה בן אמתו וימשח את יהוא ברמות גלעד. ויהי בהשפט יהוא וגו' (ויהי כבואם אל תוך העיר וגו') ויבקש את אחזיה וילכדהו וגו' ועתליה אם אחזיהו וגו' ותקח יהושבע וגו' ויהי אתה בית ה' וגו' ועליו הכתוב אומר כי יצפנני וגו' בצור ירוממני (מהו בצור ירוממני זה יהודע הכהן בן⁴ אדם שהוא דומה לצור) [ובשנה השביעית שלח יהודע ויקח את שרי המאות וגו'] וימשחהו⁵ ויאמרו יחי המלך וישמח כל עם הארץ וגו'. בן שבע שנים יהואש במלכו (בשנת שבע ליהוא מלך יהואש) וארבעים שנה מלך בירושלים. בשנת כ"ז⁶ ליהואש חזק⁷ את בדק הבית הרי קנה שנה משבנאו שלמה ועד שבדקו⁸ יואש. ויעש יהואש הישר בעיני ה' כל ימי יהודע הכהן. ויזקן יהודע וגו' משנולדה קלקלה⁹ בימי שלמה נולד יהודע המתקן¹⁰. ואחרי מות יהודע הכהן וגו' שעשה¹¹ (יואש) עצמו עז (שנא וישתחו ללמלך) אז שמע המלך אליהם:

פרק י"ט. יהוא מלך על ישראל כ"ח שנה. ויאמר ה' אל יהוא וגו' מי אמר לו כך¹² יונה בן אמתו. בימים ההם החל ה' וגו' מן הירדן מזרח השמש וגו'. בשנת עשרים ושלש שנה ליואש מלך יהואחז וגו' שבע עשרה¹³ שנה. בשנת שלשים ושבע¹⁴ שנה ליואש מלך יהודה מלך יהואש וגו' שש עשרה שנה¹⁵. ואלישע חלה את חליו וגו' היא השנה העשירית ליואש (מלך ישראל) מיכן אתה מחשב כמה שנים * פירנס אלישע את¹⁶ ישראל מיט' (שנה) ליהושפט ועד עכשיו היו¹⁷ יותר מששים שנה. בשנת שתים ליואש מלך ישראל מלך אמציה. בן עשרים וחמש¹⁸ שנה היה במלכו ועשרים ותשע שנה מלך. בשנת י"ז¹⁹ לאמציה הוא הכה את אדום בניא מלח וגו' ויהי אחרי בא וגו' ויחר אף ה' וגו'. ויהי בדברו אליו וגו' מה היא העצה * אשר יעץ²⁰ המקום עליו. ויועץ אמציה מלך יהודה וגו' וישלח יואש מלך ישראל וגו' אמרת הנה הכית וגו' ולא שמע אמציה וגו' וינגף יהודה לפני ישראל וגו' ואת אמציה וגו' וכל²¹ הזהב והכסף וגו'. בו בפרק מת יהואש ובא לו אמציה [ל]ירושלים ויחי אמציהו בן יואש וגו' ומעת אשר סר אמציהו מאחרי ה' וגו' (שלא שמע מה שאמר לו

¹ שנאמר. O. ² e. O. בישראל. ³ e. omits. ⁴ e. omits. ⁵ Some add
⁶ Some כ"ב. ⁷ O. בדק. ⁸ e. שחזק בדקו. ⁹ O. קללה. ¹⁰ O.
¹¹ O. כי עשה. ¹² O. נבואה זו. ¹³ H. שש עשרה. ¹⁴ H. ל"ח.
¹⁵ e. לו. ¹⁶ H. נתנבא אלישע על. ¹⁷ H. O. הרי; e. omits. ¹⁸ H. p. כ"ב.
¹⁹ H. י"ז. ²⁰ O. שיעץ. ²¹ O. ונטל.

הנביא) ויקשרו עליו קשר בירושלים וגו'. בן וחמשים ושתים שנה עווייהו במלכו ושש עשרה שנה וגו' ויהי לדרוש אלהים בימי זכריהו המבין וגו' * ובמה הצליחו¹ (אלהים) הוא בנה את אילת ושיבה ליהודה. [אחרי שכב המלך וגו'] ומה תל אחרי שכב המלך עם אבותיו אלא שמלך בימי אבותיו. דבר אחר מה יהורם ואחזיהו ויואש מתו מיתת תחלואים על ידי אחרים כג² אמציהו מת מיתת תחלואים על ידי אחרים. עווייהו וירבעם מלכו כאחת אלא שירבעם מלך בימי אביו שנה (אחת) שנ וירבעם ישב על כסאו. בשנת עשרים ושבע (שנה לירבעם מלך ישראל) מלך עזריה בן אמציה וגו' אפשר לומר כן והלא שניהם מלכו כאחת אלא³ שמלך מלכות מנוגעת וכן הוא אומר ויהי עווייהו המלך וגו' ואומר כלם נתיחסו בימי יותם מלך יהודה ובימי ירבעם מלך ישראל. אפשר לומר כן (והלא עווייהו קבר את ירבעם וגו' מלכים אחריו) אלא כל כה שנה שהיה עווייהו [המלך] מצורע יותם בנו (היה על בית המלך) שופט את עם הארץ. (ירבעם בן יואש מלך מא שנה). בשנת שלשים ושמנה שנה לעזריהו מלך יהודה מלך זכריה ובן ירבעם וגו' ששה חדשים. הוא דבר ה אשר דבר אל יהוא וגו' בני רביעים וגו':

פרק כ. הרי הוא אומר ונסתם גיא הרי כי יגיע גי הרים אל אצל וגו'. חזון ישעיהו בן אמוץ וגו' דבר ה אשר היה אל הושע וגו' דברי עמוס אשר היה וגו' דבר ה אשר היה אל מיכה המורשתי וגו' מלמד שכולן נתנבאו בפרק אחד אבל⁴ אי אתה יודע מי [הוא] קדם⁵ (את מי) [תחלה] * כיון שאמר⁶ תחלת דבר ה בהושע וגו'. ובעמוס הוא אומר שנתים לפני הרעש (* ובישעיהו הוא אומר בשנת מות המלך עווייהו וגו' והוא היה)⁷ ביום הרעש דכתיב⁸ וינועו אמות הספים וגו'. דבר ה אשר היה אל מיכה המורשתי בימי יותם וגו' מלמד שכולן קדמו את מיכה. חזון עובדיה וגו' אימתי היתה מלחמה זו בימי אמציה⁹ [מלך יהודה] ומלך אין באדום וגו' ומשנפלו אדומים בימי אמציהו¹⁰ לא העמידו מלך [* עד היום. ומשנפלו בימי אמציהו] ולא¹¹ זקפו ראש עד היום. ומשנפלו ארמים¹² כדבר¹³ אלישע לא עמדו אלא¹⁴ שנתעוררו בימי אחז ונפלו¹⁵. ומשנפלו פלשתים בימי חזקיהו לא * העמידו מלך¹⁶ עד היום [שנ הוא הכה את פלשתים וגו'] * ומשנפלו מלכי¹⁷ אשור בימי חזקיהו לא העמידו מלך [על הארץ] (עד היום)¹⁸ ומשנפלו¹⁹ מצרים ביד²⁰ נבוכדנצר לא נתנשאת עוד²¹ על הגוים (עד היום) שנ מן הממלכות וגו'²² ובני זרח וגו'. אלו (נביאים) [ש] נתנבאו

1 O. ומה היא הצלחה שהצליחו. 2 O. אף. 3 e. adds יש. 4 h. O. אם. וכן הוא O.⁸ ישעיהו נתנבא O.⁷ הרי הוא אומר O.⁶ שקדם H. O.⁵ במקומן ולא Ed.¹¹ יהושפט O.¹⁰ יהושפט h. H. O.⁹ אומר. 12 Some H. O.¹⁶ בימי סנחריב H. adds.¹⁵ עד H. O.¹⁴ בימי O.¹³ אדומים. 19 H. O. ומשנפלה O.¹⁸ e. omits from ומשנפלו, l. 24. מלך Some¹⁷ זקפו ראש. 20 H. O. בימי O.²⁰ e. omits.²¹ מן הממלכה תהיה שפלה O.²²

במצרים¹. ובני קרח וגו' אלו נתנבאו במדבר. וישלח ה' איש נביא וגו' זה היה פנחס. ויבוא איש אלהים אל עלי וגו' זה היה אלקנה. המה יסד דוד ושמואל הרואה באמונתם. אלו כד משמרות² כהונה ולויה. גד החוזה ונתן הנביא התקינו מעשה הבית עם דוד. אסף והימן וידותון נתנבאו בימי דוד³. אחיה [השילוני] אמר לשלמה הבית הזה וגו' ושכנתי בתוך בני ישראל וגו' ובאחרונה אמר לו יען אשר היתה זאת עמך וגו'. שמעיה אמר לרחבעם אל תעלו וגו'. ובאחרונה (כשברחו לפני⁴ שישק) היה דבר ה' אל שמעיה וגו' נכנעו לא וגו' (וכי שישק שמו והלא זבוב שמו שנ' ישרוק ה' לזבוב ולמה נקרא שמו שישק שהיה יושב ומשמר אימתי ימות שלמה שאין לנו כיוצא בו וכיון שמת שלמה בא ולקח אוצרות בית ה'). עדו (הנביא) נתנבא על המזבח (בבית אל) ויאמר מזבח וגו'. ועזריה בן עודד היתה עליו רוח אלהים ויצא לפני אסא וגו'. ובעת ההיא בא חנני הרואה וגו'. וגם ביד יהוא⁵ בן חנני וגו'. מיכיהו אמר לאחאב כה אמר ה' הראית את כל ההמון הגדול וגו' ובשנייה אמר לו לך והתחזק ודע וראה וגו' ובשלישי⁶ אמר לו יען אשר אמרו ארם אלהי הרים ה' וגו' ואיש אחד מבני הנביאים אמר אל רעהו וגו' (אמרו) זה היה מיכיהו. ובאחרונה אמר לו מי יפתה וגו'. ובימי יהושפט ויצא אל פניו יהוא בן חנני וגו' ויחזיאל⁷ בן זכריה בן בניה וגו' ויתנבא אליעזר בן דודוהו ממרישה וגו'. ובימי יהורם ויבא אליו מכתב וגו'. ובימי יהואש וישלח בהם נביאים להשיבם וגו'. ורוח אלהים לבשה את זכריה וגו' ובימי אמציה ואיש אלהים בא אליו לאמר המלך אל יבא וגו' ובאחרונה אמר לו ידעתי כי יעץ אלהים וגו' אמרו [זה] היה אמוץ [שנתנבא בימי אמציה] (אחיו)⁸. ובימי אחז ושם היה נביא לה עודד שמו וגו'. (יואל ו) נחום וחבקוק נתנבאו בימי מנשה ומפני שלא היה מנשה כשר לא נקראו על שמו *וכן הוא אומר⁹ וידבר ה' אל מנשה ואל עמו ולא הקשיבו ויבא ה' עליהם את שרי הצבא וגו'. דבר ה' אל צפניה בן כושי וגו'. דברי ירמיה בן חלקיהו [וגם איש היה מתנבא בשם ה' אוריה בן שמעיהו]. אשר היה דבר ה' אל יחזקאל בן בוזי וגו'. (כולם נתנבאו סמוך לחרבן). ברוך בן נריה ושריה בן נריה בן מחסיה ודניאל איש חמודות (כולם בימי נבוכדנצר). מרדכי (היהודי) [בלשן] וחגי זכריה ומלאכי כולם נתנבאו בשנת שתים לדריוש. (אתה) מוצא¹⁰ בהן עשרה¹¹ שנ' בהם איש האלהים *ואלו הן¹² משה ואלקנה ושמואל [הרמתי] דוד [המלך] שמעיה ועידו ואליהו [זכור לטוב] ואלישע מיכה ואמוץ¹³. שמואל וחנני נקראו רואים (שנ' בהם הרואה)¹⁴. יחזקאל ודניאל נאמר בהם¹⁵ בן אדם:

❖ סליק פרקא (ובבא מציעאה) ❖

¹ במדבר. H. ² משפחות. Some ³ H. has here עובדיה, and omits from אחיה to עדו, l. 8. ⁴ מפני. e. ⁵ H. adds בנו. ⁶ O. ובשלישית. ⁷ e. O. ויחזאל. ⁸ Also in H. ⁹ שנאמר. O. ¹⁰ H. ונמצא; O. תמצא. ¹¹ e. omits. ¹² והן. e. ¹³ e. adds עשרה. ¹⁴ e. הרואה הרואה. ¹⁵ O. להן.

פרק כא¹. באבינו אברהם נאמר² ועתה השב אשת האיש בי נביא הוא וגו'. ובשרה³ נאמר בת הרן אבי מלכה ואבי יסכה ומנין ש(כל ה)אבות והאמהות⁴ נקראו נביאים שנ ויתהלכו מגוי אל גוי ומממלכה אל עם אחר. אל תגעו במשיחי ובנביאי אל תרעו. ובמרים⁵ ותקח מרים הנביאה. * בדבורה נ⁶ ודבורה אשה נביאה. ובחנה נ ותתפלל חנה ותאמר עלץ לבי בה. ואביגיל נתנבא⁷ לדוד. וכן דוד אמר לה וברוך טעמך. ובחולדה * הוא אומר⁸ אל חולדה הנביאה. ובאסתר נ ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל וגו'. אלו (מח)⁹ [ה]נביאים (ו) [ה]נביאות שנתנבאו להן לישראל¹⁰. * ונכתבו בכתובים¹¹ ויש נביאים¹² כיוצאי מצרים ולא נכתבו (יכול מפני שהן מעוטין¹³ תל וחמשים איש מבני הנביאים הלכו וגו' יכול מפני שהן הדיוטות תל ויאמרו אליו הידעת כי היום ה לוקח את אדוניך מעל ראשך וגו' אדונינו אין כתוב כאן אלא אדוניך מלמד שכולן גדולים כאלהו ושקולים כאלישע) וכן משה אמר (מי יתן והיה לבבם זה להם ואומר) ומי יתן כל עם ה נביאים כי יתן ה את רוחו עליהם. ועובדיה אמר לאלהו הלא הוגד לאדני את אשר עשיתי בהרג איזבל את נביאי ה ואחביא מנביאי ה מאה איש וגו' חוץ * מה שהיו¹⁴ ביהודה ובנימין. ואליה אמר לאלישע שב נא פה כי ה שלחני עד בית אל ויצאו בני הנביאים אשר בית אל וגו' [אין נביאים פחות משנים] (שוב) אמר לאלישע¹⁵ [שב נא פה כי ה שלחני יריחו וגו' ויגשו בני הנביאים אשר ביריחו אין נביאים פחות משנים. אלישע]¹⁶ שב נא פה כי ה שלחני הירדנה וגו' וחמשים איש מבני הנביאים הלכו וגו' * [ללמדך] שאין לך (כל) עיר (ועיר)¹⁷ בארץ ישראל שלא היו בו¹⁸ נביאים [ומפני מה לא נתפרסמה נבואתן] אלא [ללמדך] (כל) נבואה * שהיתה לצורך¹⁹ הדורות²⁰ נכתבה [ושלא נצרכה לדורות] לא נכתבה. [יכול מפני שהן מועטין תל לו וחמשים איש מבני הנביאים הלכו ויעמדו מנגד מרחוק. יכול מפני שהן הדיוטות תל לו הידעת כי היום ה לוקח את אדוניך מעל ראשך לא אמרו אדונינו אלא אדוניך מלמד שחברים של אלהו היו ושקולין כנגד אלהו]²¹ ועליהם²² מפורש בשהש מה יפו דודיך אחותי כלה (מה טבו דודיך מיין וריח שמניך מכל בשמים) נפת תטופנה שפתותיך כלה (דבש וחלב תחת לשונך וגו'): באדם הוא אומר ויפל ה אלהים תרדמה על האדם וגו'. בנח הוא אומר (נח איש צדיק תמים היה בדרותיו את האלהים התהלך נח. ביפת הוא אומר) יפת אלהים ליפת. בשם הוא אומר (ברוך ה אלהי שם) על דברתי מלכי

¹ For H. see p. 33, chap. 5. ² O. everywhere הוא אומר for נ. ³ p. adds הוא. ⁴ O. ואמהות. ⁵ e. omits. ⁶ O. p. נתנבאה; e. נתנבאה. ⁷ e. נאמר. ⁸ h. p. שנתנבאו. ⁹ h. adds לדורות. ¹⁰ O. וכולן נתנבאו להן לכתוב. ¹¹ P. adds ויש נביאים. ¹² e. מועטין. ¹³ p. משהיו. ¹⁴ O. אלישע. ¹⁵ e. אשר בני הנביאים אשר. ¹⁶ e. שנתנבאו. ¹⁷ O. ביהודה ובנימין. ¹⁸ O. ביהודה ובנימין. ¹⁹ O. ביהודה ובנימין. ²⁰ Ed. שעה. ²¹ See ll. 8 to 10. ²² O. הוא.

צדק. בעבר הוא אומר (ושם האחד פלג) כי בימיו נפלגה הארץ: אלו נביאים שעמדו¹ לעולם² עד שלא בא³ אבינו אברהם לעולם. ומשבא⁴ אבינו אברהם (לעולם) בלעם ואביו ואיוב מארץ עוץ ואלפז התימני ובלרד השוחי וצופר הנעמתי ואליהוא בן ברכאל הבוזי. אלו נביאים שנתנבאו לאומות העולם עד שלא ניתנה (ה)תורה לישראל. אבל משנתנה תורה לישראל פסקה רוח הקדש⁵ מן האומות וכן במשה הוא אומר ובמה יודע אפוא כי מצאתי חן בעיניך וגו' (מנין שעשה הקב"ה רצונו שנ') הנה אנכי כורת ברית וגו' [מלמד] (באותה שעה) פסקה⁶ רוח הקדש⁷ מן האומות [ונתנה לישראל]:

פרק כ"ב.⁸ שלום (בן יבש) הרג את זכריהו ומלך אחריו ירח ימים בתרצה (ויעל מנחם בן גדי מתרצה וגו') בשנת שלשים ותשע שנה לעזריהו⁹ מלך יהודה מלך מנחם בן גדי על ישראל עשר שנים [בשמרון]¹⁰. בשנת חמשים שנה לעזריה מלך יהודה מלך פקחיה בן מנחם וג' שנתים. בשנת חמשים ושתים שנה לעזריה וג' מלך פקח בן רמליהו וג' עשרים שנה. בשנת שתים לפקח וג' מלך יותם בן עוזיהו. בן כה' יותם במלכו ושש עשרה שנה מלך בירושלים. בשנת שבע עשרה שנה לפקח מלך אחז. בן עשרים שנה אחז במלכו ושש עשרה שנה מלך בירושלים¹¹. בשנת י"ז לפקח ויהרג פקח בן רמליהו ביהודה מאה ועשרים אלף ביום אחד וגו'. כי הכניע ה' את יהודה בעבור אחז מלך וגו' ויהרג זכרי גבור אפרים וגו' וישבו ישראל מאחיהם מאתים אלף וגו'. בשנת עשרים¹² לפקח [שהיא שנת שלש לאחז] היה ויהי בימי אחז וגו' ויגד לבית דוד לאמר וגו' ויאמר ה' אל ישעיהו וגו' ואמרת אליו וגו' יען כי יעץ וגו' נעלה ביהודה ונקיצנה וגו' כה אמר ה' אלהים וגו'. באותה שעה ויקח אחז את הכסף וגו' וישמע אליו מלך אשור וגו'. בשנת עשרים לפקח בא תגלת וגו'. נטל עגל הזהב שבדן והלך לו. * וכן הוא אומר¹³ ויבא אליו¹⁴ תלגת פלנאסר מלך אשור ויצר לו [ולא חזקו ולא לעזרה לו] * שכבר מה¹⁵ שאמר לו הנביא אל תירא משני זנבות גו' [כי חלק אחז את בית ה' וגו' כי שמע מה שאמר לו הנביא] לא תקום ולא תהיה. באותה שעה¹⁶ ויקשר קשר הושע בן אלה וגו'. בשנת עשרים ליותם בן עוזיהו [ש] היא שנת ארבע לאחז (היתה). [וכי] איפשר לומר כן אלא שהיתה גזירה גזורה מימי יותם. דא' שרצה הכתוב למנות ליותם בקבר ולא לאחז בחיים. עליו עלה שלמנאסר מלך אשור ויהי לו הושע עבד וגו' נמצא אחז מלך יהודה והושע [בן אלה] מלך ישראל משועבדים¹⁷ למלך אשור ה' ¹⁸ שנים. בשנת

¹ O. שנתנבאו. ² e. בעולם. ³ O. עמד. ⁴ O. אבל משעמד. ⁵ h. הקב"ה.
⁶ O. שפסקה. ⁷ h. הקב"ה. ⁸ H. כ"ב. ⁹ H. לעוזיהו. ¹⁰ In H.
¹¹ H. has here the words (so) בשנת א' (l. 12) to בשנת (l. 13). ¹² p. עשרה. ¹³ O.
 ואומר. ¹⁴ Some עליו. ¹⁵ So MS. for שכבר במה? ¹⁶ O. הפרק.
¹⁷ H. משתכרים. ¹⁸ O. שמונה.

שתים עשרה לאחו ויער ה' אלהי ישראל את רוח מלך אשור וגו' נטל עגל הזהב שבבית אל והלך לו לקיים מה שנ' גם אותו לאשור יובל. ו' נהוראי אומר משום ר' יהושע הרי הוא אומר כה אמר ה' כאשר יציל הרועה מפי הארי שתי כרעים או בדל און וגו' אלו [עשרת]¹ השבטים שנ'מכו² על חזקיהו מלך יהודה ועל יהודה ועל בנימין ופלטו עמהם] (מכל ישראל) בפאת מטה מלמד שלא *נשתיירו בהן³ *אלא אחד משמנה שבהן ושאר העם⁴ היכן היה⁵ בדמשק לקיים מה שנ' והגלית אתכם מהלאה לדמשק וגו'. אותה שעה *כיון שראה⁶ הושע בן אלה שגלו עגלי הזהב עמד והעביר [*את] פרדסאות⁷ שהושיב ירבעם בן נבט על התחומין⁸ שלא לעלות⁹ [ישראל] לירושלים¹⁰. שבכל מלכי ישראל הוא אומר וילך בדרכי¹¹ ירבעם בן נבט ובחטאותיו ובהושע¹² הוא אומר¹³ רקלא כמלכי ישראל אשר היו לפניו. [עליו עלה שלמנאסר] אלא מפני מה נתחתם¹⁴ גור דינם¹⁵ [של ישראל] לגלות (בימיו) מפני שהיו תולין את הקללה¹⁶ במלכיהם¹⁷ [לקיים מה] שנ' אני ידעתי אפרים וישראל לא נכחד ממני וגו'. (אותה שעה) כיון שראה הושע [ש]פניו של מלך אשור לעלות ולהגלות¹⁸ את ישראל פעם ג' הלך ונסמך על מלכי מצרים [שכן הוא אומר] בשנת *שתים עשרה¹⁹ לאחו מלך יהודה הושע בן אלה על ישראל. בשנת תשע [ר' יוסי אומר] איפשר לומר כן והלא [היו לו ח' שנים משהרג את פקח מלך תחתיו]²⁰ *אלא מה²¹ תל' תשע (שנים ט' שנים) למרדו. וכן הוא אומר וימצא מלך אשור בהושע קשר וגו' ויהי בשנה הרביעית למלך חזקיהו היא *השנה השביעית²² להושע בן אלה מלך ישראל עלה שלמנאסר וג' על שמרון ויצר עליה וילכדה מקצה ג' שנים. בשנת שש [לחזקיהו] היא שנת תשע למרדו של הושע בן אלה נלכדה שמרון. ויגל מלך אשור את ישראל וגו' ויתשם מעל אדמתם. ויבא מלך אשור מבבל וגו' *דיניא ואפרסתכיא וטרפליא אפרסיא ארכויי בבליא שושנכיא דהיא עלמיא²³ ושאר אומיא וגו' (וירשו את שמרון וישבו בעריה):

פרק כג. ויהי בארבע עשרה שנה למלך חזקיהו עלה סנחריב וגו' שמנה שנים שהה²⁴ בין גלות ראשונה לשנייה ושמנה²⁵ שנים שהה²⁶ בין גלות שנייה לשלישית. *ועוד שהה²⁷ שמנה שנים ועלה²⁸ (על יהודה) [אל המלך צדקיהו] לקיים מה שנ' כעת הראשון הקל ארצה

1 O. נשתייר מישראל. H. מהם; O. שנודמנו. H. קצת עשרת. H.
 2 O. כשראה. O. הוא.
 3 O. בדרך. O. לרגל.
 4 O. יעלו.
 5 O. הדרכין.
 6 O. הפרדסיאות.
 7 O. אכל בהושע.
 8 H. אלה בן אלה.
 9 e. דינו.
 10 e. הקלקלה.
 11 e. במלכותם.
 12 H. O. נחתם.
 13 e. תשע.
 14 Ed. הוא מלך משנת ארבע לאחו.
 15 O. ומה.
 16 So O.; others שנת שבע.
 17 O. omits the last three words.
 18 O. שנה.
 19 O. ושאה עוד.
 20 P. שעלה.
 21 H. שהיו.
 22 O. ועוד שמונה.

זבולון וארצה נפתלי והאחרון הכביד וגו'. אמר ר' יהושע בן קרחה¹ טעות גדול² טעה סנחריב. אחרי הדברים והאמת האלה וגו'. באותה שעה שלח תרתן לאשדוד [שנ] בשנת בא תרתן אשדודה וגו' שטף עמונים ומואבים [וערביים] שהיו מסייעין אותו כשצר על שמרון ג' שנים (לקיים מה שנ' ועתה דבר ה' לאמר בשלש שנים) כשני שכיר וגו' באותה שעה וישלח³ מלך אשור את רבשקה וגו' ויצא אליו אליקים בן חלקיהו אשר על הבית וגו' ויבאו עבדי המלך חזקיהו אל ישעיהו ויאמר אליהם ישעיהו וגו' הנני נתן בו רוח ושמע שמועה וגו' מה שמועה שמע וישמע אל תרהקה מלך כוש וגו'. שטף שבנא הסוכן⁴ וסיעתו⁵ [והוליכן זקוקים] והלך [לו] לכוש * ונטל חמדת⁶ כל הארצות⁷ ובא לו לירושלים⁸ לקיים מה שנ' יגיע מצרים וסחר כוש וגו' יגיע מצרים זה (חיל) פרעה מלך מצרים. וסחר כוש זה תרהקה מלך כוש. וסבאים אנשי מידה אלו חיילות שלהן. עליך יעבורו זו ירושלים. ולך⁹ יהיו (כבר) מושלמין לך. אחריו ילכו זה חזקיהו. בזיקים יעבורו זו בכירומנקיא¹⁰. אליך ישתחוו אליך יתפללו שהן¹¹ נותנים¹² שבחו של הקב"ה (* בתוכך) ואומרים¹³ אך¹⁴ כך אל וגו' באותה שעה וישלח מלך אשור את תרתן ואת רבשקה וגו' ויקראו אל המלך וגו' וישלח ישעיהו בן אמוץ וגו' זה הדבר וגו' את מי חרפת וגדפת וגו' ביד מלאכך וגו' אני קרתי וגו' [אותה שעה] ויהי בלילה ההוא וגו' וכולן¹⁵ (מלכים) קשורי¹⁶ כתרים¹⁷ בראשיהן [וכולן ראשי לגיונות היו]. לפני מפלתו של סנחריב (חלה חזקיהו) שלשה ימים¹⁸ רבי יוסי אומר יום שלישי לחליו של חזקיהו היתה¹⁹ [יום] מפלתו של סנחריב ועמדה לו חמה כמו²⁰ שעמדה (לו)²¹ לאחו [אביו] שנ' הנני משיב את צל המעלות וגו' [אותו היום עלה בית ה'] בו ביום נסע סנחריב עשר מסעות [שכן הוא אומר] בא על עיית וגו' עברו מעברה וגו' צהלי קולך וגו' נרדה מדמנה וגו' עוד היום בנוב לעמוד. (ש)תמצא (אומר בו ביום נסע בו) [אותן עשר מסעות]. * באחת עשרה ביובל בשנה הרביעית בשבוע עלה סנחריב²² וכן²³ הוא אומר וזה לך האות אכול השנה ספיה וגו' שעלה²⁴ בפרס²⁵ הפסח ולא יכלו²⁶ לזרוע ואכלו ספיהם²⁷ ובשנה השנית שחים שגדעו הלגיונות האילנות ובשנה השלישית²⁸ זרעו וקצרו וגו' מלמד שלא נשתייר בשבוע * אלא [אותה] שנה²⁹ לאחר מפלתו של סנחריב עמד חזקיהו

1. וכל סיעתו O. 2. גדולה e. 3. Some שלח. 4. הסופר H. 5. O. סיעתו.
 6. H. בטר חרדת. 7. האוצרות O. 8. לכוש H. 9. אליך H. 10. O. ברברא.
 11. Some הן. 12. מתנין O. 13. H. במצרים והן. 14. אין H. 15. הללו כולן O. 16. קשורי O.; קשורים e. 17. e. בתגים.
 18. O. has here חלה. 19. O. היה. 20. e. כשם; כדרך O. 21. h. שירדה לו.
 22. O. שכן. 23. O. בארבעה לשבוע שהוא אחת עשרה ליובל היתה מפלתו של סנחריב.
 24. O. שעלו. 25. O. בערב; h. בפרק. 26. O. הספיקו. 27. O. ספיהן.
 28. Some. 29. Ed. אלא שנה אחת.

ופטר את האוכלוסין שבאו עמו בקילורין¹ וקבלו עליהם מלכות שמים לקיים מה שנזכר ביום ההוא יהיו חמש ערים וגו' מדברות שפת כנען וגו'. הלכו ובנו מזבח² והיו מקריבין עליו³ עולות⁴ [ומקטירין עליה] * לשם שמים⁵ שנזכר ביום ההוא יהיה מזבח לה וגו' והיו מתפללין ומשתחוין אל ירושלים שנזכר ואלו ישתחוו אליך יתפללו. קודם⁶ ביאתו של סנחריב (סתם חזקיהו את מימי גיחון שנזכר) ויועץ עם וגו' והוא יחזקיהו סתם את מוצא וגו'. יחזקיהו מלך בן עשרים וחמש שנה וגו':

פרק כ"ז.⁷ בן שתיים עשרה שנה מנשה במלכו וגו'. בשנת כ"ב למנשה גלה * מנשה לבבל [הוא]⁸ ופסלו של מיכה עמו (שנזכר)⁹ ויקימו להם בני דן את הפסל וגו' עד יום גלות הארץ. * וכהצר לו חלה את פני ה' וגו'¹⁰ * נמצא מנשה עשה תשובה [בן] לנז שנה לפני מיתתו¹¹. בן עשרים ושתיים¹² שנה אמון במלכו ושתי שנים וגו' ויעש הרע וגו' כי הוא אמון הרבה אשמה וגו' בער¹³ תורה¹⁴ מישראל. בן שמנה שנים¹⁵. יאשיהו במלכו ושלושים ואחת שנה מלך בירושלים וגו' ויהי בשמונה עשרה שנה וגו' [אותה השנה היתה תחלת היובל]¹⁶ אותה שנה¹⁷ נמצא סת¹⁸ בבית ה' ואותה שנה¹⁹ בדק (יאשיהו) את הבית²⁰. הרי מאתים וי"ח²¹ שנה משבדקו²² יואש ועד שבדקו יאשיהו. ולמה²³ נבדק מהרה בימי יואש כי עתליהו המרשעת בניה פרצו את בית האלהים וגו' * ואותה שנה²⁴ עשה יאשיהו תשובה וכמוהו לא היה לפניו מלך אשר שב וגו'. יאשיהו גנז [את]²⁵ הארון שנזכר ויאמר ללויים המבינים לכל ישראל הקדושים לה תנו את ארון הקודש וגו'. בימיו עלה פרעה נכה מלך מצרים וגו' וישלח אליו מלאכים לאמר מה לי ולך וגו' ולא הסב יאשיהו וגו' ויורו המורים למלך יאשיהו וגו' ויעבירוהו עבדיו וגו' * ועליו קונן ירמיהו רוח אפנו משיח ה' נלכד בשחיתותם וגו'²⁶ ויקח עם הארץ וגו'. בן עשרים ושלוש²⁷ שנה יהואחז במלכו ושלושה חדשים מלך בירושלים. ויאסרהו מלך מצרים וימליך מלך מצרים את אליקים אחיו וגו'. בן עשרים וחמש שנה במלכו ואחת עשרה שנה מלך בירושלים וגו' נמצא יהויקים גדול מאחיו²⁸ [יואחז] שתי שנים. בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה * אשר דבר²⁹ ירמיה הנביא על כל עם יהודה וירושלים (כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל)³⁰ שובו נא איש

¹ H. בקולרין. ² H. O. במה. ³ O. עליה. ⁴ O. קרבן. ⁵ O. לשמים.
⁶ O. לפני. ⁷ d. פרק כ"ז. ⁸ d. omits from מנשה. ⁹ d. like edition.
¹⁰ d. omits from וכהצר. ¹¹ d. הא למדנו שעשה תשובה לשלוש שנים. ¹² Some after
ה, l. 13; some כ"ג. ¹³ O. שביער. ¹⁴ d. את התורה. ¹⁵ O. שנה. ¹⁶ d. like O.
¹⁷ d. השנה. ¹⁸ O. הספר. ¹⁹ d. השנה. ²⁰ e. חזק יאשיהו בדק הבית. ²¹ d. כ"ב.
²² e. משחוק בדקו. ²³ H. O. ומפני מה. ²⁴ d. באותה שעה. ²⁵ d. like O.
²⁶ d. omits from ועליו, l. 19. ²⁷ d. וב. ²⁸ d. מיהואחז; H. מיהוא. ²⁹ d. אמר.
³⁰ So nearly all MSS.

מדרכו הרעה ומרוע מעלליכם וגו' ¹ [*מלמד] ² שהוכיחן פעמים רבות ולא שמעו (וחזר ונתנבא עליהם) * כה אמר ה' אם ³ לא תשמעו ונתתי את הבית הזה כשילה וגו' (בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיהו מלך יהודה וגו') ⁴ [ובאותו הפרק אמר ירמיה הנביא] כה אמר ה' אלי עשה לך מוסרות וגו' כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל וגו' אנכי עשיתי את הארץ וגו' אנכי נתתי את כל הארצות האלה ביד נבוכדנאצר מלך בבל עבדי וגו' ועבדו אותו וגו' והיה הגוי והממלכה וגו' באותה שעה ⁵ הרג ⁶ יהויקים את אוריה שנ' ויוציאו את אוריהו ממצרים ויביאהו אל המלך ויכהו בחרב וגו'. (וכשם שנתנבא אוריה כך נתנבא ירמיה אלא אך יד אחיקם בן שפן וגו') אשר היה דבר ה' אל ירמיה הנביא על הגוים למצרים על חיל פרעה נכו וגו'. [אותה] שנה (ראשונה) כבש ⁷ [את] נינוה שנייה כבש ⁷ (את) יהויקים. ויהי לו יהויקים עבד שלש שנים וגו' ולא יסף מלך מצרים לצאת וגו' בשנת ארבע ליהויקים נתחתם גזר דינן של ישראל לגלות [בשנת ארבע ליהויקים נתחתם גזר דינן של אומות העולם לשתות כוס החמה שנ' קח] (ועל ירושלים לשתות) את * כוס היין החמה ⁸ [הזאת מידי והשקיתה אותו את כל הגוים]:

פרק כ"ה. בשנת שלש למלכות יהויקים מלך יהודה בא נבוכדנאצר מלך בבל ירושלים ויצר עליה. איפשר לומר כן והלא הוא מלך בשנת ארבע ליהויקים ומה תל' (בשנת שלש ליהויקים אלא) שנת שלש למרדו. (במקרא ⁹ אחד הוא אומר בשנת שבע) ובמקרא ¹⁰ אחר הוא אומר בשנת שמנה מה תל' שנת שבע ומה תל' שנת שמנה משמלך ¹¹ ושנת שבע לכיבוש ¹² יהויקים (ויתן ה' בידו וגו' ובמקום אחד הוא אומר קבורת חמור וגו' ובמקום אחר הוא אומר) ויאסרהו בנחשתים (וגו' אלא מלמד שכיון שאסרו) מיד מת באסוריו ¹³ [לקיים מה שנא' קבורת חמור יקבר] (והוציאו וגררו לקיים מה שנ') סחוב והשלך וגו'. [בן שמנה עשרה שנה יהויכין במלכו גו'. ויעש גו'. בעת גו'. ויבא גו'. ויצא גו'] והגלה את ירושלים ואת השרים וגו' עשרת אלפים גולה יהודים נפש שלשת אלפים וגו' ומבנימין ושאר שבטים שבעת אלפים. הכל גבורים עושי מלחמה. וכי מה גבורה ¹⁴ (בבני אדם המהלכין ¹⁵ בגולה ומה מלחמה) עושין בני אדם (הזקוקין ¹⁶ בזיקין) ונתונים ¹⁷ בשלשלאות [של ברזל ומה מלחמה עושין בני אדם שזקוקין בזיקים והולכין בגולה] אלא [גבורים] ¹⁸

¹ e. from אמר, p. 57, note 29, in brackets. ² d. like O. ³ H. למדנו שהוכיחן. ⁴ e. omits from שהוכיחן ואם (דברים רבים. also d. O. ולא שמעו וחזר והוכיחן ואם l. i. ⁵ h. O. שנה; e. omits the two words. ⁶ e. והרג. ⁷ O. עלה וכבש. ⁸ e. למלכות. H. שמלך. ⁹ e. ובמקום. ¹⁰ e. במקום. ¹¹ e. ובמקום. ¹² O. שכיבש. ¹³ O. באוסרו. ¹⁴ e. גבורים. ¹⁵ p. מהלכין. ¹⁶ e. והנתונים. ¹⁷ O. שנתונים; p. והנתונים. ¹⁸ Ed. הכל.

* גבורי תורה¹ שנ² ברכו ה' מלאכיו גבורי כח עושי מלחמה וגו' (שהיו) נושאי³ (ונותנין) במלחמתה⁴ של תורה שנ⁵ על כן יאמר בספר מלחמות ה' את והב וגו'. ומתוכן⁶ החרש והמסגר אלף. * חרש (ש) אחד [מהן] מדבר והכל⁷ שותקין⁸ [כמה שנ החרשו אלי איים] מסגר (ש) הכל יושבין לפניו ולמידין ממנו⁹ בענין¹⁰ שנ (ופתח ואין סוגר) וסגר ואין פותח. אילי הארץ אלו חורי יהודה ובנימין ועליהן הכתוב אומר כה אמר ה' כתאנים הטובות האלה כן וגו'. בן שמנה¹¹ שנים יהויכין במלכו ושלשה חדשים ועשרת¹² ימים מלך בירושלים. ובמקום¹³ אחר הוא אומר בן שמנה עשרה שנה יהויכין במלכו ושלשה חדשים מלך בירושלים. מה תל [שנת] ¹⁴ שמנה ומה תל [שנת] ¹⁴ שמנה עשרה. (בן שמנה כשמלך) * ומשמלך שמנה עשרה¹⁵ [ושמנה] לכשנחתם¹⁶ גזר דינו לגלות¹⁷ ועליו אמר נבוכדנצר מכלב (א) ביש (א) גור (א) טב (א) לא נפיק¹⁸. בחצי (ה) יובל גלה יהויכין. בשנה הרביעית בשבוע. וכן הוא אומר * ולתשובת השנה שלח המלך נבוכדנצר ויביאהו בבבל עם כלי חמדת בית ה'. (ואלו הן כלי חמדת¹⁹ בית ה' זה הארון)²⁰ וימלך מלך בבל את מתניה דודו תחתיו ויסב את שמו צדקיהו. בן עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו וגו' ויהי בשנה ההיא בראשית ממלכת צדקיהו מלך יהודה בשנה הרביעית בחדש החמישי אמר אלי חנניה בן עזר הנביא וגו' כה אמר ה' צבאות לאמר שברתי את עול מלך בבל בעוד שנתים ימים אני משיב וגו'. מי הטעה את חנניה נבואה שנתנבא ירמיה הנביא על עילם (לענין²¹ שאמר) כה אמר ה' הנני שובר את קשת עילם ראשית גבורתם וימת חנניה הנביא בשנה ההיא בחדש השביעי. [בראשית ממלכת יהויקים בן יאשיה מלך יהודה] ואלה דברי הספר אשר שלח ירמיהו הנביא מירושלם וגו' כה אמר ה' צבאות אלהי ישראל לכל הגולה וגו' בנו בתים וישבו וגו' קחו נשים והולידו בנים ובנות וגו' ודרשו את שלום העיר וגו' ואומר לפי מלאת לבבל שבעים שנה אפקוד אתכם וגו'. בשנה הרביעית (לצדקיהו) ירד להקביל פני נבוכדנצר מלך בבל בבבל²² ושריה [שר מנוחה] עמו וחזר ובא לו למלכותו לירושלים:

פרק כו²³. ויהי בשלשים שנה וגו' (היו) שלשים שנה משנמצא הספר בית ה'. ברביעי בחמשה לחדש וגו' היה היה דבר ה' וגו' ואבא אל הגולה תל אביב וגו' ואשב שם שבעת

מלחמתה. O. ⁴ עושי. O. ³ וכן הוא אומר. O. ² גבורים בתורה. e. ¹
 H. ⁸ וכולן. p. ⁷; H. omits. ומה תלמוד לומר. O. ⁶ שכן הוא אומר. O. ⁵
 לקיים מה. O. ¹⁰ הימנו. O. ⁹ חרש מאחר שאחד מדבר הכל כחרשין וכולן שותקין
 שמונה עשר של. h. ¹⁵ בשנת. d. ¹⁴ ובמקרא. p. ¹³ וישה. O. ¹² d. ¹¹
 אלא שנת ה' משמלך ושנת. d. ¹⁷ משנחתם. h. O. ¹⁶ שמנה עשרה שמלך. O. ; מלך
 חמד רב. So e. ; ¹⁹ יפוק. O. ¹⁸ לכלות. e. ; יח משנחתם גזר דינו לגלות
 בבבל. O. ²² לענין שנ. e. omits ; d. ²¹ ולתשובת, l. ii. from
 No chapter ²³ in H. ; d. ²⁰ in H. ; d. ²³

ימים משמים בתוכם. לאחר שבעת¹ ימים נאמר לו² שכב על צדך וגו' ואני נתתי לך את שני עונם וגו' מלמד שהיו [בית] ישראל מכעיסין לפני³ הקב"ה⁴ משנכנסו לארץ ועד שיצאו⁵ ממנה⁶ (שצ' שנה). וכלית את אלה ושכבת על צדך הימני וגו' מלמד שהיו בית יהודה מכעיסין לפני הקב"ה⁷ משגלו עשרת השבטים ועד שחרבה ירושלים מ' שנה (נמצאו) כולם⁸ ה'ל שנה. ויהי בשנה הששית בששי בחמשה לחדש אני יושב בביתי וגו' (מלמד שהיתה) אותה שנה מעוברת⁹. (ותפל עלי שם יד ה') * באותה שעה¹⁰ הראהו¹¹ (המקום) ליחזקאל כבוד השכינה שמסתלק(ה)¹² מתוך¹³ הבית. וישאו הכרובים את כנפיהם וירומו מן הארץ וגו'. (ואומר) ויעל כבוד ה' מעל תוך העיר וגו'. * אתה מוצא¹⁴ אותם עשר מסעות לשכינה. ויהי בשנה השביעית בחמישי בעשור¹⁵ לחדש באו אנשים¹⁶ מזקני ישראל וגו'¹⁷. ויהי דבר ה' אלי לאמר בן אדם דבר אל זקני ישראל וגו' הלדרוש אותי וגו' התשפוט אותם וגו' * באותה שעה¹⁸ כרת [המלך] צדקיהו ברית את כל העם וגו' לשלח איש את עבדו וגו' וישובו אחרי בן וישיבו וגו' (ואומר) העגל אשר כרתו לשנים ויעברו בין בתריו למרוד במקום. (שתמצא אומר אלו ואלו מתוך מרד). * באותה שעה¹⁹ מרד צדקיהו במלך בבל והלך וסמך²⁰ על מלכי מצרים. כשתמצא לומר [אלו מתוך מרד ואלו מתוך מרד] אלו נסמכו על מלכי מצרים ואלו נסמכו על מלכי מצרים. אלו גלו שלש גליות ואלו גלו שלש גליות. אלו עשו ג' שנים במצודה ואלו²¹ עשו ג' שנים במצודה. אלו אכלו בשר בנים ובנות ואלו אכלו בשר בנים ובנות. * וכן הוא אומר²² בדרך אחותך הלכת ונתתי כוסה בידך וגו' בשנה השמינית לצדקיהו בא חיל מלך בבל על ירושלים וחיל פרעה יצא ממצרים וגו' * וחיל פרעה שטף עזה וחזר²³ למצרים²⁴. ויהי דבר ה' אלי בשנה התשיעית בחדש העשירי בעשור לחדש לאמר. בן אדם כתוב לך את שם היום את עצם היום הזה סמך מלך בבל אל ירושלים. (בעצם היום הזה) בעשרה בטבת. בשנה העשירית בעשירי בשנים עשר לחדש היה דבר ה' אלי לאמר. בן אדם שים פניך אל פרעה מלך מצרים והנבא עליו ועל מצרים כלה. [אותה השנה באותו הפרק]²⁵ הנה חנמאל בן שלום דורך (בא אליך לאמר קנה לך את שדי אשר בענתות כי לך משפט הגאלה לקנות) ויבא אלי חנמאל בן דודי (כדבר ה' אל חצר המטרה ויאמר אלי קנה נא את שדי אשר בענתות אשר בארץ בנימין כי לך משפט הירושה

¹ O. שבעה. ² O. ליחזקאל. ³ e. את. ⁴ O. המקום. ⁵ H. שגלו.
⁶ O. הימנה. ⁷ O. המקום. ⁸ O. וכולם; H. וכולם תמצאם. ⁹ O. follows
היתה. ¹⁰ O. אותה שנה. ¹¹ e. הראהו. ¹² e. שנסתלקת. ¹³ O. מן.
¹⁴ O. תמצא. ¹⁵ Others בעשרים. ¹⁶ e. באו חמשים איש. ¹⁷ h. on
the margin לעבור שנועדו משמע שנועדו. ¹⁸ h. H. O. אותה שנה.
¹⁹ O. אותה שנה. ²⁰ O. ונסמך. ²¹ O. ולאילו. ²² O. לקיים מה שנאמר.
²³ O. והלך לו. ²⁴ e. omits from וחיל, l. 18. ²⁵ Ed. אותו הזמן.

ולך הנאולה וגו' ואדע כי דבר ה' הוא). ויהי באחת עשרה שנה בראשון בשבעה לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם את זרוע פרעה מלך מצרים שברתי וגו' ויהי באחת עשרה שנה בשלישי באחד לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם אמור אל פרעה מלך מצרים ואל המונו אל מי דמית בגדלך. ויהי בעשתי עשרה שנה באחד לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם יען אשר אמרה צור על ירושלם האח נשברה דלתות העמים נסבה אלי אמלאה החרבה. בג' בתשרי אחר חורבן הבית נב' יום [בא ישמעאל בן נתניה] והרג את¹ גדליה בן אחיקם בן שפן [הוא] והיהודים אשר (היו) [אתו] במצפה ושאר הפלטה הלכה² למצרים וירמיה וברוך עמהן. ויהי בשתי³ עשרה שנה בעשירי בחמשה לחדש לגלותנו בא אלי הפליט מירושלם לאמר הוכתה העיר. ויהי בשתי עשרה שנה בשני עשר לחדש באחד לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם שא קינה אל פרעה מלך מצרים ואמרת אליו כפיר גוים נדמית. ויהי בשתי עשרה שנה בחמשה עשר לחדש היה דבר ה' אלי לאמר בן אדם נהה על המון מצרים והורידהו. אותה שעה⁴ הראה (הקב"ה) יחזקאל⁵ שהאומות נדונין לבאר⁶ שחת. בשנת כ"ג לנבוכדנצר נתנה צור בידו ושטף את כל היהודים שהיו בעמון ומואב (וב) סביבות ארץ ישראל נפש תשמה. בשנת כ"ז לנבוכדנצר נתנה מצרים בידו ונשא המונה ושלל שללה ובזו ביזה והיתה שכר לחילו. והגלה ירמיה וברוך [עמהן] לבבל. בעשרים וחמש שנה לגלותנו בראש השנה בעשור לחדש בארבע עשרה שנה אחר אשר הוכתה העיר בעצם היום הזה היתה עלי יד ה' ויבא אותי שמה. אותה שעה⁷ הראה⁸ הקב"ה ליחזקאל (במראה את) תבנית הבית * לעתיד לבוא⁹:

פרק כ"ז. [בן עשרים ואחת שנה צדקיהו במלכו ואחת עשרה שנה מלך] ויהי בשנה התשיעית למלכו בחדש העשירי¹⁰ בעשור לחדש בא נבוכדנצר וגו' על ירושלם ויחנו עליה ויבנו עליה דיק סביב ותבא העיר במצור עד עשתי עשרה שנה¹¹ למלך צדקיהו. בחדש הרביעי בתשעה לחדש ויחזק הרעב בעיר ולא היה לחם לעם הארץ ותבקע העיר וכל אנשי המלחמה יברחו ויצאו מהעיר לילה דרך שער בין החומות אשר על גן המלך וכשדים על העיר סביב וילכו דרך הערבה וירדפו חיל כשדים אחרי המלך וישיגו את צדקיהו בערבות יריחו וכל חילו נפוצו מעליו. ויתפשו את המלך ויעלו אותו אל מלך בבל רבלתה בארץ חמת וידבר אתו משפטים וישחט מלך בבל את בני צדקיהו לעיניו וגם את כל שרי יהודה שחט ברבלתה ואת עיני צדקיהו עור ויאסרהו בנחשתים ויביאהו מלך בבל בבלה ויתנהו בית הפקודות עד יום מותו. כל עשרים ושמונה ימים¹² היה מקרקר [קיר] ושוע אל ההר וכן הוא אומר

ליחזקאל O. ⁵ שנה O. ⁴ בעשתי P. ³ הלכו e. O. ² נהרג Ed. ¹
 שעתיד להיות P. ⁹ הראהו O. ⁸ שנה O. ⁷ בבאר O. ⁶
 יום e. O. ¹² Others ¹¹ למלך (צדקיהו) בעשירי

* בחדש החמישי¹ בשבעה לחדש היא שנת תשע עשר² שנה למלך נבוכדנאצר מלך בבל. ובמקום³ אחר (הוא) אומר בעשור לחדש (ואומר) בשנת⁴ שמנה עשרה לנבוכדנאצר. מה תל תשע עשרה ומה תל יה (אלא) תשע עשרה (מ)שמלך ושמנה עשרה לכבוש⁵ [את] יהויקים. מה תל בשבעה לחדש ומה תל בעשור [לחדש] (ואם נאמר בעשור למה נאמר בשבעה אמור מעתה) בשבעה [לחדש] נכנסו גוים להיכל ונטלו את הים⁶ ואת המכונה⁷ ואת העמודים והיו מקרקרין⁸ בו שביעי שמיני ותשיעי עד שפנה⁹ היום [תשיעי] (שנ קדשו עליה מלחמה קומו ונעלה וגו אוי לנו כי פנה היום כי ינטו צללי ערב) עם חשיכה הציתו בו את האור (והיה) נשרף¹⁰ בעשור לחדש. ועל אותו הדור הוא אומר כי ידעתי את יצרו וגו (ואומר) כי אנכי ידעתי את מריך וגו כי ידעתי אחרי מותי כי השחת וגו. וכן בצדקיהו הוא אומר וגם במלך נבוכדנאצר מרד אשר השביעו וגו גם כל שרי הכהנים והעם הרבו למעול וגו וישלח ה' אלהי אבותיהם וגו ויהיו מלעיבים במלאכי אלהים. ויעל עליהם את מלך כשדיים וגו וכל כלי בית האלהים וגו וישרף את בית ה' ואת בית המלך וגו ויגל השארית מן החרב אל בבל למלאת דבר ה' בפי ירמיהו וגו: רבי יוסי¹¹ אומר נב שנה לא עבר איש ביהודה [לקיים מה] שנ על ההרים אשא בכי ונהי ועל נאות מדבר וגו. רבי יוסי אומר שבע שנים נתקיים (המקרא הזה) [גפרית ומלח] באי [שנ] גפרית ומלח שרפה כל ארצה. ויכה אותם מלך בבל וימיתם וגו ויגל יהודה מעל אדמתו. נפש תתלב. שלש גליות [של] ארבעת אלפים שש מאות ומבנימין ומשאר השבטים שבעת אלפים גולה שגלו עם¹² יהויכין [והחרש והמסגר אלף]:

פרק כח. ובשנת שתים למלכות נבוכדנאצר [חלם נבוכדנאצר חלומות] ותתפעם רוחו ושנתו נהיתה עליו. איפשר לומר כן אלא [בשנת שתים לחרבן הבית] שמנה הכתוב * שנים (לחרבן הבית) וחדשים לחרבן¹³ הבית וכן הוא אומר ויהי בשלשים ושבע שנה לגלות יהויכין מלך יהודה בשנים עשר חדש בכה¹⁴ לחדש וגו. ובמקרא¹⁵ אחר הוא אומר בכז¹⁶ מה תל בכה ומה תל בכז אלא בכה מת שטנו נבוכדנאצר ונקבר [בעשרים וששה] ובכז¹⁷ הוציאו אויל מרדך מקברו וגררו בשביל לבטל גזירותיו לקיים מה שנ (עליו)¹⁸ ואתה השלכת מקברך כנצר נתעב וגו (ובכז הוציאו ליהויכין). בו בפרק מת צדקיהו וספרו עליו [הוי ארון על]¹⁹ צדקיהו [מלכא] שתי שמרייא דכולהון²⁰ דרייא לקיים מה שנ בשלום תמות וגו. כשתמצא²¹

¹ O. בחמשה. ² O. עשרה. ³ O. וכתוב. ⁴ O. היא שנת. ⁵ O. שכיבש. ⁶ O. שנים קודם לחרבן הבית ושנים אחר חרבן h. ⁷ e. המכונות. ⁸ O. מקלקלין; ed. מרקדין. ⁹ O. שנפנה. ¹⁰ O. שנים קודם לחרבן הבית ושנים אחר חרבן h. ¹¹ h. יהודה. ¹² O. בימי. ¹³ h. אחר חרבן. ¹⁴ O. בעשרים וחמשה. ¹⁵ O. ובמקום. ¹⁶ O. בכז. ¹⁷ O. הוציאו אויל. ¹⁸ e. omits. ¹⁹ e. דכלהו; O. דכל. ²⁰ Ed. דמית מלכא. ²¹ O. מכאן אתה.

אומר כל שהוא בטובה אל יתיאש מן הרעה וכל שהוא ברעה אל יתיאש מן הטובה * מנין מיהויכין¹ וצדקיהו. נבוכדנצר מלך מֶה שנה. אויל מרדך בנו עשרים וג' ובלשצר בנו שלש: בשנת חדה לבלשצר מלך בבל דניאל חלם חזא וגו' בשנת שלוש² למלכות בלשצר חזון נראה אלי אני דניאל וגו' [בסוף שבעים לבבל] בלשצר מלכא עבד לחם רב וגו' בלשצר אמר בטעם חמרא להיתיה למני דהבא וכספא וגו' באדין היתיו וגו' אשתיו חמרא וגו' בה שעתא נפקה אצבען די יד אנש וגו' אדין מלכא זיוהי שנוהי וגו' ויקרא אריה על מצפה וגו' [ואומר] משא דומה אלי קורא משעיר וגו' אמר שומר וגו' מי הוא * שומר זה³ (הקֶבֶה שֶׁנֶּה) הנה לא ינום ולא יישן וגו' ה' ישמרך מכל רע (וכל המזמור): * מה משמע⁴ שלא תיכנס אומה באומה ומלכות במלכות (אפילו) כחוט השערה אלא (מלכות) שהגיע⁵ זמנה ליפול ביום נופלת ביום בלילה נופלת בלילה וכן הוא אומר ונוף צרי יומם [ואומר] ובתחפנחם חשך היום. ואומר ביה בליליא קטיל בלשצר מלכא כשדאה: ודריוש מדאה קביל מלכותא כבר שנין שתין ותרתיין. מה תל כבר שנין שתין ותרתיין אלא יום שנכנס [בו] נבוכדנצר להיכל בימי יהויכין נולד שטנו (והוא) דריוש. יום שמשחו את יהוא ברמות גלעד משחו את חזאל שטנו. הרי שבעים שנה [לבבל] משמלך⁶ נבוכדנצר [והרי] שבעים חסר אחת משכיבש⁷ [את] יהויקים ועוד שנה אחת לבבל עמד דריוש והשלימה [כמה שנ] בשנת אחת לדריוש בן אחשורוש מזרע מדי וגו'. אי אתה מוצא (שנה) למדי בכתובים אלא זו בלבד. וכן⁸ ירמיה אמר להם⁹ (לישראל) ופן ירך לבבכם ותיראו בשמועה הנשמעת בארץ זו של בלשצר * ובאה בשנה השמועה זו של דריוש¹⁰ [שנ] ואחריו בשנה השמועה מה שנ¹¹ כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה]. וחמס בארץ על ירושלם¹² משל זה כורש הפרסי. ואני בשנת אחת לדריוש המדי עמדי למחזיק ולמעוז לו. ועתה אמת אני לך הנה עוד שלשה מלכים עומדים לפרס. זה כורש ואחשורוש ודריוש שבנה את הבית [והרביעי יעשיר עושר גדול מכל ובחזקתו בעשרו יעיר הכל את מלכות יון] ומה תל רביעי רביעי למדי¹³ [וכן הוא אומר] ויהי דניאל עד שנת אחת וגו'. בו בפרק נאמר לו בתחלת תחנונים יצא דבר וגו'. שבועים שבעים וגו' ותדע ותשכיל וגו'. (שבועים שבעה אלו שעשו בגולה ועלו. ושבועים ששים ושנים אלו שעשו בארץ ושבוע אחד מקצתו עשו בארץ ומקצתו בחוצה לארץ ואחרי השבועים ששים ושנים יכרת וגו' והגביר ברית לרבים וגו') ו יוסי אומר שבועים שבעים משחרב בית ראשון ועד שחרב בית אחרון. שבעים לחרבנו וארבע מאות ועשרה¹⁴ לבנינו. ומה תל שבועים שבעים אלא [מלמד] שהיתה גזירה

הוי משמר. O. השומר. O. שומר הוא e. ³ שתיים Others. ² זה יהויכין. O. ¹ ואף. O. ⁸ למיום שכיבש. O. ⁷ למיום שמלך. O. ⁶ הגיעה. O. ⁵ משמע. e. ⁴ והיתה בבל צבי ממלכות וגו' Some. ¹¹ בבל. O. ¹⁰ e. omits. ¹² ועשרים. d. h. O. ¹⁴ למלכי בבל. O. ¹³ from ובאה, l. 18.

[גזורה]¹ קודם לשבעים שנה. * וכן הוא² אומר * והיו ימיו מאח ועשרים שנה. ואומר³ בשנת שש מאות שנה לחיי נח וגו' [ואומר והיו ימיו קב שנה]⁴ אפשר לומר כן אלא שהיתה גזירה גזורה קודם לקב שנה * וכן הוא אומר ובעוד ששים וחמש שנה יחת אפרים מעם. * ואותה שנה שנת ד' לאחז היתה⁵. אפשר לומר כן אלא שהיתה גזירה גזורה מימי⁶ עמום שנתיים לפני הרעש [כמה] שנ' (כה אמר עמום) בחרב ימות ירבעם וישראל גלה יגלה מעל אדמתו. [ותדע ותשכיל מן מוצא דבר להשיב ולבנות ירושלם עד משיח נגיד שבועים שבעה גו. אילו שעשו בגולה ועלו. ושבועים ששים ושנים תשוב גו. שנים מהן עשו בארץ ישראל ואחד מקצתו בארץ ומקצתו בחוצה לארץ. ושבועים ששים ושנים תשוב ונבנתה רחוב וחרוץ גו. ואחרי השבועים ששים ושנים יכרת משיח ואין לו והעיר והקודש ישחית עם נגיד הבא וקצו בשטף ועד קץ מלחמה נחרצת שוממות]⁷:

פרק כ"ט. ובשנת אחת לכורש מלך פרס לכלות דבר ה' מפי ירמיה העיר וגו' כה אמר כורש מלך פרס וגו' מי בכם מכל עמו וגו' ויקומו ראשי האבות וגו' ארבע רבוא וגו' מלבד עבדיהם וגו' (בכלל) ובפרט⁸ אינן עולין⁹ אלא לאלף¹⁰ [ושלשה עשר אלף] (ושלש מאות וששים ושנים עשר אלף)¹¹ היכן הם (אלא) אלו שעלו משאר השבטים. ויכינו את המזבח על מכונותיו וגו' ויתנו כסף לחוצבי וגו'. כורש מלך ג' שנים מקוטעות ובמלכות אחשורוש בתחלת מלכותו וגו' באדין בטילת עבדות בית ה'. בשנת ג' למלכו עשה משתה וגו' * כל ארבע שנים¹² היתה אסתר מוטמנת בשושן הבירה [שכן הוא אומר] ותלקח אסתר אל המלך וגו' כל [אותן] (ה) שנים¹³ היה המן כונם¹⁴ [את ה] שלל¹⁵ למרדכי. [אחר הדברים גדל המלך גו]. בחדש הראשון הוא חדש ניסן וגו' ביג בניסן כתב המן את הספרים להשמיד להרוג וגו'. * בטו בניסן¹⁶ נכנסה אסתר לפני המלך¹⁷. ביז בניסן¹⁸ תלו את המן. בכז בניסן¹⁹ כתב מרדכי ספרים להשיב * ספריו של המן²⁰. ביג באדר ויכו היהודים בכל איביהם וגו' והרגו בשושן חמש מאות איש ותלו את עשרת בני המן * על אשר כתבו²¹ שטנה על (יושבי) יהודה וירושלם. ביום ההוא²² בא מספר ההרוגים וגו'. ובאותו הזמן לשנה הבאה (נאמר) ותכתב אסתר המלכה בת אביחיל וגו'. הרי הוא אומר כי לפי מלאת לבבל שבעים שנה [ואומר]²³ למלאות לחרבות ירושלם שבעים שנה. נב [שנה]²³ (לאחר חרבן הבית)

¹ d. everywhere. ² O. everywhere. ³ d. omits from והיו, l. i. ⁴ The words in [] from d. ⁵ O. בשנת לו אומר לו בשנת לו. ⁶ בימי. ⁷ H. fin.; d. h. like O. ⁸ e. ופרט; O. ופרטן. ⁹ From d. ¹⁰ So d. ¹¹ d. שם. ¹² d. omits. ¹³ O. השנים; d. וכל חמש שנים. ¹⁴ d. מכנים. ¹⁵ d. like O. ¹⁶ O. בו. ¹⁷ d. omits from בטו, l. 20. ¹⁸ O. בו. ¹⁹ d. O. בסיון. ²⁰ O. המן. ²¹ O. הם שכתבו. ²² O. בארבעה עשר באדר; d. ביז באייר. ²³ d. like O.

עשו¹ (ישראל) [בגולה]² (במלכות כשדים ונפקדו) ועלו ג של כורש ויד של אחשורוש
 וב של דריוש ובשנת ב לדריוש נבנה הבית [שנ בשנת שתיים לדריוש] (וכן זכריה אמר)
 ויען מלאך ה וגו ויאמר ה צבאות עד מתי אתה לא תרחם את ירושלם וגו אשר זעמתה זה
 שבעים שנה. (כל) ארבע שנים היה הבית נבנה שנ³ ושציא ביתא דנא וגו ובאותו הזמן
 לשנה הבאה עלה עזרא מבבל וגלות אחרת עמו שנ³ הוא עזרא עלה מבבל וגו ויעלו מבני
 ישראל וגו אל ירושלם בשנת שבע לארתחשסתא המלך. ויבא ירושלם בחדש החמישי היא
 שנה השביעית למלך כי באחד לחדש הראשון וגו כי עזרא הכין לבבו וגו ובא והבדיל את
 ישראל מן הנשים הנכריות:

פרק ל. דברי נחמיה בן חכליה וגו יב שנה עשה בארץ ישראל מתקן בחומה ומשיב⁴
 את ישראל איש לעירו⁵ ולאחוזתו⁶. וכן⁷ הוא אומר ובכל זה לא הייתי בירושלים כי בשנת
 שלשים ושתים לארתחשסתא וגו ואבוא לירושלם. משנת כ עד לב⁸ [לארתחשסתא המלך]⁸
 יב שנה הרי הוא אומר ושבי יהודיא בניין ומצלחין וגו [וכל המלכות כולה נקראת ארתחשסתא]
 ואין אתה מוצא לפרס מלכים אלא ב⁹ (כורש ודריוש) ולמדי [אחד]¹⁰ (דריוש ואחשורוש
 אלא הוא כורש הוא דריוש הוא ארתחשסתא לפי שכל המלכות נקראת ארתחשסתא)¹¹. * כל
 שני מלכי¹² מדי ופרס רנ¹³ שנה. וישבו הכהנים והלוים ומן העם והמשוררים והשוערים
 והנתינים וגו וכל ישראל וגו ויאספו העם כאיש אחד וגו ואומר ויעשו כל הקהל השבים
 מן השבי סכות וישבו בסכות כי לא עשו מימי יהושע וגו אפשר לומר כן אלא מקיש ביאתן
 בימי עזרא לביאתם בימי יהושע מה בימי יהושע נתחייבו במעשרות ובשמיטים וביובלות
 וקידשו¹⁴ ערי חומה והיו ששין ושמחין לפני * המקום בה¹⁵ [אף ביאתן בימי עזרא כך] שנ¹⁶
 ותהי שמחה גדולה מאד. (וכן הוא אומר) והביאך ה אלהיך אל הארץ אשר ירשו אבותיך
 וירשתה וגו מקיש ירושתך לירושת אבותיך מה ירושת אבותיך בחידוש כל הדברים הללו
 אף ירושתך בחידוש כל הדברים הללו. (או) יכול (תהי לכם) ירושה שלישית תל וירשתה
 [ירושה] ראשונה ושנייה יש לכם¹⁷ [ואין לכם ירושה שלישית]. והצפיר השעיר מלך יון וגו
 הוא המלך הראשון. ועמד מלך גבור וגו וכעמדו תשבר וגו. הוא¹⁸ אלכסנדרוס מקדון (שמלך)
 יב שנה [ומת]: עד כאן (היו) הנביאים מתנבאים ברוח הקודש מיכן ואילך הט אונך ושמע
 דברי חכמים (שנ) כי נעים כי תשמרם בבטנך להיות בה מבטחך. וז הלא כתבתי לך שלישים
 וגו להודיעך קושט וגו. * וכן הוא אומר¹⁹ שאל אביך ויגדך זקניך ויאמרו לך (יכול זקני

¹ O. שעשו. ² d. like O. ³ O. שכן הוא אומר. ⁴ O. ומיישב. ⁵ O.
 בעירו. ⁶ O. ואיש באחוזתו. ⁷ O. שכן. ⁸ From P. ⁹ h. O. שלושה.
¹⁰ h. like O. ¹¹ h. ארתחששת. ¹² O. ומלכות.
¹³ O. חמשים ושתים. ¹⁴ O. ובקידוש. ¹⁵ e. O. הקבה. ¹⁶ O. וכן הוא אומר.
¹⁷ Ed. follows ¹⁸ O. וימלך. ¹⁹ O. מכאן ואילך.

השוק תל ויאמרו לך הא למדת שזקן זה שקנה חכמה). ו יוסי אומר [מלכות בבל שבעים שנה] מלכות פרס¹ בפני הבית ל' שנה. מלכות יון קפ'. מלכות בית חשמונאי קג'. מלכות הורודוס² קג'. מכאן ואילך צא וחשוב [שבע מאות שמנים ושתיים שנה] (לחרבן הבית)³. * ובגולה כותבין⁴ בשטרות⁵ למניין יוונים⁶ אלפא⁷ [ומאה ושבעינין]. (ואלו הן שמונה מלכי יון אלכסנדרוס מקדון⁸. פירטון. שלימון⁹. סליקס¹⁰. סנטרוק. אנטיוך¹¹. אנטיוכס¹². גסקלוס). מפולימוס של אסורוס¹³ (פול) עד פולמוס [של רומים] של אספסינוס¹⁴ פ' שנים¹⁵. אלו בפני הבית. מפולימוס של אספסינוס¹⁶ עד פולמוס של קיטוס¹⁷ כז' [שנה]. ומפולמוס של קיטוס¹⁹ עד מלחמת [של] בן²⁰ כוזיבא²¹ * יז' שנה. ומלחמת בן כוזיבא²² ב' שנים²³ (ומחצה²⁴ כב' שנה אחר חרבן הבית) היה. [מיכן ואילך צא וחשוב * שש מאות ושש עשרה שנה ומחצה²⁵. ואילו הן שמנה מלכי יון²⁶ אלכסנדרוס מקדון פורטון²⁷ טלימון טליקוס²⁸ וסנטרוק אנטיוך²⁹ אנטיוכס וגסקלגס³⁰ בפולמוס של אספסינוס גזרו על עטרות של חתנים ועל האירוס. בפולמוס של טיטוס גזרו על עטרות כלות]. ו יוסי אומר [לעולם] מגלגלין זכות ליום³¹ זכות³² וחובה ליום³³ חובה³⁴. (שנמצאת אומר)³⁵ כשחרב הבית בראשונה³⁶ אותו היום³⁷ [תשעה באב היה ו]מוצאי שבת היה³⁸ ומוצאי שביעית (היתה)³⁹ ומשמרתו של יהויריב (היתה ותשעה באב היה)⁴⁰ וכן שנייה⁴¹ (ובזה ובוה הלויים עומדין על דוכנן ואומרים שירה ומה שירה אומרים וישב עליהם את אונם וגו'. בחדש הרביעי) בתשעה לחדש הבקעה⁴² העיר בראשונה ובשנייה בשבעה (עשר)⁴³ בו: ברוך ה' אלהי ישראל מן העולם ועד העולם ואמר כל העם אמן הללויה. וברוך ה' אלהים אלהי ישראל עושה נפלאות לבדו וברוך שם כבודו לעולם וגו' והוא מהשנא עידנייא וזמנייא וגו'. עידנייא זו עידנה של סדום. וזמנייא⁴⁴ זמנה של ירושלם (תבנה בקרוב ואמרו אמן). מהעדא מלכין זה יהויקים. ומהקים מלכין זה נבוכדנצר (מלך בבל). יהב חכמתא לחכימין זה משה רבינו אבי החכמה⁴⁵ ואבי התבונה⁴⁶.

¹ e. adds עשתה. ² O. הרודוס. ³ h. שבע מאות וחמשים לחרבן. ⁴ O. מוקדון. ⁵ e. בשטר. ⁶ O. יוני. ⁷ h. מלכא. ⁸ e. אסורוס. ⁹ p. טלימון. ¹⁰ p. סלוקת. ¹¹ p. אנטיון. ¹² e. אנטכיום. ¹³ e. אסורוס. ¹⁴ e. אספאסינוס; h. P. הורדוס. ¹⁵ O. שנה. ¹⁶ e. אספאסינוס. ¹⁷ e. h. O. כוזבא. ¹⁸ d. h. O. חמשים ושתיים. ¹⁹ e. טיטוס. ²⁰ d. בר. ²¹ d. כוזבא. ²² d. omits from יז', l. 8. ²³ h. O. p. שלש שנים. ²⁴ d. like edition. ²⁵ d. רעז שנים. ²⁶ See above, l. 4. ²⁷ d. פורטון. ²⁸ d. סלקס. ²⁹ d. omits. ³⁰ d. from מיכן, l. 9, like O. ³¹ d. על ידי. ³² d. e. O. זכאי. ³³ d. על ידי. ³⁴ d. e. O. חייב. ³⁵ e. נמצא. ³⁶ d. הראשון. ³⁷ d. omits. ³⁸ d. היתה. ³⁹ e. היה. ⁴⁰ d. like edition. ⁴¹ O. בשנייה. ⁴² d. הוכתה. ⁴³ d. like edition. ⁴⁴ d. adds זו. ⁴⁵ d. החכמים. ⁴⁶ d. ראש לנביאים; O. הנבואה.

ומנדעא לידעי בינה * זה יהושע בן נון (שנ ויהושע בן נון מלא רוח חכמה). דא חכמתא לחכימין זה יוסף הצדיק שנ בו אין נבון וחכם כמוך. ומנדעא לידעי בינה¹ זה דניאל (וחביריו)² דכתיב³ אדין לדניאל בחזוא די ליליא רזא גלי (והוא גלי עמיקתא ומסתרתיא וגו) עמקתא⁴ זה עומק⁵ המרכבה. ומסתרתיא זה⁶ מעשה בראשית. ידע מה בחשוכא זו מתן⁷ פורענותן של רשעים בגיהנם. ונהורא עמיה שרי זה מתן שכרן של צדיקים לעתיד לבוא. (דא יהב חכמתא לחכימין זה יהושע בן נון שנ ויהושע בן נון מלא רוח חכמה. ומנדעא לידעי בינה זה ירמיהו) שנ⁸ בטרם אצרך בבטן ידעתוך וגו יכול בעתו תל זה ספר תולדות אדם ללמד⁹ שהראהו¹⁰ הקבה לאדם הראשון [כל תולדות העתידות לצאת ממנו. והראהו הקבה] (דור דור ומנהיגיו¹¹ דור דור ונביאיו) דור דור ודורשיו דור דור וחכמיו [דור דור ופרנסיו]¹² דור דור ושופטיו [דור דור וגבוריו] (* חכמי דור דור נביאי דור דור) * צדיקי דור דור¹³ [ורשעי כל דור ודור שנ זורו רשעים מרחם גו] מספר שנותיהן מנין ימותיהן¹⁴ * חשבון שעותיהן¹⁵ סכום פסיעותיהן שנ¹⁶ כי אתה צעדי תספור וגו (ואומר ותקטן זאת בעיני ה' אלהים וגו) ואומר גלמי ראו עיניך וגו [אבל תלמידי חכמים] (ואומר) ולי מה יקרו רעך אל וגו אספרם מחול ירבון וגו [והקיצותי ועודי עמך]¹⁷:

❖ * סליקא לה תניא דסדר עולם רבא¹⁸ ❖

¹ d. omits from זה, l. i. ² d. like edition. ³ O. שנ. ⁴ d. והוא מגלי. ⁵ d. מעשה. ⁶ d. אילו. ⁷ d. מחזות; O. מידת. ⁸ d. ואומר; O. והוא מפורש על ידי ירמיהו. ⁹ d. O. מלמד. ¹⁰ O. שהראה לו. ¹¹ e. adds here דור דור ופרנסיו. ¹² d. like O. ¹³ d. O. דור דור וצדיקיו. ¹⁴ d. e. omit. ¹⁵ d. e. omit. ¹⁶ O. ואומר. ¹⁷ The words in [] in P. ¹⁸ d. סדר עולם.

III.

✧ סדר עולם זוטא ✧

A.

מאדם עד המבול אלף ושש מאות וחמשים ושש שנים ומן המבול עד הפלגה שלש מאות וארבעים שנה ומן הפלגה עד שנולד יצחק חמשים ושתים שנה משנולד יצחק עד שיצאו ישראל ממצרים ארבע מאות שנה וארבעים שנה שהיו ישראל במדבר ושמנה מאות וחמשים משבאו לארץ ועד שגלו הימנה ושבעים שנה בין בית ראשון לבית שני ובנין בית שני ארבע מאות ועשרים ומשחרב הבית ועד עכשו אלף וחמשים ושלוש שנה והם בכלל ארבעת אלפים ושמונה מאות ואחת:

אדם היה משנולד שת מאה ושלושים שנה ושני חייו תשע מאות ושלושים שנה: שת היה עד שנולד אנוש מאה וחמש שנים ושני חייו תשע מאות ושתים עשרה שנה: אנוש היה עד שנולד קינן תשעים שנה ושני חייו תשע מאות וחמש שנים: קינן היה עד שנולד מהללאל שבעים שנה ושני חייו תשע מאות ועשר שנים: מהללאל היה עד שנולד ירד ששים וחמש שנה ושני חייו שמנה מאות ותשעים וחמש שנים: ירד היה עד שנולד חנוך מאה וששים ושתים שנה ושני חייו תשע מאות וששים ושתים שנה: חנוך היה עד שנולד מתושלח ששים וחמש שנים ויתהלך חנוך את האלהים שלש מאות וששים וחמש שנה ואיננו כי לקח אותו אלהים: מתושלח היה עד שנולד למך מאה ושמונים ושבע שנים ושני חייו תשע מאות וששים ותשע שנים: למך היה עד שנולד נח מאה ושמונים ושתים שנים ושני חייו שבע מאות ושבעים ושבע: [נח היה עד שנולדו לו בנים חמש מאות שנה ושני חייו תשע מאות וחמשים.] כיון שבא מבול היה נח בן שש מאות שנה ושלוש מאות וחמשים לאחר המבול. הרי עשר דורות: שם היה עד שנולד ארפכשד מאה שנה ושני חייו שש מאות שנה: ארפכשד היה עד שנולד שלח שלשים וחמש שנה ושני חייו ארבע מאות שלשים ושמונה שנים: [שלח היה עד שנולדו לו בנים חמש מאות שנה ושני חייו תשע מאות וחמשים:] עבר היה עד שנולד פלג שלשים וארבע שנה ושני חייו ארבע מאות וששים וארבע: פלג היה עד שנולד רעו שלשים שנה ושני חייו מאתים ושלושים ותשע שנים: רעו היה עד שנולד שרוג שלשים ושתים שנה ושני חייו מאתים ושלושים ותשע שנים: שרוג היה עד שנולד נחור שלשים שנה ושני חייו מאתים ושלושים שנה: נחור היה עד שנולד תרח עשרים ותשע שנה ושני חייו מאה וארבעים ושמונה: תרח היה עד שנולד אברהם אבינו שבעים שנה ושני חייו מאתים וחמש שנים.

הרי עשרה דורות: מן המבול ועד הפלגה מאתים ושבעים ושתיים שנה משנולד אברהם עד הפלגה ארבעים ושמונה שנה מן הפלגה עד שנולד יצחק חמשים וחמש שנים משנולד אברהם עד שנולד יצחק מאה שנה ושני חייו מאה ושבעים וחמש שנים יצחק חיה עד שנולד יעקב ששים שנה ושני חייו מאה ושמונים יעקב חיה עד שנולד יהודה שמונים וחמש שנים ושני חייו מאה וארבעים ושבע שנים יהודה חיה עד שנולד פרץ שלשים וחמש שנים ושני חייו מאה ותשע עשרה שנה: פרץ חיה עד שנולד חצרון תשע שנים וחצרון וחמול ירדו למצרים הרי אלפים ומאתים ושלשים ושמונה לבריאת עולם: יעקב חיה עד שנולד ראובן שמונים ושלש שנים ושני חייו של ראובן מאה ועשרים וד שנים ומת לאחר שמת יוסף במצרים שתי שנים שמעון חיה מאה ועשרים ומת לאחר שמת יוסף שנה אחת לוי חיה מאה ושלשים ושבע שנים יהודה חיה מאה ותשע עשרה שנה יששכר חיה מאה ועשרים ושתיים שנה זבולון חיה מאה ועשרים וארבע שנים ומת לאחר שמת יוסף שתי שנים דן חיה מאה ועשרים ושבע שנים אשר חיה מאה ועשרים ושש שנים יוסף חיה מאה ועשר שנים בנימין חיה מאה ואחת עשרה שנה ומת לפני לוי כעשרים ושש שנים: וחצרון הוליד את רם ורם הוליד את עמינדב ועמינדב הוליד את נחשון ונחשון היה מיוצאי מצרים. בשנת אלפים וארבע מאות וארבעים ושמונה לבריאת עולם עד שיצאו ממצרים. ובאותה השנה בחדש השני נתנה תורה לישראל ובאותה שנה בחדש השלישי נתנו לישראל עשרת הדברות ובשנה השנית נתנה להם התורה ביום הכיפורים ובאותה שנה מת נחשון. ונחשון הוליד את שלמון ושלמון מבאי הארץ ושלמון הוליד את בועז. בשנת ארבעים ואחת לצאת ישראל ממצרים. הרי שנת אלפים וארבע מאות ושמונים ותשע לבריאת עולם נכנסו ישראל לארץ ומת יהושע בן נון. [הרי] עשרה דורות: בועז הוליד את עובד ועובד הוליד את ישי וישי הוליד את דוד ודוד מלך על ישראל בשנת ג מאות ותשעים שנה לכניסתן לארץ היא שנת ארבע מאות ושלשים שנה ליציאתן ממצרים ושנת שני אלפים ושמונה מאות שנה ושבעים וחמש לבריאת עולם ואביתר היה כהן גדול בימיו ונתן וגד נביאים ומלך ארבעים שנה ודוד הוליד את שלמה ובשנה הרביעית החל לבנות הבית ובשנה העשירית למלכו נשלם בנין הבית ומלך בן שלש שנים היא שנת ארבע מאות וארבעים לכניסתן לארץ שהיא שנת ארבע מאות ושמונים לצאתם ממצרים והיא שנת אלפים ותשע מאות ועשרים ושמונה לבריאת עולם ויסד הבית והיה צדוק הכהן גדול בימיו ויונתן ועדו ואחיה השילוני נביאים. ומלך אחריו רחבעם בנו שבע עשרה שנה ואחימעץ כהן גדול ושמעיהו ועדו נביאים. אביהו בנו מלך אחריו שלש שנים עזריהו כהן גדול ועדו נביא. אסא בנו מלך אחריו ארבעים ואחת שנה ויהורם [כג] ועזריהו בן עזרד וחנני הרואה ויהוא בן חנני נביאים. יהושפט בנו מלך אחריו עשרים וחמש שנה יואחז כהן גדול ויהוא בן חנני ועובדיה ומיכה ויחאל בן זכריה ואליעזר בן דודוהו נביאים. יורם בנו מלך אחריו שמונה שנים יהויריב כהן גדול אליהו

נביא. אחזיהו בנו מלך אחריו שנה אחת ויהושפט כהן גדול ואלישע נביא הרי עשרה דורות: אחר כך קמה עתליה אם אחזיה ותאבד זרע הממלכה והיה צער גדול וכלו בית דוד ולא נשאר מהן אלא יואש תינוק קטן והחביא אותו יהוידע כהן גדול ותמלך עתליה שש שנים והרגו אותה. ומלך יואש ארבעים שנה יהוידע ופדיה כהנים גדולים וזכריה בן יהוידע כהן ונביא צוה יואש והרגו. אמציהו בנו מלך אחריו עשרים ותשע שנים צדקיה כהן גדול אמוץ ואמציה אחי הווי אמציהו אבי ישעיהו נביאים. עוזיהו בנו מלך אחריו חמשים ושתים שנה יואל כהן גדול הושע ועמוס וישעיהו נביאים. יותם בנו מלך אחריו שש עשרה שנה יותם כהן גדול הושע וישעיהו ועמוס ועוזיהו ומיכה המורשתי נביאים. אחז בנו מלך אחריו שש עשרה שנה אוריהו כהן גדול הושע וישעיהו ועמוס ומיכה ועודד נביאים. חזקיהו בנו מלך אחריו עשרים ותשע שנה נריה כהן גדול הושע וישעיהו ועמוס ומיכה נביאים. מנשה מלך אחריו חמשים וחמש שנה הושעיה כהן גדול יואל ונחום וחבקוק נביאים. אמון בנו מלך אחריו שתי שנים שלום כהן גדול חווי נביא. יאשיהו בנו מלך אחריו שלשים ואחת שנה חלקיה כהן גדול צפניה וירמיה וחולדה נביאים. יהואחז בנו מלך אחריו שלשה חדשים חלקיה כהן גדול ירמיה נביא. יהויקים אחיו מלך אחריו אחת עשרה שנה עזריה כהן גדול ירמיה ואוריה נביאים. הרי עשרה דורות: ובשנה השלישית למלכו הגלה אותו נבוכדנצר מלך בבל ומת באיסורו לקיים מה שנאמר קבורת חמור יקבר הוא הגלה את ירושלם ואת כל השרים ומבנימן ומשאר שבטים שבעת אלפים גולה הכל גבורים עושי מלחמה. ומלך אחריו יהויכין בנו שלשה חדשים ועשרה ימים שריה כהן גדול וירמיה נביא והגלה אותו נבוכדנצר מלך בבל הוא ושמונה עשר אלף עמו והמליך את צדקיהו אחי אביו בן יאשיהו ומלך אחת עשרה שנה יהוצדק אחי עזרא הסופר [כג] ירמיה ויחזקאל נביאים: בשנה החמישית למלכו באו חיל בבל על ירושלם ויחנו עליה ויבנו עליה דיק סביב ותבא העיר במצור עד אחת עשרה שנה למלכו. ובאותה שנה הגלה יהודה מעל אדמתם היא שנת שמונה מאות ושלש שנים לכניסתן לארץ ושמונה מאות ותשעים לצאתם ממצרים ושנת שלשת אלפים וחמשים מאות ושמונה שנה לבריאת עולם ולא נשאר מבית דוד אלא יכניהו לברו והוא הוליד את שאלתיאל ומלכירם ופדיה וגמריה שלשים ושמונה משפחות המה. ומלך נבוכדנצר עד שנת שלשים ושבע לגלות המלך יהויכין: מת נבוכדנצר ומלך אויל מרודך בנו עשרים ושלש שנים בשנה הראשונה למלכו הוציא יהויכין מבית כלא ואחר כך מת בבבל אחרי מות צדקיהו שאלתיאל בן יהויכין חכמים דברוהו בגולה. ומלך בלשצר שלש שנים ומת שאלתיאל ועמד אחריו זרובבל בנו בשנת חמשים ושתים לחורבן הבית היא שנת שבעים למלכות בבל מלך דריוש המדי ובטלה מלכות כשדים ועלה זרובבל לירושלם וגלותו עמו בשנת אחת לכורש מלך פרס ויהושע בן יהוצדק כהן גדול וחגי זכריה ועזרא נביאים: עמד אחשורוש ובטל מלאכת בית המקדש ובקש לעקור את ישראל ועקרו

הקב"ה לו ולהמן הרשע מן העולם: בשנת שמונה עשרה למדי היא שנת שבעים לחרבן הבית עלה עזרא הסופר לירושלם ונלות אחרת עמו ובנה חומות ירושלים והכין את בית המקדש וחזר זרובבל לבבל ומת שם ועמד אחריו משולם בנו ובימיו מלכה מלכות יון: בשנת חמשים ושתים שנה למדי ופרס מתו חגי זכריה ומלאכי. באותו הזמן פסקה נבואה מישראל היא שנת ג' אלפים וד' מאות וארבע לבריאת עולם מכאן ואילך הט אונך ושמע דברי חכמים: אלכסנדרוס מוקדון מלך יון מלך שתים עשרה שנה. ומת משולם ועמד אחריו חנניה בנו חכמים דברוהו. ובימיו מלך פוטרן וסלמון ואלסכנוס ומפרים מלכי יון. בשנת מאה וארבעים ליון מת חנניה ומתתיה בן יוחנן בן שמעון ועמד אחריו ברכיה בנו וחכמים דברוהו. ובימיו היה [אדום מנוקרת] סליקוס סנטרוך אנטיוך ואנטיוכס וגסקלנס ואנטיקי הוא בנה אנטוכיא ותלמי הוא כתב את התורה יונית. בשנת מאה ושבעים ליון איקטל שמעון בן יוחנן בן מתתיה ומת ברכיה ועמד אחריו חסדיה בנו חכמים דברוהו. בימיו היה צער גדול לישראל בימי ניקנור מלך יון ויצאו בני חשמונים והרגו אותו וכל חילותיו היא שנת מאה ושבעים וחמש ליון. ומלך יוחנן בן שמעון בן מתתיה בן חשמונאי שלשים ושבע שנים. ושכיב חסדיה ועמד אחריו ישעיה [בנו] חכמים דברוהו ומלך ינאי בן יוחנן כהן גדול עשרים ושבע שנים. ושכיב ינאי ועמד אחריו ארסתבלוס בנו ומלך שלש עשרה שנה ונהרג. ומלך אחריו אנטיגנוס בנו עשרים ושש שנים ונהרג בשנת מאה ושלש למלכות בית חשמונאי. ועמד אחריו הורדוס בן אנטיפטר עבד חשמונים ומרד והרג כל בית אדוניו ומלך [לז'] שנים. ושכיב עובדיה ועמד אחריו שמעיה בנו חכמים דברוהו. הרי עשרה דורות: ומלך אגריפס בן הורודוס ומלך אחריו מונבז בנו ושכיב שמעיה ועמד אחריו שכניה [בנו] וחכמים דברוהו: בשנת מאה ושלש למלכות הגרים היא שנת ארבע מאות וארבעים שנה לבנין הבית ושנת ג' אלפים וה' מאות וחמשים ושמונה שנים לבריאת עולם בא אספסיאנוס והחריב הבית והגלה את ישראל ובתים הרבה מבית דוד ויהודה לאספמיא היא ספרד: והיא היתה שנת מאה ושמונים לרומיים שמלכו לפני הבית ובשנת חמשים ושתים לחורבן הבית חרבה ביתר: בשנת מאה וששים ושש לחרבן הבית אתו פרסאי על רומאי: ושכיב שכניה ועמד אחריו חזקיה בנו חכמים דברוהו: ושכיב חזקיה ונקבר בארץ ישראל בגבעת ארבאל אשר ליהושע בן נשרף הכהן במזרח העיר ועמד אחריו [עקוב] בנו וחכמים דברוהו: וכד שכיב פש נתן עוקבן¹ הוא נתן דצוציתא ושכיב נתן ועמד אחריו רב הונא בנו חכמים דברוהו ושכיב ועמד נחום בנו חכמים דברוהו רב הונא ורב חנינה ורב מתנא ורב חננאל חכמים שלו ושכיב נחום ועמד יוחנן חכמים דברוהו רב חננאל חכם שלו ושכיב יוחנן ועמד שפט בנו חכמים דברוהו ורב חננאל חכם שלו ושכיב שפט ועמד אחריו ענן

¹ Ep. במעי אמו. See for other variations, Brüll's Jahrbücher, x. p. 158 sqq.

בנו חכמים דברוהו ורב שמואל חכם שלו וסליק פסא בר נצרדא¹ ואחרבה לנהרדעא ושכיב רב הונא ונקבר בארץ ישראל אצל רבי חייא רבה ועמד נתן בנו חכמים דברוהו רב יהודה בר יחזקאל ורב ששת חכמים שלו. ואחסינו מלכותא פרסאי בשנת מאתים וארבעים וחמשה לחרבן הבית וגזרו פרסאי גזירה² על יהודאי ושכיב נתן ועמד נחמיה בנו חכמים דברוהו רב שזבי חכם שלו. ושכיב נחמיה ועמד עקביה בנו חכמים דברוהו רבא ורב אדא חכם שלו ובימיו סליק [שבור] לארמאי וכבשה. ושכיב מר עוקבן³ דצוציתא ונקבר בארץ ישראל ועמד אחריו הונא מר אחיו חכמים דברוהו אביו ורבה ורב יוסף בר חמא חכמים שלו. ובימיו סליק שבור לנציבים וכבשה ושכיב הונא מר ועמד עוקבא אחיו חכמים דברוהו רב חננאל חכם שלו. ומת עוקבא ועמד אחריו אבא בן אחיו בן מר עוקבן³ רבא ורבינא חכמים שלו. בשנת ארבע מאות ושש עשרה שנה לחרבן הבית קם עלמא בלא מלכא. ושכיב אבא ועמד אחריו מר כהנא אחיו רב ספרא חכם שלו. ושכיב מר כהנא ועמד אחריו רב ספרא אחיו רב אחא מדפתי חכם שלו. ושכיב מר זוטרא ועמד אחריו כהנא בנו רבינא חכם שלו. ושכיב רב כהנא ועמד אחריו רב הונא מר אחיו רב אחא מדפתי בר חנילאי חכם שלו. ושכיב ועמד אחריו רב הונא אחי אביו בר רב כהנא רב מרי ומר חנינא רבא חכם שלו. ובגו כלון דבית דוד והכי הוא אתתיה דרב הונא ריש גלותא ברתיה דמר רב חנינה ריש מתיבתא הוה ורב חנינה גברה רבא הוה ופריש ואזיל דיינא דריש גלותא למתא דרב חנינא ריש מתיבתא ובעא למעבד פרקא ולא שבקיה ריש מתיבתא ואתא לקמיה ריש גלותא ופקיד ריש גלותא ושדר ואתייה לריש מתיבתא ופקיד עליה ואותביה בהדי פילי דמתא כולי ליליא למחר אתייה ופקיד ושמטו לכל מזייה דדיקניה ולא⁴ למיתן ליה אושפיזא ואזל ריש מתיבתא ויתיב בבי כנישתא רבתי ובכא ומלא קוקזיא דדמעי ושתייה ונפל מותנא בבי ריש גלותא ומייתו כולהו בחד ליליא ופש מר זוטרא בכריסה דאימיה וחזא ההוא ליליא מר רב חנינא בחלמא דעל לבוסתנא דארזי ושקל נרגא וקטל לכל ארזי דהוו ביה ופש חדא ארזא זוטרא תחות ארעא דלי נרגא למקטליה ואתא גברא סומקא סבא אמר ליה אנא דוד מלך ישראל והאי בסתנא דילי הוא את מאי הוה לך בהדייהו דקטלתינהו מחייה בהפתקא ואהדרינהו לאנפיהו לאחוריה ואיתער ומהדרין אנפיה לאחוריה אמר להו לרבנן פש מבית דוד חד אמרו ליה לא פש מנהון חד שום אנש אלא ברתך דמעברא ואזל וגנא על בבא דילה במטרא ובשמשא עד דילדה [זכר]. וכד ילדה תרצן אנפיה כדרכן ושקליה לגביה ואקרייה ושוייה גברא רבא חד חתן הוה לבית דוד והוה רב פחדא שמיה כד חזייה דמית בית דוד שקל ממונא ושוחדא למלכא ושוייה רישא וכד הוה מר זוטרא בר חמש עשרה שנים אזל הוא וריש מתיבתא לגבי מלכא ושקליה לראשותיה⁵ מן רב פחדא. וההוא רב פחדא עייל

¹ Ep. נצר דאי. ² Ep. שמדא. ³ Ep. עקבן. ⁴ B. ופקיד דלא. ⁵ Ep. לראשונותיה.

ליה דודבא בנחיריה ואיתפח עד דמית משום הכי ציירין דבית דוד דודבא על חותמייהו:
 והיה מר זוטרא ריש גלותא עשרים שנים ומר רב חנינא ורב סמא ורב יצחק חכמים שלו:
 ובימיו נהרג מר רב יצחק ריש מתיבתא ובההוא יומא נפק ברא מיד גדול זכר נשיאנו לחיי
 העולם הבא איתחזי ליה עמודא דנורא ונפקי בהדיה ארבע מאה גברין ועבדו קרבא עם
 פרסאי ואירית מלכותא ונבא גזיאתא שבע שנין ובסוף שבע שנין חטאו¹ הנך דנתקי דהוו
 בהדיה ואשכחונן דהוו שתויי יין נסך וקא מזנאן בבית מלכי פרסאי² ואסתלק עמודא דנורא
 דהוו סגי קמיה ונקטוה פרסאי וקטלוה וצלבוה לריש גלותא מר זוטרא ולריש מתיבתא על
 גשרא דמחוזא ופקיד מלכא ושבייה מתא דריש גלותא ובההוא יומא איקטיל מר זוטרא
 ריש גלותא זכר נשיאנו לברכה ואיתליד ליה ברא וקריוה מר זוטרא על שמיה דאבוה
 וערקו דבית דוד ותלתין שנין לא יכיל מר אהונאי לגלויי אנפי ומר רב גיזא אחוי דאבוהין
 דבית מר רב נהילאי אזל ויתיב בנהר צבא ומר זוטרא בר מר זוטרא ריש גלותא סליק
 ליה לא"י ועיילוה בריש פירקיה: ובשנת ד מאות ונב שנה לחרבן הבית היא שנת
 ארבעת אלפים ומאתים ושמונים לבריאת עולם עלה לארץ ישראל והיה ראש סנהדרין.
 ואחריו רב גוריא ואחריו מר זוטרא בנו. ואחריו רב יעקב בנו. ואחריו רב מיגס בנו.
 ואחריו רב נחמיה בנו. ואחריו רב אבדימי בנו. שמנים ושבעה דורות וכולם שמנים ושבעה
 כלל שמותם: ורב אביי הוליד את רב יעקב ואת רבי פנחס ואת רבי עזריה ורב פנחס
 הוליד את רב חצוב. הרי שמנים ותשעה דור:

❖ סליק סדר עולם זוטא ❖

B.

המשפחה מראש גולה שבבבל:

דוד מלך שנת שתים אלף ושמנה מאות וארבעה ושמונים ומלך מ' שנה. בדורן [היה]
 אביתר כהן גדול ונתן וגד נביאים: שלמה מלך שנת שתים אלף ותתק וכד³. ובשנת
 תתק וכד⁴ התחיל לבנות הבית. ובשנת תתק ולה⁵ השלימה ומלך מ' שנה. בדורו [היה]
 צדוק כהן גדול ויונתן ועדוא ואחיה השילוני נביאים: רחבעם י"ז שנה. אחימעץ כהן גדול
 *ושמעיה ועדוא⁶ נביאים: אביה בנו ג' שנים. עזריה כהן גדול ועדוא נביא. אסא בנו מ"ח⁷
 שנה. יהורם כהן גדול *ועזריה בן עדוא⁸ וחנני⁹ הרואה ויהו[א] בן חנני נביאים: יהושפט
 כ"ה שנים. יאוחז¹⁰ כהן גדול. ויהוא בן חנני ועובדיה ומיכה ויחזיאל בן זכריה ואליעזר בן

תתקלה⁵. תתקצח⁴. ותתקכד³. גוים Ep.². חטיא Ep.¹.
 ושמעיהו ועדא⁶. חנניה H.⁹. So both.¹⁰ מא⁷. So both.⁸

(דודיהו)¹ נביאים: יורם בנו ה' שנים. יהוידע כהן גדול. אליהו נביא שבא לו מכתב (ממנו) אחר שנסתלק: אחזיהו בנו שנה אחת. ויהושע כהן גדול ואלישע נביא: עתליה אמו שש שנים מלכותה והרגה כל זרע המלכות חוץ מיואש בן בנה שהיה בן שנה והיה נחבא * בבית השם² ויהרגו אותה וימלוך יואש מ' שנה ובזמנו [היו] יהוידע ופדיה כהנים גדולים. וזכריה בן יהוידע כהן ונביא והרגו יואש ובמותו אמר ירא יי וידרוש: אמציה כט שנה: צדקיה כג אמוץ אחיו נביא: (עוזיהו נב שנה והטו שנים מהם הם ממלכות אביו. יואל כהן גדול) הושע עמוס וישעיה נביאים: יותם טו שנה. (יותם) כהן גדול. הושע וישעיה ועמוס ומיכה המורשתי נביאים: אחז טו. אוריהו כהן גדול. הושע וישעיהו ומיכה ועמוס ועודד נביאים: חזקיה כט שנים. נריה כהן גדול הושע וישעיה ומיכה נביאים: מנשה בנו נה שנה. הושע יואל כהן גדול. יואל וחבקוק ונחום נביאים: אמון ג' שנים. שלום כהן גדול חזקיה נביא: יאשיהו לא שנה. חלקיה כהן גדול. צפניה ירמיה (ו) חולדה נביאים: יהויקים בנו יא שנים. עזריהו כהן גדול (ירמיה וחולדה נביאים: יהויקים בנו יא שנים עזריהו כהן גדול). ירמיה ואוריה נביאים. הרי שמנה עשר מלכים:

יהויכין ראש היחס בן יח שנים במלכו והוא שנת ה' למלכות נבוכדנצר ומלך ג' חדשים וי ימים והוליכוהו לבבל והיה אסור שבע ושלשים שנה עד שמת נבוכדנצר אסיריו לא פתח ביתה. ובעבור התשובה שלא נגע בנדה זכה שיצא מבית הסוהר⁵ בן נה שנה וזכה לבנים צדיקים ואויל מרודך הרים את כסאו מעל כל המלכים וכלכלו ולא נשאר מבית דוד מזרע המלוכה כי אם יהויכין ואחריו בגולה שאלתיאל בנו לראש גולה. וכשהשלים מלכות בבל ומלך כורש נב שנים לחרבן הבית שבעים למלכות בבל מת שאלתיאל. ומלך בנו זרובבל והיה פחת יהודה ועלה לירושלם בשנה ההיא עם יהושע בן יהוצדק כהן גדול וחגי זכריה ועדוא⁶ [נל ומלאכי] נביאים ועמד מיד אחשורוש וביטל⁷ מלאכת בית המקדש עד שנת יח לפרס ומדי שנשלמו שבעים שנים לחרבן הבית בשנת שתים לדריוש בן אסתר ואז בנה זרובבל הבית והשלימה. ואחכ עלה עזרא [הסופר] וגלותו עמו. וחזר זרובבל לבבל ומת שם. ועמד אחריו משולם בנו ובימיו מלכה יון כי ביום שמלכה יון פסק[ה] נבואה מישראל שנת ג' אלף ותמוז ומתו חגי זכריה ומלאכי. ואלכסנדר מקדון מלך יב שנים וקמו אחריו ד' מלכים ממזרים ומת משולם ועמד אחריו ברכיה בנו ובזה הזמן היה תלמי המלך שכתב התורה יונית וכן אנטיוכוס שבנה אנטוכיא. ומת ברכיה ועמד אחריו חסדיא בנו ובימיו היה ניקנור מלך יון וכל ענין החשמונים שנת מאתים ושנים עשר לבנין בית שני. ומלך מתתיה שנה אחת ויהודה בנו שש שנים [ויהונתן אחיו ז' שנים] ושמעון אחיו שמנה עשר שנה⁸ ויוחנן בן שמעון הנקרא הורקנוס הראשון ששה עשר שנים הרי שבע וארבעים שנה לחשמונים.

¹ So in d.; blank in H. ² בן (so) הכלים. ³ ב. ⁴ So both.
⁵ האסורים. ⁶ So both. ⁷ וביטל כל. ⁸ יב שנים.

ומת חסדיא ראש גולה ועמד אחריו ישעיה בנו ואז מלך ינאי בן יוחנן הנקרא הורקנוס. וזה ינאי נקרא אלכסנדר ומלך שבעה ושלשים שנה. ונפטר ישעיה ועמד אחריו עובדיה[ו] ובזמנו מת ינאי ומלך ארסטובולוס בנו ומלך עשרה שנים ונהרג. ובוה הזמן אומר התלמוד כשצרו מלכי חשמונאי זה על זה וכו' ומלך אחריו אנטיגנוס בנו ומלך עשרה שנים והרגו עבדו הורודוס בן אנריפס והרג כל בית אדוניו ומלך שבעה ושלשים¹ שנה ונפטר עובדיה ראש גולה ועמד אחריו שמעיה בנו. ויש נוסחה אחרת במלכות החשמונאים כי הם מאה ושלש שנים. יוחנן ושמעון בן מתתיה שבע ושלשים שנה וינאי בן יוחנן שבעה ועשרים שנה ואריסטובולוס בנו עשרה שנים ונהרג ואנטיגנוס בנו כז' שנים ואחר הורודוס מלך אנריפס בנו. ואחריו מלך מונבז בנו. אבל מונבז² המלך החסיד שמזכיר התלמוד כתב רשי' שהוא ממלכי חשמונאים ואמו הלני³ המלכה הצדקת ואי⁴ אפשר זה. ובוה הזמן נפטר שמעיה. ועמד אחריו שכניה בנו שהוא דור העשירי ליהויכין המלך בזמן חרבן בית שני שהוא שנת שלשה אלף ושמנה מאות *ושמנה ועשרים⁵ והיא שנת מאה ושמנים למלכות אדום. ובשנת שנים וחמשים לחרבן הבית [נ]חרבה ביתר. ויש אומרים *שנים ושבעים שנים ובשנת מאה וישישה⁶ לחרבן הבית באו פרסאי על רומאי⁷:

ונשוב לראש(י) גולה: נפטר שכניה ועמד חזקיה בנו ונפטר חזקיה ונקבר בארץ ישראל בגבעת ארבאל⁸ במזרח העיר ועמד עקוב בנו. נפטר עקוב ועמד נחום בנו והיו חכמים עמו שמם רב הונא ורב חינא ורב מתנה ורב חננאל. ונפטר נחום ועמד אחריו יוחנן אחיו בן עקוב וחכם שלו רב חננאל. ונפטר יוחנן ועמד אחריו שפט בנו. ונפטר שפט ועמד ענן בנו. וכאשר נפטר ענן נשאר נתן במעי אמו והוא נתן דצוציתא ראש גולה. ונפטר נתן ועמד אחריו רב הונא בנו. ורב ושמואל חכמים שלו. ונפטר רב הונא בזמן ר' ונקבר בארץ ישראל אצל ר' חייא רבה ועמד אחריו נתן בנו ורב יהודה ורב ששת חכמים שלו. ונפטר נתן ועמד ר' נחמיה וחכם שלו רב ש[י]זבי ונפטר נחמיה ועמד אחריו עקביה⁹ בנו. ובזמן נחמיה גזרו פרסאי שמד על ישראל *מאתים וחמשה ושמנים שנה¹⁰ לחרבן הבית. ורבה¹¹ ורב אדא חכמים של עקביה ראש גולה ובימיו עלה שבור מלכא [לנציבין] וכבשה ונפטר מר עוקבא¹² דצוציתא ונקבר בארץ ישראל ועמד אחריו הונמאר¹³ אחיו ואביו ורבא חכמים שלו. בימיו עלה שבור מלכא לנציבין וכבשה. ונפטר הונמאר¹³ ועמד אחריו עוקבא אחיו ורב חיננא חכם שלו. בשנת ארבע מאות וישישה עשר שנה לחרבן הבית קם עלמא בלא מלכא ונפטר אבא ועמד נתן בנו רב אחא ורב חביבא חכמים שלו. ונפטר נתן ועמד אחריו מר כהנא חכם שלו. ונפטר מר כהנא ועמד אחריו רב הונא בנו ורב אחאי חכם

על שנים קן⁶. ופה⁵. ואינו⁴. הילאני³. בונבו d.². לה¹.
 עוקבן¹². ורבא¹¹. קעה¹⁰. עקביא⁹. ארבאל⁸. רומא⁷.
¹³ So both; הונא מר?

שלו. ונפטר מר הונא ועמד אחריו מר זוטרא אחיו רב (אחא) מדפתי חכם שלו. ונפטר מר זוטרא ועמד אחריו כהנא בנו ורבינא חכם שלו. ונפטר רב כהנא ועמד אחריו רב הונא אחי אביו בן רב כהנא ורב מארי ורב חנניא¹ רבה חכמים שלו ואשתו של רב הונא ריש גלותא היתה בתו של מר רב חנניא² ראש ישיבה ורב חנניא היה חכם³ גדול והלך דיינא של ראש גולה למקום רב חנניא ולא הניחו שם לשפוט ושלח בעבורו ראש גולה ונעשו⁴ לו רעות גדולות ומרטו שער זקנו והלך [ר]ב חנניא ראש ישיבה בזה [הצער] לבית הכנסת ובכה עד שמלא קערה מדמעות ושתה אותם ונפל מגפה בבית ראש גולה ומתו כולם בלילה אחד ונשאר מר זוטרא במעי אמו וראה בלילה ההוא בחלומו רב חנניא שנכנס לגן של ארזים ולקח גרון [אחד] וחתך לכל הארזים שבו וראה כי נשאר ארו קטן תחת הארץ והרים הגרון לחותכו ובא [איש] זקן אדמוני ואמר לו אני דוד מלך ישראל וזה הגן שלי הוא [אתה] מה לך עמהם שהרגתם הכהו בהפתקא⁵ והחזירו⁶ פניו לאחוריו והקיץ ופניו לאחוריו. ואמר להם לחכמים נשאר מבית דוד ואמרו לו כי לא נשאר כי אם בתו שהיא מעוברת והלך והמתין * לפתחה עד אשר ילדה⁷ וכאשר ילדה חזרו פניו לו⁸ ונתיישרו ולקחו ולימדו [תורה]. ובזה הזמן [היה] איש [אחד] ששמו [רב] פחרא כיון שראה כי תם בית דוד נתן שחד למלך ועשאו ראש גולה. וכאשר היה מר זוטרא בן סו⁹ שנים הלך הוא וראש ישיבה למלך ולקחו הנשיאות מרב פחרא ולרב פחרא נכנס זכוב בחוטמו עד שמת ממנו ולכך חותמין דבי דוד זכוב על חותמיו. והיה מר זוטרא ראש גלות עשרים שנה ומר רב חנניה ורב חמא ורב יצחק חכמים שלו. ובימיו נהרג רב יצחק ראש ישיבה וביום ההוא יצא מר זוטרא ונראה לו עמוד אש ויצאו אחריו ארבע מאות איש וילחמו עם הפרסיים וירש המלכות ונבה המס שבע שנים. ובסוף שבע שנים חטאו העם שהיו¹⁰ עמו ומצאן שותין יין נסך ועבירות אחרות ונעלה הענן שהיה¹¹ הולך לפניו ולקחוהו [ה]פרסיים ותלו לראש גולה מר זוטרא ולראש ישיבה תלו על ראש גשר מחווא. וביום ההוא שנהרג נולד לו בן ונקרא מר זוטרא על שמו¹² וברחו בית דוד שלשים שנה לא יכול מר אהונאי¹³ לגלות פניו. ומר רב גיזא אחי אביו דמר רב נהילאי הלך וישב בנהר צובה ומר זוטרא בר מר זוטרא * עלה לארץ ישראל ראש גלות¹⁴ והכניסוהו לריש פרקיא¹⁵. ובשנת תנב לחרבן הבית שנת ארבעת אלפים ומאתים ושמונים עלה לארץ ישראל והיה ראש [ל]סנהדרין. ואחריו רב גוריא. ואחריו מר זוטרא בנו. ואחריו מר יעקב בנו. ואחריו רב שמעיה בנו. ואחריו רב נינא בנו. ואחריו רב מיגס בנו. ואחריו רב מיסא בנו. ואחריו רב נחמיה בנו. ואחריו רב

¹ חנניה. ² חנינא. ³ אדם. ⁴ ועשו. ⁵ באפקא. ⁶ So both. ⁷ לה עד שילדה. ⁸ חזרו after לו. ⁹ טו. ¹⁰ אשר היו. ¹¹ והיה. ¹² על. ¹³ אהולאי. ¹⁴ ראש גלות עלה לירושלם. ¹⁵ פירקין. ¹⁶ שם אביו.

אבדימי בנו. ורב אבדימי הוליד את ר' יעקב ואת ר' פנחס. ור' יעקב הוליד את ר' חצוב.
הרי מיהויכין מלך יהודה עד זה שלשה וארבעים ראשי גולה:

❖ זה סדר עולם זוטא ❖

C.

דורות העולם בקצור מאדם ועד דוד בן זכאי שעשה מחלוקת עם רבינו סעדיה זל
והמעלות שנתעלתה ישיבת סורא על פומבדיתא:

אדם שת אנוש קינן מהללאל ירד חנוך מתושלח למך נח שם וארפכשד. שלח עבר פלג
רעו שרוג נחור תרה אברהם יצחק ויעקב. יהודה פרץ חצרון רם עמינדב נחשון שלמון
בעז עובד ישי. דוד שלמה רחבעם אביה אסא יהושפט יהורם אחזיה עתליה יהואש אמציה
עוזיה יותם אחז יחזקיה מנשה אמן יאשיהו יהואחז יהויקים יהויכין. נחמיה משולם חנניה
ברכיה חסדיה ישעיה עובדיה שבניה שמעיה חזקיה יוחנן שפט ענן נתן דצוציתא (הונא) נתן
נחמיה עוקבא אבא בר הונא נתן מר זוטרא מרימר כהנא הונא מר זוטרא הונא מר
כפנא(י) בסתנאי חסדאי שלמה ריש גלותא דוד בן זכאי שעשה המחלוקת עם רבינו סעדיה
[אלופינו] (פיומי) זכרו לברכה [ולטובה]:

אלה המעלות שנתעלתה בהם ישיבת סורא על [ישיבת] פומבדיתא. בתחלה בימי רב
שהיה סוף תנאים ותחלת אמוראין לא היתה עדין ישיבה בבבל אלא הנשיאים שהיו שם
לא היו קורין אותם אלא רישי סדרא כדאמרי' מאן ריש סדרא בבבל אל אבא אריכא והוא
רב. ולאחר שנפטר רב עשו ישיבה בבבל על דרך ארץ ישראל והיא ישיבת סורא. ומלך בה
רב הונא כ' שנה והוא היה ראשון לכל מי שהיה ראש ישיבה בבבל. ואח"כ מלך אחריו רב
חסדא ונמשכה מלכותו י' שנים. ובסוף ימיו של רב חסדא הלך רבה בר נחמני ועשה ישיבה
בפומבדיתא. (ומאותו היום ואילך היתה ישיבה בפומבדיתא) והיתה ישיבת¹ גולה. ומלך [בה]
רבה בר נחמני כ"ב שנה. ואחריו מלך רב יוסף ב' שנים ומחצה. (ואחריו אביו י' שנים.)
ואחריו רבא על פומבדיתא ועל סורא בסיעתא דשמיא ובברכתא דברכיה רב יוסף כדנקטינן²
דאל יהא רעוא³ דתרום רישך אכולא ברבא ושני מלכותו י' שנים. ומלך אחריו רב פפא
י' שנים. ואחריו רב אשי ס' שנה. ואחריו מלך רב טביומי בריה דהוא מר בר רב אשי.
ומלך אחריו רבה יוסי שבימיו נסתם התלמוד. וכשנפטר רבנא יוסי נשאר שתי הישיבות
בלא גאון עד שהסכימה דעתם של רבנן סבוראי והם שהיו אחר חכמי התלמוד שיהיו עושין
ב' ישיבות כמו שהיו בימי רב הונא מפני שרבנן סבוראי אע"פ שלא הוסיפו על התלמוד

¹ MS. והא ישיבת של. ² Ed. כדנקטיה. ³ Ed. רעוא.

ולא גרעו ממנו אֶעפֹכ היו ראשי הישיבות והן הגאונים יושבין ודורשין והיתה הוראה יוצאת מהן לכל ישראל וכך היו נוהגין בישיבתן עד היום הזה:

ואלו המעלות שנתעלתה בהם ישיבת סורא על ישיבת פומבדיתא. אֶ שלא יהיה גאון מפומבדיתא אלא מסורא על פי ראש הישיבה שלה. ועוד אם יתקבצו ראשי הישיבות שתיהן עם¹ ראש גלות בארץ עתיקה בבבל בשבת שרגילין להתקבץ אליו ראש ישיבת סורא ותלמידיו קורין עם¹ ראש גלות [ב] ספר התורה מפני גדולתו וראש ישיבת פומבדיתא [ותלמידיו קורין ומתרגמין עליו. ועוד אם ישב ראש גלות על הספסל שעושים לו ראש ישיבת סורא לימינו וראש ישיבת פומבדיתא] לשמאלו. ועוד אם יסבו² בסעודת מצוה אצל אֶ מראשי גלות [או מראשי כלות] ראש ישיבת סורא בוצע תחלה והוא מברך ברכת המזון. ובין³ בכניסה ובין³ ביציאה ראש ישיבת סורא קודם לראש ישיבת פומבדיתא ואפילו היה ראש ישיבת פומבדיתא זקן בן שמנים שנה וראש ישיבת סורא קטן בשנים ממנו השררה לעולם לראש ישיבת סורא. ועוד כשהיו משלחין אגרות זה לזה ראש ישיבת פומבדיתא כותב יתקרי הדין דיסקא קמי[ה] גאון ורבנן דסורא וריש ישיבת סורא [כותב] יתקרי הדין דיסקא קמי[ה] דרבנן דפומבדיתא ואינו כותב לו גאון. ועוד אם קורא ראש גלות בספר התורה ראש ישיבת סורא מתרגם עליו וראש ישיבת פומבדיתא יושב ודומם. ועוד כשימות ראש גלות כל הרשויות שלו ינתנו לראש סורא ואין בהן לראש ישיבת פומבדיתא חלק כלל. ובראשונה היתה [ראש] ישיבת סורא נוטלת שני חלקים וישיבת פומבדיתא חלק אֶ עד שמלך כהן צדק בפומבדיתא ורבו בני הישיבה ולא הספיק להם חלק הגִ שהיה מנהגם לקחת ונפלה קטטה ביניהם על זה הדבר עד שנתקבצו ראשי הדור ועשו פשרה ביניהם ש[י] היו חולקים כל מה שיבא להם חלק כחלק בשוה וכך היו נוהגין עד היום הזה. ואשר אמר (ר) נתן הכהן בר יצחק הבבלי ממה שראה בבבל [במקצת וספרו במקצת] על ראש גלות עוקבא שהוא מזרע דוד שבא לאפריקיא⁴ ונהג שררה בבבל שנים רבות שלא עמד על מספרם⁵. והיה ראש ישיבה בימיו מר רב כהן צדק ורב⁶ יוסף בפומבדיתא מִ שנה עד שנפלה קטטה ביניהם על רשות כרסאן מפני שבראשונה היו נוטלין רשות כרסאן מפומבדיתא וכל הנאה שתבא ממנה לפומבדיתא תגיע ובקש רב עוקבא זה להשיב הנאתה אליו ומנעו רב כהן⁷ צדק והיו לו לעוזרים יוסף בן פנחס וחתנו נטירא עם קצת פנות הדור עד שהוציאו עוקבא מבבל וגלה למקום הנקרא קרמיסין דרך ה ימים במזרח בבל. ובעת ההיא היה עמרם בן שלמה ראש ישיבת סורא. וישב עוקבא בקרמיסין עד שיצא * מלך בבל⁸ לטייל בקרמיסין מפני שיש בה מים גנות ופרדסים וכל כרכום שבבבל ממנה הוא בא וחזן ממנה כמו חצי מיל מקום הנקרא שפראן⁹ ויש בו בנין יפה וכשיבא

¹ Ed. על. ² MS. ישבו. ³ MS. וכן. ⁴ MS. לאפרקה. ⁵ Ed. במספרם. ⁶ Mr רב. ⁷ Ed. adds מורה. ⁸ MS. המלך. ⁹ MS. שרפאן.

המלך לשם בו היה מטייל. והיה בו בית אחד גבוה כשיעור שתי קומות והיו בו שתי צורות אחד של מלך ואחד של פילגשו ובתחתיתו דמות סוס חלול ויצאו מים מן ההר ויכנסו בו ויצאו מפיו. והיה המלך בכל יום ויום יוצא לאותו מקום לטייל בו והיה עוקבא מכויץ אותה שעה שהיה המלך שם ועומד לפניו ומברך אותו בדברים ערבים ובשירי נאים. וכך היה עושה (לו) בכל יום ויום עד מלאת לו שנה. וסופר המלך כותב שיריו ודבריו בכל יום ויום וראה שמה שאמר היום אינו אומר למחר פעם אחרת. וכן עשה כל השנה [כולה] מראשה ועד סופה. לאחר מלאת השנה הגיד הסופר למלך שלא היה עוקבא שונה הדבר מראש השנה ועד סופה בקש ממנו המלך שיתן סימן לדבריו כי לא האמין בדבר. הביא לו פנקסו ושירי עוקבא כתובין בו ואין בהן דבר שנוי ומשולש. צוה המלך שיכנס עוקבא אצלו. וכשנכנס אמר לו המלך שאל מה אתן לך. ושאל ממנו השבתו על כנו. כתב לו המלך מכתב כשאלתו. וכיון ששב היה קשה הדבר על נטירא ועל יוסף בן פנחס ועל הנלוים עמהם. והיו מדברים עליו אל המלך עד שצוה המלך שיצא [מכל מלכותו] והגלה אותו פעם שניה. וכתבו עליו מכתב * מאת המלך¹ שלא יכנס בכל מלכות בבל לעולם ואם יכנס יחרם כל רכושו. ולא נשא אותו ארץ מכל ארצות מזרח ויצא אל המערב ונשארה השררה כמו ד' או ה' שנים בלא ראש עד שהיה קשה הדבר מאד על ישראל. ודברו על דוד בן זכאי שהוא (בן) דודו של עוקבא נשיא * שעבר שיעשו² אותו ראש גלות. והיה כהן צדק שהוא ראש ישיבת פומבדיתא קשה עליו הדבר שלא רצה בשררות דוד בן זכאי לפי שהיה קרובו של עוקבא ראש גלות שעבר אבל ראש ישיבת סורא הנהיג אותו על עצמו וכתב לכל אנשי ישיבתו לתלמידים ולתנאים שבה שיברכוהו ויכתבו לו על נפשם וינהיגו אותו ראש [גלות] עליהם. ועשו כאשר צום והלכו כלם לקראתו עד שהגיעו למקום אחד הנקרא קצר בדרום בבל בינו ובין סורא³ מילין והוא מקום דוד בן זכאי והיא ארץ מולדתו וברכוהו והנהיגו אותו ראש [גלות] עליהם. ועכז היה ממאן כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא ואינו רוצה בדבר עד ג' שנים. והיה שם אדם א' מאור עינים נודע בנסים⁴ ראש כלה נהרואני והיה נכנס ביניהם בדרך שלום אולי יוכל⁵ להנהיג אותו על ישיבת פומבדיתא שיתרצה בו כהן צדק ראש הישיבה. עד שהלך לילה א' והיה פותח כל מנעולי בבל בשם פתח אותו הלילה ד' ⁶ מנעולים. עד שהגיע אליו ועמד על ראשו ומצא אותו גורם בחצי הלילה. כיון שראהו כהן צדק חרד לקראתו ושאל לו על עסקי ביאתו (ואמר לו) חי נפשך אדוני לא הגעתי אצלך עד שפתחתי ד' ⁶ מנעולים. אמר לו ומה רצונך עכשו. אמר לו (בקשתי) שת(ת)ברך ראש גלות ותנהיגהו על עצמך. השיבו שיעשה כדבריו. יצא משם נסים⁷ אל ראש גלות והודיע[ו] וקבע לו זמן ביום אשר יבא בו וחזר אצל כהן (מורה) צדק והודיעו הזמן. אז צוה כהן צדק לכל תלמידיו

1 מעם הארץ. 2 MS. שיעשו. 3 Ed. f. 4 MS. בנס. 5 MS. אוכל.
6 Ed. ד'. 7 Ed. נסי.

ולבני ישיבתו וכל אשר היו עמו להקהל ולעמוד על נפשם ולצאת לקראת ראש גלות. יצאו לקראתו אל המקום הנק' צרצר מהלך חצי יום מבבל. כיון שהגיע אצל ראש גלות והנה גם הוא בא במחנה כבוד מאד ועמו כל תלמידיו וכל הנלוים אחריו וחזרו אחריו¹ וכבר הכינו לו חצר בכפר ידוע בארץ עתיקה להיות בה. וכשהגיעו לשער מדינת בבל היו אומרים שירים ערבים ופזמונים נאים עד שבאו² אל החצר אשר הכינו לו. ונכנס ושכן בבבל והוא וכל אנשיו ונשיו וכל נפשות ביתו. ואחר [כך אחר חמש] השנים מת ראש ישיבת סורא ומלך אחריו מר האיי בר קיומי והוא היה ראש דורו באותו זמן ונהג ישיבת סורא כ שנה ומת. וכהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא עודנו חי. וכשמת ראש ישיבת סורא נשארה ישיבת סורא גלמודה. והיה ראש גלות מתיעץ מי ינהיג בה ונמלך לבו על רבינו סעדיה פיומי ועל צמח בן שהין³ כי הוא היה בר אבהן ובר אוריאן ושגר ראש גלות אל נסי * נהר ואני⁴ להיות ראש ישיבתן ואמר לו לא יתכן כי ראש ישיבה נקרא נהורא דעלמא והו חשוכא דעלמא. אמר לו מה תראה בדבר זה. אמר לו כל אשר חפצת עשה. הודיעו ראש גלות מה שבלבו לעשות וכי נפלה עצתו או על רבינו סעדיה או על צמח בן שהין⁵ השיבו נסי שינהיג צמח בן שהין⁶ ולא רב סעדיה אעפ' שהוא אדם גדול ומופלג בחכמה אינו מתירא מאדם בעולם⁶ ואינו מסביר פנים לשום אדם בעולם מפני רוב חכמתו ורוח בפיו ואריכות לשונו ויראת חטאו. אמר לו ראש גלות כבר נפלה עצתי והסכמתי⁷ על רבינו סעדיה פיומי. השיבו נסי עשה מה שאתה חפץ כי בתחלה הראשון שישמע לדבריו. וישב לפניו אני הוא ואני אהיה ראש הרוצים בו. הנהיג[ו]הו אותה שעה בפני כהן צדק ובפני תלמידי ישיבת פומבדיתא ומינהו להיות ראש ישיבת סורא. ולא היה ימים מועטים עד שנפלה קטטה בין ראש גלות ובין רב סעדיה ונחלקה (מלכות) בבל לשנים. וכל עשירי בבל ותלמידי הישיבות וחשובי המקום היו עם רב סעדיה לעזור אותו בכח ממונם ובהסברת פנים אצל המלך ושריו ויועציו. והיה בבבל אדם חשוב אחד ושמו כלב בן שרגאדו⁸ עוזר לראש גלות והיה בעל ממון ונתן [מ]ממונו ס' אלף זוז כדי להסיר את רב סעדיה ממקומו. ולא היה יכול מפני שהיו עם רב סעדיה בני נטירה וכל עשירי בבל. ונתקנא כלב זה ברב סעדיה מפני שהיה כלב זה בעל לשון ואדם גדול בחכמה וכל שאלות שישאל היה משיב עליהם טעם א' ושנים. אבל רב סעדיה מוסיף עליו עשר ידות. והיה מתקנא בו בדבר זה ועקר⁹ מחלוקת רב סעדיה וראש גלות היה על עסקי חצרות שהיו לאנשים שהיו מתחת ראש גלות וממון הרבה שנפל להם בירושה¹⁰ ובקשו חלוקתם. ונפלה ביניהם קטטה עליו עד שנתנדבו לתת מעשר מכל מה שנפל להם בירושה [לראש גלות] להסיר * התלונות מעליהם¹¹ ולהוציא לאור משפטם.

¹ MS. אליו. ² MS. בואו. ³ MS. שחין. ⁴ Ed. one word. ⁵ Ed. שהיאן.
⁶ Ed. מעולם. ⁷ MS. והסכימה. ⁸ Ed. שראגדו; MS. שארדו. ⁹ Ed. adds רב.
¹⁰ Ed. בירושתם. ¹¹ So MS.; ed. התנאות.

והגיע לראש גלות בחלקו ז מאות זהובים מן המעשר שנתנו לו וכתב להם מכתבות וחתם עליהם וצוה להם שילכו לראשי ישיבות לקיימם. וכשהגיעו הכתבים אל רב סעדיה עמד עליהם וראה בהם דברים שלא ישרו בעיניו ואף בכל זה אמר להם בסבר פנים יפות לכו אצל כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא [ויקיים כתב זה ואני אקיים אחריו. וכל זה אמר מפני שבקש להטמין הדבר הכעור שראה באותם הדברים ושלא רצה לגלותו. עשו כאשר צום והלכו אצל כהן צדק ר' פומבדיתא] וחתם בהם. ולאחר שחתם בהם כהן צדק חזרו אצל רב סעדיה שיחתום בהם ויקיים אותם. אמר להם רב סעדיה למה תבקשו כתב ידי הנה בידכם חתימת ראש גלות וחתימת כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא אינכם צריכין לחתימת ידי. אמ' לו למה אינך חותם. אמר להם איני יודע ונמנע מלגלות להם הדבר עד שהשביעוהו כמה פעמים שיאמר להם מה ראה בשטרותם ולא יכול לעבור על השבועה ולכחד מהם. והודיעם מה שראה בשטרות ומאי זה טעם נפסדו. חזרו אצל ראש גלות והודיעוהו. שלח¹ אליו ראש גלות יהודה בנו ואמ' לו לך ואמור לו בשמי שיקיים את השטרות. והלך יהודה בנו של ראש גלות ואמר לרב סעדיה בשם אביו שיחתום את השטרות. אמ' לו חזור אצל אביך ואמור כי *כתוב בתורה² לא תכירו פנים במשפט. חזר אליו פעם שנייה ואמ' לו אמור לו חתום את השטרות ואל תהי שוטה. חזר³ הנער ואמ' לרב סעדיה בסבר פנים יפות ולא אמר לו דברי אביו אבל אמר לו בבקשה ובפיוסין שיחתום את השטרות כדי שלא תפול מחלוקת [בינו לבין אביו. ומאן ושלח אליו פעמים רבות ולא רצה הבן לגלות לר' סעדיה] כל מה שאמ' לו אביו אבל מפייס ממנו פיוסין גדולים שיחתום הכתבים כדי שלא תהא מחלוקת בינו ובין אביו בדבר זה. כיון שהטריחו אביו בהל[י]כה ובחזרה חרה אפו והרים ידו ברב סעדיה ואמר לו אם לא תחתום השטרות כמו שאמר לך אבי אז אשלח ידי בך. הדבר יצא מפי הנער ואנשי רב סעדיה גררוהו והוציאוהו חוץ לפתח ונעלו השער בפניו. כיון שהגיע אצל אביו וראה עיניו זולגים דמעות שאל אותו על מאורעו וספר לו כל המעשה. כיון ששמע אביו כך החרים ברב סעדיה והנהיג רב יוסף בר יעקב שיהיה ראש ישיבת סורא במקומו. וגם רב סעדיה כששמע הדבר החרים גם הוא בראש גלות ושלח אל⁴ חסן אחי דוד בן זכאי שהוא יאשיהו להיותו [ראש גלות] במקום בן⁵ דוד בן זכאי אחיו. ונהג ג' שנים ומת ונתחזק[ה] המחלוקת ביניהם עד ז' שנים עד שאירע דין בין שני אנשים שנתעצמו בדין. הא ברר לו רב סעדיה ואחד ברר לו ראש גלות. שלח ראש גלות אל האיש אשר ברר רב סעדיה *וברח מעליו⁶ והכוהו [ו]פצעוהו⁷. הלך האיש המוכה קרוע בגדים וילך הלוך וזועק אל⁸ כל הקהל והגיד להם מאורעו. והיה הדבר קשה עליהם עד מאד כי היה מנהגם שכל איש שהוא⁹ מרשות ראש גלות אין לראשי ישיבות עליו לא דין

¹ Ed. חזר. ² MS. אמרה תורה. ³ Ed. חזה. ⁴ Ed. את. ⁵ So all.

⁶ MS. לפניו. ⁷ MS. also פצעוהו. ⁸ Ed. על. ⁹ MS. הוא.

ולא משפט [וכל שהוא מרשות ראשי ישיבות אין לראש גלות עליו לא דין ולא משפט] ולא¹ לערער על אחד מהם על חברו בשום דבר שיהיה מרשותו. ואם היה גר בארץ ובא מארץ נכריה ואינו לא מרשות זה ולא מרשות זה ילך למקום שירצה. ומפני שהאיש (הזה) המוכה אינו מרשות [ראש] גלות קנאו הקהל למאורעו ונתקבצו כלם על בשר בן אהרן שהוא חותן כלב בן שרגאדו² שהיה³ אדם גדול בבבל והיה מחשובי מקומו וספרו להיכן הגיעה מחלקתם של ישראל וכמה קשה מ[א]ורעם. אמרו לו קום כי עליך הדבר ואנחנו עמך ואולי נוכל להסיר המחלוקת שאינה תלויה אלא בחתנך כלב בן שרגאדו⁴. והלך אצל גדולי הדור וקבצם לתוך ביתו. והיה עמהם ראש גלות ודבר אליו בפניהם מה המעשה הזה אשר עשית ועד מתי אתה מחזק במחלוקת ולא תשמור עצמך מן העונש. ירא את אלהיך והסיר עצמך מן המחלוקת כי אתה ידעת כמה גדול כח המחלוקת. ועתה ראה איך תתקן דרכיך עם רב סעדיה ותשלים עמו ותניח מה שבלבך עליו. השיב ראש גלות לדבריו וענהו לשלום שיעשה כדבריו. ועמד והלך אצל רב סעדיה והביאו לביתו הוא וסיעתו הנלוים עמו ודבר אליו כל אותן הדברים שדבר אל ראש גלות וענהו גם הוא לשלום. והיה ראש גלות בבית אחר הוא וכל הנלוים עמו וכל אנשיו ורבנו סעדיה הוא וסיעתו וכל אנשיו בבית א' כנגדו ושניהם היו בחצרו של בשר זה שהלך ביניהם בדברי שלום. ועמדו אנשים מראשי הקהל ונחלקו לשני חלקים חלק א' תמכו בידיו של ראש גלות והחלק השני תמכו * ביד רב⁵ סעדיה והלכו אלו מכאן ואלו מכאן עד שפגעו זה בזה ונשקו זה את זה וחבקו⁶ זה את זה והיה זה הדבר ביום תענית אסתר. וכשנשל[ם] דבר זה ביניהם שמח בשר על הדבר כשנשלמו על ידו. והשביע אותם ואת כל העומדים שם עמהם שילינו (שם) אצלו (אותה) הלילה ושיקראו המגלה בביתו. ולא רצו לא ראש גלות ולא רב סעדיה אבל אמר ראש גלות [אן] יסעד אצלי רב סעדיה או * אסעד אצלו⁷. הטילו גורלות ביניהם ונפל הגורל על ראש גלות שילך רב סעדיה אצלו וכן עשה. הלך אצלו וסעד עמו סעודת פורים וישב עמו ב' ימים וביום הג' יצא בשמחה ובטוב לבב. וכשנעשת הפשרה ביניהם אותו רב יוסף בן יעקב שהחזיר ראש גלות ועשה אותו ראש ישיבה במקום רב סעדיה כל אותן השנים שהיתה המחלוקת ביניהם עכשיו שבטל המחלוקת ישב לו אותו רב יוסף ראש ישיבה בביתו ואעפ"כ החוק שהיה לוקח כשהיה ראש הישיבה לא מנעוהו ממנו אלא היו שולחין * אותו לביתו. ונפטר⁹ ראש גלות ובקשו להנהיג בנו במקומו ולא עמד * אחריו של אביו אלא¹⁰ חדשים בלבד ונפטר גם הוא. והיה לו בן קטן כמו בן י"ב שנים ואספו אליו רב סעדיה ונתן אותו בבית הספר עד שנפטר רב סעדיה. ולא נמצא באותן הימים מי שהיה ראוי להיות ראש גלות אלא איש א'

¹ MS. ואין. ² Ed. שרגאדו; MS. שורגאדו. ³ Ed. שהוא. ⁴ Ed. שרגאדו;
MS. שרונאדו. ⁵ MS. של רבי. ⁶ Ed. וחברו. ⁷ Ed. אצלך.
⁸ MS. השני. ⁹ Ed. נפטר. ¹⁰ MS. אלא אחרי אביו.

שהיה מבני הימן שהיה בנציבין ולא הספיקו למנותו עד שארע לו¹ דבר שנתקוטט עם גוי
א בשוק והעידו עליו שקלל את הפסול ונהרג. ואחר פטירתו של רב סעדיה נהג רב יוסף
בן יעקב ישיבתו בסורא. ולאחר פטירת כהן צדק ראש ישיבת פומבדיתא נהג אחריו צמח
בר כפנאי ישיבתו יג חדשים ונפטר. ומלך אחריו כלב בן יוסף הנק' כלב בן שרגאדו²;
ומה שאמר עוד ר' נתן הכהן על דברי ראש גלות היאך יתמנה והיאך יכרתו לו כל העם
ברית בשעה שיתמנה כך הוא הדבר אם הסכימ[ה] דעת הקהל למנותו מתקבצין שני ראשי
הישיבות עם בני ישיבתן עם כל ראשי הקהל והזקנים בבית אדם גדול שבבבל מגדולי הדור
כגון נטירא וכיוצא בו. וזה שמתקבצים בביתו מתכבד בדבר ויש לו שבח גדול בו וכבודו
מתעצם בהקבץ הגדולים והזקנים בביתו. ומתקבצין בבית הכנסת ביום החמישי ומברכין
אותו ונותנין יד עליו³ ותוקעין בשופר להשמיע את כל העם מקטן ועד גדול. וכששומעין הדבר
כל אחד ואחד [מהקהל] משגר לו מנחה כפי כחו והשגת ידו וכל ראשי הקהל ועשיריהם
שולחים לו בגדים נאים ותכשיטים יפים וכלי כסף וכלי זהב כל איש ואיש כמתנת ידו.
והוא טורח בסעודה ביום הה' וביום ה' בכל מיני מאכל ומיני משתה ומיני מגדים כגון מיני
מתיקה. וכשמשכים ללכת יום שבת בבה' רבים מגדולי הקהל מתקבצין עמו ללכת בבה'.
וכבר הכינו לו בבה' מבעוד יום מגדל עץ ארכו ז' אמות ורחבו ג' ופורסין עליו בגדים נאים
מן המשי ומן התכלת ומן הארגמן ומתולעת⁴ השני עד שיתכסה כלו ולא יראה ממנו כלום.
ונכנסים תחתיו (בחורים שנבחרו מנשיאי הקהל ומגדוליהם) בחורים וותיקים בעלי קול בעלי
נעימה וקולם ערב ובקיאין [בתפלה] ובכל עניינה. וראש גלות * עצמו יהיה⁵ מכוסה במקום
עם ראשי הישיבות והבחורים עומדים תחת המגדל ולא ישב עליו אדם וחזן הכנסת מתחיל
בברוך שאמר והבחורים עונין [אחריו] על כל דבר ודבר מברוך שאמר ברוך הוא. וכשהוא
אומר מזמור של יום השבת עונין אחריו טוב להודות ליי. וקורין כל העם כאחד פסוקי
דזמרה עד שגומרין אותן ועומד החזן ופותח בנשמת כל חי והבחורין עונין אחריו תברך
את שמך. הוא אומר דבר והבחורים עונין אחריו עד שמגיעין לקדושה ואומר אותה הקהל
בקול נמוך והבחורים בקול רם ומיד שותקין הבחורים והחזן לבדו משלים עד גאל ישראל
ועומדין כל העם בתפלה. וכשעובר לפני התיבה ומגיע לקדושה עונין הבחורים אחריו האל
הקדוש בקול רם ומשלים התפלה ויושבין כל הקהל. וכשיושבין כל הקהל יצא ראש גלות
מהמקום שהיה מכוסה בו. וכשרואים אותו כל העם עומדים על רגליהם עד שישב על
המגדל שעשו לו ויצא ראש ישיבת סורא אחריו וישב על המגדל לאחר שיתן לו כריעה
כפוף ויחזיר לו. ואחר כך יצא ראש ישיבת פומבדיתא ויתן לו גם הוא כריעה וישב לשמאלו.
ובכל זה כל העם עומדים על רגליהם עד שיתקנו שלשתם ישיבתם ויושם ראש גלות באמצע

¹ MS. אליו. ² Ed. שרגאדו; MS. שרגאדו. ³ MS. אליו. ⁴ Ed.
גם הוא יהיה גם הוא MS. ⁵ MS. ובתולעת.

וראש ישיבת סורא יושב לימינו וראש ישיבת פומבדיתא יושב לשמאלו. ובינם לבין ראש גלות מקום פנוי ועל מקומו פרשו עליו (בגד נאה) על ראשו ממעל למגדל אחוז בחבלי בויז וארומן וחזן הכנסת מכנים ראשו בסדינו בפני המגדל ומברך אותו בברכות מתוקונות שהתקינו לו מאתמול שלשום בקול נמוך כדי שלא ישמעו אותו אלא היושבים סביבות המגדל והבחורים שהם תחתיו. ובשעה שהוא מברך אותו עונין אחריו הבחורים בקול רם אמן וכל העם שותקים עד שהוא גומר ברכותיו. ופותח ראש גלות ודורש בענין הפרשה של אותו היום או יתן רשות לראש ישיבת סורא לפתוח ולדרוש וראש ישיבת סורא נותן רשות לראש ישיבת פומבדיתא והם נוהגים כבוד זה לזה עד שפותח ראש ישיבת סורא והתורגמן עומד עליו ומשמיע דבריו לעם. וכשדורש דורש באימה וסותם את עיניו ומתעטף בטליתו עד שהוא מכסה פדחתו. ולא יהיה בקהל בשעה שהוא דורש שפוצה פה ומצפפע ומדבר דבר. וכשירגיש באדם שמדבר פותח את עיניו ונופל על הקהל אימה ורעדה. וכשהוא גומר מתחיל בבעיא ואומר ברם צריך את למילף ועומד זקן א' חכם [ונבון] ורגיל ומשיב בענין ויושב ועומד החזן ואומר קדיש. וכשמגיע בחייכון וביומיכון אומר בחיי נשיאנו ראש גלות ובחייכון ובחיי דכל בית ישראל. וכשגומר הקדיש מברך ראש גלות ואח' מברך ראשי ישיבות. וכשהוא גומר את הברכה עומד ואומר מדינה פלוני וכל בנותיה כך וכך יבא מהן וזכר כל המדינות¹ שהן משלחות לישיבה ומברך אותם ואח' מברך האנשים שבהם שמתעסקים בנדבה עד שתגיע לישיבות. ואח' מוציא ס'ת וקורא כהן ואחריו לוי וחזן הכנסת מוריד ס'ת לראש גלות וכל העם עומדין והוא מקבל ס'ת בידיו ועומד וקורא בה וראשי הישיבות עומדין עמו וראש ישיבת סורא מתרגם עליו ומחזיר ס'ת לחזן ומחזירה לתיבה. וכשהוא מגיע לתיבה יושב הוא במקומו ואז ישבו כל אדם במקומם. ואחריו קורין ראשי כלות ואחריהם תלמידי ראשי ישיבות אבל ראשי הישיבות עצמן אינם קורין בס'ת באותו היום מפני שקדמן אחר. וכשמפטיר המפטיר עומד אדם גדול ועשיר ומתרגם עליו ויהיה לו שבח וכבוד בדבר זה. וכשמשלים יוסיף לברך ראש גלות בס'ת וכל שלוחי צבור שהן רגילין ובקיאין בתפלה עומדין סביבות התיבה ואומרין אמן. ומברך אחר כך ראשי ישיבות שניהם ומחזיר ס'ת למקומה ומתפללין תפלת מוסף ויוצאין. וכשיוצא ראש גלות כל העם יוצאין לפניו ולאחריו ואומרים לפניו דברי שירות ותושבחות עד שהוא מגיע לביתו אבל ראשי ישיבות אינם הולכין עמו עד ביתו וכל התלמידים שהולכים עמו ומלוין אותו עד ביתו אינו מניח אחד מהם שיצא מביתו עד ז' ימים. ומאותו העת ואילך איננו יוצא מפתח ביתו והעם מתקבצין ומתפללין עמו תמיד בין בחול בין בשבת בין בימים טובים. ואם רוצה לצאת ולעשות צרכיו רוכב [ב]מרכבת המשנה כמרכבת שרי המלך [ב]בגדים נאים והולכים אחריו עד ט' אנשים ועבדו יהיה רץ אחריו וכשעובר על א' מישראל רצים אליו ומחזיקים בידיו

¹ Ed. הישיבות.

ומסבירין פניו. וכן עושה כל אחד מישראל שיעבר עליו עד שיתקבצו עליו כמו נ או ס עד המקום אשר הוא בא שם וכשהוא חוזר אל ביתו עושין לו כזה המנהג. ולעולם אינו יוצא עד שהולכין אחריו כל סיעתו ודומה בהליכתו כאחד שרי המלך. וכשהוא רוצה ליכנס לפני המלך לבקש ממנו דבר או לראות פניו מבקש משרי המלך ועבדיו הנכנסין אליו תמיד לדבר אל המלך שיתן לו רשות ליכנס אליו ונותן לו רשות [ומצוה] על השוערים להכניסו. וכשהוא נכנס רצין לפניו כל עבדי המלך והוא כבר הכין בחיקו זהובים וזוים שיתן לאותם העבדים הרצים לפניו עד שלא יכנס והוא מכניס ידו לחיקו ונותן לכל א וא מה שיזמין לו הקב"ה. והם מכבדין אותו ואוחזין בידו עד שהוא בא ועומד לפני המלך ומשתחוה לו והוא רומז עליו שהיה עומד על רגלו אחד וסומכו בשני עד שרומז המלך לאחד מן העומדים¹ עליו ולוקחו בידו ומושיב אותו במקום שרמו לו המלך (במקום) שיושיבנו בו ואח"כ מדבר עם המלך. והמלך שואל אותו על שלומו ועל דבריו ועל מה נכנס אליו והוא מבקש רשות ממנו שידבר בפניו והוא מרשה אותו ואז מתחיל בהלולים וברכות המוכנים לו מקודם לכן ומסדר לפניו מנהגות אבותיו (ואבות אבותיו) [על בני דורם] ומפייסו בדברים ערבים עד שעושה בקשתו ונותן לו שאלתו וכותב לו כל הפציו שיבקש ממנו ויוצא משם ונפטר ממנו בשמחה ושלום:

ואלה החקים אשר היו לראש גלות ולקחתם² בכל שנה ושנה ממקום אחד הנקרא נהרואן וכל פרוורה³ והוא רחוק מבבל כמו חצי יום במזרחת ומוציא אליהם דיין ברשותו וברשות ראשי ישיבות וכותב לו אליהם כי לקח רשות מהם ומוציא אליו מן המקום ההוא ויכנס לו משם כמו * ס או ע⁴ זהובים. וכשהוא מגיע לשם בורר לו שנים מחשובי המקום⁵ להמנות עמו על כל פסקי דינין שעושה. ואם היה אותו דיין הממונה ישר בדרכיו ונקי⁶ בדיניו כתבו ראשי המקום וחשובים אל ראש גלות ומשבחין אותו בעיניו. ואם שמא הו' שיהיה בו דבר רע או ימצאו בו שום דופי כותבין אל ראש גלות ואל ראשי הישיבות פלוני כמה מקולקלים מעשיו וכמה מכוערים⁷ דרכיו והן מסירין אותו וממנין אחר תחתיו. וזה החוק שהדיין נוטל מאנשי המקום מכל אחד שהוא מבן עשרים שנה ומעלה שני זוים בשנה זון בפסח וזון בסוכות. ומהכתובה⁸ וגט ושטר חוב ושטר מתנה ושטר מכירה יש לתת לבעלים ד' זווי ושליש במשקל (ישמעאל) והסופר אין לו אלא הקבלנות שפוסק הדיין לתת לו בשנה⁹ והכל לדיין וכ היה המנהג לתת כל זה לדיין בין שהיה שם בין * שהלך למקום¹⁰ אחר. והדיין יש לו שני בני אדם שמעיינין וחוקרין ומשקיפין על כל רשותו שלא יהא אדם עושה

שבעים או שמונים MS. ⁴ פרוודיה MS. ³ לקחתם Ed. ² העבדים Ed. ¹
 וכל כתובה MS. ⁸ ובקי Ed. ⁶ מקולקלים Ed. ⁷ הקהל MS. ⁵
 וכל כתובה MS. ⁸ שהיה במקום MS. ¹⁰ השנה.

מאלה הדברים שכתבנו אלא על פיו. וכל מי * שהוא עושה שטר¹ בסתר מנדה אותו וקונם אותו שיתן שכר השטר ומלקהו ואם היה עני [שלא יוכל] לתת הדבר הקצוב נוטל ממנו הסופר כפי השגת ידו ברשות הדיין. ויש לדיין על הטבחים זון בכל שבוע ושבוע וגם לראש גלות יבא אליו מרשות מדינת פרס בכל שנה עשרים זהובים על זה המנהג. ויש לו מקום אחר הנקרא חלואן בינו ובין בבל מהלך ה' ימים ומקבל ממנו קץ זהובים בשנה על החוק הנזכר. וגם יש לו מקום אחר הנקרא קצר והיא ארץ מולדתו ויוצא לו ממנו ל' זהובים בשנה. ויש לו בבבל מקום ששם ביתו והוא ברשותו ויש לו שם על כל א' וא' מישראל שני זווים בפסח ובסוכות ואינו נוטל מן העניים כלום כי העשירים מקילין מעליהם והטבחים נותנין לו רביע זהוב בכל שנה. וכללו של דבר שמגיע אליו בכל שנה ושנה מכל אלו המקומות תש' זהובים. ואם רצה כותב למקומות * רחוקות שיםמכוהו² (ויכבדוהו) כותב להם ועושין לו בקשתו. ואם יצא בנו של ראש גלות לכל מקום שירצה נושאין לו פנים ומכבדין אותו ונותנין לו מנחה ואינם נמנעים בזה הדבר אבל עושין עמו כל א' וא' לפי כבודו ולפי גדולתו. ואם לא ישאו לו פנים ולא יכבדוהו במתנותיהם שולח אביו פתיחות וחרמות. ואמר [זה] ה' נתן שראה את בנו של דוד בן זכאי שיוצא³ למדינת פרס שהוא מרשות אביו ולא כבדוהו ולא נשאו פניו⁴ ושלה והודיע את אביו ואביו הוציא עליהם פתיחות וחרמות והודיע למשנה והמשנה הודיע למלך וכתב המלך למלך⁵ פרס לסמוך ידו ולעזרו עליהם. וכששמע מלך פרס והגיע כתב מלך בבל לידו שלח ידו בהם ונטל מהן ממון הרבה מפרס⁶ שהוא רשות אביו ומכל פרווריה⁷ והגיע וחזר לבבל ולא היה א' מראשי הישיבות מי שיערער עליו בדבר זה. וכשימות ראש גלות כל הרשויות שלו ינתנו לראש ישיבת סורא. וסופר ראש גלות נוטל שכרו מראש גלות. ואין לראש גלות בנדרים ונדבות שמשגרין קהלות ישראל אל הישיבות כלום כי אינם משגרים אותם אלא עם שאלותיהם ובשאלות אין לראש גלות עסק בהם. וכמו כן מנהג [ראשי] ישיבות כשיתמנה אחד מהם כן מנהגם לעשות לו כדרך שעושין לראש גלות כשממנין אותו חוץ מסת שאין מורדין אותה אליו אלא הוא עולה אליה כדרך כל אדם. וכך היו נוהגין ראשי [שתי] ישיבות בכל מקומות רשויותיהן⁸ שמוציא אליו הדיין שלהם כמו שכתבנו שמוציא דיין ראש גלות מרשויותיו. ואלו הרשויות שיש להם לראש ישיבת סורא [מקום] הנקרא וסאט ויוצא אליו ממנו ומפרווריה (קץ זהובים השנה. ומבצרה ומפרווריה) ש' זהובים השנה והוא הנקרא כלה. ועוד לו מקום הנקרא גמוס בינו ובין אופיר מהלך ב' ימים וכן אופיר עצמה ברשות סורא. כללו של דבר מה שיוצא לסורא ברשויות שלו בכל שנה אלף ותק' זהובים השנה לבד הנדרים והנדבות. ויש להם בבבל רשויות צפונה דרומה מזרחה

1 Ed. שכותב בשטר. 2 Ed. רחוקים שיםמכוהו. 3 Ed. שיוצא. 4 MS. לו פנים. 5 Ed. את מלך. 6 Ed. מפיוס. 7 MS. פרווריה. 8 MS. מושבותיהם.

וימה נוהגין עמהם כמו שנוהג ראש גלות במקומות שלו שיש לו בבבל כמו שכתבנו למעלה. וטבחי רשויות סורא נותנין לראש ישיבה שלהם * רביע זוז¹ השבוע. ופעמים שיהיה לישיבת ראש גלות צוק הזמן ושולחים כתבים לכל קהלות ישראל ומודיעים להם עניים ולחצם וכל קהל וקהל שולחים להם מתנות כפי כחן וכפי השגת ידן וכמו בן מנהג ראש ישיבת פומבדיתא בכל רשויותיו. וכל השאלות שמשתלחין לאחד מראשי הישיבות בשמו אין לראש ישיבה האחר כלום בנדרים ונדבות הבאות עם השאלות ולאשר² נשתלחו השאלות בשמם הם יקחו נדרים ונדבות הבאות עמהם. ואם משתלחין סתם חולקים שתי הישיבות בשוה. וכך היה מנהגם בחלוק כל מה שמגיע עליהם מנדרים ונדבות בכל השנה הן מניחין הכל ביד אדם נאמן לצורך הוצאת התלמידים הבאים מכל המקומות שהם יושבים ומתקבצים ובאין מכל המקומות בחדש כלה שהוא חדש אלול בימי הקיץ ואדר בימי החורף וכל א' וא' מן התלמידים במקומו גורם ומעיין כל אותם ה' חדשים המסכתא שאמר להם ראש ישיבה בצאתם מעמו ובאדר אומר להם מסכתא פלונית נגרום³ באלול. וכמו בן באלול אומר להם מסכתא פלונית נגרום באדר ובאין כולן ויושבין לפני ראש הישיבות באדר ובאלול וראש הישיבה עומד עליהם על גרסתם ובודק אותם:

וזה סדר ישיבתם. ראש ישיבה * עומד בראש⁴ ולפניו עשרה אנשים והיא נקראת דרא קמא ופניהם אל פני ראש ישיבה. והעשרה שיושבין לפניו ז' מהן ראשי כלות וג' חברים. ולמה נקרא שמם ראשי כלות שכל א' מהם ממונה על עשרה מן הסנהדרין והם הנקראין אלופים. וכך היה מנהגם אם נפטר א' מראשי כלות ויש לו בן הממלא את מקומו יורש מקום אביו ויושב בו ואפילו היה קטן בשנים. וכך⁵ מן החברים כשיפטר א' מהם אם היה בנו ממלא את מקומו יושב בו ואין אחד מהם דולג על מפתן חבירו ואם אינו ממלא מקום אבותיו והוא ראוי לישיב באחת משבעה דרי ישיב בה. ואם אינו ראוי לישיב עמהם יושב עם בני רב ועם שאר התלמידים שהם כד' מאות איש והשבעים⁶ סנהדרין שהם ז' שורות שורה ראשונה יושבת כמו שזכרנו ואחריהם עשרה עד ז' שורות לפני כלם אל פני ראש ישיבה וכל התלמידים יושבין אחריהם ואין אחד מהם מכיר את מקומו אבל הז' שורות כל א' וא' מכיר את מקומו ואין אחד מהם [יושב] במקום חבירו. ואם יהיה א' מהם מן הז' שורות גדול בחכמה מן האחר אין מושיבין אותו במקומו מפני שלא ירשה מאביו אבל מוסיפין לתת לו יותר מחוקו מפני חכמתו. וכשירצה ראש ישיבה לנסותם בגירסתן יועדו עליו כלם בד' שבתות של⁷ חדש אדר והוא יושב והשורה הראשונה גורסין לפניו ושאר השורות שומעין ושותקין. וכשמגיעין למקום הצריך להם לדבר ידברו בו בינם לבין עצמם וראש ישיבה

¹ MS. רובע זוהב. ² Ed. וכאשר. ³ Ed. נפרש. ⁴ Ed. יושב. ⁵ Ed. וכן. ⁶ Ed. והם. ⁷ Ed. כל.

שומע אותם ומבין את דבריהם ואחזק קורא והם שותקין ויודעין שכבר הבין מחלקותם. וכשישלים קריאתו דורש וגורם באותה מסכתא שגרסו בימי החורף כל א' וא' בביתו ומפרש בכלל דבריו (הדבר) שנחלקו בו התלמידים. ועתים שהוא שואל מהם פירוש הלכות והם מכבדין זה את זה והכל מכבדין את ראש ישיבה ושואלין אותו פתרון. ואין א' מהם יכול לדבר בפניו עד שיתן לו רשות והם מדברים כל א' וא' כפי חכמתו והוא מרחיב להם דבריו בפתרון כל הלכה והלכה עד שיתברר להם הכל. וכשמתברר להם הכל יפה עומד א' מדרא קמא ודורשה ברבים עד ששומעין אותה בקטון כגדול וכל מי שרואה אותו עומד יודע שאינו עומד אלא לברר הברייתא שממנו סיוע השמועה ואז מדקדקין בה שאר התלמידים וחוקרין אותה ומבארין אותה באר היטב וכך היו עושין כל ימות החדש. ובשבת רביעית קורין כל הסנהדרין וכל התלמידים וראש ישיבה מעיין [כל אחד ואחד] מהם וחוקר אותם (ומנסה אותם) עד שיתברר לו המהיר בחכמה מחבירו. וכשרואה את אחד מהם שאין תלמודו סדור בפיו יקשה עליו יותר ויגרע לו מחוקו ונוער בו ומוכיחו ומודיעו המקומות¹ שנותרשל בהם ושנתעצל עליהם ומזהירו בנפשו ומתרהו שאם ישנה כן פעם אחר ולא ישים לבו על תלמודו שלא ינתן לו כלום. ולפיכך היו מתחדדין ומתעסקין בלמודם עסק יפה כדי שלא יכשלו לפניו בדבר² הלכה וכל השורות אינם הולכות מעמו עד שמודיע המסכתא שיתעסקו בה כל א' וא' בביתו ולשאר התלמידים אינו צריך להודיע אלא כל א' וא' גורם באיזו מסכתא שירצה. וכך היה מנהגם בתשובת השאלות בכל יום מהחדש אדר³ מוציא אליהם כל השאלות שהגיעו אליו ונותן להם רשות שישבו תשובה עליהם והם מכבדין אותו ואומרין לו לא נשיב בפניך עד שהוא תוקף בהם ואז מדברים כל א' וא' לפי דעתו לפי חכמתו ומקשין ומפרקין ונושאים ונותנים בכל דבר ודבר ומעיינין יפה יפה. וראש ישיבה שומע את דבריהם ומבין כל מה שאומרין ומקשין זה לזה ועומד ומעייין בדבריהם עד שיתברר לו האמת ומיד יצוה לסופר להשיב ולכתוב. וכך היה מנהגם לעשות בכל יום ויום עד שמשיבין תשובת כל השאלות שבאו להם השנה מקהלות ישראל ובתכלית החדש יקראו התשובות והשאלות במעמד כל החבורה כלה וחותרם עליהם ראש ישיבה ואחזק שולחין אותם לבעליהן ואז מחלק הממון עליהם⁴:

❖ תם ונשלם שלבֵּעַ בנלך ואעי ❖

¹ Ed. המקומות. ² Ed. בדבור. ³ Ed. אדם. ⁴ MS. אליהם.

IV.

✽ כתאב אלתאריך ✽

בשם רח כתאב אלתאריך מנד כ[לק]¹ אלסמא ואלארץ. והאדא אלכתאב אחבאר בני אשראיל והם אלע אלדין אכתארהם מוסי על² אלסל[אם] קומה פאסתכלפהם ואמרהם באקאמה אלכלף אעני אלעוץ³ מן כל מקבוץ קבץ מנהם מפצל [אל] אדלָה מן בסיט ניץ אלתוריה וכתב אלאנביא: מקסום ז אקסאם כל קסם אבתרא אול זמאנה מן [וקת] משהור מן אלאגאל ינתהי אלי [וקת מת] לה פי אלטהור מצמום אל[יה שי מ]ן אלתאריך מן עיון אלחואד[ת יח]תאג אליהא ממא []:

אלקסם אלאול גמלתה אלף סנה [] בין⁴ סנה ודלך מנד כלק אללה עז וגל אדם אלי אן ולד⁵ נוח. ואלו איאם אלתי מצת מנד אבתדי בכלק אלסמא ואלארץ ומא בינהמא. ודלך מן יום אלאחד ואליום אלגמעָה לם תדכל פי אלתאריך אלי אן כלק אדם פאמר חנינד באלתאריך מן אסתקבאל יום אלסבת: תפציל הדה אלסנין מנד כלק אדם אלי אן ולד לה שת קל סנה. פי אולהא אסכן אלגנה פכאלף פטרד. ופי [וס]טהא אולד ולדין קין וה[בל] פקתל אחרהמא אל[אכר]. מנד ולד שת אלי אן ולד לה אנוש קה סנין: הם מנד ולד לה אנוש אלי אן ולד לה קינן צ סנ. פי מדה הדה אלסנין אנשו אלחצרון⁶ מן אלנאם אלצנאיע כמא געלהא אללה תע פיהם מן אלחכמה: ואצול אלצנאיע ד אלהנדרסה ואלטב ואלמוסיקי ואלאאלאת: פאמא אלהנדרסה ואלטב אבתדאהם⁷ יבל ואלמוסיקי [והי] תאליף אללחון אנשי יובל ואלאאלאת ואלצנאיע אלמהיאה גמיעהא אנשאהא תובל: והאולי אלג רגאל הם אבנא [למד בן] מתושאל⁸ בן מחיאל בן עירד בן חנוך בן קין מא כלא פלאחה אלארץ פאנהא קדימה קבל אן כלק אדם: ופי תלך⁹ אלסנין אכד בעץ אלנאם פי אלכפר באללה עז וג ועבאדה אלאותאן ודלך בעד ר סנ ולה ס מן וקת אלכליקה:

¹ The letters between [] are either injured or completely obliterated in the MS. From pp. 91 to 102, and 107, 109, 110, it means an editorial addition. ² I. e. כלק. Marg. ³ MS. אעוץ. ⁴ Strictly וכמסין; see p. 26. ⁵ MS. adds הדה. ⁶ MS. אלחצרון. ⁷ So MS. ⁸ MS. מתושלח. ⁹ MS. adds הדה.

תם מוֹ וְלֹד קי[נ] וְאֵלֵי אֵן וְלֹד לֵה מֵהִלְלָאֵל עֵ. תם מנֹד וְלֹד מֵהֵל אֵלֵי אֵן וְלֹד יִרְדֵּה סָה עֵ. ומנֹד וְלֹד יִרְדֵּה אֵלֵי אֵן וְלֹד לֵה חֲנוּךְ וְהוּ אֵלֵדִי יקא[ל] אנה¹ אֲדָרִים קֶסֶב עֵ. [וְאֵי] צֵא מוֹ כֹּלֵק אֲדָם וְאֵלֵי אֵן וְלֹד אֲדָרִים תִּרְכַּב. תם מנֹד וְלֹד חֲנוּךְ אֵלֵי אֵן וְלֹד לֵה מֵתוּשֶׁלַח סָה עֵ. ומנֹד וְלֹד מֵתוּשֶׁלַח אֵלֵי אֵן וְלֹד לִמְךָ קֶפֶז עֵ. ומוֹ וְלֹד לִמְךָ וְאֵלֵי אֵן וְלֹד לֵה נוּחַ ק[פ] בֵּ עֵ פִדְלֵךְ אֲנֹ עֵ. מן² אֲסִמָּא הָאוּלָאֵי³ אֲרִגְנָאֵל אֲעֵנִי בְנֵי שֶׁת אֲסִמִּין יִשְׁאֲבֵהוּן אֲסִמָּא רִגְלִין מִן בְּנֵי קִין וְהֵמָּא חֲנוּךְ וְלִמְךָ. וְאִמָּא בִּאֲקִי עֵמֶר אֲדָם תִּתֵּ עֵ. וְבִאֲקִי עֵמֶר שֶׁת תִּתּוּ עֵ. וְבִאֲקִי עֵמֶר אֲנוּשׁ תִּתִּי⁴ הֵ. וְקִינֵן בִּקִּיָּה עֵמֶר⁴ תִּתֵּ עֵ. וְבִאֲקִי עֵמֶר יִרְדֵּה תִתֵּ עֵ. וְבִאֲקִי עֵמֶר מֵהִלְלָאֵל תִּתֵּ עֵ וְבִאֲקִי עֵמֶר חֲנוּךְ שֵׁ עֵ. וְבִאֲקִי עֵמֶר מֵתוּשֶׁלַח שֶׁתִּפֶּב עֵ. וְבִאֲקִי עֵמֶר לִמְךָ תִקְצֵה. פִּקְדֵ תְבִיִן אֵן מֵתוּשֶׁלַח אֲטוּל אֲלִקוּם עֵמֶרָא וְנִאֲנָא אֵן וְגוֹד אֲלִחְכֵמָה פִי [ט] וְלֵ אֲלֵאֲעֵמָרָא לִלְאוּלִין פִּאֵן אֲלִכְאֲלֵק עֵז וְגַל קֵד כֹּלֵק מִן גְּמִיעַ אֲלִחְיוּאֵן אֲזוּאֲנָא כְּתִירָה לֵם יִכְלֵק מִן אֲלִנְאֲטִקִין אֲלֵא זֹנָא אֲעֵנִי אֲדָם וְחוּה פִּבְסֵט אֲלֵאֲעֵמָרָא לִיכְתֵר אֲלִנְסֵל פִּלְמָא כְּתֵר קֵצֵרַת חֲתִי וְקֵף עֵרְדֵ אֲלִנְאֲטִקִין עֵנְדֵ אֲלִמְקֵדָרָא אֵלֵדִי צֵלַח לֵה:

וְאֲלִקְסֵם אֲלִתְאֲנִי נִמְלַתְהָ תִתְצֵב עֵ. וְדִלְךָ אֲנֵהֶם פִי מָא קֵבֵל הִדְהָ אֲלִנְהָאִיָּה אֲכֹדוּ פִי אֲלִטְלֵם וְאֲלִפְסָאֵד פִּאֲפִסְדוּ פִּאֲנִקְצֵהֶם אֲלֵלְהָ מִן תִּלְךָ אֲלֵאֲעֵמָרָא וְקֵדֵר עֵמֶרָא מִקְדָּרָה קֶב עֵ יִנְתְּהִי אֵלֵי סִנְהָ תֵרֵ לְעֵמֶר נוּחַ פִּלְם יִתְבַתּוּ: וְכֵאֵן מָא מִצִּי מִן עֵמֶר נוּחַ וְאֵלֵי אֵן אֲוֹלֵד לֵה שֵׁם וְחֵם וִיפֵת תִּקֵּ עֵ. וְכֵאֵן יִפֵּת אֲלֵאֲכֵבֵר וְאִנְמָא קֵדֵם שֵׁם פִי אֲלִנְךָ לֵאֲנֵה נְבִי וְלֵאֵן הוּד⁵ אֲבֵרָהִים וְסֵאִיר אֲלֵאֲנְבִיא מִן נִסְלָה. פִּכְ[א]ן שֵׁם הוּ אֲלֵאוּסֵט וְחֵם אֲלֵאֲצֵנֵר פִּלְמָא דְנִי אֲלֵאֲנֵל וְלֵם יִתְבַת אֲלִקוּם אוּחִי אֲלֵלְהָ אֵלֵי נוּחַ קֵד דְנִי אֲנֵל הָאוּלָאֵי אֲלִקוּם וְהֵאֲנָא מֵהִלְכֵהֶם פִּאֲצֵנַע תֵּאֲבוּתָא מִן כְּשֵׁב אֲלִשְׁמִשְׁאֵר תִּסִּיר עֵלֵי אֲלִמָּא תִךְ⁶ אֲנֵת פִּיֵּהָ וְאוּלֵאֲרֵךְ וּמִן סֵאִיר אֲלִחְיוּאֵן. פִּאֲמִתְתֵּל נוּחַ דִּלְךָ וְכֵאֵן מֵאֵהִיָּה אֲלִסְפִינְהָ טוּלְהָא שֵׁ דִרְאֵעַ וְעֵרְצֵהָא נֵ דִרְאֵעַ וְאֲרִתְפִּאֲעֵהָ לֵ דִרְאֵעַ וְכֵאֲנֵת גֵּ טִבְקָאֵת אֲעֵלָאֵהָ מִכְּנֵס יִנְתְּהִי עֵרְצֵהָא אֵלֵי דִרְאֵעַ וְאוּחֵד. וְכֵאֵן מָא אֲמֵר אֲלֵלְהָ בֵּאֲלִדְכּוּל אֲלִיֵּהָ מִן אֲלִנְאֵם הֵ נְפּוּס נוּחַ וְזוּגְתָהּ וְגֵ בְנִיָּה וְגֵ כְּנֵאִינָהּ וּמִן כֹּל שְׂכִיץ חִלְאֵל יֵד זֹנָא זֵ דְכּוּר זֵ אֲנֵאֵת וּמִן אֲלִגְזֵאֲרַח וְאֲלִמְפִתְרֵם וְסֵאִיר מָא לֵא יִחֵל אֲכֵלָהּ זֹנִין דְכֵר וְאֲנִתְאֲתָאֵן⁷. פִּלְמָא כֵּאֵן קֵבֵל אֲלֵאֲנֵל בֵּאֲסִבּוּעַ אוּחָא אֲלֵלְהָ אֵלֵי נוּחַ אֵן אֵלֵי זֵ אִיָּאֵם אֲתִי⁸ בְּמָא עֵלֵי וְגֵה אֲלֵאֲרֵץ יִטֵּף פִּיֵּהָ אֲהֵלְהָא פִּיֵּהֲלִכּוּן. פִּדְכֵל נוּחַ אֵלֵי אֲלִתְאֲבוּת וְסִכֵּר אֲלֵלְהָ לֵה גְּמִיעַ אֲלִבְהָאִים וְאֲלִטְאִיר וְאֲנִחְשֵׁר מִן כֹּל נוּעַ עֵלֵי אֲלֵעֵדֵד אֲלִמְעֵלוּם אֲקֵבֵלוּ אֲלִיֵּהָא פִּאֲדִכְלֵהֶם נוּחַ אֵלֵי אֲלִסְפִינְהָ וּמִן כֹּל טֵעָאֵם לֵהֶם וְשֵׁד זֹנֵן מִן אֲלִכְרֵכְדֵן אֵלֵי אֲלִסְפִינְהָ. פִּכֵּאֲנָא עֵנְדֵ מִסִּירָהָא יִשְׁקָאֵן אֲלֵאֲרֵץ שְׁקָא וְאֲכֹד אֲלִקוּם אֲלִגְבָּאֲרִין פִי סֵדֵ אֲלֵעִיּוּן אֲלִנְאֲבֵעָהּ פִּאֲחִמָּאֵהָ אֲלֵלְהָ עֵלִיֵּהֶם חֲתִי לֵא יִטִּיקוּן סֵדֵהָא: וְכֵאֵן אוּלֵ מְנִי מָא אֲלִטּוּפָאֵן אֲלִיּוּם אֲלִיּוּ⁹

¹ MS. ענה. ² MS. וממן. ³ MS. אול and adds הדה. ⁴ MS. עמרי.
⁵ See p. 91. ⁶ For תכון. ⁷ So MS. ⁸ MS. אתי. ⁹ MS. אליד.

מן תשרין אלאכיר והי בלגה אלעבראניה מרחשון פאקאם אלמטר ינול מ יומא ודלך אלי אלכז מן כאנון אלאול ואסמה בלגה אלעבר כסליו ואקאם אלמא אלי וקת נקצה קנ יומא ודלך אלי אול שהר (א) חזיראן ואסמה באלעבר סיון ואסתקרת אלספינה באלקום עלי גבאל קרדא בעד יו יום מן סיון ואנכשפת אלגבאל מן אלמא אלדי כאן קד גמרהא ועלי פוקהא טו דראע פי ראש שהר אב ונצב אלמא ען וגה אלארץ פי אבתדי סנה אחדי ותו לעמר נוח ודלך פי שהר תשרין אלאול. תם גפת אלארץ פי אלכז מן תשרין אלתאני. פאוחי אללה אלי נוח אכרג מנהא אנת וגמיע מן מעך פכרגו ואכדו פי עמארה אלארץ פכאן מנד כרג שם מן אלספינה ואלי אן ולד ארפכשאד סנתין פקט. ומנד ולד ארפכשד אלי אן ולד לה שלח לה ס. ומד ולד שלח ואלי אן ולד עבר והו הוד ל ס. צאר מד ולד נוח אלי אן ולד הוד תריח ס. ומד ולד עבר אלי אן ולד לה פלג ל ס. ומד ולד פלג אלי אן ולד לה רעו ל ס. ומד ולד רעו אלי אן ולד לה שרוג לב ס. ומד ולד שרוג אלי אן ולד לה נחור ל ס. ומד ולד נחור אלי אן ולד לה תרח כט ס. ומד ולד תרח אלי אן ולד לה אברהים ע ס. פדלך מד ולד נוח אלי אן ולד אבר' תתצב ס. וכאן לאברהים אכואן אחרהמא יקאל נחור באסם גדה ואלאכר * הרן והו אבו לוט¹ לאן לוטא אבן אכי אברהים. ומכת אלנאם פי הדה אל' סנה ואלצב ס ודלך מד כרג נוח מן אלספינה אלי אן ולד אברהים² מח ס מנתמעין פי מוצע ואחד פי גאנב אלמשרק מן אלארץ פבעד שט ס מן בעד אלטופאן בעד אן אמרו באלאנתשאר פי אלארץ ועמארתהא פאבו ואסתכברו אלפרקה ובנא אלנמרוד אבן כנעאן להם צרחא יקאל להא קליה³ טוילה אלי פוק ליגמעם פיהא ענדה פבד אללה סבחאנה אלסנתהם ובדרהם פי אלדניא והד אלבני אלדי בנאה אלנמרוד. וכאן באקי עמר נוח בעד אלטופאן שנ ס. וכאן באקי עמר שם אבנה תק ס וב. עמר ארפכשד תג ס וב. עמר שלח תג ס וב. עמר הוד תל ס וב. עמר פלג רט ס וב. עמר רעו רז ס וב. עמר שרוג רס ס וב. עמר נחור³ קיט ס וב. עמר תרח קלה ס:

ואלקסם אלתאלת מד ולד אברהים אלי אן ולד מוסי עליהם אלסלאם גמלתה תפ ס. תפצילהא מד ולד אברהים אלי אן ולד אסחק ק ס. תם כאן מן אלחואדת פי הדה אלסנין מא תאכר. אמא פי אלסנה ל מן עמר אברהים פאן אלנמרוד אלקאה פי אלאתון פכלצה גל גלאלה ודלך בעד מא כאן חבסה יג ס. ופי אלסנה אלמה שתת אללה אלקום אלטאלמין⁴ אלדי בנו אלברג בעד מא הד ברנהם ופרק⁵ לנתהם בעד מא כאנת לגה ואחדה חתי אנבסטו פי אלארץ ותפרקו כמא חכם אללה עליהם. וכדלך אלאצלח להם לינטרון פי כל אקלים מן האייה אלפלך ותאתירה פאנהם יסבחון אללה עז וגל סבחאנה ולילא תנקטע

¹ MS. הורן . . . לוטא.² So MS.³ MS. נוח.⁴ MS. אלצאלמין.⁵ MS. ופרקה.

אקואת אלדואכל מן אגתמאעהם בסכאן אלכוארג אלי אן תנאולוהא וליגתמע להם מגלב כל בלד מן קות ומתמר ועלאג *פפי ענפואן¹ תפרקהם עמרו הדה אלמדן אלתי נחן שאהדונהא. פמן בני יפת בן נוח גמר עמר מדינה אלדרך. ומאגוג עמר בלד יאגוג. ומדי עמר בלד המדאן. ויון עמר בלד אתיניה מן בלאד אליונאן. ותובל עמר בלד אלצין והו רגל גיר תובל אלדי אנשא אלצנאיע. ומשך עמר כראסאן. ותירס עמר פארס. ואשכנו עמר בלד אלסקאלבה². וריפת עמר בלד אלברגאן. ותוגרמה עמר בלד פרנגה. ואלישה עמר אלמציצה. ותרשיש עמר טרסוס. וכתים עמר קברס. ודודנים עמר אדנה: ומן בני שם בן נוח עילם עמר כוזסתאן. ואשור עמר נינוה ואלרחבה ואלאבלה ואלמדאין וכאן חנינד מא בין נינוא² ואלמדאין ומא בין אלמדאין ואלאבלה לא עמארה פצארת אלמדאין מתוסטה בינהמא: וקחטאן מן אולאד ארפכשאד עמר אלימן ודלך אנה אבי² פלג אבן הוד. ולוד עמר בלד לודא. וארם עמר ארמן. ועוץ עמר אלגוטה. וחול עמר אלחולה. וגתר עמר בלד אלגראמקה. ומשך עמר בלד אלמוש: ומן בני חם בן נוח רגל יקאל לה כוש ולד לה אבן יקאל לה סבא עמר בלד סבא. וחווילה עמר בלד זווילה. וסבתכא עמר בלד אלזנאוה. ורעמה עמר בלד אלקאקו וקד תסמי גאגו. וסבתכא עמר בלד אלדסדס. וקד תסמי אלתוגוג. ושבא עמר מדינה מן אלהנד. ודרן עמר בלד אלתאסה. ואלנמרוד בן כוש עמר באבל ואלברס³ וכסבר ונפר. ורגל יקאל לה מצר עמר אכמים ואלבהנסא ואלהרב ואלפרמא ואלבימא ותנים ופלסטיין ודמיאט. ורגל יקאל לה כנען עמר בלד אלשאם ובעץ אלסאחל מן אלבחר: ופי סנה ע לאברהים אמרה אללה באלכרוג מן בלדה כותי אלי בלד אלשאם פכרג הו ואבוה תרח ושרה זוגתה ולוט אבן אכיה פלמא וצלו אלי חראן ומכתו⁴ בהא ה סנין טאב ליוצי⁵ אלבלד לתרח פאקאם פיה אלי אן מאת פכאנת מדה מקאמה בהא בעד כרוג אברהים מנהא ס ס לאן גמיע עמרה כאן רה סנין: פכרג אברהים ומן מעה וצארו אלי בלד אלשאם ולה עה סנה פואפו אלגוע פיה פסאר אלי מצר ואקאם פיהא תלאת אשהר אלי אן אנכסר דור אלגוע. ורגעו אלי אלשאם פלמא וצל פארקה לוט וסכן פי סדום ועמורה⁶ ואקאמו פיהא ואברהים סכן פי חברא⁷. ופי סנה עז אקבל אליהם ד מלוך מן אלשרק והם אמרפל ואריוך וכדרלעמר ותדעל פחארבו אהל סדם פטפרו בהם וסבו לוט מעהם. פלמא אנתהי אלכבר אלי אברהים כרג כלפהם⁸ ומעה שיח פנצרה אללה עז וגל עליהם וארתנע כל מא אכדוה ורדה עלי אצחאבה ולם ילתמס בשי מנה. ורד לוט אלי מכאנה ומעה גמיע מאלה: ופי סנה פה קאלת שרה לאברהים הודא תראני קד מנעת מן אלולד קד אדנת לך פי אכד הגר ודכולך עליהא לעל אן ארא להא ולדא. וקבל מנהא

¹ MS. ענפואן. ² So MS. ³ ואלפ ס? ⁴ MS. ודכתו. ⁵ Not distinct in MS. ⁶ MS. ועמורה. ⁷ חברון; see p. 100, note 1. ⁸ In MS. erased and כלבהם.

פאכד האגר ודכל עליהא פחמלת וולד[ת] לה אבנא ואסמאה אסמעיל והו אבן פו מן עמרה. ופי סנה צט מן עמרה אמרה אללה באלכתאנה פאכתתן הו ואסמאעיל אבנה וכאן לה יג סנה ואכתתן כל רגל פי חאשיתה. ופי תלך אלסנה אקלב אללה סדום בעד אן כלץ לוטא וזוגתה ואבנתיה מעה במלאך וקאל להם לא ילתפת מנכם אחד פלם תצבר זוגתה פאלתפתת פנפת¹ מכאנהא. פקד תבין אן גמיע מא עמרה סדום נא סנה. ופי סנה אלך ולדת שרה לאברהים אסחאק פכתנה אבן ה איאם. ומנד ולד אסחאק אלי אן ולד יעקוב ס סנה ואלעוין מעה וכאנא תומין. וכאן פי סנה אלכו מן עמר אסחאק אד קאל אללה לאברהים תכד² אבנך וחידך תקרב בה עלי בעין אלזבאל. פאכדה וצעד בה אלי בעין אלזבאל ליקרב[ה]. פעלם אללה טאעתהמא פאטהר להמא כבשא פפדאה בה³. ופי תלך אלסנה ולדת רבקה לבתואל בן נחור אזי אברהים אלתי תזוג בהא אסחאק פכאן להא פי וקת אל תזוין[ג] יד סנ. ופי סנ אללו מן עמרה תופי שרה ודלך אנהא ולדת אסחק וקד מצא להא מן אלעמר צ סנ וכאן גמיע עמרהא קזכ סנ. ופי סנ אלמ תזוג ברבקה פאקאם מעהא כ סנ ולם תלד לה שי פדעי אלי רבה פאזאבה וחמלת וולדת לה אלעוין ויעקב. ובעד תזוין אסחק תזוג אברהים קטורה פולד לה זמרן ויקשן ומדן ומדין וישבק ושוח⁴: ומנד ולד לה אליב ולד והם ראובן שמעון לוי יהודה יששכר זבולון דינה הם אולאד לאה. ומן בלה[ה] אמת רחל דן נפתלי. מן זלפה אמת לאה גר אשר. מן רחל יוסף בנימין ולדו לה פי יד סנ. ופי אלסנה אלטו מן עמרה תופי אברהים וקד צאר לה מן אלעמר קעה סנ. ופי תלך אלסנה אשתרי *יעקב מרתבה מן אלעוין⁵. ופי סנה אלעו כרג אלי חראן אלי לבן כאלה בן בתואל פאקאם ענדה ז סנין אלי אן תזוג באלד נשא ואסמאהן ליאה⁶ ואמתהא אסמהא בלהא⁶ ורחל ואמתהא אסמהא זלפא⁶ וז סנין אכר תכמל לה יא ולד וז סנין ירעא גנמה חתי כסב מא צנע אללה לה עז וגל: תם אוחי אללה פי אלרגוע פרנע אלי חברא⁷ מוצע אסחק אביה בעד סנתין ואקא[ם] ס⁸ פי מוצע יקאל לה סכות יח שהר ופי מוצע יקאל לה ביתאל ז אשהר יקר[ב] ס⁸ ויעבד רבה פכאן לאסחק פי רגוע יעקב קנט סנה: ומנד ולד אלסבאט⁹ ואלי [אן] צאר יעקב אלי מצר מזו סנה לקי אביה פי סנה טו מנהא אלתי הי סנה צט לעמר¹⁰ יעקב. ופי תלך אלסנה אסמאה אללה אסראיל וולד לה אלאבן אליב פסמאה בנימן פצארת¹¹ אלסבאט יב. ופי תלך אלסנה תופית רבקה ולהא קלג סנה. ותופית רחל ולהא לה סנה: ופי אלסנה אלכד מן הדה אלמו סנ והי אלסנה יז מן עמר יוסף ראי יוסף מנאם וכאן יא¹² כוכבא ואלשמש ואלקמר סאגדין לה פאכדה אכותה ובאעוה

¹ So MS. ² So MS. ³ MS. אבה. ⁴ Transposition? a. ופי (l. 17) to ונל (l. 21); b. ומנד (l. 15) to סנ (l. 17). ⁵ MS. אלעוין . . . מן יעקב. ⁶ So MS. ⁷ חברון; see p. 92, note 7. ⁸ Margin cut. ⁹ MS. אלאצבאט. ¹⁰ MS. ¹¹ MS. סארת. ¹² MS. יב. ללעמר.

לקום פסארו בה אלי מצר ובאעוה לפוטיפר קאיד פרעון פאקאם פי מנולה יב שהר. תם
 ראודתה זוגה אלקאיד ען נפסה¹ פאעתצם² ענהא וכדבת עליה אלי אן חבם ומכת פי
 אלסגן י סנין אלי אן ראי אלסאקי ואלכבאז תלך אלחלמין פאנזעגו פאלקו אלמנאמין עלי
 יוסף פפסרהמא להמא אלכבאז בצעובה³ ואלסאקי בכיר. פעאהד אלסאקי אן ידכרה לפרעון
 פאנסיה סנתין אלי אן ראי פרעון רויא אלבקר ואלסנאבל פדכרה אלסאקי פאכרנה⁴ וכאן
 לה מן אלעמר ל סנה: ופי תלך אלסנה תופי אסחק ועמרה קפ סנה. ופיהא אסתוור
 יוסף עלי מצר. ומן דלך אלוקת ואלי אן צאר יעקב אלי מצר ט סנין מנהא ז סני אלשבע
 וסנתין מן סני אלגוע והי בקיה אלמו סנה. וכאן ליעקב פי אלסנה אלתי סאר פיהא אלי
 מצר קל סנה וכאן אהל ביתה ע נפס: ומד סאר אלי מצר ואלי אן ולד מוסי על אלם
 קל הי אלסנה אלדי סאר פיה אלי מצר. ולמא מצי בעד דלך יז סנה תופי יעקב ועמרה
 קמו סנה. פכאף אכזה יוסף מנה פקאלו לה אן אבאך אוצי באן תגפר דנב אכותך פאנך
 והם עביר אללה אלאה אביך. פבכא יוסף וקאל להם לים תחתאנו אלי דלך פקאבלהם
 באלכיר ען מא עמלו בה: ופי סנה אלפ מן הדה אלסנין תופי יוסף ולה קי סנין. ופי סנה
 צד תופי לוי⁵ ולה קלו סנה. ומן דלך אלוקת אבתדי פרעון אללעין פי אסתעבאר בני
 אשרא[י]ל. ופי⁶ סנה קנד ולד מרים לעמראן בן קהת בן לוי. ופי סנה קנז ולד לה הרון.
 ופי סנה קל ולד לה מוסי עליהם אלם. פדלך מנד ולד אברהים אלי אן ולד מוסי תכ
 סנה: ופי וסט הדה אלסנין בעד מציר יוסף אלי⁷ מצר ולד איוב אלנבי והו רנל מן ולד
 עויץ בן נחור בן אזי אברהים וכאן גמיע עמרה רי סנין. מנהא ע סנה קבל אלבלוי אלדי
 אמתחן בה. וקמ סנה בעדה ודלך למא שכר אללה לה חסן צברה רד אליה נעמתה
 ואתא בה פינתהי אכר סניה הדה אלי אן קרב נבוה מוסי על אלם:

אלקסם אלד. ומד ולד מוסי אלי אן ולד דאוד על אלם תפו סנה. תפצילהא מד
 ולד מוסי ואלי אן נבי עט סנה ולז יומא. וכאן אבו מוסי והרון ומרים עמראן⁸ בן קהת בן
 לוי חאצרין⁹ ויוכבד¹⁰ אמהם: ופי וסט הדה אלסנין תזוג הרון באמראה יקאל להא אלישבע
 אבנה עמינדב מן סבט יהודה פולד לה ארבע אולאד אסמאהם נדב ואביהוא אלעזר ואיתמר:
 ופיהא איצא אן צאר למוסי ז סנין רבתה אבנה פרעון לענה אללה וכאן אסמהא
 בתיא. ולמא צאר למוסי מ סנה גרי מנה קתל אלכאפר פכאף מן פרעון פהרב אלי מדין
 ואנולה ענדה יתרו והו שבוע¹¹ מן ולד מדין בן אברהים פמכת ענדה לט סנה פי עמלה.
 ופי וסט דלך תזוג בצפורה אבנתה פולד לה ולדין אחרהמא גרשם ואלאכר אליעזר: ובני

¹ MS. עלי נפסהא. ² MS. פאעתסם. ³ MS. בסעובה. ⁴ MS. ואכרנה.
⁵ MS. לד. ⁶ MS. ומן. ⁷ MS. אלא. ⁸ MS. ועמראן. ⁹ So MS.
¹⁰ MS. ויכבת. ¹¹ So MS.; *شعيب*? Qorân vii. 83 and elsewhere.

אשראיל פי גמיע הדה אלסנין מסתעבדין במצ[ר]. פלמא מצא מן סנה אלפ למוסי שהר
 ואשבוע כטב מוסי וכאן דלך פי אלטו מן שהר ניסן. ודלך אנה ולד פי¹ אול יום מן שהר
 אדר. פראי אלנאר פי שגרה אלסנה פמאל ינטרהא פנודי ונעל רסול אלי בני אשראיל
 [ו]אלי פרעון ליטלקהם לעבאדה אללה תעאלי. ואידה אללה באיאת ומעגזאת ליוגב עלי מן
 צהת ענדה במשאהדה או בנקל כבר תצדיק קולה. פמן איאתה אצלח אללתגה אלתי כאנת
 פי לסאנה וקלב אלעצא תנינא וביאיץ אליד מן גיר מרץ. תם אלי אללאפאת אלתי אחלהא
 בפרעון ובקומה מן אלעדאב. ועדדהא קלב אלמא דמא וסעי אלצפאדע ונגש אלקמל והגום
 אלוחש וקוע אלובא פי חיואנהם ונבאת אלקרח אלמנתפץ² פי אבדאנהם ונזול אלברד
 עליהם וארתפאע אלגראד ואטל[א]ם אלגו ג איאם ואכתראם אבכארהם וכאנת הדה
 אללאפאת פי מא בין שהר אייר ואלי שהר ניסן. ובין כל אפה אנדאר מנה ואסתתאבה
 חסב לטפה. פאנתהי אלי אכד אלבכור אלי לילה זט מן שהר ניסן סנה אחדי ופ לעמר מוסי
 פאדן אללה בהלאכהם שביה בטרפה עין מן נצף דלך אלליל: תם אקאם מוסי מע אלקום
 מד בעת אליהם אלי אן צאר לה מא סנה מן³ סנה אלואלי והי אלפ סנה אקאם דלך
 במצר ואלמ סנה פי אלבר ומא חדת להם פי אלסנה אלואלי מן הדה אלמ סנה אנהם
 כרגו מן מצר מן אלמוצע אלדי כאנו פיה מקימין ויקאל לה עין שמס פי אליום אלזט מן
 ניסן וכאן עדתהם תר אלף רגל מחארב פסארו ג מראחל נהאר ולילא חתי גאו אלי פוהה
 ויקאל לה קאר מוסי פאנ[ת]הי כברהם אלי פרעון פי יומין ולילה פגמע קומה פלחקהם פי
 יום אלב מן ניסן פאקאם אלעסכראן לילה אלכא עלי שאטי אלבחר ופי גר דלך אליום
 אנפלך אלבחר בי קנטרה פנאו אלעסאכר כל סבט⁴ פי קנטרה פתבעהם פרעון וקומה
 פאגרקהם אללה עז וגל פי אלבחר ואנטבקת אלקנאטר עליהם וצאר מא ואחד ונגא
 אמתה בני אשראיל: תם סארו פי אלבריה ג איאם אלי אן וצלו אלי בטן אלמרירה וכאן
 מאהא מרא פצגו⁵ אלקום אלי מוסי פדעי רבה פאחלאה להם. תם פני זאר אלקום פי
 אליום אלטו מן אייר פצגו איצא פדעי רבה פנול אלמן מן אלסמא. תם גאו אלי רפידים
 פי אליום אלגז מן אייר פעטשו פצגו אלי מוסי פדעי רבה פפגר להם עין מא מן אלצכר.
 ולם תול מעהם חתי גאו אלי טור סינין וכאן גרה שהר סיון והו אלשהר אלתאלת מן
 כרוגהם מן מצר פאמר אללה עז וגל * בעד ג איאם מן אלשהר⁶ בתטהירהם ואסתעדאדהם
 ליסמעו כלאמה פטהרהם ג איאם פלמא כאן יום אלג והו אליום אלז מן שהר סיון רפע
 אללה עז וגל אלטור ואסכנה נורה וטלל⁷ חואליה באלגמאם ואטהר פי אללאפק אלרעוד
 ואלברוק ואלעואצף ואסמע אלקום מן כלאמה י. אולהא אנא אללה רבכם ואחד. לא יכון

¹ MS. מן. ² MS. אלמנתפץ. ³ MS. אלי. ⁴ MS. צבט. ⁵ MS.
 פטנ. ⁶ On the margin. ⁷ MS. וצלל.

לכם מעבוד אכר מן דוני. לא תח[לף] באסם רבך באטלא. אדכר יום אלסבת ואחפטה. אכרם אבאך ואמך. לא תקתל אלנפס. לא תזן. לא תסרק. לא תשהד שהאדה זור. ולא תחסד אכאך פימא רוקה: פמאג אלקום וארתעדו וקאלו למוסי לא טאקה לנא באסתמאע היא אלצות אלעטים כן אלספיר פימא ביננא ובין רבנא וגמיע מא תאמרנא בה סמענא ואטענא. פאמרהם באלאנצראף אלי כימהם וצעד מוסי אלי אלגבל פי אליום אלסאבע¹ מן שהר סיון ואקאם פיה מ יומא. ודפע אללה אליה אללוחין אלגוהר אלמכתוב עליהם אלי כלמאת. ונול פי אליום אלז מן שהר תמוז פראי אלעגל פארתפע אלכתאבה מנהמא ותקלא עלי ידיה פוקעא ותכסרא. תם ברד אלעגל ודראה עלי אלמא וקתל מן אלקום מן אסתחך דלך. וצעד אלי אלגבל פי אליט מן תמוז ליסתשפע פי אלבאקיין מן אלקום *ואקאם איצא מ אכרי אלי אן גפר אללה ללקום². ונול וקד בקי פי אב יום ואחד בעד אלועד מן אללה לה בתעוויצה לוחין אכר מכתוב עליה[מ]א מא כאן פי אלאולין פצעד אלי אלגבל ואקאם מ יום אכר ודלך מן ראם שהר אלול אלי יום אלז מן תשרי. תם אמרה באצלחא אלקבה כימה אלתי אסכנהא מן נורה וכאן טולהא ל דראע פי ערץ אדרע וארתפאעהא אדרע ולהא סראדק מצרוב חואליהא טולה ק דראע פי נ דראע וארתפאעהא ה אדרע פאשתגלו אלקום פי אצלחהא ומא תזין בה מן אלסתור ואלדהב ואלפצה ואלגואהר ו אשהר אלשתי כלה וכאן אלמתולי דלך בצלאל בן אורי בן חור מן סבט יהודה ואהליאב בן אחיסמך מן סבט דן פפרג מנהא ונצבת פי אליום אלול מן שהר ניסן פי אול אלסנה אלתאניה מן הדה אלמ. ופי תלתי אלשהר אלתאני אייר מן הדה אלסנה טען אלקום מן בריה שור בעד אן נולת עליהם אלתוראה וגמלה שריעתהא תריג שריעה: ופי אכר אלשהר אלג והו סיון חרמת אלארץ עליהם אן ידכלוהא וחכם עליהם באן יתוהון פי אלבריה בקיה אלמ סנה לאגל מא קאלו נכאף אהלהא לאנהם גבארין. פאקאמו יט סנה מנהא פי רקים³ ויט פי מואצע משהורה פי אלתוראה. ופי אליום אלז מן שהר אלול מן אלסנה אלתאניה כסף אללה תבארך ותעלא ותקדסת⁴ אסמאה בקארון⁵ וגמיע[ע] מא מעה בדעא מוסי עליה אלסלאם עליהם למא כדבו. ופי שהר ניסן מן סנה אלמ *תופית מרים אבנה⁶ עמראן ולהא קכו סנה. ומן שהר אב מן הדה אלסנה תופי הרון עליה אלסלאם ולה קכג סנה. תם כאן חרב אלכנאעניין וסיחון ועוג פי אלשהור אלתי בעד דלך אלי שה[ר] שבט פלמא הל שהר שבט אכד מוסי פי אעאדתה אלתוראה עליהם לאנהם אלגיל אלב ואמרהם בנסכהא וחפטהא וכל מא שאהדה ממא גרא לה וחפט פקהא וכאן נהאיה דלך אלי אליום אלי מן אדר. תם קאל להם פי אליום אלז אלדי הו⁷ קבל אלי אני פי הדה

¹ MS. סעאב. ² This sentence is repeated in the MS., which has אכר מן דוני.

³ So MS. ⁴ MS. ותקדסה. ⁵ Between the line קרח. See Qorân xxviii. 79.

⁶ MS. תופיה מרים אבנת. ⁷ MS. הוא.

אליום אסתופי קכ סנה ואן אללה תעאלא דכרה קד ערפני אנה יקבצני וקד אמרני אן אסתכלף עליכם יושע בן נון על אלם ומעה אלע רגל אלדין אכתארהם קבל הדא אלוקת ומעה אלעזר בן הרון פאסמעו להם ו[א]טיעוהם ואנא אשהד עליכם אללה אלדי לא אלאה אלא הו(א) ואלסמאואת ואלארין אן תעבדו אללה ולא תשרכו בה ולא תבדלו שראיע אלתוראה בגירהא. תם פארקהם וצאר אלי אלגבל נבו וקבצה אללה הנאך ואנפאה ולם ישאהד אחד קברה: פאקאם אלקום מכאנהם ל יומא יבכו עליה אלי אן אוחא אללה אלי יושע¹ בן נון באן ירחלו אלקום וכאן יושע¹ בן נון בן אלישמע בן עמיהוד ב לעדן ב שותאלח¹ ב אפרים ב יוסף פאכדהם ועבר בהם אלארדן יום אלי מן שהר ניסן פלקיו יריחא בעד מא שק להם אלארדן. וכאן אהל יריחא קד אנדרו בהם פרפעו סורא חואלי מדינתהם חגארה בעצהא פוק בעין בגיר גין בינהא חתי לא ימכן בני אשראיל יערקבוה. פטאף יושע חואליה ו טופאת ודעי רבה פנאר אלסור מכאנה. תם דכלו אלי אלבלד. וגמלה אלסנין אלתי דבר בני אשראיל פיהא כח סנה. פי אלסנה אלאולה מנהא פתח יריחא ואלעי. ופי שהר תמוז מן הדה אלסנה קאל ללשמש קפי באדן אללה לא תסירי *לאגל אלסכת² חתי יחארב בני אשראיל אעדאיהם פוקפת * פוק בני אסר וקתלוהם³ וסבת אלקום לרבהם וכאן דלך פי אליום אלדי נהארה אטול יום פי אלסנה. ופי אלז סנין אלאולי מן סני תרבירה חארב לא מלכא כאנו גמהור מלוך אלשאם ופתח בלדאנהם ואסמאהם מלך יריחא. מלך אלעי. מלך ארוסלם. מלך חברא. מלך ירמות. מלך לכיש. מלך עגלון. מלך גזר. מלך דביר. מלך גדר. מלך חרמה. מלך ערד. מלך לבנה. מלך עדלם. מלך מקדה. מלך בית אל. מלך תפוח. מלך חפר. מלך פוק⁴. מלך לשרון. מלך מדון. מלך קיסאריה⁵. מלך שמרון מרון. מלך אכשף. מלך תענך. מלך אלגון⁶. מלך קדם. מלך אלכרמל. מלך דור. מלך אלגלגל. מלך ציפוריה⁷: ופי אלז אלתאניה קסם אלבלאד אלמפתוחה ואלדי בקי לם תפתח פי מא בין בני אשראיל וקדר כל סבט ועשירתה פי מוצע ואלז סנה אלאכר אקאם יסוסהם וירעאהם כמא אמרה מוסי על אלם. וכאן לה אול מא תלמד למוסי מב סנה ותלמד לה מ סנה ודבר אלקום כח סנה פצאר גמיע עמרה קי ותופי פי שהר אייר: ודבר אלקום בעדה רגל מן סבט יהודה יקאל עתניאל בן קנו צ מנאצב להם⁸ מ סנה וכפאהם אללה עלי ידה מונה כושן ר⁹ וקום כאנו יגורו עליהם פיטלמוהם ח סנין: ודברהם רגל בעדה יקאל לה אהוד בן גרא מן סבט בנימין כ סנה כפיו עלי ידה מונה עגלון מלך מואב כאן מנאצב להם יח סנה: ודברהם בעדה שמגר בן ענת אקל מן

¹ So MS. ² These two words are between the lines. ³ MS. . . . וקתולהם. פוקו . . .
⁴ פיק? ⁵ For חצור (Joshua xii. 19). ⁶ מגדו? ⁷ For תרצה (Joshua xii. 24).
⁸ Between the lines; צ=צאר. ⁹ I. e. רשעתים; MS. f.

סנה וכפיו בה אמר בעין אלפלסטינין: ודברהם בעדה רגל מן נפתלי יקאל לה ברק¹ בן
אבינעם מן סנה כפיו בה אמר יבין מלך קיסאריה וסיסרא צאחב גיושה וחורבא מן אלסמא
בחמא אלכואבב ושעאע אלחריק² אלדי כאן עליהמא בעד מא כאנא קד אולא אלקום כ
סנין: תם אכטו אלקום פאסלמו פי יד אלמדיניין ז סנין פצרכו אלי אללה פנעל להם מן
סבט³ מנשה רגל[א] אסמה גדעון בן יואש נצרה אללה על[י] אעדאיהם בתלאת מאיה נפר
וכאן עדה אלמקאומין להם ק אלף לה אלף רגל. ודברהם גדעון הדא בעד דלך מן סנה:
תם דברהם אבימלך בן גדעון ג סנין: תם דברהם רגל מן יששכר יקאל לה תולע בן
פואה כג סנה: תם דברהם רגל⁴ מן סבט מנשה יקאל לה יאיר⁵ אלגלעדי כג סנה: תם
אכטו פאסלמו פי יד בני עמון יה סנה פצרכו אלי אללה פנצב להם יפתח אלגלעדי ודברהם
יפתח ז סנין: תם דברהם בעדה רגל מן סבט יהודה יקאל לה אבצן מן סבט יהודה ז סנין:
תם דברהם בעדה רגל מן סבט זבולון יקאל לה אלון י סנין: תם דברהם בעדה רגל מן
סבט אפרים יקאל לה עבדון בן הלל⁶ ה סנין: תם אכטו פאסלמו פי איאדי אלפלסטיניין
כ סנה פצרכו אלי אללה פנצב להם רגל[א] מן סבט דן יקאל לה שמשון בן מנוח פלם יול
פי הדה אלכ סנה יכסר מקאומיהם ויקלע מן אבואב חצונהם ויאכד מן סלבהם ואיצא
גלאתהם. פעטש * יומא והו מחארבהם חתי כאד אן יהלך פדעי רבה ובידה עטם⁷ ברסם
אלחרב פכרג לה מנה מאא פשרב. ופי אכר עמרה אככי עלי ביעה כאן פיהא אלפלסטיניין
פערקבהא פוקעת פקתלהם וקתלתה מעהם: תם דברהם בעדה רגל מן ולד איתמר בן הרון
בן עמראן יקאל לה עלי מן סנה. וכאן קד⁸ מצא מן עמרה נה סנה: ופי אלסנה אלואלי
מן הדה אלמ ולד שמואל אלנבי וכאן מן כברה אן אמא חנה כאנת עאקר[ה] וכאנת צרתהא
כתירה אלואלד וכאנת תחג פי כל סנה מע רגלהא אלקנה בן ירוחם בן אליהו מן ולד⁹
קת בן לוי פדעת¹⁰ רבהא אן ירוקהא ולדא פרחמהא עלי ודעא להא פאנאב אללה לה
ונדרת אן רוקת ולד כאן נאסכא לא ישרב כמר ולא יאכד מן שערה והדא סביל נסאך¹¹
בני אסראיל. פולד[ת] אבנא ואסמתה שמואל ואלזמתה בית אללה וכאן חנינד פי קריה
יקאל להא שילו: פלמא צאר לה כה ולד דאוד אלנבי ולמא צאר לה מן סנה נבאה אללה
פי סנה אלמ והי אלסנה אלתי תופא פיהא עלי על אלם אלהארוני. ואטלע אללה דאוד
אלי כתיר מן אלמור אלכפיה וצדק בה בני אסראיל ואקאם ידברהם וחדה יא סנה: ופי אכר
הדה אלסנין געל בעין אלחרביר אלי אבניה * לצעף לחקה¹² פי קותה פחאפא עלי בני
אסראיל פאצטרבו פסאלוה אן יגעל להם מלכא פסאל רבה פאדן לה וערף אי הו פנמעחם

¹ MS. ברוך. ² MS. אלחריך. ³ MS. צבט. ⁴ MS. רגלא. ⁵ MS. ינה.
⁶ MS. הלאל. ⁷ MS. יום . . . עצמא. ⁸ MS. קץ. ⁹ Marg. נסל. ¹⁰ Between
the lines פדעו. ¹¹ MS. נאסך. ¹² MS. לצעפא לחקה.

חתי באיעו לה וכאן אסמה שאול בן קיש מן סבט בנימן פמלך עליהם סנתין פהמא
 גמיעא הו ושמואל מדבראן ללקום פדלך מו וולד מוסי ואלו אנ וולד דאוד תפז סנה:
 ואלקסם אלה גמלתה תקצד סנ. ודלך מו וולד דאוד אלי אכר אנביא בני אסראיל
 והו עזרא על אלם. תפצילהא עמר דאוד ע סנה ומא פיהא מן אלחואדת למא צאר לה
 יח סנ נבי שמואל. ולמא צאר לה כא סנ מלך שאול וכאן וזירה אבנר בן נר עם שאול
 ופתח לבני אסראיל פתוחא כתירה פי אלסנה אלאולי ואמר פי אלסנה אלתאניה במחארבה
 עמלק פגזא פיהם ובקי מנהא בקיה וכאן פי דלך טאלמא. פאוחא אללה אלי שמואל באן
 יכתלעה וינצב מכאנה דאוד פפעל דלך וצאר אלי בית לחם והי קריה לסבט יהודה אלתי
 כאן ישי¹ אבו דאוד יסכנהא. וכאן לישי ח בנין וכאן דאוד אצגרהם. פלמא צאר אליה
 שמואל וקאל לה אנ אללה קד אכתאר אחד אולאדך מלכא עלי בני אסראיל אמר ישי
 ז אולאדה באן יגוזו בין ידיה פלם ירא פי ואחד מנהם אלעלאמה אלתי ערפה אללה
 איאהא. פבעת וגאב (ב) דאוד מן רעי גנמה פמסחה באלדהן אלדי כאן ימסחון בה אימתהם
 ומלוכהם וזאל אלתאיד ען שאול מן וקתה וצאר אלי דאוד. פאול פתח אנ פתח קתל
 טאלות והו גליות וכאן גבארא מן אלפלסטיניין ודלך פי סנה אלל לעמר דאוד וחיניד רגע
 אלתדביר לשאול ואכד דאוד פי אנ ינח חתי בעת בה שאול מן חרב וגירה² ואחבתה
 אלמה וזגה שאול באבנתה ואסמה מיכל. פלמא ראי שאול אקבאלה חסדה ואראד
 קתלה פכאן יהרב מן בין ידיה אלי אלגב[א]ל וגירה³ ושאול⁴ פי טלבה ולא יטר בה. ופי
 וקתין טפר דאוד בשאול ואמכנה קתלה ולם יטע הואה. אלאולה פי מנארה דכלהא שאול
 ליתהא פיהא ודאוד מכתפי פי זאויה מנהא ולם יעלם בה פהם⁴ מן כאן מעה בקתלה
 פמנעהם פאכד מן טרף אזארה עלאמה אטהרהא עליה מן בעד מד⁵. ואלב פי טרף
 אלסמאווה והי בריה נאם שאול וכל מן מעה פאתי דאוד באלליל חתי אכד מן ענד ראסה
 אדאוה מא ותברזין⁶ ליריה איאהמא עלאמה: ופי אכר הדה אלסנה תופי שמואל אלנבי
 ולה נב סנה ובעד דלך בד שהור קתל שאול פי אלחרב הו וג בניה ואסמאהם יהונתן
 ואבינדב⁷ ומלכישוע. פאנתהי אלי דאוד כברה פי אליום אלג ורגע אלי אלבלד ולה ל סנ
 פצאר אליה סבט יהודה פבאיעו לה ואקאם מלכא עליהם⁸ וחדהם ז סנין ז אשהר ודלך
 אנהם סבטה לאן דאוד בן ישי ב עובד ב בעז ב סלמא⁹ ב נחשון ב עמינדב ב רם ב
 חצרון ב פרץ ב יהודה. וכאן פי אלסנה אלל לעמר דאוד מאת שאול וחזן עליה ולען מוצע
 מצרעה פצאר פיה מענן¹⁰ עלי מר אלדהר אלא ינול עליה אלמטר: ופי הדה אלסנה באיע
 אליא סבט לאיש בשת בן שאול ואקאם עליהם סנתין. ופי הדה אלסנתין כאן וזיר שאול

¹ מנה. MS. ² Lacuna? ³ וגיירה. MS. ⁴ וגיירה. MS. ⁵ מנה. MS. ⁶ מענן? ⁷ So MS. ⁸ וישי. MS. ⁹ On the margin. ¹⁰ ומברזין. MS.

אבנר ווזיר דאוד יואב בן צרויה אכזא יתחארבאן. תם קתל איש בשת בן שאול פי סנה
לג לעמר דאוד ואקאם אליא סבט ה סנין בלא מלך: פלמא כאנת פי סנה אללה צארו
אליא סבט אלי דאוד באיעו לה פי חברא¹ וצאר מלכא עלי גמיע אלאסבאט לג ס.
ואנתקל מן חברא אלי בית אלמקדס קבל אן יבני אלבית ופתח לבני אסראיל פתוח כתיר
פי בלד פלסטין ופי בלד מאב ועמון וחלב ונציבין וארמן וגיר דלך. וקתל ג אכזה טאלות
והם סבכי² ולחמי וישבי³ ו[דו] אלזואיד אלדי כאנת אצאבע ידיה ורגליה כד. ולד לה ולה מלך
עלי סבט יהודה ו בנין ובעד⁴ מא ולי עלי באקי אלאסבאט ט בנין⁵; ופי סנה נח מן
עמרה כאנת⁶ קצה אוריה. ופי סנה ס מן עמרה קתל אבשלום והו אבנה אלראבע לאמנון
והו אבנה אלאכבר וכאן קד הרב אלי גשור ואקאם תם ג סנין: ופי סנה גס אסתעטף
יואב דאוד עלי⁷ אבשלום פאמנה ורגע ואקאם בבית אלמקדס סנתין. ופי סנה סו כרג
אבשלום הדא שאד עלי אביה פלמא חס דאוד באבנה מקבל אליה כרג ען בית אלמקדס
לילא⁸ יכרב אלבלד וצאר אלי גאנב אלארדן ואקאם איאמא חתי זחף אליה אבשלום פלקיה
יואב בפיה יסירה פנצרה אללה עליה ואנהזם אבשלום פאדכלתה דאבתה תחת שגרה בטם
עטימה פתעלק בהא שעה ונאות אלדאבה מן תחתה פבקי מתעלקא בשעה פאקבל אליה
יואב פאכד ראשה וחזן דאוד עליה חזנא שרידא: ומן סנה סו ואלו אכר עמרה אכד פי
עדה מא יחתאג אליה בית אלמקדס ואצלחה מן אלדהב [ו]אלפצה ואלנחאם ואלחדיד
ואלחנארה ואלכשב וסאיר מא יחתאג אליה לאן אללה אוחי אליה באן סלימאן אבנה יבניה.
פכאן מא אעדה לה מן אלמאל⁹ ק אלף בדרה עין ואלף אלף בדרה פצה יכון אלגמיע אלף
בית מאל⁹ ות בית מאל ודלך מאל אלפי וכל גנימה לא יוכד מנהא גיר אלקות לאנהא
מחפוטה עליהם לכנהם¹⁰ געלוא אלכל צואפי¹¹ ללה גל גלאלה. ופי סנה אלע קסם בני לוי
ובני הרון כד קסם בל קסם מנה כדמה בית אלמקדס אסבועא ודלך נובה פי כל כד
אסבוע. פלמא חצרתה אלופאה דעי בסלימאן אבנה פאמרה בטאעה אללה תבארך ותעאלי
ותקואה ואסתכלפה עלי בני אסראיל ואמרה בבני בית אלמקדס ודפע כתב חדודה וכל מא
יחתאג אליה: ותופי דאוד ולה ע סנה ומלך בעדה סלימאן אבנה וקד כאן מצת לה יב
סנה מן עמרה פרוקה אללה תב ותע מן אלעלם ואלחבמה מא כאן גמיע בני אסראיל
יהאבוה ויתקוה ומן דלך מא תכסבה בין אלפלצטיניין¹² ומא פאין לאהל אלימן ואהל
מצר בה ומלך עלי אלקום מ סנה. אקאם מנהא ג סנין קבל אן יאכד שי פי עמארה בית

¹ حبري. ² MS. ספי. ³ MS. וישבו. ⁴ MS. בעד. ⁵ MS. יג בן. ⁶ MS. כאנה. ⁷ MS. על. ⁸ MS. לאילא. ⁹ For this expression, ¹⁰ MS. לאכנהם. ¹¹ MS. צואף. ¹² So MS. see Dozy, Supplément I, p. 132.

אלמקדס. פלמא כאנת אלסנה אלד אבתדי בה ודלך פי שהר אייר וכאנת תלך אלסנה תם
 לנבוה מוסי על אלם. פאן טן אחד אנהא תזיד ט סנין פולך תגמע הדה אלסנין אלמבסוטה
 פליעלם אן אלתחציל וגב אסקאטהא לאן אלמדברין מן מוסי אלי סלימאן יח פיגב אן
 תסקט סנה מן בין כל מדברין אד לים פי אלעאדה אלגאריה אן יכון אלרוסא¹ ירוסון פי
 אול אלסנה מן סני אלתאריך בל ירוסון פי בעצהא ויקבצון פי בעצהא פתחסב גמיעא
 סנתין². ואקאם יבני אלבית ז סנין ופרג מנה פי אלסנה אליא מן מלכה וכאן טול אלבית
 אלכאץ ס דראע פי ערץ כ דראע פי ארתפאע ל דראע וטול מחיט אלבית וערצה תק פי
 תם גמע אליה בני אסראיל וקרב פיה אלקראבין ודעא רבה פנול אלנאר מן אלסמא
 פאחרקתהא: ומן אלסנה יב אבתדי פי בני קצר למלכה פי ציון פאקאם יבניה יג סנה אלי
 אלסנה אלראבעה ועשרין מן מלכה. ופי אלסנה אלכה ג[א] תה מלכה סבא ומן מעהא ואטאעוה
 גמיע מלוך אלארץ וכאנו יהדון אליה פי כל סנה מן אלדהב ואלפצה ואלתיאב ואלטיב
 ואלדואב ואלסלאח חסב מכנתהם וכאנו יסתפתוה פי כל שי³ וכל מהמה ויסאלוה ען⁴ כל
 כפיה. ותופי ולה נב סנה וכאן לה עלי בני אסר וטאיף⁵ תקילה נצב להא יב רגלא מן יב
 סבט פכאן כל ואחד מנהמא יקים בהא שהרא מן שהור אלסנה: פלמא אנתהת אלריאסה
 אלי רחבעם אבנה אנתמע אלקום אליה וקאלו לה אבוך כאן קד תקל עלינא אלמון פנחב
 מנך אן תכפפהא חתי נבאיע לך פאסתאגלהם ג איאם ושארור אלאחבאר אלדין כאנו יחצרון
 מגלס אב[י]ה פקאלו לה אעלם אנך אן רפקת⁶ בהם אליום כאנו עביד טאעתך טול אלזמאן
 פתרכהם ושארור אלאחדאת אלדין כאן ינאדמהם פק[א]לו לה לא תטהר להם אלא צראמה
 לילא יטמעו פיך. פלמא רגע אלקום פי אליום אלג קאל להם מבאלגא בנצרי אגלט מן
 מתן אבי פשקו אלעצא וקאלו לא טאעה לא לך ולא לאבוך ולא לגדך. פאנצרף⁷ ענה גמיע
 אלאמה ומצו באיעו לרגל מן סבט אפרים יקאל לה ירבעם בן נבט ולם יבק מעה גיר
 סבט יהודה ובנימן פקט: פמלך עליהם יז סנין ואקאם עלי סנן דאוד וסולימאן ג סנין
 תם כאלף פי אלסנה אלד פלמא כאן אלסנה אלה גאה שישק מלך מצר פנהב מאלה וגמיע
 מא דכרה סלימאן ולם יקתל אחד: ומלך בעדה אביה אבנה ג סנין והו חארב ירבעם
 לירתגע אלמלך מנה וטפר⁸ בה ולם יתם לה רגוע אלמלך: ומלך בעדה אסא אבנה מא
 סנה. ופי סנה אלטו מן מלכה כרג אליהם זרח אלכושי בניש עטים פדעא אסא רבה
 פאהזמהם בין ידיה: ומלך בעדה יהושפט אבנה כה סנה: תם גאו בני אלעוץ ליחארבוה
 פי בריה ירואל פאוקע אללה [עז וגל] סיופהם פי בעצהם בעץ פתפאנו וכאף יהושפט
 גמיע אלמם והו [כאן] מעני כתירא בתרתיב אלחכאם ליחכמון פי אלאמה באלחק ואלספרא

¹ MS. אלריסא. ² So margin; text סב. ³ MS. ישי. ⁴ MS. י. ⁵ MS. וצאיף. ⁶ MS. יפק. ⁷ MS. פאשרף. ⁸ MS. פצפר.

יעלמון¹ אלתוריה ופקההא: ומלך בעדה יהורם אבנה² ה סנין: ומלך בעדה אחזיה [אבנה] סנתין תם קתל וכאן פתרה³ ו סנין לאן⁴ עתליה אפנת גמיע⁵ נסל דאוד פלם יבק מן דריתה⁶ אל[א] יואש בן אחזיה והוא אבן סנה. פלמא מצת⁷ לה ו סנין גמע יהוידע אלהארוני אלקואד⁸ ווגוה אלממה פבאיעו לה [ועקדו לה] אלמלך ואקאם מלכא עליהם מ⁹ סנין. ופי סנה אלכג מן מלכה טרא¹⁰ בית אלמקדס ורמם¹¹ מא * כאן קד¹² תשעת מנה: ומלך בעדה אמציה אבנה טו סנה אלי אן קתל פי קריה יקאל להא לכיש: ומלך בעדה עזיהו אבנה נב סנה אלא אנהא כאנת מנגצה במא בלי¹³ בה מן אלברץ ענד דכולה אלי בית אלמקדס וטלב¹⁴ דרגה הרון אלנבי. פכאן אלתדביר * פי אכרהא¹⁵ ליותם אבנה. תם צאר אלתדביר ליותם בראסה¹⁶ בעד מות אביה ו סנין. וכאן לה תדביר עגיב פי *אלאעראב ואלפלסטיניין ונצרו¹⁷: ומלך בעדה אחז אבנה ו סנה. ופי אלסנה אלד מנהא זחף¹⁸ אליה מלך דמשק ליחארבה וכאן אסמה רצין * פבשרה ישעיה אלנבי¹⁹ באן * לא יתם אלחרב²⁰ ואן אללה צארפה ענה ואעטאה²¹ איאת צחח לה: ומלך בעדה חזקיה אבנה כט סנין וכאן רגל צאלח מטפרא מתעאהדא לרסום אלקדס ואתקא באללה. ופי איאמה אנקטעת²² מלוך באקי אלסבאט פכאנת נהאיה מדתהם אלי אלסנה אלו מן מלכה. ופי הדה אלרמט סנה אלנאקצה אלתי עדנאהא להאולי אליד [אל] מלך אלדין מלכו מן אל דאוד עלי סבטי יהודה ובנימן כאן * עלי אלו אסבאט אלבאקאין²³ מקומין²⁴ עלי גמלתהם מן אלאעתיאין עלי אל דאוד ואלאנפראד באלמלך ומלך עליהם פיהא טו מלך ואסמאהם²⁵ ותפציל סנינהם ומא כאן פיהא מן אלחואדת אמא ירבעם פמלך כב סנה ומנע אלקום מן אלחג אלי בית אלמקדס²⁶ ואטהר²⁷ אלכפר וחאד * ולד הרון ען מרתבתה²⁸ ותואעדה אללה עלי אלסן אנביאה בעדאב עטים אלים ועקובה מעגלה: ומלך בעדה נרב אבנה סנתין: ומלך בעדהמא רגל מן סבט²⁹ יששכר יקאל לה בעשא בן אחיה כד סנה: ומלך בעדה אילה³⁰ אבנה סנתין פכרג³¹ עליה רגל יקאל לה זמרי פקתלה: ומלך בעדה ו איאם חתי אחרק³² עליה קצרה באלנאר פמאת. ואקאם אלקום מכתלפין פימא בין אלקולי[ן]³³ בתבני³⁴ ועמרי ה סנין אלי אן מאת

¹ ועלמון מ. ² MS. adds תכרר אבנה יהורם. ³ פתנה מ. ⁴ ומאת מ.
⁵ ? וגמיע מ. ⁶ דרייה מ. ⁷ כאן מ. ⁸ אלקום מ. ⁹ סבעין מ.
¹⁰ MS. טהא; טהר? ¹¹ ותם מ. ¹² MS. כאן קד. ¹³ חל מ. ¹⁴ אלמלך מ.
¹⁵ פאכדהא מ. ¹⁶ בראתה מ. ¹⁷ MS. ונצרו. ¹⁸ אליה without תכטא מ.; שחף MS.
¹⁹ פאתאה ישעיה אלנבי פבשרה מ. ²⁰ אלחרב אלי יותם מ. ²¹ עלי דלך מ. adds ²² אנקטע מ. ²³ כאן פיהא מ.
²⁴ MS. marg. מקימון. ²⁵ מ. ואבנאיהם מ. ²⁶ אללה מ. ²⁷ ואשהד מ. ²⁸ מ. adds ען ולד הרון ²⁹ MS. צבט. ³⁰ MSS. אילא.
³¹ מ. פשרא מ. ³² מ. פתאד דלך מ. ³³ Both MSS. אלקולי. ³⁴ MS. כתבא מ.; כתבא מ.

תבני * פצפא אלמלך לעמרי ה סנין¹ פצאר גמיע דלך יג² סנה והו בני גבל סבסטיה
 ונעל פיה חצנא ונקל דאר אלמלך אליה: ומלך בעדה אחאב אבנה כב סנה והו אלדי
 קתל רגלא זכיא יקאל לה נבות בסבב כרם לה לאנה כאן קד אסתשהד עליה שהודא בזור³
 פקאל לה אליה אלנבי פי מוצע לחסת אלכלאב דם נבות ילחסון⁴ דמך. פלמא כאן
 בעד ג סנין כרג אחאב⁵ ליחארב מלך דמשק פאתאה סהם עאיר פוקע פי בטנה פאקאם
 נהארה עלי דאבתה חדא⁶ אלקום ומאת * מע מגיב⁷ אלשמש פגסל⁸ אלסרג מן דמה פי
 דלך אלמוצע * פלחסתה אלכלאב⁹: ומלך בעדה אחזיה אבנה סנתין פסקט מן רושן לה
 פמאת ולם יך לה ולד: פמלך יהורם אכזה בן¹⁰ אחאב בעדה יב סנה וכאן פי איאמה
 גוע שריד פי אלבלד פכאן ילבס אלמסח עלי בדנה תחת תיאב אלמלך. תם אנתצר לדין
 אללה פי אל אחאב: ומלך בעדה רגל מן סבט מנשה יקאל לה יהוא בן נמשי שרכה¹¹
 אלישע אלנבי בקתל מן כאן בקי מנהם ומלך כח¹² סנה. ופי אואיל מלכה אחתאל¹³ עלי
 כל מן כאן יעבד¹⁴ אלצנם חתי קתלהם * באנה כאן קד נאדי פיהם¹⁵ באלאנתמאע ואטמעהם
 פי אנה¹⁶ יעבדה מעהם פלמא אנתמעו¹⁷ כלע עליהם ופתש אלגמיע¹⁸ לילא יכון פיהם מן
 אלמומנין באללה תבארך ותעאלא * אחד לם יגד אחד¹⁹ פלמא צח²⁰ דלך אטבק עליהם
 וקתלהם²¹ ולם ינפלת²² מנהם אחד ונקץ דלך גמיעה²³ ואכרבה: ומלך בעדה יהואחו אבנה
 יז סנה וכאן חזאל מלך דמשק * קד ציק²⁴ עליה כתירא ואללה יוקיה²⁵ שדה: ומלך
 בעדה יואש אבנה יז סנה ואסמה ישאבה אסם יואש אלדאודי והו חארב אמציה מלך
 יהודה פנצר עליה והדם מן סור מדינתה ת דראע וקתלה²⁶: ומלך בעדה ירבעם אבנה מא
 סנ והו * אלדי ארתגע²⁷ מא כאן קד אכד מן קרי בני אסראיל מן חמאת²⁸ ואלי גנסר.
 ועלי עהדה כאן נבוה²⁹ יונה בן³⁰ אמתי ומא כאן * גרא לה³¹ ואבתלאע אלחות לה וקדפה
 ונבאת אלכרועה ואצמחלאלהא פצרב אללה סבחאנה³² לה מתל[א] בואלך אלאמתאל
 אלדקיקה: ומלך [בעדה] זכריה ו אשהר אלי אן קתלה שלום בן יבש: ומלך בעדה שלום
 מכאנה שהר[א] ואחד[א] אלי אן אקבל מנחם בן גדי מן צפוריה פקתלה. ומלך מכאנה³
 סנין והו פתח בלד גזה ונואחיהא: ומלך בעדה פקחיה אבנה סנתין: תם מלך פקח בן
 רמליה כ סנה ועלי עהדה אקבל פלנסר מלך אלגזירה פאכד מן אלקום כתירא מן בלדהם

¹ μ. omits. ² אנתעשר μ. ³ MS. זור. ⁴ MS. יספך. ⁵ μ. omits.
⁶ μ. חרא. ⁷ μ. מן. ⁸ פנסלו μ. ⁹ μ. omits. ¹⁰ μ. אבן. ¹¹ MSS. בשרכה.
¹² μ. כט. ¹³ μ. אחתל. ¹⁴ עלי עבדה μ. ¹⁵ μ. פיהא נרי פיהא.
¹⁶ MS. באנה. ¹⁷ μ. אנהם. ¹⁸ אלמגמע μ. ¹⁹ Omits from אחד.
²⁰ μ. נצר. ²¹ μ. omits. ²² יפלת μ. ²³ μ. omits. ²⁴ μ. יצייק; MS. קין.
²⁵ MS. יוקאה כיה. ²⁶ ארבע מאיה דראעא μ. ²⁷ מראגע μ. ²⁸ μ. אמאה.
²⁹ MS. נובה; μ. omits. ³⁰ μ. אבן. ³¹ מן קצתה μ. ³² μ. omits.

ואגלא סבט ראובן ונצף סבט מנשה אלי כראסאן ואלי בלאד מן[נהא]: תם מלך הושע
 בן אלה יח סנה אקאם מטיעא לפלנסר הדא ט סנין. תם עצאה סתה סנין¹ פבעת
 במן האצרה² ג סנין חתי פתח אלבלד ואכרבה ואגלא אלז [אל] אסבאט ואלנצף אלבאקין פיה
 אלי בלך והראה ונהאונד וחלואן ונקל קומא מן באבל וכותי ואלסוס ומואצע אכר אסכנהם
 אלש[א]ס. פכאנת אלאסד תדקתם ואלוחש ירעדהם לאנהם * לם יכונו יקרון אלתוריה³ פשבו
 דלך אלי נאקלהם * מן אלבלאד⁴ פאמר בעץ אלאחבאר באלמצייר אליהם ליעלמהם⁵
 אלתוראה * פפעל דלך פעלמהא להם נאקצה אלאחרף⁶ והם אלסאמרה: פאנתהת אלסנה
 אליה מן מלך הושע אלי אלסנה אלסאדסה מן מלך חוקיה אלדאודי. פקד שרחנא אן⁷
 מלך אלדודיה רמט [סנה]. והדה אלסנין אלתו מלך פיהא האולאי⁸ אליט מלך מן גיר
 אלדודיה תכון גמלתהא רנא סנה נאקצה. ודלך לאן האהנא משארכה בין אלמלכין⁹ מן
 האולאי אליד ואליט פי אלתאריך פי סנה ואחדה. פסקט מן הדה אלגמלה ז סנין * אלתו
 הי רמט¹⁰ בקי¹¹ אלגמלה רמב לאנהא לא תחסב להם אלא * סנין תאמה¹². ומא [כאן]
 מן אלחואדת עלי עהד האולי אליט מלך¹³ אלדין מן גיר אל דאוד. אמא פי אלסנה
 אלואלי מן מלך ירבעם * פאנה עדא¹⁴ עלי אלנבי ועטה פמד ידה ליקבץ עליה פגפת חתי
 סאלה אן ידעי לרבה¹⁵ פרדהא. ופי אלסנה אלואלי מן מלך אחאב טהר¹⁶ * אליהו
 על אלס¹⁷ והו אלכצר ודבר אלאמה כד סנה. וכאן מן אלאיאת [ו] אלמעגוזאת אלתו אחדתהא
 אלבארי * עז ונל¹⁸ עלי ידה¹⁹ אנה תואעד אחאב ענד משאהדתה²⁰ מעאציה בחבס אלגית ואלנדא
 ג סנין פכאן כדאך ופני קום כתיר מן אלטאלמין²¹; ופי אכר אלסנה אלז * אגתמע גמיע²² בני
 אסראיל אלי גבל אלכרמל וקאלו²³ לאהל אלותן הל יקדר²⁴ אלאהכם אן ינול²⁵ נארא מן אלסמא
 עלי הדא אלקרבאן. פצרכו אלי אלותן עליה לאנהאר²⁶ פעגזו ולם יניהם שי * פבעד דלך דעי
 אליהו על אלס²⁷ רבה פבעת אללה תבארך ותע²⁸ בנאר מן אלסמא עלי דלך אלקרבאן בעד
 אן צב עליה יב גרה מא פאכלתה ואלחזארה ואלתראב ולחסת אלמא פכר אלקום סאגדין
 ללה²⁹ וקאלו לא אלאה אלא אללה וקתל מן אלקום תנ רגלא. וכאן מול הדה אלסנין אלתו
 נקץ פיהא אלטעאם ואלמא * פכאן יאתי³⁰ בעץ אלטאיר במא יאכלה אליאהו * על אלס³¹

¹ μ. omits. ² פחאצרה. μ. ³ MS. לא יקרו אלתוראה. ⁴ μ. omits.
⁵ μ. ? לסלהם. ⁶ פפעלו דלך ולם יתלקו הדא במא יגב. μ. ⁷ MS. adds סני אליד.
⁸ הולי. μ. ⁹ כל מלכא. μ. ¹⁰ ומן תלך תסעה. μ. ¹¹ וצארת. μ. ¹² אלסנין. μ.
¹³ אלתאמה. ¹⁴ אלמלך. μ. ¹⁵ פאן יעדי. μ. ¹⁶ MS. adds אליה. ¹⁷ רבה. μ.; דעי Both.
¹⁸ MS. אליאהו. μ.; μ. omits. ¹⁹ תבארך ותעלי. μ. ²⁰ MS. משאהד.
²¹ אלטאלמין. μ. ²² גמע. μ. ²³ וקאל. μ. ²⁴ הלתקדר. μ. ²⁵ תנול. μ. ²⁶ So MSS.
²⁷ μ. from פבעד as follows: ²⁸ אלטאיר בטעמהו. μ. ²⁹ μ. omits. ³⁰ יאתיה. μ. ³¹ על אלס.
²⁸ עז ונל. μ.

פי בעצהא. ופי בעצהא אמר באלנזול עלי * אמראה¹ ארמלה² לם יך להא גיר³ מלו⁴ כף מן אלדקיק⁵ ומלו⁶ רח[ה] מן אלדהן פדעא רבָה פבארך לה⁷ פיה * פאקתאת בה הו[א] (א) ואהלהא אלי אן גא⁸ אלשבע. תם תופי ולדהא וכאן ואחדהא פדעי רבָה פאחיאה. תם אנה צאר⁹ אלי אלמקאם אלדי קאם פיה מוסי על אלם פי אלטור פאמר באן יסתכלף אלישע מכאנה פפעל [דלך]. תם אלסנה אלב¹⁰ מן מלך אחזיא בעת אליה בקאיד ומעה כמסין¹¹ רגל אסו עליה אלמדב פדעי עליהם לדלך מע כפרהם נזלת נאר * מן אלסמא¹² פאחרקתהם. תם בעת [אליה] בקאיד תאני ומעה נ רגל פכאן מנהם¹³ מתל אלולין. ופי אלסנה אלולין [מן] מלך יהורם בן אחאב רפעה אללה פי אלהוא. וכאן דלך והו ואלישע תלמידה יתמשון¹⁴ פי וסט¹⁵ נהר אלארדן בעד גפאפה להמא לאנה¹⁶ דרג איזארה¹⁷ וצרב בה אלמא פגף¹⁸ פחאמת בהמא פרסאן¹⁹ מן נאר והם * מלאיכה²⁰ מקדסין²¹ פחמלה²¹ אלריח אלעאצף פרפעה אלי אלגו. תם תולי אלישע תדביר אלאמה נאיפא²² עלי ס סנה. ופי אלסנה אלוליה מנהא תשבו²³ אליה אהל יריחא מלוחה אלמא פאכד * חגר מלח ואלקאה פי אלמא²⁴ וקאל כון חלוא באדן אללה פחלא. תם שכת * מרה ארמלה²⁵ לבעץ תלאמיד אלנביא אלפקר²⁶ ואלדין אלדי²⁷ כלפה רגלהא עליהא פקאל להא אלתלמיד²⁸ מא ענדך פקאלת²⁹ אניה פיהא דהן קאל להא * אסתעידי מן אלואני מא אמכנך³⁰ פאנהא תפיץ מא תמלאהא פפעלת כדאך חתי קצת דינהא ותעישת במא בקי. וכאן כתירא³¹ מא ינזל ענד רגל מן אהל שונם וכאנת זונתה עאקר פדעי רבָה ורוקהא אבנא ומאת פדעי איצא³² רבָה פאחיאה. ונלט איצא³² בעץ תלאמ[י] דה בחנטל פטבכה פאלקי פי אלקדר שי מן אלדקיק³³ פאנצלחת. ווקע איצא³⁴ פאם מן יד בעצהם פי אלנהר פאכד קטעה כשב אלקאהא פי אלמא פאצעדתה באסם אללה: וכאן יכבר מלך בני * אשראיל בנוול אלעדא עליה וסראיא³⁵ וגירהא חתי צגר³⁶ מנה אלמלך³⁷ פבעת בגנד לאכזה פדעי רבָה פאגשא אבצארהם חתי סאקהם אלי מדינה אלמלך והם לא ישערון תם כשף אללה³⁸ ען

¹ MS. מרה. ² ארמל. ³ אלא. ⁴ μ. omits. ⁵ MS. adds דקיק.
⁶ ומאל. ⁷ μ. omits. ⁸ אלי וקת פאקאתהם. ⁹ צבק. ¹⁰ MS. אלע.
¹¹ MS. כ. ¹² μ. omits. ¹³ מן אמרהם. ¹⁴ ימשיאן. ¹⁵ MS. וצת.
¹⁶ μ. omits. ¹⁷ אליא כסאה. ¹⁸ μ. omits. ¹⁹ MS. פארסין. ²⁰ מליכה.
²¹ מקרבין. ²² וחמלתה. ²³ אופא. ²⁴ שכא. ²⁵ מלחא אלקאה פיה.
²⁶ אלתלמיד לאלנביא אלצר. ²⁷ On marg. μ. אלהי;
²⁸ אלתלמיד. ²⁹ קאלת. ³⁰ מן אלאניה. ³¹ MS. אסתעידי מא אמכנך.
³² אשראיל בתדביר. ³³ רקיק. ³⁴ μ. omits. ³⁵ MS. אשראיל בתדביר.
³⁶ אצגרה. ³⁷ μ. omits. ³⁸ MS. adds ען ונל.

אבצארהם¹ פכאפו מנה פנהא אלמלך ען אדאהם בל אכרמהם ואצרפהם² ווצע ב רגיף
 בין ידי ק רגל פאכלו ופצל ענהם³. ובעת מלך דמשק בוזירה אליה * וכאן אסמה נעמן
 צביה⁴ וכאן אברצא פאשפאה באמר אללה פאערץ עליה בדורא מן דהב ופצה פלם יקבלהא
 פסארה⁵ גיחזי כאדמה אלי אן⁶ אכד מנה⁶ בדרתין מנהא בגיר עלמה פלענה ואלחק בה
 ברץ נעמן אלדי כאן נקי מנה. ובשר אלקום ברכץ אלטעאם בעד * אן כאן⁶ עזיז פהוא בה
 קאיד מנהם פקאל לה תראה ולא תאכל מנה פכאן דלך פוגד אלכבו וואחם אלקאיד לישתרי
 * פקתל באלוחאם⁷. וענד ופאתה אכבר יואש אלמלך באנה יטפר בעסאכר אלדמשקיין ג דפעאת
 פכאן כדאך. פבעד מא גלא מן⁸ אלבלד אלי אסבאט אקאם [פיה] סבט יהודה ובנימין
 קלג סנה נאקצה תכן⁹ קל תאמה מן דלך תמאם מלך חזקיה כג סנה פצאר נמיע מלכה
 מע אלו אלמתקדמה¹⁰ כט סנה: כאן פי אלסנה אליד מנהא [אן] סנחריב אתי אליה¹¹
 ליחארבה פאסתכבר פדעי¹² אללה תקדסת אסמאה פבעת במלאך נפך¹³ פי קומה באלליל
 פאמאת¹⁴ מנהם ק אלף פה אלף ופר מנהם וכלף¹⁵ מן כאן מעה מן אלכבאר¹⁶ פי אלבלד
 פדכלו¹⁷ פי אלדין. תם מרץ חזקיה פי תלך אלסנה פאוחי אללה¹⁸ אלי ישעיה הדיא * אנלא
 אכר¹⁹ רזקתה²⁰ וקד רחמתה וודתה טו סנה אכרי²⁰ ואוראה²¹ עלי דלך איה באנה²² רד
 לה אלשמש אלי אלמשרק ; דרגאת: תם מלך בעדה מנשה אבנה נד סנה אקאם מנהא
 עלי מעציה כב סנה: תם * נול עליה²³ מלך אלגזירה פטפר בה וחמלה אלי בלדה ונעלה
 פי * בגלה נחאם²⁴ ונעל אלניראן תחתהא תוקד²⁵ פדעי רבה * באכלאין ניה²⁶ פאנאבה²⁷
 וכלצה פתאב בעד דלך²⁸ לב סנה: ומלך בעדה אמון²⁹ אבנה סנתין: ומלך בעדה יאשיה
 אבנה לא סנה ופי אול מלכה רם³⁰ בית אלמקדס מרה³¹ תאניה ואטהר טאעה וכירה:
 ובוע בעדה ליהואחו אבנה פסבאה מלך מצר וחמלה אלי מצר ומאת תם: פבויע מכאנה
 ליהויקים אבנה ומלך יא סנה. ופי אלסנה אלד מן מלכה מלך בכתנאצר באבל ופי תלך
 אלסנה פתח בכתנאצר נינוה: ופי סנה אלה גוא יהויקים פטפר בה ואטאעה ג סנין ועצאה
 ג סנין פבעת אליה במן חמלה פמאת פי אלטריק ליהויקים³²: ואסתכלף מכאנה אבנה
 פלמא אקאם ק יומא בעת במן חמלה אלי באבל: ונצב מכאנה צדקיה עמה והו אבן יאשיה
 פמלך יא סנה אטאעה בכתנאצר ה סנין תם עצאה: וכאן ירמיה אלנבי פי דלך אלעצר יעטה

¹ פשרא. μ. So MS.; ² וצרפהם. μ. ³ ואפצלו. μ. ⁴ μ. omits. ⁵ עיונהם. μ. ⁶ אלת. μ. ⁷ MS. תך. ⁸ μ. ען. ⁹ פייגד ווחמה אלנאם וקתלה. μ. ¹⁰ μ. omits. ¹¹ ותכלם פי. μ. ¹² נפד. μ. ¹³ פמאת. μ. ¹⁴ μ. ¹⁵ פמאת. μ. ¹⁶ פמאת. μ. ¹⁷ פמאת. μ. ¹⁸ פמאת. μ. ¹⁹ פמאת. μ. ²⁰ פמאת. μ. ²¹ פמאת. μ. ²² פמאת. μ. ²³ פמאת. μ. ²⁴ פמאת. μ. ²⁵ פמאת. μ. ²⁶ פמאת. μ. ²⁷ פמאת. μ. ²⁸ פמאת. μ. ²⁹ פמאת. μ. ³⁰ פמאת. μ. ³¹ פמאת. μ. ³² פמאת. μ.

ויעט אלקום ויאמרהם באלתובה פלם יפעלו פתואעדהם ען אללה במני בכתנאצר עליהם וקתל בעצהם וסבי בעצהם ואחרק בית אללה: פבעד דלך בעת בכתנאצר בזירה נבוזראדן פי אלסנה אלט למלך צדקיה אלי בית אלמקדס פחאצר אלקום ג סנין נאקצה כאן אולהא אליום אלי מן תמוז¹ מן סנה יא פאשתד אלנוע פי אלבלד פשקו אלחצן והרבו ולחקהם אלגיש פעלקו אלמלך ואלרוסא וחמלוהם² אלי בבל: ופי אליום אלי מן אב אחרק אלבית וכלף פי אלבלד אלקום אלצעפי ווכל בהא רגל יקאל לה גדליה בן אחיקם והו מן אל דאוד פלם יבק גיר נב יומא תם דס³ בני עמאן⁴ מן קתלה ותפדקו אלבאקין מן אלאמה ומצא אכתרהם אלי מצר: פקד תבין אן מלך דאוד ובניה מכת פי אלבלד תנז סנ. ואיצא⁵ אן בני אסראיל אקאמו פי בלד אלשאם תתנ סנ. ודלך מן עצר יושע אלי עצר צדקיה. תם אקאם בלד אלקדס⁶ כראבא לים פיהא אלא⁷ אלסאמרה ע סנה וכאן אלמלך פיהא לאהל בבל וכאנו בני אסראיל תחת יד בכתנאצר ואקאם גמיע מלכה מה סנה מנהא יח סנ פי דולה בני אסראיל וכז בעד דלך וכאן פיהא מא עני באתבאתה אלאסאטיר אלתי ראהא בכתנאצר פי אלמנאם פנמע אלעלמא ואלתמס מנהם מערפה אלרויא ותפסירהא פענוז פכשף אללה לדניאל נבוה דלך פערפה איאהא. תם אנה נצב צנמא יקאל לה בל טולה סתין דראע⁸ פנאדי מן לם יסגד לה ילקא פי אלאתון פאנמע חנניה מישאל ועזריה וקאלו לה לא נסגד אלא לרב אלעאלמין כאלק אלכל פאצלח להם אתון נאר פאלקאהם פיה בעד אן סגר ז אצעאפא. פחנב אללה אלנאר ולם תאכלהם ולם תשיט שעורהם חתי תיאבהם לם תחתרק ולם יעבק בהא ראיחה דכאן: ופי אלסנה לו מן מלך בכתנאצר ראי חלמא כאן מלכא נאזל מן אלסמא פאמר בקלע שגרה דאת אנצאן קד עלת ואסתכן תחתהא אלוחש ופי אנצאנהא אלטאיר ואן תקים ז סנין עלי תלך אלחאל ואתרך פי אלארץ מן סנכהא. פפסרה לה דניאל אנה הו אלשגרה וסיכתלט עקלה ויסיח פי אלזבאל מע אלכהאים ז סנין תם יעאוד אליה עקלה ומלכה חתי יעלם אן לא מלך אלא אללה תב ותע. ואשאר עליה באן יסתדפע דלך באלצדקה פקבל מנה פאמהל סנה תאמה תם תכבר פחל בה אלבלא: ועאד בעד ז סנ ממא חכם אללה עליה עז וגל ומלך בעדה אויל אבנה כז סנ. ופי אלסנה אלואלי אכרג יכניה אלדאודי מן אלחבס ואחסן⁹ אליה. ומלך בעדה בלטשצר אבנה ג סנ נאקצה. ופי אליום אללאכיר מן מלכה אכרג אניה בית אלמקדס פסקא בהא¹⁰ נדמאה וכאן פי דלך מתעדיא פלמא אטלם אלליל בצר בכף מלאך והו יכתב עלי האיט פי אלמגלם לא יעלם מא הו¹¹. פקראה לה דניאל פאדא הו אחצא אחצא ווון ווון וכסר כסר [ו] פסרה לה

¹ So MS.; טבת? ² MS. וחמולהם. ³ MS. תחדרם. ⁴ So MS.
⁵ Marg. ותבין. ⁶ So above; originally אלשאם. ⁷ MS. אלי. ⁸ Marg. טולה
⁹ MS. ואסן. ¹⁰ MS. adds יד. ¹¹ MS. הוא.

דניאל אן אללה תקדסות אסמאה קד אחצי מדתה וקד תקצת ואנה וון פוגר נאקצא ואן מלכה כסר ונקל אלי פרס. פקתל פי תלך לילתה וצאר מלכה אלי דארה ואקאם פיה בעץ דון סנתין יכון אלנמיע אקל מן סנה. פדכל דלך פי תאריך אלמלך אלדי קבלה ואלדי בעדה פלים יואד אלתאריך שי: ופי הדה אלמדוה מנע מן אלצלוה פוגר דניאל יצלי לרבה פאכד טרח ללאסר פאקאם לילה פי אלנב פלם יפתרסה פתענב ואכרנה וכתב אלי אלבלדאן: תם מלך כורס¹ ג סנין נאקצה. פי אלסנה אלאולי מנהא און לבני אסראיל אן יצעדו אלי אלשאם ויבנון בית אלמקדס פצע[ד] מנהם מב אלפא וכסר פועעו אלסאס פסמעת בהם אלסאמרה² פלם יתם לאנה כאן בקי מן אלע סנה אלתי געלת להם יז סנ. תם מלך בעדה ארדשיר יז סנה. תם פי אליב מנהא אשתרי המן וזירה מנה בני אסראיל ליבירדם יב אלף בדרה ורקא פאנאבה אלי דלך ווהבהא לה וכתב בדלך אלי אלבלדאן פעמל אללה אענובאת כתירה חתי קתל המן וצלב וכתב אלי אלאפאק בצד כתבה ופרג לאמתה: ומלך בעדה ארתחסת אבנה לו סנ. פי אלסנה אלב מן מלכה און לבני אסראיל פי * בנא בית אלמקדס³ ואכדו פי דלך ד סנ ותמוה פי אלסנה אלו. ופי סנה אלג צאר תדביר אלמה אלי עזרא⁴ והו [מן] ולד הרון ונסכתה [מתבתה] פי כתב אלנביין. * עזרא בן שריה בן עזריה בן חלקיה בן שלום בן צדוק בן אחיטוב בן אמריה בן עזריה בן מריות בן זרחיה בן עזי בן בקי בן אבישוע בן פינחס בן אלעזר בן אהרן הכהן בן עמראן⁵ סלאם⁶ אללה עליהם⁷ אנמעין ועלי גמיע אלנביין⁸. פאקאם עזרא ונביאן⁹ [אכראן] מעה [ואסמאהאם] חני וזכריה ידברון אלמה מן סנ. ופי סנה אליח מן הדה מן סנ תשעת סור בית אלמקדס פבנאה רגל יקאל לה נחמיה: ופי אכר הדה אלמ זאל מלך אלפרס ען בני אסראיל ומן בעדה אנתקל אלי אליונאן פדלך מנד ולד דאוד ואלי אכר תדביר אלעז[י]ר תקעה סנ. פקד תבין אן מנד ולד מוסי ואלא אכר אנביא בני אסר אלף סנ זפ סנ סוא:

ואלקסם אלו. מן אכר אנביא בני אסראיל ואלי אכר אלדאוודין¹⁰ גמלתה תתיא סנ. פי¹¹ הדה אלסנין ופי סנה אלך ואלי סנין אלתי קבלהא מד אכד צדקיה לס יכן¹² לבני אסראיל באלעראק מן אל דאוד מן ידעא מלכא אלא יסמא ראם אלנאלות אלא [אן] באלשאם קד כאן להם מלוך סנין אלתי נתן דאכרוהא. מנה שפ סנ אקאם בית אלמקדס מעמורא. מן דלך עלי עהד אליונאנין קפ סנ. וכאן להם פי דלך ח מלוך אולהם אלאסכנדר

¹ So MS. ² Between the lines "לע[נהם]". ³ MS. בני אלקדס. ⁴ מ.
עז בן סריא ב. עזריא ב. חלקיא ב. אמריא ב. מריות ב. MS. ⁵ אלעזיר ואסמה עזרא
שלום ב. צדוק ב. אחיטוב ב. זרחיא ב. עזי ב. בקי ב. אבישוע ב. פינחס ב. אלעזר ב.
ונביין MS. ⁶ אלנביין MS. ⁷ עליהמא MS. ⁸ אל. ⁹ הרון ב. עמרן
אלרואיאת מ. ¹⁰ ופי מ. ¹¹ יך MS. ¹² מ.

והו דו אלקרנין והו בנא אלאסכנדריה ומלך יב סנה ומאת: ומלך בעדה פיטרון. ובעדה
 טלימון והו¹ בטלמיוס והו טאלב אלאחבאר באן יתרגמו² לה אלתוראה³ באליונאני: ומלך
 בעדה סלוקס: ובעדה סנטרוק: ובעדה גסקלגס⁴: ובעדה אנטיוך: ובעדה אנטיוכס והו
 בנא אנטאכיה וכאן וזירה בגרים והו בנא [סחראהא] בגראס: תם ענף בני אסר פחארבה
 קום מן בני הרון יקאל להם בני חשמונאי פנצרהם אללה⁵ עליה פקתלוה⁶ וצאר אלמלך
 להם⁷ פאקאמו לא יודון טאעה רז סנין וכאן אלמלך להם קד סנין מנהא ואלבאקי למואליהם.
 וכאן אול מלך אלהארונין יוחנן בן שמעון בן מתתיא ואול מלך מואליהם הרוסוס⁸ בן
 אגריפוס. ובעד אלונאנין⁹ אנתקל אלמלך אלי אלרום פכאן מן מלוכהם פי קפ סנה מן
 הדה אלכו סנ בעד פתרה כאנת בין אדולתין כז סנ מלך אסמאהם ילוס ואגוסטוס
 ונלקאס וטברונוס ועלי עהד טברונוס הדה כאן כבר אליסוע בן מרים ודלך בעד אן מצי
 מן מלך אלהארונין עא סנ ובקי אלבית מעמורא בעד דלך קלד סנ. תם מלך קלידוס
 ואנתכרוס ויטרלוס ונירון ואספסנוס וטיטוס. וטיטוס הו¹⁰ אלדי גוא בני אסר והאצרהם¹¹
 וכרב אלבית מרה תאניה ואגלא מן כאן מנהם באלסיף אלי בלד אלרום ואלמגרב ואנדלס.
 ואקאם נפר מנהם פי קריה יקאל להא בית תר נב סנ וכאן להם ג מלך אסמאהם כזבא
 ורופס ורומלוס אלי אן אתאהם אדרינוס¹² פסבאהם ואכרבהא: ואקאמת¹³ דולה אלרום
 באלשאם בעד כראב אלקדס אלדפעה אלתאניה קם ס ודלך אלי תמאם תקד סנין מן הדה
 אלגמלה אלמצדר בהא אעני מד תופי אלעזר וכאן מן מלוכהם הדה אלסנין בעד אלי
 אלאולין יז מלכא אסמאהם אדרינוס ובליקוס ופיטוס ואנטפכוס ולימנטוס ויאנטנוס ואסוירוס
 ואכבאס וקמאדוס וסהדוס ואניסולוס ומרטמנוס ואנטולונוס ומקרינוס ואנטינוס אלאצנר
 ולכסנדרוס אלאצנר ואטבאן: וכאן לבני אסר באלעראק פי הדה אלתקמ סנה ופי אלקי
 סנין אלתי קבלהא מן רוס אלגואלית אלקרון סוי מא בינהם מן אלודיה טו ראס גאלות
 סוא מא *עשה בניה¹⁴ מלך יהודה פי באבל ואסמאהם פדיא בן יכניה. וזרבבל אבנה. וחנניה
 ב. וברכיה ב. וחסדיה ב. וישעיה ב. ועבדיה ב. ושכניה ב. ושמעיה ב. וחזקיה ב. וענן
 ב. ונתן ב. ועקבא ב. וינתן ב. ושפט ב: ובעד הדה אלתקמ סנ רגעו אלפרס¹⁵ מלכו
 אלשאם אלא¹⁶ בית אלמקדס פאנהא כאנת פי יד אלרום. ואקאם מלך פרס שע סנ ודלך
 מא בקי מן הדה אלתתי סנ וכאן להם פיהא מן אלמלוך כז מלכא אסמאהם ארדשיר.
 וסאבור. והרמו. וקטיעא. ונרסי. ויזדגרד. וכזבר. וקירבכר. והרמו. וסאבור. וטטרגאן.
 וסאבור. ומישון. ויזדגרד. וודאן. ופידח. וכלוש. ובלשיר. וקואד: ופי הדה אלסנין כאן לבני

? שוגס μ. adds⁵. נסקלגס μ.⁴. אלתוריה μ.³. יתרגם MS.². ויקל לה μ.¹.
 אלונאן MS.⁹. הדירוס μ.⁸. להם, dittography of MS.⁷. פאנתאחה μ.⁶.
 Between the lines¹³. אדרינוס MS.¹². והאסרהם MS.¹¹. הוא MS.¹⁰.
 אלי MS.¹⁶. אלי אלפרס MS.¹⁵. So MS.¹⁴. ואקאם; originally; ואקאמה

אסר מן רוס אלגואלית אלקרון י אסמאהם חונא. ונתן. נחמיא. ועקבא. ואבאמר. וחונא. ונתן זוטרא. ומארי. וכנא. פולך תתיא סנה מן ופאה עזרא ואלי אכר אלוואיה. פמן נשא בעד הדה אלמדה בין אלתלאמיד לם תדכל אסמאהם פי אלוואיה לילא תטול אלנסכה פתתקל פאכתצר עלי אלאולין פקט:

ואלקסם אלו. מן הדיא אלוקת אלמדכור ואלי אלאן גמלתה תכה סנה תפצילהא ק סנה וסנה ואחדה לבאקי מלך אלפרס באלשאם. ושכד סנין שמסיה [תך קמריה שנג] ¹ לבני אסמאעיל בן אברהם ודלך אלגדה אלמחדם ² סנה כד וש מאיה וכאן לבני אסר מן רוס אלגואלית ³ אלקרון יב ראם גאלות אסמאהם. חונא. ובוסתיני. וזוטרא. והנאמד ⁴. וכפנא. ובסתאני. ושלמה. ואסקד ⁵. ויהודה. ודאוד. וזכאי. ודאוד. פאדא גמעת הדה אלו אבואב בגמלתהא מע תפצילהא כאן גמיעהא ד אלאף ותת ופה והו מא מצי מד כלק אללה עז וגל אלזמאן מן אדמנא ⁶ ואלי סנתנא הדה אלתי כתב פיהא הדיא אלכתאב וכתב פי שנת אתע לשטרות והו אנה עדתה ד אלאף ותת ופה ואנצאף אליהא אלי ⁷ שנ אתע לש לד סנה תכון אלגמלה אלי ⁷ אכר הדה אלסנה אלמקדם דכרהא דתתקיט לליצירה. וכאן קד תקדם תאריך אלערבי והו שכד סנה ינצא[ף] אליהא רכט סנה תכון אלגמלה אלא אכר שעבאן תנג ערביה * שנת אתע אלי אכר די אלחנה ⁸. ויכון אלתפאות בין אלקמריה [ו] אלשמסיה ה סנין חתי יקום חסאב אליצירה תבארך אללה רב אלעאלמין ואלעאקבה ללמתקיין:

❖ תם אלכתאב ואלחמד ללה עלי עונה ❖

¹ The words in [] are on the margin. ² So MS.; perhaps אלהגרה גואלית end of the line, and beginning of the other MS. ³ MS. אלמת. ⁴ So MS.; perhaps? ⁵ So MS.; ואסקי? ⁶ So MS. ⁷ MS. אלא. ⁸ On the margin.

V.

❖ ספר יוחסין ❖

בינו עמי¹

בשם אדוני האדונ[ים] ¹ עושה נסים לכתוב ספר² יוחסין:
 בשם שוכן שמי שפר. אתחיל להליץ ולספר. לחקור ולדרוש ולחפר. תקון מדרש ספר.
 ספר האיגרונים. מאבות הראשונים. להביע בענינים. לפרש בהגיונים. אגור בקש. היחס
 לבקש. בלי להנקש. מבקש. ומראש ומתחילה. אתן תהילה. ושבח וגדולה. לרב העלילה.
 שם קדשו אהללה. נצח זכרו אנדלה. שבחו אסלסלה. במורא ובחילה. כמאז³ ומקדם. תפארתו
 אקיצה ולא אהיה רודם. בדברי פי לקיים. מעונה אלהי קדם. אחל בשיח ומענים. להפגיע
 תחנונים. באמת ובאמונים. פני שוכן מעונים. לשנן בשינונים. לנגן בניגונים. לעלם ברננים.
 לאדוני האדונים. במושב זקינים. בחבורת נבונים. לשבח בעיצומים. לחי העולמים. לפאר
 באיזמים. לרם על כל רמים. להכתיר בהילומים⁴. ליושב מרומים. בקיבוץ תמימים. בוועד
 חכמים. וימים ולילות. אנעים תהלות. לעושה גדולות. למרעים בקולות. לאלהים צבאות.
 המפליא פלאות ועושה⁵ לראות קדומי להראות. נסים ונפלאות לטובה אות. אהלל
 ברננה. לדר מעונה. לנגן בנגינה. בשפך תחינה. ביראה ובבינה. באימה וב[] לה⁶ נכונה.
 בעמק שושנה. להגיד גבורותיו. ל[]⁶ נפלאותיו. ותוקף גדולותיו. ויקר תושבחותיו.
 ואומץ גבורותיו. ונועם תהילותיו. ועוצם נוראותיו. וחזק ממשלותיו. שהפליא בניצוחו.
 לגדל שבחו. המכין הרים בכוחו. ומגיד לאדם מה שיחו. עושה ארץ בחכמתו. מכין תבל
 בתכונתו. ומי יערוך לו בשחקים. וממשלתו בכל קצוי ארקים. והים מניס בגערותו. ודרי
 חלד יתבהלון מאימתו. ההרים ירקדון משאיתו. והגבעות תמוטנה בהבטתו. ויגדל כחו
 וגבורתו. בכל מקומות ממשלתו. ויתעלה ויתנשא זיו הדרתו. ויתברך שמו ושם כבוד
 מלכותו:

אפאר בהילולים. לדר בזבולים. אשר בטוב מפעלים. ובכושר מעללים. נוהג ביושר שבילים.
 אבותיי המוגלים. הבאים עם הגולים. אשר בירושלים נצלים. והציל מביהולים. צעירים
 וגדולים. שבים ועוללים. למען רחמיו העצומים. וזכות אבות הקדומים. ומאת שוכן מעונים.

¹ Injured. ² So MS. ³ MS. במאז. ⁴ MS. בחילומים. ⁵ So MS.
⁶ Injured.

בכל עת ממוגנים, וצינה ומגינים, מאז ומלפנים, היה בכל זמנים, לאבותיי הקדמונים, ויהיה בכל עדנים, לבנים ולבני בנים, ולבני בניהם האח[רונים]¹, ובכן אערוכה, לסדר כהלכה, בשקט ושכבה []¹ לערכה, מאבותיי כהובאו, באנייה בנהר פ[שון]¹ נהר עדן ראשון, עם הגולה אשר טיטוס הג[לה],¹ העיר ביופי כלולה, ובאורן עלו, ושם נקהלו []¹ גדלו, ובמעשים נתעלו, ורבו ופרו ועצמו וגב[]¹ עמד מהם, מניניהם, מבני בניהם, איש חכם, בתור[ה]¹ פייט וסבר, בדת אל גבר, נבון בעמו, ור אמתיי שמו, ולו היה² בנים, נאים והגונים, חכמים ונבונים, דעתנים ופייטנים, מלמדים ומשננים, לתלמידים המהוגנים, נסיכים נגידים, מביני סודים, חרוזי חרזים, יודעי רזים, בחכמה צופים, בבינה מצפים, ובערמה מצפצפים, בספר הישר משכילים, ובסוד המרכבה מסתכלים, הראשון ר' שפטיה, העוסק בתושיה, והשני ר' חננאל, ההוגה בדת אל, שהוריד יקותיאל, ואלעזר השלישי, הצופה בניתנה בשלישי, ובימי אלה החסידים, ירד מן הידידים, איש חמודים, מארץ בגדידים³, ראש ואב, מבית יואב, ושמו אהרן, סבר בסברון, עוצר חרון, מגיני ישיני חרון, והוא כבני מרון, למלך אדירירון:

טרם צאתו מארץ מולדתו, לאביו היה ריחים למחיה, והפרד שהיה גוללו, בא הארי ואכלו, ואהרן היה חוצה, כשחזר למחיצה, הפרד לא מצא, ותחת פרדו, הביא הארי וניגדו, וכפתו בריחים לטעון בעדו, ואביו כשהרגיש, אליו הגיש, וזעק לו, וזעק בקולו, ודיבר למולו, מה עשית, הארי הבאת, ולהכניעו כוחו שיברת, והקבה עשאו מלך, [בקו]מה⁴ זקופה לילך, ואתה שמתו בעבודתך, לעשות שיר[ותך]⁵, ועתה חי אדני, אם תעמד לפניי, ותצא בגלות, [יומם]⁶ ולילות, ועד שלש שנים, תתנחם על שגיונים, []⁶ שוב לארצך, וי' אלהיך ירצך: בא עד יפו []⁶ מצא מפה ומפה⁷, אמר למלחים רעים ואהובים, []⁸ ביניכם, ואבוא עמכם, וארשה בגזירה, ברשות דר נהורה, שהספינה שאנו בה יושבים, אינה חוששת מאוייבים, ולא מרוח סערה, בעזרת אל נורא, נכנס ביניהם, וישב עמהם, ובשעת הלינה, והם בגאיטה המדינה, מצא שם ביחידי, איש אחד יהודי, והוא היה ספרדי, הוליכו עמו, וכיבדו בעצמו, בא עת האוכל, והספרדי לא היה אוכל, ואותו היום היה שבת הקודש ליה, הרב שאלו, להבין מילולו, שבת היום, לנורא ואיום, ולמה לא תתענג בקראוי עונג, ענה העני, ואמר אי אדוני, אל תענישיני, כי מר נפשי אני, ומתאבל על בני, שנכסה ממני, מרוב עווני, ואיני יודע באמת, אם חי הוא אם מת, השיב לו בחיבת, תן כבוד לשבת, והראיני ארחות ומעגלות, שהיה רגיל לירד ולעלות, אם בחיים עורהו, אצלך אביאהו, ואם גזר הוא מארץ, אגיד לך בחרץ, ליום מחר, לא איחר, והלכו ביחד⁹, בדרך אחד.

¹ Injured. ² So MS. ³ MS. בגדידים. ⁴ Injured. ⁵ MS. end of the line שיר, the beginning of the next is injured. ⁶ Injured. ⁷ פ indistinct. ⁸ Injured. ⁹ MS. כיחד.

אל בית ריעיהם. שבנו נהוג ללכת אליהם. ושם אשה דרה. כשפנית היתה הארורה. ובכשפיה כשפה. והנער לחמור חולפה. ובריחים העמידו. לטחון כל ימי עודו. החכם כראהו. בן והכיר מראהו. ולאביו הקשב. הנה בנך מיושב. אשר כמת נחשב. אליך¹ קרא לאשת. ואמר לה בארשת. למה לא תכלמי בבושת. מאשר לכדת ברשת. והשיבי להורו. בנו ובשרו. והזונה נשכחה. לדבר[ים לא]² השגיחה. ודבר לא השיבה. לא באהבה ולא באיבה. הצדיק מה עשה. החמור תפש בתפישה. וחוצה הוציא אותו. וחילף דמותו ומראיתו. והשיבו לצורתו. כשהיה בק[דמתו]³ ולאביו החזירו. ונתן שבת ליוצרו. ושיבחו ליוצרים. אשר בראם:

ואחרי זאת. הבין לחזות. לעשות עזיזות קשות ועזות. בביניבינטו בלכתו. יצאו[לק]ראתו⁴. כל הקהל ביחד. כולם כאיש אחד. וביום השבת עמד. בחור אחד נחמד. לעשות תפילה. לפני שוכן מעלה. והתפילה הנעים. בקול נעים. ובהגיע בברכו את יי המבורך. קולו בנועם ארך. והשם לא הזכיר. והרב הבין והכיר. שהמתפלל מת היה. ולא המתים יהללוהו. מיד זעק. ובקול גדול צעק. שב אל תהלל. שאינך ראוי להלל. ולפני אל להתפלל. התחיל לפייסו. ולהשביעו בעושו. הגד לי ואל תפחד. ומעשיך מני אל תכחד. והודה האמת ליוצר⁵. הרוח נוצר. ושים נא כבוד. לאל הכבוד. ותן לו תודה. בתוך קהל ועדה. וקנה העולם הבא. ובזה אל יהי לך חובה. ותינצל מחובה. ותקנה לעצמך טובה. והעולם הארוך. והטוב הערוך. לצדיקי עמו. ליראי יי ולחושבי שמו. מיד ענה. ואמר אמנה. אנכי חטאתי. וליי עויתי. ומרדתי ופשעתי. והרע עשיתי. ואם תקבלו הפשע. שעבדכם פשע. והם קיבלו כולהם. כל אשר שם עליהם. ואז הודה. ולאלהים נתן תודה. והגיד שעשה. וכל אשר בו נעשה. שמעני עם יי אלופיי רבניי. ישישי וזקיניי. חכמי נבניי. קציניי ורוזניי. גדוליי וקטניי. אגיד לכם בפירוש. כל המעשה לפרוש:

איש יהודי היה ביומו. ור אחימעץ שמו. בירושלם עיר ההוללה⁶. פעמים שלש בנדרים עלה. ובכל פעם עלייתו. מאה זהובים הולך אתו. שכן היתה נדבתו. פני צור ישועתו. להטיב לעוסקי בתורתו. ולאבילי זבול תפארתו. ובפעם השלישי שעלה. לאמי שאלני בשאילה. תניהו לי. להיות אצלי. לעלות עמי. להנאת עצמי. ולעשות שירותי. ואני אוליכנו. מידי תבקשנו. ואם לא אביאנו. וחטאתי ליי. אני ובניי. אז הלכ[נ]ו בשמחה. בלי יגון ואנחה. כשהיינו יושבים בסעודה. מסובים עם ראש הישיבה. ותלמידי הרחבה. פצחו בפציהה. ניתן שבחה. וזמרה חביבה. ושירה עריבה. באהב ובחיבה. לדגול מרבבה. נתנו עיניהם בתלמידיהם. היושבים לפניהם. וראש הישיבה שלהם. הביט אליהם. ואמר להם. הבחור היושב בינינו.

¹ So MS.; הלך? ² Injured. ³ Obliterated, מ visible. ⁴ obliterated לק.

⁵ So marg.; text לא=לא. ⁶ So MS.

שבא עם ר' אחימעץ חבירינו. הוא ישמחינו. וייטיב ליבינו¹. בפוץ מעייניו. בשיח הגיוניו. התחלתי² בשירה. בניגון וזמרה. להלל במורא. לעוטה אורה:

ושם ישב. זקן ושב. ושירי קשב. ובליבו חשב. התחיל לבכות. ועיניו שופכות. במר בכות. ור' אחימעץ בט אליו. והבין מעלליו. וקם מן המסיבה. ולפני רגליו בא. ובאלהים השביעו. בכייתו להודיעו. וענה באמירה. וידעו בברירה. שיצאה גזירה. מלפני הגבורה. בודאי ובאמת. שהנער הזה מהרה הוא מת. הוא החסיד כשמע. ועיניו דמעו דמע. בגדיו קרע. וראשו פרע. והשיב לכולם. אין לי חיים בעולם. שעשיתי לאמו שבועה. להשיבו אליה בלי אסון ורעה. ואיך אשוב לביתי. והנער אינינו אתי. והשבועה שנשבעתי. יאבד תקוותי. וסבר תוחלתי. כשראו בצרתו. ואכל בכייתו. כתבו שם הנקדש. שהיה כתוב במקדש. ובבשר חתכוני. בזרוע ימיני. ובמקום שהבשר חתכו. שמה השם ערכו. ומשם בשלום באתי. ולביתי ולאמי שבת. ועד שהיה ר' אחימעץ בחיים. ברחתי מאיים לאיים. ועתה אני חי מאותם הימים. אם אני רוצה לעולמים. כי מקום השם אין אדם יודע. רק אם אני אודיע. אבל אני מראה לכם. והנני בידכם. עשו לי כטוב בעיניכם. והביאו השמלה. ועליה עלה. והראה מקום הקרע. והרב שם קרע. ומתוכו הוציא השם. והגוף נשאר בלא נשם. ונפל הגולם רקב. כמשנים רבות נרקב. והבשר שבה לעפרה:

ומשם נסע. ואל אורן פסע. ומצא שם אהלים. נטועים כנחלים. וכעצים שתולים. עלי מים גדילים. ומדרשות קבועים. כארזים נטועים. כעל מים שוכנים. ביבלי מעינים. ולוחמים ומתגברים. במלחמת שערים. ודורשים ברבים. באילת אהבים. וביעלת חינים. הם נושאים ונותנים. הם הם הרשומים. אחים הנעימים. בני ר' אמיתי. הם אבות אבותי. ר' שפטיה ור' חננאל. שניהם עבדי אל. מעצימים הלל. לאלהי ישראל. ותחן שופכים. ושבח עורכים. וקדושה מנסיכים. ומעריצים וממליכים. כערך המלאכים. למלך מלכי המלכים. וביניהם נקבע. וישבתו שם קבע. וחכמתו נבעה. ותורתו שם נטעה. ושם הראה אונים. והפסקת דיינים³. כבהיות האורים. ושיבת סנהדרין. ותורת הסוטה. ושם איהל והיטה. ותחת עפר קרקע המשכן. עפר יסוד הארון היכן⁴. ואחת תופילו מעל מעילה. ובא על אשה בעולה. ודנו בוועד בין קהילה. בחנק היות לבלה. ואיש אחד⁴ קפץ לרגלה. על אשה אחת והרנה. ופסק דינו לתונה. וצוה עליו⁵ הריגה. ואחר בא אל הזכר. עשה כעובדי אל נכר. ודינו נודע והזכר. ולסקילה נכאב ובנכר. אחד בא אל חמותו. עבר על דת אל ותורתו. וצוה הרב בצואתו. נועדו אליו ושרפו אותו:

וברחמי בכוחו ארץ עושה. עובר על פשע עון ונושא. אמליץ ואזכיר המעשה. אשר אירע בבינוסי. איש בא מארץ ישראל. מבין ויודע בתורת אל. ומשביל באמון שעשועים. ושהה

¹ So MS. ² MS. ה. התחלתי. ³ So MS. ⁴ MS. אחת. ⁵ MS. עליה.

שם ימים ושבועים. והיה עושה בכל שבת דרשה. בתוך הכנסת בעם יי לדרשה. והחכם היה דורש. ור' סילנו היה מפרש. ויום אחד באו האנשים בעגלות. מן הכפרים אל המדינה לעלות. ועשו מריבה האנשים ביניהם. ותצאנה האנשים מבתיהם. ובעצים הארוכים. אשר התנור מחככים. ומן האש מחורכים. בהם היו האנשים והנשים מכים. ור' סילנו שגג ומעה. בליבו חשב ועשה רעה. הביא המדרש מן הפרשה. שבאותה שבת החכם עתיד לפרשה. ומחק שתי שורות מן האותיות. אשר שם היו חרות. ובאותו המקום כתב. המעשה אשר למעלה נכתב. וזה כתב הנחרת. שר' סילנו חרת. באו האנשים בקרון. ויצאו האנשים מפורנון. והכו האנשים בפורקון. וביום השבת בהגיע החכם באותם המילים. החסים לשונו ומילתו האלים. והביט האותיות והבין וסבר. ועליהם פעם ופעמיים עבר. ולפי תומו קרא. והדברים שמצא כתובים הורה. ור' סילנו בלצון וצחק. לכל היושבים השיב בשחק. שמעו שהרב דורש לכם. המריבה שאתמול נעשתה ביניכם. כשהכו הנשים את האנשים. והכום בעצי התנורים. והבריחום מכל עברים. החכם כראה והבין. נתכרכמו פניו והלבין. ועלה אל החבירים. אשר בישיבה סבורים. וסיפר להם הפגע רע. אשר אליו הוגע ואירע. ונתעצבו כולם בעצבון. ודאגו ביגון ובדאבון. ובירכו ר' סילנו הנבון:

ועמד בנידויו ימים ושנים מאוחרים. עד¹ עלות שם ר' אחימעץ עם הנדרים. והתיר להם הנדוי בחכמתו. שמעו מה שעשה בתבונתו. כשעלה היו עשרת ימי תשובה. ופייסוהו החבירים וראש הישיבה. לעמוד לפני התיבה. ולעשות התפילה בחיבה. לפני אל נערץ בסוד קדושים רבה. וכן עשה בעינוותנותו. ושהיה בליבו יראת שמים ואימתו. התחיל בסליחות ותחנונים. עד¹ ברינונים. באחד שהיה ר' סילנו איש אמונים. שהתחלתו אלה וכחש. ורצה וכחש. וכגע בזכר קדמונים. החליף רבנים. וגרמו חמנים. חילף המינים. כשהשלים התפילה. שאלוהו בשאלה. מי היה פה המחבב. שהחכמים כל כך חיבב. ומי היה פה הקדושה. שכך עשה תפילה בקדושה. שאהב ועילה הרבנים. וריחק ותיעב המינים. השיב להם בתשובה הוא ר' סילנו הפה החביבה. אשר ביניכם הוא לתועבה. מיד עמדו כולם על רגליהם. והתירו החרם והנידוי אשר שמו לו בפיהם. ושמו לו ברכה גדולה וארוכה. סדורה וערוכה. וענו ביחד כולם. מבורך יהיה ר' סילנו לעולם:

ובאותו הזמן ובאותם הימים. מלך מלך על אדומים. איש עוולה ומרמה בדמים. חשב בלבו חמם להדמים. ייחוד הצור פעולו תמים. מפי זרע קדושים ותמימים. בשנת שמנה מאות שנים. לעיר הקודש למלאות חרבנים². לגלות יהודים וישראלים. לחורבן המקדש בית זבולים. קם עובד המן. להשחית עם לא אלמן. מלך ושמו בסילי. עמד לעקם שבילי. למחות שם ושארית. פליטת ישראל להכרית. להטות[ם] מתורה. ולהטעותם בדת יאושה³. וצוה

¹ MS. ער

² Pointed חרבנים.

³ So MS.

במריצות. בכל ארצות. ורוכבי סוסים. שלח בכל אפסים. בממשלת ידו. היושבים נגדו. להשיב היהודים מאמונתם * ואחר ההבל להטעותם¹. והשלוחים שטטו. עד המעבר באודרנטו ושם נכנס באניה. ועברו בארץ פולייה. ובהגיע השמועה. והארץ התרועעה. וסכבו הארץ מפינה לפינה. ובאו עד אוירי המדינה. והביאו כתב עם חותם. בחותמת המלך מחותם. והחותם כרוסכולו מזהב היה ששלח המלך לר' שפטיה:

ואלה דברי האגרת. אשר שם היו חרותים בחרת. אני בסילי המלך. שלחתי אליך ר' שפטיה להביאך בחלקך. ואתה אלי תבוא. ולא תמנע מבוא. כי שמעתי חכמתך. ורוב בינתך. והרב תורתך. ותאוותי לראותך. ונשבעתי בנפשי. ובכתר ראשי. כי שלום יהיה ביאתך. וכמובן אחזירך לביתך. וכבוד לך אעשה. כמו לקרובי הייתי עושה. ובקשה אחת שתשאל ממני בשאילה. אמלא חפצך באהבה גדולה:

אז נכנס אל הספינה. ועלה לקוסטנטינא. אשר קוסטנטינו המלך בנה. האלהים ישבר גאונה. ועמה וכל המונה. וי' אלהים נתנו לפני המלך ובחינו. ומצא חן בעינו ובעין כל המונו: אז נכנס עמו בדברי תורה. ושאלו מבניין בית הבחירה. ומבניין הטומאה. אשר סופיאה קרואה. באי זה ארמון. נכנס יותר ממון. המלך היה מקשה. ובבנין סופיאה היה מתקשה. כי זה הבניין. נכנס שם בלא קניין. והוא השיבו בדיברה. מילה נכונה וסדורה. אם מלפני אדוני גזירה. יביאו לפניו המקרא. ושם תמצא העיקר. אי זה בניין היה יקר. מיד עשה כן. ומצא כל התוכן. אשר דוד ושלמה תיכן. יותר על המדה. אשר בסופיאה נמדדה. מזהב ככרים. מאה ועשרים. ומן הכסף. ככרים חמש מאות בתוסף. אז אמר המלך באמרתו. נצחני ר' שפטיה בחכמתו. והוא ענה ואמר אדוני. נצחך המקרא ולא אני:

ואחרי כן זמנו. לאכל על שלחנו לפניו להברות. מגדים ופירות. ומזהב קערות. לפניו היו סדורות. לאכול בטהרה. כציווי התורה. ובשלשלאות שלכסף חמודות. היו הקערות יורדות. וממקום שהקערות יורדות לפניו. לא היה איש רואה בעיניו:

ולבסילי הי[ת]ה בת. שהיה מחבבה כבבת. והשד היה מצער אותה. ולא היה יכול לרפאותה. וקראו בסתר. וחינו לו בעתר. עזרני שפטיה. ורפא בתי מחולייה. והשיב לו כן אעשה בודאי. בעזרת אל שדי. שאלו יש לך מקום סגול. שלא יהיה שם מקום פגול. ענה המלך בקליאן² מהוגן. ויש לי הגן. ראה הוא והוא. וישר בקליאן² בעיניהו. שפתרונו פי ארי בעינינהו. והביא שם העלמה. והשביע השד בשם שוכן רומה. ובשם פועל רום והרומה. ובשם יסד ארץ בחכמה. ובשם יוצר הרים וימה. ובשם תולה ארץ על בלימה. והשד היה צוח. על מה אתה מרוח. לבת הרשע. שנבר ברשע. והרבה להרשע. על עם נושע. ומי

¹ On the margin by a later hand; erased in the original. See p. 117, l. 7.

² Pointed in the MS. בקליאן, Boccaleone.

לי היא מסורה¹. להכניעה ולשברה. ועתה לך מעמי. כי לא אצא ממקומי. והוא אל השד השיב. לדברך אינני מקשיב. צא בשם אל. וידע כי יש אלהים בישראל. מיד יצא. וברח במרוצה. והוא תפשו. ובכלי שלאבר הכניסו. והכלי מפו ומפו כיסו. וחתמו בשם עושו. ואל הים טיבעו. ובתוך מים אדירים שקעו. והנערה הלכה בשקט ושככה. בשלום אל המלך ואל המלכה:

ואז בא אל המלך לקבל רשותו. והמלך יצא לקראתו. ונתן זרועו בצואריו. והוליכו אל חדריו. והתחיל לפתותו מן האמונה לנסותו. ברוב מתנתו. * אחר ההבל להטעותו². וחוצה יצא עמו. ופיו קרא להולמו. ובא עליו במכמן. ורעים עליו יימן³. כראה שהכעס³ והזדון. צוח בקול גדול להכביר. אדוני אביר. ביה את עלי מעביר. בכן עמד המלך מכסאו. ומתוך העם נשאו. ונתן לו רשות לילכה. ושילחו אל המלכה. ליתן לו מתנה וברכה. והמלכה שאלו בעיניינים. יש לך בנות ובנים. והוא השיבו³ תשובות מוכנות. יש לעבדך בן אחד ושתי בנות. ונתנה לו הנזמים שבאזניה. והאזור אשר במתניה. והשביעו למען תורתך³. תן אותם לשתי בנותיך. כי בשווה דמיהם. וערך אין להם. וליטרא זהב היה משקל הנזמים. והאזור כן היה שווה בדמים:

ומאחר שנטל לילך. בפיו קראו המלך. ואמר לו שפטייה שאל ממני. ואתן לך מהוני. ואם אינך חפץ בממונות. אנחילך קריות ומדינות. שכן כתבתי לעומתך. למלאות חפצך ושאלתך. והוא השיב לו בענייה. ובמרי ובביכיה. אם חפץ אדני בשפטיה. הנח לעוסקי תושיה. ואל תוציאם מתורת יה. להדיחם בציייה. בתאניה ואניה. ואם אינך רוצה באלה. כל כך רצוני למלא. עשה בעבורי. ולא יהיה שמד בעירי. והמלך בגרון. קרא בחרון. לולי שלחתי חותמי. ונשבעתי בעצמי. הייתי עושה עמך רעה. בזו העת ובזו השעה. אבל מה אעשה לך. שאני כתבתי אצלך. ואיני יכול לחזור בי. ממה שחרטתי בכתבי. ועשה לו חותם זהב נחמד. שלא ישלוט בעיר אויירי השמד. ושילחו בכבוד אל מקומו. לשלום לביתו ולאולמו:

אז הרשע נתן מרוצות. בכל ארצות. ושלה מעשים. לעשות אנסים. בכח לעסם. מן האמונה אנסם. להשיבם להבלותו. ואחרי הבלי טעותו. וחשכה הירח והשמש. שנים עשרים וחמש. עד יום מותו. לקללה יהא אחריתו. יזכר עוונו ורשעתו. ואל תימח חטאתו. למלכות אדום יושלם גמולו. ורעתו וקילקולו. להפיל שרה ממרומים. ולאבד מלכותו מהדומים. לשמח עגומים. לשלם לאבילים ניחומים. להראותינו ברחמים. מהרה קץ הימים:

ואחר קם אחרי דורו. לאון המלך בנו ובשרו. יי אלהים בחרו. לברכה יהא זכרו. ביטל הגזירה. אשר בימי אביו היתה גזורה. והשיב היהודים לאמונתם. ובחוקיהם ובתורתם. לשמור

¹ On the margin by a later hand.
erased in the original. See p. 116, l. 2.

² So on the margin by a later hand;
³ So MS.

שבתותם. וכל דיני מצוותם. ומשפטיהם ובריתם. כשהיו בקדמותם. יתברך שם משגביהם. שלא עזבם ביד אויביהם. והצילם משוסייהם. ומלטם ממעניהם. ברוך שם אל ממרומים. לעולם ולעולמי עולמים:

ואחריכן החלו הישמעאלים. לצאת בחיילים. לשוט בגבולים. במלכות ערילים. בארץ עובדי אלילים. העובדים לבעלים. המשתחווים לפסילים. וקלבריאה שיממו. מדינותם הממו. וארצותם השמו. טירותם החרימו. ובפוליא עברו. שמה גברו. ועליהם חברו. וגאונם שברו. ומדינות הרבה לכדו. ובזו ושדדו:

באותם הימים בבארי היה סודן. מלך ישמעאלים היה באותו עידן. וכל הארץ הוא דן. אז שלח מלאכים באויירי הרשומה. לעשות להם דבר קיומה. ועימהם שלום להשלימה. לבלתי תת ארצם לשמה. רק המס יתן להם. ולא יחריב גבוליהם. והוא עשה בערמה. לילך עליה פתאום להחרימה. וליתנה לשמה ומשמה:

ושלח שר אויירי ר' שפטייה אצלו. לשמוע דברו ושיח מילולו. לקבל קיומו. וכתב חותמו. להיות שלימים בכתב רישומו. והמלך סודן בכבוד קיבלו. ודברים טובים דיבר למולו. ונישאו וגידלו. בפני כל השרים היושבים לקבלו. ועד שבת איחרו. והוא עשה בעבורו. בלי היות בה יכולת לשוב לעירו. על כן לא רצה לשגרו. שלא ילך לאדונו לבשרו. כשראה והבין ערמתו¹. תן לי רשות ואלך ברשותך. כי רמיתני בערמתך. והוא השיבו אנה תלך בזו השעה. ויום השבת קרוב להגיעה. אמר לו תן לי רשות אדני. ואל יהי מחשבה ממני. ונתן לו רשות והלך. ובהרחיקו ממנו בעזרת שדי נמלך. ובטח בשם יוצרו. ועשה כמו שהאלהים עזרו. וכתב בטליפי² הסוס אותיות. בעבור הליכתו בנחץ להיות. והזכיר השם בנחיצה. והארץ לפניו קפצה:

ובהגיעו בתחומי ארצו. צעק בכל שבילים. והכריו קולו במילולים. צאו בביהולים. ברחו מגבולים. כי הנה סודן מלך ישמעלים. עם כל החיילים. לקחת הרכוש ולהפיל חללים. ולבזו בזו ולשלול שללים. ובקרבו שר העיר לקראתו יצא. וסיפר לו שאותו קרא ומצא. ונכנסו בעיצה על הדבר להתיעצה. ובא אל העיר טרם חשיכה. והלך להרחיץ ברחיצה וסיכה. וקיבל השבת כראוי וכהלכה. בעונג במאכל ובמשתה ובשינון הלכה. ובגדים נאים להתחופף ולהסתוככה. בכל עידונים להעדן להתרככה:

וסודן וכל חילו הינחין בזריות. ובא עמהם בגאווה ועזות. והארץ מצא מפנה. כל הארץ עד שערי המדינה. וביום השבת בהגיע עת המנחה. וכלא מצא כלום רווחה. נשאר בעצב ואנחה. ואז ניגש אל הקירייה. ושאל מר' שפטיה. תנו לי אותו שכפר בתורתו. וחילל שבתו. ודתם נותנת להמיתו. וענה ר' שפטיה בדברי נואמו. בגבורת אלהיו שהיתה עמו. למה

¹ Something missing, perhaps. אמר לו בחמתו. ² So MS.

חדבר עוד דבריך. ואין תקומה למאמר [יד]. הנה בשמים עידי. וכל בני עירי מסהדי. כי מבעוד יום באתי. ובעוד השמש חזרתי. ולבי בני הלכתי. ורחצתי וסכתי. ולביתי שבת. והשבת בקדושה קיבלתי כהוגן וכראוי לי. כציווי מלכי וגואלי. קדוש ישראל אלי:

ואבו אהרן עודנו שם. הוא אהרן אשר למעלה נרשם. ואז הלך לבארי המדינה. אשר על שפת הים נתונה. היא הקירייה. אשר נכח הים בנוייה. וסודן המלך יצא לקבלו. וכבוד גדול עשה לו. ושהה עמו כששה חדשים. ונפלאה לו אהבתו מאהבת נשים. וכל ימי שם היותו. לא נטה מעצתו. וכל מה שביקש ממנו הודיעו בבירורים. כאילו היה שואל באורים. כן כל עצתו מקויימה. כל ימי היותו שמה:

והיה יום אחד בהקיץ מרדמו. ורוח אלהים החל לפעמו. להשיבו אל ארצו ואל מקומו. וירד הים ופנה בכל עברים. ומצא אניה¹ ערוכה. ללכת למצרימה. מיד עלה וישב בתוכה. והאניה בנחץ התחילה לליכה. וסודן ירד בביהולה. ושלת ספינות אל האנייה לחבלה. והזכיר הרב השם בכח היד הגדולה. ולא יכלו הספינות להתקרב אצלה. ואבו המלחים לשוב לארץ כבתחילה. והאנייה להתקרב בארץ לא היתה יכולה. כראות המלך ככה. חמתו כמעט שככה. כי הבין בניסי². שהרב היה עושה. והכיר במסות. שעל ידי הרב נעשות:

אז צעק המלך רבי רבי. אבי אבי. פרשי ורכבי. למה עובתני. ולמה זנחתני. קבל מעני. ושובה אדני. וקח ממוני. ואוצרותי והוני. ואל תזניחני. בדד להניחני. והוא השיבו כשורה. דרכי לפני מיושרה. מאת אמיץ בגבורה. ואין בי יכולת להחזירה. שאל ממני שאילתך. ואניד לך בקשתך. טרם אלך מאתך. ושאל ממנו דברים כמה במיניין. והוא הגיד לו הכל לפי העיניין. ואחר שאלו בניבינטו אכנס. והוא השיבו תיכנס. לא ברצון כי אם באונס. וכמו שהשמיעו והודיעו. כן הגיעו. והוא הלך בשמחה אל המנוחה ואל הנחלה. אשר בארצו הניחה. והגיע לביתו ונחה. בהשפע וברווחה. ברווח ובהצלה. ונתן שבח ליוצרו. לעושו וגוחו ויצרו. שהשיבו לשלום לדירו. ולביתו בששון החזירו:

אשא דעי לחוות פליאות. שעל ידי ר' חננאל היו עשויות. אח קטן היה לו. ופפוליאון שמו. ובקוצר ימים נפרד מעמו. וכגע יומו ונאסף ונסתם. אחיו היו בבניבינטו לעשות מלאכתם. ור' חננאל איחרו. להוליכו בקבורת אבותיו לקברו. ויוחל לאחיו עד בואם להעגן ולהאנן³. על אחיהם שמת לבכות ולספור ולקונן. ובעבור לא יסריח ויבאש. ובשר גופו לא יבאיש. כתב בקלף שם אלוה וקונו. ושם הקלף תחת לשונו. והשם החייה אותו. והעמידו וישב על מיטתו. וסיפר שם לפניו. והיה צופה בו ומביט בעיניו. ואותו הלילה שאחיו למחר באו. תמה גדול בחלום ראו. והנה מלאך יי במראה אליהם בחזון כנראה. והשמיעם דברים תמיהים. למה תטריחו את יי האלהים. ותעשו דברים שאינם ראויים. האל ממית ואתם מחיים. ואתם לא

¹ MS. אליה.

² So MS.

³ Not quite distinct in the MS.

בן תעשו. את יי אלהיכם לא תנסו. והם לא ידעו את אשר נעשה. מן המעשה שר חננאל עשה. ובהגיעם לביתם. יצא לקראתם. והלכו אל אחיהם לראותו. ומצאו אותו יושב על מטתו. ומן המעשה לא היו יודעים. ומהשם שתחת לשונו אינם יודעים. ושמעו כל המעשה בברר. ובכו בקול יללה ומרר. ועל אחיהם זעקו לעומתו. הנה גברת להחיותו. ואתה תוכל להמיתו. ואז הלך ר' חננאל בביכיה ובמרירות ובזעקה. ונאנק ואמר אל אחיו תן לי פיך ואנשקה. והמת פתח פיו ונשקהו בנשיקה. והוא ידו תחת לשונו שם. והשם הכתוב בקלף הוציא משם. מיד שהשם נלקח מעמו. אל המטה נפל גולמו. והגולם שב לעפרה ולרקבונה. והנפש הלכה אל האלהים אשר נתנה:

ואודה יי ואספר מעשה יה. מן המעשה אשר להגיד ראוייה. שאירעה באויירי הקירייה בבניין ה[]¹ הנקרא הגמונייא. לר' חננאל אחי שפטייה. שהגיע עצמו לכלייה. והוציאו לרווחה דר עלייה. ולאור הגיהו מאפלייה. וחייבין בניו מצוקי נשייה. ליתן לשמו שבח והודייה. ולומר לפניו בכל עת הללויה:

יום אחד שאלו ההגמון בעסקי דברים. הכתובים באמון. ומשם באו אל החשבונות. אשר במולדות תכונות. ובאותו היום למחר היה חודש. שישראל ראויים לקדש. שאלו מן הלבנה. בכמה שעות היא ראשונה. והוא השיב לו לפי השעה. ושגג וטעה. וההגמון הקשה אליו בטענה. ואמר אם ככה אתה מונה הלבנה. אין אתה בקי בחשבונה. ור' חננאל לא חישוב המולד. בשעה אשר הוא נולד. וההגמון היה מבין. המולד כבר חישוב והבין. ופרש רשתו. ולכדו במצודתו. לולי היה בעזרתו. אלהי תשועתו. וענה לו האגמוני². חננאל חכמוני. אם המולד כחשבוני. תעשה רצוני. ושוב לדיני. בספר גליוני. וצא מאמונתך. ומחוקי תורתך. ושובה לדיני. והאמן באמונתו. ובהבלי טעותי. ואם הוא כחשבוני. אמלא רצונך. ואתן³ לך סוסי מתוקן. אשר ביום הכסא לי מתוקן. דמי שלש מאות זהובים⁴ עריכתו. ואם אינך חפץ בסוס תקח הדמים תמורתו. וקיבלו התנאים ביניהם. לקיים כל אשר יצא מפיהם. בפני השופטים ודייניהם. ולפני השר המושל עליהם. וצוה ההגמון באותו הלילה לעלות. אנשים על החומה ועל המגדלות. לכוין שעתה. רגע מולדתה. וחלק ראייתה זריחתה. ור' חננאל בשובו לביתו. שיער המולד בספירתו. ומצא טעותו. שסכם בקצבתו. ויפג לבו. וימס בקרבו. ונשמה לא נותרה בו. והכין לבבו. לדרוש אל יי ואל טובו. אל עזרה⁵ הישנה. שמתחילה ומראשונה. נפלאותיו להראותו. ומירכתו בור להעלותו. והלך לאחיו ולכל משפחתו. וסיפר להם צרתו. מן המעשה שאירע אותו. לפני יי לשפוך תחינתם. אולי ישמע בקול צעקתם. ויעשה ככל נפלאותיו. במסותיו ובאותותיו. כבמצרים הראה מופתיו. אשר הפליא ועשה לאבותיו. כשחשך ובא הלילה. והוא בראש גגו עלה. והיה צופה למעלה. למי לו

¹ Obliterated. ² So MS. ³ MS. ואהן. ⁴ On the margin. ⁵ Indistinct in MS.

השבח והגדולה. ובהגיע שעת הצמיחה. והלבנה באה והזריחה. והוא צעק בצעקה. פני שומע צעקה. במרר ובצווחה. בביכיה ואנחה. וחילה לדר כרובים. השומע צעקת חביבים. וכן אמר בתפילתו. פני אלהי תוחלתו:

אל אדון על כל העולם. כל דבר ממך לא נעלם. לפניך גלוייה מחשבתי. כי לא בזרון עשיתי. ונסתכלתי וטעיתי. ובשגנתי עשיתי. ועתה אלהי תהילתי. תפל נא לפניך תפילתי. וקומה לעזרתי. אלהי תשועתי. והנחם על שגנתי. ושא נא עון חטאתי. ואל אראה בצרתי. כי מחיי טוב מותי. ואל תאבד מעשי ידיך. וחסרך אל תרף מעבדיך. ועבור על פשע כמידת רחמיך וחסדיך. וסלח נא לעוונתי כגודל חסדיך. והאזינה תפילתי ותחנוניי. וקבל שיחי ותחן מעניי. וצעקת ריגשתי ושפך חינוניי. ושמע שועתי למענך יי. ואנשאך בוועד ישישים. ואעריצך בסוד קדושים:

ויושב תהילות. האזין בתפילות. והלבנה נעלמה במראיתה. עד הלילה האחרת לא נראתה. ובבקר הלך לקבל תנאיו. וההגמון קראו לעין כל המוניו. ואמר לו אתה יודע כמותי. שהמולד היה בקיצבתי. וכחשבון ספירתי. ואני לא כיוזבתי. ויפה חישבתי. וכן היבנתי. ואמת מצאתי. אבל מי יוכל להענתך¹. ואתה מתחטא בקונך. כבן מתחטא בגעגועים. לפני אביו בשיפועים. ונתן לו שלש מאות זהובים. והוא נתנם לעניים ולעלובים. ולביתו לא הביא אחד מהם. וקיבצו אחיו ואוהביו ונועדו יחד. ונתנו שבח והודיה לאל המיוחד. המציל עבדו מצרה. והוציאם מאפילה לאורה. ובכל עת הוא להם² לעזרה. וסלה לעמו מגן וסתרה:

אבאר המעשה שהינחתי. אשר מקצת למעלה כתבתי. מתופילו שכשל בעוונו. ובחנק נגמר דינו. וכיצא לחניקה. כל העם יצאו לקול הצעקה. ושר העיר עליהם קפץ. וההמון מעליו נפץ. ואמר לו אם תצא מן האמונה. ותשוב באמונתינו להאמינה. אצילך ממיתה משונה. והוא כפף לו ראשו. כי חס על נפשו. ומיד נשאו ולא רמונו להביאו³. ואחר חקרו את הדברים. ומצאוהו נכון באמונת העברים. והשיב לו אני עזרתך. ומיד הממתים לקחתך. ומן המות הצלתך. ואתה אלי כיוזבתה. וממני לגעתה³. אני איסרך בייסורים. רעים ואכזרים. משונים ועכורים. התחיל להלקותו. ובחיבוט ואכזריות להכותו. ויקצץ ידיו אשר עליו. וכן עשה לרגליו. ובבית האסורים שמו ושמה⁴ עיגמו. ואחר יהודי עמו. אל אל נשא עינו. משתהו ומאכלו. בכל יום מביא אצלו. ואם לא היה לו. הוא מביא משלו. ועבדו בעצמה. עד מלאת לו שנה תמימה. ובערב יום הכיפורים. שעוונות עם יי בו מתכפרים. הביא לו משתה ומאכל. והוא היהודי עמו אכל. והיה לו בת אחת קטנה. ואמר לו לך והבא עדים כי לך אתננה. ענה לו אתה אדוני מן החשובים. ואני אחד מן העלובים. אם משפחתך ישמעו. אותי כדג יקרעו. והוא ענה אין איש מושל בביתי. ואין לאדם רשות בביתי. ולא לבני משפחתי. כי

¹ So MS. ² MS. לכם. ³ So MS. ⁴ MS. ועימה.

אם לבד ברשותי. הלך והביא עדים שלשה. ובתו לפניהם קידשה. ואמר לו לך לשלום מאתי. שמהיום לא תמצא אותי. ואחר הצום הלך לדרשו. ובבית האסורים ביקשו. לא חי ולא מת אחו. כי האלהים גנזו. והאלהים ימחול לי עוונותיו. וכפר לו על כל חטאותיו. ותנוח נפשו באוצרותיו:

פעם אחת היה עובר ר' שפטיה. ברחוב הקיריה. ואותה השעה לילה היה. ושמע קול יללה. בבית אחד עמיתו. שהיה בעל בריתו. ושמע אשה מדברת. לחברתה מספרת. האחת שלמעלה אומרת. לרעותה של מטה האחרת. אחותי קח הילד וקבליהו. ואני ואת ביחד נאכליהו. והוא האזין לדבריה. והקשיב מילוליה. ופתאום הלך אליה. ולקח הילד מידיה. ואותם הנשים. לא היו בנות האנשים. כי אם היו שעירים. אשר בלילה עוברים. והילד הוליך לביתו. והראהו לאשתו. והכירו אותו. וגנזו בחדר מיטתו. ואביו ואמו כל הלילה. צרחו בבכיה. ויללה אנחו. ובזעקה מרה צווחו. ובבקר הוליכוהו. בבית הקברות וקברוהו. והיה בשובם מהקברות ועלו לביתם. ור' שפטיה הלך אליהם לראותם. כמנהג המנחמים. אשר אבילים נוחמים. ומתוך דבריהם. שאלם מביניהם. מה חלי היה לו. ואי זה פגע ביהלו. וענו לו אדונינו. עד הערב ישב בינינו. ואל השלחן אכל עמנו. והלכנו ושכבנו על מיטתינו. ובהקיצנו משנתינו. מצאנוהו מת בתוכינו. וכל הלילה צעקנו. ובהי ונהי יללנו. ובספר קינה קוננו. ובבקר הלכנו וקברנו אותו בקברותיו. אצל אבותיו. אז ענה אליהם. לשמח נפשותיהם. כן אני אומר לכם. אינני שומע לדבריכם. הוליכוני אתם. בקברו אשר אתו קברתם. כי בניכם בקבר איננו. ובחיים הוא עודינו. ואל ביתכם אביאנו. וחי ושלם בעזרת אלי לכם אתננו. והלכו אל הקבר וחיפשו שמה. ולא מצאו כי אם מטאטא שמה. אשר הבית מטאטים עמה. ור' שפטיה אל ביתו שב עמהם. וכל המעשה אשר אירע סיפר להם. והילד להם השיב. ונתנו שבח לתפילות מקשיב. לאל היהודים מקשיב. והרוח משיב:

בת היתה לר' שפטיה. מאד היתה יפיפיה. נאה היא ונעימה. וכסיאה נקרא שמה. והיה מחבבה. באהבה ובחיבה. והיה אביה רוצה לזווגה. ואמה לא היתה רוצה בזיווגה. שכל מי שהיה שולח ללוקחה. אמה משללתו בשיחה. ואומרת בדבריה ובשיח אמריה. בתי אשה חשובה. ואביה גברא רבה. אם כמותו לא ימצא. לא אוציאנה החוצה. ואם יהיה כאביה בתורה. במשנה ובמקרא. בהלכה ובסברה. ובסיפרי וסיפרא. בדרשה ובגמרא. בקלה וחמורה. בבינה ובחכמה. בדעת ובערמה. בעושר ובגדולה. באומץ וממשלה. בחוקים ובמצוה. ביראה וענוה. ושיהיה בו כל מידה טובה:

והיה באחד ליל. ר' שפטיה עמד להלל. כמנהגו להתפלל. גבורות יי למלל. תושבחות ושירות לכלל. קדושות ושירות לפלל. תחינות לחנן. לפני אל להתחנן. בזמרה לרנן. באל שדי להתלונן. בשירות עריבות. לרוכב ערבות. להחזיק ולכון. לקראת כסאו נכון. וגבורתו במכון. ולבטח ולשעון. לאל דר במעון. להדר בהילולים. לתפארתו בזבולים. במצות וחוקים.

ליוסד ארקים. לשוכן שחקים. בדתי שעשועים. לכונן רקיעים. בתורת יומים. לאדר קולו על המים. וכבודו על השמים:

ובתו מן המטה ירדה. ולנגדו בחלוק אחד עמדה. לעשות לו מלאכה. ומים לנטילת ידיו לשפכה. והביט וראה שהיניצו רמונים. והגיעו לה העת והזמנים. להתעלם בדודים. עמד והשלים תפילתו. ואחר שב לאשתו. בקללות לחרפה. ופניה לכספה. ודיבר אליה קשות. ועדות אמריו להקשות. יש לי יונה תמה. והיא כולה תמימה. ועת דודים הגיעו לה. להיות עטרת לבעלה. ואחי שאלה לחסדיה בנו להיות אצלה. ואני לקולך שמעתי. ומנוחה לה לא מצאתי. והכתוב במקרא חסרתי¹. ובדברי חכמים עברתי. בבקר מביתו בצאתו. אל הכנסת להתפלל ברדתו. לר' חננאל אחיו קרא. והוא אליו רץ במהרה. והביט רצוני וחפצי ואהבתי. לחסדיה בנך לתת את בתי. כי טוב אותה לו לתתי. ור' חננאל מרוב ענווה. עד ברכיו לו השתחווה. כשהשלימו התפילה. זימן כל הקהילה. ולביתו עמהם עלה. וקידש בתו לר' חסדיה. בן ר' חננאל אחי ר' שפטיה. ור' אמתיי אחי הכלה המוכללה. הוא פייט היוצר אדון מגיד מראשית אחרית בשבילה. בנואי ויופי ועיטור וכתר להכלולה. כשזיווגו שניהם ביחד החתן עם הכלה:

ור' שפטיה זקן בא בימים. וי' בירכו בכל מידות נעימים. תורה הנחילו שוכן מרומים. בעושר גדלו בנכסים עצומים. בן היסנו הגון ותמים. האב והבן נמצאו שלימים. ור' חננאל עמם בגודל ובתמים² ביראת יי' לעולם קיימים. אחים וחביבים בחיבוב מונעמים. בתורה ובמצות עוסקים לעולמים. חוקי אל באהבה מקיימים. עוז ותפארה למלכם מרו[מ]מים. הוד והדר לקונם מעצמים. ונזר וכתר ועטרה לבוראם מכתומים. ליוצרם נותנים עוז ותעצומים. בוועד התפילה מעריבים ומשכימים. הגלות והחרבן בכו בעיגומים. והשמד קוננו בתמרור ושימומים. כל ימי היותם עלי אדמים. וזעקו וחיננו למשיב חכמים. אשר בדעתו נבקעו תהומים. וכונן ויוסד נהרות וימים. לסכל דעת האויב ומלכותו להשמים. תבונה ביקשו למלא רחמים. גזירת השמד להאביל ולהעמים. בצעקתם שצעקו לרם על כל רמים. הגזירה לא עברה מעבר הימים. והציל עבדיו בתורות[י] תמימים. מטינוף ומסריות³ וממים הזוהמים. מהכרעת חרשים ואלמים. מהסגרת עיורים וסומים. מהשתחוות פסילים וצלמים. והרעים על אויביהם בקול רעמים. שונאיהם ורודפיהם להזעים⁴ בזעמים. ומילט ידידיו מיד הקמים. וחשך נפשם מגחלי רתמים. להיות בתורה עוסקים והומים. להריחם ריח סמים ובשמים. הגנוזים וחתומים באוצרות ואסמים. אשר בעדן ישינים וקדמונים. ונסתם בסיתומים. והשלים יחידתו בשילומים. לדיון אלמנות ואבי יתומים. רבי שפטיה הרב בחכמים. טעם כוס הראשונים. שגרם אבי פתנים. לראשונים ואחרונים:

וביום ראש השנה הוא רבי שפטיה הגון בהגובה⁵ לתקוע השופר הוא בעצמו. בעבור כבוד יי' בעמו. ואותו היום מטוי. מן החולי נטוי. ולחשו לו כל הקהל בביטוי. אדונינו אור עטוי.

¹ MS. חסכתי. ² MS. ובחומים. ³ MS. ומייסריות. ⁴ MS. להגעים. ⁵ So MS.

זיו הודינו מאור עינינו. השופר תקע אלינו כל הימים שישמרך אלינו. אין אחר תוקע שופר בתוכינו. והטריחוהו עליו לתקע. ועמד והשופר תקע. והוא היה בלא כח וגבורה. ותקיעת השופר לא בא בשורה. וענה להם הצדיק. ודינו עליו הצדיק. לכם בניי יהיה טוב סימן. כי עלי בעוני נתחלף הזמן. ויצא מכנסת עדתו. והלך אל ביתו. ושכב על מיטתו. וכל הקהל אחריו. נכנס במיטת חדריו. והוא פניו החזיר אליהם. וכן אמר להם. אני הולך למנוחתי לקץ הימים. לגורלי לאבות הקדומים. ואודיעכם בנים חביבים. בני שלשת אהובים. שמת בסילי הצורר והחובר. והנהו לפני עובר. בשלשלאות של אש אסור. ביד מלאכי חבלה מסור. ושלח אלי יי צבאות שמו. לילך לקראת בסילי ולעמוד בדין עמו. מכל הרעה שעשה לעמו. להכרית שמו ושם זרעו. ושורשו וצאצאיו ונטעו. וכתבו היום והשעה. ובימים ההם באה השמועה. כי מת בסילי שעשה הרעה. לפי דברי הצדיק כן הכתב הגיעה. שכן מלכי קוסטנטינא עושים כמנהגם. כשימות המלך משלחים בבארי בכתב פתגם. וכותבים היום והעת. אשר המלך מת מבעת. ברוך עושה נפלאות לבדו. אשר מזה איבדו. ומהבא כיחדו. ברוך שמו וברוך שם כבודו: ואני נאסף אל עמי. ואלך אל מקומי. ואתם בניי בחוניי. כל קהל * המוניי. יהי עמכם¹ יי. וממית ומחיה. הוא אהיה אשר אהיה. בהחיותו צדיקי בנימן וגור אריה:

ויהי אחרי מות ר' שפטיה. אשר עבד אלהים בלא רמיה. ועסק ברזי מרום ובסודו. כל ימי חייו לעובדו. וכל ימי עודו. אהב את יי ועבדו. בכל נפשו ובכל מאדו. ובכל לבבו ייחדו: אחריו קם ר' אמיתיי בנו הנעים. בדרכי אביו דבק והנעים. ולא נטה מחוקי יוצרו. ואלהי אביו היה בעזרו. וחיוק ישיבתו. עם חכמי חבורתו. להגות בדת אל ותורתו. שכן צוה אביו בצוואתו. יום אחד לפני מיתתו. להקים החבורה. ולנהגה כשורה. שלא יהו נפרדים. החבירים והתלמידים. והסיעה קבץ. והמדרש ריבץ. עם הרבנים. והחכמים והמבינים. ואין² התורה לערוכה. ורחבה וארוכה. והיו מידותיו כמידות אבותיו. ובמצות יי ואימתו. ועל החרבן נפשו עגומה. והשמד בכה בנהימה. כל ימי היותו על האדמה. אשר בו היתה הנשמה:

והיה יום אחד יצא. לכרמו ולנחלתו התוצה. ואותו היום מת אתד אכסניי. חכם ומבין ביראת יי. וישלחו אליו זקני העדה. אל מת המצווה עימם להיוועדה. ללכת לקוברו לבכות ולספדה. ולעשות לו כבוד כצווי התעודה. והוא שלח אליהם אתם מהעיר צאן. ואני אייחל אתכם עד אשר תבואו. ואבוא עמכם עד הקברות. ואקונן עליו קינות סדורות. וכל העדה יצאו לקובריהו. ור' אמיתיי הכין ספר לקוננהו. וכל הקהל בכו אותו ויקוננהו. ור' אמיתיי ספרו בקינה שעשה בעבוריהו. וזו היא ראשית הקינה. שהתחיל לקוננה. אי אכסניא אי גלות. מי לא יכירך יעשה ממך הוללות. ומי יכירך יקונן ביללות. ושם היה עומד אחיו ר'

¹ On the margin. ² Marg. מכ. ואין מכ.

משה שהתינוקות מלמד ולחש באזני שמה עומדים. מי יכירך וידעך המולים בייסורים. ור אמיתי שמע והדבר אצלו היתה שמורה. ולאותו המלמד העברה נצח לו שמרה. ויהי לימים רבים וזמן הרבה. ואשת איש נחשרה מאחד ריבה. ונועדו העדה לעשות דרישה. מן האשה בחקירה לדרשה. ולא נמצאו לאשה עדים. כי אם ר משה המלמד תלמידים. הוא העד לבדו. ואין איש אחר נגדו. ור אמיתי ענה לו בסברה. יש לך עד שני כציוותה התורה. ולא נמצא עד אחר עמו. והוא צוה לחזן והחרימו. כתורה עשה לעומו. והשיב לו מחשבת זממו. ומאורי¹ הדיחו. ובגלות שילחו. ובא עד מדינת קפואה. ומשם נסע והלך לפביאה:

ור אמיתי נאסף אל עמו. והניח בן ועבדיאל שמו. ולעבדיאל בן ושמו ברוך. ולא היה בתורה כאבותיו ערוך. ובימי ברוך בביתו ספר המרכבה היה. שבו שימש כל ימי חייו ר שפטיה. והיה יום אחד בערב שבת. שבו אל מכל מלאכתו שבת. והיום חשכה והאורה חשכה. ולא היה שהנר מדליק. לפני ספר המרכבה להדליק. ואשה אחת עמדה. והיא הארורה היתה נידה. מספר החיים תהא אבודה. ומהעולם הבא תהא כחודה. הדליקה הנר לפני התורה. ואף יי במשפחה חרה. וימותו במגפה רבים. ונשארו מעט מהרבים. ושם היה יהודי אחד מבין. המעשה הכיר והבין. ולקח הספר ובכלי אבר שמו. ואל המצולה לשקעו. והים נס לאחורה. כשיעור מיל אחד היתה החזרה. והיהודי השליך הכלי לימה. והים שבה אל מקומה. ומיד בטלה הגזירה. והמגפה נעצרה. וזכר ברוך נשבת. ונרו נדעך ונכבת. שלא הניח עוסק במשיבת. ולא היה לו בן כי אם אחת בת:

ולר חסדיה ביר חננאל היה בן ושמו פלטיאל. ור פלטיאל הוליד בן ושמו ר חננאל. ובת אחת ושמה כסיאה. את יי היא מאד יריאה. ותלד בן ושמו ר פלטיאל בכוכבים יודע להבין:

ויהי בימים ההם. והישמעאלים יצאו בחייליהם. ואלמעז² קייט עליהם. ועברו איטליאה. והרסו כל הארץ קלבריאה. ובא עד אוירי אשר בקצה פוליה. ויצורו עליה. והשמידו כל חייליה. ותבוא העיר במצור. ולא היה כח באנשי המדינה לעצור. והעיר הובקעה. והחרב עד הנפש נגעה. והרגו רובם והנשארים הוליכו בשיבייה. והקייט שאל ממשפחת ר שפטיה. ושלח אליהם והביאם לפניו. ויי נתנם לרחמים בעיניו. והאלהים הטח חסדו על ר פלטיאל עברו. ונתנו כחין³ מעין נגידו. והוליכו באהלו. ועימו ניהלו. לעמוד לפניו לשרת לו:

ובלילה אחת הקייט ור פלטיאל יצאו. להביט בכוכבים והביטו וראו. והנה כוכב הקייט. ושלשה כוכבים בלעה. ולא ביחד בלעה אותם. כי אם זה אחר זה שלשתם. ושאלו אלמעז מה היבנתה בבינה. והוא השיב אתה תאמר ראשונה. ענה הקייט הכוכבים הם שלש מדינות טרנטו ואודרנטו ובארי שאני עתיד לקנות. ענה ר פלטיאל לא בן אדוני. כי דבר

¹ MS. ומאורי.

² MS. מעז.

³ So MS.

גדול ראיתי אני. הכוכב אחד תמלוך באיסקילאה. והשנית תמלוך באפריקאה. והשלישית תמלוך בבולוניה. מיד חיבקו. ועל ראשו נשקו. והסיר טבעתו ולו נתנו. ושבעה נשבע למענו. ואמר אם בן כדברך. ויאמנו מאמריך. אתה תהיה על ביתי. ומושל בכל מלכותי. ובכל ממשלתי:

ועד לא מלאת ימים שבעה. ואלמעוז הגיעה השמועה. ושלחו לו השרים. אשר באיסקילאה דרים. דע שמת האמירה. ואתה תבוא בנחץ ובמהרה. וקבל הממשלת והשררה¹. בכך קיבץ חיילותיו. ונכנס בספינותיו. עם כל ראשי גייסותיו. ועבר אליהם. ומלך עליהם. אז האמין. ובדברי ר' פלטיאל היה מאמין. ולא נטה מעצתו לא לשמאל ולא לימין. והשליטו בביתו. ועל מלכותו. ובכל ממשלתו. והוא היה משרתו. ועושה שירותו:

ואחרי כן עלה באפריקאה. ואחיו הניח מושל סקיליאה. ור' פלטיאל עמו עלה. ושם גבר ונתעלה. ושמו עולה למעלה. והוא היה משנה למלך. ושמעו בכל המדינות הולך: בימיו שלח מלך אדום. פני מלך אפריקאה במנחה לקדום. והשליח בא בטכסיסין. כמו שהיונים עושים. ושאל מי פקיד בית המלכות. ומי מנהג הנסיכות. ענה לו אחד ערבי. יהודי הוא המוציא והמביא. והוא מושל בכל ארצו. ואין המלך יוצא מחפצו. והמלך אין איש יכול לראותו. ולא ליכנס לביתו. וללכת לקראתו. כי אם ברצון היהודי וברשותו. והיווני בגאוותו. בעזותו וביהרותו. בשטותו ובחוסר דעתו. השיב וענה. טרם אלך מזו המדינה. ואעלה לקוסטנטינא. אל אדוני אשר שלחני הנה. ועם היהודי לא אתחבר. עמו אל המלך לדבר. ולפני ר' פלטיאל הדברים הגיעו. וכל המעשה לו הודיעו. וגזר וצוה בחצר המלך. ארוחת ומשאת אליו בלי לילך. ובמקום נטע אהלו. אדם פניו בלי להקבילו. ושהה כעשר ימים². בקצף בחרון ובזעמים. ואחר שב בניאומים. לבקש מחילה לרחמים. לבל יזכור שטותו והבלו. והפשע והעוון למחול לו. מאשר העווה לו בסכלו. ואשר שנג במילולו. ואז שלח אליו לבוא. ומנעו באותו היום לפניו מבוא. ויהי ביום השלישי לפניו הביאו. וכיבדו והדרו. וגדלו ונשאו. במתנות עצומים. במוסקו ואהלות ורוב בשמים. באבני יקרה ושהם לסמים³. ובתכשיטי מלכות החמודים והנעימים. וכבוד גדול עשה לו. מפתח שער היכלו. ועד מקום סעודת מאכלו. בבגדי שיריין ומלתין. תיקן כל הפלטים. ובתולעת שני ובבגדי משי ותכשיטין. יסוד קרקע החצר וקירות הבית מקושטים. ועל השיראין כף רגלו דרכה. ועליהם צעד נתיבתו בהליכה. ומצא היווני ר' פלטיאל במסיבה יושב. ולעצמו מצא קתדרא זהב לישב. וישב ונכנס עמו בדברים. ושאלו מתורת העברים. ומייחוסו וממשפחתו ומארץ מולדתו. והשיבו תשובות תכונות. צרופות ובחונות. וצוה להביא מים לנטילת ידים ופה. בקיתון וספל שלשהם וישפה. ובסתר צוה לשברו. לאחר נטילת ידו. והעבד עשה כציווי אדונו.

¹ MS. והסררה. ² MS. שנים; marg. נל. ימים. ³ So MS.

הביא הספל וקיתונו. ונתן המים על ידי רבונו. ואחר המים על ידיו בנותנו. נפל לפני רגליו. ושיבר הכלים לפניו. והיווני קם בבהלה. ואחזתו חלחלה. ומראה פניו נשתנה. ועוז פניו שונה. ור' פלטיאל פניו למולו שחק. ולפני כל העומדים שם צחק. ואמר ליווני למה נבהלת. ובהל ממקומך עמדת. ענה לו השליח היווני. כי הפסד גדול ראיתי אני. ואין ערך ותמורה. אל הקיתון והספל שנשברה. אז שאלו ממלך אדומים. בכלי זהב משתמשים או ביהולמים¹. וענה השליח המקדוני. בכלי זהב משתמשים בבית אדוני. השיב לו אדונך איש חסרונים. שכלי יקר ופנינים. יקרים מכלי זהב בדמים. שהכלים של אבן יקרה. אין להם תקנה בשבירה. וכלי זהב אם להם שברון. מתקנים אותם בלי חסרון. וכמות הכלים שראיתה שנשברו בביתי עתה. בבית אדוני המלך נשברים. ואחרי כל זאת בכבוד שילחו. אל מלך אדום אשר שלחו:

ור' חננאל בן פלטיאל שאל רשות ממלך אפריקיא. לעבור הים ולרדת באיטליאה. שבשעת שהיה באוירי הגלות והשיבייה. הנשארים נמלטו. בבארי ובאודרנטו. הוליכו עמהם ממטלטלי בתיהם. וממון אחירים שאינו שלהם. הצילו עם ממוניהם. ועלה ר' חננאל לקוסטנטינא. ובנפש אנונה. ומרה וענונה. מאת המלך ביקש תחינה. למצוא פניו חנינה. לעשות לו חותם מלכותו. ללכת בכל מדינות ממשלתו. ובכל מקום שימצא ממטלטלי ביתו. להיות ברשותו ובחזקתו. וקיבל החותם וירד לבארי המדינה. ומצא שם מדבר שלו אחת מקרא ישנה. ותכשיטי בגדי נשים. ומעילים תפורים שהם מלבושים. והיו רבי חכמי בארי טוענים לו בטענה. המציל מן הגוים מן הנהר ומדליקה שלו הם בנתינה. שכן הורה ר' בהוראת המשנה. והוא השיב להם כן הוא באמונה. אבל הורו רבותינו דינא דמלכותא דינא. והנה הכתב עם החותם. אשר המלך לי חתם. וביצעו עמו. ונתנו לו המעילים והמקרא. והניח להם הנשאר בפרשה. ועד ביניבנימו ירד. וכל הקהל לקראתו חרד. וישב שם שנה תמימה. ואחרי כן קבע ישיבתו עמה. ולקח משם אשה אסתר שמה בת ר' שבתי. ממשפחת ר' אמיתי. ומטה כלפי חסד כמידת טובתו. נכמרו רחמיו וחמלתו. זכר חסדו ואמונתו. לבית ר' שפטיה ור' חננאל אנשי סגולתו. אשר בעבודתו כל ימי חייהם לא משו תורתו. שכן היא אמונתו. להטיב למצפי ישועתו. ולמייחלי עזרתו. והנחילו בנים הגונים בזקנותו. ר' שמואל בכורו כוחו וראשיתו. ור' שבתי ופפוליאון וחסדיה. חסדיה עלה עם ר' חננאל באפריקיא. אצל ר' פלטיאל בן אחותו כסיאה. ור' שמואל בא בקפואה העירה. ושם נשא אשה ושמה אלבאבירה. אחרי כן עלו ר' שבתי ופפוליאון עם המנחה. אשר לר' פלטיאל מאת שר אמלפי שלוחה. והם כמנהג הנערים. נכנסו עם קבירניט הספינה בדברים. ויאמרו נעשה שם ונלך בבהלה. ונהיה אל מחוז אפריקיא בזו הלילה. וכתבו והזכירו שם שוכן מרומה. והשליכו הכתב בתוך מי הימה. ואמרו למלחים הזהרו בנו בעצמה. לבל היות לנו תנומה. וגרם החט[א]

¹ So MS.

והעון ואשמה. ונפלה עליהם שנת תרדמה. והרוח סיערם על פני המימה. ונהפכה הספינה וירדו האנשים בעימקי תהומה. וכוח השם הולך הספינה באיספמיא ובנרבונא. וגם בים קוסטנטינא. והחזירה לאחור עד ים אנקונא. ואחר שיברה באמלפי המדינה:

וימת מלך מצרים ושלחו זקני מצרים ספרים. מרשות הסגנים והחורים. והעם היושבים במדינות ובכפרים. ביד צירים נאמנים. שליחים חכמים ונבונים. אלמעוז מלך התימנים. שמענו גבורותיך. וחזק מלחמותיך. אשר נלחמת בחכמתך. וגברת בערמתך. על המלכים קדמונים. שהיו ראשונים. במלכות סוינים¹. עתה עלה אלינו. ותהיה מלך עלינו. בעצת שרינו. וכל גדולי ארצינו. ואנחנו עבדיך ואתה מלכינו:

אז נכנס במחשבה. ור' פלטיאל לפניו הובא. ובעצה נכנסו. לדעת מה יעשו. כי הדרך היתה רחוקה. ומדבר וארץ צרה וצוקה. ואין בכל הדרך מים ומזונות. ולא אהלים ובית מלונות. ועבר ר' פלטיאל לפניו ועשה מחנות. ותיקן שווקים ובית לינות. והושיב בהם תגרים. והושיב בהם לחם ומים ודגים ובשר וירקי גנות. וכל דבר הנצרך לחיילים הבאים מהמדינות. ועלה המלך והשרים והגדולים. וקבעו המחנות והאהלים. רחוק ממצרים שלשה מילים. וכל שועי מצרים יצאו בריצה. והפרתמים והפחות בעליצה. והשליטים והנדיבים וכל דלת העם בדיצה. ויבואו לפניו וישתחוו לו אפיים ארצה. ובחוקי דתם השביעם. ולקח בני התערובת מקציני העם. ונכנס ר' פלטיאל במצרים עם מקצת החיילות. וערך החומות והמגדלות. ושמרו המדינה ובית המלכות והיכלות. והפקיד שומרים לשמור ימים ולילות. רום פאתי וכל גבולות. ואחרי כן נכנס המלך עם כל חילו. ונקבצו השרים וכל העם באו אצלו. וכולם שנית נשבעו לו. ועלה אל החצר וישב בהיכלו. על כסא מלכותו ותפארתו וגודלו. ושמו בידו השרביט וכתר מלכות בראשו. ומלך במלכות הנגב ככל אות נפשו:

והיה ביום הכיפורים² נקרא. ר' פלטיאל לקרוא בתורה. ויקומו ויעמדו מלפניו כל החבורה. והחכמים והמבינים היושבים בשורה. הבחורים והזקנים. והנערים והקטנים והטפים והילדים. כל הקהל היו עומדים. אז צעק אליהם. ואמר לכולהם. ישבו הסבים. ויעמדו הרובים³. ואם איין אשוב ואשב. כי אין בעיני מתחשב. לאחר שהשלים קרייתו. נדב לאלהי תהלתו. חמשת אלפים דינרים. טוב שלימים וגמורים. אלף לראש הישיבה ולחכמים. ואלף לאבילי בית העולמים. ואלף לבבל לשיבת הגאונים. ואלף אל הקהילות לעניים ולאביונים. ואלף לכבוד התורה לקנות שמנים. ובבקר השכים והקדים. כי לעולם במצוה הזריו מקדים. לבל יתקפו יצרו. מדרך טובה להחזירו. והביא רוכבי סוסים ופרדים. ונתן להם גדודים. ושילחם עם השיירות. ההולכים המדברות. והוליכו הזהובים בידיהם. כצווי ר' פלטיאל אדוניהם. וחילקום כמצות ר' פלטיאל. לשיבות ולכנסיות ולאבילי ציון ולעניי קהילות ישראל:

¹ So MS. ² This word is on the margin. ³ Marg. פ' כמו רביא כלו' הקטנים.

ופרשת גדולותיו. אשר גדלו המלך באוצרותיו. והשליטו במלכות מצרים. וממלכת ארמים עד ארם נהריים. ובכל ארץ ישראל עד ירושלם. וממשלתו ותוקפו ועושרו. אשר נשאו המלך והידרו. הלא הם רשומים על ספר דברי הימים למלכות נף וענמים:

ואלמעוז¹ חלה את חליו אשר מת בו. והמליך את בנו ושם אותו ביד ר' פלטיאל חביבו. להיות לו לעיזה לעזרה ולשמירה. ולנהג המלכות באומץ ובגבורה. וימת המלך וישכב עם אבותיו. וימלך בנו תחתיו. ויהיו כל ימיו בשקט ובבטחה. בשלום והנחה:
ויהי בשבתו על כסא מלכותו והיו השלטונים. אשר על מלאכת מצרים ממונים. למלך היו מאזינים. על ר' פלטיאל דברו רינונים. ובחרב לשונם שוננים. ובכל יום עליו בסתר מלשינים. והמלך חמתו במ בוער. ותמיד במ גוער. ולר' פלטיאל הנגיד. כל דבריהם היה מגיד. ונתייעצו ביניהם מה לעשות להם. יצא ר' פלטיאל הוא ואשתו. עם כל אנשי ביתו. ואוהביו ועבדיו וכל משפחתו. לשדהו ולנחלתו. לפרדסו ולגינתו. אשר נתן לו המלך במתנתו:

והמלך שאל בחמודות. אנה הלך איש חמודות. ר' פלטיאל מבין סודות. וענו לו העבדים. אשר בחצר עומדים. יצא נפשו לשמחה. עם אוהביו ובני ביתו לשמיחה. אל גינת הביתן. אשר המלך לו נתן. וישלח המלך לקרוא לשלטוניו. ויקרא לשריו ולסגניו. ויאמר להם המלך. אני ואתם נלך. ונקביל פני פילוסופוס הזקן המשרת לפניי. הוא ר' פלטיאל הנחמד והיקר הנכבד בעיניי. וירכב במרכבתו. וכל קציניו ורוזניו הולך איתו. והמלך עשה בחכמה. וכל המעשה היתה בערמה. כי יציאת ר' פלטיאל היתה במרמה. מפי המלך היתה שומה. לגלגל הדבר להראות לו חיבה עצומה. בפני כל המוניי ושרי אומה². להלבין שוטניו. ופניהם להעטותם³ בושט וקלון וחרפה. והמלך הולך וקרב. באהל ר' פלטיאל מתקרב. וגזר שלא ילך אדם להגיד לו. עד שהגיע המלך באהל. וירד המלך מן המרכבה. ור' פלטיאל לפניו בא. וחיבקו מרוב חישקו. והיה מגפפו ומנשקו. ואחזו בידיו. והלכו שניהם יחדיו. וישבו הם לבדם. וכולם עמדו במעמדם. ויבואו המשחקים והמתופפים. ויקחו בידם הכינורים והתופים. וישחקו לפניהם בעוגב ומינים ושירים. בתוף ומצלתיים בנבל עשור מזמרים. מהבוקר ועד פנות היום לאחר צהריים. עד עת הערב כנטות הצל לאחוריים. וירכב המלך וישב וילך למצרים. ונתכרכמו פני השוטנים. ונכלמו האויבים והמשטינים. ובאותו היום פיהם נאלם⁴. ולא לדבר עליו רעה לעולם. ברוך שומר חסדיו. הפודה ומציל נפש עבדיו. ברוך הוא וברוך שמו. ברוך כבוד יי ממקומו:

והיה בליל אחד יצא ר' פלטיאל [עם המלך] החוצה. ויחזו והנה שלשה כוכבים אדירים נאספו. ובשעה אחת נגהם⁵ אספו. ויאמר ר' פלטיאל הכוכבים החשיכים. הם שלשה מלכים.

1 MS. מעוז. 2 MS. עומה. 3 MS. להטעותם. 4 MS. נלאם. 5 MS. נגהם.

אשר בשנה זו מתים. ובקרוב הם נצמתיים. המלך האחד חמי¹ היוני. והשיני מלך בגדר הצפוני. וימהר המלך להשיבו באוני. השלישי אתה מלך תימני. ויען למלך אל אדוני. כי אני יהודי. והמלך השלישי הספרדי. והשיב לו המלך באומר. אתה השלישי באמת כמו שאני אומר: ובאותה השנה מת ר' פלטיאל המנגן² לקהילות עם אל. הדרים במצרים ובארץ ישראל. בפלירמו ובאפריקא ובכל ממשלת ישמעאל. כי הוא רודה במלכות העברים. ובמלכות ארמים והמצרים. ומלכות ישמעאלים וארץ ישראלים. בצרור החיים נפשו תהא צרורה. בעדן שמורה. בגן אלהים אצורה. אצל האבות סדורה:

ויקם ר' שמואל בנו תחתיו. איש גדול ונכבד בדורותיו. ממלא היה מקום אבותיו. והעלה אביו ואמו בירושלם בארונות. ועצמות ר' חננאל דוד אביו שבארון נתונות. ועצמות אשר בבלסמון מתוקנות. והקדיש עליונים. ולהיות לו צדקה מאת רוכב עננים. מזהב עשרים אלף דרכמונים. לדלים ועגונים. לחכמים והדרשנים. אשר התורה משננים. ולמלמדי תינוקות וחזנים. ושמן למקדש בכותל מערבי למזבח שבפנים. ולבתי כנסיות לקהלות הרחוקים והשכינים. ולאבילי ההיכל המשכנים³. הם העגומים על ציון ואבילים. ואל הישיבה לתלמידים ולתנאים. ולחכמי בבל לשיבת הנשיאים. זכרו יהא לברכה ו[י]חידתו תהא תמוכה. בסעד חיים ערוכה. באוצרות אלהים סמוכה:

אתן צדק לאלי. שבח וגדולה למחוללי. ארומם בשיר מילולי. אלהים יי חילי. בתוך וועד קהילות לשמו. אביע תהילות. באימה ומורא לחלות. פני עושה גדולות. גדולת כבודו לרוממה. גבורת תוקפו לקוממה. בחיך וגרון אנעימה. דרוש מעשיו המפוארים. נצח מלכותו ארים. דרוך נתיבותיו במישרים. לעדי עד לדורי דורים. הלל ועוז ורננה. אפציח בניל ורינה. הדרת אלי מעונה. אזכיר בכל עת ועונה. ואומץ מופתים וניסים. הראה בכל אפסים. ונואי⁴ כשרון מעשים. יישר לבניו עמוסים. זכר רחמיו וחסדיו. לזרע שני ידיו. זכות וצדקות חסדיו. הממציא לבית עבדיו. חשכם⁵ מזעם ועברה. והצילם מצרה וצוקה. חיבבם חיבה יתירה. מילטם⁶ מרוע גזירה. טיכסם יקרה מפנינים. המתוקה מדבש בגרונים. טהור עיניו בנאמנים. סיפקם וכלכלם במזונים. יושבי באויירי באיולים. בשבעה עשר יובלים. ירד מלך ישמעאלים. והרחיקם מעל גבולים. כעס ובחרון נתעבר. וקלבריאה הרס ושיבר. כיבש מן המעבר. ובארץ לונגוברדיאה גבר. לחץ הארץ בחזקה. והביאה בדוחק ובצוקה. לארצו הגלם. בבוקה נפשם וחיותם לשבקה⁷. מרום שוכן שחקים. המביט ומרעיד עמקים. מצווה וגזור ומקים. כל אדני ארץ ארקים. נתן בעיניו[ו] לרחמים. בני עבדיו התמימים. נזכר להם ממרומים. זכות אבות הקדמונים. סקר מלך בבינה. וראה ביניהם בתבונה. סבר בכוכבים להבינה. יודע בחכמות להתבוננה. עילו על חכמיו. ומסר בידו אסמיו. עצמו היהודים בימיו.

¹ Marg. סא רומי.² So MS.; נגיד from המנהג or המנהג?³ So MS.⁴ So MS.⁵ MS. חסכם.⁶ MS. מילנים?⁷ Or לשנקה.

כמלאת הירדן במימיו פקיד ונגיד ממונה בבית המלך משנה. פועלים מנכסיו מהנה. המינים והכופרים מענה. צלח והאדיר בגדולתו ורחבה וארכה מתנתו. צמוח נדבתו וברכתו. לאוהבי יי ותורתו. קידש וחילק ממונות. לעניי ירושלם והמדינות. קדם לישיבות התכונות. ולחכמים וליודעי בינות. רד מחלציו נקי. ממולא בתורה ובקי. רומם בוגד וצדיקי. עוזר וממלט אינקי¹. שוקד על הטובה לעבוד יי באהבה. שמר מצוותיו בחיבה. בנפש חפיצה ועריבה. תם ונודב נדבות. לגאווותו ועוזו בערבות. תמוי¹ תלמידי הישיבות. ולחזק נדכאי לבבות. אהבה שלימה וגמורה. חיבה יתירה ועצומה. יידעה אל נורא מדע והשכל וסברה. עצה ודעת וגבורה. צמד עוטה אורה. בינה וחכמה ותורה. ריבוץ עושר ותפארה. בירכס דר נהורה. יראה וענווה טהורה. פיקודים ודרך ישרה. ליבבם עולם ברא. טוב מכסף סחרה. יותר מפנינים יקרה. איפדם עונה בצרה. לפליטת קדושים הנשארה. חזוק וממשלת ושררה. אימץ ברוחו שמים שפרה. לצאצאימו וניהגם בשורה. ועליהם היה מגן וסתרה. חומה נשגבה ועיר בצורה. מגדל עוז לבניהם ומחסה ועזרה. טרף נתן להם. הירבה והרחיב גבוליהם. בירך מעשה ידיהם. בירכתו שלח באוצרותיהם. ושלום ובטח בבתיהם. ושקט ושלוה באהליהם. וריווח והצלה בקיניניהם:

כשהגיעו בקפואה נינ[י]הם. נתנם יי אלהיהם לרחמים לפני שלטוניהם. והעלו שלטוני המדינה ר שמואל בארמוניהם. והפקידו אותם¹ על בית גינויהם. להיות מושל במדינה שלהם. על מחוז הנהר ומכס שווקיהם. על המטבע בנימוסי העיר ודימוסיהם. ואלהי אבותינו עזרו. והוא היה בעזרו. ועלה אצל ר פלטיאל פעמים. ונתן לו חפצים טובים. ובכל פעם ופעם ימים. ויי מסביב הניחו. ובתורת שעשועים שימחו. ובנכסים הצליחו. עשות ספרים הרבה עסק בכל כוחו. ובינינים בנה לדירת שבחו. ובן הגון נתן לו האל. ושם שמו ר פלטיאל. הולך בדרכי אל. ודובק בתורת ישראל. מדרכי אביו לא סר. והחזיק ביראת יי בחכמה ובמוסר. וכל טוב יי מביתו לא חסר. ומינהו בביתו המושל והשר². וכל שירות המדינה בידו מסר. ועל פקיד ישוע³ וסבר. ושפטים ושטרים ונגשים כל דבר. ועל כולם הוא היה גזבר. ומוציא ומביא ומנהיג ודבר. ודבק בחוקי יי ובתורתו. ואהב מצוותיו ומשפטי דתו. בכל לבו לעבדו. ובכל נפשו ליחדו. ותיקן כנסת זקיניו לבית תפילה. לכבוד שוכן מעלה. והיה לו חסרון בנים. כי הבנים שהיו לו נולדים. בשתים ושלש שנים היו מתים כשהן קטנים. והיה דוה בדאבונים ומתענג בעיגונים. וחין בחינונים פני שוכן מעונים. ויתפלל אל יי ויעתר לו. וישמע תפילתו ושוועת קולו. והאזין תחינתו. משמי זבולו. וברחמיו וחסדיו בן יחיד הנחילו. ור אחימעץ קרא שמו. בבית הספר שמו. לקרוא בתורה. ולהגות במקרא ביראתו הטהורה. במצוותו ברה. בעידות נאמנה. פיקודיו לכוננה:

ואני אחימעץ ביר פלטיאל ביר שמואל ביר חננאל ביר אמיתי עבד אל. בחדש אחד

¹ So MS.² MS. והסר.³ So MS.

ברבים שנים לטפיחת שמים. ביקשתי תחינה מאת מדד בשעלו מים. לחכימני בסוד רזי שעשוע יומיים. לאמצני בתורתו התמימה. אלפיים שנה היתה קדומה. להדריכני בדרך ישרה. לחזקני ולהיות לי לעזרה. להאזין תביעת בקשותיי. לסעדני למצוא ייחוס אבותיי. ועיניי אליו נשאתי. ובשם קדשו בטחתי. וברחמי ביקשתי¹. וחסדיו שאלתי ויתן לי את שאלתי. אשר מאתו חמדתי. וחישבתי ובינותי. ואת שאהבה נפשי אחזתי. וייחוסי מצאתי. ובאלי התחזקתי. וסדר ערכתי. וחרז תיקנתי. ומראש התחלתי. מגלות ירושלם וחרבן בית תפארתי. וגלות אוירי קריית חנייתתי. ועד ביאת אבותיי בקפואה היגעתי. ובדורי חנתי. ובדור בני נחתי. בספר כתבתי. וקבצתי ואגרתי². לדורות הבאים אחריי איספתי. מפורש גיליתי והינחתי. ולאלי שיבחת. וגאוה ועוז הדרתי. ולפני כבודו פאר ושבח רוממתי. שעזרני לגמור ספר קיצבתי. ובחדש סיון אותו סיימתי. במזל תאומים שבו ניתנה תורת. בעת תם קץ בכפל בבקשתי. מראשו ועד סופו כולו גמרתי. יתברך יקר כבוד שכינתו. והדרת כס תפארתו. ויתעלה שמו ושם כבוד מלכותו: אחשבה לדעת מספר ימיהם. מדור לדור מידת שנותיהם. מימי ר' שפטיה ור' חננאל. ועד ימי רבי אחימעץ ביר' פלטיאל. השמד שעשה בסילי המגונה. היה בשנת ארבעת אלפים ושש מאות ועשרים ושמונה. ור' שפטיה ור' חננאל באותו הזמן חיו. ואחרי מות ר' חננאל בנו רבי חסדיה. ור' חסדיה הוליד ר' פלטיאל. ור' פלטיאל הוליד רבי חננאל. ובשנת ארבעת אלפים ושבע מאות עלה ר' שמואל בנו בעזרת אדון הפלאות. ובשנים ארבעת יחידתו לאלהי צבאות. ובשבע מאות וארבעים ושמונה נולד ר' פלטיאל בנו. ושמונה מאות ושלוש מסר נפשו לקונו. ובשבע מאות ושבעים ושבע נולד ר' אחימעץ חמודו. יושב הכרובים יהיה בעזרתו ובסעדו. ויאריך שנותיו למען כסא כבודו. ובשבע מאות ועשרים³ ושמונה נולד בנו ר' פלטיאל. ובשמונה מאות וארבע נתן לו יי' בן שיני ושמו ר' שמואל. יחיים האל אלהי ישראל. ובימיהם יבנה ההראל. ובית המקדש הקראוי אריאל. ויצמח גואל הוא מנחם בן עמיאל. ונחמיה בן חושיאל. נפוצי בית יעקב להיקבץ ולהיגאל. בקרוב בימינו ובימי כל בית ישראל. אמן:

בשנת ארבעת אלפים ושמונה מאות וארבע עשרה לבריאת עולם אשר ברא הבורא. אספתי זה ספר יחוסי. בעזרת יי' מנוסי. ולא מחכמה שבי. והסכל שסביבי. ומתבונה שבחובי. כי אם ממה שחינני אל אלהים אדוני:

ברוך נותן ליעף כח. ולאין אונים פקחוקח:

נשלם ביד מנחם ביר בנימן.

יעזרם בורא שמאל וימין:

¹ MS. ביקשתי.

² Twice in MS.

³ So MS.; ותשעים?

VI.

❖ ספור דוד הראובני ❖

אני דויד בן המלך שלמה זצל ואחי המלך יוסף גדול ממני והוא יושב על כסא מלכותו במדבר חבור והוא מולך על שלשים רבוא על בני גד ובני ראובן וחצי שבט המנשה נסעתי מאת פני המלך אחי ויועציו שבעים זקנים. וצוו לי [ש]אלך בתחלה ברומא לפני האפופיור י"ד ה: ויצאתי¹ מאתם מן מדבר חבור בדרך הרה עשרה ימים עד אשר הגעתי בגידו ושם חלותי² חולי גדול ועמדתי חולה חמשה שבועות והקזתי דם והכתי כל בשרי וגופי באש כדי להתרפאות בגידו עד אשר שמעתי שספינה אחת הולכת לארץ כוש: ואני חולה על המטה וקראתי בעל הספינה ויש לי עבד זקן חרש ואילם². והיה משרת אותי והיה מבשל ומכין כל מזונתי והיה עומד על הכלים ופקיד וממונה על כל הצריך לי. ונכנסתי אני והעם תוך הספינה והיא בים סוף ועמדתי בים סוף חולה והלכנו בים סוף שלשה ימים ושלשה לילות וביום הרביעי נכנסנו במדינת צואקין בארץ כוש. ואז לקחתי בית במדינה ההיא ועמדתי שנים חדשים והקזתי דם בארצות ההם בין גידו ובין צואקין יותר מחמשים ליטרין והכתי בבשרי ובגופי ובפני באש יותר ממאה מכות במסמרים. אחרי כן שנים³ הרבה תגרים הולכים דרך עשה בארץ כוש במלכות שבא ואני קראתי לגדול שבהם. והוא היה מבני הנביא של ישמעאלים ושמו היה עומר אבוקאמל ולקחתי שנים גדולים ללכת עמהם ונסעתי ועבדי עם כל כלי מצואקין והלכנו עמו ועם עם רב יותר משלשת אלפים גמלים מתגרים. ואני הייתי מתעלה בכל יום. והלכתי במדברות גדולות ויערים ויש בהם עשבים טובים ואילנות⁴ הרבה ומרעה טוב והרים ונהרות מהלך שנים חדשים עד אשר הגענו בראש מלכות ארץ כוש ושם המלך היה עמרה אשר הוא שוכן על נהר נילוס והוא מלך שחור ומלכותו על השחורים ועל הלבנים והנהר ההוא אשר הוא מלך עליו הוא נהר מצרים והיא מלכות שבא. ואני הלכתי בכל מלכותו ועמדתי במדינת המלך בראש נהר נילוס ושם המדינה למאול ועמדתי עמו עשרה חדשים ואבוקאמיל עומד לפני. והמלך הזה הולך בארצות בכל חדש וחדש ממסע למסע ואני הייתי הולך עם המלך ולי משרתים

¹ MS. ויצאתם.

² So MS.

³ Indistinct in MS.

⁴ MS. ואילונת.

מבני הנביא שלהם יותר מששים איש רוכבים על סוסים ומכבדים אותי כבוד גדול וגדול¹
שבכולם שמו אבוקאמיל:

ובכל זמן שעמדתי בארץ כוש עם המלך הייתי מתענה בכל יום ויום בשבתי ובקומי
והייתי מתפלל יומם ולילה ואני מפחד וירא ולא [א] עמוד בפני מושב לצים [ולא] לפני
צחוק כי אם הייתי הולך בדרך הישרה מבית המלך לביתי. ובכל מסע ומסע יכינו לי בית
מעצים קרוב אל בית המלך. והמלך הזה יש לו עבדים רבים לא יסופר מרוב. ויש באלה
העבדים שרים למלחמה ושרים על מדינות מלכותו ושרים על המשפט שלהם ומי אשר
יחטיא² חטא קטן או גדול יהרג ובכל יום ויום עושים משפט. ויש לזה המלך סוסים רבים
ושרים רוכבים עליהם ויש לו גמלים יפים ובקר וצאן לא יספר מרוב ועפרות זהב לו ויש
לו שרים ילכו לפניו לבנות בתים מעצים למלך ולכל שריו ועבדיו. ובאנו אל מקום הבנין
והכל מסודר בכל המ[ס]עות כאשר יבא בראשונה כן יבא באחרונה ואחר שיסעו מהבתים
ישרפו כל הבתים באש: והארץ ההיא יש בה עשבים ואילנות² ומדברות והרים והמלך
הזה אשר אני עמו [לו] שפחות ועבדים ורובם ערומים והמלכה והפלגשים והשריות² והשפחות
המשרת[ו]ת לה לובשות שמה צמידים מן זהב ארבע על הידים על הזרוע גדולים ושנים
על הרגלים ומכסין ערותן בשלשלת מן זהב מלאכת יד הרחוב אמה על הירכים סביב סביב
והוא מסוגר מלפניהם ואל אחריהן וכל הגוף ערום ועריה וכל הנשים באפיהן נום מן זהב:
וכן הם נוסעים והולכים עם המלך ואף כי יבא מטר הם יושבים תחת המטר ערומים הם
ובהמתם וככה הם ישנים על הארץ ואין להם בתים. וכל אחד מהם הזכרים והנקבות עושים
לפניהם אש ולאחריהם אש כדי לחמם את בשרם. והם אוכלים הפילים והזאבים נמרים³
כלבים גמלים עכברים צפרדעים נחשים ואוכלים בשר בני אדם. והמלך היה קורא אותי
בכל יום לפניו ואמר אלי מה תרצה ממני אדוננו בן הנביא. אם תרצה עבדים גמלים או
סוסים קח לך. ואני השבתי לו לא ארצה ממך דבר רק שמעתי כבוד מלכותך והבאתי לך
זאת המנחה באהבה וברצון והנני אתן לך בגד משי ושבע מאות דוק⁴ הם פרחים של
זהב ולא ארצה ממך דבר. ואמרתי אני אוהב אותך ואתן לך את ברכתי וברכת אבותי
וברכת הנביא מחמד ואתן לך מחילה וסליחה ואתן לך חזקה ואחוזה בגן עדן לך ולבניך
ולבנותיך ולכל אנשי ביתך ותבא אלינו בשנה האחרת במדינת מיקא מקום כפרות⁵ העונות:
אחרי כן שלח אלי לביתי המלך ד' שפחות בתולות וד' עבדים כולם ערומים ואמר לי
השליח אדונינו⁵ המלך פורש עליך אלף שלומות וקח מידו אלו העבדים והשפחות מנחה
היא שלוחה לאדוני והניח את העבדים לביתי והלך לדרכו. ואני עמדתי בביתי והשמנה
עומדים לפני כולם ערומים ונתתי לכל אחד מהם בגד לכסות ערותן: בלילה הזה עמד

¹ MS. וגודל. ² So MS. ³ MS. נמלים. ⁴ I. e. דוקאט. ⁵ So MS.

יצר הרע על ימ[י]ני לשטני עם נערה יפה מהשפחותיהן¹ והעלתי אותה על מטתי ואחרי כן גבר עלי היצר טוב ואמר אלי ראה מאין באת ולאן אתה הולך ומה זה המעשה אשר אתה רוצה לעשות השם ית' אינו חפץ בדבר הרע הזה. זכור את בוראך והוא יזכרך ואם תחטא בלילה הזה האלהים ישלח אליך אויבך ויורידוך² למטה ולא תוכל ללכת בזאת המצוה. ית' הבורא אשר הצלני מזאת העבירה והייתי מתפלל ובוכה ומתחנן לפניו כל הלילה על מטתי ולא ישנתי עד הבקר והבוקר אור לקחתי העבדים כולם בידי והלכתי עמהם לפני אשת המלך ואמרתי לה המלך נתן לי אלו העבדים למנחה והנני נותנם אליך באהבה וברצון ולא ארצה ממך מאומה ואתן אליך מחילה וסליחה ואחווה טובה בגן עדן. וכשמוע³ המלך הדבר הזה קראני ואמר לי למה לא קבלת⁴ את המנחה והשבתי לו ממך קבלתיה ונתתיה להמלכה באהבה וברצון והמלך עשה לי כבוד גדול מאד וגם לבני הנביא השוכנים בארץ כוש גם לגדול שבהם אבוקאמיל עשה לו המלך כבוד גדול בעבור אהבתי ולכל משרתיו גם כן. והמלך וכל משרתיו אוהבים אותי ומכבדים אותי ויחשבוני כמלאך אלהים ומתייראים ממני ואני מתענה בכל יום ומתפלל יומם ולילה ולא הרבתי⁵ בדברים לפנים ואם היו מדברים עמי הייתי משיב להם ראשי פרקים לבד וכאשר ארכב על סוסי ואלך בדרך לפני המלך צוה המלך על עבדיו היושבים ראשונה במלכות ילכו אתי בכל הדרך אשר אני הולך:

אחר הדברים האלה בא ישמעאל אחד ממדינת מיקא ובא לבית אבוקאמיל ואבוקאמיל הנז'⁶ בא אלי ואמר הלא תדע כי זה הימים בא לנו חבר שלישי מבני הנביא ממיקא ואני ואתה והוא נהיה בחבורה אחת ונהיה כאחים יחד ונשבעים אנחנו שלא נכחד ממך מדברייך ואשר תצוה נעשה ולא נטה ימין ושמאל ונהיה לך כבנים. ואחרי כן בא לפני זה הנבל הישמעאלי עם אבוקאמיל ונשבעו לי על הספר שלהם כי הם יכבדו אותי לבלתי אמור⁷ דבר לפני המלך שלא ברשותי ואמרתי אני לזה הנבל למה באת לארץ הזאת ומה אתה מבקש מאת המלך ואמר לי אני באתי ממיקא ויש בידי ספר מבית הנביא וארצה לתת אותו דורון אל המלך ולתת לו חזקה בגן עדן מחילה וסליחה וכפרת עונות ובאתי לבקש ממנו זהב ועבדים וגמלים. אמרתי לזה הנבל המזויק אל תבקש מן המלך דבר הזה כי חרפה היא לנו. ואמר הרשע בבקשה ממך תבא אתה ואבוקאמיל עמי לפני המלך ואני אקרא הספר לפניו ואתם תדברו טובה עלי ותאמרו למלך שזה הספר יקר יותר מאלף פרחים והוא מבית הנביא ויתן לך חזקה בגן עדן ויצליח מלכותך וימחול ויסלח לכל עונותיך: והנני מבקש מכם שתעשו עמדי חסד לדבר עם המלך לטובתי בדברים האלה. והלכתי אני

¹ So MS.² MS. וארידך.³ MS. וכשמועה.⁴ MS. קבלתי.⁵ MS. הבנתי.⁶ I. e. הנזכר.⁷ MS. אומר.

ואבוקאמיל עמו לפני המלך וזה הרשע הוציא הספר השקר ההוא לפני המלך ולפני שריו וקרא הספר ואמר לי המלך ולאבוקאמיל תכירו זה האיש אמרנו לו הוא קרובינו¹ מבני הנביא וזה הספר הוא מבית הנביא מן השומרים קברו ומצוה גדולה הוא לך ותשמרינו¹ בביתך ויצליח מלכותך ויהיה לך מחילה וסליחה וכפרה לכל עונותיך והוא יקר מאלף דינרי זהב. ואחרי כן אמר המלך אל עבדיו תתנו לבעל הספר שלשים גמלים וסוס אחד וכך עשו כי נתנו לו אחר כל אלה הדברים הלך זה המקולל בהחבא לפני המלך והלשין אותי למלך ואמר זה האיש אשר [אתה] מאמין בו איננו מבני הנביא רק הוא יהודי ממדבר חבור: ויהי כשמוע² המלך הדבר הזה שלח בעד אבוקאמיל והגיד לו את דברי המלשין ואמר אליו המלך מה תאמר בדבר הזה שהגיד לך קרובך החרש אשר הבאת לפני שנתן לי הספר אתה מכיר שניהם. השיב אבוקאמיל אינני לא מכיר לא זה ולא זה. אך ראיתי זה הראשון הוא נכבד וענו ומתענה בכל יום והוא ירא אלקים ואינו הולך אחר מצחוק³ ואחר הנשים ואינו אוהב ממון. וזה האחרון הוא אוהב זהב וכסף ועושה רעות רבות ומרבה בדברים ואמר המלך כנים דבריך ואבוקאמיל יצא מלפני המלך וספר לי הדברים [ה]הם. אחרי כן שמעה אשת המלך אשר נתתי לה העבדים דברי המלשין ושלחה לקרא אותי ואמרה אלי לא תשב עוד בארץ הזאת כי זה קרובך החדש אשר בא ממיקא הלשין אותך אל המלך דברים שלא כהוגן ויועץ [עם] אנשים רבים לבקש מלפני המלך להרוג אותך ואמרתי אליה ואיך אוכל ללכת בלא רשות המלך השיבה אלי המלכה המלך יבא הלילה לביתי ואני אשלח בעדך ותבא לפני ולפני המלך ותשאל רשות מאת המלך ואני אהיה בעורך והמלך יתן לך רשות ותלך למחר לדרכך לשלום ותפקדיני³ לטוב כל ימי חיך:

ויהי בלילה ההוא אחר שלש שעות שלחה המלכה בעדי והלכתי לפני המלך ואין איש לפני המלך כי אם הוא ואשתו ואמרתי למלך מה פשעי ומה חטאתי לך הלא באתי לפניך במנחה באהבה וברצון ולא רציתי לקבל ממך לא כסף ולא זהב ולא עבדים ולא שפחות ואתה מלך חכם ומשכיל מכל בני אדם וזה הנבל אשר הלשין אותי אליך הוא אוהב זהב וכסף ולא נתן אליך כי אם ספר אחד אין אנחנו יודעים אם הספר ההוא אמת או שקר וזה הנבל בא אלי בתחלה ואני ואבוקאמיל עומדים בביתי וקראתי אותו ודברתי אליו למה באת⁴ אל המלך ומה תבקש ממנו והשיב אלי כי שמעתי כי אתה חשוב לפני המלך מאדם ודבריך נשמעים עמו ומכבד אותך כבוד גדול ושמעתי כי הוא נתן אליך עבדים וסוסים וגמלים ולא קבלת אותם ואני מבקש ממך שתקבל מהמלך כל מה שיתן לך ותתנהו לי ואני קרוב אליך וממשפחתך ולא רציתי לעשות זה הדבר ולשמוע בקולו והנה אתה מלך ולא יחסר לך דבר כמו הים הגדול ואם יבא אליך הצדיק ותרשיעו הוא חסרון למלכותך

¹ So MS.² MS. כשמועה.³ So MS.⁴ MS. באתי.

ולממונך ואם יבא אליך הרשע ותענישהו כמשפט האלהים יגדיל מלכותך כי המשפט [ל]אלהים הוא ואל המלכים. והנה אנכי עמדתי עמך עשרה חדשים קרא לכל משרתיך ושריך [וי]אמרו אליך אם מצאו בי חטא קטון או גדול או ערות דבר. על כן בחסדך למען האל הגדול תתן לי רשות ואלך לדרכי ואתפלל בעדך ואברכך. אחרי כן דברה עמו המלכה ואמרה לו תתן רשות לזה האיש ילך לדרכו כי הוא נכבד ונאמן ועמד עמנו עשרה חדשים לא מצאנו בו מום כי אם שמועה טובה והשיב המלך ואמר לי מה תרצה עבדים או גמלים או סוסים תקח לך ולך לשלום. ואמרתי למלך לא ארצה ממך מאומה כי אם תתן לי רשות שאלך לי מחר בעלות השחר כי ידעתי שיש לי אויבים רשעים עומדים כנגדי לכן ייטיב בעיניך לשלוח עמי אחד נכבד מעבדיך ילך אל מקום¹ השר אשר הוא עומד על כל ממונך² ועל כל אוצר[ו]תיך. אז קרא המלך אחד מעבדיו וצוה אותו שיבא עמי ונתן לנו שנים סוסים וצוה המלך לשליח לאמר לעובדיה השר העומד על המקום האל [ש]ידריכני אל אבוקאמיל:

אחרי כן נסעתי בבקר מל[מ]אול עם חברי הזקן והמשרת המלך ממקום המלך בראש נילוס ועברנו על נהרות הרבה ושם מרעה לפילים ויש פילים הרבה בזה המקום ויש נהר אחד מעפר ומים יטבעו בו סוסים ויכנסו עד הבטן בטיט והרבה אנשים וסוסים נטבעו בזה המקום ומתו ואנחנו עברנו בתוך זה הנהר רוכבים על סוסים וברוך השם שהצילנו אמן: והלכנו שמנה מהלך עד שהגענו בסונאר מקום עובדיה השר מהמקום³ האל ושליח המלך ההולך עמי קרא אותו וצוהו כאשר צוה אותו המלך ואמר לו תדריך אדוננו זה לאבוקאמיל אל מדינ[ת]ו שבא על נהר נילוס: ואחזק קרא אותי עובדיה השר האל ואמר לי מה תרצה אדוננו כל אשר תצוני אעשה ואתן אליך באהבה וברצון. ענית ואמרתי לו לא ארצה ממך כי אם שתקנה לי משלי ג גמלים יפים ושנים עורות בקר לשאת המים על הגמל. ונתן לי עבד אחד יבא עמי אל אבוקאמיל. ובבקר נסעתי אני ועבדי והשליח מן סונאר ממסע למסע חמשה ימים בנהר נילוס עד שהגעתי למדינת שבא והיא חרבה ושוממה ויש להם בתים מעצים ובא אלי אבוקאמיל ואמר לי איך באת⁴ מן המלך ולא נתן לך עבדים ידעתי כי המלך אוהב אותך ומכבד אותך ובאת ולא לקחת מאת המלך דבר ולכן תשב בביתי ואני אעלה לפני המלך ואחלה את פניו⁵ בעבורך ואמרתי לו לאבוקאמיל כן אעשה:

בלילה ההוא ישנתי בבית אבוקא ואראה בחלומי והנה אבי עה בא לפני והכרתי אותו ואמרתי לו דמותך כדמות אבי ואמר לי כן אני אביך אמרת[י] לו למה באת לארץ הזאת הרחוקה אמר לי אני באתי בעבור אהבתי אותך ולהיות בעורך ולמה אתה יושב בזה המקום אמרתי לו אדני אבי אבוקאמיל אמר לי שרצונו ללכת לפני המלך וכי ישוב אלי

¹ MS. המקו'. ² MS. ממוניך. ³ MS. מהמקנה. ⁴ MS. באתי. ⁵ MS. פניך.

ואמתין לו עד שישוב אמר לי אבי בחלום אם תלך למחר תלך בשלום ולא יבא אליך רעה ותלך במצות השם ואם תעכב עוד עד אשר ישוב אבוקמיל דע כי אתה תמות ולכן תלך למחר עכפ ולא תעכב: ואחרי כן הקיצותי משנתי אחר חצי הלילה והלכתי אל אבוקאמיל והקיצותי אותו משנתו ואמרתי לו תשלחני למחר עכפ ואיני רוצה שתלך לפני המלך ונדר לי אבוקמיל לשלחני בבקר: ובבקר נסעתי משבא מקום אבוקאמיל ונתן לי אחיו והלכתי עשרה ימים למלכות אלגעל והיא ממלכות שבא ותחת מלכות עמרם ומלך אלגעל שמו אבועקרב והגענו לפניו ואמר לו אחיו של אבוקאמיל המלך צוה אותך להדר[י]ך אדוננו זה בן הנביא ותתן לו כל זה לדרך וישבתי לפני המלך ההוא שלשה ימים. אחרי כן נסעתי אני ועבדי הזקן עד שהגעתי להר אטאקקי ועמדתי לפני שר גדול שמו עבד אלוהב והוא רוצה שאלך דרך מדבר קצר אל ארץ דונגולה ועמדתי בביתו וימים. ויהי ביום הששי באו שלוחים מן המלך עמרם וקרא אחד מהם אל עבד אלוהב מן שפת הנהר ואנחנו בשפת הנהר במקום אחד הוא נילום והקורא אמר תאמר לאדוננו שלא ילך כי המלך נחם על הרעה שעשה לו והוא מבקש ממנו מחילה והנה המלך שולח אליו עבדים וגמלים ולכן תאמר לו שימתין עד שיבואו שלוחי המלך עם המנחה ויקרא אותי עבד אלוהב ואמר לי יש לי לומר אליך בשורה טובה איך המלך שולח אליך מנחה גדולה. ובשמעי דבריו אמרתי לו תעשה לי חסד גדול לבא עמי בדרך בזה הלילה ותהיה ביני וביניך לזכרון ונתתי לו¹ עשרים דוקאט ובגדים. ובשעה ההוא מלאו לנו ששה עורות מים על שלשה גמלים ונסעתי אני ועבדי ועבד אלוהב דרך המדבר עשרה ימים והיו עמי שנים עבדים² עבד אחד עד שהגעתי למדינת דונגולאה מהלך חצי יום ומצאנו אנשים בסוסים הרבה ואמרתי אל³ עבד אלוהב תלך ותקרא בעל הסוסים והוא יגיד אליך איך הארץ הזאת. ואחרי כן הלך עבד אלוהב על הגמל וירץ לקראתם מאת הארץ על ראש מדברות והיא סוף מלכות עמרם ובעלי הסוסים ההם אמרו אל עבד אלוהב אנחנו מבקשים עבדים שברחו מאתנו ואמר להם לא ראינו: ואחרי כן שאל אליהם מארץ הזאת הטובה היא אם רעה והשיבו לו הארץ טובה היא רק שהלילה שעברה באו בני המלך עמרם ויש עמם מאתים איש ושמענו שיש לבן המלך חולי גדול ומבקש רופא שירפא אותו ובא לי עבד אלוהב וספר לי כל הדברים האלה ואמרתי לו אם תעשה עמי חסד הנה שכרך לפני האל ואלי הרבה ואין טוב לי שאעמוד בארץ הזאת בהיות בני המלך עמרם הנה כי אין ברצוני לראות אותם. ולכן אם מצאתי חן בעיניך תדריכני אל מאסה רחוק מן הארץ הזאת חמשה ימים והיא בסוף מלכות שבא על נהר נילום והם אויבים למלך. ואמר לי אעשה כדברך ואם תרצה אבא עמך עד מצרים אז השתחוויתי לאלהי השמים והארץ בשמעי דברי האיש והלכתי אני והוא בראש המדבר ויש בו חול גדול ואנו

¹ MS. לי.² Omission; see p. 142, l. 4.³ MS. את.

הולכים על החול כמו על ההרים. ואני התענית שלשה ימים רצופים עד שהגעתי במדינת אויבי המלך ואחרי כן באתי על הנהר והנה לפני הזקן ישמעאל¹] מבעלי מצרים וזה הזקן ואשתו ובניו יושבים בזאת המדינה שמה אלחביר ויבא זה הזקן לפני ונשק את ידי ואמר לי בא ברוך יי אתה אדוננו ובן אדוננו תעשה עמי חסד ותבא לביתי ואקח ברכתך ויש לי גם תבן גם מספא גם מקום ללון. והלכתי עם אותו הזקן ששמו היה עוסמאן ופנה את הבית לי ולעבדי ואמרתי¹ אל הזקן ההוא רצוני שתדריכני למצרים בקרוב ואמר לי זה הזקן הנה זה הדרך שבאת מל[מ]אול היא דרך טובה ואני ידעתי שזאת הדרך אשר רצונך ללכת בה איננה טובה ללכת במצרים אם תלך בנהר תהרג וגם אם יהיה הנביא עמך יהרגהו. ולכן תשב בביתי בטוח עד שנראה הדרך ישרה ואז תלך עמהם * ואחרי כן שלחתי את עבד אלוהב אל ארצו והלך לו² ואחר ששמעתי דברי הזקן נתתי את עבד אלוהב עשרה דוקאט והלך לביתו:

ובארץ ההיא הגיעו לפני ה בחורים מן השנים שבטים ונתנו לי ב אריות קטנים ולקחתי מהם³ להוליכם למצרים והם חזרו לארצם ואני עמדתי בבית הזקן עם עבדיי חדש ימים ואמר לי הזקן הנכבד הנה גמליך הם חלשים עד מאד ולא יוכלו ללכת במדבר הזאת ויצטרך להאכילם שנים או שלשה חדשים עד ששמנו ואז יוכלו ללכת וזה בכל המדבר מהלך שלשה ימים שלא ימצאו הגמלים לא עשב ולא מרעה ולא דבר שיאכלו אלא ישתו המים באשר ימצאו בלי אכילה עד אשר תגיע בגירגאה קרובה למצרים על נהר נילוס. ואמרתי לזקן איך אעשה תיעצני איך תהיה דרכי ואם תראה לי אנשים שילכו למצרים תדריכני עמהם ותקח לי גמלים טובים יוליכנו במדבר ההוא והשיב לי הזקן אנכי אעשה כדברך. ולקחתי מהזקן גמלה אחת טובה ויפה בעד כ דוקאט ולקח לי הזקן שנים גמלים חזקים בעד ע דוק והגמלים אשר היו לי נתתם לו במסחר הגמלים בחליפותם. ואחרי כן באו בעלי המדינה ההיא וסביבותי והביאו לי קמח שעורים וכוסמת וגדי הצאן [ו] בני בקר והביאו לי למעשר בבית הזקן ההוא וימלאו את ביתו [ו] מכל אשר נתנו לי לא לקחתי רק אשר אכלו הגמלים והמותר נתתי אל הזקן ואל עניים במתנה. ואחרי כן אמר לי הזקן דע שיש סוחרים ישמעאלים רוצים ללכת למחר דרך המדבר והוא יז לחדש מרחשון וגם אנשים אחרים שהולכים בראש חדש כסליו ואמרתי לזקן תקרא לי הגדולים בעלי הדרך וכן קרא אותם לפני ואמרתי להם רצוני ללכת עמכם במצרים דרך המדבר הגדול השיבו לי הננו עבדים לך ואנחנו זכאים אם תבא עמנו ולכן תשלם כל עסקך בלילה ותהיה מוכן למחר והסכימו למלאות על הגמלים עורות מים ללכת. וישנתי בלילה הזאת עד הבקר וקראתי לזקן ואמרתי לו תכין לי כל צרכי. והשיב לי אני אעשה הכל אך אני ממתין העבד

¹ MS. ואמרתי.² To be cancelled?³ MS. עמם.

שלך שיצא מן הבית ולא חזר עדיין אמרתי תלכו בעד העבד ויבקשוהו ולא מצאוהו ואמרתי להסוחרים המתינו לי עד חצי יום כי אמצא עבדי והמתינו עד חצי יום ולא בא העבד אחר חצי היום נתתי להם רשות והלכו לדרכם. ואני עמדתי עם הזקן ימים רבים ולא יצאתי מהבית אף אם יבואו מלכים ושרים לביתי ולא אזוז ממקומי ואחר שנסעו הסוחרים מאלחביר אמרתי לזקן תבא עמי אל המלך מחמד והלכתי אני והזקן והנחתי עבדי הזקן עם כל בלי אל הבית והלכנו לפני המלך ולפניו משרתים הרבה והוא שותה יין תמרים ואוכל בשר כבש בלי לחם ושמח בי המלך ואמר זה היום הוא מבורך שבא לפנינו אדוננו בן אדוננו הנביא ורצוני שתעמוד בביתי אם תחפוץ אעשה¹ לך כבוד ויקר ואמרתי למלך תהיה מבורך מפי יש ואני אתפלל בעדך ואתן לך מחילה וכפרה על כל עונותיך והנני מבקש ממך שתשלח לבקש עבד שברח ממני זה היום וידעתי שהוא במלכותך וזה החסד אשר תעשה עמדי והשם ישלם שכרך. השיב לי המלך אצא עם כל משרתי וכן יצא המלך בעצמו עם כל שריו לבקש העבד ושלח את כל משרתיו בכל המדינה ומחוץ למדינה רוכבים על הגמלים ורצים הם לבקש את עבדי. ואני חזרתי בבית הזקן ועומד בתפלה עד הערב. והמלך בא לפני עם העבד ואמר לי המלך בעבור אהבתי לא תכה את העבד בזה הפעם ואחר שהלך המלך לביתו שמתי כלי ברזל על צוארו ועל רגלי העבד. ואחרי שישבתי שבעת ימים בבית הזקן באו אנשים ערומים מוכים מראשם ועד רגלם מאת התגרים אשר הלכו ביז במרחשון ואמרו לי נסענו מהנה והלכנו שלשה ימים וביום הרביעי יצאו עלינו עם רב אנשי דמים והרגו בנו הרג² גדול ובזו כל הגמלים והשלל והעבדים ואין אנו יודעים מי נשאר ומי נהרג מהאנשים שהיו עמנו: אחרי כן באו ביום השני שנים ובערב שלשה ובכל יום ויום באים ערומים מהחבורה הנזכרת ואני³ נתתי להם בגדים לכסות ערותן וצדקות עולה נ דוק ועמדתי בבית הזקן והיו הערומים מהם משרתים אותי ואוכלים על שולחני עד יום יד לחדש כסליו. ונסעתי עם עבדי מבית הזקן עם אנשים הרבה בדרך המדבר הגדול ותמיד אני מתענה ומתפלל להשם בשבתי ובקומי ובלכתי ובנסעי וקיימתי על עצמי שלא לאכול ושלא לשתות כי אם לשלשת ימים ולילות ולא אוכל ממקום המים עד מקום המים האחרים כי המדבר ההוא המים הקרוב מהלך שלשה ימים ולילות ומים אחרים מהלך ארבעה ימים ולילות ומים אחרים מהלך חמשה ימים ולילות ואנו לא נשתה בו אם מהמים שעל הגמלים עד אשר הגענו *בריף במדינת גירגאם⁴ אחר מזה ימים ויש עמנו אדם חכם לדרך מהלך אותנו במדבר כמו הפילוטו בים והוא מדריך אותנו במדבר ההוא בלילה עם הכוכב וביום בחכמתו והמדבר ההוא כמו הים הגדול ואמר לי החכם ההוא תבא עמי בביתי עד אשר אמצא אליך דרך ללכת למצרים ושם האיש ההוא שלום

¹ MS. תעשה.

² MS. הרב.

³ MS. ואם.

⁴ So MS.

בלשון עברי ובלשון ערבי סאלאם והבית שלו בסוף המדינה מיל אחד והלכתי עמו לביתו ונתן לי בית ומטה ואחד ממשרתי עלי לעשות לי כל צרכי לי ולעבדיי. וזה המקום ההוא על נהר נילוס וישבתי עם זה האיש עשרים יום ומכרתי את גמלי ק פרחים זהב ונכנסתי בספינה קטנה בנהר נילוס עד אשר הגעתי בשערי מצרים ושמה בשער עכבו אותי התוגרים הישמעאלים ורצו לחפש את כל כלי וכל אשר לי בארגזים למען יקחו ממני מעשר ורצו ממני בעד העבדים עשרים פרחים כי לא יוכל¹ שום אדם ליכנס בשערי מצרים עם עבדים כושיים כי אם יתן מעשר עשרים פרחים על כל עבד וכראות התוגרים עמי השני אריות שאלו ממני שאתן להם השני אריות בדורון והם יפטרו אותי מן המכס ומן המעשר מן העבדים ומן הממונות וכן נתתי להם השני אריות בלי שום הוצאה אחרת והיו מכבדים אותי כבוד גדול והיה להם שמחה גדולה כי אמרו לי שרצונם לשלח אותם אל המלך התוגר:

ואחרי כן נכנסתי במצרים ברח אדר רפג בין השמשות והלכתי עם איש אחד יש לו חברים במצרים ואמר לי זה האיש תבא לביתי בזאת הלילה ותלין עד הבקר ולמחר בעה אבקש לך מקום אשר ייטב לך. והלכתי עם זה האיש אני ועבדי וכל כלי וזה הבית * הוא גדול² ויש בו אילנות גדולים ונתנו לי חדר אחד ושמו לפני לחם וגבינה לאכול אמרתי להם איני אוכל גבינה רק תתנו לי ביצות ואכלתי וישנתי עד הבקר ובבקר הוצאתי חתיכות זהב ואמרתי לזה האיש תבא עמי למכור זה הזהב לפני היהודים כי הם יודעים בסחורה יוחר מכל אנשי הארץ ובא עמי זה האיש במסילת היהודים ועמדתי בפתח חנות והיה בחנות יהודים צורפים ושאלתי אותם [אי] זהו הגדול שבכם בלשון הקדש ולא היה מבין הישמעאלי אמר היהודי אני אבא עמך והלכנו אני והוא והישמעאלי עומד בחנות וממתין ונכנסנו בבית ר אברהם בעל המטבע והוא היותר גדול שבמצרים. אמרתי לו אני יהודי ואני רוצה לשבת עמך ג ימים או ד ואגלה לך סוד וכשתראה הדרך ללכת לירושלים תדריכני ואיני רוצה ממך לא כסף ולא זהב ולא אכילה כי אם הבית והשיב לי ר אברהם לא אוכל להניחך לבא בביתי כי באתי כמתנכר כמו הישמעאלי ואם תשב בביתי תגרום עלי רעה ולא רצה ר אברהם להעמידני בביתו בשום פנים ואמרתי לו עשה עמי חסד לאהבת השם ולאהבת הזקנים ששכר מצוה מצוה והשיב לי המצוה גדולה היא לי ולכל ישראל היושבים במצרים כי לא תבא לביתי. ואז יצאתי מביתו והלכתי אני והישמעאלי בבית לפני עבדי ושאלתי לישמעאלי אם אתם יודעים בעיר הזאת אדם חשוב וחסיד עושה מצות תניד לי והשיב לי שאדם טוב ונכבד ומשובח בזה העיר שמו שרפאדין אמרתי לו תבא עמי ונלך³ לפניו וכן הלכתי לפניו ואמרתי לו הנה שמעתי עליך היותך נכבד וחסיד מכל האנשים אשר בעיר במצרים כחסדך תן לי בית בתוך ביתך⁴ עד אשר אלך⁵ לירושלים ותדריך לפני אשר

אלך. MS. ⁵ ביתך. MS. ⁴ ונלך. MS. ³ הגדול. MS. ² אוכל. MS. ¹

ילך בירושלים. וכן סדר לי בית בתוך ביתו והבית אשר סדר והכין לי סרפאדין¹ וחלה העבד הזקן שלי ועמד חמשה ימים במטה וביום החמישי מת בחצי הלילה. וזה העבד היה שומר ונאמן על כל אשר לי והיה מבשל אלי והבאתי אותו מהמדבר והוא חרש ואלם ויש לו אשה ובנים. והעבד השני אשר קניתיהו היה גנב ואחרי מות העבד הזקן הם הלכו וקברו אותו ואני בבית לבדי שומר הכלים והיה לי צער גדול ומחשבות גדולות ולא ידעתי מה לעשות ואחרי כן חשבתי לחזור לפני ר' אברהם בעל המטבע וקראתי האיש שרפאדין ואמרתי לו הנני הולך לעסקי וזה העבד אתנהו בפקדון בידך והבית שלי תשמור אותו ופתחתי לפניו תיבה אחת והוצאתי לו ד' מרגליות טובות ולא הראיתי לו את אשר בתיבה וסגרת התיבה ושמתי המרגליות תוך התיבה בפניו והוא רואה וסגרת התיבה והמפתחות [נתתי בידו] והראיתי לו אלף פרחים זהב. תוך התיבה ואמרתי לו הבית והארגו והעבד יהיה לך לפקדון ולמשמרת עד שובי והלכתי לראות היהודים ביום ההוא אחר שמת העבד וחזרתי אל הבית וישנתי בבית ההיא עד הבקר וראיתי בחלום איך אני הולך ערום בין בני אדם והייתי מכסה ערותי בידי והיה לי מזה החלום צער גדול ומחשבות גדולות ועמדתי בלב רגז² ואחרי כן סגרת הארגנות ולקחתי המפתחות עמי והנחתי מפתח החדר והעבד ביד סרפאדין וחלכתי בשוק וחזרתי אל החדר מקום אשר עמד בו העבד והממון ולא היה בהחדר הארגו אשר היה בו הממון ובשעה שראיתי שאין הארגו בהחדר הייתי כגוף בלא נשמה ורוח:

ואחרי כן קראתי לסרפאדין ובא לפני בנו ואמרתי אל בנו למה לקחתם הארגו ממקומו ואמרתי לו תקרא לאביך והלך הבן וחזר אלי ואמר כי אביו בשוק והיה לי צער ובלבול גדול עד שבא שרפאדין אלי והלכתי לפניו ואמרתי לו למה נשאת ולקחת הארגו שלי ממקומו השיב לי כי אני רציתי שהם יהיו שמורים לך בחדר שלי ולא ת[י]רא ולא תפחד ואמרתי לו הוציאה הארגו[ו]ת ואני רוצה לקחת דבר מהם והשיב לי כי אני הלכתי לאכול בבית אחד ושכחתי המפתחות שם. ואני ידעתי כי הם תחבולות עמי ורציתי לכעוס עמו והייתי בביתו ואמרתי לו תשלח בעד המפתחות ואמר לא ידע השליח כי אם אלך בעצמי בעדם והלך סרפאדין ולא חזר עד הלילה. ואחרי כן בשובו שאלתי אליו תתן לי הארגו כי אני רוצה מרגליות אחת ואיזה דבר והשיב לי אין אני רוצה לתת לך דבר כי אם תרצה לקחת בתי³ לאשה ואני אתן אליך ואחזיר⁴ לך הכל ואעשה עמך חסד והממון אשר לקח סרפאדין אי אפשר לזכרם שיאמר כמה וכמה הם שוים כל כך הוא יקר ולא אכתב בספר את אשר לקח ממני עד אשר תגיע השעה ויהיה הדין והמשפט:

ויצאתי מביתו עם עבדי הכושי עם השארית הנשארת לי ובאתי לבית תוגר אחד ישמעאלי

¹ Omission. ² MS. רגז. ³ MS. ביתי. ⁴ MS. ואחזור.

שמו בלשון הקדש זכריה ובלשון ערב יחייא בן עבד אלהים והגדתי לו כל הדברים שעשה עמי סרפאדין ואמר לי כבר ידעתי את האיש ואת שיחו שהוא גונב דעת הבריות ומראה עצמו איש צדיק ירא אלהים והוא רשע גדול ולכן שב בביתי עד הבקר ואני אלך לדבר עמו ולהוכיחו על הדבר הזה שעשה והלך התוגר ואמר לו למה הרעות לבן הנביא הזה שבא לביתי ואמר לי הפקיד הארגו בביתך¹ עם ענינים הרבה ואיך רוצה להשיבם² ולמה תעשה ככה לאדוננו בן הנביא השיב סרפאדין * לא לעולם³ לא נתן לי כלום ולא בא לביתי כי אם הוא ושני עבדיו הזקן שמת עליו והעבד הכושי האחד אשר לקח עמו ואחרי כן לקח עבדו והלך לו ואני מצטער ממנו למה יאמר כדברים הללו. רוצה אני לקרוא אותו ואקרא בעל המשפט לביתי וכן נעשה דין אני והוא ויראו בעלי הדין מה יהיו דבריו עלי ויעשו בעלי הדין קנס מאלף פרחים זהב ביני לבינו אם נתן לי מאומה בפני עדים ואם לא יביא ראיה עלי יתן הוא אלי אלף פרחים וחזר אלי התוגר ההוא וספר לי כל הדברים האלה ואמרתי לו תיעצני כי אני מתיירא ממנו ותאמר לי מה אעשה עמו ואיך יהיה דרכי אמר אלי אני יודע שאם תלך לבקש ממנו הפקדון אשר בידו תגרום על עצמך רעה גדולה ואני ראיתי פניו רעים עליך והוא מבקש לך להמיתך⁴ ועבדיו ומשרתיו וגם התלמידים לא ייעידו⁵ כנגדו ואתה אם תשמע לעצתי תלך לדרכך ולא תבקש מסרפאדין⁵ דבר:

ואחרי כן מכרתי העבד הכושי שלי אל התוגר ההוא מאתים פרחים רחבים ונסעתי ממצרים והלכתי עם תגרים הרבה ויש בין הישמעאלים איש חסיד תגר מן עזה ושמו סארפדין⁵ כמו האחר ואני רוכב על הגמל שאינו טוב ואמר לי אותו החסיד תרכב על הגמל שלי שהוא יותר טוב משלך ויש עליו מכסה נאה ומצוייר כמו בית בחלונו⁵. והגעתי בעזה תוך בית אחד גדול שהוא כמו מחנה ונתנו לי חדר אחד מהחדרים העליונים ואני יחיד ובחדר שלי היה שוכן יהודי תגר מברוט ושמו אברהם דונאן ועמדתי בחדר ההוא שנים ימים ולא דברתי עמו דבר ואני כל היום מתפלל ואיני מדבר עם שום אדם ואחרי כן קראתי אותו ואמרתי לו מה שמך ואמר לי שמי אברהם ואמרתי לו מה אתם מתפללים בזה הזמן מוריד הגשם או מוריד הטל ואמר לי מוריד הגשם. ועוד אמר אלי כי הוא ראה ישמעאלים הרבה וגם מבני הנביא ולא ראיתי איש חכם כמוך ואמרתי אליו יודע [אני] בחשבון כי היום לכם יום שמחה ויום פורים והשיב לי כן אמת דברך ושאל ממני מי הודיעך כל אלה אמרתי אליו איך בארצי יהודים הרבה וחכמים גדולים ובתיהם קרובים לביתי ויש לי חברים מהם אוכלים על שולחני⁶ ואם אוכלים על שולחני מעניני פירות בלי בשר והם אוהבים אותי וגם אני אוהב אותם ואמר לי איך אנחנו היהודים בזה הארץ לא נוכל

¹ MS. הארגו בביתך. ² להושיבם. MS. ³ So MS. ⁴ MS. המיתו.
⁵ So MS. ⁶ MS. שולחנם.

לדבר עם שום ישמעאלי ולא מבני הנביא כי הם שונאים אותנו ויותר הם אוהבים הכלבים מהישראלים ואמרתי לזה היהודי לא תיראו ולא תפחדו כי הקץ הגיע אליכם בקרוב והקבה משפיל הרשעים עד ארצה ומגביה השפלים עד מרום ויגיע זמן קרוב שתראו ענינים גדולים ובלבולים רבים וסכסוכים בין המלכים ואתה אברהם תעשה עמי חסד ואמת תבקש לי תגרים שידריכ[ונ]י לבית המקדש ותהיה הדרך תחלה לחברון ואמר אלי אני אעשה הכל והלך ממני וראה אנשים חמרים תגרים ובא לפני ונתן לי חמר אחד ועשה בינו וביני מסחר ולא רציתי לגלות אליו סודי כי אם בהיותי על הדרך נתתי לו ראשית דברים:

ואחרי כן בא אלי הוא¹ צורף שמו יוסף בעל חנות ויש לו אח ושמו יעקב ואביהם הזקן חי ועמד² הוא ויוסף הצורף לפני ביום ההוא כמו שנים שעות ואני מסת[י]ר דברי מהם כי אם ראשי פרקים מסרתי להם והיהודים שלחו אלי בהחבא על יד היהודי אברהם בשר ולחם. ועמדתי בעזה חמשה ימים ואחז נסעתי מעזה ביט אדר רפנ והלכתי בדרך חברון והלכתי ביום ובלילה עד שנכנסתי בחברון אל מקום מערת המכפלה כן אדר בצהרים. ובאו אלי השומרים שהם שומרים³ המערה ובאו לנשק ידי ורגלי ואמרו אלי בא ברוך יי אדוננו וכן אדוננו ובאו לפני שנים זקנים מהשומרים כנסת אברהם והם היותר חכמים וגדולים וממונים על כל השומרי[ם]⁴ והם המוצ[י]אים והמביאים בכנסת ושופטים בחברון ולקחו אותי בידי והעמידוני על קבר אחד ואמרו לי זה קברו של אברהם אבינו והתפללתי במקום ההוא עד שהשלמתי התפלה ואחז הראו לי בצד השמאל כנסת קטן יש בו קבר שרה אמנו. ובאמצע בין קבר אברהם וקבר שרה היא כנסת תפלת הישמעאליים וממעל לראש של אברהם קבר יצחק בכנסת הגדולה וסמוך לקבר יצחק קבר רבקה ממעל לראש קבר שרה ומתחת רגל קבר אברהם ציור קבר יעקב בכנסת גדולה אחרת וסמוך לציור קבר יעקב ציור קבר לאה כנגד קבר שרה. ואחרי כן נתתי להם צדקה עשרה פרחים למען יקנו הזית ואחז אמרתי להשומרים כי זה הציור אינו אמת. והאמת כי אברהם יצחק ויעקב הם במערה תחת הארץ ואינם קבורים על הארץ והשיבו אלי כנים דבריך ואמרתי להם תראוני המערה והלכתי עמהם והראו לי פתח דלת המערה בפי הבאר ויש נר אחד דולק ביום ובלילה בבאר⁵ ההיא והורידו הנר תוך הבאר בחבל וראיתי מפי הבאר פתח דלת כקומת בן אדם והאמנתי כי היא המערה בודאי ושמחתי בלבי ושלחתי הישמעאליים מפני והתפללתי על פי הבאר עד שהשלמתי התפילה:

ואחרי כן קראתי השומרים הזקנים שבהם ואמרתי להם אין זה פתח המערה יש בה פתח אחרת והשיבו לי כן הוא בזמן קדמון היה פתח המערה באמצע כנסת הגדולה אשר בה ציור קבר יצחק ואמרתי להם תראוני מקום הפתח ההוא והלכתי עמהם והסירו הבגדים

¹ So MS. ² MS. ועומד. ³ MS. שמורי. ⁴ MS. השמורי. ⁵ MS. הבאר.

מקרקע הכנסת והראוני מקום פתח הדלת והיה סגור באבנים גדולות ועופרת ולא יוכל שום אדם להסיר הבניין ההוא. ואחר כן אמרתי להם תכסו הקרקע ההוא בבגדים ושאלתי אותם יש לכם ידיעה מי בנה פתח המערה והוציאו לי ספר אחד וקראו אותו בפני ואמ' בספר ההוא כי מלך אחד בנה פתח המערה אחר שלקחו הישמעאלים בית המקדש מן הנוצרים והמלך ההוא משנה למחמד וגם המלך ההוא שלח ד אנשים במערה וכל אחד מהם בידו נר אחד ועמדו בתוך המערה כמו שעה אחת ויצאו אחרי כן ומתו שלשה מהם תכף צאתם מהמערה והרביעי עמד אלם עד יום השלישי והמלך אשר שלחו שאל אליו מה ראית תוך המערה ואמר להם כי אני ראיתי אלו הציורים היינו אברהם אבינו במטה במקום הציור הקבר העליון אשר עשו וסביב למטת אברהם אבינו נירות סביב סביב וספרים הרבה ומכסה מטתו בבגדים נאים וסמוך לאברהם אבינו שרה אמנו ויצחק ורבקה ממעל לראש אברהם ושרה ויעקב אבינו ולאה אמנו מתחת לרגל אברהם ושרה אמנו ויש נרות סביב סביב על המטות ויש על המטה מן המטות דמות איש לאיש ודמות אשה לאשה והנרות אשר היו בידינו כבו ובמערה אור גדול כמו השמש ואחר שראינו כל אלה יצאנו והיה לה רוח טוב כמו קטורת והלכנו לפני קבר רבקה ואנחנו ארבעתנו הלכנו ואחרי כן צעק עלינו דמות אדם אשר הוא במטת יצחק בקול גדול ועמדנו עד אשר יצאנו מהמערה בלי נשמה וזהו ציור הקברות ובניין פתח המערה שהסגירו המלך ההוא עד היום הזה אלה היו דברי הרביעי אשר עמד אלם יום אחד:

אחרי כן עמדתי להתפלל על פתח הבאר וראיתי פתח דלת המערה בליל שבת עד עמוד השחר ובבקר עמדתי להתפלל עד הערב ובליל יום א' התפללתי על פי המערה ולא ישנתי עד הבקר והשבעים זקנים אמרו לי כי ביום השלישי אמצא סימן אחד ואני עמדתי משתאה אחריש לדעת מה אראה ובבקר יום א' קודם זריחת השמש קראוני השומרים בשמחה גדולה ואמרו לי אדוננו ובן אדוננו הנביא תקום לשמוח עמנו כי בא אלינו שמחה גדולה והיא שבאו מים על המקוה של בית הכנסת הזה שלא באו המים בזה המקום זה ד שנים והלכתי עמם לראות המים והנה יפים וזכים באים למקוה מארץ מרחק:

אחרי כן נסעתי מחברון בכד באדר והלכתי לירושלים ובאו לסטים על הדרך בין חברון לירושלים ואמרו לי אדוננו בן הנביא הנה האויבים לפנינו ואמרתי¹ להם אל ת[י]ראו ואל תחתו הם בפחד ואתם בטוחים. עודני² מדבר עמם והנה בעל המשפט של התוגר בא מחברון עם משרתים הרבה ראוהו הליסטים וברחו כולם. ונסעתי עמו לירושלים ונכנסתי בתוכו בכד באדר רפג ואותו היום נכנסתי לבית קדש הקדשים ובבואי לבית המקדש באו כל השומרים הישמעאלים להשתחוות לפני ולנשק את רגלי ואמרו לי בא ברוך יי אדוננו

¹ MS. ואמרתי.

² MS. עודנו.

בן אדוננו ובאו שנים הגדולים שבהם והכניסוני אל המערה אשר תחת אבן השתיה ואמרו לי זה מקום אליהו הנביא וזה מקום דוד המלך וזה מקום שלמה המלך וזה מקום אברהם [ו] יצחק וזה מקום מחמד במערה מתחת לאבן השתיה וממעל והראו לי מקומות הנביאים מתחת וממעל לאבן ואמרתי לשומרים מאחר שאני מכיר כל אלו המקומות תלכו לדרככם כי אני רוצה להתפלל ובבקר אתן לכם צדקה והלכו לדרכם וכבר ידעתי שכל דבריהם שקר והבל והתפללתי עד שבאו כל הישמעאלים להתפלל ויצאו מהעזרה מתפלתם אחר שתיים שעות מהלילה הם הלכו לבתיהם ואני הלכתי תחת אבן השתיה אחרי בן השומרים כבו כל נרות¹ העזרה מלבד ארבעה וטרם שסגרו² הדלתות באים לראות ויחפשו אם ימצאו איש יישן³ במערה לגרשו ומצאו אותי ואמרו לי צא מן המקום הזה כי אנחנו שומרים אין אנו [יכולים] הניח לישן שום אדם פה וככה נשבענו אל המלך ולכן אין אנו רוצים שתישן בזה המקום ואם לא תצא נלך אל המושל ויוציאך בעל כרחך ובשמעי דבריהם הקשים יצאתי חוץ לעזרה וסגרו הדלתות סביב לעזרה התפללתי כל הלילה ומתענה וזה היה ליל יום רביעי ובבקר כשבאו הישמעאלים להתפלל בעזרה נכנסתי עמהם וכשהשלימו תפילתם קראתי בקול גדול איה השומרים ובאו כולם לפני ואמרתי להם אני אדוניכם³ ובן אדוניכם³ הנביא באתי מארץ מרחקים אל הבית הזה המקודש ונפשי חשקה לעמוד בתוכו להתפלל ולא ליישן³ ואחרי בן באו ארבעה מהשומרים ויגרשוני ואמרתי להם אני אדוניכם³ ובן אדוניכם³ אם תרצו השלום ממני מוטב ואני אברך אתכם ואם לאו אנקם מכם ואכתב להתוגר את מעשיכם הרעים והשיבו לי תמחול לנו בזאת הפעם כי אנחנו רוצים לשרת אותך ולהיות לך כעבדים כל זמן שתעמוד בבית המקדש ונעשה רצונך אז נתתי להם עשרה דוק לצדקה ועמדתי בבית המקדש והתעניתי בקדש הקדשים חמשה שבועות לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי כי אם מליל שבת לליל שבת ואני התפללתי מתחת אבן השתיה וממעל ובאו עשרה שלוחים מהמלך אחי יוסף וזקניו לפני והם מתנכרים ועמדו לפני בבית המקדש⁴ אחר שנסע את דוד הראובני למצרים ולא ראיתי אותו:

והישמעאלים יש להם ציור בראש קובת⁵ העזרה והציור הוא כחצי לבנה נוטה לצד מערב וביום הראשון לחג שבועות רפג נטה לצד מזרח וכראות הישמעאלים זה צעקו בקול גדול ואמרתי להם על מה אתם צועקים השיבו בעונותינו זה הציור מחצי הלבנה נוטה לצד מזרח השמש והוא סימן רע על הישמעאלים ואחר כן עלו האומנים מהישמעאלים והחזירו הציור ההוא במקומו ביום הראשון וביום השני חזר פעם שנית הציור ההוא לצד מזרח בהיותי מתפלל והישמעאלים צועקים ובוכים ובקשו להחזירו ולא יכלו. וכבר אמרו לי הזקנים באשר תראה זה הסימן תלך לרומא וראיתי שערי רחמים ושערי תשובה והלכתי תחת

¹ MS. הנרות. ² MS. שסיגרו. ³ So MS. ⁴ Omissions. ⁵ MS. קרבת.

המקדש והוא בניין גדול כבניין העליון ועשיתי תחת המקדש את אשר צווני הזקנים במקום לא יוכל אדם לנגוע בו והסימן הנזכר מהציור נראה אחרי עשותי צווי¹ הזקנים תחת בית המקדש:

ואחרי כן עליתי להר הזיתים וראיתי שם שתי מערות וחזרתי לירושלים ועלית^[י] להר ציון ויש שם ב' כנסיות במקום הבירה² את הכנסת ביד הנוצרים העליונה והתחתונה ביד הישמעאלים ופתחו לי הישמעאלים והראו לי דמות קבר ואמרו לי כי הוא קבר דוד המלך עה והתפללתי שם ויצאתי משם והלכתי בכנסת העליונה ופתחו לי הנוצרים ונכנסתי בבית הכנסת ההוא והתפללתי שם. ואחרי כן הלכתי מציון לירושלים. והלכתי בבית יהודי ושמו אברהם הגר והוא צורף ועומד ממעל לבית הכנסת והיו שם נשים זקנות רוחצות הנירות מבית הכנסת והייתי בבית היהודי ההוא לפני שנים ישמעאלים ושאלתי לו מה שמך והשיב לי אברהם ואחרי כן שלחתי הישמעאלים ואמרתי להם יש לי לעשות עם זה הצורף מלאכה וכן הלכו לדרכם הישמעאלים ושאלתי אליו מה אתם מתפללים בזה הזמן מוריד הגשם או מוריד הטל ואמר לי מוריד הטל ועמד נבהל ודברתי עמו דברים הרבה ולא הגדתי לו שאני יהודי כי אם בפעם השלישית שהלכתי בביתו קודם נסעי מבית המקדש ואמרתי לו תצייר לי ויניציאה ורומא ופורטוגאל וצייר לי הכל ואמרתי לו אני רוצה ללכת ברומא ואמר לי על מה אתה הולך ואמרתי לו אני הולך לדבר טוב והוא סוד אין אני יכול לגלותו ואני רוצה שתיעצני איך אלך לדרכי:

ואחרי כן נתתי כתב שכתבתי לבית המקדש ביד אברהם הנז' ואמרתי לו תן לי הכתב ליד הנגיד ר' יצחק ונסעתי מירושלים בכד בסיון רפג' ובאו ללוותי עם רב מהישמעאלים רוכבים על סוסים חמשה מילין והלכתי לדרכי והגעתי לעזה בחדש תמוז במקום אשר עמדתי בפעם הראשון ובא לפני יהודי זקן סוחר מבשמים ושמו אפרים ואמרתי לו לך קרא לי יוסף הצורף ושישא עמו המשקלות מזהב ומכסף וציור החותמות ותבואו יחדיו בגלוי לפני הישמעאלים וכן עשה הזקן ובאו לפני שניהם ושאלתי ליוסף הצורף על שלום אביו הזקן ושלום אחיו יעקב ואמר לי שלום ואחז' באו ארבעה זקנים לפני ואמרתי להם אני יהודי וגם אבי מלך שלמה ואחי יוסף המלך גדול ממני במדבר חבור על שלשים רבוא ואכלנו ושתינו יין בלילה הזה ומיום שנסעתי ממדבר חבור לא שתיתי יין עד הלילה ההוא ושאלו לי אם הייתי במצרים וספרתי להם את כל אשר קראני בבית ר' אברהם בעל המטבע איך הוא גורם לי שאבדתי כל הממון שלקח לי שראפדין:

והגידו לי איך ישמעאל אחד מצא אבן אחד עם כתובים אותיות הקדש מחוקות ונתן אותו ליהודי בעד ר' דוק ושאלתי על האבן ואמרו לי גנוזה בבית הקברות והלכו שנים מהם והביאו את האבן לפני וראיתי את אשר אומרים והשיבו את האבן למקומה:

¹ MS. צווי.² MS. הדירה.

ואחרי כן אני ואפרים הזקן הלכנו בלילה ההוא לבית יהודי אחד שמו ר' דניאל והוא עשיר מכל היהודים שבעזה וסופר מכל המושלים שיבואו בעזה מהתוגר והוא נכבד וחסיד ויש לו בן אחד גבור חיל יפה תואר שמו שלמה והיהודים שונאים אותו כי הם אומרים היותו פריץ וקראתיו ביני לבינו והוכחתיו ואמרתי לו תשוב ממעשיך הרעים קודם שנלכד ירושלים ואם לא תשוב דמך בראשך ונדרר לי שישוב: ואחרי כן בערב שבת שלח לי ר' ישמעאל על ידי אפרים הזקן אלף שלומות וחלה פני לעשות [עמו] סעודותי שבת בלילה ההוא וכן עשיתי וישבתי עמו עד חצות הלילה אחר כך אמרתי להם הראו לי בית הכנסת והלכתי בתוכה והתפללתי כמו ב שעות וחזרתי לבית הרב ר' ישמעאל הנזכר. ואמרתי להם אם תעשו עמי חסד למען אהבת השם ואהבת הזקנים ושארית בני ישראל תמצאו לי ספינה שתלך לאליסאנדריאה במהרה ואמרו לי יש ספינה שהולכת לדמייאט בזאת השבועה ויש יהודים מירושלים בתוכה והזקן הזה ר' אפרים ילך עמך ואני נותן את שכרו ואמרתי להם ברוכים תהיו לשם הסירו שנאת חנם מקרבכם ושובו אל השם למען יקרב גאולתינו וגאולת בית ישראל כי כן אמרו הזקנים והלכתי לביתי בבקר יום השבת ועמדתי בביתי ואחרי כן שלחתי ישמעאל אחד לקרא בעל הספינה ובא אלי ואמרתי לו שמעתי שאתה הולך לדמייאט ואמר כן אך אני רוצה ללכת בעמוד השחר למחר ואם יש לך עסקים תשלימם¹ היום: ונסעתי מעזה טו תמוז רפג והלכתי בשני ימים לדמייאט ולקחתי לי בית ואחרי כן הלכתי לבית יהודי שמו ר' מרדכי ואחיו ר' שמואל הוא במצרים ועמדתי עמו כל יום השבת וביום הראשון הדריכני ליבשה על גמל אחד מהלך עשרים מיל על שפת הים ונכנסתי בספינה והגעתי באליסאנדריאה בכד תמוז והלכתי אל המחנה ובא לפני החכם המקובל ר' מרדכי ואמרתי לו אני יהודי אחי המלך במדבר חבור ואני רוצה ממך שתדריכני בים לרומא ואמר לי ר' מרדכי הנז' תלך אל הקונצול והוא יעצך את אשר תעשה כי הוא נכבד ואחרי כן תגיד לי את אשר יאמר אליך וכן עשיתי והלכתי אל הקונצול ואמרתי לו אני אחי המלך ממדבר חבור ובאתי בעצת אחי המלך יוסף וגם בעצת שבעים זקנים ורצוני ללכת אל האפיפיור ואחכ אל מלך מפורטוגאל ולכן תיעצני את אשר אעשה ותמצא לי ספינה שאלך בה והשיב לי הקונצול יש ספינה שהולכת בפולייא ואני מתירא שמא יגרום עלי רעה בעבורך לכן אני יועץ אותך שתשב עד שתלך הגאליצה אל ויניציאה והישמעאלים ידריכוך וחזרתי למקומי: ואחרי כן הלכתי לבית ר' מרדכי הנז' ובא בחור אחד ושמו יוסף שאביו ואמו הם מנאפולי ויש לו אישה בארץ התוגר ואמר [תי] אני לך מרדכי אלך עם זה האיש ברומא ואמר לי ר' מרדכי בטוב זה הבחור יהיה לך למליץ בדרך ועמדתי בלילה ההוא בבית ר' מרדכי אחכ ראיתי בית יפה מבית² הכנסת של ישמעאל ושאלתי אל שומר

¹ תשלומם. MS.² So MS.

הבית ושמו בירארדין שיתן לי זה הבית לשבת בו ימים מועטים ואמר לי זה בית הכנסת וזה הבית הוא מאשה אחת יורשת מאביה ובעלה הוא רשע ואינה יכולה לעשות דבר בלתי רשותו. והלכתי אל הקונצול פליפו והגדתי לו כל זה והוא שלח בעד בעל האשה ועשה באופן שנכנסתי בביתו ויוסף המליץ היה משרת אותי. והישמעאלים הרשעים היושבים קרוב לבית ההוא היה מצטערים שיוסף יהודי היה משרתני לפי שבבית הכנסת שלהם לא יכנסו יהודים בו ובשמעי הדברים הללו הלכתי אל שוכן קרוב ישמעאלי והוא רשע גמור שונא היהודים ותכף כשרואה אותי אמר ברוך הבא אדוננו ובן אדוננו הלילה הזאת מבורכת בבואך לביתנו ואמרתי לו אני לא באתי בזה הבית כי אם לאהבתך ואיך תשמע כל אלה המלשינים הדוברים סרה על היהודי עבדי והוא נאמן וישרתני בכל לבו¹. ואז השיב זה הרשע יש ישמעאלים הרבה שישרתוך² והיהודים אויבינו ואויבי הנביא ואינו מן הראוי שישרתוך. והשיבותי לו מצאתי האמונה אבדה מהישמעאלים אני אדוניכם בן הנביא הלכתי במדינות רבות ושרתוני הישמעאלים וגם מבני הנביא הקרובים לי ואחרי כן גנבו דעתי וכל ממוני ואתה רוצה להכעיסני ויהיה רע לכם. השיב הנבל אם תרצה משרת טוב אתן לך ואם תרצה אני בעצמי אשרתיך ואז יצאתי מעמו בכעס ובבקר הלכתי לבית ר' מרדכי והגדתי לו את כל דברי הישמעאלי בעבור יוסף ואמרתי ליוסף השמר פן תבא לביתי כי הישמעאלים מתנכלים אליך להרגיך:

ואחרי כן הלכתי לביתי ועמדתי עד ערב ראש השנה רפ"ד וקראתי לר' מרדכי ואמרתי לו אמור ליהודי שישב בבית כנסת הגדולה ואני אשב בכנסת הקטנה וכן עשיתי והתפללתי בבית הכנסת ליל ראש השנה ושם בעל הבית יצחק בוכפזי ויהודי אחד שמו ר' בנימין התפללו עמי בבית הכנסת אחרי כן הלכנו לאכול עם הבעל הבית ליל ראש השנה ואחרי כן חזרתי בבית הכנסת להתפלל עד הבקר ובבקר באו ר' יצחק ור' בנימין הנז' להתפלל עמי אחרי כן הלכנו לאכול וחזרתי לבית הכנסת ואמרתי לבעל הבית אל תפתח הדלת לשום אדם כי אני מתיירא ורצוני לעמוד בבית הכנסת עד אחר המועד וכן עשה ובא יוסף והכה בדלת ואמר פתחו לי כי אני רוצה עם ר' דוד בעבור שנלך ברומא השיבו לו הוא ציוונו לבל נפתח הדלת ולא רצה³ לשמוע ויגש אל הדלת לשברו פתחו והכוהו והלך יוסף לבית הכנסת הגדולה וספר לכל היהודים אני הלכתי לבית הכנסת אשר בו השליח ממדבר חבור ובא ר' יצחק ואשתו והכוני ואני רוצה ללכת אל המושל ובא ר' מרדכי המקובל והוכיחו על זה. והיהודים באו והגידו לי כל הדברים האלה ועמדתי שני ימים של ראש השנה ואחז הלכתי לביתי ובחג הסוכות הלכתי לבית ר' מרדכי לעמוד שני ימים הראשונים ויוסף בא לפני בוכה ואמר חטאתי לך כי הכעס מסלק הדעת ומחלתי לו. ור' מרדכי אמר

¹ MS. לבי.² MS. שירתך.³ MS. רוצה.

לי שזה יוסף טוב לי בדרך להיות מליץ ביני לבין הנוצרים והלכתי בשוק בחנות יהודי אחד
 ואמר לי דע כי יוסף * משרתך הוא חולה על המטה ואמרתי לו קחנו לביתך¹ ותאכילהו
 ותכלכלהו ונתתי לו מעות ואני עמדתי לאליסאנדריאה עד ששמעתי שהגאליצה תלך לויניציאה
 והלכתי לפני המושל הגדול מהתוגר ולפניו שרים גדולים ואמרתי לו רצוני ללכת בוויניציאה
 ולקחתי רשות ממנו בפניהם וכך אמרתי לו אני מבקש מכולכם תעשו עמי חסד בעבור אהבתי
 ואהבת הנביא ואתפלל בעדכם לנביא יתן לכם חזקה בן עדן שתאמרו לקאפיטאני
 מהאגאליצה ותצוו אותו יכניסני בספינה לויניציאה וכן עשו ושלחו עמי משרתים שלהם
 תכנסו עמי בגליאציה וצוו לקאפאטני² את הדברים הנזכרים והאקאפיטאני² ענה כן אעשה:
 ונסעתי אני ומשרתי יוסף מאליסאנדריאה בחצי כסליו רפד ואני מתענה בכל יום
 ומתפלל ביום ובלילה ולקחתי באליסאנדריאה מכל מיני מאכל בעד יוסף ולא שוה לי כי
 היה הכל מעורב עם הנוצרים והיה אוכל בכלים של גוים וצעקתי עליו ולא קבל עד שהגעתי
 בקאנדיאה וקניתי שם מיני מאכלים הרבה והנוצרים היו צועקים עלי גם הקאפיטאני בעבור
 יוסף והקאפיטאני אמר לי שזה יוסף גנב לחם ויין לאנשי הספינה עד שהיה לי בושה ממנו
 ולא יכולתי עמו כי לא היה מקבל דברי עד שהגעתי בוויניציאה והלכתי בבית הראש היינו
 הקאפיטאני ונתן לי מקום והתעניתי בביתו ששה ימים וששה לילות לחם לא אכלתי ומים
 לא שתיתי ומתפלל הייתי ביום ובלילה ואחר שהשלמתי תפילתי ראיתי איש לאחורי ואמרתי
 לו בלשון הקדש מי אתה ואמר לי אני יהודי ואמרתי לו מי הגיד לך שאני בזה המקום
 והשיב יוסף משרתך³ אמר שאתה שליח מצווה. ואמרתי לו מה שמך ואמר לי אלחנן
 ושאלתי על אביו ועל אמו ואמר האב מת והאם חי[ה] היא ואיננה בעיר הזאת ופעם אחרת
 חזר זה אלחנן ויהודי אחר עמו שמו ר' משה קאשטילין⁴ צייר ואמרתי לר' משה יש לי
 צורך גדול ודוקאט שזה יוסף משרתי עני חולה ואני הוצאתי בעדו באליסאנדריאה ובדרך
 מעות הרבה והשיב לי ר' משה הנז' תבא לביתי ואקרא הפרנסים והלכתי עם ר' משה הנז'
 בגיטא מקום היהודים ובא לפני יהודי נכבד שמו ר' מצליח ודברתי עמו על דבר ההוצאה
 ואמר לי נצטרך שנלך בבית ר' חייא והלכנו ואמרתי לו אני יהודי ממדבר חבור שלוח
 לדבר מצוה משבעים זקנים והייתי כמצחק בעיניו ואמרתי לו צריך אני שבעה דוק תדבר
 עם הפרנסים אם ירצו לתת אותם. ואמר אם שאר היהודים יתנו אני אתן חלקי. ואמרתי
 לו זה יום ששי לתענית ואיני אוכל עד הלילה תשלח לי מעט יין. וחזרתי למקומי לבית
 הקאפיטאני. ולא שלח לי דבר ולא אכלתי כי אם ביצות ולחם ומים והנכבד ר' מצליח
 השתדל במצותו ובא לפני ר' שמעון בן אשר משולם⁵ ואמר לי שמעתי שאתה שליח⁶ מצווה
 משבעים זקנים ללכת ברומא הודיעני למה שלחוך⁷ ואשלח עמך שנים יהודים ואפרע כל

¹ MS. משרתך. . . לביתך. ² So MS. ³ MS. משרתך. ⁴ Doubtful,
 perhaps קאשטילין. ⁵ So MS. ⁶ MS. שלוח. ⁷ MS. שלוחך.

ההוצאה ואמרתי לו אני הולך אל האפיפיור ולא אוכל לספר דבר כי אם אליו¹ לטובת כל ישראל. ואם תעשה עמי חסד למען אהבת השם והזקנים וכל ישראל תשלח עמי שנים אנשים יבואו עד רומא ותזכה במצוה הזאת והם ישובו לך בשורה טובה ואחרי כן הלכתי אני ור' משה המצייר לבית הקאפיטאני ולקחתי ממנו רשות ולקחתי כל אשר לי והלכתי בניטא בבית² ר' משה המצייר ובא לפני ר' מצליח ואמרתי לו תמצאו לי ספינה ללכת ברומא וכן עשה ועמדתי בבית ר' משה המצייר צורות ובלילה ההיא נכנסתי בספינה קטנה והלכתי אל הספינה הגדולה. ואני מתענה וישבתי בספינה עד הבקר. ובבקר באו המוכסים לראות מה יש בתוכה ופחדתי ויראתי כי לא ידעתי *אנה הלך³ יוסף:

ואחרי כן בא יוסף לפני ונסעתי ביום הששי ראש חדש אדר רפ"ד ושבתי יום בשבת בספינה עד שהגעתי בפזרו בבית ר' משה מפוליניו ואמרתי לו תעשה עמי חסד תדריכני ברומא כי לא ארצה לישן פה בלילה הזה ולכן תראו לי והלך ובקש לי סוסים ונסעתי אני ויוסף בעיר אחרת שהיה בה יהודים וכן בכל ערב וערב ממסע למסע עם יהודים הרבה עד שהגעתי ערב פורים במקום קרוב לרומא חצי יום שמו קאשטיל נוואה בבית יהודי ושמו ר' שמואל וישבתי עמו יום פורים וביום ההוא קניתי השור הידוע ועשיתי ממנו כאשר צו⁴ אותי הזקנים ולמחרת נסעתי והגעתי ברומא תהלה לאל:

אני דויד בן המלך שלמה זצל ממדבר חבור הגעתי בפתח מדינת רומא בחמשה עשר יום לחדש אדר הראשון שנת רפ"ה ובא לפני גוי אחד מוויניציא ודבר עמי בלשון ערב וכעסתי עמו והלכתי בחצר האפיפיור ואני רוכב על סוס לבן זקן והמשרת שלי בפני וגם היהודים באו עמי ואני הכנסתי בבית האפיפיור ואני רוכב על הסוס ואחכ נכנסתי לפני החשמן גוליא⁵ ובאו כל החשמנים והשרים לראות אותי והיה לפני החשמן גוליא⁵ הנז את כמהרר יוסף אשכנזי שהוא היה המלמד מהחשמן הנז ובא לפנינו כמהרר החכם יוסף צרפתי ואני בפני החשמן מדבר אליו והמליץ שלי היה החבר שבא עמי והיהודים שומעים כל אשר דברתי להחשמן. ואמרתי אל החשמן הנזכר איך אני אדבר עמך בקצור הדברים ואשלים כל דברי לפני האפיפיור. ועמדתי לפני החשמן עד הלילה בליל שבת והיהודים שאלו אל החשמן כי אלך עמהם עד אחר השבת והחשמן הנז אמר אלי אם תרצה ללכת עמהם תלך ואם תרצה חדר אחד בביתי אתננה לך וכי אלך למחר לפני האפיפיור ואשלח לומר אליך את אשר יאמר אלי האפיפיור וכן הלכתי עם כמהרר יוסף אשכנזי ועם ר' רפאל הזקן שהם יושבים בבית אחד ואכלנו בליל שבת וישננו עד הבקר והלכתי עמהם בבית הכנסת כדי לברך ברכת הגמל בספר התורה ועמדתי בתפלה עד תשלומיה והלכנו בבית ר' רפאל הזקן הנזכר ובאו לפני טף ואנשים ונשים בכל הדרך עד אשר נכנסנו בבית

¹ MS. אלו. ² MS. בביתו. ³ MS. אנה הולך. ⁴ MS. צווי. ⁵ So MS. גידיאו throughout for

ר רפאל הנז ואני הייתי מתענה ביום השבת וכל יום השבת באו בביתי לראותי אנשים ונשים יהודים ונוצרים עד הלילה והחשמן גוליאז הנז שלח בעד כמהרר יוסף אשכנזי וחזר לפני ואמר אלי איך האפיפיור צוה להחשמן כי אלך לפניו ביום א' בי"א שעות על כל פנים וכי האפיפיור שמח שמחה גדולה ומתאוה לראותי וכן בבקר קודם התפילה נתנו לי סוס והלכתי בבורגיט שאנט גילי בבית זקן אחד * גיסו מר משה צרפתי¹ קודם תפלת השחר והתפללתי שם ובאו לפני יהודים רבים הקבה ישמרם וירבה כמותם אלף פעמים:

בח שעות הלכתי בבית האפיפיור ונכנסתי בבית החשמן גוליאז ובפני כמו יב יהודים זקנים ונכבדים בלי הבחורים ותכף כשראה אותי החשמן עמד מכסאו והלכנו אני והוא במקום דירת האפיפיור ודברתי עמו וקבל דברי בסבר פנים יפות ואמר מאת יי יצא הדבר ואמרתי לו איך המלך יוסף וזקניו ציוו אותי אדבר אליך שתעשה שלום בין הק[י]סר ובין המלך צרפתי על כל פנים כי הוא טוב לך ולהם בעשותך זה השלום ותכתוב לי כתב אל השנים מלכים הנזכרים יהיו בעזרתנו² ונהיה אנחנו בעזרתם ותכתוב לי גם כן אל מלך פיטרי גואן והשיב אלי האפיפיור השנים מלכים אשר אמרת אעשה ביניהם שלום לא אוכל עשוהו ואם אתה תצטרך לעזור מלך פורטגאל יספיק לך ואני אכתוב אליו והוא יעשה הכל וארצו יותר קרובה אל ארצך ודרך ים הגדול הם רגילים ללכת בה בכל שנה יותר מהשנים מלכים אשר אמרת. והשבתי אל האפיפיור כל אשר תרצה אני חפץ ולא אטה ימין ושמאל מכל אשר תצוני כי באתי בעבור עבודת השם ולא בעד דבר אחר והנני מוכן להנאתך ולטובתך כל ימי חיי: ואחז האפיפיור שלח לחשמן גוליאז [ושאל] אנה³ הוא עומד האינבאשדור. והשיב לו איך היהודים שאלו אותו שילך עמהם ביום השבת כי היהודים הנכבדים היו לפני האפיפיור והיהודים השיבו לפני האפיפיור תניח האינבאשדור עמנו כי אנחנו נכבד אותו בעבור כבודך וכן האפיפיור אמר להם אם תעשו לו⁴ כבוד אני אפרע לכם כל ההוצאה אשר תעשו ואמרתי לאפיפיור אני רוצה לבא לפניך בכל שנים יום פעם אחת לראות את פניך כראות פני אלהים והשיב לי האפיפיור איך הוא מצוה לחשמן גוליאז שבכל פעם שיבא לראותי שהוא יבא עמך והוא יעשה כל עסקיך: וכן לקחתי ממנו רשות ויצאתי מפניו והלכתי עם היהודים ואני שמח וטוב לב והלכתי בביתי בדרך שאנט גילי בבית הזקן ואהרן הממונה יצו קבל כעס בעבור שהלכתי בבית הזקן הנז והלך אהרן הממונה הנז לפני החשמן גוליאז ואמר אל החשמן איך הממונים וכל הקהל הם מסדרים בית לאינבאשדור יוכל לעמוד יחידי⁵ עם כל הצריך אליו ונתן אליו משרתים: והחשמן כתב אלי כי אלך עמהם ונתנו לי הכתב ההוא וכן הלכתי עמהם וסדרו לי בית יפה ויש בתוך [הבית] כמו שלשה חדרים יפים גדולים וטובים ובעל הבית שמו יוסף ויש לו שלשה בנים השם מהגדול היה

¹ So MS. ² MS. בעזרותינו. ³ MS. אנה. ⁴ MS. לי. ⁵ MS. יחידו.

משה. והשני שמו בנימין. והשלישי יהודה וכולם היו משרתים אותי ועמדתי בביתם ו שבועות והלכתי בבית החשמן חמשה ימים יום אחר יום. כי החשמנים האחרים באים לפני החשמן בביתו והם שואלים ממני מבקר לערב. והתעניתי בבית ההוא ו ימים ו לילות רצופים לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי ובליל שבת בשלו אלי מים ובשלו במים מינים הרבה ולא עשו כלום כי אם בעד אהבתי ויען כי הם אומרים שהוא רפואה אחר התענית ונפשי עייפה והייתי רוצה מים והם נתנו לי המים המבושלים ושתיתי ממנו מלא בטני וגרם עלי המים אשר שתיתי * חולה גדול חולי החזה גדול¹ ועצום ואין אני רגיל לשתות כמו זה המים אחר תעניתי כי אני התעניתי בירושלים ששה פעמים שבעה ימים ולילות ובניציאה ששה ימים ולילות ובכל התעניות איני שותה דבר אחר כי המים וסוקרי טוב ואינו עושה לי רע. והם לא עשו אלי¹ כי אם לטובתי אלו המים כי אינם יודעים בטבעי וברוכים יהיו בעלי הבית וגם הממונים:

ובא אלי חולי גדול ואמרתי להם תראו ותבקשו לי בית מרחץ ממים כי אני רוצה ללכת לשם וכן בא אחד שמו יום טוב וסידר לי בית מרחץ והלכתי עם חמשה או ששה משרתים ונכנסתי במרחץ ועמדתי עד חצי הלילה אני והמשרתים וסדרו לי באותו מרחץ חדר ומטה טובה וישנתי שם ובלילה ההוא הקזתי דם הרבה עד יום השני. וביום השני הוצאתי הדם מהכוסות מכל איברי ובא אלי בעל הבית ואמר לי אם תרצה תבא עמי אל הבית. והשבתי אליו ברוכים תהיו מאת יי כי אני שנאתי הבית שלכם מפני החולי ולא אוכל להכנס בתוכו עד אשר תכינו לי בית אחרת. וכן יום טוב הלוי סידר לי בית והלכתי עמו ונכנסתי בתוך החדר אשר סדר והוא בית מלא שכנים ודרך הוא לכל השכנים:

ואחרי כן שלחתי בעד ר' יוסף החכם צרפתי ובא לפני ואמרתי אליו תראה איך אני ע[ו]מד אם תרצה לקנות שם טוב אל עצמך תסדר לי חדר בביתך² ואני אבא עמך עד אשר ילך ממני זה החולי וכן הלך לפני אמו ואחיותיו ולקח מהם רשות ובא אלי ואמר לי שסידר לי חדר אחד בביתו ומטה יפה והלכתי עמו ונכנסתי בהחדר אשר סידר לי זל והחדר ההוא מאת דינה אחותו חדר יפה ומטה יפה ועמדתי בביתו ג' חדשים ועשה אלי כל ההוצאות וכל הצריך באהבה וברצון ואחיותיו שרתו אותי ואמהם³ הזקינה מכל הצריך לי השם יברכם: והאכילו אותי ועשו לי רפואות מתחלפות הרבה וחממו לי עשבים ושמו על רגלי העשבים ההם לילות הרבה וחממו לי יין פעמים ורחצו רגלי ועשו לי משיחות ולקחו לי זית וכלי גדול ונכנסתי באותו שמן זית חם באותו הכלי ד' פעמים ויצאתי מהשמן החם הייתי כונס במטה טובה והיו מתחלפים הסדינים בכל פעם ופעם והייתי כמו מת⁴ וראו המראה שלו⁵ יש בה כמו העפר בשולים ולא האמנתי להם כי אמרתי תראו המראה

¹ So MS. ² MS. בביתך. ³ So MS. ⁴ Omission; see p. 154, l. 5.

⁵ MS. שלי; see ibidem, l. 6.

שלו¹ אם זה הסימן הוא בתוכו הוא רע וראיתי אותו ודבריהם אמת. ואני השבתי² להם כי לא אמות מזה החולי עד אשר אקבץ ירושלים ואבנה המזבח ואקריב הקרבן ושמחו בלבם³ זל מאת השם וטבעי הטוב והשינה לא תבא אלי כלל ועיקר והמשרתים שלי נושאים אותי כל הלילה אנה ואנה על כתפיהם עד עמוד השחר ואז הם מכניסים אותי במטה והייתי מצטער צער גדול בין חיים למות וראו אותי בצער והאמינו בי כי אני על המות ועשיתי מים קטנים וראו אותם⁴ דינה ואחיה כמז' יוסף צרפתי הנז' והראו [לי] המראה שלו⁵ ואמרתי להם אל תפחדו עלי כי אני יודע בודאי שלא אמות מזה החולי ואמרו אלי אם תרצה⁶ לקרות הוידוי כי לא יקרב המות ולא ירחיקנה ואני כעסתי עמהם ואמרתי תלכו לשלום אין ברצוני לקרות הוידוי ואני בוטח ביי שהוא יהיה עמדי והוא הצילני בעבור עבודתו עד עתה כן יהיה עמדי תמיד והם תמהים ושמחו בדברי והקב' נתן אלי זיעה גדולה בזה היום ונתרפאתי מהחולי הגדול ועמדו משרתי לפני חיים והחזן ומתתיה ושם טוב ודוד פיראני ושמחה ושלמה הגבאני ומן יהודים ממערב אחד שמו שועה ואחיו משה והג' שמו שבתי ועמדו כל אלה בבית כמז' יוסף צרפתי יומם ולילה ושרתו אותי וישנו עמי. ובא חולי גדול אל החזן משרתי והלך בביתו ונסגר בביתו מ' יום כי היו⁷ יראים שהוא חולי מנגף והקב' הציל אותו והיה בעזרתו: ואחרי כן קראתי דינה ואמה ואמרתי להן איך אני שנאתי זה הבית מפני החולי ואני רוצה בית אחר ואמרתי להן איני רוצה לעמוד בשום פנים הנה ונצטערו צער גדול וגם בכו⁸ ואינם רוצים שאלך בבית אחר. ואמרתי להם אני אלך במקום אחרת עד אחרי עבור רפואתי וקראתי כמז' יוסף צרפתי ואמרתי לו תמצא לי בית מרחץ חמים וכן סידר לי מרחץ בבית הכנסת של ספרדים והוא מרחץ יפה המים ונכנסתי בתוך המרחץ ויצאתי ממנו ויהודה קוטוניא סדר לנו סעודה גדולה אחר צאתנו מהמרחץ כמו א' שעה:

ואחר כך חזרתי בבית כמז' ר' יוסף צרפתי הנזכר וקראתי הרופא ר' משה אבודרהן⁹ ובא לפני ואמרתי לו תראה לי בית והשיב לי כי יש לו בית יפה וחדר טוב מוכן לך ולכל הצריך וכן הלכתי עמו אל ביתו והכניס אותי בחדר יפה ומטה יפה ואמר אלי יש לי ג' בנים היינו יוסף ושמואל ויצחק והם ישרתוך וגם אני אשרת אותך וכן גם בני אחי יצחק ואברהם הם ישרתוך ועמדתי עמו בביתו מיום רביעי עד יציאת שבת ויש לו בת בחורה הקוראה בעשרים וארבע והיא מתפללת בכל יום שחרית וערבית וביום השבת יש לה שמחה גדולה והיא מרקדת וביום א' מהשבועה בא אליה חולי הנגף ואני הייתי מתפללת תפלת שחרית עד אשר השלמתי התפילה ובא[ה] אלי אשה חכמה ושמה רבית⁹ והיא מלמדת

שלי. MS. ⁵ אותי. MS. ⁴ כלכם. MS. ³ הושבתי. MS. ² שלי. MS. ¹ שלי. MS. ⁶ תרצו. MS. ⁷ היה. MS. ⁸ בנה. MS. ⁹ So MS.

תינוקות והיא עשירה וגם היא מלמדת אותה הנערה ואמרה אלי התפלל בעד בת ר' משה אבודרהין כי בא אליה קדחת בזאת הלילה ותכף כששמעתי דבר האשה קראתי ר' משה הנז' ואמרתי לו תמצא אלי פרדס כי רצוני ללכת בפרדס. וכן נתנו לי הפרדס וגם שלחתי להמשרתים שהיו משרת[י]ם אותי בבית כמור' יוסף צרפתי והלכתי אני והם בפרדס אחד וגם באו עמי שלשת בני ר' משה הנז' אל הפרדס ועמדנו כל היום עד הלילה בפרדס:

ואחר כך שלחתי את יוסף בן ר' משה הנז' לפני אביו ואמרתי אליו לא אוכל לבא בבית שלכם עד אשר יעברו ח' ימים ונראה מה יהיה החולי מבתך והלך¹ יוסף וחזר אלי ואמר אלי איך סידר אלי בית בבית יצחק אבודרהין דודו וכל הצריך לי וכן הלכתי עמו בבית ר' יצחק דודו והוא בית רע וריח רע ויש ליצחק דודו אשה חשובה שמו פירנא והיא מדברת בלשון ערב וחכמה ועמדתי עמהם וסדרו לי חדר ומטה טובה ועמדו שלשת בני ר' משה אחיו בבית שלנו עד אחר עבור החולי מאחותם ויצחק ואשתו היו משרתים אותי בבתיהם וגם בנו משה וגם אברהם אבודרהין כולם משרתים אותי בגופם ובממונם ועמדתי בזה הבית ג' חדשים וכל ההוצאה מר' משה אבודרהין ואחיו אברהם מפקיד אותי בכל שבועה בדרונות אל בית יצחק אחיו ויצחק הנז' ואשתו תמא עבדוני בכל כהם זל' ובתו של ר' משה אבודרהין מתה בשבועה אחד ואחיה בני ר' משה עמדו בביתי עד שעברו מ' ימים וכל זמן שעמדתי בזה הבית לא עמדתי כי אם בעבור אהבתם כי הבית היה רע במאד מאד. והשרים הנוצרים יבואו אלי לראותי בבית שאינו הגון: ואחר כך שלחתי אל החשמן והגדתי לו איך אני יצאתי מבית יוסף צרפתי אל בית אחרת מפני החולי אשר בא אלי בביתו ואני עומד עתה בבית שאינו ראוי ולא הגון. ותכף כאשר החשמן ראה כתבי שלח אל הממונים ושאל אותם ממני ואמר להם תבקשו לו² בית יפה ראוי והגון ותכבדו אותו ותתנו לו כל הצורך עם ארבעה המשרתים:

ואחרי כן באו אלי הממונים אל הבית ואמרו אלי איך אנחנו בקשנו אליך בית ורא[י]נו שנים בתים תשלח משרתיך ויראו איזה יותר טוב ונקחנו בעדך והשבתי אל הממונים אני אבא ברגלי וכן הלכתי עמהם ויצחק ואשתו הם מצטערים והלכנו בבית גדול ונכנסתי עמהם בבית ההוא והראו אלי חדר יפה ויש בית מלא שכנים ואמרתי אל הממונים אינו טוב בעדי זה הבית והלכתי אני עמהם³ בבית אחר גדול וטוב ונכנסתי בתוכו ויש בתוך הבית כמו ד' חדרים וכולם מוכנים אלי ולא היה בתוכו שכנים כי אם בבית התחתון זקנה עם בניה ובנותיה שומרת בעלת הבית ואמרתי לממונים רצוני לשבת בזה הבית ולא אצא מהנה. וכן שכרו אלי הבית ששה חדשים מהזקנה הנז' ופרעו אליה כל שכרותיה וסדרו אלי הבית דוד בן פירנא ומשה ויהודה קוטוניאה זל' עם המשרתים שלי וסדרו אלי

¹ MS. והולך.² MS. לי.³ MS. ועמהם.

כל החדרים היטב. וכן תקנו אלי מטה יפה. ועשו בחדר גדול בית הכנסת וספר תורה ונירות שלשים שהיו דולקות. והמשרתים אשר שרתוני לאהבת השם עשו הכל ולא שאלו ממני שום שכירות וכי הם נדרו אלי לבא עמי בכל הדרך שאלך בה ומפני בניהם לא רציתי שיבואו כדי שלא להניחם ועכבו בניהם ועומד בפני סופר שלי שמו ר' אליהו המלמד בן יואב ואחיו החזן וגם אחיו בנימין משרתים אותי בכל זמן שעמדתי ברומא וגם המשרתים שלו¹ עבדו אותי ברומא כל הזמן. והמשרת שבא עמי מקאנדיאה שמו היה יוסף הרשע שלחתי לאביו בנאפולי מפני שכל היום היה עושה קטטות ומריבות עם המשרתים האחרים והוא רוצה לשפוט עליהם. וגם היה לו לשון לפני האינבאשדור דון מיקיל ממלך פורטוגל והלשין אותי ואמר כי אני לא באתי כי אם להחזיר את האנוסים יהודים ושמעו האנוסים מרומא בדבריו אשר הלשין עליהם ובאו אלי ואמרו רצ[י]נו להרוג המשרת שלך וחליתי עליהם שלא יעשו אליו רעה:

ואחר כך קראתי אותו לפני ונתתי אליו בגדים ומעות ושלחתי אותו אל אביו בנאפולי ועמדתי בזה הבית עד ראש השנה ואמרו לי המשרתים היינו חיים ומתתיהו והחזן איך החשמן היה רוצה ללכת בויתירבו² ולא יחזור עד שני חדשים ואני השבתי להם הכל מאת יי אם יסגור הדלת יפתח דלת³ אחר יותר טוב. וכן החשמן שלח אלי על זה הדבר ושלחתי לפניו את כל המשרתים הנז' וצוה החשמן להסופר של האפיפיור זה הדבר ושלח לפניו חיים ואמר אם ירצה האינבאשדור יהודי דבר מאת האפיפיור תהיה לו לעזר⁴ ושמע הראטיירי⁵ וכן דבר הוא עם חיים משרתי אם ירצה האינבאשדור דבר מאת האפיפיור אני אעשה הכל. וכן בא אלי חיים משרתי וסיפר לי כל אלו הדברים. והחשמן גוליאו הלך בויתירבו וחשבתי מי יהיה לי לעזר⁴ ויהיה תורגמן ביני ובין האפיפיור וראיתי איש אחד ושמו היה ר' דניאל מפיסא שבא לפני האפיפיור ועומד בבית סמוך לאפיפיור והוא עשיר ונכבד עד מאד וחכם ומקובל והסכמתי בלבי לקרא אותו ושלחתי בעדו ובא לפני אל הבית ההוא ודברתי אתו ואמרתי לו אני רואה שאתה מכובד לפני האפיפיור ולפני כל החשמנים ואתה אדם גדול וחשוב ואני רוצה שתהיה ביני ובין האפיפיור למליץ וליועץ ותראני הדרך הטובה למען אהבת יי ואהבת המלך יוסף אחי וקניו ממדבר חבור ואהבת עמו ישראל והקב"ה יעשה לך כבוד גדול יותר ממה שהיה לך בעבור עבודתו ואני באתי ממזרח למערב בעבור עבודתו ואהבת ישראל שהם תחת מלכות אדום וישמעאל ואז אמרתי לו כל חדרי לבי והסודות אשר אמר לי המלך יוסף אחי יצו הכל גליתי אליו לא נשאר אלי דבר שלא הגדתי לו כל רמיזות וסודות וזה עשיתי יען כי ראיתי אותו טוב וישר בעיני אלקים ואדם. ואמרתי לו אחרי כן סוד יי ליריאיו:

¹ MS. שלי. ² MS. בויתירבא. ³ MS. הדלת. ⁴ MS. לעזור. ⁵ So MS.

ונדר ר' דניאל הנז' אלי איך הוא לא יסע ולא יזוז מרומא עד שיקבל לי כל המכתבים מהאפיפיור ויהיה למליץ ביני לבינו וגם נדר אלי כי הוא ידריכני באורח מישור ויבא עמי עם הספינה כשאכנס בתוכה ותעמוד בלב טוב כי אני אעשה הכל ואדריך אותך בדרך טובה וישרה למען אהבת יי ואהבת המלך יוסף אחיך ואז כתב לי כתב אל האפיפיור ביום ההוא ושלחתי הכתב אל הראטיירי על ידי חיים משרתי ותכף כשנכנס חיים לפניו ולפניו אנשים רבים ושרים דבר עם חיים משרתי ואמר אליו אם האינבשדור שלח אותך בעד דבר אחד ואמר משרתי אליו הנה האינבשדור נותן אלף שלומות אליך ושולח אליך זה הכתב תתניהו אל האפיפיור ותתן לי תשובה ותודיעני באיזה שעה אבא אליך בעד התשובה וקבל הכתב ואמר לחיים לך לשלום ואחר תחזור בעד התשובה ב'ה שעות וחזר חיים לפני וגם קראתי לר' דניאל ודברתי לו הכל: וביום השני שלחתי חיים לפני הראטיירי ותכף שהכניס לפניו אמר צא¹ תלך לקרא את אדוניך האינבשדור במהירות יבא לפני האפיפיור כי הוא קורא אותו ובא לפני חיים משרתי ועבד מר' דניאל מפיסא זל והביא לי הסוס מר' דניאל והלכתי בבית האפיפיור עם כל משרתי ופתחו לי כל החדרים ונכנסתי עד החדר אשר הוא קרוב אל האפיפיור ואמרתי אל השרים שהם שומרים החדר מהאפיפיור איני רוצה להכניס בפני האפיפיור עד אשר יבא ר' דניאל מפיסא כי הוא המליץ ביני לבינו ואני שלחתי בעדו. עודני מדבר עמהם והנה ר' דניאל בא ואמרתי לו הכנס בתחלה לפני האפיפיור וכן כנס וחזר אלי ונכנסתי אני והוא לפני האפיפיור ודברתי עמו איך אני עמדתי לפניך קרוב לשנה ורצוני מאת הקב"ה ומכבודך תכתב לי הכתבים אשר שאלתי מכבודך ואל פיטרי גואן וגם לכל הנוצרים שאעבור בארצם גדולים וקטנים וכמר' דניאל מדבר עם האפיפיור והאפיפיור משיב אליו דברים טובים ואמר אליו אני אעשה כל מה שרוצה האינבשדור:

ואחרי כן יצאתי אני ור' דניאל מפיסא מלפני האפיפיור שמחים וטוב[י] לב והלכתי לביתי בשלום. והיה אז ברומא חמשה וארבעים מלשינים הקב"ה נתן² בלבם התשובה שישבו אחור מדעתם הרע והיה נכ' יהודים חזקים ברומא ובמלכות איטלייא ראויים למלחמה וגבורים ולבם כלב הארי לכל דבר והיהודים אשר הם בירושלים ובמצרים ובכל מלכות ישמעאל יש [להם] מורך לב ויראה ופחד ואינם ראויים למלחמה כמו היהודים מאיטלייא הקב"ה יחזק אותם וירבה בהן אלף פעמים ויברך אותם:

והיה אז ברומא א' יהודי ממזר ודאי שמו היה ראובן וסמכו אותו לרב גאון והיה מלשין גדול ועצום ולא היה לו שום רחמנות על שום יהודי והוא רופא ואינו הלך בשוק כי אם הכובע בידו ומשתחוה לכל הנוצרים מרוב רשעתו עושה כן ולא ראיתי בכל ימי מארצי

¹ MS. אצא.² MS. יתן.

עד אשר הגעתי ברומא רשע כמוהו ודבר עלי דברים נבלים בפני כל החשמנים ובפני הסופרים
 מהאפיפיור ולא שמעו לקולו כי כל הנוצרים יודעים כי הוא ממזר וכי הוא מלשין גדול
 לכל היהודים ואחכ בא אלי זה המלשין אל ביתי ואמרו לי לא תכעוס עמו למען יי ואני
 הייתי רוצה לתפוש אותו ולתת לו מכות גדולות עד אשר ישמע האפיפיור: ואחר כך בא בפני
 ונשק את ידי ועשיתי מחילה מהמלשינות שעברו וכי הוא לא יעשה יותר מהם והלך ממני
 בשלום וכן נדר לעשות ואחכ עשה ההפך כי בכל יום היה עושה מלשינות לי ולכל ישראל
 והלכו שנים מלשינים מרשעי ישראל מרומא ואמרו אל האפיפיור איך זה האינבשדור
 היהודי אשר אמר כי הוא שליח השם עשה¹ לו אש ותשרפנו ותראה אם השם יצילהו מהאש:
 ואפיפיור כעס גדול היה לו על המלשין הראשון ותפס אותו ושלה בספינה וישרת אותה כל
 ימי חייו ואין אני יודע מאומה בכל אלו הדברים ובא אלי אשת המלשין והתחננה לפני
 בהיות כי היא אמרה אלי שאמרתי אל האפיפיור ישלחהו אל הספינה והשבתי אליה איך
 לא ידעתי מאומה מזה הדבר והלכה ממני. ויש אחד ששמו משה לאטין והיה עומד כנגדי
 והיה מדבר כל היום אל דון מיקיל האינבאשדור ממלך פורטוגאל בדברים שלא כהוגן
 מדבר נגד השם וכנגד כל ישראל וביום אחד בא אלי זה משה לאטין שליח מאת החשמן
 ויניציאן² לקרוא אותי אליך לפניו וראה בבית דינה אחות כמר יוסף צרפתי ובא לראות
 אותי בזה הפעם והיה³ רוצה לקחת אותה לאשה ולא רצתה היא בו והלך לכל החשמנים
 היו בעזרו לקחת אותו לאשה ובינו ובין כמר יוסף צרפתי ובין דינה אחותו יש שנאה גדולה
 ובכל שבוע היה קוראו כמר יוסף צרפתי על זה הדבר ופזרו ממון הרבה וחשב בלבו זה
 משה לאטין איך אני רוצה לקחת לי את דינה לאשה והיה קלאנה⁴ וכל היהודים מצחקים
 עליו וגם הנוצרים והלכתי עמו לפני החשמן ויניציאן ובאו עמי יהודים רבים ואני רוכב על
 הסוס וראיתי בדרך ראובן הממזר עובר ורוכב על הפרדה והיה משתחוה לכל והנוצרים עד
 שרואה אותי ושם הכובע על ראשו ועבר לפני בעזות פנים ונכנסתי בבית החשמן ויניציאן
 ושאל אלי שאלות ואמרתי אליו לא ישאר בפניך כי אם שלשה ואני אשיב לכבודך הכל
 ואחד ממישרת[י] המליץ והחשמן הנז הוציא כל היהודים והנוצרים מפניו ונשאר בפניו שנים
 נוצרים ומשה לאטין השלישי ואני ושנים מישרתים ואמרתי אל החשמן תשלח בחוץ זה משה
 לאטין וכן שלחו והיה לאותו משה לאטין צער גדול בעבור כי אני שלחתי אותו בחוץ ואני
 שלחתי אותו כי אם דינה אמרה אלי ואני על הדרך תשמור עצמך שלא יעמוד משה
 לאטין כאשר תדבר אל החשמן בשום פנים ובעבור זה עשיתי כל אלה ואחרי שהלך מבית
 החשמן הלך משה הנז בבית דון מיקיל אינבאשדור ממלך פורטוגאל ודבר עלי דברים אי
 אפשר לאמרם. ולא לקחתי משה הנז צער וכעס בהיות כי היה לו דין ומשפט בעבור

¹ MS. עשו.² So MS. throughout.³ MS. והיו.⁴ So MS.

אשר הוצאתי אותו מבית החשמן והוא מזרע מיוחס והקב"ה יעשה לו תשובה וכל מלשיני ישראל חוץ מראובן הממזר לא ימחול לו הקב"ה לעולם. ואני דברתי עם החשמן בזה יום כמו א' שעה ודברתי עמו במקצת דברים:

ואחרי כן הלכתי לביתי ובא אלי תלמיד מר' יוסף אשכנזי שמו היה ר' מרדכי בחור טוב ואמר אלי כי יש לו אחי אמו כי תפשו אותו במדינה אחת בעד הנגף והיו רוצים ממנו מאתים דוק כי שמו אותו בבית הסוהר. ואני כתבתי אל האפיפיור בכתב איך זה התפוש הוא משרתי ואמרתי למרדכי בחור תתן זה הכתב אל הראטייר[י] יתנהו אל האפיפיור ותחזיר¹ לו שלום מצדי ותאמר לו באיזה שעה תחזור לתשובת אגרתו וכן הלך מרדכי הנז' באגרתו אל הראטיירי ונתנו לו בידו ואמר לו תחזור במחר בעד התשובה ובא אלי מרדכי הנז' ודבר אלי הכל וביום השני הלך אל הראטיירי ונתן אליו כתב בחותם האפיפיור איך בעלי המדינה יניחו התפוש מבלי שום הוצאה וכן הלך אל המדינה והוציאו אותו בלי שום הוצאה. ועמדתי בבית ההוא אשר לקחו לי הממונים והיו נותנים לי בכל חדש דוק וכמר' דניאל מפיסא היה עושה לי כל הצריך ואת אשר היו נותנים אלי הממונים לא היה לי צריך לשאול דבר כי הוא היה ממלא כל צרכי בכל יום ויום. וכן היה בא אלי בכל יום פעם אחת או שתיים לדעת את מחסורי והיה ממלא את הכל והוא בכבודו כמר' דניאל הנז' נתן את כל הנירות בבית הכנסת אשר היא בביתי ועושה סעודה גדולה בביתו כי הוא היה חתן תורה ובאו כל היהודים אל ביתי לשמוח ולסעוד וראוי היהודים כי ר' דניאל מפיסא היה עובד אותי לאהבת יי בגופו ובממונו ובא אלי יהודי יותר נכבד ומיוחס מרומא והלשין אלי על ר' דניאל הנז' עד כי אני כעסתי עמו כעס גדול והלך ממני את ר' דניאל הנז' והוא כעוס מאד ועמד חוץ ממני שנים ימים ויש לו צער גדול עלי וכי אני צויתי את כל משרתי שלא ילכו אל ביתו ולא ידברו עמו: ואחרי כן בא אלי חיים ושאל ממני רשות ואמר לי לא תכעוס עלי כי אני רוצה ללכת בבית ר' דניאל הנז' ולא ארבה דברים עמו. וכן הלך ובשעה שר' דניאל ראה חיים משרתו היה מוציא² כל האנשים שהיו עמו והיה בפניו כל המלשינים והוציא אותם מביתו ואחרי כן דבר עם חיים משרתי ושאל לו בשלומי ואמר לו תלך לדבר אל אדוניך³ כי אני יודע בעבור מה שכעס עלי מהמלשין אשר הלשין עלי ולא הוא מלבו ואני רוצה לבא לפניו ובא אלי חיים משרתי ואמר אלי כל דברי ר' דניאל הנז':

ואחרי כן בא אלי ר' דניאל הנז' ודבר עמי ואמר אלי כי המלשינים מאמינים כי אני אלך ואניח אותך ואהיה עמהם כנגדך. וחלילה לי לעשות לי כנגד יי וידעתי כי לא בא זה הכעס עליך מלבך רק המלשין דבר כך עלי והאמנת לי הו' הייתי עושה כאשר⁴ הם מדברים כי עבדתך בכל כחי לאהבת יי ואני מדבר כנגד המלשינים לפני האפיפיור ולפני החשמנים

¹ MS. ותחזור. ² MS. הוציא. ³ So MS. ⁴ MS. continues מדברים.

ולפני הסופרים ולפני האינבשדור ולפני כל השרים והם היו שואלים אותך מכבודך והשבתי להם כל הדברים אשר הם טובים לכבודך וכי הייתי מקלל המלשינים בפני כל הגדולים ונחמתי אני ואמרתי לך דניאל הנז אני באתי בעבור אהבת השם ועבודתו ובעבור אהבת ישראל ובעבור ירושלים עיר הקדש ולא באתי ממזרח למערב כי אם בעבור זה ובאתי ברומא ולא ראיתי אדם מהיהודים בגליל הזה כי אם אותך טוב וישר וירא אלהים וראוי לך להיות בזאת המצוה ותקנה לך שם טוב ולבניך לפני כל ישראל:

ואמר אלי ר' דניאל הנזכר לא תשמע דבר אשר יאמרו אליך המלשינים כי לבעבור נסותך הם באים לבטל דבריך ואני אשתדל ולא אלך בארצי עד אשר אקבל לך מהאפיפיור כל המכתבים שאתה מבקש ואדריך אותך בדרך ישרה וכן הלך ר' דניאל הנז בביתו ותוך ימים מועטים קבל המכתבים מאת האפיפיור. ושלחתי את חיים ומתתיהו משרתי עם ר' דניאל לפני האפיפיור והסופרים קבלו הכתבים ונתנו אותם אלי:

ובלילה ההיא באו יהודים רבים בביתי כדי לשמוח עמי יען כי קבלתי הכתבים ובביתי מלשינים מרגלים ואין אני יודע בהם. ובאו לפני ארבעה נכבדים מראשי קהל מרומא הרב ר' עובדיה מסופרנו¹ ור' יהודה הרופא אסקל¹ ושנים אחרים ורצו לכתוב את הבריוט שעשה אלי האפיפיור ולהעתיקם בעבור יעשו אותם זכרון כדי לשמוח בהם וכעסתי עמהם כעס גדול בלילה ההוא ולא כעסתי עמהם כי אם שאמרו לי כי הם מרגלים למען יפסידו דבריך וילכו לפני הסופרים באלו הדברים ונתנו את לבי מחשבות וטרדות רבות והלכו ממני הד ראשים והם היו מצטערים צער גדול וגם אני לקחתי אני צער מפניהם. ונצטערתי עליהם אשר חזרו ריקם. ואחרי כן כעסתי עם המלשין שהלשין אותם אלי ואמרתי אליו הכל גרמת וביום השני תפשו את האנשים הארבעה אשר באו אלי את הסופרים מהאפיפיור. ותכף כששמעתי שהם היו תפושים שלחתי בעד הסופר שתפשו² אותם אל ביתי ודברתי עמו אם לא תוציא אותם בזאת הלילה אלך לפני האפיפיור ואוציא אותם על כרחך ואם תרצה להיות לי אהוב תלך להוציאם עתה. וכן הולך הסופר ההוא והוציא אותם מבית הסוהר וכל אותם היהודים שהם היו תפושים הם היו לי³ יותר אוהבים אותי³ מכל אנשי קק רומא:

ואחרי כן קרא האפיפיור ר' דניאל מפיסא ודבר עמו בעדי ובעבור אם אני רוצה ללכת כי הוא נותן אלי רשות וצוה אותו כי אלך לפניו ביח שעות בכך ימים לחדש אדר הראשון. והלכתי אני ור' דניאל הנז לפניו ועמדתי עמו כמו ב שעות ודבר אלי איך אני עשיתי לך כתב אל מלך פיטרי גואן וכתבתי גם למלך פורטוגל וכתבתי אל כל הנוצרים שתלך בהם כי הם יהיו בעורך ויכבדו אותך בעבור אהבת השם ואהבתי ואמר אלי האפיפיור תהיה חזק ואמץ ולא תירא כי אלהים עמך ואמרתי אליו אין בפני כי אם הקבה ואתה והנני

¹ So MS.² MS. שתפשו.³ So MS.

מוכן למצותיך כל ימי חיי וגם המלך יוסף אחי וכל בני עמינו מוכנים אליך. וצוה האפיפיור יתנו לי סימן ומגן למען יוכל להראותו אל המלך יוסף אחי וכן נתנו אותו אלי ואני בפני האפיפיור ונתן אותה האפיפיור ליד ר' דניאל ור' דניאל הנז נתנה אותו לידי בפני האפיפיור ואמר אלי האפיפיור תראה אל המלך יוסף אחיך זה המגן שלי וכן נתן אלי מאה דוק זהב ולא רציתי לקחת ולקבל המעות ההם כי אם בכח ואמר אלי תקחם בעבור משרתיך ויצאתי מאת פני האפיפיור אל ביתי בשלום ובשמחה ובטוב לבב:

והלכתי אל דון מיקיל אינבשדור ממלך פורטוגל אל ביתו כדי לקבל בטחון ממנו בדרך ואמרתי לו אני ור' דניאל תכתוב לי בטחון בדרך ואמר אלי אם תרצה ללכת בפיסא אני אכתוב ואשלח אליך הבטחון בפיסא כי הם יבואו עמך עד פורטוגאל אל המלך משם ולא רצה לכתוב אלי כי עשה כל זה בתחבולה ואמרתי לר' דניאל כי הוא רשע עושה עמי רעה גדולה שבאתי אליו בעד הבטחון בשבוע הראשון ועשה אלי תחבולה ושלח אלי אלך¹ לביתו והלכתי אל ביתו ואמרו לי המשרתים לי איך הוא בבית האפיפיור ור' דניאל ומשרתי בפני ושלחתי בבית האפיפיור לראות אם הוא שם. והשיבו אלי כי איננו שם בבית האפיפיור. ואמרו לי משרתי איך הוא בפני הראטריאו² ושלחתי לראות אם הוא שם ולא ראוהו ואחרי כן הלך ר' דניאל הנל בביתו מפני העכוב שהיה לו עסקים ואמר אלי תעמוד הנה ותמתין אותו עד שיבא ותשלח בעדי כי אני אבא תכף ואני עמדתי בביתו מן חצי יום עד הלילה ובא אחכ ושלחתי בעד ר' דניאל וכעסתי עם דון מיקיל כעם גדול ורציתי לתת אליו בחרב שלו וחזק בי ובזרועותי ר' דניאל ולא הניחני לעשות ולא הכיתיהו:

אחרי כן יצאתי³ מפניו ואני כעוס במאד והלכתי לביתי הלילה ההוא ושמע האפיפיור כל אלה הדברים ואמר לדון מיקיל איך הוא יודע על מה כעס עליך האינבשדור יהודי בעבור הבטחון שלא כתבת אליו ואמר לו תכתוב אליו הבטחון על כל פנים כי כן כתבתי אני אל המלך מפורטוגאל ולא שמע לקול האפיפיור ויצא⁴ מרומא והלך לצוד ועמד שבוע אחד וחזר:

אחר כן בלילה בחמשה עשר לחדש אדר שני הלכתי אני ור' דניאל מפיסא וכל משרתי ושאלתי ממנו הבטחון ואמר אלי איך ישלחנו אחרי בפיסא על כל פנים והאמנתי לדבריו והלכתי לביתי ור' דניאל בא עמי בביתי ואמרתי לר' דניאל איך רצוני לצאת מרומא למחר על כל פנים בחצי חדש כאשר יצאו אבותינו ממצרים ולא אעמוד יותר ברומא בשום פנים כי הסכמתי בלבי ללכת למחר עכפ וקראתי המשרתים לפני אותם אשר נדרו לבא עמי ובפני חיים ומתתיהו ושמחה והחזן וכי החזן שאל ממני רשות ומחילה שבוע אחת

¹ MS. אליך. ² So MS. ³ MS. יצאתי. ⁴ MS. ויוצא.

קודם וכן נתתי אליו רשות ומחילה בשבוע הראשון. והג משרתי לא שאלו אלי לא מחילה ולא רשות היינו האחרים ובכל יום היו מדברים עמי כי היו ברצונם לבא עמי על כל פנים וכל אחד מהם ילשין על חבירו אלי בסתר ואין ביניהם אהבה עד אשר הגיעני¹ בדרך וכל אחד מהם אמרו אלי לא אוכל לבא ועמדתי ברומא עד חצי היום בחמשה עשר באדר לסדר ענייני ולראות ולבקש מי שיבא עמי ור דניאל עמי ויש שנים משרתים אחד שמו ר' רפאל כהן הוא היה מנגן בביתי מן היום שהגעתי ברומא והוא גבור ואיש מלחמה והם שונאים אותו משרתי ומלשינים אותו אלי כי הוא רשע ולא רציתי שיעמוד בביתי מפני המלשינים עד אשר היה לי ללכת ואמר אלי רפאל הכהן איך אמרתי אליך כי לא ילך עמך בכל הדרך שתלך בה כי אם אותי ונדר אלי כי הוא יבא עמי:

והשני שמו יוסף הלוי והוא חזק כמו רפאל הכהן ויותר וכי הוא היה משרת אותי מיום שהגעתי ברומא ומפני המלשינים שהלשינו אותו אלי כי הוא רשע לא רציתי שיעמוד בביתי עד זה היום אשר הייתי על הדרך ונדר אלי שהוא יבא עמדי ונתתי לכל אחד מהם ברומא חמשה דוקט למען יסירו כל עסקים שלהם² ובא אלי השלישי משרת ששמו היה ניסים והוא מדבר בלשון ערב והיה משרת אותי מן בית כמר יוסף צרפתי עד היום והיה איש נכבד ויש לו אשה ובנים קטנים ואמרתי לו אינו ראוי שתבא עמי ויש אליך בנים קטנים והמצוה גדולה לשרת ולפרנס בניך ונדר אלי ר' דניאל כי הוא יתן אלי משרתים וגם נתן לי ברומא שלישי והוא בית טוביה הרשע:

ואחרי כן נסעתי מרומא בחצי היום בחמשה עשר באדר כמו שנכנסתי בחצי היום ברומא בחמשה עשר באדר ונמצא שעמדתי ברומא שנה תמימה מחצי היום עד חצי היום במו לחדש אדר ובאו היהודים ברומא ללוות אותי בשלשים סוסים חמשה מילין. ומצאתי ברונצלון חיל מאת המלך צרפת כמו תק סוסים ועשו לנו כבוד גדול תל עד שהגעתי בויתירבו בבית ר' יוסף כהן ומשרתי בפני רפאל הכהן ויוסף הלוי וטוביה וגם ר' דניאל שלח עמי יואב ור' דניאל עמד ברומא אחרי ועכב שם וצוה יואב הנזכר שילך עמי בפיסא בבית ר' יחיאל מפיסא ואחר כך אמר לבא אחרינו ועמדנו בויתירבו בבית ר' יוסף הכהן והוא יהודי נכבד ויש לו בנים קטנים ואמו זל ועשו אלי כל הצריך ובאו אלי היהודים בויתירבו ויש ביניהם מחלוקות וקטטות ושנאת חנם עד אשר עשיתי שלום ביניהם בדברי הטובים אשר אמרתי להם ועשו שלום יחד. ואחרי שלח בעדי הגראן מישטרי מרודאס ובא עמי לפניו ר' יחיאל ור' משה ודברתי עמו הרבה במאוד מאד והוא איש זקן ונכבד ואחרי כן נסעתי מויתירבו ובאו ללוות אותי כמו עשרה סוסים ועמדנו בבולסינאה ביום השבת בבית ר' יוסף הנז' זל ואשתו הראשונה מתה עליו ויש לו ממנה בן גדול ונכבד ונשא אשה אלמנה

¹ MS. היגעני.² MS. שבהם.

ויש לו בן ממנה והוא עשיר ועמדנו בביתו עד יום ראשון ועשה לנו כבוד גדול יותר מן הראוי וכן נסענו ביום ראשון והלכנו בסיינה והגענו בבית הנכבד ישמעאל מריאיטה יצו וישמעאל איננו בבית כי היה בעיר ואחכ בא והכניס אותנו בתוך חדר גדול בביתו וסידר לי מטה וחדר אחד ויש לו דירה גדולה והוא עשיר גדול ואמרתי לו מה תרצה ירושלם או תחפוץ לעמוד במקומך והשיב אין לי חפץ בירושלים ואין לי לא רצון ולא חשק כי אם בסיינא ותמהתי עליו תמיה[ה] גדולה מן דבריו ומאת העושר אשר נתן לו אלקים לא יוכל לעשות מצוה לעבוד את יי כי הוא איש לא ישבע מהעושר ואוהב כסף לא ישבע כסף ונדר אלי כי הוא יעשה אלי חסד בעבור המשרתים ונחם אחרי כן ולא רצה לקנות שם טוב לפני כל ישראל ולא עשה שום דבר מכל אשר נדר:

ונסעתי מסיינאה¹ ביום השני והגעתי בפיסא בבית ר' יחיאל זכרנו לאלף אלפי ברכות הוא ואמו וזקינתו מרת שרה תמא כי הוא כמלאך אלהים חכם בתורה ובתלמוד ועניו וחסיד ובעל צדקה ונפשו דבקה בירושלים עיר הקדש וביתו פתוחה לכל עניי ישראל ולכל הבאים אל ביתו אוכלי אוכלים על שולחנו וצדקות יתן בכל יום לעניים הוא יתן בידו ואמה תתן בידה וגם הזקינה החשובה מרת שרה תמא תתן בידה וראיתי בעיני את כל מעש[י]הם הטובים כי הם אנשי חסד ואמת וראיתי יותר במעשיהם יותר מכל מה שראיתי בגליל האיטליא ועמדתי בביתם שבעה חדשים אני ומשרתי הי[נ]ו רפאל הכהן ויוסף הלוי [וטוביה] ועמדו עמי בבית ר' יחיאל מפיסא כמו חדש וחצי:

ואחר כך שלחתי אותם ברומא לאחור בעבור לשון הרע ומפני טוביה שעשה קטטה ומריבה עמהם ורצו להרוג אותם בבית ר' יחיאל הנז' וכעסתי עליהם והם אוהבים אותי והיו מקבלים כל אשר דברתי אליהם והיו שומעים לקולי ומכבדים אותי ובטלתי רצוני מפני רצונם ומפני רצון אחרים. ושלחתי אותם והם היו רוצים לבא עמי בכל הדרך אשר אלך בה וזהו אמת וטוביה הנז' היה מבשלי ובעבור אהבת ר' דניאל מפיסא כי הוא נתן אותו אלי והוא היה משרת אותי בביתי ואמר אלי ר' דניאל הנזכר כי זה טוביה ישרת אותך עד פורטוגאל ודון מיקיל הרשע לא שלח אלי הבטחון כאשר נדר אלי לשלחו² ושלחתי ברומא א' זקן שמו אהרן שבא עמי מרומא והיה רוצה לבא עמי אל פורטוגאל כי יש לו אחים וקרובים בטאוילה³ ושלחתי אותו אל דון מיקיל יתן לי הבטחון ור' דניאל אחר שהגיע בפיסא לפני זל הוא אשר אמר ושלח אהרן ברומא וכן שלחתי אותו וחזר בחדש אחר ולא הביא לי הבטחון מדון מיקיל כי אם כתבים אמר לי בהם איך המלך אינו רוצה שתלך בפורטוגאל זאת השנה והוא שקר וכזב כי המלך לא כתב לו מאומה מזה ולקחתי צער גדול בעבור זה ועמדתי ביגון בבית ר' יחיאל מפיסא וסדרו לי חדר ומטה יפה בראש הדירה ויש חדרים

¹ So MS.

² MS. לשולחו.

³ So MS. throughout.

הרבה בראש הדירה והיא דירה גדולה לוי מאד ויבואו אלי שרים גדולים לראותי בבית
 ר' יחיאל והתעניתי ששה פעמים ו ימים ולילות לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי וגם
 התעניתי מ ימים ג ימים וג לילות והם נותנים אלי מכל מיני מאכל ובשמים ושושנים
 ומים מדודאים ומפרנסים אותי בכל מעדני עולם ומינים הרבה אי איפשר להאמר ואם ר'
 יחיאל הנזכר ושמה מר לאוורה תמא היתה משרתת אותי בכל דבר וגם את אמה המפוארה
 מרת שרה תמא עשתה עמי חסד ואמת ונתנה אלי ד[ו]רונות גדולות היא ובתה וגם ר' יחיאל
 הנזכר נתן אלי דורונות ובגדי משי ונתנו מעות לכל משרתים שלי:

וביום התעניות הגדולות היו באים לפני בכבוד בבית ר' יחיאל ואשתו ושמה דיאמנט
 תמא גברתה¹ מר אשר משלם מויניציאה ותבא לפני מר שרה ובתה מר לאווראה ובחורות
 אחרות והיו מרקדות בחדר אשר בו ואמרו לי בעבור כבודך ובעבור ילך ממך היגון ותהיה
 שמח מפני התעניות אנחנו באות. והן שאלו אותי יש לך תענוג בקול הכנור והרקוד אשר
 בפניך. והשבתי להן¹ בטוב תעשו עמי והקבה יודע במחשבות לבי כי לבי דבק בהקבה
 ביום ובלילה ואין אני רוצה לשמוע קול כנור ועוגב ושמחות ובאו אלי בחצוצרות בפיסא
 הגוים ונקבצו גוים רבים בבית ר' יחיאל מפיסא והם תוקעים בחצוצרות והיו עושי שירים
 גדולים כדי לקבל מעות וגם כשעמדתי ברומא באו אלי פעמים רבים בחצוצרות מהאפיפור
 כדי לקבל מעות וגם בויטירבו ובבולסינא באו אלי בעלי חצוצרות ובכל הדרך מרומא עד
 פיסא היו באים אלי וטוביה היה תוקע בחצוצרות ועמדתי בבית ר' יחיאל הנז מפיסא
 בחדר העליון חדר יפה ויש לי דוד הרומאני שבא עמי מרומא עם רפאל ועם יוסף הלוי
 בחבורתם וטוביה כי הם ר' שבאו עמי מרומא. ודוד הרומאני בא על רגליו מרומא וכל
 האחרים על סוסים ולא שאל ממני לא מעות ולא בגדים ואני נתתי אליו משמרת הבגדים
 שלי ומשמרת המעות והוא היה נאמן וירא אלקים. ואהבתי אותו אהבה גדולה יותר מכל
 המשרתים אשר שרתו אותי ועמד עמי בפיסא עד אשר נסעה הספינה אשר אני הייתי
 רוצה ללכת בפורטוגאל וגם כתבתי כתב אל המלך מפורטוגאל אל יד גלח אחד אנוס והוא
 היה אהובי וכתב הכתב ההוא ר' יחיאל מפיסא ונתתיו ביד האנוס הנז וצויתי אותו שיתנהו
 ביד המלך ונדר אלי כי כן הוא יעשה בכל כחו והוא הלך בספינה ההיא ואני עמדתי
 בפיסא כי עכב אותי דון מיקיל אינבאשדור ודוד הרומאני ראה זה העכוב שלא הייתי
 יכול² ללכת בשנה הזאת ואמר אלי תתן אלי רשות שאלך ברומא לראות אמי ואחר אשוב
 ונדר אלי אם ישמע בספינה שאני הולך בה שתכף יחזור אלי ונתתי לו רשות והלך לפני
 ר' דניאל מפיסא בפלוריינצה ונתן לו ר' דניאל הנזכר ר' דוק בעבור הוצאות הדרך וכן נתן
 ר' דניאל הנז אל יוסף ואל רפאל שבאו עמי מרומא יב דוק זהב. ואני עמדתי בפיסא

¹ So MS.² MS. יוכל.

אחרי לכתם בבית ר' יחיאל מפיסא ולא היה לי משרת אחר כי אם טוביה ויש לו יחיאל משרתים הרבה. ואמר אלי אל ת[י]רא ואל תחת שכל משרתי ישרתו אותך וגם אנחנו. ובכל יום בא לראותי ר' יחיאל הנזכר ג' או ר' פעמים אל החדר העליון אשר הייתי שוכן בו. ואני הייתי הולך עמהם בבית הכנסת להתפלל שחרית מנחה וערבית והיהודים האחרים אשר היו בפיסא כולם היו עניים אלהים יחנם וירחם עליהם:

ואחרי כן בא אחי¹ ממרת שרה הזקנה תמא שמו היה ר' שבתאי יצו ובא מארץ התוגר לראות אחותו ולקבל ממנה מעות והוא היה רופא חכם ונכבד ועמד עמנו בפיסא בבית ר' יחיאל והיה לו משרת אחד ושמו יעקב שבא עמו מארץ התוגר והיה [יודע] לדבר בלשון ערב ובלשון לעז ואמרה אלי מר' שרה הזקנה אם תרצה זה המשרת של אחי יבא לשרת אותך ידעתי אני שהוא ישרת אותך בטוב יותר מן המשרתים שלך. וגם ר' יחיאל אמר לי כל זה ואמרתי להם איך אני יודע בטבעם כי הם יגנבו דעתי ויקבלו ממני בגדים ומעות וילכו לדרכם. ובא אלי ר' שבתאי הנזכר ואמר אלי כי זה נכבד ומשרת טוב אם תרצה בו אני אניחנו אליך ושרת אותך ואם לא תרצה בו אני רוצה שיבא עמי בדרך שאלך בו כי אני בלא משרתים: ואחר כך קראתי אותו ואמרתי אליו תשרת אותי ותלך עמי בכל הדרך אשר אלך בה והשיב לי הן. ואז לקחתי לו בגדים חדשים ושרת אותי והוא היה יודע בלשון ערב ובלשון הקדש והוא פחוז² וסורר ומורה ושנאוהו בעלי הבית מפני טוביה כי הוא היה מלשין עליו בדברים אמתיים. וטוביה עשה עמי בפיסא קטטה גדולה ולא היה רוצה טוביה שיבא עמי חבר אחר זולתו. ואחז הלכנו בפרדס של ר' יחיאל ובא ר' יחיאל הוא ואשתו תמא ואמו והגענו בפרדס בדירה גדולה ויש בה חדרים הרבה ובכל חדר היה בו מטות ושולחנות ויש הר גדול למעלה מהפרדס מלא זתים קרוב לדירה ויש נהר גדול מן ראש ההר שילך בפיסא עד ים הגדול והספינה הולכת קרוב אל דירת ר' יחיאל להוליך עצים בפיסא בביתו מן הפרדס. ואנחנו באנו בספינה מפיסא עד הפרדס ופעם אחרת באנו על הסוסים וטוביה עמד על יעקב משרתי בפרדס ורצה להרוג אותו. ואשת ר' יחיאל היתה מנגנת בכנור ובאו שרים רבים אל הפרדס ההוא. ובדירה ההיא עמדנו שנים ימים וחזרנו בפיסא ור' שבתאי הלך לדרכו בתוגרמה ויעקב החבר שלו עמד עמי והיה בטענות וקטטות עם טוביה * בכל יום³ ולא קבלתי עליו מטוביה דבר רע עד שבא הוא ואם ר' יחיאל והוציא המצה מפסח מתחת המטה אשר היה ישן בו. והראה לי זה הדבר ואמרו אלי אין מצה בשולחן שיוכל לאכול כי הוא מטמין ושנאו אותו כל בני הבית בעבור זה ואמר לי ר' יחיאל וגם שרה זקינתו תשלח זה המשרת כי איננו ראוי לשרת אותך וכי הוא חרפה לך לשבת בביתך⁴ וכן שמעתי לדבריהם. ושלחתי אותו ואני נתתי אליו בגדים בעד ח' דוק

¹ MS. אחי.² MS. פחות.³ In MS. after עמי, l. 25.⁴ MS. בביתך.

וסדור לתפלה וקניתי לו חרב ושלחתיהו לפני¹ ר' דניאל בפלורניצה ועמד בבית ר' דניאל * ויש לו דניאל משרתים יודעים מוסר וטבע הארץ² והם מסדרים השולחן בבית ר' דניאל ואמרו לי כי יעקב משרתי היה עומד בבית ר' דניאל לסעוד בשולחן לפניו ור' דניאל הנזכר ראה כי מעשיו רעים ואין לו דרך ארץ ועומד בביתו יעקב הנזכר כמו ח' ימים כי אני כתבתי לו דניאל יעמוד עמו בבית מפני הקטטה אשר היתה בינו ובין טוביה וכתבתי אליו אם יש שם משרת אחד יבא אלי לשרתני אני אשלח זה יעקב לדרכו ושאל לו דניאל הוצאות ללכת במחנה ובכל יום היה אוכל על שולחנו והיה הולך אחרי כן לאכול במחנה. ואחרי כן נתן לו ר' דניאל ב' דוקט ואומר לו תלך לדרכך כי אני רוצה שתשרת ר' דוד וגם גנב בגד מר' דניאל היה שוה ח' דוק והולך לו ואני לקחתי צער כי אין בפני שום איש שישרתני כי אם טוביה והיה עם ר' יחיאל מפיסא בח[ו]ר שמו עמנואל והיה עומד עמו בחנות והוא בחור נכבד ונאמן וירא אלהים ושרת אותי והיה תם וישר. והלכנו במגדל אחד אני ור' יחיאל בתועבה אחת ויש שם מגדל גדול ועלינו בראש המגדל וראיתי שלש תועבות יש בהם צורות אי אפשר אדם לדבר. ואחרי כן חזרנו בבית ועמדנו ימים מועטים והלכנו בפרדס על הסוסים ובא ר' דניאל מפלורניצה אלי אל הפרדס אל הדירה ההיא:

ואחרי כן חזר ר' דניאל ור' יחיאל מפיסא בהיות שהיה להם עסקים ואנחנו עמדנו בפרדס עד יום השני וחזרנו בפיסא וחזר ר' דניאל הנזכר בפלורניצה ור' יחיאל עמד ימים מעטים ואמר איך היה רוצה ללכת לפני ר' דניאל בפלורניצה כי היה לו לקבל ממנו ר' אלפים דוקאט וכן הלך בשלום ועמד ב' חדשים וחזר בפיסא ור' יחיאל הנזכר כתב ספר תורה בידו ואני הייתי בפיסא וברכתי בספר תורה ההוא אשר כתב בידו שבתות הרבה והיה כתיבה יפה מאד:

ושלחה אלי * הסינורא מנאפולי³ תמא בעיר פיסא א' דגל משי יפה כתוב בו עשרת הדברות מזה ומזה ויש בו זהב אבל הוא זקן וגם שלחה אלי הסינורא הנזכר[ת] א' טורקא מזהב ללבוש עצמי לשמה זל מלבד ששלחה אלי בהיותי ברומא ג' פעמים מעות ושמעתי עליה איך היא מתענה כל היום וגם שמעתי את שמעה⁴ בהיותי באליכסאנדרי ובירושלים איך היתה פודה שבויים וכי פדתה יותר מאלף שבויים ותעשה צדקה לכל מי שישאל ממנה ברוכה תהיה ליי. ומרת שרה מפיסא תמא חשובה מאד זל וראיתי בעיני את מעשיה הטובים אי אפשר לספר והיא גם היא נתנה אלי חותם זהב ואמרה אלי תהיה זה לעד ביני וביניך ונתנה אלי גם כן ספר גדול מתהילים⁵ איוב משלי וחמש מגילות קלף וכתבה היא בידיה בראש הספר ההוא עצה למען אעשנה ואזכיר את מעשיה ואמרה

¹ MS. לפניו.

² In MS. after לפניו, l. 3.

³ MS. מינאפלי.

⁴ MS. שומעה.

⁵ So MS.

אלי בכתב ההיא אשר כתבה אל תכעס ואל תבהל. ונתנה אלי גם כן סדור מתפלות ואמרה אלי בזה תתפלל בו לאהבתי והיה לה נערה בתולה בת אחיה אשר הוא בירושלים ואותה הנערה היא חכמה ומשכלת והיא קוראה בעשרים וארבע ומתפללת ויש לה מוסר ויש לה מלמד שמו שלמה כהן והוא מעט חרש. ובח[ו]ר וחכם גדול והזקנה היא מלמדת אותה במוסר ובכל¹ חכמה ובתרבות טוב:

ובזמן אשר עמדתי בבית ר' יחיאל מפיסא היה איש אחד שמו ר' אליעזר מלמד מאת בן אחות ר' דניאל הנזכר ורצה זה ר' אליעזר לקחת זאת הנערה לו לאשה ושמה דבורה תמא ולא רצתה מרת שרה הזקנה לתת אותה אליו ואני שאלתיה למה לא תנשא אותה עם זה הבחור והוא נכבד וחכם והשיבה לי אין ברצונה לתת אותה לשום אדם שבעולם עד שתלך בירושלים ולשם רצונה להשיאה והאלהים יתן אליה כאות נפשה הטוב וימלא משאלות לבה אמן:

ואחרי כן לימים מעטים שלח המלך פורטוגאל בעד דון מיקיל מרומא ושלה דון מיקיל דון מרטין אינבאשדור. ודון מרטין הנז' תכף שהגיע ברומא כתב אלי בפיסא איך המלך מפורטוגאל שמע עליך איך אתה באת לעבודתו והוא שמח וטוב לב לכן תתקן עצמך ותלך בזאת הספינה ויש ספינה גדולה בליגורנה הולכת בפורטוגל והאקאפיטנייה² מהספינה ההיא מתעכב ברומא והיה לו עסקים עם האפיפיור ואני המתנתי עד אשר יבא הקאפיטניי ההוא ושלחתי בעד ר' דניאל מפיסא בפלורניצה ובא אלי בפיסא ונתיעצתי עמו ואמר אלי אין אני רוצה שתלך עם אלו הכתבים אשר שלח דון מארטין כי אם נשלח שליח אחד ברומא ויתן מכתבים אחרים דון מרטין ויכתוב גם כן את האפיפיור כתבים אחרים. וכן שלח ר' דניאל מפיסא ברומא אחד וכל ההוצאות היה עושה מכיסו הן בעד הסוסים הן בעד השלוחים וכל מה אשר נתן לי ואל משרתי וחזר ר' דניאל הנזכר בפלורניצה. ואז בא ר' יוסף הצרפתי מרומא בפלורניצה ולא רצה לבא אלי עד פיסא ותמהתי מאד הפלא ופלא יען כי הוא ביני ובין האפיפיור היה מליץ פעם אחד והוא היה מניח את דברי שהייתי מדבר עמו והיה מדבר מעסקיו עם האפיפיור והלכתי אני והוא אל החשמן ודבר אתו נכ' מדברי מעט וחזר לדבר אל החשמן מאת עסקיו והיה אמר אלי כי היה אוהב אותי ואני בתם לבבי אותו אהבתי יען עמדתי בביתו והיה מרבה בדברים מאד וביום אשר בא יוסף צרפתי בפלורניצה נתנו אלי כתב בפיסא הובא מרומא ואמר בכתב איך ר' אליהו יצו הסופר שלי נסגר בביתו ברומא יען בביתו המגפה ואשתו ובניו מתו ונצטערתי עליו צער גדול:

ואחרי כן בא דוד הרומאני משרתי מרומא והגיד לי הכל בבירור ובא אלי בפיסא בבית ר' יחיאל ושמחתי בו שמחה גדולה במאד מאד ואז נתתי לו משמרת הבגדים והמעות שלי

¹ MS. ובעל.² So MS.

וגם בא אלי בפיסא יוסף הלוי מרומא בבית ר' יחיאל ועמו היה משרת אחד ושמו וראנצישקו ועמדו עמי בבית ר' יחיאל ואני שלחתי את טוביה משרתי בפלורניצה במרוצה אל ר' דניאל מפיסא כי יבא אלי מהרה תכף ראותו כתבי יען בא הראש מהספינה ורוצה ללכת במהרה ולא בא אלי לא ר' דניאל ולא טוביה בג' ימים. ואת הזמן אשר עמדתי בבית ר' יחיאל מפיסא היה י' חדשים פחות מעט אני וכל משרתי ור' יחיאל מכיסו עושה כל הצריך וכל ההוצאות לנו אי אפשר לחודיע ולספר את מעשיו הטובים אשר עשה עמנו וביום אשר הייתי קרוב ללכת אל דרכי נתן אלי ר' יחיאל עשרה דוק. ואחרי כן בא הראש מהספינה אלי ואמר אם תרצה לבא עמנו תדע בבירור איך אנחנו נוסעים ביום מחר עכ"פ ואנחנו תקננו וסדרנו אליך חדר יפה בספינה וכל הצריך אליך אנחנו נעשה בלב טוב בע"ה עד אשר תגיע בפורטוגל למלך. ואחר כל אלה הדברים הלך לדרכו הראש מהספינה וביום השני סדרתי כל כלי ושמתי אותם על הפרדות ושלחתי אותם בליגורנא ונסעתו אני ור' יחיאל ור' ראובן ובניו ואם ר' יחיאל היתה חולה על מטתה השם ירפאה. ויוסף הלוי ודוד הרומאני עמי ופראנצי[ש]קו המשרת אשר בא עם יוסף הלוי בא לו חולי¹ ולא ידעתי אם הוא מנגף או חולי אחר:

והגענו בכל כלינו בליגורנא והלכנו במחנה אחד ואני הייתי מתענה זאת הלילה השנית לג' ימים והתעניות הגדולות אשר עשיתי בפיסא היה ששה פעמים ו' ימים ו' לילות וכו' יום התעניתי ג' ימים ולילות ובזה המחנה שהיגענו בליגורנא היה לי דאגה וצער גדול בלבי בעבור כי טוב[י]ה הלך אל ר' דניאל ולא חזר אלי לא ר' דניאל ולא משרתי טוביה וראש הספינה בא אלי בזה הלילה והוא ואמר אלי איך הם נוסעים למחר בהשכמה והלך ממני ותקנו לי מטה בזה המחנה בליגורנא וישנתי והם על הסעודה ר' יחיאל יצו וכל משרתיו ומשרתי וכי ר' דניאל שלח אלי בחור אחד ושמו בן ציון מקורייו² ובא עמי בליגורנא והלכו אחר אכילתם כל אחד למטתו לישן עד חצי הלילה. והנה ר' דניאל מפיסא בא אלי בליגורנא ונסע מפלורניצה בבקר ההוא ובא בפיסא ולא ראה אותנו ואחר כך רדף אחרינו בליגורנא ובא לפני ואני הייתי ישן ודבר עמי ושמחתי שמחה גדולה בראותי אותו: ואחר כך הלך בחצי הלילה אל ראש מהספינה וחזר בבית וישנתי עד הבקר ובבקר בא אלי ר' דניאל ונתן לי מאת האפיפיור א' גבאנו דמשקו אדום חדש ואת קופאה ווילוט שחור והגאבנו שחור כפול ירוק נתנם אלי בעדו ולשמו זל ונתן לי ר' דניאל הנזכר שלמה כהן מפראטו יבא עמי ונתן אליו יב' דוקט ונתן גם כן לבן ציון ו' דוק ולדוד הרומאני נתן י' דוקאט ולטוביה נתן י' דוק וליוסף הלוי נתן ב' דוק למען יחזור ברומא ואני נתתי ליוסף הלוי ב' דוק אחרים כדי שיחזור ברומא כי טוביה אמר אם תרצה שיוסף הלוי יבא עמך אני לא

¹ MS. חולה.² MS. מקורייו.

אבא עמך וטוביה היה מבשל וכן שלחתי אותו לרומא ובא הראש מהספינה אל הבית ואמר אלי אם יצטרך אליך שלש מאות או חמש דוקאט אני אתנם אליך עד אשר תגיע לפני המלך ותחזירם¹ אלי ואני קניתי אליך כל הצריך מלחם ומבצים ומעופות: ואחרי כן נתן לי ר' דניאל הנז' קב דוק' ואמר אלי תקח אלו בעבור אהבתי ולקחתי כל כלי והולכתי אותם בספינה גדולה וטוביה היה תוקע בחצוצרות ור' דניאל ור' יחיאל על שפת הים ואנחנו בספינה הגדולה בחדר יפה והראש מהספינה אשר נדר לי כל אלה עכב בליגורנא ואמר לבא אחרינו ביבשה ואחר כך בא אלי בספינה הגדולה ר' דניאל ור' יחיאל ונכנסו בחדר שלי לראותי ועמדו עמי מעט ודברו אלי וחזרו אלי שלום והלכו לדרכם: ואני ור' שלמה הכהן וטוביה ודוד הרומאני ובן ציון נסענו מליגורנא עם רוח טוב תל יי ישמרנו סלה. והלכנו ברוח טוב בים הגדול דרך המערב למלך פורטוגאל והגענו סמוך לקאליצי מן מלכות קיסר ושלחתי טוביה לפני הדיין בכתב האפיפיור והלך טוביה אליו ושאל מאתו כי אנחנו נצא מהספינה אל המדינה ונעמוד יום אחד ונחזור ולא רצה הדיין וחזר אלי טוביה ואמר כי אנשי המדינה דברו אליו דברים רעים בפני הדיין. וכן הראש אשר הניח הראש שלנו מהספינה הלך במדינה ההיא וחזר לפני ואמר אלי הראש הנז' כי הדיין קורא אותו בפניו ובפני שרים גדולים מהמדינה והם בעצה אחת עליכם ואמרו איך המלך יהודי הולך למלך פורטוגאל והוא הקטן והם חושבים אנחנו הולכים נגד הקיסר והם אמרו לבא לתפוש אותך ויבקשו לך סוסים וישלחו אותך לפני הקיסר. ואני שמח בלבי מכל מה שעשה הקב"ה וחשבתי בלבי אם יבואו אנשים יתפשו אותי בכח כי הקב"ה שולח אותם לטובתי ולטובת² כל ישראל ואני חזק בשליחות עבודת יי ובמצותיו והמשרתים שלי מתייראים ומתפחדים ואני שמח לפניהם ואמרת להם לא ת[י]ראו ולא תפחדו. ואחרי כן בא אלי הראש מהספינה פעם אחרת ואמר אלי טוב תצאו מהספינה הזאת בספינה אחרת מהמלך פורטוגאל וכן יצאנו מהספינה ההיא בחצי הלילה והנחנו כל הכלים שלנו בחדר וסגרנו החדר ונכנסנו בספינה קטנה עד שהגענו בספינת³ מלך פורטוגאל. ונכנסנו בספינת³ המלך והראש מאותה הספינה ישן על מטתו ואחר ששמע שאנחנו באנו לפניו אל הספינה עמד ממטתו ונכנסנו לפניו אל החדר והראש לו כתב ממלך פורטוגאל. וראש הספינה שלנו מדבר עם ראש מספינת⁴ המלך באריכות מן דברי הדיינים והשרים אשר במדינה ההיא קאליצי. ואנחנו עמדנו בפניו עד אור הבקר ואחר כן הלכנו אל המדינה אלמריאה והלכו שניהם הראשים לפני הדיינים והשרים ושלחתי טוביה משרתי עמהם והלכו למדינה ההיא וחזרו לפני ואמרו לי כי הדיינים והשרים עשו קטטה עם הראשים בעבור יתפשו אותנו: ואחרי כן בקש לנו הראש מהספינה תלך⁵ בטאוילה ראש מלכות פורטוגאל ונתנו לנו

¹ MS. ותחזור. ² MS. ולטובות. ³ MS. בספינה. ⁴ MS. מספינה. ⁵ So MS.

הכלים שלנו והביאו לנו מן הספינה הגדולה אל הספינה האחרת אשר למלך פורטוגאל ונתתי עה דוק לבעל הספינה הראשונה בעד שכר טרחו והלך לו: ואנחנו עמדנו בספינת¹ המלך עד חצי הלילה לפני הראש ונכנסנו בספינה מלאה חטה הולכת בטאווילה בים והגענו על שפת הים סמוך לעיר טאווילה ושלחתי כתב האפיפיור וכתב המלך אל הדיין אשר בעיר טאווילה והוא דיין מאת המלך מפורטוגאל והלך טוביה משרתי עם הכתבים אל הדיין. ותכף חזר אלי עם שנים משרתים מהדיין ופרדה אחת טובה ונכנסו ובא אלי אל הספינה ויצאתי מהספינה אל היבשה ושמעו כל אנשי המדינה כי הגעתי אל שפת הים ומיד באו אלי שרים נוצרים ואנוסים טף ונשים ואני רכבתי על הפרדה והלכתי בשפת הים אל המדינה ההיא וכל הדרך מלא אנשים ונשים ולא יספר מרוב. והגענו במדינת טאווילה בבית אנוס אחד וסדרו הבית והמטות והשלחן והאנוס ההוא נכבד ואשתו נכבדת מאד והדיין מהמדינה בא אלי ושמח עלינו שמחה גדולה ואמר אלי כל מה תבקש הנני מוכן ומזומן למצותיך ולעבודתך. ובכל יום בא אלי ב פעמים לראותי בביתי והדיין הנז כתב למלך כתב איך הגענו לפניו בטאווילא ואני כתבתי למלך פורטוגאל כתב אחד וגם שלחתי דוד הרומאני לפניו ועמדתי בבית האנוס ההוא לחכות תשובת המלך. ואת האנוס ההוא ואשתו היטיבו לנו טובות גדולות ולא רצו שנוציא שום פרוטה מכיסנו כי הם רוצים לעשות לנו ההוצאות מכל וכל מהאכילה ושתייה ועמדנו בביתם מן יום עד שהגיע השליח ממלך פורטוגאל אלי בטאווילה:

ובימים ההם בא גלח מארץ ספרד והיה מדבר עם ר שלמה ור שלמה כועס עם הגלח ההוא ואמרתי לר שלמה מה יש לך עם הגלח הזה והשיב לי הרשע ואמר כי לא יש מלך בישראל ולא לנו מזרע המלוכה והיה עומד לפני חלון גדול ואני קנאתי קנאה אלהים ועמדתי לפניו וזרקתיו מן החלון להארץ² לפני כל הגוים וכל הגוים היו מצחקים על הגלח ומתיראים לידברו³ נגדי ושמע הדיין הגדול ושמח שמחה גדולה בדבר הזה:

ואחרי שהגיע השליח אשר שלחתי אל המלך נתן אלי שנים מכתבים מאת המלך האחד כתב לי המלך שאלך לפניו בכבוד וכי הוא יעשה כל רצוני והשני כותב אל כל הדיינים אשר במלכותו כי הם יכבדו אותי וילוו אותי מן המדינה למדינה ויסדרו לי בית ושולחן וכסא ומנורה בכל הדרך שאלך בה. וכן השליח הנזכר נתן כתב שלישי אל הדיין מטאווילה אשר כתב אליו המלך ותכף בא אלי הדיין הנז בראות כתב המלך ואמר אלי תלך למחר לפני המלך כי אני סדרתי אליך כל אשר ציוני המלך כי המלך ציוני אתן לך ארבעה ראשים מבינים חזקים ואתן לך ה מאות דוק וסופר אחד מן סופרי המלך יעמוד על ההוצאה ואני אסדר הכל למחר בעבור הדרך ואסדר כל הסוסים ואתה תהיה מוכן לדרכך ביום מחר

¹ MS. בספינה. ² So MS. ³ MS. לי ידברי.

ותראה אם יש לך עסקים במדינה תעשה היום למען תהיה מוכן ללכת למחר בלי עכוב. והלך הדיין מפני ובבקר נתנו אלי הסוסים ורכבתי אני וכל משרתי: ונסעתי מטאוילה והדיין וכל שרי המדינה הגדולים וסופרי המלך יצאו מהמדינה ויצאו עמי רבים גדולים וקטנים לא יספרו מרוב ובאו עמנו רחוק מהמדינה ב פרסאות וחזרו לדרכם. ואני הלכתי עם ב אנשים חשובים וסופר המלך אשר הוא על ההוצאות ומספר אנשים שבאו עמי מן טאוילה שלשים בדרכי¹ לפני המלך ובכל הדרך ילך הסופר מהמלך קודם אל המדינה ומדינה אל הדיינים שיסדרו לנו בית ושולחן וכסא ומנורה מאת צווי המלך. והגענו במדינה אחת ושמה בישה ובאו לפני הדיינים על הסוסים וכל השרים מהמדינה ההיא הגדולים אנוסים ונוצרים עם רב לקראתינו ולא יספר מרוב הקטנים עם הגדולים ובאו לפני לקראתי מהלך שלשה פרסאות וכשנקרב יותר למדינה ההיא באו יותר ויותר מאד אנשים ונשים וטף. והגענו במדינה ההיא ונכנסנו בבית אנוס אחד בית יפה ובאו כל הדיינים לפני וכל אנשי המדינה באו אלי עד חצי הלילה אנוסים ונוצרים ועמדנו בזאת הלילה בבית ההוא ונכנסנו ביום השני ונסענו ממדינת בישא ובאו עמי ללוותי הדיינים וכל שרי המדינה ואנשים רבים ולוו אותי מהלך ב פרסאות. והגענו במדינה גדולה שמה איבוראה² ביום הששי בערב שבת ובאו הדיינים לפני ב פרסאות קודם שאכנס במדינה ועמם עמים רבים ונכנסנו³ במדינה והיא מדינה גדולה ויש בה דירת המלך וגם קהלות אנוסים רבים ונכבדים ונכנסנו בבית אנוס אחד. ובכל מדינה הגעתי בו יבאו אנוסים קטנים וגדולים נשים ואנשים וינשקו את ידי לפני הנוצרים ולוקחים כעס על האנוסים בעד נשיקת ידי ועשו דרשות על זה הדבר ואמרו עשו לו כבוד גדול ולא תנשקו ידו כי אם יד המלך פור[טוגאל] לברו ויש מחזק את לבם כי הם מאמינים בי אמונה שלמה כמו שהאמינו ישראל במשה רבינו עה. ואני אומר להם בכל מקום אשר נגיע בו כי אני בן המלך שלמה ולא באתי לכם לא באות ולא במופת ולא בדרך קבלה כי אם בעל מלחמה אני מנעורי ועד עתה ובאתי לעזור ולעזרת⁴ המלך ולעזרתכם ונראה איך תהיה הדרך אשר השם ידריכני בה אל ארץ ישראל ואני עמדתי בבית ההוא יום שבת ויום ראשון: ונכנסתי ביום השני מן איבירה ובאו הדיינים לפני ללוותי ושרים רבים ונכבדים ואנשים רבים לא יספרו מרוב ובאו עמנו שנים פרסאות וחזרו דרכם למדינה. וקודם שיצאתי מהמדינה ההיא יצא טוביה משרתי שר האופים שלי ועשה קטטה בשוק עם הנוצרים וחרבו שלופה בידו ורצו להרוג אותו ובאו לפני ובעבור כבודי מחלו לו ועשיתי שלום ביניהם. ובטאוילה עשה קטטות רבות עם הגוים וכעסתי עליו כעס גדול וגרם לי הוצאות גדולות וכל אחד מן המשרתים קבלו כל אחד מהם ל דוק מיד שלמה כהן מלבד אשר קבלו מיד ר דניאל מפיסא ולבד

¹ MS. בדרט. ² MS. איבירה. ³ MS. בו. ⁴ MS. ולעזרה.

אותם אשר נתנו אלי האנוסים ברשותי להם. ועם כל משרתי היה עושה זה טוביה מריבה ולוקח הוא מהם כל מה שנתתי להם ובכל הדרך אשר הדרכתי בה האנוסים יבואו אלי מכל צד ומכל פנה וילוו אותי ויתנו לי דורונות וגם מן חסידי הנוצרים עד שהגעתי קרוב אל המלך פורטוגאל ב פרסאות והיה עומד המלך באלמארינה כי ברח הנגף אשר היה בלישבונה וכתבתי למלך איך אני הגעתי במקום פלוני ואעמוד במקומי עד שתודיענו הדרך אשר תדריך כבודך ושלחתי זקן אחד נוצרי נכבד לפני המלך וגם הסופר מאת המלך אשר בא עמי מן טאוילה אשר הוא על ההוצאות הלך גם לפני המלך:

ואחרי כן חזרו אלי ואמרו לי כי המלך קרא לפני[ו] בעל העצה שלו ונתיעצו לפניו על זה הדבר זה אומר בכה וזה אומר בכה. מהם אומרים תעשה לו כבוד ותשלח לפניו כל השרים נכבדים וילוו אותו כי הוא בא מארץ מרחק לבקשותך¹ ולעבודתך. ודון מיקיל האויב שלי מרומא עד הנה כי רציתי להרוג אותו ברומא בחרב והוא היה עומד לפני המלך וכי היה משנה למלך וכי הוא היה בעל הסוד מהמלך והוא היה מדבר כנגדי לפני המלך ולפני השלוחים אשר שלחתי לפני המלך וכי הם חוקרים הסופר ואומרים אם האנוסים עשו לי כבוד יותר מן הנוצרים והשיב הסופר כי הם מכבדים אותי² כבוד גדול ומנשקים אותי בידיהם ונשיהם ובניהם ובנותיהם בכל הדרך אשר הלכתי ודרכתי בה ואז אמר דון מיקיל למלך וליועציו הלא אמרתי לך כי בא להחריב מלכותך ולהחזיר האנוסים יהודים ואם תשלח לפניו שרים שלך שילוו אותו יצאו כל האנוסים לפניו הם ונשיהם ובניהם ובנותיהם וילוו אותו ויעצו עצה על הנוצרים ביניהם ויחזרו יהודים. כל אלה הדברים דבר הרשע דון מיקיל לפני המלך ובפני יועציו ובפני הזקן אשר שלחתי לפני המלך ובפני הסופר שבא עמי והגיד לי זה הזקן זה הדבר ושלה המלך לבעלי עצה שלו ושאל להם מה נשיב למלך יהודי ואמרו לו תשיב איך הזקנה שלך מתה וכי אתה אבל בזה הזמן ולא תוכל לעשות לו כבוד בזאת השנה מפני המנהג שלנו וכי הנני מוכן למצותו ואעשה לו כבוד לכשיגיע לפני. ובזה הזמן אני מבקש ממנו מחילה וכפרה וכי הוא יבא לפני היינו האינבאשדור עם משרתיו ומשרתי והאנשים אשר באו עמו מטאוילה: ואחר ששמעתי דבר המלך ויועציו ודברי שריו אז רכבתי על הסוסים שלי והלכתי לפני המלך עם כל משרתי ועם האנשים אשר באו עמי והוא והיו לפני כמו חמשים איש וטו סוסים מלבד הפרדות שהיו נושאים את כלי:

והגעתי באלמרינו לפני בית וחצר המלך ואני הייתי מתענה מן יום ראשון עד יום שנכנסתי לפני המלך דהיינו עד יום רביעי לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי ועמדתי לפני המלך וכל משרתי וכל אחד מהם חרבו על ירכו. ואמרתי למלך ולאשתו המלכה בפניו איך אני עיף ויגע מן הדרך וכי אני מתענה היום יום רביעי ולא אוכל דבר אליך זה היום אם

¹ So MS.² MS. אותו.

ייטב בעיניך נלך היום לבית אשר סדרתי לי ולנו ואחכ יום אחר נדבר יחד אני ואתה ולא
 רציתי לנשק ידו לא בביאותי ולא ביציאותי מן הכעס אשר בלבי אשר גרם לי ולמלך מן
 מיקיל הרשע. ואחר כך לקחתי רשות מהמלך והלכתי אל הבית בסנטירין בבית אנוס אחד
 אשר סדרו לי והיה בית גדול ובעל הבית רשע גמור ואשתו נכבדת עד מאד והיה בבית
 ההוא דלת אחרת יצא מהחדר אשר אנחנו בו ורואה בו הכל וסגר בעל הבית זאת הדלת
 ואחכ אמרו לי טוביה ובן ציון משרתי כי האנוס הרשע סגר הדלת עלינו ולא נוכל לזרוק
 מים ושום דבר. ועמדתי ממקומי לראות הדלת והוא סגור ונכנסתי ולקחתי גרון ושברתי
 המסגר ופתחתי להם הדלת ואחרי כן בא האנוס הרשע והתחנן לפני ואמר אלי איך הוא
 חטא בזה הפעם ובקש מחילה ממני ומחלתי לו בעד אשתו החסידה. ובא לפני אנוס
 והיה מדבר בלשון ערב והיה בא מהספינות המלך והמלך שולח אותו בכל שתי שנים
 פעם אחת אל ארץ השחורים ודבר אלי האנוס ההוא איך הוא הלך אחר איי הים במקום
 אחד חצי היום והיום הוא שעה אחת במקום ההוא. ועמד שם פעמים רבות וכי שם הר
 גדול והאש תוקד בהר ההוא יום ולילה וכל ההר עושה אש ועשן אל השמים. ובאי ההוא
 קרוב אל אותו ההר שלח המלך פורטוגל הזקן את בני האנוסים הקטנים והניחם שם
 עד היום הזה והם קרובים וסומכים אל משפחה אחת באיי הים שהם אוכלים בני אדם.
 והאנוס ההוא חכם באיסטרולוגיאו וכל אנשי פורטוגאל חכמים באיסטרולוגיאו ובא לפני
 אחד מן ראשי ספינות מהמלך ואמר לי איך הוא הלך בראש מלכותנו מן פורמוס. וגם
 דבר כל זה אל המלך כי הוא עמד שם שנה אחת בימי אדוני אבי זל ושמע איך יש מלך
 על היהודים ושמו היה שלמה המלך עה כמו עשרים שנה שהלך בזה המקום והוא נכבד
 ואמר אל המלך דברים גדולים והמלך מפורטוגל אוהב אותו והיה חבר שלי בפורטוגל
 וגם אני אהבתי אותו ושאל ממני סימן אכתוב לו שמי למען יהיה זכרון ביני לבינו עד
 שתגיע השעה וכן עשיתי לו כתב ונתתיהו אליו והיה סוד זה הדבר ביני לבינו. והוא היה
 נוצרי גמור ואוהב כל היהודים ואני עמדתי בתענית ששה ימים ולילות וכל הנוצרים ואנוסים
 באים לראותי בזה הבית למקטן ועד גדול וכל עבדי המלך ושריו באים אלי בחצוצרות
 ובכינורות ובכל מיני עוגב ביום ובלילה. וטוביה משרתי הרשע עושה קטטה עם אנוס אחד
 בא עמנו מטאוילה ואני הייתי אוהב אותו כמו אחד משרתי ויותר והם עומדים על
 השולחן לפני ושלף טוביה החרב להורגו וברח לפני האנוס אל החדר אשר אני עומד שם
 וסגר הדלת אחריו ועמד בפני האנוס ואחכ בא טוביה ושבר את הדלת ונכנס בחדרי
 וחרבו שלופה בידו ורצה להרוג האנוס בפני ולא שמע הרשע טוביה בקולי בקראי אליו
 ובצעקתי עליו ועמדתי עליו ולקחתי החרב מידו ורציתי להרוגו וגם שלחתי האנוס שיקרא
 הדיינים מהעיר לפני. ואחרי כן יצא טוביה מפני חוץ מהבית אל השוק ולקח עין גדול בידו
 ומבקש האנוס ההוא בכל הרחובות ובכל השווקים וכל בני אדם משחקים על טוביה קטן

וגדול ואחרי כן ידע טוביה הרשע איך הדיינים באים אל ביתי והוא קרא המשרת שלי דוד רומאני וברחו שניהם בסנטירין ועברו הנהר ואחרי כן באו הדיינים לפני וכל הנוצרים והאנוסים היו מדברים על טוביה ועל שלשתם רעה ואומרים כי הם עושים כנגד הדין. ואחרי אמרתי לדיין הגדול שישלח משרתיו וירדפו אחרי טוביה ודוד ויחזרו אותם לפני וכן רדפו אחריהם והשיגום והביאו אותם לפני ואמרתי אל הדיינים ישימו עליהם כלי ברזל ויוליכו אותם בבית הסוהר וכן עשו. וקודם הקטטה הזאת אשר עשה טוביה הוא דקר נוצרי אחד ממשרתי המלך באותו הבית וידע המלך הכל. ואחרי כן שלח לי המלך ביום הרביעי אחר שמנה ימים אשר הגעתי והלכתי לפניו אני והזקן שלמה כהן ובן ציון משרתים שלי והגעתי לפני המלך. והמלך קרא אנוס אחד רופא זקן שהיתה תורגמן ביני ובין המלך בלשון הקדש. והזקן ההוא היה רופא וחרש מעט וכשהיה מדבר עם המלך לפני היה מפחד ומתיירא וכי שלמה כהן מפראטו הזקן היה חרש ואין המלך שומע לדבריו כי לשונו הי[ת]ה משובשת ובן ציון הבחור הוא מדבר לפני המלך בטוב אבל הוא היה פחות. והמלך שאל אותי אני שמעתי עליך כי אתה מדבר בלשון ערב בטוב וכי יש לי שר משרת שלי והוא יודע לדבר בלשון ערב בטוב וישמע כל דברך מראש ועד סוף ויגיד לי והמשרתים שלך וגם האנוס אין אני שומע דבריהם ולא ידברו אלי מכל אשר תדבר אלי הם חלק אחד מעשר דברים ולא טוב בעיני כי אם זה השר היודע לשון ערב. ודון מיקיל היה בפני המלך ומדבר כנגדי לפני המלך ואני רואה ואין אני שומע והמשרתים שלי לא הגידו לי כי הוא דון מיקיל וכל אשר אדבר למלך בלשון הקדש יביט המלך אל דון מיקיל וידבר עמו ואמר למלך לא תשמע דבר אחד בלשון הקדש כי אם בלשון ערב. והמלך קרא לשר אשר הוא יודע לשון ערב ואמר המלך לשר ההוא תדבר עם זה האינבשדור בלשון ערב והתחיל לדבר עמי בלשון ערב והשבתי למלך בלשון הקדש אין רצוני לדבר עם זה הישמעאלי יען כי הם אויבים שלי וכי זה השר אשר לפניך הוא ישמעאלי ואני הכרתי לשונו כי הוא אביו ואמו ישמעאלים והשר ההוא מדבר עמי ואומר לא אני ולא אבי ואמי ישמעאלים כי אם נוצרים. והשר ההוא שהיה מדבר לשון ערב בא לו יראה ופחד ורעד לפני המלך מפני הדבר שדברתי לו בפני המלך. ודון מיקיל מדבר למלך כנגדי והמלך מביט אלי ואמר לי המלך אם תדבר בלשון ערב עם זה השר אעשה לך כל הדברים שאתה מבקש ואשמע ואדע ואעשה כל אשר צוו אותך המלך יוסף אחיך והאפיפויור מרומא וזה השר הוא משרת שלי ולא יחליף דברך והוא נאמן בכל ביתי ויהיה תורגמן ביני וביניך. וכל זאת המחשבה היתה מדון מיקיל שהיה לפני המלך ואחרי כן דברתי בלשון ערב עם השר והוא מדבר עם המלך בכל אשר אני דובר אליו ונתתי ביד המלך כל המכתבים וקרא המלך המכתבים ונתן אותם ביד דון מיקיל ודברתי עם המלך בענין השליחות לפניו וספרתי לו את כל הדרך שהלכתי בה מן המדבר עד שהגעתי לפניו הכל בלשון ערבי. והשר הנזכר מדבר

למלך כטוב וגם אמרתי למלך הבקשת¹ המלך יוסף אחי מן מלכותו שואל ממך על ענין האומנים על כלי משחית ודון מיקיל מדבר כנגדי ולא קבל המלך דבר מדבריו והמלך שמח שמחה גדולה מדברי ולבו היה טוב עמי ואמר המלך מאת יי יצא הדבר ואני מתרצה בזה הדבר וזאת תהיה בקשתי ויטיב¹ הדבר בעיניו ובעיני כל שריו:

ואחרי כן אמר המלך אלי תחזור מן סנטירין אל אלמארין שהוא מקום קרוב אלי וצוה המלך אל השר הזקן יסדר לי בית קרוב לבית המלך וכן עשה הזקן סדר לי בית גדול ובוה היום אשר אני מדבר לפני המלך שאל המלך אלי ואמר לי אתה תכיר דון מיקיל והשבתי אליו כי אני מכיר והוא עומד לפני ברומא לפני האפיפיור שנה תמימה. ואחרי כן אמר המלך אלי תראה ותביט שמי שהוא בפני הוא דון מיקיל. ואחרי כן הבטתי אליו והרגשתי וידעתי והכרתי אותו ואמרתי לו דברים קשים לפני המלך. והשבתי למלך לא ידעתי כי הוא דון מיקיל עד עתה יען היה מתנכר ואמרתי למלך אם תעשה הטוב והישר בעיני יי ובעיני המלך יוסף אחי ובעיני האפיפיור לא יהיה עומד ביני וביניך דון מיקיל יען כי הוא אויב ליי ולך וכי אני באתי ממזרה למערב בעבור אהבתך וכי דון מיקיל רוצה לעכב אותי ברומא למען לא אבא לפניך וכעסתי עליו ברומא ורציתי להרגו בחרב שלו מפני שהוא עבד לך ורצה לעכבני שלא אבא. ואחרי כן נתבייש דון מיקיל בושה גדולה לפני המלך ולפני כל השרים והמלך אמר לי לא תקח על לבך כעס על זה כי אני רוצה לעשות לך כל אשר דברת ותלך בפעם זאת אל ביתיך¹ עד אשר אקרא אותך לפני ונדבר על כל עסקיך. ואחרי כן יצאתי מבית המלך ושלחתי כל אשר בביתי ממטות ומסדינין ומכל כלי הבית מסאנטירין אל הבית אשר סדרו לי באלמארין קרוב לבית המלך. וגם שלחתי אל בעל בית הסוהר יוציא בחוץ טוביה ודוד הרומאני משרתי וכן יצאו² ובאו לביתי בפני ומכרו הבגדים שלהם אל אלמארין מקום אשר עמד שם המלך ואמרתי להם תשובו מדרככם הרעים ותשבו בפני ותשרתו אותי ותהיו נכבדים ותשמעו לקולי ואתם באתם עמי מארצכם אל ארץ רחוקה ולא רציתי לעשות לכם צער ורעה כי אם אכבד אתכם וישמעו כל בני עמנו הכבוד אשר אכבד אתכם. והמלך שאל אותי במעשיהם הרעים והשבתי למלך כי הם בחורים ומחשבתם טובה ואני אהב אותם. וגם אמרתי להם מה רצונכם לעמוד עמי או אם תלכו והשיבו אלי תתן רשות נלך לארצינו ולא נעמוד עמך והשבתי להם [לא] אתן לכם רשות בשום פנים:

ואחרי כן נתתי להם מעות ובגדים ועמדו אתי כמו עשרה ימים והם עומדים ברשעתם בקטטה ביניהם ואנחנו בבית שסדר לנו המלך. והבית מלא אנשים נוצרים ואנוסים מבקר ועד ערב בכל יום ושולחן ערוך להם בבקר וצהרים ובערב והוצאות גדולות בערב ובעד

¹ So MS.

² MS. יוצאו.

כל מי שיבא לפני ואלי מארץ מרחק אל הבית. ואחר כן דבר אלי טוביה האופה יום אחר יום תקנה לנו שפחה תהיה לעזרתי בתבשילין ותרחוץ הבגדים ותהיה משמרת¹ כל כלי הבית וחשבו לי רחיצת הבגדים בכל שבוע חצי פרח יוציא שלמה הכהן הזקן ועל המים אשר ישתו בבית חצי פרח אחד מכלי המים אשר ישתו הסוסים: ואחז בא לפני אנוס אחד זקן ואמר אלי יש לי שפחה אחת ישמעאלית ואני רוצה למוכרה. ואמרתי לאנוס תביאיה לפני מחר כי אני רוצה לראותה אותה וכן בא האנוס עם השפחה ביום השני וראיתי השפחה והיא בחורה ויפת תואר ויפת מראה והיא יודעת לשון ערב ודברתי עמה בפני האנוס ואמרתי להשפחה² תרצי אקנה אותך ותחזירי יהודית ואמרה אלי כן אעשה ואחז פרעתי לאנוס ארבעים דוק וחזר לביתו האנוס מסאנטירין והשפחה עמדה בביתי עד הלילה. וכן הלכו וחזרו וקראתי לפניו אנוסה אחת נכבדת תכיר ותדע לשון ערבי ואמרתי לאנוסה ההיא תקציץ את השער שלה ואת צפרניה. וגם קראתי לאנוסה לטוביה ולדוד הרומאני משרתי ואמרתי להם אני לקחתי זאת השפחה למען תהיה לכל עסקי הבית והזהרו שלא יגע אחד מכם בהשפחה הזאת לדבר זנות ומי הוא מכם אשר שמע לקולי אני רוצה לתת לו זאת השפחה לאשה אחר שלשים יום כי אני גיירתי אותה ולא יהיה בביתי זנות. וכן צויתי השפחה ואמרתי לה תראי והשמרי שלא יגע אדם עליך ואם אראה בעיני שום דבר רע שתעשה בביתי אני אהרוג אותך ולכן תהיה נכבדת בביתי ואני אתן אליך איש מהמשרתים שלי ותהיה חפשית ונתתי לה החדר מבפנים והחדר שלי באמצע והחדר של המשרתים בחוץ: ואחרי כן עשתה ועמדה ח' ימים עוזרת לטוביה האופה בתבשילין ועושה כל עסקי הבית ורוחצת בגדים ושואבת מים ואני אחרי הסעודה הייתי הולך * לחדר לישן³ מפני רוב העם והמשרתים שלי היו מאריכים בסעודה עד ששה שעות בלילה. ואחר הסעודה יקום טוביה וישחוט התרנגולות הוא והשפחה עד חצי הלילה למרט התרנגולות מנוצתם והיה מצחק עמה וזה טוביה שכור גדול בכל לילה ואני שומע במטתי כל⁴ דבריהם אבל איני יודע מה ידברו. ואחרי כן קראתי לטוביה שילך לישן במטתו וגם קראתי לשפחה וקללתיה ואמרתי לה תלכי לישן. ועבר טוביה לפני בחדר שלי כשהיה הולך לישן ואני הייתי מראה להם כאלו הייתי לישן ואחרי כן חזר טוביה על השפחה על מטתו⁵ ובעל השפחה ואני שומע⁶ וקמתי אני בלאט ממטתי ועמדתי על הכסא באמצע הבית וקראתי לטוביה והוא רוכב על השפחה וגם קראתי לשפחה והיא אומרת לא הנחני טוביה לקום מפני שהוא עלי ואני קראתי לטוביה בקול גדול ואמרתי לו תבא לפני ואם לא תבא אני אלך להרוג אותך. ואחרי כן בא טוביה לפני ואין עליו כי אם חלוק אחד והשפחה חלוק אחד ואמרתי לטוביה מה המעשים אשר עשית בביתי ואני צויתי אתכם השמרו עלי לעשות הדבר הרע וזנות

מטתי MS. ⁵ על MS. ⁴ לראות ליישן MS. ³ So MS. ² משומרת MS. ¹ שמוע MS. ⁶

בביתי והשיב אלי טוביה חטאתי עויתי פשעתי ואני שכור ושונג מהיין. ואחרי כן אמרתי לו תעשה לי מכתב בקנס כי אתה תשב עמי שנה תמימה ואני אתן אליך זאת השפחה לאשה ואתן לך ואליה כל הבגדים ותהיו לי על הבית שומרים. והשיב לי טוביה אני לא אוכל עשות הדבר הזה אם לא תתן לי לפחות חמשים דוקאט למען אשלחם לבני באיטלייא. וכעסתי עליו ואמרתי לו לך לישן במטתך והלך. והבית שלי אשר המשרתים בו יש בו כמו עשרה אנשים ישנים בין במטות ובין בארץ ולא יכולתי לדבר עמו מטוב ועד רע מפני בושת האנשים אשר הם בביתי. ואחרי כן אמרתי לשפחה אני גיירתי אותך והחזרתך יהודית ועשית הרע בעיני יי ובעיני ועברת על מצות יי ועל מצותי והשיבה השפחה כי זה הלילה שלישיית אשר טוביה בא עליה על מטתה ושם החרב על צוארה. ובא אלי על כרחי ולא ברצוני. ואמרתי אליה למה לא קראת¹ אותי ואחרי כן אמרתי לה לבי למטתך ותישן והלכה לה ועמדתי אני במטתי עד עמוד השחר וקמתי וקראתי לבן ציון ואל השפחה ואמרתי תלכי עם בן ציון בסנטירין אל אדוניך הראשון. והנה היא בכתה לפני ולא קבלתי לקולה ולא שמעתי אליה ואמרתי לה תלכי והלכה לה עם בן ציון אל בית אדוניה הזקן הראשון והזקן בא אלי ודבר עמי ואמר למה עזבת השפחה והיא חזרה יהודית ורצ[ת]ה לעמוד עמי והשבתי אל הזקן האנוס הנזכר בהיות כי היא עברה על מצותי ועשתה נבלה בביתי דברים אשר לא יעשו ולכן איני רוצה בה ואני שואל מאתך שתתן לי המעות אשר נתתי לך עליה ושתלך וכן הלך מפני האנוס ההוא ולא נתן אלי המעות אשר נתתי לו בעד השפחה. והלך הזקן ההוא במדינת איביירא בעבור כי הוא שמע איך המלך נתן לי רשות שאחזור ברומא כדי שלא לתת אלי המעות ועמד שם באיביירא יותר מא' חדש ולא קבלתי ממנו כי אם החגורה אשר נתתי אל בעל לשון ערב ומעט מעות ולא כולם יען כי הוא איש בליעל וכל זה גרם לי טוביה האופה הרשע. ובעל לשון ערב בא אל ביתי קודם שאחזיר השפחה ההיא אל אדוניה וראה את השפחה בביתי ושאל אלי למה היא זאת השפחה בביתך ואמרתי לו כי היא שפחה קניתיה ואחר כך שאל אל השפחה ודבר עמה דברים הרבה בלשון ערב וגם בלשון לועז ואמרה אליו השפחה איך קונה אותי האינבאשדור והחזירני יהודית. ואחר כך שאל בעל לשון ערב אלי ואמר האמת כי החזרת אותה יהודית ואמרתי אליו כן הוא והלך מפני והגיד למלך פורטוגאל הכל. והמלך שלח בעדי והלכתי לפניו² ואמר אלי דברים הרבה ושואל אותי מן השפחה ואמר אלי אני שמעתי כי קנית השפחה והחזרת אותה יהודית והשבתי אל המלך כן הוא כאשר דברת כי אני קניתי אותה יען היתה ישמעאלית והחזרתיה יהודית ואז אמר אלי המלך איך חזרת אותה יהודית ואמרתי אליו שלחתי שלמה כהן הזקן ושנים משרתים שלי עם השפחה אל הנהר והזקן שלמה כנס עם השפחה במים ושטפה וטבלה במים ג פעמים כולה ואחרי שבאו אל הבית צויתי אותה תחתוך² הצפורן אשר עליה ומעט

¹ קראתי. MS.

² תחתון. MS.

מאת השער אשר לה בראשה וצויתי השפחה ההיא והשבעתיה כי היא לא תעשה רעה בלתי ידיעתי בעבור תהיה כשרה בבית ואם היא רוצה להיות לאיש אני אתננו אליה ואשים אותה חפשית אם תשמע¹ לקולי. והמלך שמע את דברי ואמר אלי עשית דבר טוב ובכל מלכות פורטוגאל יש ישמעאלים הרבה יען היה להם רעב גדול ומגפה גדולה בארץ המערב ומתו רובם מהרעב ומכרו בניהם ובנותיהם למלכות פורטוגאל להחיות את נפשם והרעב ההוא זה ה' שנים והיה הרעב ההוא על הישמעאלים במזרח ובמערב ובכל הדרך אשר הלכתי בה מן ביתי מהמדבר עד מערב ראיתי בישמעאלים זה הרעב הגדול ומתו גם כן בבניהם² מהרעב ומחוסר כל וזה ראיתי בעיני וזאת השפחה אשר קנית³ [י] היתה אחת מהנה. ואחר כן חזרתי לביתי וטוביה הרשע הלך ונתן אל השפחה כושית הבגדים לרחוץ לנו כדי שתרחצם ולקח טוביה החלוק שלי החדשה ששזה יותר מוד דוקאט ונתן אותה לשפחה שחורה לרחוץ ואחר שקבל הסדינין והבגדים שלי טוביה אמר אלי איך החלוק שלי נפלה מאת השפחה השחורה וגם בא אלי הוא והשפחה שחורה והיא מתחנית אלי ואמרתי אליה תלכי בשלום. ואחכ באו הנשים ואמרו אלי כי טוביה נתן אל השפחה שחורה החלוק שלי בעבור שהוא נוהג עמה: ואחרי כן בא לפני שר גדול ישמעאלי מהמלך והוא דיין המלך פיס⁴ כי מלך פיס⁴ שלח אותו אל המלך מפורטוגאל והוא איש נכבד ואוהב היהודים ושם האדון מעיר ובא אלי זה הדיין אל ביתי ויש לו עשרה משרתים כי מלך פיס⁴ שמע עלי וצוה האיש הזה ילך בתחלה אל מלך פורטוגאל ואחרי כן יבא לראות אותי וכי הוא נתן אלי כתבים מאת היהודים מפיסי ומאת ר' אברהם בן זימור מאיסאפי כי היהודים אוהבים אותו ונתן אלי כתב שלישי הדיין הנז' מאת הקאפיטנייה מטאנ[ג]יר. ואחרי כן שאל אלי הדיין הנזכר מן ארצי ואם יש יהודים רבים בארצי והשבתי כי הוא מדבר חבור ויש בארצי שלשים רבוא יהודים והמלך יוסף אחי הוא מולך עליהם ולו ע' זקנים יועצים ויש לו שרים רבים ואני שר הצבא על הדרכים ועל המלחמה. ואמר אלי הדיין ההוא מה אתה תבקש מזה המלכות כי באת ממזרח למערב והשבתי לו כי אנחנו מנעורינו על המלחמה והמלחמה שלנו היא בסייף וברומח ובקשת ואנחנו נרצה ללכת בעה בירושלים ולקחת כל ארץ ישראל מיד הישמעאלים כי הגיע הקץ והישועה ואני באתי לבקש אומנים חכמים ידעו לעשות כלי משחית ומזרקי אש יבואו בארצי לעשותם וילמדו אל אנשי המלחמה שלנו. ותמה מאד הדיין ההוא על זה הדבר ואמר אלי אנחנו מאמינים כי המלכות תחזור לכם בזה הזמן ואם תחזור אליכם מה תעשו עמנו חסד ואמרתי לו כן נעשה עמכם חסד לכל מי שיעשה חסד עם ישראל שהם בגלות תחת מלכות ישמעאל ומלכות אדום. ואמרתי לדיין גם כן אתם מאמינים כי תחזור אלינו מלכות ארץ ישמעאל והשיב אלי כן בכל העולם מאמינים. ואמרתי לו איך אנחנו מלכים ואבותינו מלכים מן חורבן בית המקדש עד זה היום במדבר חבור ואנחנו מלכים⁵

¹ MS. ישמע. ² So MS. ³ MS. ומלכי.

על שבט ראובן וגד וחצי מנשה במדבר חבור ויש ט' שבטים וחצי בארץ כוש ומלכים עליהם והיותר קרוב אלינו הם שנים שבטים והם שבט שמעון ושבט בנימין והם על נהר נילוס ממעל למלכות שבא והם עומדים בין שני נהרים הנהר הלבן והנהר השחור והוא נילוס וארצם ארץ טובה ורחבה ויש להם מלך ושמו ברוך בן מלך יפת ויש לו ד' בנים הגדול שמו סעדיה והשני שמו אברהם והשלישי שמו חטר והרביעי שמו משה והם כמו אנו במדבר חבור שלשים רבוא ואנחנו והם בעצה אחת:

ואחרי כן דבר לי הדיין ההוא אם תרצה לכתוב לי כתב אל המלך פִּיִּי ואמרתי לו אין לי צורך מכתב רק תאמר לו בלשונך כל זה ותחזיר לו מצדי אלף שלומות ותאמר לו שהיהודים אשר הם תחת ממשלתו יהיו מופקדים אליו ויכבד אותם וזה התחלת השלום ביננו וביני ובין זרענו ובין זרעו. ואחרי כן שאלני הדיין ההוא איך יש לנו יהודים במערב בכל המלכויות איך יהיה בהם אתם תרצו¹ לבא במערב בעבורם או איך יהיה דבריכם עליכם והשבתי לו כי אנחנו בתחלה נקח ארץ ישראל וסביבותיה ואחרי כן יצאו שרי הצבא על המערב ועל מזרח לקבץ נדחי ישראל ומי שיהיה חכם ממלכי ישמעאלים ישא היהודים שהם תחת מלכותו ויביאם לירושלים ויהיה לו כבוד גדול על כל מלכי הישמעאלים וכל המלכויות יתן השם למלך ירושלים. ושאל אלי הדיין ההוא כי היהודים אשר בפִּיִּי וסביבותיה וגם הישמעאלים הם אומרים איך אתה נביא או משיח והשבתי לו חס ושלום כי אני חוטא לאלהים יותר מאחד מהם ואני הורג נפשות רבות וביום אחד הרגתי מהאויבים ט' נפשות ואיניני² לא חכם ולא מקובל ולא נביא ולא בן נביא רק אני שר הצבא ובן המלך שלמה מזרע דוד בן ישי ואחי המלך יוסף מולך על שלשים רבוא במדבר חבור וגם כל האנוסים שהם תחת מלכות פורטוגאל וגם כל היהודים שהם באיטליאה בכל המקומות שעברתי בה חשבו עלי שאני חכם או מקובל או נביא או בן נביא ואמרתי להם הו כי אני חוטא וכי אני איש מלחמה מנעורי ועד עתה:

ואחרי כן חלה פני הדיין ההוא אכתוב ליהודים מפִּיִּי ולר' אברהם בן זימור מאיסאפי וכן כתבתי אליהם ונתתי אליו המכתבים ההם והלך לדרכו לשלום: ובא הקאפיטאניאה מאינדיאה אשר הוא גדול על הספינות מהמלך ועמד באינדיאה מזמן המלך עמנואל הזקן מפורטוגאל ועד עתה ותפש אותו המלך בעבור חשבון הספינות ושם אותו בדירה מדירות המלך ואם אלך מביתי לפני המלך היה עומד בחלון לראות אותי והיה שואל אל משרתי המלך ממני והגידו לו דבריי ועסקי עם המלך ויש לי סוס יפה וטוב קנו אותו אלי מאה דוק מבלי הכלים אשר לו. והקאפיטנייה התפוש³ ההוא חשק בסוס ושלח לומר לי אם ארצה למכור אותו בעד מאה דוקאט והשבתי לשלוחיו אשר באו אלי כי לא אמכרנו אף אם יתן

¹ MS. תרצה. ² So MS. ³ MS. התפיש.

לי מאתים דוק. ואחרי כן בא שר גדול אחד והוא מזרע המלכים מן אורמוס מן אינדיאה קרוב למדבר חבור וסיבת ביאתו לפני המלך הוא כי הקאפיטאניי * התפוש הרג¹ אחיו ולקח את כל הממון שלו והשר ההוא ישמעאלי וכבד אותו המלך ושאל אליו ממני ואמר אם יש לכם ידיעה במדבר חבור, והשיב למלך כן וכי במדבר חבור יש יהודים רבים ועשירים ובעלי מקנה ויש להם מלך בזה הזמן ושמו המלך יוסף ויש לו ע' זקנים וכי היהודים מארצינו מספרים לנו דברים גדולים במדבר חבור ודבר למלך דברים אי אפשר לספרם בפני כל שריו והיו האנוסים לפני המלך ובאו לפני האנוסים ההם ודברו אלי כל אלה הדברים ובכל יום יבואו אלי עבדי המלך בעלי הצוצרות וכל מיני עוגב לתקוע בביתי כדי לקבל מעות ויבואו מנגנים מכל המקומות אל ביתי ורדפו אחרי מטאוילה מנגנים רבים באו עמדי לפני המלך ועמדו בביתי כל הזמן אשר עמדתי לפניו ועמדו ואכלו על שולחני והיו מנגנים ביום ובלילה ויבואו קודם עמוד השחר לאחר הבית לתקוע וישוררו בקולות גדולות כדי לקבל מעות. ובא אלי יוסף קורדיליאה ונתן לי כתב אחד כתוב בלשון ערב מן המלך אשר הוא במערב אחר מלכות פיין כי הוא קצה העולם ולא יש מלכות אחריו כי אם מדברות ויש להם שכנים ערבים ישמעאלים בעלי משכנות בזה המדבר. והמלך ההוא ישמעאלי הוא מבני הנביא שלהם ושמו שריף והמלכות אשר תחתיו הוא גדול על האחרים והרג את המלכים הראשונים ומלך זה שריף תחתיו הוא מלך חזק וחכם וכי יש תחת מלכותו יהודים שוכנים בהר גדול שם ההר אסום² והוא בקצה העולם והיהודים ההם אשר הם תחת מלכותו הם זורעים וקוצרים ורובם עניים והם חזקים ובא לפני אחד מהן כהן ולבו כלב הארי איננו ביהודים אשר הם עומדים תחת מלכות ישמעאל: והכתב ההוא אמר איך אני שמעתי עליך כי באת למלך פורטוגאל מן השבטים אם יש לך שמיעה מזה העם אשר יצאו במדבר אשר ביני ובין השחורים כי הם לקחו עלינו כל הערביים השוכנים במדבר הם ונשיהם ומקניהם וטפם וכל אשר להם. ולא חזר אחד מהם מאותם שלקחו ולא ידענו אם הרגו אותם או מה עשו מהם והפליט מהם אשר ברח בא לפני והגיד לי הדבר הזה ושלחתי יהודים ילכו לראות ולא חזרו ואנחנו תמהים מזה העם וכתבתי אליך כל זה:

בחסדך תגיד לי ותכתוב בארצות את כל אשר אתה יודע בודאי ולא תסתיר אלי מאומה וממקומך ומכל השבטים הכל תודיעני. ואחר שהגיע בידי הכתב ההוא קראתי אל בעל לשון ערב המליץ ביני ובין המלך וקוראה אותה לפני והבנתי כל אשר בתוכה. והשבתי לו כתב אשר כתב לשון ערב הנז ואמרתי לו איך אני ממדבר חבור וכי יש יהודים כמו שלשים רבוא יוסף יי עליהם³ כהם אלף פעמים והם מבני ראובן ובני גד וחצי שבט מנשה והמלך יוסף אחי הוא מלך עליהם ואני שר צבא על המלחמה והט' שבטים אחרים וחצי הם

¹ MS. התפיש הורג.² So MS.³ MS. עליכם.

בארץ השחורים בארץ כוש בד מקומות ובני משה במקום אחר בנהר סמבטיון הם עומדים כי אם אלו שנים שבטים היינו שבט שמעון ושבט בנימין שהם עומדים בראש נהר נילוס והנהר הלבן אחריהם והם בין שני הנהרים והם ממעל למלכות שבא הם יבואו אלו השנים שבטים וישלחו אלינו. וגם אנחנו נשלח אליהם כי הם בארץ השחוריים והם מגידים לנו כי שמעו ויודעים מהשבטים האחרים שהם קרובים אליהם ואנחנו ארצינו רחוקה בהיותנו בארץ המזרח. וכתבתי לו כל אלה הדברים ושלחתי למלך ההוא הכתב ההוא והלך השליח וגם ר' אברהם זימורו והלך לפני המלך שרף כי שלח בעדו וזה ר' אברהם איש גדול ויש לו כבוד גדול לפני נוצרים ומלכיהם ולפני כל הישמעאלים ומלכיהם. והמלך ההוא אמר לר' אברהם הנזכר כל אלה הדברים וחזר לארצו ר' אברהם קודם ראש השנה שעברה רפז וכתב אלי מאיסאפי כל אשר דבר אליו המלך מן העם היוצאים מן המדבר והם אומרים כי הוא מדבר גדול כמו הים הגדול ואינם מכיר[י]ם בקצה המדבר ושמעו אלי בכל מלכות הישמעאלים היהודים אשר תחתם ונתנו אלי בפורטוגל ושלחו שלוחים אלי מן תלמיסאן וממסקם¹ ומפיץ וממקומות הרבה ומכל סביבותיה ומבהאראן וממקומות רבים באו אלי כתבים רבים עד פורטוגאל. והמלך בפורטוגל יש לו עבדים ישמעאלים ויש עליהם שר והוא דיין עומד על בית המלך יסדר כל עניניו והמלך צוה הדיין וכל עבדיו יהיו בעזרתי בכל דברי והיו העבדים הנז' היו אוכלים ושותים בביתי והיו כמו ה' עבדים והם הגנבים בלילה יגנבו וביום הם הולכים כמו מלאכים ובאו אלי אנוסים מן הגדולים ואמרו לי כי הם ראו בשמים ארבעה דגלים ועמדו אנשים רבים נוצרים וגלחים ואנוסים והגידו לי ולשלמה כהן זה הדבר. והבנים הקטנים בני ארבעה שנים מן האנוסים מתענים שני וחמישי שני בצניעות ומקוים ישועות יי. ואני אמרתי להם בטחו ביי ועשו טוב כי קרוב יום יי הגדול והנורא ועשיתי ביניהם שלום בכל מקום אשר הדרכתני בו ושמעו לקולי. ויש מהם אנוסים אנשים חזקים בעלי מלחמה וחכמים במזרקי אש ואומנים וראיתי אותם יותר חזקים וטובים מכל היהודים אשר ראיתי עד הנה. ובא אלי בעל לשון ערב אל ביתי ואמר אלי איך המלך יש לו חגה גדולה ויום שמחה גדולה בלבו והם מסדרים לו השולחן מחוץ ואם ייטיב בעיניך תבא עמי זה היום לפני המלך ואם יראך² המלך לפניו ישמח לכו וכן הלכתי בבית המלך והם מתקנים השולחן וענינים אי אפשר אדם לדבר וכל הקערות גדולות וקטנות היו מכסף והכלי הגדול אשר ישתה בו * מים היה³ מזהב. והמלך יצא הוא⁴ ואחיו מתפללות שלהם ועמד על שולחנו והדירה מלאה שרים ארבעה חדרים מליאות ובחוף מלא יבואו לראות המלך איך יאכל וכל השרים אשר הם עומדים לפני המלך כל אחד מהם הכובע בידו והבחורים מן עשרה שנים ומעלה בני השרים עומדים לפני המלך כל אחד מהם על ארכובה⁵ אחת ומשתחווים

¹ So MS. ² MS. ייראך. ³ MS. מצד היא. See p. 182, l. 10. ⁴ MS. היא.

⁵ MS. ארכיבה.

סביב סביב לו על השולחן. ויש לפני המלך ד' דיינים כל אחד מהם עם העץ והיו מכים ומגרשים האנשים מפני המלך וכל הדיינים אשר במלכות המלך פורטוגאל המלך יתן להם עץ אחד והוא הסימן מן המלך הטוב ואימת המלך על כל מלכותו. וביום ההוא בעת הסעודה ואני יושב בין האנשים ועשה סימן אלי המלך אלך¹ לפניו וכן הלכתי לפני המלך והיו לו שנים אנשים משרתים ובעל לשון ערב היה עמדי וקרא המלך מפורטוגאל אחד מן הדיינים ואמר לו תגרש האנשים אשר לפני החלון והם היו שרים גדולים ותעשה שהאינבשדור יהודי יעמוד בחלון ההוא ומשרתיו לפניו וכן עשו. וישבתי באותו מקום שסדר לי המלך והיו תוקעים בחצוצרות ובכל מיני עוגב מינים הרבה והמלך על השולחן ושלשה אחים של מלך היו באחורי השולחן ונתנו לו אשר ירחיץ בו ידיו היינו הקערה הגדולה והיתה מכסף והעליונה אשר בתוכה המים היה מזהב ועמדו שנים מאחיו והיו משתחווים לפני המלך והיו מנשקים על² קערות הכסף עד שרחץ המלך את ידיו והאיש אשר היה רוחץ ידי המלך היה שותה המים בתחילה קודם שירחץ המלך והחשמן אחיו מהמלך משתחוה לפניו ומנשק אחר רחיצתו הכלי אחר אחיו ועמדו על הסעודה. והשולחן ההוא יש בו כבש הרוג בלא שחיטה והם היו מסירין הבטן מהכבש ההוא והכבש היה שלם מראשו ועד כרעיו ושמו לו קרני זהב ושמוהו לפני המלך על השולחן והיה גם כן בשולחן ד' חזירים בלא שחיטה שלמים מראשם² ועד סופם. והיה גם כן על השולחן עופות³ הרבה והיו מסירין הראשונים ונותנים לו לאכול האחרונים והמלך אוכל ואחיו גם כן אחורי השולחן הם אוכלים ונתנו למלך מים לשתות ושותה ונתנו אחז אל אחיו מים לשתות ושותה וחזרו לאכול והם היו חותכים למלך מכל מין הבשר והיה אוכל מכל מעט. וכן היו נותנים לאחיו ויש לכל אחד מהם משרתים על השולחן ונתנו למלך פעם אחרת מים לשתות והמשרתים נתנו אחרי כן לאחיו גם כן לשתות מאת המים ושתו על שולחנם מים ג' פעמים. ואחרי כן נתנו פירות שלימים לו לבדו ולאחיו לבדם:

ואחרי כן נתנו מיני מתוקים ענינים הרבה ואחז הסירו המפות והשולחן ועמד המלך על רגליו בשולחן והגלחים מברכים אותו ומשתחווים כל העם ואחז כנס המלך לפני המלכה אשתו ונכנסתי אני אחריו עם המשרתים שלי ועם בעל לשון ערב והשרים הגדולים נכנסו גם כן אחרי לפני המלכה ואת הקאפיטאנייה שהיו תפוש⁴ מאינדיאה הביאו אותו לפני המלך ביום ההוא ואני עומד לפני המלך ועמד הקאפיטאנייה בפני המלך ושאל אותו המלך בפני ואמר לו ארץ אינדיא וקאליקוט אם יש יהודים שם. והשיב הקאפיטאנייה אל המלך יש יהודים רבים אשר לא יספרו מרוב בשינגולי רחוק מקאליקוט מהלך עשרה ימים ודבר למלך דברים נוראים נכבדים וגדולים מאת היהודים אשר הם בשינגולי. ושאל לו המלך

¹ So MS. ² מראשים. MS. ³ עומות. MS. ⁴ תפיש. MS.

גם כן אם שמעת שיש ליהודים מלכים והשיב למלך כי יש עליהם ולהם מלכים והמשרתים אשר היו בפני היהודים וגם בעל לשון ערב שמעו כל אלה הדברים והם דברו לי הכל. ואחרי כן יצאתי מלפני המלך והמלכה¹ נקראים אחיו מאת המלך אלורשי שמו ואני הייתי בחצר ולא יצאתי עדיין ממנו והיו בפני המשרתים יהודים ודבר עמי והוא היה יותר נכבד מכל אחיו וקרא לשון ערב ובא לפניו והיה הוא התורגמן ביני לבינו ודבר עמי על עניין הדרך וענינים אחרים והשבתי לו אחיך המלך כל אשר יחפוץ הוא כן אלך וכן אעשה. ואחז הלכתי לביתי לחיים ולשלום ומיום אשר ראיתי המלך שתה מים ואחיו גם שותים מים ויושבים הם במלכותם גזרתי והסכמתי בלבי שלא לשתות יין כי אם מים והסבה שאני באתי ממזרח למערב לאהבת יי ובעבור אהבת עמו ואהבת ארץ ישראל ואני בגלותי ולכן הסכמתי בלבי שלא לשתות יין ומיום אשר שתיתי המים ראיתי בעצמי אוכל בסעודה יותר מבראשונה בשולחני והמים ראיתי בתעניתי יותר טובים. ואת הסינורא אשר בנאפולי יש לה בת אחת בלישבונה ויש לה בן ובת והיא מתענה בכל יום והבנים שלה הם מתענים שני וחמישי והיא חשובה אי אפשר להאמר² והיא בעלת צדקה ובעלת גמילות חסדים כמו אמה תהיה ברוכה מאת יי וכל האנוסים היה מאמינים יי חוץ מאחד רופא שהיה עומד בלאגה בא לפני ודבר כנגד דתנו ועמדתי עליו להכות אותו וחזק בידי קרבלייאה אנוס מן טאוילה ואחרי כן נחם במעשיו:

והמלך שלח בעדי וטוביה ודוד ובן ציון עומדים עמי והלכתי לפניו והם בפני ונכנסתי בבית המלך בשלשה חדרים וכל החדרים מליאות אנשים ושרים גדולים ועמדנו בחדר השלישי ונכנסתי לפניו והמלך נעשה ראשו במסרק ובפני כמו ה' משרתים ואמרתי למלך תרצה שנדבר אני ואתה שעה והשיב לי אני טרוד ויש לי עסקים רבים מפני אחותי³ הנשואה אל מלך הקיסר ואני רוצה לסדר כל הענינים ואם תרצה תכתוב שאלתך שאתה מבקש ממני ואני אצוה שנים יעמדו לפניך ותכתוב לי כל שאלתך ובבקשתך וכל מה שתרצה. ואחרי כן הלך המלך מזה החדר ועמדתי כמו חצי שעה ובא לפני דון מיקיל ושנים אחרים ואמרו תבא ונכתוב אנחנו ואתה את כל שאלותיך ועליתי אני והם בחדר עליון ועשיתי קטטה ומריבה עם דון מיקיל ולא רציתי לכתוב לפניו דבר ונסעתי וחזרתי לביתי ועמדתי עד יום הב והמלך שלח בעדי והלכתי אני וטוביה ודוד ובן ציון ונכנסנו מדלת אחרת במקום דירת המלך וקראו אותי על החדר אשר המלך יושב בו ולא ראיתי המלך ולא יש בחדר ההוא כי אם דון מיקיל וג' שרים גדולים ובעל לשון ערב וטוביה ודוד ובן ציון עומדים בחוץ מהחדר ובראותי דון מיקיל ולא ראיתי פני המלך אמרתי אל לשון ערב אין הוא המלך. והשיב אלי לשון ערב איך המלך נכנס לפני אשתו וישן עמה וצוה לנו לכתוב

¹ Lacuna?² So MS.³ MS. אחותו.

את כל אשר תבקש ואמרתי אלי¹ הערב הנזכר אני באתי אל המלך או אל דון מיקיל ואם יעמוד דון מיקיל לפני אני אהרוג אותו ואחר כך עשיתי קטטה גדולה ולא רציתי לכתוב והלכתי בביתי ומשרתי עמי ורצו משרתי המלך וסגרו² עלינו הפתח ורציתי לשבר הדלת ופתחו לי ויצאתי אני ומשרתי והלכתי לביתי ועמדתי בבית רגע אחת ושלה בעדי המלך שנים משרתים. ואמרתי למשרתי המלך אין אני רוצה לבא בזה היום והלכו וחזרו שני האנשים אחרים לפני מאת המלך ואמרו המלך מצוה אותך כי תבא והשבתי להם תלכו לשלום כי איני רוצה לבא בשום פנים והלכו להם ואני רכבתי על סוסי ורכבו עמי שנים אנוסים והלכתי לשוט ומשרתי הנז לפני ואנחנו הרחקנו מהבית כמטחוי קשת והנה בא מאת המלך שלשה משרתים ואמרו תבא לפני המלך ואמרתי להם תלכו לשלום כי אינני רוצה לבא בשום פנים ורכבתי והלכתי בשדה ועברתי נהר ואת משרתי המלך חזרו ועברנו אחר הנהר מהלך ד' מילין ועמדנו כמו שעה אחת וחצי וחזרנו בבית ואנחנו הגענו בבית ושנים שרים גדולים ובעל לשון הערב עמהם באו אלי לביתי³ ואמרו אלי אם תרצה לבא תבא לפניו כי המלך רוצה לעשות כל מה שתרצה ואמרתי אל בעל לשון ערב תחזיר שלום אל המלך וגם אמרתי לשרים ההם אשר באו זה היום אין אני יכול לבא ולא אוכל לעמוד לפני המלך היום יען יש לי צער וקדחת וכל איברי חלופים ואם המלך ירצה יקראני למחר אחר אכילתו אל החדר אשר הוא עומד עם המלכה ואבא ואדבר אליו והלכו מפני השרים הגדולים ההם ובבקר השני שלח בעדי המלך והלכתי לפניו ונכנסתי בחדרו והוא עם המלכה ובן ציון ובעל לשון הערב הם לפני ובהגיעי לפניו אמר לי המלך למה שלחת בעדך שלוחים רבים אתמול⁴ ולעולם לא רצית לבא לפני: והשבתי לו אני באתי ממזרח למערב בעבור עבודתך ובעבור אהבתך ועברתי בארצות ישמעאלים בארץ אויבי ובאתי ברומאה⁵ עד אשר הגעתי לפניך ולא בקשתי מאתך לא כסף וזהב ולא אבנים טובות ומרגליות ולא באתי כי אם לגדל מלכותך ולא נתת אלי יום אחד שאשב עמך ואדבר אליך כל עשתונות לבי ובטלתי עצמי מארצי שנים רבים עד שהגעתי לפניך ואתה לא רצית לבטל יום אחד בעד עסקי לשמוע בקולי:

והמלך השיב לי תמחול לי בזה השעה כי יש לי עסקים רבים ולא יכולתי עשות דבר אחר מפני אחותי המלכה הנשאת אל הקיסר ואני צויתי תכתוב לפני השרים הללו ואשמע הכל והשבתי למלך אני אמרתי אליך אם יעמוד דון מיקיל לפני ואף אם הוא בפניך ביי נשבעתי ובחייך כי אני אהרוג אותו כי הוא אויב יי ואויב לך ואויב לי ורצה לעכב אותי ברומא מפני רצון אויביך הוא מבטלי רצונך והכעם אשר עבר עלי אתמול כי לא רציתי לבא היה בעד דון מיקיל כי הכעם מסלק הדעת וחשבתי לבא ולהרוג אותו ביום תמול

¹ MS. אלי.² MS. וסגור.³ MS. בביתי.⁴ MS. מתמול.⁵ So MS.

ואחרי כן לא באתי אליך תמול. ועתה אם תרצה הנני לפניך. והשיב לי המלך אם תרצה כי אעשה שלום ביניך ובין דון מיקיל כי הוא משרת שלי והוא נאמן לפני ובעל סודי. והשבתי להמלך אין אני¹ רוצה שלום עם דון מיקיל לעולם. והשיב המלך מי תרצה יהיה ביני וביניך לסדר לך כל ענייך אשר תשאל והשבתי לו אני רוצה כל משרתיך קטון וגדול חוץ מדון מיקיל. ואז השיב לי המלך תכתוב בפני אלו השנים אחד גלח ואחד סופר וכולם נכבדים וקרא אותם בפניו ואמר אלי המלך תכתוב ותאמר להם כל מה שתחפוץ ממני כי אני לא אוכל לעמוד לפניכם בהיות שיש לי עסקים ואחרי כן אני אראה הכל והלכתי אני והם בחדר וכתבתי כל אשר רוצה מאת המלך ועמדתי אני והם מחצי היום עד הלילה ואני מתענה לך ימים ולילות והלכו בעד הנר וקשקשו בתפלות שלהם והם משתחווים לתפלות ואני עמדתי להתפלל שמע ישראל לפניהם עד שהשלמתי תפלת ערבית לפניהם ועמדתי על הכסא ביניהם וכתבו מעט ואמרו תחתום כתיבת ידיך וכתבתי שמי ושם אבותי² עד המלך דוד בן ישי. ולקחו הכתב בידיהם והלכנו אני והם לפני המלך ואמרתי למלך איך אני עיף ויגע בהיות כי אני מתענה לך ימים והנני רוצה לחזור ללכת לביתי: ואז אמר לי המלך תלך בשלום וראה המלך המכתב ומספר המלכים עד המלך³ דוד בן ישי ואמר לי המלך כל אלו לב אבותיך והשבתי לו אבותי ואבות אבותי הם והלכתי לשלום וחזרתי לביתי: ואחז המשרתים שלי היינו טוביה ודוד בן ציון ביניהם שנאה חנם ולשון הרע ולא שמעו לקולי. וגם אל שלמה כהן ואני עושה להם את רצונם ובטלתי רצוני מפני רצונם. ואל בן ציון עשיתי לו כבוד על כל המשרתים בעד הצווי מר דניאל מפיסה כי הוא אמר אלי רצוני שתהיה מופקד בידך וקראתי לבן ציון לפני ואמרתי לו ביני לבינו הזהר שלא תיישן אתה וטוביה במטה אחת כי ידעתי כי הוא איש בליעל והוא שותה יין הרבה וגם אתה לא תשתה הרבה פן יגרום החטא עליכם ותעשו דבר שלא כדין בביתי ודברתי לבן ציון את הדבר הזה ב' או ג פעמים ולא שמע לקולי ובלילה אחת רציתי להכות אותו וצעק עלי וברח והלך⁴ בחוץ ממני והיה צועק עלי:

וביום השני הלך בסנטירין בלי רשותי ודבר אלי נבלים לפני האנוסים והגידו לי כל דבריו כי זה תרבות אנשים חטאים וסבלתי דבריהם וחנחתי אותם יעשו את רצונם מפני כבודי: ואחר מעשה שעשה טוביה את מעשיו הרעים עם השפחה עשה אגודה יחד הוא ודוד ובן ציון והלכו לדון מיקיל שונא שלי והלשינו אותי אליו מאת אשר לא דברתי רק טוב ותמיד הם הולכים אליו בכל יום לדבר אתו רעות ממני. ודון מיקיל רשע גמור ומרגל אותם ובקשו מאת דון מיקיל יכתוב להם ויחתום בטבעת המלך כי יוכלו ללכת לבטח וכן עשה להם דון מיקיל לבלי ידיעתי ובלוי ידיעת שלמה כהן. ואחרי כן הלכו להם ושלמה כהן

¹ MS. אינני.² MS. ואמרתי.³ MS. שהמלך.⁴ MS. והולך.

הלך אחר בן ציון ונתן לו שנים דוק מכיסו בלי ידיעתי¹ כי אין חשק שילכו להם. והייתי רוצה שיהיו עמי עד שאראה כל עסקי ואשלחם בכבוד גדול לעיני כל העם [ו]לא שמעו אלי ולא ראיתי לא בן ציון ולא טוביה לעולם. והלכו בסנטירין וחזר אלי דוד ובקש ממני מחילה וברכה מאת ה' ונתתי לו החותם זה שלי ואמרתי לו איזה תרצה יותר או את החותם או עשרה דוק. ורצה בתחלה החותם זהב ונתתי אותו אליו בשבועה על תנאי אחר שנשבעתי אותו ודברתי אליו דברים הללו ישמור כל אשר ציויתי² אותו ואותו אהבתי מכל המשרתים ויהיה זה לעד ולסמון ביני וביניך כי אני רוצה שתהיה לי משרת כל ימי חיך יען ראיתי אותך ענו וירא אלקים ויש לך דרך ארץ יותר מכל המשרתים אשר היו לפני בדרך ברומא ואם היה שומע לקולי בפורטוגל והיה יושב עמי הייתי עושה כבוד גדול אליו לעיני כל ישראל והלך עמם בעצתם: ואמרתי לו אל יודעו חבירך כל אלו ונסע מאתי והלך לו והיה בידיהם משלמה כהן מטאוילה עד סנטירין יותר מל דוק כל אחד מהם: ואת האנוסים הגדולים באו אלי באלאמרין ואמרו לי תעשה חסד עמנו למען יי תשלח אלו המשרתים לדרכם כי אנחנו מתיראים מהם יראה גדולה פן ילשינו עלינו איזה דבר רע אל המלך ואין בהם יראת אלקים ואם לא חסו ולא רחמו עליך כל שכן עלינו יעשו פועל רע ואתה מטיב ועושה להם רצונם ומכבדים אותם כל הנוצרים והאנוסים בעד כבודך ולא יש בהם דרך ארץ. וגם הלכו לאוייב שלך דון מיקיל והתייעצו עמו ואיך תאמין בהם כי ישבו עמך. הטוב והישר לך ולנו תניחם ללכת ולא תעכב אותם ואנחנו ניתן להם צדה לדרך למען ילכו להם ואנחנו שלמים מהם ויותר אנחנו מוכנים לעשות כל אשר תחפוץ יותר מהם: והשבתי להם היה ברצוני לעכב אותם ולהחזירם בבית הסוהר ואחר אשר דברתי אלי בזאת השעה אניחם והנחתי אותם אם ירצו ללכת ילכו ואם ירצו לשבת ישבו. ולא אתן להם לא מחילה ולא רשות ואני אניח אותם יעשו כרצונם. והאנוסים הנז' עשו להם [כבוד] מסאנטירין ונתנו להם מעות והלכו להם בלשבונאה. וכן עשו להם בלישבונה כבוד גדול האנוסים ונתנו להם מחייתם ומעות ונסעו והלכו להם בים מבלי רשותי:

ואחרי נסעם ממני בחדש אדר רפז באו לפני ה' יהודים מאיסאפי ומזימור וביום אשר הגיעו אלי אמר לי שלמה כהן שמור עצמך מאלו היהודים כי אני רואה אותם שהם רשעים ולא שמעתי לקולו. והאמנתי במ בתום לבי והם גנבו דעתי ולקחתי להם בגדים חדשים ושמתי יוסף קורדיליאה על ההוצאה ושנים אחרים נתתי להם המפתחות מהארגנות מהבגדים והלבשתי אותם מלבושים חדשים מראשם ועד רגלם. ועומד יהודי מזימור ואברהם מאיסאפי מליצים ביני ובין המלך ובין הנוצרים ובין האנוסים והם חכמים בלשון הקדש ומבינים דברי ועמדו עמי בחג המצות ועשיתי הוצאות רבות וגדולות בעדם כי היו אוכל[י]ם הרבה והיו רוצים דבר טוב והתחילו בלשון הרע ביניהם ושנאת חנם וקטטות יותר ממשרתים הראשונים

¹ ידיעותי. MS.² צוותי. MS.

יען היה להם דרך ארץ יותר ומריבה וקטטה גדולה היתה בין יהודה ואברהם מזימור הנז על המאכלות ועל המפתחות: ואחרי כן היו רואים איך המעות ומפתחותיהם ביד שלמה כהן ורוצים לקחת ממנו את המפתחות והלשינו על שלמה כהן ולא קבלתי אותם יען ראיתי אותו כמלאך אלהים: אחרי כן באו לפני האנוסים היותר גדולים ואמר[ו] להם דברים שלא כהוגן ובאו אלי האנוסים ואני על מטתי בלילה ואמרו לי האנוסים ההם תשלח שלמה כהן ילך לארצו ואנחנו נהיה בעזרתך ואלו היהודים יספיקו לך וישרתו אותך היטב ואם לא תעשה זה הדבר תדע כי לא נהיה בעזרתך. והשבתי להם לא אוכל לשלחו בזה הזמן עד אשר אחשוב ולקחתי מהם זמן ח' חדשים ימים ובא אלי דאגה וקדחת בעבור זה ולא ידע מאומה שלמה כהן בזה הדבר: אחרי כן הלכו האנוסים ההם לדרכם ואמרתי לשלמה כהן שיכתוב לי אל איסאפי אל ר' אברהם אבן זמירו וכן כתב ולקחתי הכתב בידי ואמרתי אל יהודה ואל אברהם הנז שיכתבו לי כל אחד מהם כתב אחד אל ר' אברהם אבן זמירו עשוי באופן טוב ואני אבדוק הכתבים שלכם ואם הם יהיו יותר טובים ודברים נכונים דברי חכמים יותר מהזקן אני אשלח הזקן ואקח אתכם ותשרתו אותי וכן כתבו וראיתי את כתבם וקראתי האנוסים אשר הלשינו הזקן להם. ואמרתי לאברהם הנז תקרא כל אלו הנז כתבים בלשון לעז לפני אלו הנכבדים האנוסים למען ישמעו וישפטו איזה הוא יותר טוב מכל הכתבים וכן עשה. ושפטו כל האנוסים כי כתב שלמה כהן יותר טוב משני האחרים. ואחרי כן אמרתי לאנוסים הנז תדעו ותבינו כי שליח אני לזאת המצוה מאת המלך יוסף אחי ומיועציו ובאתי ממזרח למערב בעבור עבודת יתברך שמו ובעבור ישראל לקבצם מכל המקומות להביאם לארץ נושבת בירושלים עיר הקדש ובאתי ברומא לפני האפיפיור ויי שלח אלי את ר' דניאל מפיסא יותר טוב מכל היהודים אשר באיטליא ועשיר וסדר לי כל עסקי מאת האפיפיור וכל המכתבים הנז מפּיטריגואן וממלך פּורטוגאל ויצאתי מרומא עם ר' דניאל ובאתי לביתו בפיסא ועמדתי עמו ח' חדשים עד אשר ראה לי ספינה גדולה. ונתן לי זה הזקן ואמר לי בעבור אהבתך אני נותן אליך זה הזקן הכהן ישרת אותך ויעמוד עמך בפורטוגל עד אשר המלך ישלח אותך בשלום אל ארצך ואחרי כן תשלחהו אלי בשלום ואמרתי לאנוסים איך אעשה ואני יחידי וזה הזקן סופר שלי והוא ישרת אותי ומצווה מאת ר' דניאל כי הוא לא ילך לו עד אשר אכנס בספינות אראה איך המלך יעשה עמי ויגיד הכל לר' דניאל ולזאת הסיבה לא אוכל לשלוח אותו והוא זקן בן ע' שנה ודבריהם שקרים עליו וכל מה שידברו נגדו כדי לקבל המפתחות מהמעות ביד הזקן ואחרי כן הלכו לדרכם האנוסים ההם. ואחר כל אלה הדברים המלך תפס אנוסים בביתי ואינו אמת כי המלך לא שלח לתפסם כי אם שרי המלך ושמו אותם בבית הסוהר ואני כתבתי אל המלך בשעה שנתפשו ושלחתי אל המלך וכשמוע המלך צוה יוציאו האנוסים בחוץ ועמדו עד יום השני אחרי כן שלחתי אל המלך בכתב אחד שליח אחד ובאותה שעה שקבל המלך הכתב אמר

לשריו לא אמרתי לכם מיום אתמול כי תוציאו אותם בחוץ ואז הוציאו אותם ובא לפני האנוסים התפושים ההם: ואחרי כן קראני המלך לפניו בחדר המלכה והלכתי לפניו ואמר לי אני שמחתי כי באת לעזור לי וכי אתה באת כדי להחזיר האנוסים יהודים. ואני שמעתי איך האנוסים הם מתפללים עמך וקוראים בספרים שלך ביום ובלילה ואת עשית בית הכנסת להם: ואחר ששמעתי דברי המלך כעסתי עמו ואמרתי לו אני באתי ממזרח למערב בעד זה הדבר ולא באתי כי אם לגדל מלכותך ולהיות בעזרתך. והמלכים לא יפתחו אזניהם למלשינים. שאינם מדברים האמת וכל מה שדברו אתך הם דברי שקר ואינם אמתיים כלל. והמלך מפורטוגאל אמר אלי אם זה הוא אמת לא תעשה כן יותר מהיום ולהבא אם תעשה לי עמי חסד ואחרי כן המלך נתרצה אתי בדברים טובים יען ראה אותי כעוס ודבר עמי על עניין הדרך ועל עניני מזרק אש הגדולים והקטנים ואמר לי כי הוא יתן אלי ד' טחנים בספינות נקח אותם אל ארצינו. ואחרי כן הלכתי לביתי בצאתי מלפני המלך:

ואחר כל אלה הדברים שלח הקיסר בעד אשתו אחות המלך מפורטוגאל אנשים וסוסים ופרדות רבות לא יסופר מרוב ובא אינבאיישדור עמהם ובא אותו האנבאיישדור אל ביתי ודבר עמי ואמר לי איך שמעני הקיסר מעניני וגם הוא שמח בזה הדבר ומתאוה לראות את פניך הקיסר ועמד[תי] לפני האינבאיישדור ההוא כמו ב' שעות ואת אברהם ויהודה הנז' מליצים ביני לבינו וגם בא הדוקאט מארצו אל אלמארין לפני המלך כי הוא קרובו ושלח המלך לקראתו אנשים רבים ואחרי אשר הגיע לפניו דבר המלך עמו בעד עסקי ובלילה השני בא לפני הדוקאט הנז' כמתנכר הוא וד' משרתים ואני על השולחן ואחר שאכלתי כנסתי בפנים והוא לקח רשות ממני והלכו להם ואחר שנכנסתי בפנים באו לפני האנוסים והגידו לי איך הוא הדוקאט שהיה מתנכר ובא לראותי איך אני אוכל:

וביום השני נסעה המלכה והלכה לנשואיה אל הקיסר והמלך אחיה מלוח אותה והדוקט הולך עמו ועמים רבים ואני רכבתי על סוסי ובא עמי משומד אחד שכנס בדת ישמעאל ואחרי כן כנס בדת הנוצרים ואין אני יודע בו כל אלה ושמו היה אלדיק והוא מאיסאפי ובא עמי לפני הסוס והלכתי ללות המלכה אחות המלך ג' פרסאות ואחרי כן לקחתי רשות מאת המלך ומה[מ]לכה אחותו וחזרתי לביתי והגעתי בלילה: והמלך חזר ביום השני ואלדיקא משומד הנז' הוא איש חזק ונכבד ופניו ראויים ואמרו לי היהודים מאלדיקא איך הוא משומד וכי הוא רשע: ואחרי כן קראתי בלילה אלדיקא הנז' לפני ואני על מטתי ואמרתי אליו אני שמעתי עליך איך הלכת בדת ישמעאל ואחרי כן חזרת בדת הנוצרים ואני אאמין כך ובדברך כי תעמוד עמי ותשרתני ואתה הולך בכל בקר לדרכך ותצא מביתי והשיב לי אלדיקא אם תעשה חסד למען אהבת יש' ולא למעני כי אני חטאתי עויתי פשעתי ועשיתי רעות יותר ממה שאנשים דברו עלי אליך אבל אני רוצה לשוב על ידיך ולחזור בתשובה ואשבע בתורת משה כי אני רוצה לשוב אם תקבל אותי וי' מקבל שבים ואני אעמוד בפניך עד אשר

אמות ואעבדך בכל לבי לך ולכל סוסיך ולכל אשר תצוני כן אעשה ולקח החומש על צוארו ונשבע בשבועה דאורייתא ועמד בביתי ויש לי סוס יפה וטוב יותר מכל סוסי המלך ואני רוכב הסוס והיהודים היו חלשים לא היו עושין לי דבר ואין כחם אלא בפיהם והם שואלים ממני כל היום שאלות ובקשות ואם היו הולכים עמי לפני המלך לא היו באים עמי כי אם לאחור יען יש להם יראה ומורד בלבבם ואין להם דרך ארץ ובעל לשון * ערב אמר לי¹ כי אלו היהודים שבאו באחרונה אין להם דרך ארץ ואינם ראויים לכבודך ויש להם גאווה ולא יסירו הכובע מראשם לא בביתי ולא בבית המלך והגוים מדברים עליהם. ובעל לשון ערב מדבר עמי בכל יום איך הם בזויים מפני הגאווה ולא יוכלו שום אחד מהם לשאת מחרב² על כתפו כי אמרו חרפה היא לנו ונחמתי על המשרתים הראשונים כי הם היו נכבדים * בעבורי ולא אדרוך³ לפני המלך כי אם לכל אחד מהם היה חרבו על ירכו והכובע בידם תמיד והיו תמיד בימיני ובשמאלי. וכן אמרו אלי הדיינים מאת המלך כי גרשתי החברים הראשונים שהם טובים ולקחתי אלו נבזים ומאוסים והם נתנו אלי אלדיקא משומד בביתי ואלדיקא הוא איש חזק ובעל לשון יותר מהם ועמד בביתי ובכל יום היה עושה מלאכה בסוס ויצליח תחתיו ויאכילהו וירחצהו וישליך את צואת הסוס מתחתיו ועשה כל דבר בביתי ואם הלכו היהודים לקנות שום דבר בשוק הלך אלדיקא עם אותם המעות והיה מביא הכפל מהם ובכל יום הם בקטטה ומריבה עם אלדיקא ומביאים אלי⁴ לשון הרע ממנו ואמרתי להם לא אוכל לגרש אותו מביתי יען הוא מצליח ועשה לסוס כל מה שיצטרך לו וכן הוא עושה צורך הבית ואין אתם יכולים לעשות עסקיו ומעשיו אשר הוא עושה לי והיהודים גרמו לי הוצאות גדולות כי כל האנוסים והגוים אשר יביאו מזימור ומאיסאפי ומפיץ היו באים בבית והיו אוכלים ושותים הם וסוסייהם שלהם בעדם ובעד חברתם⁵ זה מה שקבלתי מהיהודים ההם. וכן עשה קטטה עם האנוס המשרת בביתי⁶ והוא עושה כל עסקי הבית ובא עמי מטאוילה לשרתני יותר מהם ושפטו אלי עליו ודברו לי עתק היהודים ממנו עד שהוצאתיהו מביתי בעבורם והיהודים הנז באו מארצם בלי בטחון מאת המלך ונתפשו בבואם בטאוילה ונתנו ערבות בעד ד מאות דוק אם לא ישלחו כתב המלך והדיין מטאוילה כתב בעבורם לפני המלך איך באו יהודים בלי בטחון. ואחרי כן קראני המלך והלכתי לפניו והיה עמי יהודה ובעל לשון ערב ושאל לי המלך איך היהודים באו אל ארצי בלי בטחון והשבתי אל המלך איך כתבתי אליהם שיבואו אלי ובאו בעבור לשרתני ואני רוצה מרום תפארתך תכתוב לדיין מטאוילה שיבטל הערבות אשר קבל מהם ותעשה להם למעני בטחון שיוכלו ללכת ולא יהיה להם נזק בטאוילה: וכן המלך צוה אל הסופר שלו שיכתוב לדיין שימחוק הערבות אשר נתנו לו וילכו לבטח בחותם המלך ובזה היום הלכתי לביתי מבית המלך

¹ MS. אמר לי ערב אמר לי.

² So MS.

³ MS. בעבורי ולא אדרוך.

⁴ MS. עלי.

⁵ MS. הכרתם.

⁶ MS. בבית.

והיהודים הם עמי ועם אלדיקא בקטטה. והמלך קראני ארבעה פעמים בשני ימים על דבר האנוסים ואמר לי תהיה חכם מה תעשה עמהם. ועוד אמר אלי איך זה הדבר כי אני שמעתי כי עשית ברית מילה אל הסופר שלי והשבתי לו אין זה אמת חס ושלום כי לא באתי לעשות אלו הדברים ולא תפתח אזניך למלשינים. ודברתי עם המלך ואני בעום ואמרתי לו התשמע השקר ותאמין להם הוזה פועל חכם כי תאמר לי עשית זה הדבר חלילה לי מעשות כדבר הזה כי לא באתי כי אם לעסוקי ולעבודתך. ואחרי כן שתק המלך מזה הדבר ודבר עמי על עניין הדרך והספינות. ואחרי כן יצאתי מלפני המלך ובאתי לביתי ועמדתי ד' ימים וקראני המלך לפניו ובפני יהודה ולשון ערב ואמר לי המלך אני שמח בך כי באת בעזרתי אבל אתה תחריב¹ מלכותי יען כי כל הנוצרים אומרים עליך כי אתה החזרת האנוסים יהודים וכל מי שיבא אל ביתך אנשים ונשים וטף מנשקים על ידיך ואם אתה על שולחנך כל בני האנוסים עומדים ומשתחים לפניך והשבתי למלך ואני כועס ואמרתי לו אני באתי ממזרח למערב לפניך והדלת מביתי פתוחה לכל אדם נוצרים ואנוסים ואין אני מכיר אותם מי הם הנוצרים ומי הם האנוסים ולא אוכל עשות דבר אחר כי אם ביתי פתוחה לכל עד שתוליכני לשלום ואתה תשמע לקול המלשינים ילשינו עליך דברים שאינו אמת וכל דבריהם שקר וכזב ואתה מאמין בהם:

ואחרי כן המלך נתן לי ידו ואמר אלי תעשה לי זה החסד לא תניח שום אדם שינשק את ידיך והמלך נדר לי ה' ספינות בחדש ניסן עם ד' אלפים מזרקי אש גדולים וקטנים והאמנתי לדבריו ויצאתי ממנו ובאתי לביתי ועמדתי עד הלילה ובא אלי הסופר ההוא אשר עשה הברית מילה בהחבא וכי הוא מתחבא מפני המלך בדירת האנוסים ודבר עמי בזה הלילה וכעסתי עמו ואמרתי לו תראה מה גרמת עלינו תלך לך לירושלים ותצא מפני המלך פן ישרוף או יהרוג אותך והלך מפני. וכי זה הסופר בא אלי בתחילה הגעתי לפני המלך ואמר לי איך הוא חלם בלילה איך הוא היה עושה ברית מילה ואמר לי תעשה עמי זה החסד ותעשה אלי הברית או תצוה לשלמה יעשהו אלי וכעסתי עמו ואמרתי לו לא תעשה זה הדבר בזה הזמן פן יהיה לך סכנה וגם לנו אם יודע הדבר הזה יאמרו אלי כי אני עשיתי ויעצתי אותו ואמרתי לו תעמוד על משמרתך לפני המלך עד שהקבה יפתח הפתח והוא יודע מחשבות האדם והשמר לך שלא תעשה הדבר הזה בזה הזמן יען אתה ואני וכל האנוסים נהיה בסכנה גדולה * והלך מפני ועשה² בינו לבינו זה הפועל מברית והוא סופר ומכובד לפני המלך וידע המלך מפורטוגאל וכל שריו וכל האנוסים והנוצרים והם יודעים כי הוא עשה³ ברית מילה וברח והלך לו הסופר ההוא והמלך והשרים וכל עבדיו אמרו איך אני * גרמתי שעשה⁴ זה הסופר הברית אף אם לא עשיתי לו הברית ההוא אני בעצמי:

גרמה MS. ⁴ עושה MS. ³ והולך מפני ועושה MS. ² תחרוב MS. ¹ שעושה.

ואחרי כן שלח המלך בעדי ואני לא הייתי בבית כי הלכתי אחרי הנהר אל דירה אחת ולא באתי עד הלילה ובא בעל לשון ערב לפני ואמר לי איך המלך קרא אותך זה היום גם זה לטוב וביום השני המלך שלח בעדי אלך אליו וכל פעם אשר ישלח בעדי המלך הוא שולח עבדיו ילוו אותי וישמרו אותי. וגם היה שולח הדיין שלו על סוסו גם כן ללוות אותי ובזה היום הלכתי לפני המלך ודבר עמי איך אני יש לי עסקים רבים לעשות ואין אני יכול לשלוח הספינות עמך למזרח לא בזאת השנה ולא בשנה הבאה ואם תרצה ללכת אל ארצך תלך בשלום כי אני נותן אליך רשות ואני אברך אותך כל הימים כי באת¹ מארצך לעבוד אותי ולעזרתי ואיני יכול לשלוח עמך הספינות מפני עסקים אשר לי לעשות פה במערב ואם תרצה תלך אל מלך קיסר ותגיד לו את רצונך או אם תרצה ללכת ולחזור ברומא או אם תרצה ללכת בפִּיִן בחר לך את אשר תחפוץ וחרה לי עד מות את הדבר הזה. והשבתי למלך מפורטוגאל ויש לי כעס גדול ואמרתי לו אתה נדרת לי לתת אלי הספינות ולשלוח א' בחדש ניסן ואיך אתה נתת לאיש אחר והשיב לי כי יש לו לעשות במערב הרבה ואמרתי למלך איך אני רוצה ללכת לפני מלך קיסר ואני הייתי כועס ובפני המלך שנים שרים אוהבי המלך וראיתי את פני המלך בעיני שחורים והביט אל אחד מהשרים שהיו עמו וחשבתי בלבי כי המלך כועס בזה הדבר ואמרתי למלך אין ברצוני ללכת לא אל הקיסר ולא בפִּיִן כי אם ברומא לפני האפיפיור ואמר אלי המלך ועושה² ותחשוב הדבר עד ה' ימים ויצאתי מפני המלך והלכתי לביתי:

והמלכה אשתו שלחה אלי ביום השני בעדי והלכתי אליה ויהודה עמי ודברה המלכה עמי ושאלה אלי איך רצונך טוב עם המלך אישי. והשבתי אליה איך המלך נדר אלי שיתן לי ה' ספינות ועתה נהפך עלי לאויב לא ידעתי מה היא הסבה וקראני אתמול לפניו ואמר אלי תלך בארצך כי אין בדעתי וברצוני לתת אליך ספינות. והשיבה המלכה אלי איך אני יודעת בודאי איך המלך היה רוצה לסדר אליך הספינות מלאות מזרקי אש ואנשים מלומדי מלחמה והמלך שמע עליך כי אתה עשית אל הסופר שלו ברית מילה והחזרת האנוסים יהודים וגם אתה עושה עצות עם האנוסים כנגד המלך וכל שרי המלך ועבדיו מדברים למלך שלא יתן אליך דבר בעבור זה והמלך כעס מפני אלו הדברים. והשבתי למלכה גם זה לטוב לנו ולכם ואני לא באתי מארצי לעשות דבר כנגד המלך חלילה לי כי אני ראיתי לעבודתו ולתועלתו וכי ברצוני לחזור ברומא לפני האפיפיור שיחיה. ואמרה המלכה אלי תעשה בטוב ולקחתי מאת המלכה רשות והלכתי לביתי. והבן אשר עשתה² המלכה מאת המלך הוא חולה במאד מאד ועמדתי בביתי ובאו אלי יהודים אחרים מפִּיִן היינו ר' יעקב הסופר ויש לו ה' משרתים ועמדו בביתי להוצאותי חדש ימים הם וסוסייהם והם שכורים אוהבי יין. ור' יעקב הסופר הוא איש ראוי והנוצרים היו משכחים אותו ואני

¹ MS. באתי.² So MS.

האמנתי עליו ואותו אהבתי כי הוא בעל לשון וראיתיהו חכם גדול ושאל ממני דגל אחד כתוב בו עשרת¹ הדברות משני צדד[י]ו אותו אשר שלחה אלי הפיניורא מנאופילי תמא ושנים חותמות זהב משקל² שלהם חמשה ועשרים דוקאט זהב מלאות מכסף כתוב בהם שמות הקדש. וכן נתתי אליו הדגל והחותמות ההם והוא נדר אלי כי יחזור אלינו בחדש אדר עכפ ונדר להביא אותי א' סוס לבן יפה וטוב שוה מאתים דוק עם כלי הכסף מהסוס למען אתנהו להאפיפור וגם להביא אלי שנים משכנות טובים וחומה להם סביב יהיו בידי לזכר מהקהל. ואני שאלתי ר' יעקב הסופר שלי מאלדיקא משומד אשר הוא יושב בביתי. והשיב אלי ר' יעקב הסופר איך הוא בן טובים וכי הוא מתנחם ומתחרט על מעשיו הרעים וכי ברצונו לעשות תשובה ואמרתי לו ר' יעקב איך אני לא האמנתי לדבריו וכי הוא דבר לי כי חטאתי עויתי פשעתי וברצוני התשובה והייתי מתיירא ממנו פן יגרום החטא ויגנוב אלי איזה דבר ואחר כי אמרתי לו³ כל זה מאמין בדבריך כי כנים דבריו. ואמר אלי ר' יעקב הסופר אם ישב עמך הוא ישרת אותך ויהיה בעורך וילך עמך בכל הדרך אשר תדרוך בה ויחזור התשובות על ידיך כי אני יודע שהוא מבני טובים ואני ערב לך עליו כי הוא יעשה כל רצונך ולא יחטא. ואלדיקא עומד בפנינו ולקה חמשה חומשי תורה והשביע אותו כמו יעקב הנז לעשות את כל זה ולהיות נאמן. ואחרי כן שלחתי ר' יעקב הסופר אל ארצו הוא ומשרתיו ונשאר בביתי ה' יהודים אשר באו בתחלה א' בחור מפין שמו ר' יצחק שומר הדלת. והשני שמו ר' יוסף קורדיליאה זקן ורשע גמור כי בא להלשין לפני המלך ר' אברהם בן זמור יצו כי הוא הורג בת נוצרים ולקחתי אותו בביתי והשבעתי אותו על התורה כי לא ידבר מזה הדבר כלל ועיקר ונתתי בידו הוצאות הבית כי שמתי אותו על זאת המשמרה ולקח ממני יותר מק' דוקאט. אשר חסרנו⁴ עמו ורצה הזקן שלמה כהן ללחום עמו על המעות הנז החסרים ולא רציתי רק אמרתי לו תניח. והג אשר היה עמי הוא זקן נכבד וראיתיהו נאמן ושמו ר' אברהם פירנטי מאיסאפי כי שלחתיהו באיסופי וחזר אלי והביא אלי עשרה דוק נרות שעוה והביא אלי גם כן ספרים הרבה ושופר גדול ועמד אתי בבית משרת לקנות העצים והיין והתרנגולות וכבשים וכל צרכי הבית עליו ושעורים אל הסוס. והשנים אחרים אשר הם יהודה ואברהם הם כמו דתן ואבירם ומראים עצמם חכמים וענוים ומליצים ביני ובין המלך ובין האנוסים ובידם הארגזות אשר לי הבגדים והארגזות אשר להם השולחנות והמטות והארגז של הלחם וכי אני לא הנחתי אותם ולא עכבתים עמדי כי אם בעבור שהזקן שלמה כהן היה חרש ולא ישמע דברי כי אם לפעמים רבים אשר אדבר אליו ולכן העמדתי אותם לפני למען ידברו לפני המלך כי המלך לא רצה כי אמר אלי אינני שומע דבריו וכל הנוצרים והאנוסים אשר יבואו לפני אינם שומעים דברי הזקן. ולכן בחרתי בם ובטחתי בהם והלבשתי אותם מראשם ועד רגלם

¹ MS. עשרות. ² MS. השקל. ³ MS. לי, something missing? ⁴ Twice in MS.

בגדים חדשים וחקרתי את הארגזות מהבגדים והנה חסר לי מהם ענינים רבים בגדי משי ולקחו מצנפ[ת] משי שהיתה שוה כ דוק ומצנפת אחרת לבנה היתה שוה ה דוק וענינים רבים חסרו אלי אשר לקחו הם ועמדו הם בקטטה עם אלדיקא ובלשון הרע זה אמר אתה לקחת וזה אמר אתה לקחת. וקניתי שנים עבדים שחורים עבד אחד בן עשרים והאחד בן חמש עשרה שנה בעד הסוס הקטן. והגדול העבד היה ראוי וגבור לשרת אותי בכל דבר ואלדיקא המשומד היה מסדר כל הענינים ומצוה אל העבדים הכושיים ואם ילך אלדיקא מהבית יום אחד כל עניני היו הולכים נהפך כי הוא היה משגיח בהם. ואחרי כן שלח בעדי המלך והלכתי לפניו ואמר לי מה חשבת¹ בלבך לעשות ובאיזה דרך אתה רוצה ללכת כי אני רוצה ללכת בסנטירין. והשבתי אליו רצוני לחזור ברומא לפני האפיפיור ותכתוב אלי מכתבים יהיה עדות ביני וביניך לפני המלך יוסף אחי איך אני הגעתי אל מלכותך וכי תכתוב אלי כתב אחד בטחון לכל הנוצרים:

והשיב לי המלך אעשה כל אשר תרצה אליך וקרא אל אנמוני קרניירי הסופר שלו וצוה אותו לפני יכתוב לי שנים כתבים וכתב שלישי יכתוב לי בטאוילה שיתנו לי ג מאות דוק ואמר אלי המלך תבא אחרי בסנטירין ותקבל הכתבים ואשלח עמך אנשים ילוו אותך עד טאוילה. ואחרי כן יצאתי מלפני המלך ובאתי לביתי והמלך הלך ביום ההוא אל סנטירין והמלכה אשתו ויש להם² את בנה חולה והם הלכו לסנטירין מפני בניהם לראות את בניהם יתנו לו רפואה וביום אשר יולד זה הבן באלמרין נתתי ג בגדים שלי לאנשים שבאו לבשריני זה אחר זה והיו שלשה ולכולם נתתי חליפות שמלות א טורקי זה שלי היה שוה ל דוק ולאחר נתתי א גבאני² משי אדום חדש שוה ל דוק ולשלישי נתתי א טלקא משי שהבאתיה מארצי היתה שוה יותר מכ דוק. ואחר שהלכו הוא ואשתו ובנו בסנטירין עמדתי אחריו באלמרין ג ימים ואחכ נסעתי עם כל הכלים שלי והולכתי אם² בסנטירין בבית יפה קרוב אל הנהר ואלדיקא עושה כל עסקי הבית ובחוף ובסבת אשר הגענו בסנטירין עשו יהודים קטטה גדולה עם אלדיקא ואני ישן על מטתי. ואחרי כן עמדתי מן המטה ופתחתי הדלת וקראתי ובא לפני אלדיקא והיה מדבר עמי מהיהודים ההם לשון הרע ושמעתי דבריו ואמר אלי איך הם מדברים כי אני סוגר הדלת עליהם ואחכ כעסתי עם יהודה ואברהם היהודים ההם הרבה נפלא והם היו צועקים ומגדלים קולם עלי ורציתי להכות אותם. ואחרי כן לקחו הכלים אשר להם וגנבו אותם מביתי ויצאו להם מביתי ביום השבת ואני כנסתי בפנים על מטתי ולא הייתי יודע בזה כלל ושלחו לומר אלי כי אלדיקא מלשין ואינו מדבר דבר אמת ושלחתי לומר להם איך אני על הדרך ואין ברצוני משרתים יותר ועשיתי להם חיובי וקבלתי להם בטחון מאת המלך וכי כתב המלך בטאוילה יתבטל הערבות

¹ MS. חשבתי.

² So MS.

אשר נתתם בטאוילה בעד ה' דוק ואתם תלכו לדרככם בשלום כי יש לי עסקים לעת עתה. וכן ר' יצחק השומר הדלת בא אלי ולקח ממני מחילה ורוצה אכתוב לו כתב כי אמר שרצונו ללכת בירושלים וכתבתי בעדו לכל הקהילות יהיו בעזרתו לכל הדרך אשר יבא שם ונתתי לו מעות ובגדים ושלחתי אותו בשלום. ויהודה ואברהם הנז' לא בקשו ממני מחילה ולא דברו אתי והלכו להם ובכל הדרך אשר הלכו בה היו מדברים כנגדי ועמדו עליהם האנוסים בכל מקום אשר ידברו עתק היו רוצים לתת הכאות להם עד שבאו לארצם והלכו וברחו להם. ויהודה קורדיליאה בא לפני ושלחתי אותו לאנוס אחד רחוק מסאנטירין טו פרסאות בעבור יבא אלי ללוותי עד טאוילה בהיותי רחוק ונתתי ליוסף הקרדיליאה ט' דוק קודם שיסע עמד בסאנטירין ג' ימים בהחבא ממני והאנוסים הגידו לי שלא הלך ואחרי כן הלך במקום חפצו ולא ראיתיהו לעולם ונשאר אתי ר' יהודה פירנטי הזקן זל ועמדנו בסנטירין כי בן המלך חולה ובא אלי שמועה ממקום בעל הסוס אשר קניתיהו ממנו איך הנוצרים ציירו דמותי והם מלעיגים על זה הציור:

ואחרי כן שמעו האנוסים במקום ההוא ועמדו על הנוצרים ונתנו להם מכות ואת הצורה לקחו מידם על כרחם ואחרי כן הדיינים מהמקום ההוא תפסו שנים אנוסים ושלחו אלי כתב מהמקום ההוא כי אהיה בעזרתם. ותכף ראיתי הכתב הלכתי לפני המלך ואמרתי לו הייטב בעיניך כי נוצרים ממקום פלו ציירו דמותי ומלעיגי[ם] ממני וכי האנוסים קמו עליהם ולקחו מידם הציור ההוא והדיינים תפשו את האנוסים שנים מהם ועתה אראה ואקבל חן וחסד בעיניך תכתוב לדיינים שיוציאוהו ממאסור התפושים ההם. והמלך בזה השעה צווה שיכתבו זה הכתב ואמרתי לו לא אצא ממך עד שאקבל הכתב ההוא בידי וכתבו הכתב ההוא לפני המלך וחתם המלך בפני הכתב ההוא והיה צוחק המלך ואמרתי לו אני רוצה מכבודך שתתן לי א' משרת ילך עם זה הכתב לפני האנוסים ויוציאו אותם וכן המלך נתן לי א' מעבדיו ושלחתי אותו עד שנים אנוסים ועם כתב המלך והלכו והוציאו אותם:

והמלך שאל אותי מאת הדגלים ואמר לי יש לך דגלים משובחים מה תרצה לעשות מהן והשבתי לו כי הם הסימן שלנו ביני ובין השבטים אם אלך בחייל¹ אוציא אותם בפניהם ואמר המלך טוב הדבר. ועוד שאלני אם אמת הדבר כי אתה אמרת בביתך¹ אם אתן לך המשפט שבוע שתוציא כל הגנבים מארצי והשבתי לו כן אני דברתי. ואמר לי מי הם אלו הגנבים ואמרתי לו אתה תכירם² כי הם עבדיך הישמעאלים כי זה מדתם ביום ישרתוך ובלילה הם גונבים החניות והמלך שחק וכל שריו והמלך יודע כל זה בודאי. ואחרי כן יצאתי מלפניו ועמדתי שנים ימים בביתי וקראני החשמן אחיו מהמלך והלכתי אני ובעל לשון ערב אל בית החשמן ועשה אלי כבוד גדול ושאל אותי על עניין הדגלים [ו] על עניין הדרך

¹ So MS.² MS. תכירים.

ובאיזה דרך תדריך והשבתי לו איך הדגלים הם הסימן שלי והדרך אשר אני עושה הנני הולך בעה ברומא. ואמר לי החשמן תרצה לחזור בדתי ואעשה אותך שר והשבתי לו תעשה אותי כמו העורב אשר שלח נח מן התיבה ולא חוזר לעולם וזה הדבר ייטב לפני המלאכים כי אני בן מלך מזרע דוד בן ישי ולא אבותי עשו זה הדבר ואיך אני באתי מארצי ממזרח למערב כי לעשות הדבר הזה חלילה לי כי אני באתי לעבודת השם ורציתי שם טוב שישבחוני בכל העולם על המצוה אשר באתי בה ואיך מלאך לבך לאמר לי זה הדבר. ואמר אני אמר לך תחזור בדתי האתה תרצה והשיב לי החשמן לא. ואמרתי לו יותר טוב שתשב אתה בדתך ואני בדתי כי אתה תאמר דתך אמת ואני אומר כי דתי היא האמיתת דת משה וישראל וכעסתי עמו:

ואחרי כן דבר לי אלי דברים טובים ובעל לשון ערב הוא המתורגמן ביני לבינו ויצאתי ממנו ובאתי לביתי:

וביום השני שלח בעדי המלכה ושאלה ממני על הדגלים ובאיזה דרך שהסכמתי ללכת והשבתי אליה איך הדגלים הם הסימן שלי והנני אלך דרך רומא בעה ושמחה המלכה ואמרה תלך לשלום ותחזור לארצך בשלום וכי המלך אמר אלי לבו טוב עמך. ושמעתי איך הוא כתב מכתבים לדרך ואל האפיפיור שיחיה ולקחתי רשות ממנה והלכתי לביתי ואת כל האנוסים ביום זבלילה היו באים לביתי והיו מצטערים בעבור נסיעתי והבנים שלהם באו¹ לנשק את ידי לפני הנוצרים עד אשר נסעתי מסאנטירין והקבה היה גרמא שלא קבלו שום נזק בעדי לפני המלך ובכל מלכות פורטוגאל תהלה לאל. והמלך הוא טוב מאד והוא עושה קטטה עם המלשינים ואמר להם שלא ידברו יותר מאת האינבשיידור יעשה מה שירצה. ואחרי כן מת בנו המלך ולא עושה שום אבלות עליו מפני שיראו שריו שאיננו מקפיד² בכך ואחכ בא אלי לשון הערב ונתן אלי המכתבים והם כתובים בנייר כתיבה טובה מיד אנטוני קרניירי והוא כתב בתם לבבו דברים טובים וכבוד גדול בכתבים ההם. וגם כתב לנו בטאוילה כי נקבל שלש מאות דוק. ואמר לי לשון הערב נלך ונחזור שלום אל המלך אני ואתה ונקח רשות ממנו והמכתבים הם בידי עד שנלך לפני המלך ואז אתנם בפניו אליך וכן הלכנו אני והוא לפני המלך. וכעסתי על המלך ואמרתי איך האפיפיור כתב לי המכתבים בקלף ואתה מלך כתבת לי המכתבים בנייר ואני באתי ממזרח למערב בעבורך ובעבור עבודתך ואלו המכתבים אם הם בקלף ישארו עדות וזכרון בינינו ולבני בנים אחרינו וישמעו איך באתי למלכותך. והשיב לי המלך אין המנהג שלנו לכתוב בקלף ומנהג האפיפיור לכתוב בקלף ואני עשיתי לך כפי המנהג שלנו. ואמרתי למלך אם אני אקבל חן וחסד לפניך תכתבם לי פעם אחרת בקלף כי אני רוצה אותם יהיו לי לזכרון. והמלך השיב לי אנחנו עושים בעבור

¹ MS. בואו.

² MS. מקפיד.

אהבתך וצוה לשון ערב לילך במכתבים לפני אנטוני קורנירו במכתבים שיכתוב אותם בקלף ואני הלכתי בביתי ולשון ערב הלך לפני אנטוני קורניירי במכתבים שיכתוב אותם בקלף ולא רוצה לכתבם פעם שנית וחזר לשון ערב לפני המלך במכתבים ההם ודון מיקיל הוא לפני המלך. ואחרי כן אמר המלך לדון מיקיל תכתב אתה בקלף וקבל דון מיקיל כל המכתבים אשר כתב אנטוני קורנירו וכתב אותם בקלף ואינו מכובד כמו הראשון. על זה מכעס שלי כי הזקנים והמלך יוסף אחי צווי¹ אותי מהכעס². וכן אני כאשר הגעתי בפיסא בבית ר' יחיאל מפיסא ויש לו זקנה חכמה וחשובה שמה מרת שרה תמא אם אמו מושכלת עד מאד ואמרה אלי אני רואה אותך כועס כל ימך אם תסיר זה הכעס ממך תצליח את דרכיך והיא נתנה לי כתובים גדולים במתנה וכתבה בראש הספר וצותה אותי בכתב ההוא אל תכעס ואל תבהל ואז תשכיל. ולא יכולתי לכבוש את יצרי מהכעס והיה הגרמא מהכעס אשר היה לי עם דון מיקיל ביני לבינו להביא אותי אל זאת הנקודה. ובעל לשון ערב כל מה שאדבר למלך [ו] על מה שדברתי אתו בביתי הוא ילך כמרגל לפני דון מיקיל להגיד לו הכל: ואחרי כן נתן לי בעל לשון ערב המכתבים בקלף ולא הגיד לו כי כתבם דון מיקיל ושאלתי לו הכתב מאת המעות שיש לנו לקבל בטאוילה ונתן לי בכתבים חתומים אחד לדיין מטאוילה והאחר אמר לי לשון הערב זה הכתב אשר אמר המלך תקבל הש דוקאט. והכתב ההוא שקר וכזב עלי דון מיקיל ולקח הכתב האמת מאת הש דוקט ושלח לי זה הכתב מהשקר ולא יכולתי לבדוק הכתב בהיותו חתום והאמנתי לדבריו ולקחתי הכתבים ובקש בעל חתום ורוצה ממני בעבור זה עשרה דוק ונתתי לו ז דוק וחצי על יד לשון ערב. ואחרי כן הלכתי אני ולשון ערב לפני המלך ולקחתי מאתו רשות הדרך. ואמר אלי המלך אני שולח עמך לשון הערב³ עד טאוילה ללותך בדרך וכתבתי אליך ינתנו לך ש דוק ואם יצטרך אליך אי זה דבר כתוב אלי. ואחכ נסעתי ממנו והלכתי לביתי ורציתי לנסוע בזה הלילה וברח ממני הכושי הקטן אשר קניתי ושלחתי אנשים רבים לבקש אותו ונתתי יותר מי דוק לשלוחים עד שהוציאו אותו מבית אחד מתוך כלי גדול מחרס כי היה נחבא שם. ונתנו לי העבד ושמו הברזלים ברגלו והכתי אותו מכות גדולות. ונסעתי מסנטירין אחר תפלת המנחה אני ושלמה כהן ויהודה פירנטי ואלדיקא משומד ושנים עבדים שלי ולשון ערב עם ד שרים אחרים וכל כלי על ד פרדות עד אשר יצאו מהנהר. ובעל לשון ערב לקח רשות ממני שהיה רוצה לחזור בסנטירין ולישן שם בזאת הלילה וכי בבקר יבא אלי באלמארין ואני וחברי הי הלכנו באלמארין בזה הלילה וכל הבתים פתוחות לא יש בהם איש. והלכנו לפני בית אחד יש בו שכנים ועמדנו בפני הבית כל אותו הלילה ובבקר שלחתי אלדיקא בסנטירין למען יקבל מבעל השפחה כ דוקאט ואחר שהלך אלדיקא בא לשון ערב

¹ MS. צווי.² So MS.³ MS. העורב.

לפני ואמר אלי נלך. והשבתי לו אלדיקא אשר שלחתי נמתין. ואמר אלי אלדיקא יבא אחרינו ושמתי כל הכלים על הפרדות ונסענו ורכבתי על סוס הטוב מבקר עד המנחה עד שהגענו בקרוצה והיא מדינת מפוזרת ויש בה מעט אנוסים והלכנו בבית אנוס אחד ועשו לנו כבוד גדול ובאו כל הדיינים מהעיר ופרסו הדגלים ושבחו אותם כי הם יפים ומלאכה טובה אחד מזהב ואחד ממשי לבן וסביב סביב לדגל זהב זרת רחבו על ארכו ובאמצע הדגל שנים לוחות ומצד שנים הלוחות שנים אריות גדולות דבקים ידיהם בלוחות והציור כולו מזהב ובלוחות כתובים במ עשרת הדברות משני צדדין מזה ומזה הם כתובים וסביב סביב¹ הדגל משני הצדדין כתובים בהם משנה תורה מראש ועד סוף ומזמורים. והדגל השני הוא ממשי ירוק וכל ציורו כמו הדגל מזהב¹ אבל זכו מכסף וה דגלים אחרים ממשי לבן גדולים ואנחנו עמדנו בקרוצה עד הלילה ובא אלי אלדיקא ושמחתי בו והאמנתי עליו כי הוא בן טובים:

ובבקר נסענו מקרוצה עד² ובאנו עד הצהרים והגענו ביער על נהרי מים והבהמות עייפות והורידו הכלים מהבהמות על הארץ ואכלו שם והיו בחברותנו ששה אנוסים עשירים ואמר אלי לשון הערב מי יש לך אדם ממשרתך ילך אל הדיינים מקואמירה. ויקח בידו כתב המלך בעבור יסדרו לך דירה טובה ויזמינו התרנגולות וכל הצריך. ואמרת לי אין לי אדם טוב כמו אלדיקא וקראתי אותו ואמרת לי התלך בקואמירה לסדר לנו הכל ואמר אלי אני אלך. ושאל ממני סוס ונתן לו לשון הערב סוס אחד מהחבר שלו והיה בידו החרב שלי שהיתה שוה יותר מל דוק וגם היתה בידו א חגורה זהב שוה מו דוק ובידו גם כן י דוק אשר קבל בסנטירין מבעל השפחה כששלחתי אותו שם בעדי. ונתתי לו כתב מהמלך פורטוגאל שהיה כותב לכל הדיינים שיעשו אלי כבוד גדול ורכב אלדיקא על סוס ההוא והלך מפני ואנחנו עמדנו אחריו כמו שעה אחת ונסענו והגענו בקואמירה על פתח השער ושאלנו מאת שומרי העיר מאלדיקא ואמרו לנו לא בא הנה אלדיקא ולא ראינהו: ואחרי כן הלך לשון ערב לפני הדיינים ואנחנו הלכנו חוץ מהמדינה ההיא והיא גדולה עד מאד ובאו כל אנשי המדינה לראות אותי נוצרים רבים ואנוסים ואחז ראיתי כי לשון ערב היה מעכב לבא לפני הדיינים ואני רוכב על סוסי והלכתי אני ואת האנוסים ד מאתם אשר באו עמי. יצאנו מאת מדינת קואמירה והיינו הולכים על הסוס אנא ואנא³ וכל אנשי המדינה טף ונשים ונוצרים ושרים וגלחים ואנוסים יצאו אחרינו ועמדנו אנחנו לשוט על הסוסים שלנו עד אשר בא בעל לשון הערב ושנים דיינים מהשר עמו והלכנו עמם בבית אנוס אחד וסדרו לי שם חדר גדול יפה ומטה ושולחן וכסא ומנורה ובאו הדיינים מאת המדינה לפני. ואני מצטער צער גדול מדרוש אלדיקא ואל הדיינים אמרתי

¹ So MS.

² Lacuna?

³ So MS.

תעשו עמי חסד ותראו ותבקשו לי ד אנשים ילכו כל אחד מהם בדרך בזה הלילה לבקש אלדיקא ואני אתן להם את שכרם אשר תגזרו עלי כן אעשה ואפרע להם וכן הדיינים עשו ונתנו לי ד אנשים ונדרתי להם ה דוק והלכו לבקש אלדיקא קודם שאלך לאכול: ואחרי כן אכלתי על השולחן והלכתי במטה לישן והנני ביגון גדול עד הבקר ועמדתי וקמתי ורחצתי גופי והנני מתפלל עד אשר השלמתי תפילתי והנה אלדיקא בא יחידו לפני ופניו שחורים כמו העורב ושאלתי אותו מאין באת אם ראית אנשים שבאו לבקש אחריך והשיב לי כי לא ראה שום איש שילך לבקש אותו כי הוא בא בעצמו ואמרתי לו מאין באת ואני שלחתי אותך אתמול כי תבא בזאת המדינה לפני הדיינים מקואימרה ונתתי בידך הכתב מאת המלך למען יסדרו אלי הדיינים מהמדינה הכל ואיך אתה עשית זה המעשה. והשיב לי כי אני באתי בדרך ויצאו עלי בני בליעל גנבים ורגמו אותי ואני על הסוס והלכתי מהם וברחתי לאחור עד שחזרתי לקורוצא מקום אשר אנחנו ישבנו והגעתי שם בקורוצא בחצי הלילה ואחז שכרתי ופרעתי איש נוצרי ונתתי לו א דוקאט למען יבא עמי בדרך הזה ונתתי לו רשות ובאתי אני לבדי הנה ואני על הדרך אתמול חצי היום וכל הלילה עד זאת השעה ולא הציל אותי מאלו הגנבים אלא השם לבדו כי הם בקשו להרוג אותי. ואמרתי לו הוצא¹ החגורה אשר בידך ואת המעות וכן עשה והוציא אותם על השולחן וגם לקחתי החרב שלי מעל יריכו ואמרתי לו תחבולות עשית עלי ואתה השבעת בחמשה חומשי תורה איך אתה חפץ לשוב ואמרו לי כל היהודים והנוצרים כי אתה פריץ ולא שמעתי להם וכי אתה גנבת העבד ונחבאת אותו בהחבא כי היית רוצה למוכרו. ולקחתי ממנו המצנפת ששזה כ דוק כאשר הגידו לי היהודים ואת עטרה לבנה לקחת אותם ממטתי ואני קניתי² דוק וכל בעלי הבית העידו כי הם בידך ולא קבלתי אותם מדבריהם ואמרתי להם לא תדין את חבירך עד שתגיע למקומו. וזאת השעה ראיתי את מעשיך והבנתי בם כי כל אשר דברו עליך הוא אמת ואתה תלך לדרכך לשלום כי איני חפץ יותר בך. ורצו הדיינים מהמדינה לתופסו ולייסר אותו ואמרתי להם לא תעשו * בה דבר למעני מניחו אותו² ואת השלוחים באו ונתתי להם בפני אלדיקא את אשר נדרתי להם. ואלדיקא אמר אלי למה אתה נותן להם אלו המעות ואמרתי לו בעבורך זאת הגרמה אשר גרמת לי ולקחתי ממנו כתב מהמלך ואחרי כן נשארו הכלים החמרים על הפרדות ולשון ערב רכב על סוסו והאנוסים רוכבים על סוסיהם. ואחרי כן רכבתי על סוסי אני ושלמה כהן ויצאנו מקואימרה בדרך אייבירה ואלדיקא רדף אחרינו ובא לפני ואני רוכב על הסוס והוא מדבר עמי ואמר אלי אני עבדתיך בכל כחי ואתה יהודי ואני נוצרי. ואמרתי לו כלב בן כלב לא אתה לא נוצרי ולא יהודי ולא ישמעאל ושלחתי החרב שלי עליו והייתי רוצה להורגו ורדפתי בסוסי עליו כי בורח

¹ MS. הוציא.² So MS.

הוא. ובא לשון ערב והאנוסים ההם וחלו פני ואמרו לי תניח אותו. ואמרתי להם אני לא הנחתי הדיינים שיתפסו בו ולא רציתי שיעשו אליו רעה וגרם לי הוצאות גדולות וגנב אותי ועתה¹ הוא רוצה לבא עמי ואם יבא אני אהרוג אותו. ועמד לשון ערב לפני ודבר אתי איך הדרך אין לך יכולת לעכב אותו וכל הדרך יוכל אדם ללכת במקום שיחפוץ והוא רוצה ללכת באיביירה תניחהו ללכת. והלכנו עד שהגענו באיביירה והלכנו בבית האנוס אשר עמדנו שם בפעם הראשון ועמדנו שם ביום השבת וביום הראשון ובא אלי קובלייאה האנוס שהוא יודע לשון הקדש והוא שרת אותי מיום שהגעתי בטאוילה עד היותי המלך² מפורטוגאל עד זה היום והוא בעל מזרקי אש:

ואחז אמר אלי לשון ערב כי זה הדרך מאיביירה עד ביישה היא דרך רעה ואתה רוצה אנשים לשכור אותם בדרך יבאו עמך ללוות אתנו מפני הגנבים הנמצאים בדרך. ולא דבר לי זה הדבר לשון הערב כי אם אלדיקא שהיה מדבר עמו ביום ובלילה ואני לא ידעתי. ואמר אלי כי אלדיקא טוב שיבא עמנו והוא איש גבור וידיך על רגליו ובדרך תצטרך אנשים והשבתי ללשון ערב ידריך ויבא. ונסענו באיביירה ביום השני באו כל אנשי המדינה לראותי והאנוסים מצטערים צער גדול ובוכים על נסיעתינו. ויצאנו מאת המדינה ההיא בדרך ביישה עד אשר הגענו לביישה ונכנסנו בבית אנוס אחד ואיננו כמו הראשון וסדרו לנו מטות ושולחן והכל. ובאו לפני בזה הלילה אנוסים רבים והיו מתיראים ובוכים ואמרתי להם בטחו ליי עדי עד כי אתם תזכו ותראו בניין ירושלים ואל תפחדו ואני לא באתי לפני המלך בזה הפעם לקחת אתכם ולהביאכם לירושלים יען יש לנו מלחמות גדולות בירושלים בתפילה בטרם תבואו עד שתהיה לנו ארצנו ונקריב הקרבן ואחרי כן נבא אליכם להביא אתכם אל ארץ נושבת וזאת הפעם לא באתי כי אם לבשר אתכם איך הישועה קרובה לבא:

ואחרי כן ביום השלישי [יצאנו] מביישה והגענו בלילה בכפר אחד שיש בו אנוסים ונכנסנו בלילה בבית האנוס וסדרו לנו מטות וכל הצריך. ובבקר נסענו ובאנו אל מדובר אל מקום יפה ויש בו אנוסים רבים והלכנו בבית אנוס אחד ובאו לפני דייני העיר ובכל מקום אשר היינו שם היו פורשים הדגלים וישבחו אותם. וביום החמ[י]שי באנו בלולאה מקום יפה ומדינה גדולה ובאנו בבית אחד אנוס ובאו לפני כל הדיינים ועשו לנו כבוד גדול ורצו לראות הדגלים ושאלו לנו אם תרצו דבר תצוו אותנו כי אנחנו נשרת אתכם בכל מה שתרצו וכן עזרו אותנו. ועמדנו שם בכל יום ששי ויום שבת ויום ראשון. ואלדיקא חזר לעשות העסקים ושרות גדול ואני מתיירא ממנו ובאו יהודים מהימיר היינו שלמה כהן ויצחק גיסו שהיה מאיסאפי ובאו עמנו היינו שלמה לוי ויצחק גיסו הלך לפני המלך. ושלחתי קרבלייאה לפני הדיין מטאוילה עם כתב המלך יסדר לי בית ממקום ההוא. ונסענו ממקום

¹ ואתה. MS.

² So MS.

ההוא מלולאה ביום השני ובאו עמנו אנשים רבים ובעל הבית ובא לפנינו קרבליאה ושאלתי אותו מאת הבית ואמר לנו אני סדרתי לכם דירה נאה יותר מכל הדירות. והלכנו והגענו בטאוילה ונכנסנו בדירה ההיא והיתה יפת תואר וחדרים רבים ובא הדיין הגדול לפני וסדרו לנו מטות וכל הצריך ואמר לי הדיין אם תצטרך איזה דבר תשלח אלי ואני אעשה הכל. והלך לביתו ולשון ערב עמי. וישננו בלילה עד הבקר ובא לפני לשון ערב ושאל ממני רשות כי היה רוצה לחזור לפני המלך. ואני קניתי לו א סוס באייבירה בעד לה דוק ובטאוילה¹ נתתי אליו ח דוק וחגורת מזהב שהיתה ביד אלדיקא ושנים קמיצות מזהב. ושלחתי אותו מטוילה והלך לו וחזר לפני המלך ונדר אלי כי הוא יסדר כל צרכי לפני המלך ואנחנו לא קבלנו המעות אשר צוה המלך שיתנו לנו שלוש מאות דוק כי דון מיקיל שיקר ועשה ההיפך מהכתב ולשון ערב יודע כל זה כי הוא התורגמן לפני המלך וכל מה שידבר אלי הייתי מאמין בו. ואמר אלי לשון ערב אני אגיד לך למלך הכל ואלו הדברים אשר היו וכן הלך מאתי ועמדתי בטאוילה ואלדיקא בבית:

ויש יהודים מפיין ומזימור ה יהודים ובהגיעי בטאוילה ראיתי אותם ולא באו לראותי בדרך רק באו אלי ביום השני אשר הגעתי בטאוילה והיה להם גאווה גדולה ועמדו בטאוילה כמו ז ימים ויבואו לפני בבית ואוכלים ושותים עמנו. וקיניתי מאחד מהם א בירנוסו זן דוק אשר רציתי לעשות ממנו דורון לאנטוני קרניירי. ועמד עמי שלמה לוי והוא בחור מאיסאפי ויש לו קרובים רבים אנוסים בטאוילה ובא אלי. ורדף אחרי מסנטירין אנוס נכבד והיה מלביש אותי בגדים והוא אומן לתפור הבגדים ואחד זקן ועמדו כמו ח אנוסים בביתי. ובימים ההם הגיע לפני ר משה הכהן במכתבים מהמלך יוסף וזקניו בדרך אשר אלך בה. וכל היום מבקר עד ערב הבית היא מלא אנשים אנוסים ונוצרים. ויהודים ההם הלכו לדרכם לפני המלך. ואחר שנסעו מטאוילה חשבתי כי טוב הוא לשלוח דורון אל המלך הסוס שלי וכל כליו וכי אשלח לאנטוני קורניירי הבירנוסו² וחשבתי מי ילך לי ויעשה זה הפועל וישא הדורון. ויש בביתי בחור אנוס שמו קרישטופלי והוא נאמן וכי הוא רך לבב ופחות והסכמתי לשלוח אותו ובא לפני אלדיקא ואמר לי לא יוכל לעשות שום אדם שייטב בעיני המלך ובעיניך כי אם אותי בזה הפעם. ואמר הסוס אם תשלחהו לפני המלך רוצה אדם שיהיה חזק³ וחכם ויראה שהמלך יצא מביתו בחוץ לצוד ציד בשדה והשליח אשר תשלח יצטרך שיהיה חזק ויביאהו אל המלך ויאמר זה הדורון לך מהאינבאשדור יהודי ויקח בידו את⁴ הכתב. ועתה אני אמרתי לך אם תרצה כי הנני למצותיך ואעשה כל אשר דברתי. ואמרתי לו אני רוצה מי שיעזור אלי ואני מתיירא מאת המעשים הראשונים אשר עשית ואמרתי לו תלך עם קרישטופלי ולא אתן לך מאומה משלי בידך כי הכל אתן ביד קרישטופלי ואם

¹ So MS.

² MS. הפרנוסי.

³ MS. חזק.

⁴ MS. אז.

תלך תעזור אליו בדרך אשר ילך ותעשה כל אשר נדרת לפני המלך ואם תעשה זה הדבר אני אהיה בעזרתך כל הימים. וכן כתבתי אל המלך כתב איך לא מצאתי שום ספינה ללכת בה ואני עומד בטאוילא לא ידעתי מה לעשות והנני שולח אליך זה דורון הסוס שלי עם כל כליו ותמצא לי איזה מהספינות שלך ודע כי לא קבלתי הש דוק אשר אמרת וכתבת בטאוילה ינתנו אלי לשמך וכן נתתי ביד קרישטופלי הסוס וכל כליו ואת הבירנוסי והכתב אשר כתוב אל המלך וכתבתי שני כתבים לאנטוני קורניירי. אחכ אמרתי לאלדיקא ילך עם קרישטופלי ונתתי לו דוק בעד ההוצאות הדרך להם ולסוס וצויתי אותם שלא ירכבו על הסוס וצויתי לקרישטופלי ביני לבינו שיהיה חזק ויתן האבירנוסי¹ לאנטוני קורניירי וכי לא יאמין באלדיקא ואם ילך אל המלך שיהיה יחד עמו הוא והוא. ושלחתי אותם מטאוילה והלכו לפני המלך ואחר ששלחתי אותם² מביתי העבד הקטן הכושי ונשאר אתי העבד הגדול הכושי והוא רשע גמור ואם היה יוצא בשוק היה נותן מכות לעבדים הנוצרים ויבואו אלי הנוצרים ויאמרו עבדך³ חטא לנו ועשה עמהם קטמות בעבור הנשים הזונות שלהם. ואחכ עומד העבד הכושי הגדול על אומן האנוס אשר אתי בבית והיה רוצה להרוג אותו על השולחן ואני בפנים ושמעתי הקולות ויצאתי חוצה לדעת הכל וראיתי העבד היה מכה האנוס אשר אתי בבית. ואחרי כן אמרתי להם שיקשרוהו בחבלים וקשרו את העבד בידיו וברגליו ולקחתי עץ אחד גדול בידי ונתתי לו הכאות בראשו עד אשר שברתי העץ ולקחתי עץ אחר והכיתי אותו יותר. ואחכ אמרתי להאנוס תן לו מאה מכות אחר ששברתי העצים אני ועשינו לו כל בשרו נפוח ועשינו לו כבלי ברזל ושמתי אותו בבית סגור ועמד ככה עשרה ימים ואחר כן הוצאתי אותו והלבשתיהו והוא עבד ראוי ויפה וגבור חיל ואוהב אותי הרבה ועומד העבד ההוא לעשות כל עסקי הבית כבתחלה ועשיתי בינו ובין האומן שלום. והיה בביתי שלמה לוי והוא בחור יפה וחזק ובעל לשון ערב ונתתי לו הסיוני והמעיל סוליאה שלי והיה סביבותיהם ווילוט שחור חדשים שוים טו דוק אשר עשיתי אותם בעדי ולבש אותם ויצא בשוק בבית האנוסים קרוביו וראוהו המלשינים בבית האנוסים מבית לבית מצחק לפני הנשים ובעבור זה לקחו עליו כעס והלשינו עליו אל הדיין מהעיר רשע ואמרו איך בכל מלכות פורטוגאל לא ילבישו בגדים שיש בו משי לא נוצרים ולא יהודים ולא אנוסים וכל מי שילביש עשה המלך קנס עליו נ דוק ותפשו את שלמה הלוי שהיה נושא בגדי שהיה בהם משי:

ואחר כך שמעתי ואמרתי לשלמה כהן ילך לשר הגדול חבר שלי ואהוב ויוציאו את שלמה לוי וכן הלך והוציאו אותו עם הערובות עשו לו קרוביו האנוסים. וקודם המעשה משלמה לוי שלחתי לדיין הגדול הטוב אהובי בעד דורון בגדים טובים אליו ולא רצה

¹ So MS.

² Lacuna.

³ MS. עבדיך.

לקבלם הדיין אהובי ובא אלי לביתי ויש לו סופר תחתיו ואמר אלי אם תרצה לכבדני ולעשות לי הנאה תעשה טובה לזה הסופר שהוא תחתיו ולא אמר אלי לא מבגדים ולא מדבר אחר. ואמר לי הוא יהיה לך משרת לכל עבדיך. ואחרי כן בא אלי הסופר ההוא והוא רשע גמור ואמר לי אם תרצה תעשה לי בגד בעבור כבודך ויהיה לי לזכרון תמיד. ואמרתי לשלמה כהן תלך ותמצאנה לי בגד יפה שחור וכן הולך ולקחתי ממנו בעד יד דוק ונתתי אותו אל הסופר ההוא והלך לו. ואחז שמע הדיין הגדול אהובי ובא אלי לביתי ואמר לי למה אתה עושה ככה כי נתת אל הסופר כל כך מזה הבגד שקבל ממך והשבתי לו אני לא עשיתי לו זה הכבוד כי אם בעבור כבודך. ואז אמר אלי הדיין ההוא אני לא אמרתי אליך כי תעשה אליו בגדים כל כך כאשר נתת אליו. ואחרי כן הלך לביתו הדיין אהובי והוא היה מסדר אותי ומיימין אותי בכל דבר כמו האב על הבן ועשה לי חסד גדול בכל דבר:

ואחרי כן הלכתי אני אל בית הדיין פתאום ובאתי אל ביתו וביתו הייתה מלאה מבני אדם והוא היה עושה ביניהם משפט. והניח הכל ובא אלי ועמד בפני ושלה כל בני אדם החוצה ואין בביתו כי אם אני והוא בחדר משכבו ולקחתי בידי עשרים דוק ואמרתי אליו בעבור אהובי תקבל ממני הכ דוק דורון כי אני שמעתי על המלך שישלח בעדך שתלך לפניו ותקח ממני אלו בעבור הוצאות הדרך. והשיב לי לא אקבל ממך פרוטה ונשבע באלוהו שלא יקבל ממני פרוטה. ושלמה הלוי היה עמדי והוא מליץ ביני לבינו ואחר שלא רצה המעות ממני ואמרתי לו יש לי מלבוש גדול מברזל מראש ועד הרגל ועל אצבעות והרגלים וכובע על הראש ועל הצואר ואין האדם נראה כי אם בעינים וקניתיהו ל דוקאט ואמרתי לו תקבל הדורון ואני רוצה לשולחו אליך. ואמר אלי אם ישמע עלי המלך דבר יהרוג אותי ואני לא קבלתי מימי שום דורון:

ואמר אלי אני שמעתי שיש עליך ב חרבות יפות ואמרתי לו כן הם בידי אם תקבל אחת מן החרבות ואת המלבוש מברזל בעבור אהבתי אותך אשלח הכל אליך ויהיה לזכרון ביני וביניך ולאהבה עזה ונוראה. אמר¹ אלי בעבור אהבתך אקבל הכל ותשלחהו אלי על יד שלמה לוי והחבר שלי יבא אליך בלילה וחזרתי לביתי לשלום. ולעת ערב שלחתי אליו ב חרבות והמלבוש ברזל כולו ואמרתי לשלמה לוי תאמר לו שיקח אחד מן החרבות את אשר יחפוץ והאחרת תביאנה. ולקח היותר טובה ואת המלבוש ברזל והחרב קניתי אותו טו דוק והיתה שוה בארצי יותר מק דוק. וחזר שלמה לוי אלי עם החרב האחרת. ואחרי כן כתבתי למלך ונתתי אותו ביד הדיין אהובי והלך לפני המלך ותפישת שלמה הלוי לא היתה כי אם אחרי נסוע הדיין אהובי מטאוילה:

ואחרי כן בא יהודי זקן שמו ר אברהם רות מאיסאפי ובא לקנות כבוד לעצמו מאת

¹ אמרי. MS.

המלך מפורטוגאל למען ישים אותו המלך על היהודים כולם והגיע לפנינו בטאוילה ויש לו ב' חברים ובא לפני בביתי ודבר אתי והוא היה היותר עניו שבמלכות ההוא מכל היהודים ולא רצה לאכול בשולחן שלנו והניח חבריו שיאכלו הם. ועמד בטאוילה כמו ח' ימים ואחרי כן הלך לפני המלך. ואחרי כן בא ר' יעקב סופר מפיין כי לא הלך בפיין ולא הניחו אותו להכנס לא בזימור ולא באיסאפי מפני הנגף יען שהוא היה בא בלישבונה ושם הנגף והוא קרוב מטאוילה ולא הניחו אותו להכנס. ורכבתי על פרדה אחת והלכתי אליו ודברתי עמו מרחוק בתוך פרדס אחד ורדפו אחרי כל אנשי המדינה ואמרתי אל ר' יעקב הסופר אם הלכת בפיין והשיב לי איך לא הלך וכי הוא שלח הדגל והחותמות בפיין והכתבים. ואמר אני רוצה ללכת בפיין ואחזור אליך בחדש אחר. ואחרי כן הלך לדרכו וחזרתי לביתי והוא לא חזר אלי לעולם: ואחרי נסוע הדיין הגדול אהובי תוך ח' ימים בא דיין אחר במקומו רשע גמור אהוב מדון מיקיל וביום אשר הגיע שלח בעד קרבליאה ובעד שלמה הלוי ובעד שלמה כהן ואמר להם מה אינבאשדור יהודי עומד הנה והמלך לא נתן לו רשות שיעמוד הנה כי אם ב' חדשים ועמד סמוך לר' חדשים ואינו עומד הנה כי אם להחזיר האנוסים יהודים כי הם בביתו יום ולילה. והשיב לו קרבליאה אינו אמת הדבר הזה כי הוא עומד עד אשר יבא לו תשובת המלך. ואמר לקרבליאה תאמר לחבירך האנוסים שיהיו חכמים ואל יכנסו בבית האינבשדור וגם צוה אל האנשים אשר לפניו יצוו את זה על האנוסים. ואחרי כן באו לפני קרבליאה ושלמה כהן ושלמה לוי והגידו לי כל זה. ויש לנו קרוב מאת הבית שכן קרוב רע ורשע לשם ולבריות והוא חבר מדון מיקיל והוא בכל שבוע כותב למלך ולדון מיקיל מדרושנו וממעשינו והגיד לדון מיקיל איך האנוסים באים בביתי. ואחרי כן השבתי לשלוח במרוצה שליח לפני המלך ואכתוב לו כתב וכן כתבתי הכתב אל המלך ואמר אלי שלמה הלוי אני אלק. ובין כך חזר קרישטופלי זולת כתב מהמלך כי אם כתב מבעל לשון ערב וכתב מאנוס אחד אשר הוא בסנטירין. וספרו לי מאלדיקא משומד מאת אשר פעל ועשה כי לקח מיד קרישטופלי הברנוסי ולבש אותה בעד עצמו ולקח ממנו כל הכתבים ולקח כל הכלים מהסוס וקרישטופלי הלך אל לשון הערב והלכו ובקשו אלדיקא ולא ראוהו במדינה ולא הסוס ורדפו אחריו וראוהו ביער פרדס והיה מחביא הסוס כי היה רוצה ללכת בלישבונה למכור אותו ואחר כן בא לשון ערב ולקח ממנו הסוס ערום בלא כלים הוא ואת קרישטופלי ואלדיקא ברח והלך לו. ונתנו הסוס כאשר הוא אל המלך ושמח המלך שמחה גדולה מקבלת הסוס ההוא והמלך לא כתב תשובה אלא אמר אל לשון ערב אני אכתוב ואעשה אליו כל מה שירצה ולא עשה ובא אלי קרישטופלי ריקם. ובשעה שהגיע קרישטופלי שלחתי שלמה הלוי ונתתי לו דוק בעבור ההוצאות ואמר אלי אני רוצה שקרישטופלי יבא עוד עמי וגם נתתי לו את החרב היפה שלי שהיה שוה ל דוק. והלכו יחדו לפני המלך ואמרתי להם אתם רואים איך אני עומד תחזרו במהרה ונתתי להם ב'

כתבים כתב אל המלך וכתב אחר לאנטוני קורניירי וצויתי לשלמה הלוי יקח הבירנוסי מאת אלדיקא והלכו יחדיו לפני המלך. ואחכ עמד זה הדיין האחר להתעולל עלילות על האנוסים בכל יום ואמר להם אתם רוצים להחזיר יהודים ועמדו בלב רגז וגם צוה אנשים יחפשו האנוסים אם יבואו בביתי¹ אם לאו והקבה עושה חסד להם ואלי שלא היה יכול לעשות לשום אנוס רע בעבור ית שמו:

ואחרי כן בא אלי בביתי הדיין האחר הוא וכל משרתיו בבקר ואני הייתי ישן במטה כי קראתי כל הלילה והייתי ישן בבקר ונכנס אלי שלמה כהן ואמר הדיין הארור הוא בחוץ בחדר הגדול ואמרתי לשלמה תקרא לקרבלייאה וכן בא אלי קרבלייאה. ואמרתי לו תאמר לדיין שימתין ושישב בהחדר עד שאלבשנה ואצא לפניו ואני רחצתי במים והאומן הלבישני בגדי ויצאתי בחוץ לפני הדיין ובידו כתב מאת המלך וקרא אלי הכתב ההוא ואמר הכתב תקף שיגיע כתבי זה בידך תשלח האינבאשנדור כי אם תראה ספינה בטאוילה ילך בה ואם לא תראה בטאוילה תלך עמו בלאגה ותבקש לו ספינה בלאגה במהירות ולא תעכבו. ולא האמנתי אל הדיין שיקר[א] הכתב ההוא ואמרתי תן לי הכתב וכן נתנו אלי וקרא אותו אלי קרבלייאה בלשון הקדש. ואחרי כן אמר לי הדיין הרשע האמנתי לדברי כי אני איני עושה דבר מלבי כי אם בציווי המלך ואתה תראה מה יש לך עסקים ותעשה אותם עד שאלך אל ביתי שעה אחת ואני אשלח לך חמשה פרדות וסוס לך אשר תרכב עליו:

ואחר כך ראה העבד הכושי שלי ושאל אליו האתה ישמעאלי או נוצרי והשיב העבד אני נוצרי ואחרי אלה הדברים לקח העבד הכושי בביתי והלך לו ולא דברתי לא דבר וסדרנו כל כלינו ואם נותר אלינו את אשר לא נוכל לשאת אותו ונתנו אותו לקרבלייאה וגם נתתי לו הבגד משי אשר נתנו אלי ו יחיאל מפיסא כי הוא עבד אותי מיום היותי בזה הגליל ועד עתה. וגם קראתי לביראנטינה ואשתו אשר עמדתי בביתו ועשה לנו כבוד גדול ונתתי אליו א' חרב יפה ואל אשתו נתתי ו טבעות זהב וא' דימאנטי קשורים זהב שוה כל אלו כ' דוק ונתתי אליה גם כן א' קמישה עם מרגוליות יפה וחדשה שוה ו' דוקט בעבור החסד וההוצאה אשר עשו אלינו בפעם הראשונה בבואינו הנה טאוילה והם לא שאלו ממנו דבר ונתתי להם כל אלו וגם נתתי אליה ג' בגדים ממשי היינו חתיכות היו שוים ו' דוק:

ואחרי כן שלח הדיין הפרדות לשאת את כל כלי ונתן אלי סוס רע עד מאד ולא רציתי לרכוב עליו והלכתי ברגלי במדינה קרוב לבית הדיין והדיין שומע כי אני הולך על רגלי ולא רציתי הסוס בא לפני ונתן לי א' סוס אשר הוא רכב עליו ורכב על הפרדה. וגם ענו ביום ההוא וכל האנוסים מצטערים ובוכים אנשים ונשים וטף ונסענו מטאוילה בחצי היום ובא הדיין הארור וכל משרתיו והעבד שלי אשר לקחו ממני הוא עמו ועמי בא קרבלייאה עם האנוס הזקן והאומן האנוס אשר ילבישני ושלמה כהן. והגענו בפארו² בלילה

¹ MS. בביתו.² MS. בפארו.

ההוא ולא רצה נלך בבית האנוסים כי אם בבית הנוצרים. והנוצרי הוא נכבד וסדר לנו חדר יפה ומטה וכל הצריך וישבנו ועמדנו עד הבקר. והדיין ההוא שלח אלי ואני על תפילת השחר וקרבליאה היה השליח ואמר אלי מצידו כי אנחנו נעמוד בזה הבית עד שילך בלאגה לבקש לנו ספינה ושיחזור. וכן הלך הדיין ההוא ולקח העבד הכושי שלי עמו ואנחנו עמדנו בבית הנוצרי ההוא כמו ה' ימים ובאו אנוסים רבים מטאוילה לראותי בבית הנוצרי ושאלו ממני ואמרתי להם אל תפחדו אלי ותהיו חזקים וחכמים במעשיכם והשם הוא הלך עמי והוא הדריכני בזאת המצוה ויבחר לי בדרך טובה:

ואחרי כן בא הדיין מלאגה ושלח בעד קרבליאה ואמר תלכו בלאגה כי שם יש ספינה שהולכת בליגורנא ואני צויתי אל הדיינים יסדרו לכם הכל ואני אבא אחריכם ובא אלי קרבליאה מאת הדיין ואמר לי כל אלה הדברים ונסענו תכף עם גשם מים רבים עם כל כלי ובא עמי קרבליאה והזקן והאומן אנוסים:

ונסענו מפארו¹ והגענו בלילה בכפר אחד על שפת הים הגדול ובאתי במחנה אחד קרוב אל שער העיר והורידו הכלים במחנה והסוסים ועמדתי כמו חצי שעה ובאו שנים דיינים לפני והם נכבדים וכל אנשי הכפר ההוא נכבדים עד מאד ואמרו לי אלו הדיינים אנחנו סדרנו אליך דירה יפה תבא עמנו. והלכתי עמהם וכל כלי הנחתי במחנה ובאתי בדירה והיא יפה וסדרו לנו שולחן בדירה ההיא ובא שלמה כהן וסידר לי השולחן וסעד בשולחן ואחרי כן הלך במחנה עם הכלים והם סדרו לי מטה יפה וישנתי בדירה ההיא אני ואת קרבליאה והאומן האנוסים והזקן האנוס הוא עם שלמה כהן במחנה עד הבקר ועמדתי ממטתי ורחצתי במים ולבשתי בגדי ועמדתי על התפלה ואני בתוך חדר בפנים והחדר הגדול אשר בחוץ באו כל אנשי הכפר ההוא ואת הדיינים טף ונשים: ואחר שהשלמתי התפלה יצאתי לפניהם ושאלו אותי רצוננו לראות הדגלים ואמרתי אל שלמה הכהן ולקרבליאה תראו אותם להם והביאו הדגלים ופרסו אותם ושבחוהו מאד מאד. ואחרי כן הביאו הסוסים ורכבתי ויצאתי מהכפר ההוא ויצאו כל אנשי הכפר אחרינו והגענו אל נהר גדול ועצום ונתננו אל בעלי הפרדות השכר שלהם והכניסו את המשאות מכלי אל הספינה וחזרו להם. ואנחנו הלכנו בספינה ההיא אל המדינה סמוך אל הנהר שמה ווילה נאוה והיא מדינה גדולה והוציאו הכלים ויצאתי גם אני מהספינה אל חוץ הנהר ובאו כל אנשי המדינה טף ונשים והדיינים לראותי. ואת הדיין הרשע הגמור כתב אל הדיינים מווילא נוואה ומלאגה וצוה אותם שלא תכניסו בבית האנוסים כי אם בבית נוצרי ותפקחו עיניכם על האנוסים לא ילכו לפניו ותחפשו על האנוסים אם ילכו בסתר לדבר אליהם. ואחרי כן בא הדיין מהעיר ושלח עמנו משרתיו אל דירת מחנה אחד של נוצרי חוץ מהמדינה ולא נכנסנו אל המדינה ובאו כל האנשים

¹ מפאדאה MS.

לרדוף אחרינו אל הבית מהמחנה הלז והביאו כל הכלים בבית המחנה ההיא ובאו כמו ד' אנוסים לפני מוילה נואה ואמרתי להם תלכו לכם לשלום בעבור זה הרשע ואנחנו עמדנו בזה המחנה ליל ה' ובלילה ההוא ואני ישן ובאו וחפשו הדיינים בבית אשר אני ישן בו אם יש בבית אנוסים ולא ידעתי מאומה מביאתם כי אם אמרו לי קרבלייאה ושלמה כהן אחרי שהלכו להם כי אם הייתי יודע שבאו לחפשי הייתי נותן להם הכאות ולא שמעתי מאומה וגם זו למובה. ובבקר הביאו הדיינים לנו פרדות ונתנו לי סוס ורכבתי עליו ונסענו מוילה נואה והלכנו בלאגה ובאו לפני הדיינים וכל אנשי המדינה טף ונשים: ואחרי כן הכניסו אותנו בבית הנוצרים עם כל כלינו ובאו לפני את הדיינים על הבית ורצו לראות הדגלים וכן הראתי אותם אליהם ושבו אותם במאד מאד וכל הגדולים והשרים באו לראותם והדיינים אמרו לי תראה זה הכתב מאת הדיין הרשע כי הוא מצוה שלא יכנסו לפניך אנוסים. והשבתי להם אני אין לי חפץ לא באנוסים ולא בנוצרים ואין לי שום הפרש בין זה לזה ואם יבואו יבואו ואם יש[ו]בו לא ישובו לא אקרא אותם ולא אמנעם ואחרי כן הלכו הדיינים לדרכם. ועמדנו כמו ח' ימים ובאו לפני הדיינים ואמרו תלך בזאת הספינה מכוסקאייגי¹ כי היא הולכת ביום מחר ואמרתי להם אני אחשוב בדבר עד חצי היום ואשיב² אליכם. ואחרי כן באו אלי נוצרים ואנוסים ואמרו לי כל פנים לא תלך בזאת הספינה כי הם שופכי דמים ובאו אלי הדיינים ואמרתי להם אין ברצוני ללכת בזאת הספינה בשום פנים. הם מדברים עמי תלך עמהם בזרועם הנטויה ואני אמרתי להם לא אלך בשום פנים. והלכו הדיינים ממני והנם כעוסים והלך קרבלייאה עמהם. ואחרי כן חזר אלי ואמר אני לקחתי רשות מאת הדיינים כי אתה תרכב על הסוס במהירות³ ונלך אני ואתה לפני הדיין הרשע כי הוא בכפר אשר ישבנו בו בשפת הים באמצע הדרך. וכן יצאתי מהבית ונתנו לי הסוס ורכבתי עליו וקרבלייאה רכב על סוסו והלכנו במרוצה והלכנו רחוק מלאגה ב' פרסאות ואני מדבר עם קרבלייאה וראיתי אחרי כי הדיינים רודפים אחרי יותר מק' אנשים ואנחנו חכינו אותם עד שבאו הדיינים לפנינו והם מדברים עם קרבלייאה בכעס וכי הוא מדבר עמהם ולבו כלב הארי ואני מצחק בלבי. וחשבתי כי זה דבר השם ואין לי רצון ללכת לפני הדיין הגדול כי אם עשיתי הכל ברצון קרבלייאה וברצון משרתי ובטלתי רצוני מפני רצונם. ואחרי כן שאלתי אל קרבלייאה מה תדבר עמהם ולמה באו והשיב לי כי הם רדפו אחרינו ואמרו תחזרו עמנו והלכו בזאת הספינה על כל פנים והשבתי לקרבלייאה טוב הדבר ונלך וחזרתי עמהם ולבי שמח בחזירתי. וקרבלייאה היה מפחד מאת הדיינים ויש לו רעד ומורד בלבו כי הם אמרו לו אתה הוא העושה הכל וכל מה שאתה מדבר אל האינבשדור הוא עושה ואנחנו רוצים לתפוש אותך ולשים אותך במאסר. ואמר לי קרבלייאה אלה הדברים והשבתי לו אל תירא ואל תפחד כי אפדות⁴ אותך בכל אשר לי. ואחרי כן הלכנו עמהם

¹ So MS.

² MS. והשיב.

³ MS. המהירות.

⁴ So MS.

עד שהגענו בלאגה ואמרו אל קרבליאה שלא יכנס בביתי ואין אני יודע ולא אשמע ונכנסתי בתוך ביתי ובפני שנים דיינים ושאלתי אין קרבליאה ואמרו הוא בבית אחד ושלחתי בעדו שליח אחר שליח ולא בא:

ואחרי כן חזקתי בידי הב דיינים והלכתי עמהם ויצאתי מהבית ואמרתי תראוני בבית אשר קרבליאה יושב בו והראו אותי והלכתי עמהם בבית ההוא והנה הלך בבית אחר. ותכף כששמע כי באתי לראותו בא אלי ועשיתי שלום בינו ובין הדיינים ואמרתי להם איך אני יחידי ואין אני יודע [לשון] שלכם והזקן שלמה כהן הוא חרש ואין אתם שומעים בלשונו וקרבליאה יכיר לשוני ותשמעו את אשר ידבר לכם והוא שרת אותי לפני מלך פורטוגאל מיום אשר הגעתי בפורטוגאל עד היום הזה ואני אשלם לו שכרו מדי חדש בחדש ואינו עובד אותי בחנם כי אם בשכר. ואחרי כן בא עמי קרבליאה ובבית¹ ולקחתי לו בזה היום מעיל גדול וחדש וסאיון חדש וקלשאש חדשות והוצאתי בהם טו דוק ונתתי לו גם כן א' חרב חדשה גדולה שהיא שוה י' דוק וראו² כל הדיינים את זה:

ואחרי כן הם מסכימים כי אלך ביום מחר בזאת הספינה מבוסקאייגי עכפ. ובלילה ההוא בא אלי קרישטופלי מאת פני המלך עם כתב המלך והכתב ההוא אמר כן אני נתתי לך רשות שתלך לב' חדשים ועמדת ד' חדשים וכי אתה ישבת בהם להחזיר האנוסים יהודים ובכל שבוע באים אלי מכתבים מהדיינים מטאוילה וכל מעשיך עם האנוסים אני יודע הכל כי ראיתי בזה שעשית בפני כל שכן לאחורי ולא רציתי לעשות לך רעה כי אתה אמרת לא באת אלא בעבור אהבתי ותועלתי ובעבור זה לא שמעתי עליך איש שידבר רעה כנגדך ואמרתי אליך תלך בשלום תחזור לארצך ואתה תכף יגיע כתבי לפניך תלך בשלום ולא תעכב. ובלילה ההוא כאשר הגיע קרישטופלי לפני בא עמו יהודה פרינטי מאיסאפי ונתן אלי י' דוק מנרות שעוה. גם נתן אלי קרישטופלי כתב אחד מבעל לשון ערב ואמר הכתב ההוא כי דון מיקיל עשה הכל ואין המלך יודע בדבר כי הוא חתם ידו ולא ידע מה שכתוב בו. וזהו מנהג המלך פורטוגאל וכל מה שביד המלך הוא ביד דון מיקיל והוא המוציא והמביא והוא שלח הדיין הרשע ולא שלחו כי אם בעבורך והמלך עשה לך חסד גדול כי לא עשה לך רעה ולא קבל עליך דברים רעים ודון מיקיל הוא מדבר עם המלך ביום ובלילה נגדך ולא יכולתי עשות אליך דבר אחר בעבור דון מיקיל כי הוא תמיד לפני המלך מפורטוגאל. ואנטוני קורנירו לא רצה לכתוב כתב אחד בעבור הג' מאות דוק שלא קבלת ודברתי עם המלך ולא השיב לי דבר ובשעה שקבל הסוס אמר לי דברים טובים עליך ואחרי כן הפך אותו דון מיקיל ולא יכולתי [י] עשות דבר ואתה תלך לך לדרכך לשלום ואל תעכב כי יש מלשינים הרבה נגדך והם נותנים אל המלך ואל דון מיקיל נגדך ובכל שבוע יבואו כתבים

¹ So MS.

² MS. וראה.

אל המלך מטאוילה מדברים נגדך וראיתי המלך כעוס עמך וזו היא עצתי שתלך ולא תעכב ואתה חכם ותדע את אשר תעשה:

ובא אלי כתב שלישי משלמה לוי אשר הביאו קרישטופלי והוא עמד לפני המלך ונשאר החרב שלי בידו ואחרי שנסע ממני מטאוילה נכנסו עליו ערבות בקנס נ דוק האנוסים קרוביו ועשו פשרה עם הדיין ובאו אלי קרוביו האנוסים ואמרו טוב לשלח אל הדיין ולא עם המלך מאומה ורצו ממני דוק ונתתי אותם אליהם בעבור הקנס משלמה לוי הנזכר. והכתב אשר שלח לי שלמה הלוי אשר קבלתי היה אומר כי הוא עשה בכל כחו ודבר עם המלך פעמים רבות ולא השיב לו מאומה וכי דבר עם אנטוני קורניירי ולא השיב אליו דבר וגם עשה קטטה ומריבה עם דון מיקיל וכי הוא בקש אלדיקא משומד ולא יכול להוציא מידו פרוטה מאת כלי הסוס שמכרם ומעות הבירנוסי וכי הוא שומע דבר אלדיקא משומד בקורוצה כי אמרו אליו האנוסים כי אלדיקא רצה בפעם הראשונה ביום ששלחת אותו בקואימרה היה רוצה ללכת בלישבונה למכור הסוס ולקחת הכל לולי האנוסים אשר בקורוצה החזירוהו לאחור בקאימורה. והם היה סיבה שחזר לאחור ולא יכולתי להוציא מידו דבר ושלחתי אליך קרישטופלי במרוצה למען תדע את אשר תעשה ואני עומד לפני המלך לחכות תשובתו. וראיתי אלו הג' מכתבים בלילה ההוא וקרבליאיה האנוס לפני וישנתי עד הבקר והלכתי אני וקרבליאיה ושלמה כהן בבית הדיין הגדול שבהם ואמרתי רצוני ללכת וכי זאת הספינה אשר אמרת נלך בה הם שופכי דמים וכל הנוצרים אומרים אלי לא תדרוך ולא תלך עליה ולא ייטב בעיני המלך כי אתה תתנני ביד אנשי דמים ומרמה ואוייבים לנו הם כל הימים. ואם תעשה חסד גדול לאהבת השם ולאהבת המלך מפורטונאל תבקש לי ספינה אחרת יותר טובה ויהיו אנשי הספינה ההיא מזאת העיר למען נוכל ללכת לבטח. וכן קראו אחר בעל הספינה ועשו עמו מסחר בעד מאתים דוקאט זהב להוליכנו בליגורנה ובעל הספינה ההיא מלאגה והוא איש טוב וישר ונכבד וממשפחת טובה ולא יכולתי עשות דבר אחר ואמרו לי הדיינים לא נראה ולא נבקש מאת זה האיש אחר איש שזה האיש הוא אדם טוב מאד:

ואחרי כן הלכתי לביתי בחצי היום ובאו הדיינים מהעיר לביתי ואמרו לי תתן מאתים דוק בעד שכר הספינה והשבתי להם אני אתן לכם ק דוק הנה והק האחרים אתנם בליגורנה ולא רצו הדיינים ואמרו תתן מאתים דוקאט הנה כי בעל הספינה רוצה לתקן אותה בכל הצריך. ואמרתי להם תלכו ותחזרו לעת מנחה ואחר בא אלי קרבליאיה ואמר כי אנוס אחד יש לו ספינה יותר טובה מזאת הספינה ויש בה מזרקי אש ויקח קנ דוק: ואחרי כן באו הדיינים ולא יכולתי דבר עמהם כי אם ללכת בספינה ההיא ולא בספינה אחרת וכן נתתי אליהם מאתים דוק וכתבו אל בעל הספינה מכתב וערבות כי הוא ידריכני בליגורנא לבטח ושיחזור עם כתבי עדות כמו שבשלום הגעתי בליגורנא ואם לא יבא כתב מאתנו עליו קנס לפרוע למלך עשרת אלפים ליטין. והלכתי לראות הספינה ההיא והחדר הרוב ורציתי שיתקנו

אותו והוצאתי י דוק אחרים בעבור נסרים ולוחות ומסמרים ועמדנו ח ימים למען יתקנו החדר והספינה. וחשבתי לשלוח יהודה פירנטי במרוצה לפני המלך ולספר לו כל אלה הדברים וגם להגיד לו את העבד הכושי אשר לקח ממני הדיין הרשע וכן נתתי לו מעות ולבשתי אותו פעם אחרים¹ מלבושים חדשים ושלחתי אותו במהרה אל המלך עם סוס וסדרנו מה שנאכל בדרך. ואחר שתקנו הספינה והחדר כנסתי בתוך הספינה והיא בחצי היום כי הם אמרו לי שהדיין הרשע הגמור הגיע וכאשר שמעתי כל זה הלכתי בספינה קודם שהוא יאמר אלי תלך והכניסו לי כל כלי וקודם שכנסתי אל הספינה נתתי אל האנוסים אשר ישרתוני בבית רשות ילכו להם והם בוכים ואל קרישטופלי נתתי רשות ולא ידעתי אנא¹ הולך וקרבלייאה הלך עמי בספינה וסדר לי כל הכלים ועשה לשלמה כהן חדר גדול בעדו ובעד הכלים ומטה בתוכה. ועשה החדר שלי היטב. ואחרי כן חזר קרבלייאה אל המדינה. והדיין הרשע גמור בא אל הספינה עם י משרתיו ומשרתים אחרים שלו עמהם על שפת הים וכן כל אנשי המדינה וגם קרבלייאה עמו וחפשו הספינה מכל וכל לדעת אם יש אנוסים עמי ופתחו כל הארגזות שלי וחפשו ומששו את כל כלי וראו כל אנשי הספינה אם יש לי כלי משחית היינו מזרקי אש ותל לא מצאו אתי כי אם חרב אחד אשר היתה בידי מכל החרבות שהיו לי ולא מצאו שום אנוס גם כן:

ואחרי כן בא אלי הדיין הרשע הגמור אל פתח חדר הספינה ואת קרבלייאה עמו ושאל ממני מחילה ואמר² לא אעשה אליך כל זה כי אם בכתב המלך. והראני כתב אחד שבא לידו כתבו דון מיקיל ואמרתי לקרבלייאה תאמר לדיין חיי יי אשר פדה אותי מכל צרה אם יהיה בפני ועמי ד משרתים אם היה יוצא זה הדיין מזאת הספינה כי לוקח אני אותו עמי עד מדבר חבור אל המלך יוסף אחי. ואחרי כן הלך הדיין לדרכו מזאת הספינה ואנחנו נוסעים והספינה שלנו על הדרך. ונתתי לקרבלייאה ב דוק בעבור צדה לדרך ושלחתי אותו ואנחנו נסענו מלאגה ביום ההוא והרחקנו מאת המדינה מהים ועמדה הספינה במקום אחר וחזר שלמה כהן עם בעל הספינה בלילה ההוא בלאגה ושלחתי על ידו אל האנוס הזקן שכרו מהבית מלאגה ולא ראיתיהו מעות כדי שיעשה צדה לדרך וקנה שלמה כהן ענינים משם וחזר אלי בלילה ההוא:

ונסענו מלאגה בחצי הלילה ודרכה הספינה ב ימים ואני מתענה ג ימים וג לילות ובכל יום ויום שנסעתי מפיסא ובפורטוגאל לא אכלתי יום אחד כי אם התעניתי ואכלתי בלילה. ועשיתי ז תעניות בפורטוגאל ז ימים ולילות שלא אכלתי ולא שתיתי מאומה. ועשיתי גם כן בפורטוגאל תעניות מ יום רצופים ג ימים ולילות לחם לא אכלתי ומים לא שתיתי וכן עשיתי בספינה מ יום ג ימים ולילות שלא אכלתי ולא שתיתי ובכל שאר הימים הייתי מתענה מערב ועד ערב ואני עומד חזק וטוב תל ולא נפשי מבקשת ממני מאומה. ואני הייתי

¹ So MS.

² MS. ואמרתי.

מתפלל מבקר לערב כל ימי הדרך אשר הלכתי בה והגעתי בספינה קרוב לטאוילה ד' פרסאות בראש מלכות מלך קיסר סמוך לקאשטה מרינה ועמדה הספינה בים סמוך לזה המקום יב ימים להכניס דג אחד לתגר אחד בספינה כדי להוליך אותו בבלינצה לשכירות. ובא אלי קרבלייאה ב' פעמים הפעם האחד בא אלי יחידי ופעם השני בא הוא ואחיו. וקודם שבא קרבלייאה בפעם השנית בא אלי נוצרי בחור שמו עמנואל אשר שרת אותנו במדינה לאגה הרבה שריות והוא חבר משלמה כהן הרבה והיה משרת אותי והיה רוחץ הכלים ונתן המים ומסדר על השולחן והיה ישן קרוב למטת שלמה כהן. ולשלמה כהן היה לו כמו נ' דוק ואמרתי לו תשים מעותיך בין המעות שלי ולא רצה ותפר המעות שלו בב' מקומות בקאלשא שלו ובלילה אחד הסיר זה עמנואל הקלצא משלמה כהן וראה המעות ופתח מקום אחד אשר היו בתוכו יב' דוק ולקח אותם ושם מטבע כסף באותו מקום מהקאלצה ועמד לשרת ולא ידע שלמה כהן מאומה ולא הרגיש:

ואחרי כן בא קרבלייאה ואחיו בפעם אחרונה ולן אתנו בלילה ההוא עד הבקר בחדר של שלמה כהן בספינה והיה רוצה שלמה כהן לתת לצדקה ב' דוק לאחיו מקרבלייאה ובקש המעות בקאלצה שלו ולא מצא אותם. ואמר אל אחיו מקרבלייאה אתה גנבת אותי במטה בלילה כי עמדת אתי. ועשו קטטה גדולה שלמה כהן וקרבלייאה ואחיו וקראתי לקרבלייאה ושאלתי לו מה הקולות וצעקות אשר שמעתי מי הם. והשיב לי איך שלמה כהן חשד על אחיו שהוא גנב מהקאלצא שלו המעות וקראתי לשלמה כהן לפני ואמרתי לו הלא אמרתי לך כי תסירם מהקאלצוש ותשימם במעותי ולא אבית שמוע לקולי על כן בא אליך כל זה:

ואחרי כן קראתי בעל הספינה ואמרתי לו המעות הם ביד עמנואל תחפוש אותו כי הוא חרפה לך שיעשה הגניבה הזאת בספינה שלך ואני יודע שלא עושה זה הפועל הרע כי אם הוא. וכן בעל הספינה דבר עם עמנואל ועם קרבלייאה והודה עמנואל כי הוא לקחם וכי הם במדינה. והלך עמו בעל הספינה אל המדינה ונתן אליו ז' דוק ולקח בעל הספינה ב' דוק ושלמה כהן נתן מאלו הז' דוק לאחיו מקרבלייאה ב' דוק בעד הצדקה כאשר נדר והגנב עמנואל הלך לדרכו וקרבלייאה ואחיו שלחנו בשלום אל ביתם. ובא אלי קרישטופלי אל הספינה אחר שנסע קרבלייאה ובעל הספינה מתאונן איך הדיין הרע צוה אותו שלא יכנס עמו שום אדם אחד לא נוצרי ולא אנוס ובעבור שאני הייתי מכבד בעל הספינה הניח קרישטופלי שיבא עמי. וכן נסענו סמוך לקאשטה מרינה בים ברוח טובה ביום ד' וג' ימים היה לנו רוח טוב עד ליל יום ששי בחצי הלילה ואת הספינה אשר היינו בתוכה היתה לה ב' ספינות קטנות מחברותה¹ ולכולם לא היה בהם שום מזרקי אש לא בספינה שלנו ולא אליהם: והאנשים אשר היו בספינה כמו התרנגולות ובחצי ליל ששי באו ספינה מן ספינות פורטוגאל וחשבו שהם גנבים ועמדו בצעקות גדולות וקשרו הספינות זה לזה והם בצער גדול

¹ So MS.

ובא אלי בעל הספינה ואמר לי כי יש ישמעאלים. ואמרתי אני אעמוד בחדר שלי עד שיבואו לפני והקבה יבחר לי הדרך הטובה ואין אני מתיירא כי אני בוטח באלהי ישעי ולא אירא מבני אדם ולא מגנבים ואם יבואו אל מקומי אני אומר כי הקבה שלחם לטובתי ולטובת כל ישראל ובכל מקום שאני הולך אני בוטח ביי. ועמדו מחצי הלילה עד הבקר והספינות כולם מתקבצות יחד והסירו הוילון מהספינות ואני עומד¹ בתוך החדר שלי עם תפלתי עד הבקר וראו הספינה וכי הם מהספינות מלך פורטוגאל: ואחרי כן נסענו ברוח רעה עד מאד ביום וועמדנו בצער עד כל יום השבת והרוח רע עד מאד והחזיר אותנו הרוח על כרחנו באלמריאה בחוף הים סמוך לה והיא מהקיסר ועמדנו סמוך למדינה ההוא ביום השבת לישראל: ואחרי כן ביום א' באנו אל חוף הים באלמרינה ועמדנו עד חצי היום כי הרוח רעה בים ובא הדיין מהעיר ההיא ומשרתיו בספינה שלנו ובא הדיין לפני ואני הייתי כותב וקראתי שלמה כהן והדיין מדבר עמו איך אני באתי לתפוש אתכם כי לא יוכל שום יהודי לבא בגליל הקיסר זולת רשותו. והוצאתי הבולא והכתב אשר לי מהמלך מפורטוגאל וקראם הדיין בפני והחזיר אותם אלי ואמר לנו יעמדו אתכם הגאולות ואתם תבואו ותעמדו אתנו ואנחנו נכתב אל הקיסר הכל באורך ואת אשר ישלח לנו לעשות כן נעשה. והשבתי לו מאת יי יצא הדבר והלכנו אני ושלמה עמי ואני שמח ולא יש לי יראה ופחד והנחנו כל כלינו בספינה. ואני הייתי חושב כי שלמה כהן יחזור בספינה על הכלים באותה הלילה. ויצאנו מהספינה שלנו בספינה קטנה שלהם והלכנו באלמריאה בבית הדיין אשר תפש אותנו ונכנסנו בחדר שלו בראש הדירה. ובתוך החדר ד' חדרים כולם בדלתות ונתן לנו הדיין ההוא אחד ישמור הדלת מהחדר שאנו יושבים בו ביום ובלילה ובעל הספינה שלנו הוא תפוש בבית הסוהר ואמרתי אל הדיין אשר הייתי עומד בביתו הוציאו בעל הספינה בחוץ ויעמוד לפנינו וכן עשה ותקנו וסדרו לי בלילה ההוא המטה של הדיין אשר *היה שוכב² עליה ואמרתי אליו רצוני לשלח שלמה כהן חברי לשמור הכלים שלי שהם תוך הספינה למען לא יגנבו אותם אלי ולא רצה הדיין לשולחו וישננו ועמדנו בבית הדיין והכלים והבגדים שלנו הם תוך הספינה:

ובעל הספינה שלנו עמהם בבית אוכל ושוחה עמנו והדיין בא אלי בבקר. ואמר לי תשלח בעד הכלים אשר יש לך בספינה ולא תשאר לך דבר אשר לא תביא הנה. והשבתי אל הדיין איך הסכמת בלבי את כל זה לשלוח בספינה בעדם ואתה בזה הדבר ותדע כי רצוני תשלח ב אנשים מחביריך עם שלמה כהן חברי בספינה למען יתנו אליו כל הכלים שלי אשר הם בידם. וכן הדיין ההוא שלח שנים אנשים חבריו עם שלמה כהן בעד הכלים והם גנבו אלי היינו בעלי הספינה אשר היינו בתוכה בלילה ההוא א' עטרה היינו טוקא ממשי שחור וכה דוקאט ונתנו את מותר האחרים אשר נשאר בידם אל שלמה כהן:

¹ MS. עמוד. ² MS. היתה שוכבת.

ואחרי כן חשבנו ומכינו¹ הבגדים שלנו ואת החמשה דגלים אשר עשיתי לשם ולתהלה ב מהם כתובים באצבע אלהים תורת יי תמימה והג דגלים שהם ממשי לבן חדשים הם עשיתי בה שיהיו לזכרון לעדות לפני כל רואיהם מן אחי המלך יוסף ומזקניו ומכל שבטי ישראל ועשיתי אחד מהם בשם הנשיא כמר ר דניאל מפיסא אלופי יזיא והב עשיתי בשם ר יחיאל מפיסא יצו אשר עמדתי בביתו ו חדשים והוא אחיו השני לו: והדגל הג עשיתי אותו בשם ר אברהם אבן זימור מאיסאפי והם שלשתם ממשי לבן יפים וגדולים יהיו לאחי המלך יוסף וליועציו ולכל היהודים אשר ישמעו ויראו כי לאהבת השם ולאהבתם עשיתי כל אלו לדור דורים לזכרון בעיני השבטים ובעיני כל ישראל אשר עשו עמי לפדות אותי בממונם ובגופם והיו בעזרת השם יגדיל שכרם ויהיה עמהם סלה: ואת הב דגלים ישנים מאת הנוצרים קבלתי אותם מאיטלייא ושמתי אותם בחדרי הספינה בכל מקום אשר אני שוכב עליה. ואת הדגל מכסף אשר עשיתי אותו בשם אחי המלך יוסף כי הכסף הוא מקומו במדבר חבור במלכותו והוא מקבל כל הכסף בכל יום לו לבדו:

והדגל השני מזהב עשיתי אותו לשמי דויד בן המלך שלמה זצל איך אני מקבל מלכות שבא כי היא מקום הזהב לבניין בית המקדש בעזרת השם ועשיתי אותם בתקינם כאשר צוה אותי המלך יוסף וזקניו למען אוציא אתכם בזמן אשר אני ראש מלכותו מהמלך יוסף אחי. וכתב הדיין ההוא את חותמות הזהב אשר בידי ואת קערות הכסף והמעות שלנו לא נשאר לנו דבר אשר לא כתב הדיין ההוא עם חביריו ושלחו שליח אל הקיסר ביום השני שנתפשתי ועמדו הכלים שלנו בידינו והיו מכבדים אותנו כבוד גדול. ובליל יום ג חשבתי לשלוח שליח אל הקיסר וקראתי הדיין ואמרתי לו רצוני לשלוח שליח לעצמי אל הקיסר ואמר אלי תעשה דבר זה כי הוא דבר טוב ואני אמצא אליך איש נאמן. וכן כתבתי בלילה ההוא כתב אני ושלמה כהן אל הקיסר ואל אשתו המלכה. ובבקר בא אלי הדיין ואמר לי רצונך שאבקש לך שליח ואמרתי לו כן תבקש אחריו ושלח בעד חוק אחד בא לפנינו ואמר לי השליח אני אלך לפני הקיסר ואחזור אליך תשובתם בה ימים². והדיין אמר אלי טוב שתכתוב ב כתבים אחד אל הקיסר ואחד אל המלכה אשתו יען אמרתי אל הדיין כי היא מכרת³ אותי לפני המלך מפורטוגאל אחיה כי אני לויתיה כאשר באה הנה ג פרסאות. וכן הדיין כתב לי כתב אל המלכה אשת הקיסר מכתיבת ידו בשמי איך אני באתי מאת אחיה ממלך פורטוגאל וכי הרוח הביאנו באלמריאה והנה נתפשנו ושלחתי אליו ואל אשתו כל הגמולות אשר יש לי מאת האפיפיור ומאת המלך פורטוגאל. ונתתי לשליח י דוק קודם שיסע ונכנס הדיין בערב ואמר אלי שהוא ילך ויחזור וכן נתתי אליו כל המכתבים והם י במספר. ונסע מאלמריאה ביום ג והלך בגראנטה לפני הקיסר והמלכה ואנחנו עמדנו באלמריאה אני ושלמה כהן וקרישטופלי עמנו בבית הדיין. והדיין ההוא נכבד גדול עד מאד

¹ So MS.

² MS. יומם.

³ So MS.

והוא מזרע ישראל והוא מתנכר אלינו וגם בין הנוצרים לא ידעו מאומה ועשה לנו טובות הרבה וכבוד גדול ובעל הספינה עמנו. ואמר לי הדיין תרצה שנסיר הוילון מהספינה היינו הבגד שלה ויעמוד הבגד מהספינה הנה עד שתרצה ובעל הספינה צועק אלי בקול גדול ואני יושב עמכם פה אם תרצו לשים כלי ברזל ברגלי תשימו ולא תסירו הבגדים מהספינה. ולא הייתי יודע שהם היו רוצים ללכת במהירות ואמרתי אל בעל הספינה אני רוצה שתתן לי כל מעותי אשר נתתי אותם אליך מאתים דוקאט עד בליגורנה ואתה לא באתי עמי כי אם באלמריאה. ואמר אלי בעל הספינה אני אחזור אליך ק דוק והנחני ללכת לדרכי ואמרתי לו תתנם אלי בזאת השעה. ואת המשרתים שלו מהספינה בשמעם איך היה רוצה הדיין לקחת הבגדים מהספינה נסעו וברחו להם ברוח טובה. ואני שמתי על בעלי הספינה כלי ברזל ושמתי אותם ברגליו ושמתי אותם בבית הסוהר ואני הייתי חושב לעלות לפני הקיסר והדיין היה מכבד אותנו כבוד גדול וכל גדולי העיר ההיא באים לראותינו בכל יום וגם ישמעאלים רבים אשר חזרו נוצרים באו לפני ובא אלי גם כן שר אחד גדול ישמעאלי ודבר לי באריכות ושאל אלי על מה באת מארצך ומה אתה מבקש מאת הנוצרים והוא חכם גדול והראה לי אז חשבונות ותמונות מתכונה. ואמר אלי איך הגיע הקץ ממלכות הנוצרים וממלכות הישמעאלים וכי תוך ג שנים יהיה כל מלכות אדום ביד מלך ישראל בירושלים וכל האומות ישובו אל דת אחת ואמר אלי דברים גדולים ועצומים ונוראים ואני לא רציתי להשיב אליו על דבריו מאומה. ואת ההגמון מהעיר שלח אלי דורון בביתי. ואחז הלכתי אל ביתו לכבד אותו ופעם אחרת נתן אלי דורון אחר. וההגמון ההוא היה היותר נכבד מאת המדינה והוא היה שופט על כל הדיינים וגם אני שלחתי אל ההגמון ההוא דורון יפה על ידי שלמה כהן:

והמדינה ההיא היינו באלמריאה רובה או כולה מהבתים היו חרבים ולא נשאר חעשירית מהעיר שלא נחרבו וזה מאת הרעש הגדול אשר היה נפלו הבתים על בני אדם ומתו. והרעש אשר בא בעיר ההיא זה ה שנים שבא וביום בא הרעש הגדול ההוא יצא קול גדול וכל בני אדם שמעו¹ כי זה הרעש הוא מירושלים והקול יצא בכל המדינה וכל העם שומעים הקול ולא ראו מי שהוא מדבר. ועמדנו וחכינו תשובות הקיסר עד שחזר שלוחנו ביב ימים והביא כתב מאת הקיסר ובולה חתומה וכתב בבולה ההיא יצוה לכל מלכותו יניחוני ללכת בים או ביבשה ולא יעשה לנו שום רעה רק יכבדו אותנו ויתנו לנו בתים במעות שלנו וכל הצריך יתנו לנו בכל הדרך שנלך בה אל מלכותו. והשליח אשר שלחתי אמר אלי כי הוא הגיע לפני הקיסר והמלכה אשתו כולם ביחד² ומפחדים עליה יראה גדולה והאמינו בה פן היא תמות הו. ואחר כן ילדה בת תל ונתתי אליה דורונות הרבה כשהלכתי לראותה כי היינו יושבים בבית אחד והיא יושבת במטה. ואני לקחתי בלאגה טרם נסעי

¹ שומעו. MS.

² A great lacuna

יותר מל דוק ממאכלים מתוקים וממעדנים מכל מין כדי שיוליכו אותנו בליגורנה ד' ארגונים מבלי כלים אחרים מלאים כל טוב והכל הלך בבית הדיין ההוא מאלמאריאה. ואני הייתי מתענה בבית ההוא ג' ימים לילה ויום עד שחזר השליח ששלחתי אני במהירות אל הקיסר וקניתי פרדה גדולה ויפה מהדיין מאלמאריאה בשכר כד' דוק ולקחתי ד' פרדות אחרות במסחר למען יוליכו הכלים שלי והוצאתי בעל הספינה מבית הסוהר: ונסענו מאלמאריאה ושלמה כהן נסע עם הכלים בתחלה קודם תפילת המנחה ואני הלכתי לפני ההגמון מהעיר והיה ישן וחכיתי אותו עד שייקץ משנתו יען היה רוצה לשלוח אלי אנשים ישרתו אותי ואמרת לי לוא יתנם בשום פנים כי אין רצוני לתת לך צער עליהם והודיתי לשמו. ונסעתי ובאו ללוותי הדיין מהעיר עם י' משרתיו יען היה סמוך ללילה ואני הייתי יחידי ויצאתי מאלמאריאה ולוו אותי הדיין וסיעתו א' פרסה וחצי ושלח הדיין ההוא ב' אנשים עמי יען היה לילה והוא היה ירא פן יסגרו דלתי העיר עליהם ולכן חזרו להם. ואני הלכתי עם אותם השנים והגעתי בלילה במחנה בפרדס ויש אנשים רבים בזה המחנה כי הוא על הדרך וישבנו ועמדנו בו בזאת הלילה ובבקר נסענו אני ושלמה כהן והחמרים ובעל הספינה וקרישטופלי והוא היה הולך ברגליו על הדרך שהיינו הולכים בה. והגענו בלילה במדינה אחת שמה סורבה והיא היתה מדינת ישמעאלים ונסענו אחרי כן לנוצרים ויודעים כולם קטן וגדול לדבר בלשון ישמעאל והם עניים וישננו במחנה בלילה ההוא עד הבקר. וביום השני היה נדאלי מהנוצרים ואמרו לי החמרים איך רצונם לשבת במקום ההוא יען המחנה¹ החגה שלהם ובטלתי רצוני מפני רצונם ועמדנו שם. ובא הדיין מהעיר לפני והוא נכבד ואמר אלי אם תרצו דבר תצוו אותי כי אעשה הכל ולקחתי לחמרים כבש אחד ותרנגולות הרבה למען יאכלו וישבעו ואנשי העיר ההיא היינו ישמעאלים היו באים לנשק את ידי ושמחו בי שמחה גדולה:

ואחרי כן קראתי הדיין מהעיר ונתיעצתי עמו בעבור בעל הספינה כי הייתי מפחד ומתיירא ממנו שלא יברח וילך לו בעבור כי אני העמדתיהו בכלי ברזל ואמרת לי אותם ממני¹ ולקחתי בעדו פרדה אחת למען ירכב עליה במסחר ג' דוק עד קארטייגא והדיין ההוא השיב לי אם תרצה אדם שישמור אותו שיהיה חזק ואמרת לי אל הדיין כן תמצאהו ואני אתן לו את שכרו. וכן נתן אלי הדיין ההוא בחור טוב חזק וצוה אותו הדיין אם ילך בעל הספינה אתה חייב מאתים דוקאט ולכן תשמרהו מאד מאד. וכן נסענו מסורבה בבקר השני אחר נדאלי והבחור ההוא עמנו בכל הדרך ושומר בעל הספינה וכשהיה הולך לעשות צרכיו הוא אחריו. והגענו בלילה במדינה אחת והם ישמעאלים וחזרו נוצרים ובאנו במדינה ההיא שמה פורקא והיה בהם נוצרים וישננו באותו לילה שם. ונסענו בבקר והגענו באורקא והיא מדינה גדולה ועמדנו שם ואנחנו הבחור השומר בעל הספינה ונסענו בבקר יום ו' והגענו אל מדינה שמה אלבאגייט והוא מקום מרחצאות ומים חמים ועמדנו שם במחנה ביום השבת:

¹ So MS.

וביום הראשון נסענו והגענו סמוך לקראטייגאה ושלחתי הבחור ושנים חמרים [] לכו קודם אל קרטאגיייה ויבקשו לנו בית גדולה וטובה והלכו וחזרו להם לנו והשיבו איך מצאו דירה יפה. והלכנו עמהם ונכנסנו במדינה קרטאגיייה ועמדנו בדירה אשר בקשו לנו והדירה היתה יפה אבל היתה מזונה אחת וסדרו לנו השולחן ועמד שלמה כהן להוציא הענינים מן הארגזים כדי לסדר השולחן והזונה בעלת הבית לפניו ולפני הארגזים. ואמרתי לשלמה כהן תשמור הכלים ופקח עיניך ולא תלך מפני כליך יען הכרתי כי זאת האשה מרשעת גמורה ואני רואה אותה בדרך רעה כי בכל יום היא משכרת עצמה פן תגנוב אליך איזה דבר. ודברתי אל שלמה כהן כל אלה והאשה הרעה נכנסה בחדר אשר מטתי שם וגנבה המכסה לוקאסינא ממטתי היה שוה טו דוק והוציא הבגד ממטה ההוא מהחלון בהחדר על יד שפחתה והלכה לה. ושלמה כהן נכנס בחדר אחר שיצאתה ולא ראה המכסה ההוא והיה מדבר בינו לבינה והיה צועק על הישמעאלי ועל המשרתים ואני על התפילה. ואחר שהשלמתי תפילתי קראתי לשלמה לפני ואמרתי לו מה יש לך והשיב איך המכסה לוקסינו גנבו אותו ואני חושד על הישמעאלי השומר בעל הספינה ואמרתי לו לא הוא לקחו כי האשה הרעה היא לקחה אותו ושלמה כהן והישמעאלי בקטטה יחד ואחרי כן קראתי ב דיינים מהעיר ואמרתי להם תוציאו הבגד שלי מיד זאת האשה וכן עשו:

ואחרי כן סדרו לנו השולחן ואכלנו ובאו בלילה ההוא אנשים רבים נכבדים בבית לראותינו וישבנו עד הבקר והבחור השומר בעל הספינה היה עומד על משמרתו לשומרו. וביום הב ראיתי שבעל הספינה היה רוצה לברוח כי הרגשתי עליו ואז שמתי אותו בבית הסוהר ובאו הדיינים לפני והראתי להם כתב ובולה מאת הקיסר וגם הבולה אשר בידי האפיפיור וממלך פורטוגאל וכתבים אחרים היו בידי: ובראותם כתב הקיסר המצווה אליהם שיעשו לי כבוד גדול ועצום באופן כי כל אנשי המדינה הראשים שבהם היו באים לראותי קטנים וגדולים לא נשאר עד אחד. ואחר חצי היום בא אלי הדיין אחד והדיינים האחרים היו לפני ואמר אני רוצה לתפוש את היהודים הללו בהיות שאינם יכולים לבא בארצינו והוצאתי כתב מהקיסר והראיתי לו הכל וקרא סופר הקיסר ורצה לתפוש אותו הכתב מהקיסר ולקחתי אני הכתב ההוא מידו והחזקתי בו:

ואחרי כן הוציא כתב מאת החוקר הגדול מהקיסר והוא עומד במורסיאה איך כתב אליו החוקר שיתפוש אותנו עכפ וכל הדיינים מהמדינה היו בעזרתי ולא קבל הדיין הוא שום דבר מדבריהם ואמר לי ולהם איך הוא רוצה לכתוב אל החוקר ממורסיאה ולשלוח שליח אליו שיודיעני את מה שאעשה מהיהודים הללו. וכן כתב אל החוקר איך יש בידי כתב מהקיסר וכתב מהאפיפיור הכל באורך כתבו ורצה לסגור עלינו הבית ונתן עלינו ב אנשים שיעמדו בחוץ והדלת סגורה ואין אני יודע:

ואחרי כן רצה שלמה כהן ללכת ברשותי בשוק לקנות איזה דבר והנה הדלת סגורה

ושון[מ]רים הדלת מחוץ ואמר לי שלמה כהן כל זה וחרה לי עד מות ויצאתי לפתח הדלת ואני הייתי מבקש איזה דבר לשבור הדלת וקרישטופלי אמר אלי יש דלת אחר שתוכל לצאת חוצה ולא תשבר הדלת והראני הדלת שאוכל לצאת ויצאתי הדלת והשומרים על פתח הבית והדיין עמהם ויש ישמעאלים רבים במדינה ההיא. ויצאתי בחוץ ובא הדיין לפני ואנשים רבים ואמרתי להם איך תראו שזה הדיין עובר על מצות הקיסר והאפיפיור והוא חוטא על המלך הקיסר יען כי הוא צוה לכל מלכותו שיעשו לי כבוד בים וביבשה וזה סגר עלי הדלת ורצה לתפשני ובידי כתב הקיסר. ואני רוצה לשלוח זה היום שליח אל הקיסר ואכתוב אליו כל הדברים האלה אשר עשה עמי זה הדיין אף אם אוציא בו מאתים דוקאט ואראה תכלית הדבר איך יפול. ואמר לי הדיין ההוא מבעל החוקר ממורסיאה אני לא אסגור על שום אחד מכם אבל תעמדו בבתיכם ובמשרתי יעמדו אתכם בבית עד שיבא התשובה אלי ביום מחר מהחוקר כי לא אוכל עשות אליך קטנה או גדולה כי אם בצווי החוקר. ואני בשמעי הדבר הזה לא יכולתי עשות דבר אחד וחזרתי בבית ואמרתי אל הדיין ההוא תניח את שלמה כהן שילך בשוק לקנות הצריך ואני אעמוד בבית ומשרתי יעמדו אתי בבית וכן עשה: ובלילה בא הדיין ההוא והיה ישן בארץ ובבית הוא ומשרתיו ולא רצה לישן על המטות כדי לשמור אותנו ואני בטוח והם בצער גדול ועצום ואני ישן ושלמה כהן על המטות ולא היה לנו לא יראה ולא פחד מהם עד הבקר וחזר השליח אשר שלח הדיין ההוא אל החוקר ממורסיא והשיב אליו החוקר בכתב שנוכל לשבת ולעמוד *

* עד כאן בכתב יד כי חסור¹ הוא ואיני יודע כמה דפים חסרים עכ"ל לא נוכל לידע הסוף דבר עם ר' דוד הראובני²:

אלו ההוצאות שעשה ר' שלמה כהן לאדוננו שר הצבא ר' דוד:

פה אכתוב אני שלמה כהן בכמר אברהם כהן זצ"ל מפראטה את כל ההוצאות אשר עשיתי בעד אדוננו שר הצבא ר' דוד בן המלך שלמה זצ"ל ממדבר חבור מיום י"ח לחדש טבת רפ"ז כי ביום ההוא לקחתי החשבון מהמעות מיד בן ציון יצו מקורייו מאת כל אשר הוציא הוא מן טאוילה עד אלמרינה ועולה יותר מפ' דוק את אשר הוציא. ואחרי כן עשיתי ההוצאות אני שלמה כהן הנז' ועלו כל ההוצאות אשר עשיתי מיום י"ח טבת רפ"ז בין מה שהוצאתי באלמרינה ובסנטירין ובשכר פרדות ובטאוילה בחזרתנו ובדרך ובבלאנס ובאלמרינה ובאלמריאה ובים ושכירות הספינות עלו עד היום חצי חדש אייר רפ"ז כי ביום ההוא נשברה הספינה שלנו שהם כמו י"ד חדשים וחצי עלו כל ההוצאות אשר עשיתי בזה הזמן ב' אלפים ומאתים דוקט מלבד אותם אשר לקח ממנו השר מקלא[ר]מונט אשר תפש אותנו באי הים בארדי³ ב' אלפים ד' דוק מבלי המעות שנתתי אותם בפורטוגאל אל משרתי המלך

¹ So MS.² By a copyist.³ So MS.

ומבלי הסוס אשר שלחתי אל המלך מפורטוגאל דורון עולה ב אלפים ד דוקאט: קודם היו בידי כל הבגדים וכל הענינים שהיו בידי השר צבא דוד בן המלך שלמה זצל והוא נתנם אלי ואני שלמה כהן הנז עשיתי ככל אשר צוה לי השר צבא אדוננו הנז וכן כתבתי אותם הנה אני שלמה כהן הנז למען יהיה לזכר לדור דורים: עוד קודם נתתי אל הסופר שבא עמנו מטאוילה ששלחו אלי הדיין מטאוילה בצווי המלך מפורטוגאל ונתן אליו הוצאות הדרך ועשה לי כבוד גדול אי אפשר להאמר אשר בעבור זה נתתי אליו דורון את כל אלה הענינים הכתובים למטה מזה והם אלו: קודם נתתי אל הסופר מטאוילה הכותב לעיל שבא עמי אלו הענינים הכתובים למטה: א וויסה ראסאה אזור חדשה אשר הבאתי אותה עמדי מפיסא: עוד נתתי אליו א גבנו שחור כפול ירוק חדש שהבאתיהו מפיסא: עוד נתתי אל אשת הסופר הנז כל כך בגד טוב ויפה למען תעשה היא ממנה אחת וויסטאה: עוד נתתי אל אשת הסופר הנז ארבע אמות ראסו שחור יפה וטוב: עוד נתתי לקרבליאה מטאוילה אשר שרת אותי והוא טוב והיה עמדי תמיד כל אלו הענינים: א גבאנו ראסו שחור כפול ירוק אשר הבאתיהו מפיסו: א וויסטא פילי לבנים שהבאתיו מפיסא: א גבאנו גדול וא סאיני גדול יפה וטוב אשר קניתי * כל כך בגד לונדרו! טוב ויפה בלאגה כדי שאעשה קרבליאה הנז אלו הבגדים בעדו: א חרב גדולה ויפה שלי נתתיה לקרבליאה הנזכר: עוד נתתי אל פיראנטינה אנוס מטאוילה ואל אשתו האנוסה שעמדנו בביתם בפעם הראשונה כשבאנו ועשה לנו כבוד גדול ועצום ואכלנו וישבנו בביתם ארבעים יום ועשו לנו ההוצאות מכל דבר ולא רצו ממנו מאומה אשר בעבור זאת כדי שלא אהיה כפויי טובה נתתי אליו ואל אשתו כל אלו הענינים הכתובים למטה מזה: א חרב שלי שהבאתיה מרומא והיתה יפה ונתתיה אל פיראנטינה הנזכרת: יב אמות בגד משי וד אמות דמאסקין שחור נתתי אל אשת פיראנטינה טס¹ הנז בפעם הראשונה שבאתי בטאוילה בביתם: עוד נתתי אל פיראנטינה הנז שבא עמי מטאוילה אל המלך מפורטוגאל נתתים אליו באלמריאה כדי שיתנם² לאשתו. א קמישא יפה לאוורטה מפנינים קבל ממני פיראנטינה הנז באלמרינה כדי ליתן לאשתו: א דימאנטי קשור בזהב יפה קבל ממני פיראנטינה הנז באלמרינה כדי ליתנם לאשתו: ה טבעות זהב נתתי אל אשת פיראנטינה בפני אשה בביתי בפעם האחרונה שחזרה בטאוילה: עוד נתתי באלמרינה אל משרתי מלך פורטוגאל היו שלשה שבאו להגיד לי שנולד בן למלך: א גבאנו דמאסקו ארום חדש אשר נתנו אלי כמר דניאל מפיסו בשם האפיפיור נתתיהו אל המשרת הראשון שהביא אלי השמועה שנולד בן למלך: א טורקא מזהב שהבאתי עמי והיתה עלי נתתיה אל המשרת השני מהמלך שהביא אלי השמועה שנולד בן למלך: א טורקא משי שהבאתי אותה ממדבר חבור נתתי אותה אל המשרת הג מהמלך שהגיד לי השמועה שנולד בן

¹ So MS.

² MS. שאתנם.

למלך: עוד נתתי ליהוד פירנטי יהודי הזקן מאיסאפי הטוב והישר בעיני כל אלה הענינים: א מעיל חדש יפה וא בירנוסו יפה וב סאיונה שחורים יפים וקאלצו חדשים ומנטאה נתתי לו אני שלמה בצווי אדוני שר הצבא יצו הנז: עוד נתתי אל יוסף קורדיליאה בא אלי מאיסאפי וחשבתי היותו טוב אלי והוא היה איש בליעל אין תוכו כברו אף כי אמר וכתב אלי כתבים לבא עמי בכל הדרך אשר אלך בה והוא לא כן עשה והאמנתי בדבריו הרעים והלבשתי אותו מראשו לסופו מבגדים חדשים * מבגד חדש² כי חשבתי עליו היותו טוב והוא איננו כי נתתי אליו משמרת על ההוצאה שלי ולקח וגנב ממני זולת ידיעתי אחרי אשר הלבשתיהו: עוד נתתי אל אברהם מאיסאפי המשמרה ואת אשר לו לעשות כי גם הוא בא לגנוב דעתי וכתב וחתם גם הוא לבא עמי בכל הדרך אשר אלך בה למען אהיה מכובד לבא לפני המלך כי הוא היה בעל לשון בין המלך וביני ולכן בעבור זאת וכבודי הלבשתי אותו מראשו לסופו מבגדים חדשים ואני שלמה כהן מפראטה עשיתי הכל ברשות ובהסכמת השר צבא אדוננו הנז: עוד נתתי אל יהודה היהודי האחר שבא אלי מאיסאפי את המשמרה אשר לו לעשות וגם הוא לא בא כי אם לגנוב את דעתי אף כי כתב וחתם לבא עמי בדרך אשר אלך בה והוא רמני בחתימתו והאמנתי בו ולכן בעד כבודי כי הוא בא עמי לפני המלך ולבשתי אותו מראשו לסופו מבגדים חדשים ואני שלמה כהן הנל עשיתי הכל ברשות ובהסכמת אדוננו שר הצבא הנז: עוד נתתי אל יצחק היהודי האחד מאיסאפי המשמרה אשר לו לעשות אשר בא אלי וגם הוא מוצא שפתיו לא שמר כי גם הוא כתב וחתם לבא עמי והאמנתי בו. והוא לא כן עשה ובעבור כבודי הלבשתי אותו מראשו לסופו מבגדים חדשים. ואני שלמה הנז עשיתי הכל בהסכמת אדוננו ולא נכלל בתוכם את המתנות האחרות ומעות אחרים שנתתי אל אלו הד יהודים אחרונים ואת אשר גנבו אלי ענינים רבים שהיו בכתובים³ אותם שגנבו אלי ואני שלמה כהן עשיתי הכל ברשות ובהסכמת אדוננו שר הצבא הנז: נתתי אל ר יעקב סופר יהודי יצו אשר בא אלי מפיץ כל אלו הענינים: חותמות זהב גדולים ויפים חקוקים בכתובת אלהים ה[מ]שקל מזהב שלהם היה כד דוקט זהב מלבד הלוחות מכסף שהיו בתוכו כתובים בהם שם המפורש: א דגל משי כתוב באצבע כתיבת יי עשרת⁴ הדברות באמצע. ונתתי אלו הענינים אל ר יעקב סופר הנז למען יתן הדגל ההוא בשמי אל קק מפיץ יצו ואחד מהחותמות זהב יתניהו אל הנגיד מפיץ יצו בשמי. והאחד מהחותמות זהב יתן אל כמר יעקב רושאלין יצו מפיץ בשכרי ואלו הענינים נתתי אליו ושלחתי אליהם למען ישלחו אלי א משכון יש לו חומה סביב אשר יש להם את המשכון ההוא כפי דברי ר יעקב סופר הנז וגם כדי⁵ שישלחו אלי א סוס לבן יפה וטוב למען אתנהו אל האפיפויור שיחיה וכן ר יעקב הנז קבל החותמות מזהב והדגל הנז ממני שלמה כהן ברשות ובהסכמת

¹ MS. היותו. ² So MS. ³ MS. כתובים. ⁴ MS. עשרות. ⁵ MS. בידי.

אדוננו שר הצבא ונדר ונשבע ר' יעקב הנז' לחזור אלינו עם אותן הענינים בטאוילה תוך
 חדש ימים והוא לא כן עשה כי לא חזר אלינו לעולם:
 נתתי אל פראנסיקו דלימולו בעל לשון ערב שהיה ביני ובין המלך פורטוגאל ששלחו
 המלך ללות אותי בדרך ובא עמי עד טאוילה וכן הוא בא ונתתי לו אלו הענינים. א'
 בירונסו קבל ממני פראנסיקו דלימולי הנז' שקניתיו ה' דוקט. א' מעיל וא' סיוני בגד שחור
 חדשים והיה בגד טוב והוצאתי [עליו]¹ שלשה עשר דוקט: א' זוג קלצאש שחורות היינו קנית
 כל כך בגד יפה לפראנסיקו דלימולי שנים דוק. ב' קמיוזאש קבל פראנסיקו דלימולו והיו
 יפות וחדשות א' מזהב והאחרת זולת זהב ארבעה דוק. א' חגורות מכסף ומזהב קבל
 ממני פראנסיקו דלימולו שהיתה מהאנוס בעל השפחה שקניתו בסנטירין למען יגבה אותם
 ממנו וחייב אלי עליה בעל השפחה שנים עשר דוקט. עוד א' סוס יפה וטוב קנית בעד
 פראנסיקו דלימולי באיבירא ונתתי אותו אליו הוצאתי עליו שלשים וחמשה דוקט: וכל
 אלו הענינים נתתי אותם לפראנסיקו דלימולי בעד כבודי בהיות כי המלך מפורטוגאל שלחו
 עמי בדרך עד טאוילה ולמען המלך עשיתי לו כל זאת: עוד נתתי לסופר מטאוילה
 בחזירתי כל כך בגד למען יעשה לו א' מעיל ואל אשתו וויסטה והוצאתי בבגד השחור
 ההוא י' דוקט: עוד נתתי בחזירתי בטאוילה אל הדיין הגדול אהובי א' מלבוש ברזל
 גדולה מראשו ועד רגלו² ואצבעות הידים ועל פניו ועל צוארו וא' חרב טוב ויפה וחדש
 קבל הכל ממני הדיין הגדול והוצאתי במ ששים דוקט: עוד נתתי אל שלמה לוי מאיסאפי
 אשר שלחתו למלך פורטוגאל ולא חזר לעולם עשרה דוק בעד הוצאות הדרך ועשיתי
 הוצאה עשרה דוק אחרים נתתי בעדו אל הצורף האנוס קרובו מטאוילה בעד הערבות
 שעשה לו כשנתפש בעד המשי שהיה נושא שהם בין הכל עשרים דוקט: עוד נתתי אל
 הנז' שלמה הלוי מאיסאפי זה חרב יפה עד מאד שלי נתתי אליו כששלחתו למלך ולא
 חזר לעולם: עוד נתתי אל הישמעאלי אשר שלחתי אותו מטאוילה אל המלך מפורטוגאל
 כדי לשאת הכתבים אליו להודיענו איך הגעתי בטאוילה והוא קבל ממני כל אלו: קודם
 נתתי אל הישמעאלי הנז' ד' דוקט בנסעו מאתי כששלחתי למלך: עוד קבל ממני הישמעאלי
 הנז' בחזירתי מאת המלך כי אלך אליו והביא כתב טוב מאת המלך ולכן נתתי אליו כל
 כך בגד טוב למען יעשה אל אמו ואל אחותו ממנו וויסטה ומלבושים והיה בו י' אמות
 מטאוילה: עוד נתתי אל אלדיקא משומד כששלחתו עם קרישטופלי אל המלך מפורטוגאל
 עם סוס להדריך אותו אל המלך קבל אלו הענינים. א' בירונסו³ יפה וחדשה גדולה וטובה
 קבל אלדיקא כדי שיתנהו דורון בשמי ובעדי אל אנטוניאו קרניירי אהובי ולא נתנו אליו
 כי לקחו לעצמו אלדיקא והוצאתי בו ששה עשר דוק: עוד שלחתי אל המלך מפורטוגאל
 על יד אלדיקא משומד א' סוס אדום יפה וטוב וגדול בדורון אל המלך מטאוילה בסנטירין

¹ MS. אליו.

² MS. רגלם.

³ So MS.

לשמי אשר הוא מקום דירת המלך הנז' היתה שוה יותר מק' דוק': עוד שלחתי למלך על יד אלדיקא אוכף טוב ורסן יפה עם כלי כסף ואת כל תכשיטי משי מהסוס שלחתי אותם עם הסוס אל המלך ואלדיקא משומד לא נתנם אל המלך עם הסוס כי¹ נתן הסוס ערום ואלדיקא לקח בעדו כל כלי הסוס והוצאתי במ עם הכסף חמשים דוק': עוד נתתי אל אלדיקא משומד הנז' מעות בהוצאות הדרך אל הסוס ובעדם אל הליכתם מטאוילה עד סנטירין ובעד הוצאות בעד חזרתם נתתי אליו ביום הליכתם עשר דוקט': עוד נתתי אל הזקן האנוס אשר שרת אותי והוא טוב מאד כל כך בגד שחור וטוב אשר קניתי אותו למען יעשה ממנו בעדו א' מעיל וא' זוג קלצי טובים זולת המעות שקבל ממני בהליכתו מעלינו: עוד נתתי אל התופר האנוס והוא היה אדם טוב והיה לבוש אדוננו תמיד כל כך בגד שחור וטוב קניתי בעדו ונתתיהו אליו למען יעשה ממנו א' סאיוני טוב בעדו וכן קניתי בעדו ב' פעמים ב' זוגות קלצו זולת המעות שנתתי אליו כשנסע מאתי בלאגה: עוד נתתי אל משרת הסופר מטאוילה אשר בא עמנו אל המלך מפורטוגאל סיוני יפה ולבן וחדש קניתיהו בעדו וא' זוג קלציש חדשים עשיתי לו גם כן: עוד נתתי אל קרישטופלי שבא עמנו א' סאיוני בגד פרווינצה טוב וחדש וכפול עשיתי אותו לעבד הכושי שקניתיהו וכאשר לקחו ממני הקורייטורי מטאוילה הרשע נתתי אליו הסאיוני לקרישטופלי והוצאתי בו הרבה בזולת המעות שקבל ממני קרישטופלי הנזכר: עוד נתתי אל הישמעאלי המנגן כל כך בגד טוב שעשה ממנו א' סאיוני וא' זוג קלצי יפים וטובים בעדו: עוד נתתי אל הגלח העומד לפני המלך מפורטוגאל א' חרב יפה וגדולה וטובה שהיה שלי: עוד נתתי אל הגלח אחר חבר מאת המלך כל כך בגד טוב קניתי בעדו למען יעשה ממנו א' מעיל גדול יפה בעדו: עוד הקורייטורי והדיין הרשע שבא בטאוילה אחרי נסוע הדיין הטוב אהובי והקורייטורי הרשע בא אל ביתי כדי להוליכני בלאגה למען אלך והוא ראה א' עבד כושי ולקחו ממני זולת מעות וזולת רשותי רק ביד שכתוב למטה מזה: א' עבד כושי גדול וטוב והוא בן עשרים שנה אשר קניתיהו כדי להוליכנו ברומא לתת אותו לאפיפיור והקורייטורי הנז' לקח אותו העבד הכושי ממני זולת שום מעות ואני הוצאתי עליו כשקניתי אותו חמשים דוק': עוד הוצאתי באלמריאה אל גיסו הדיין שבא להביא עמנו השמועה שהמליטה אחותו בת נתתי אליו א' דוקאט: עוד נתתי אל אשת הדיין מאלמריאה כשהלכתי לראותה כשהולידה הבת אלו הענינים. א' דימאנטי קשור בזהב. א' זר זהב היינו ב' פערלי גדולים זהב: עוד נתתי אליה ביום נסעי מאלמריאה כשהלכתי לראותה ב' דוק זהב נתתי אליה במתנה בנסעי ממנה:

ולמען יהיה לעדות ולזכרון ולראייה ברורה לדור דורים ביד אדוננו שר הצבא דוד בן המלך שלמה זצל' ממדבר חבור כתבתי אני שלמה כהן בכמר אברהם כהן זצל' מפראטה

¹ MS. בין.

כל אלה בחצי חדש אייר רפז כי ברשות ובהסכמת אדונינו שר הצבא הנזכר עשיתי ונתתי הכל כי בידי היתה המנוי לתת לכל כחפצו וכרצונו:

פה אכתוב אני שלמה כהן בכמר אברהם כהן זל מפראטו את כל הענינים שלקח השר מקלארמונטי ביום שלישי לירח אייר רפז מאת אדונינו השר צבא ישראל דויד בן המלך שלמה זצל ממדבר חבור למען יהיה לזכר לעדות ולמשמרת לדור דורים: עשרים דוק זהב אל השר מקלארמונטי ביום שני יד לחדש אייר רפז על יד גבריאלה בולה בעל ספינה שלנו שהלך אליו מאי הים אחרי אשר נטבעה הספינה שלנו ואותו שלחתיו באדדי אל השר הנז למען יביא לנו את הבטחון כי שמעתי עליו את כל המעשים אשר הוא עושה. וכן שלחתי אל השר הנז עי גבריאלה בולה הנז את כל הבולה וכל המכתבים והגאולות שהיו בידי הן מהאפיפיור שיחיה וממלך פורטוגאל ומקיסר וכן קבל כל המעות וכל המכתבים הנז משר¹ מקלארמונטי על יד גבריאלה בולה המעות הנז ביום ההוא כ דוק: ויהי ביום השלישי טו ימים לחדש אייר רפז בא השר הנז אלינו עם כל שריו מאדדי לאי הים רח[ו]ק מהעיר ההיא ד מילין ושלח לנו בים את בעל הספינה שלנו וכל משרתיו ושריו והוא נשאר על חוף הים ותפשו אותנו משרתיו ולקחו כל אשר לנו והם כתובים למטה מזה כל אשר לקחו ממנו לא נשאר לנו מאומה אשר לא לקחו ואני לקחתי אותם מאת הספינה בטרם נטבעה ואני שמתי אותם בברקיטי אשר היה לנו ובאנו אל אי הים עם הענינים שלנו ושם נתפשנו ולקחו כל אשר לנו רק כתבתי אותם אני שלמה כהן יצו מפראטה הנז ביום הנז הכל למען יהיה לעדה ולזכרון אל שר צבא אדונינו דוד בן המלך שלמה והם אלו:

קודם אלו הענינים אשר לקח ממנו השר מקלא[ר]מונט על יד משרתיו ראשונה:

א רובנו ווילוטי שחור שהיה בתוכו שנים ועשרים אמות ווילוט אשר קניתיהו חמשים דוק ואת הטאפישיש שחור אשר שמתי בפנים והוצאתי בו עשרה דוק שהם ב[י]ן הכל ששים דוקאט: א טורקא דמאסקין שחור עם פוטונש פנינים והוא יפה כפולה קניתי את הדאמסק והעשיתיה. לה דוקאט. א סאיוני ראסו שחור יפה כפל עם הכפולה שלו חדשה הוצאתי בו שלשים דוקאט. א גאבנו ראסו יפה קניתיהו עם כל כליו והוצאתי בו שלשים דוקט: א סאיוני דמאסקו שחור יפה כפול וחדש כל אילו הוצאתי בו שלשים דוק. א גאבנו דמאסקו שחור אשר קניתי את הדאמסקו מאותו הסאיוני שלשים דוקט. א גאבנו צמבילוטי שחור כפול חדש:

א סאיוני צנבלוטי שחור חדש כפל עם כל ההוצאה אשר עשיתי בשניהם שלשים דוקט. א גאבאנו בגד לוקסינו אדום חדש עם ווילוט וכל ההוצאה שעשיתי במ עשרים

¹ אשר. MS.

דוק. ב קאפי שחורים חדשים וא סאוני בגד שחור חדש שאין¹ שלי שלמה כהן חמשה עשר דוקאט. ב טוקא היינו עטרות א מהם מטאפאטאש שחור וא מטאפאטאש אדום שנים עשר דוקט. א טוקא ראסו שחור היה בה ב אמות ראשו שנים עשר דוקאט. א טוקא היינו עטרה גדולה מראסה לבן שוים שלשים דוק. א טוקא היינו עטרה ראסו לבן אחרת קניתי אותה חמשה עשר דוקאט. א מצנפת ראסה לבן קניתי אותה עשרה דוק. א מטפחת ספר תורה מראסו פאוניצי כולו מרוקם מפרחי זהב שוה עשרים דוקט. א מטפחת זהב כולו עשוי באינדיאה שוה לפחות עשרים דוקט. ז קורטינה ממטה מהטאפאנטש אדום מאינדיאה ארוכים שוים ששה עשר דוק. ב חתיכת טילה מאינדיאה ארוכים במאד מאד והרוחב שלהם ב אמות וחצי שוה שקניתי שלש מאות דוק. ג חתיכת בגד פשתן דק² לעשות ממנו קמישאש אל משרתי שלשים דוקט. א בגד לוקינידי אדום ממטה גדול יפה וחדש קניתיהו כה דוקט. ב בגדים לבנים ממטה חדשים ששה דוקט. א סדינין מן ים ויפים ממטה לווראטי והם שוין כד דוקאט. א מכסה לשום³ בתוכה המטות והסדינין קניתי אותה ששה דוק. ב גורגירו טילה לבנה דקה לווראטי יפים עד מאד שוים ששה דוק. א קמזאש מאת אדונינו יפים וחדשים לאווראנטי וביניהם שנים לאווראטה זהב גדולים שוים חמשים דוק. זא קמזאש ממני שלמה כהן היו יפים ולאוראטי שוים אחד עשר דוק. י פאצוליטי יפים ולאורטי מזהב חדשים עד מאד ויפים שלשים דוק. ב מאטאריצה מלאים צמר חדשים שוים שנים עשר דוק. א פיומצא גדול מרוקם זהב שוה לפחות חמשה דוק. ג פיומצא קטנים מלאים נוצה טובים שוה חמשה דוק. ה מפות שולחן לינצה חדשים וארוכים ויפים שוים עשרה דוק. ב פיטיני היינו מסרק שן מהראש עם הבגד מהראש מרוקם עשרה דוקט. א קופטיני שן מלא כולו מפנינים שנים מאה דוק. א ארגו קטן משן ובתוכו המראה היינו איספיראה שוה שני דוק. ה פצוליטי על השולחן מלינצאה חדשים היו בתוך א ארגו קטן חמשה דוקט. ב כובעות שחורות גדולות וחדשות א מהן היא מאדוננו והאחת שלי ב דוקט. ג דגלים ממשי לבן אשר העשתי אותם שלשים דוקט. ב דגלים נתנם אלי ר דניאל מפיסא בצווי האפיפיור שיחיה חמשה עשר דוקט. א מכסה משי על האוכף היינו הכסא מהסוס לאווראטה חמשה דוק. ה כספים ויש בהם טבעות ויש בתוכם משי והם עשוין לעשות הרוח בשולחן שוים עשרה דוקאט. א פליניי עוד כדי לשים בתוכם הענינים עם המפתחות וכל הצריך שנים דוק. א כוס זהב היה השקל שלו עשרים דוק. א ארגו עם ברזל סביב יפה שוה שנים דוקט. ב כאפי כסף גדולים ויפים ומוזהבים לאווראנטי שוים חמשים דוק. ב הבדלות מכסף כולם ובתוכם היה מוסק להריח עשרה דוק. א פייטה וולוט שחור עם זהב היינו חגורה זהב שוה חמשה ועשרים דוק. ד קערות כסף הן שוים שבעה

¹ So MS.² MS. רק.³ MS. לשים.

ושלשים דוקט: וויצי קוראלי אדומים ועבים וגדולים וטובים קניתי אותם עשרים דוק. מוסק טוב היה בפצוליטי קניתיהו מסוחר אחד מאה דוק. גרופלי ואגוזי מוסקאטי קניתי אותם מסוחר אחד בעד אחד עשר דוקאט. הראיות שהיה חייב אלי גבריאלה בולה לפרוע אליו בסאבונה ק דוקט הלויתי אותם אליו אשר נעשו הראיות ההם בפלאמוס על יד סופר משם: יא חתיכות בדיל גדולות וא קטנה¹ נחושת גדול לרחוץ וא יורה נחושת וא בצילי גדול מבדיל וא ברונצינו מבדיל שוים חמשה דוקט. קעז דוק זהב במעות מנוויים² אשר לקחו אותם ממני ומשלמה כהן. א חותם זהב שהיה מגבריאלה בולה והיה חייב אלי עליו חמשה דוק בזולת המעות שהוא חייב אלי סך חמשה דוק:

אחרי כן בכד ימים לחדש רפז בא עמנו את הראש מוקאטציארה והוליכנו באויניאן וקבל הוא חמשה עשר דוק. ד חותמות זהב גדולות המשקל שלהם היה חמשים דוק מלבד אשר היה בתוכם לוחות מכסף חקוקים בהם שם המפורש ולא נערכו: א חרב יפה וגדולה וטובה שלי: א ספר היחוס שלי מכוסה אדם מזהב: א פירקיטא כסף אשר לא נערכו כל אלו הארבעה:

סך כל מה שלקח ממני השר מקלארמונט הוא ועבדיו הכתובים למעלה אלף ושבעה מאות ושמונה דוק מלבד הן חותמות זהב גדולות ומלבד החרב יפה שלי ומלבד ספר היחוס שלי ומלבד הפורקיטה מכסף הכתובים בזה הדף אשר לא נערכו ולא נכתבו בהם שום ערך עולה הכל סך אלף ותקעג דוקאטי:

אני שלמה כהן הנז מפראטה כתבתי את כל הכתוב מכתבת ידי כי ממני יצאו הכל יען היה בידי את כל אשר היה מאת אלופינו³ ואדונינו שר הצבא דויד בן המלך שלמה זצל ממדבר חבור וכתבתי כל זה ביום כד ימים לחדש אב רפז למען יהיה לזכר לדור דורים: תם ונשלם תהלה לאל עולם אמן חזק:

עוד קבל השר מקלארמונט הנז מבני קק אוניון וקרפינטראש וסביבותיה בעד אדוננו השר צבא דויד בן המלך שלמה זצל סך שש מאות דוק זהב אשר הסך הנז משש מאות דוק זהב קבלו השר צבא דויד הנז מיד היהודים הנזכרים בהתחננו לפניהם ונתנם ליד השר מקלארמונט הנז וזה מלבד מה שלקח אליו באדדי ככתוב לעיל שעולה בין הכל אלפים ומאה ושבעים ושלשה דוקאט זהב הם אלפים וקעג דוקט זהב: וזה מלבד הוצאות גדולות שעשו היהודים לשלח ברומה בעד בטול מותר הפדיון כי היה שואל גדולות עד אין חקר והכריחני להשתעבד גופי לפרוע אליו עוד סך תשע מאות דוק:

תם ונשלם תהלה לאל עולם אמן חזק:

¹ MS. קטינה.

² So MS.

³ MS. אלופינו.

VII.

EXTRACTS AND NOTES.

A. FROM THE *בית הבחירה* BY MENAHEM MEIRI.

ונמצא בהתחלת הגאונים שעברו מן השנים ד' אלפים ותנא בטל כבוד ישיבת התלמוד ותעבר הרינה והוא שכל ימי רבנן סבוראי היה כבוד גדול כעין מלכות לראשי הישיבות והיו עדיין לומדים התלמוד על פה כי לא נתפשט מכל וכל חיבור הגמרא: סדר הגאונים: ואחר זה התחיל זמן הגאונים. ומראשוניהם מר בר רב חנן ומר רב מרי ומר רב הונא ורב חיננא מנהר פקוד ורב אהילאי הלוי ורב יעקב מנהר פקוד ורב מונא בר יוסף ורב חייא ממשן מר ינוקא ורביה בר רב נטרונאי. ואחריהם מר רב יאודה גאון שכתב כמה סוגיאאות ופסקים בגמרא והיה בזמן ד' אלפים ותצט ועמו רב ושמואל בר מרי ואחרים הרבה עמו. ואחריהם רבי שמעון קיירא שחבר הלכות גדולות והיה בשנת ד' אלפים ותקא ואחרים עמו. ואחריהם מר רב נטרונאי ואחרים עמו. ואחריהם רב אחא משבחא והוא חיבר ספר השאלות כולל הרבה מדיני התלמוד והוא מן החיבורים שראוים לסמוך עליהם ברוב דבריו. ובסוף ימיו הגיע הזמן לד' אלפים ותקיב שנה. ואחריהם רב מרי הכהן ורב צמח ואחרים עמו: ובימיהם יצאו שני מינים בעולם ענן ושמואל¹ וחברו ספרים כנגד התלמוד והטעו הרבה בני אדם עד שהוכר טעותם וכלה ענן וילך ושמואל¹ ירד שאול ולא יעלה. ואחריהם רב בבי הלוי ורב חיננא בר משרשיא ורב מלכיא ורב חייא הלוי ורבי יוסף בר שילא ורב מרדכי הכהן וכן הרבה דור אחר דור. ואחריהם רב נחשון ורב משה הכהן ואחרים עמו. וכן דור אחר דור עד שהגיע הזמן לרבינו סעדיא הובא מארץ מצרים לארץ ספרד¹ ויחבר ספרים הרבה עד אין קץ בתורה שבכתב ובתורה שבכתב ובדקדוק ובקצת חכמות חיצוניות ורב ספריו ראויים לסמוך עליהם אלא שבס' האמונות כתב קצת דברים בלתי מקובלים ואין ראוי לבעלי הדת להמשך אחריהם ואמרו עליו שהוא מזרע רבי חנינא ׀ דוסא והוא היה בימי דוד ׀ זכאי הנשיא ונתקוטט עמו הרבה ובסוף ימיו הגיע הזמן לד' אלפים ותש: ואחריו רב האי בר דוד ולאחריו רב כהן צדק

¹ So Ed.

ורב עמרם וכן דור דוד ודורשיו עד שהגיע הזמן לרבינו שרירא אביו של רבינו האי והוא מורע רבה בר אבון מגזע בית דוד והיה ר' שרירא אביו של רבינו האי והוא מורע רבה בר אבון גדול יותר מאד בחכמה ובמעשה ובעושר ונשיאות מורע זרובבל והאריך ימים עד שסילק עצמו מהישיבה והושיב בחייו בנו הקים תחתיו לכל דבר שבקדושה ר' האי זל יושב על כסאו ועיניו רואות גדול והוסיף והרביץ תורה על כל אשר היה לפניו והיה צט שנה ונעלם כבודו ערב יוט האחרון של פסח וחבר ספרים מעט מהם ספר הדינין וספר השבועות וספר מקח וממכר אלא שהרבה בתשובות שאלות מאד. ורוב הנמצא ממנו מחיבוריו ומתשובתם הם דבריו ראויים לסמוך עליהם והיה מרובע בגאונות רב האי גאון ר' שרירא גאון בן רב חנניא גאון בן רב יאודה גאון ובסוף ימיו הגיע הזמן לר' אלפים ותשפ"ח ויש אומרים תשצ"ח והוא היה סוף הגאונים:

סדר הרבנים: ובימיו היה ר' שמואל ר' חופני¹ וגם הוא חיבר ספרים הרבה אלא שאין ענינם ראוי לסמוך עליו כל כך וכן היה באחרית ימיו הנגיד ר' שמואל הלוי היה מקרטבא וברח מצד גזירות למאליקא ומצד הפלגת מליצותיו נתגלגל הדבר ונעשה קרוב למלכות בגארנאטא וגם חיבר ספר בכל התלמוד קראו הל גיבראטא והוא ראוי לסמוך עליו ברוב דבריו ועלה ענן כבודו בשנת ר' אלפים ותתט"ו: ואחריו היה ר' חננאל ואביו היה מארץ ספרד ושמו רבי חושיאל ונסבה ונתגלגל הדבר שעבר לארץ אפריקא במדינת לקירואן והוליד שם לר' חננאל הנזכר ופירש תלתא סדרי בגירסא ישרה אלא שקיצר בפי מאד. ובאותו פרק נשבה גכ רב משה ר' חנוך ופדאוהו קהל קרטבא ורב שלום הכיר חכמתו וסלק עצמו מן השררה ומנוהו לראש. והיה מתלמידיו ר' יוסף ר' אביותום¹ והיה באותו הזמן ר' נסים שקבל מר' האי זל. וראוי שתדע שעד הנה היו הישיבות גדולות ונכבדות והתלמידים מרובים תורתם אומנותם וכל שכן ראשי הישיבות גדולות ונכבדות והנסמכים בגאונות שלא היה מדרכם למוש מתוך האהל יומם ולילה והיו יודעים כל התלמוד על פה או בקרוב לזה ודברי התורה כולה והתלמוד סדורים בפיהם כפרשת שמע. ומתוך כך לא היו רואים לעצמם דצריכים להאריך בחיבוריהם שכל הפירוש היה סדור בפיהם והיה בעיניהם כתיבת פי הדברים כמי שיכתוב בזמנינו זה לעז המלות וגרם להם זה שלא היו כותבים רק מעט הן בדרך פי הן דרך פסק. ואף גם זאת לא היו מזקיקים עצמן לכך אלא לבניהם או קרוביהם שלא היו בתכלית שאר התלמידים והיו כותבין להם חיבורים קצרים להיות להם לפה מהם באיסור והיתר מהם בדינים לפי הענין המבוקש: וקבלנו קבלה ברורה על רב אחא זל שהיה לו בן ולא היה לבו חפץ להיותו שוקד כלל וחיבר בעבורו ספר השאלות כדי שבכל שבת ושבת כשיקראו הסדר יבאר לו בו הלכות ידועות מן התלמוד. וכן קבלנו ברבינו

¹ So Ed.

סעדיה זל בספר הפקדון שחברו לאחד שנתמנה דיין בעירו והעיר ההיא היו כולם סוחרים ומפקידין ממונם זה לזה. והיו חלוקים תמיד בענייני פקדונותיהם ומתקוטטים והיה אותו דיין נבוכ לפעמים והשתדל עמו לבאר לו דיני הפקדון בכלל. וכן היה הדבר ברוב חיבוריהם ולא שיהיו מכוונים לתועלת כללי לכל האומה מפני שלא היו צריכים לכך כי הישיבות היו קבועות וכל הקהלות היו מתנדבים להעמיד שם התלמידים בכבוד גדול עד שכל הארצות היו מהם הרבה שהיו שולחים בניהם ללמוד וכשלוּמדים כל צורכם לפי רצונם היה כל אחד שב אל משפחתו ואל אחוזת אבותיו ומתוך כך מלאה הארץ דעה את ה'. מהם בתלמוד תלתא סדרי רל מועד נשים נזיקין והוא היה נקרא אצלם חכם. ומהם בתלמוד ד סדרי רל בתוספת סדר קדשים והוא היה נקרא אצלם רב. ומהם בתלמוד בשם בתוספת זרעים וטהרות ואז היה ראוי שיקרא גאון רמז לששים מסכיות שבשם כמנין גאון אלא שאעפ כן לא היו קורין כן אלא אם כן נסמך מפי גאון אחר בהסכמת הישיבה וראשי הישיבות היו אז גאונים יודעים כל התלמוד על פה וכשהיו שונים לתלמידים בישיבתם היה חץ שנון לשונם לא היתה פגימת הפסק בדבורם בכדי שתחגור בה צפורן: וכאשר שכב האיש ההוא עם אבותיו היו בוחרים מן הראויים לגאונות הבקי שבהם והראוי להצליח במלאכה יותר מחבירו. ולפעמים ראש הישיבה בחוליו כאשר ירגיש במותו ויבין לאחריתו יאמר להביא לפניו כל התלמידים וימנה להם א מהם ויסמכהו לגאון מאותה שעה: ולפעמים היו קובעים ישיבה בעיר אחת גדולה ולפעמים שתי עיירות והיו התלמידים חוזרים והתורה מתפורת ומתפשטת בכל ארצות ספרד מקצה ועד קצה ומורה כל אחד במקומו. וכאשר יארעו הספקות והמחלקות היו שולחים לישיבות והתשובות באות לשעתן לאלפים ולרבבות אין פרץ ואין יוצאת. ולכן לא היה עד העת הנזכר כח ידיעתם ותוקף מעלת ביאוריהם וראיית בחיבוריהם עד שאם לא היה טיבם נודע בקבלה ומפורסם מפי השמועה לא היינו מחזקים כל כך בתכלית השלימות מצד חיבוריהם: מהם שלא ראינו כתוב ממעשה ידיהם כלום. ומהם שלא ראינו מהם רק תשובות שאלות למדנו מהם הרבה לענין פסק והוראה. ומהם שראינו מהם פירושין בקצת מסכיות או לפעמים בקצת פרקים או לפעמים בקצת שמועות והלכות מפוזרות. מהם שראינו קצת חיבורים בעניינים פרטים בלתי כוללים כל התלמוד או רבו מהם בפי התלמוד אבל ברמזים ודרכים קצרים אין בהם שבר רעבון המתלמדים כלל: והיתה זאת המדה בספרד ובצרפת שהיו שם גב רבנים גדולים כרבינו גרשון הזקן זל ורבינו יעקב בר יקר זל ורבינו לוי הזקן: ואחריהם הרבה כיוצא בהם אלא שלא היה שם באותן הזמנים ישיבות מפורסמות על דרך שהיו בספרד. וכן אחריהם בארץ הזאת שהיו בה גב גדולי עולם ונקובי שם ר משה בר יוסף מנרבונה. וגדול שבזקנינו הרב ר אברהם אב בר מנרבונה גב והרב ר משולם בר יעקב מלוניל והרבה כיוצא בהם אלא שלא היו ישיבותיהם מפורסמות. ודרך כלל תמצא זה בכל מה שנתחבר בספרד מן הרב אלפסי זל

ולמעלה ובצרפת ואשכנז בכל מה שנעשה מן התייר הגדול ר' ש"י ז"ל ולמעלה, ובארץ הזאת בכל מה שנתחבר מן הרב זקנינו הגדול הר"אב"ד ז"ל ומן הרב הגדול הנשיא אלברצלוני הרב ר' יאודה בר' ברזילי ארבעה המה מטיבי לכת ולמעלה אבות התלמוד אשר התחילו לחבר חיבוריהם להועיל תועלת כללי לאומה תועלת בגבולו ומהם נפצה כל הארץ. ודרך כלל אני אומר ככל מה שלמעלה מהם ולא מפיהם ולא מפי כתבם ומפי סופרים ולא מפי ספרים. ונשוב לדברינו והוא מהזמן הנז' והנה ר"ל מעת גאונות ר' חננאל והנה נתמעט ידיעת החכמים והתרחבה מעלת החיבורים והפירושים מפני שמזמן פטירת רב האי גדלו הצרות וגנב לב הבריות לתת את העולם בלבם מרוב צרתם אליו לרוב העולים והמסים והתשחורת והגזרות ומעמם האומות עלינו ועבר זמן הגאונות והגיע זמן הרבנות והוא שלא נתעסקו בישיבה מפורסמת רק בארבעה סדרי ומהם בתלתא סדרי לבד וגם מהם היו עוזבים קצת מסכיות. תמצא בתשובת שאלה לאחד מן הישיבות בענין נדר הביאה הרב הנשיא אלברצלוני בחיבורו הגדול וכתוב בה דעו נאמנה שלא נשנית מסכת נדרים בישיבה זה מאה שנה ונתמעטו החכמים. ובחמלת ה' על עמו בקום אחד מעיר ומוצא עצמו שלם רואה עצמו מחוייב לפי זמנו להועיל לאומתו כאשר יוכל והיה מתקין עצמו להרבות בחיבורו במכתבו מהם דרך פסק ומהם בדרך פירוש והיו החיבורים המפורסמים במעלה בדרך פסק בראשם וביאר הלכות הרב אלפסי ז"ל עם צירוף ספר ההשלמה אשר הוסיף והשלים עליו הרב הגדול אבי כל יושב אהל הרב ר' משולם בן הרב ר' משה ע"ה מבדריש ואע"פ שיצא עליו ערער מצד החבור אשר חבר עליו הרב הגדול ר' זרחיה הלוי ז"ל הנקרא ספר המאור הנה נסעדו דבריו בספר העזר לאחד מגדולי משפחתנו הרב הגדול ר' מאיר בר יצחק מטראנקאטליש הוליכו אביו מקרקשונה לארץ פרוונצנא לשנות עם הרב הגדול הר"אב"ד ז"ל ונתעכב שם כל ימיו ונעשה לו תלמיד חבר עד ששלח לו פעם בספרו על ענין גט מקושר¹ שאירע בו מחלקות בין שניהם והר"אב"ד כתב אליו כמיקל בכבודו והשיב לו אל יכפרני אדוני בשעת הדין ואל יקל בכבודי שאם הוא יחיד ברבנים אני אחריו יחיד בתלמידים וכל שאני מודה לרבינו ומסכים עמו כל הרוצה להשיב יבא וישיב ואם אני חולק עמו יודה מי שיודה ושמא עדיין המחלקות במקומה עומדת. ואף הוא הוליד בן כדמותו כצלמו עשה פרי למינו הרב הגדול ר' נתן דטראנקאטליש. ועמנו ג"כ לזה הענין ספר המלחמות להרב הגדול הרמב"ן מגירונדה ומבין כולם יראה לך האמת בפסק רוב התלמוד בכל מה שיצטרך בזמנינו זה. וכן נתחבר חיבור כולל בדרך פסק לרב הגדול ר' יאודה בר ברזילי אלברגלוני ברוב ענייני התלמוד ארוכה מארץ מדתם ורחבה מני ים. וסוף לכל החיבורים האלה ר"ל שנתחברו דרך פסק ספר הרב הגדול נר מערבי עדות לכל העולם הרב רבינו משה ז"ל הודיע פסקי

¹ מעושה proposed; מאוסר Ed.

כל התלמוד דרך קצרה ודרך קבלה בסידור נאה מאד עם קצת סמך מהירושלמי והתוספתא כמו שנודע ונתפרסם:

וראש לכל החיבורים שנתחברו דרך פירוש הם פי ר'שי זל ואם רבו הלוחמים עליו כלי זיינו עליו ותשובתו מתוך דבריו כולם נכונים למבין אין מעלתו נכרת רק ליחידים כי במלה אחת יכלול לפעמים תירוצים של חבילי קושיות אלא שלא כיוון בהם לענין פסק הלכה כלל. וראש לכל החיבורים שנעשה דרך הרכבת פירוש הם פירושי הרב הגדול הראב"ד זל ופירושי הרב אבן מינאש זל ופי רבי מאיר הלוי מטוליטולא. ואחריהם כמה חיבורים מהם כלליים ומהם פרטיים לחכמי הדורות אשר לפנינו בנרבונה ובדירש ומונטפשליר וברצלונא וגירונדה ויתר סביבותיהם. ובצרפת ואשכנז הוציאו לאור כל תעלומה כי היתה כונתם להאיר לבאים אחריהם ולהשלימם בהודעת צפוני התלמוד על צד שביארנו.

ונשוב לדברינו והוא שבימי ר' חננאל היה גכ ר' נסים והוא גכ חיבר פירושים בקצת מסכתות הגיע לידינו מהם פירוש מסכת עירובין והוא היה מתלמידי ר' האי זל ואלו השלשה רל ר' חננאל ור' נסים ור' שמואל הנגיד היה דור ראשון אחר הגאונות ונקראו רבנים. ובאחרית ימיהם מלאו מקומם הרב ר' יצחק בר' ברוך והרב ר' יצחק בר' יאודה ו גיאת זל והיה¹ הרי"ך בר' ברוך והרב יצחק בר' יאודה והיה זה החכם גדול בחכמת התכונה גכ והגיע לידינו מספרו סוד העבור וביאור אותם השמועות שבמסכת ראש השנה בענין נולד קודם חצות ואחר חצות וכך שעי מיכסי סיהרא הבא בארוכה ובא בקצרה ולאן קרנייא נוטות והדומות להן. וחיבר עוד ספר גדול קראו קופת הרוכלין בפי הלכות חמורות שבתלמוד לא הגיע לידינו. והרב רבי יצחק ו אבן גיאת גם הוא חבר הלכות קצרות בתלמוד והיה פייט גדול. ואחריהם הרב רבי יוסף בר' אבן צדיק. והרב רבי יצחק ברבי ראובן אלברצלוני והיה חכם גדול ופייט הגיע לידינו מפי ביאור קצת פרקים מכתובות ואזהרות בקצת מועדות במנין המצות. ואחריהם הרב רבי יצחק בר' יעקב אלפסי בעל ההלכות והוא מתלמידי ר' נסים ור' חננאל ויצא טבעו הרבה בעולם ונתפרסמה חכמתו הרחבה ונסכה למעלה והעמיד תלמידים הרבה לאין קץ ומגדוליהם ר' אפרים והרב ר' יוסף הלוי אבן מינאש. והרב יוסף הלוי זה הפליג בפי התלמוד בפי מלא ובפסקים אמתיים יש מהם אתנו פי מסכת שבועות ופי מסכת בב. ונפטר הרב אלפסי זל בשנת ד אלפים ותתפנז והרב אבן מינאש הנזכר ישב לפניו והיה נער בן יד שנה עד שנפטר הרב זל והנחילו בחייו כסא כבוד ושיבתו וישב על כסא בסימן של אותה שנה ונפטר שנת ד אלפים ותתקא והשאיר אחריו ברכה וחיים עד עולם נר ישראל תלמידו הרב הגדול רבינו משה אבן מיימון ונפטר בשנת ד אלפים ותתקם ה סימן הפרט בכי אבל משה ואז שממו הישיבות מספרד מרוב המלחמות והגזרות וגלו הנה. והנה גם הרב הנזכר עה יצא מארצו ונחלתו ומבית אביו לארץ נוף ונעשית לרגלו

¹ So Ed.

יפה נוף משוש כל הארץ האיר כל הגלות מכבודו ותהלת ספריו וחיבוריו מלאה כל הארץ. ואחריו היו גב חכמים גדולים בארץ המערב ובארץ ספרד אלא שלא כתבנו רק אשר יצא טבעם בעולם ונתפרסם פרסום כללי אלא שמהם נתפרסמו מצד מלאכות אחרות בחכמות ובמיטב השיר ובדקדוק כמו החכם ר' יאודה חיוג והחכם ר' מרינוס אבן גנח ומהם החכם ר' שלמה בן יאודה גבירול אשר היה בימי ר' שמואל הנגיד ובימי הרב רבי יצחק אבן גאיית והחכם הכללי רבי משה ן עזרא והחכם רבי יאודה הלוי בר' שמואל והחכם רבי אברהם אבן עזרא: ובארץ צרפת היו רבנים גדולים אחר ר' שלמה זל אשר כתבו ללמד ולהועיל בפירוש ובפסק כרבי יצחק הזקן בעל התוס' ורבי שמשון אשר פירש סדר זרעים וסדר טהרות ורבינו יעקב אשר נודעה מעלתו הלא היא כתובה על ספר הישר ור' שמואל אחיו והרבה אחריהם עד אשר הגיע הזמן לר' מאיר מרוטינבורק ראש ישיבת כל ארץ צרפת הרביץ תורה והגדיל עד למעלה. ואחריו הרב ר' פרץ עוד היום תלמידיו מאירים ומחזיקים בתלמוד בצרפת: וכן בארץ הזאת היו חכמים גדולים בימי הרב הגדול זקנינו הנבחר רבי אברהם בר' יצחק אב בר' ונפטר בשנת תתק"ט בעשרים במרחשון וחתנו הועלה בחכמתו מעלה מעלה זקנינו הגדול הר"א בר' זל. ומהם הרב ר' זרחיה הלוי והרב ר' מאיר דטרנקאטלייש והרב רבי יהונתן הכהן והרב הגדול רבי משה בר' יאודה. ואחריהם בנו הרב ר' משולם מבדירש והרב ר' שלמה בר' אברהם מן ההר ותלמידו הרב ר' דוד בר' שאול. ועוד בנרבונא כמה וכמה לאלפים ומהם הרב הגדול רבי יצחק בן מרון הלוי ונכדו הרב הגדול רבי משה ברבי יוסף בן מרון לוי והרב רבי יצחק בר' יאודה והרב רבי אברהם בר' חיים והרב זקנינו רבי שלמה הישיש:

ובראש כולם דגל מחנה הנשיא הגדול מרנא ורבנא טודרוש ובנו הארז האדיר מרנא ורבנא הנשיא ר' לוי ויתר ראשי הנשיאים. ואחריהם הרב רבי יצחק הכהן אשר היה מתלמידי הר' הגדול הר"א בר' זל ויסד פי ירושלמי ברוב תלתא סדרי הגיע לדינו מהם קצתם והוא אשר ישב לפניו הרב הגדול אשר אני היום קטון אצבעותיו ומשירי מעשה ידיו החכם הכללי אדוני רבי סוהר החכם הכללי רבי ראובן בן כבוד החכם הישיש הנעלה רבי חיים היה בקי בכל התלמוד בקיאות מופלג וחכם ברוב החכמות וחדש סברות רבות בתלמוד מכח שכלו כי היה פלפולו מדלג על ההרים מקפץ על הגבעות. והרב הגדול ר' יוסף בר' גרשון והרב הנעלה והנשיא ר' שמואל בר' שלמה. ובבדירש אדר היקר הרב הגדול המופלג ר' משולם בר' גרשום חבר ספר כולל כל פסקי התלמוד קראו שלמן והרב הגדול רבי שמואל והרבה עמהם בכל המקומות חדל לספור. וכן בקטליוניה אחר הרב הנשיא אלברצלוני שמענו שמע זה ר' יונה ושמע הרב הגדול ר' משה בר' נחמן אשר נתפרסמה חכמתם בעולם: ומתלמידיהם שמענו שמע הרב רבי יצחק בר' אברהם נרבוני אשר חבר ספר פי הלכות הרב אלפסי. ועוד אתנו פירוש מחשובי תלמידיהם שני המאורות הגדולים האחד הרב

הגדול גפן אדרת ה' ר' שלמה ברצלוני בכמהרר אברהם אדרת אשר הרביץ תורה והרחיב גבול התלמידים וחבר חיבורים הוציא לאור כל תעלומה ועל ידו החזקנו לבאר כמה הלכות עמוקות בכמה מסכיות בנדבת לבו אשר הטת חסדו עלינו בנועם תשובותיו מוסף על שלימות ספריו וחיבוריו. והרב ר' אהרן הלוי גב ואחרים עמיהם והן היום בגבולותינו מרביץ תורה במונטפשליר ויתר סביבותיה עד אשר הגיע הזמן עלינו אנחנו היום שהשלמנו מן השנים ה' אלפים וס' היא השנה אשר השלמנו בה זה החיבור הגדול בכל תלתא סדרי והיא שנת נא' ללדתינו אשר היה בסוף השנה התשיעית לפרט האלף השישי¹ סימן השנה ובא לציון גואל כמנין זבא' והתחלנו בו שנת לה' ללדתינו מלבד חידושין ופירושין וקצת חיבורים אחרים שחיברנו בס' בחסד עליון. יזכנו האל וישים חלקינו במביני סתריו ויודעי סודות תורותיו ויתן לנו מהלכים בין העומדים האלה אמן כן יעשה ה':

B. FROM THE ספר קרית BY DAVID OF ESTELLA.

ואחר כך הקים לנו השם גאונים. ובימיהם של גאונים היה ר' שמעון קיירא² חבר הלכות גדולות ולא נסמך גאון כפי מה שנמצא בספר³ הקבלה: ואחריו קם רב אחא משבחא וחבר ספר אחד נקרא שאלות דרב אחא ולא נסמך גאון ובימיו נסמך רב ששנאי גאון וחבר קצת חבורים נמצאו בידינו תשובות שאלות בשמו: ואחריו קם רב יהודאי גאון וחבר הלכות פסוקות וכן נמצאו אחרים אך לא נזכור רק אשר חברו ספרים נמצאו אצלנו: ואחר זמן רב מן הגאונים היה רב עמרם בר ששנא וחבר סדור תפלות עם קצת ענינים אחרים נקרא על שמו סדר רב עמרם: ואחריו קם רבנו סעדיה חבר ספרים רבים לפי הנמצא בספר הקבלה ולא נמצא בידינו מהם כי אם ספר האמונות ופרוש משלי: ואחריו קם רבנו האי גאון סמכו רבנו שרירא אביו גאון וחבר ספרים רבים נמצא בידינו מהם ספר מקח וממכר ותשובות שאלות בשמו: ואחריו קם רבינו חננאל וחבר פרושים כפי המקבל אצלו מן הגאונים נמצאו בידינו מקצת מסכויות⁴. ובימיו היה רבנו נסים וקבל ממנו ובאר קצת מסכויות באור רחב נמצא בידינו ממסכת ערובין וחבר גם כן מגלת סתרים לבאר קצת הלכות: ובימיהם היה רבנו יצחק בר' יעקב ממדינת פאס המכונה הרב אלפסי וקבל מרבנו נסים ורבנו חננאל ובטוב שכלו וזכות הבנתו ברר וצרף מחלקות התלמוד ודברי הגאונים והמפרשים אשר היו לפניו וחבר הלכות מתלתא סדרי בקצור מהנוהג בזמננו זה וחבורו זה פשט בכל גבול ישראל. ונמצא בידינו ממנו תשובות שאלות אשר מהם יתבררו ספקות רבות: ובימיו היה רבנו יצחק אבן גאית חבר הלכות מענין ימי המועדות ודברים אחרים: ורבנו יוסף בר' מאיר הלוי הנקרא אבן מגש היה מתלמידי רבנו יצחק אלפסי וחבר פרושים מקצת מסכתות:

¹ MS. החמישי.

² MS. קיירא.

³ MS. בסדר.

⁴ So MS.

ומצרפת האיר לנו השם אור גדול היה אור לכל בני ישראל הוא הרב הגדול רבנו שלמה ב"ר יצחק וחבר פרושים מארבעת סדרי התלמוד הבבלי וחבר גם כן פרוש עשרים וארבעה ספרי המקרא: ואחריו קמו בצרפת וגבוליה אנשים חכמים בחכמת התלמוד והמיוחדים שבהם הם בני בנותיו של רבנו שלמה והם רבנו יצחק ורבנו יעקב ורבנו שמואל ודקדקו וחקרו בפרושיו ובדברי המפרשים הראשונים לברר וללבן עניני התלמוד ודיני התורה וחברו חבור אחד נקרא תוספות. ורבנו יעקב חבר ספר הישר לישר קצת נוסחאות היו מספקות בתלמוד. ורבנו שמואל פרש מקצת פסחים ומקצת בבא בתרא. ורבנו שמשון פרש סדר זרעים וסדר טהרות וקצת הסדרים האחרים אך לא נמצא בידינו כי אם שני סדרים אלו. ורבנו ברוך מצרפת חבר ספר התרומה. והרב ר' אליעזר חבר ספר היראים:

ובעיר נרבניה וגבוליה ולוניל וגבולו קמו חכמי חרשים ונבנוי לחש שמשו בצרפת וספרד וחדשו דברים רבים לברר בדרי התלמוד ודיניו ולישב המאמרים הנראים כסותרים זה את זה. ומהם אשר בארו באור רחב קצת מסכתות מן התלמוד כגון רבנו אברהם אב בית דין והוא חבר ספר האשכול: ובימים ההם הופיע בגבול לוניל אור בהיר הוא הרב הגדול רבנו אברהם בר דוד מפושייקירש היה חכם גדול בקי בשני התלמודים ותוספתא וספרא וספרי ופרש רב התלמוד וחבר גם כן פירוש תורת כהנים וכתב ענינים רבים על דברי המפרשים והגאונים לבאר ולצרף דבריהם: ובעת ההיא זרח אור גדול בלוניל הוא הרב ר' זרחיה הלוי וחבר ספר המאור: ומרשיליה העיר הגדולה היתה בזמן ההוא בית ועד לחכמים לדרוש ולחקור בבאורי התלמוד ומן המיוחדים שבהם היה הרב ר' יצחק ב"ר אבא מרי חבר ספר העטור מרוב דברי נשים וניזקין ומקצת דיני אסור והתר ועשה חבור אחד על דרכי הרב אלפסי וקראו מאה שערים. וכן חבר חבור אחד קראו עשרת הדברות באר בו עניני המועדות: ובגלילות פרווינצה היו בזמן ההיא אנשים חכמים וידועים כגון חכמי אויניון וחכמי טרנקטלייש נמצא דבריהם כתובים בחדושין אשר לא נודעו שם מחבריהם ורבנו מאיר מטרנקטלייש חבר ספר העזר:

ובימים ההם הגדיל יי לעשות עמנו שלח אלינו מלאך הברית נר מערבי המאור הגדול הרב רבנו משה בן הרב הגדול רבנו מימון מספרד אשר און וחקר בכל דברי התורה ומבאריה ואליו נגלו סודותיה ורזיה והיה חכם גדול בטבעיות והאלהיות ובכל אשר יד שכל האדם משנת וחבר פרושין ממשניות שתא סדרי בדרך קצרה. ובתחלת החבור הזה הזכיר סדר התלמוד ושמות חכמי המשנה והתלמוד ומנינם ויחסם וסדר מעלתם וכן באר בו דברים רבים מענין נבואת הנביאים ונבואת משה רבנו והעיר בו הרבה העורות¹ מקצת מדרשים. וכן חבר ספר קראו ספר המצות באר בו בעקרים אמתיים ובראיות חזקות מה שראוי להמנות במצות עשה ובמצות לא תעשה מתרי"ג מצות. ובחזקת יד אלהים הטובה

¹ So Ed.

עליו חבר ספר אחד כולל כל דיני מצות התורה מכל הנמצא בשני התלמודים ובבריתות ותוספתא וספרא וספרי ודברי הגאונים והמבארים וקראו ספר משנה תורה וחלקו לאדבעה עשר ספרים כלם נקראו בשמות פשטו בכל גבול ישראל:

ובזמן ההוא קמו אנשים גדולים חקרי לב בספרד וגבול נרבונה וברצלונה וחקרו בדברי המפרשים והמחברים הראשונים מהם אשר חברו ספרים כגון הנשיא הרב ר' יהודה בר ברזילי מברצלונה שחבר ספרים רבים נמצא בידינו מהם ספר העתים. והר' הלוי מטוליטולה הנקרא ר' מאיר אלעפיאה באר באור רחב בסדר נאה רב התלמוד. והרב ר' גרשם בר שלמה מבדירש חבר ספר השלמן בסדר הלכות קרוב לסדר הרם ולא השלים מה שיעד לחבר והשלימו במצותו הרב ר' שמואל בנו. והרב ר' יהונתן הכהן מעיר לוניל חבר פרושין בסדר הלכות הר"ף והשיב על ההשגות שהשיג הר"אב"ד על דברי הרם לבאר ולהעמיד דברי הרם. והרב ר' משלם מבדירש חבר השלמה מתלתא סדרי. והרב ר' משה בר נחמן מעיר גירונה היה חכם גדול בחכמת התלמוד ובשאר חכמות הידועות בזמנו וחבר ספר תורת האדם ופרש חמישה המשי תורה בשתי דרכים אחת ארכה ואחת קצרה וחבר הלכות נדרים והלכות ברכות וחלה: ואחריו קמו הרב ר' אהרן הלוי והרב ר' שלמה בר אברהם בן אדרת מברצלונה הם העמידו תלמידים הרבה והחזירו התורה לישנה מהם חברו ספרים דרך פסק ובדרך הרחבה על דרך הראשונים נמצא בידינו ספר תורת הבית וספר עבודת הקדש חברים הרב ר' שלמה בן אדרת: והרב ר' משה בר יעקב מצרפת חבר ספר המצות ולקח במספר המצות ברוב שטת הרם זל ובמקומות רבים לא שנה דבר מלשונו והביא דברים רבים מדברי הגאונות¹ ומסברות רבני צרפת. ורבנו יצחק לקח שטתו וקצר ספרו והרחיב בו קצת באור. והרב ר' פרץ אשר היה בזמנו זה העמיד תלמידים הרבה וקצר התוספות והרחיב בהם באור בפלפולו ועיונו וכן הרחיב באור בספר המצות הקצר. והרב ר' מאיר דרוטמבורקש מארץ אשכנז העמיד תלמידים הרבה ועשה שטה אחרת בתוספות נמצא בידינו מקצת מסכתות:

ועתה מקרוב קמו חכמים בגלילנו זה גליל פרווינצה וויניישי ודרשו וחקרו בדברי הקדמונים ובפרט בספרי הרם מורה צדק והרחיבו באור על לשונו והעמידו סברותיו בראיות עם משא ומתן רב זה עם זה ואנחנו נשאנו ונתנו עמם וכתבו דעתם לישר דברי הרם מהם דרך באור כולל ומהם דרך חדושין: ומאשר רב המחברים והמפרשים לא הביאו כל דברי המחלקות ולא כתבו בספר כל שיצטרך להרחיב בעניני ההוראות מאשר היה לבבם רחב ולא היו כותבים רק מה שחדשו מעצמם והיה כל מבקש יי דורש אלהים את תורותיו אשר ירצה לעמוד על דברי ההוראה יצטרך שיהיה בידינו כל אלה הספרים למען יצא לו הדבר על אמתתו ובעונותינו שכבו בעלי אספות נאספו מפני צרות הגלות ומהם נתפזרו אנה ואנה

¹ So Ed.

ונשארנו מעט צרות לבבנו הרחיבו ותקצר יד שכלנו ויצרו צעדי אוננו מלכת ברחובות התלמוד על אמתתו אין לנו פנאי להתעסק בתלמוד לדעת דרכי ההוראה כדרך הראשונים ויאות לנו קצור ונצטרך אל ספר כולל ימצא בו כסדר כל ענין וענין ממצות ומצות למען יודע בקלות הלכותיה ומשפטיה:

C. FROM THE ספר קרית BY ISAAC LATTES.

ונמצא בזמן הגאונים שעברו¹ מן השנים ד' אלפים [ו] תנה. ואז בטל התלמוד ותעבור הרינה. והוא שכל זמן רבנן סבוראי היה כבוד² גדול כעין מלכות לראשי הישיבות. והיו עדין מלמדין התלמוד על פה כי לא נתפשט מכל וכל חבור התלמוד: ואחר זה התחיל זמן הגאונים. ומראשונים [מר] רב חנן. ומר רב מרי. ומר רב הונא. ורב חנינא³ מנהר פקוד ורב אהילי⁴ הלוי. ורב יעקב מנהר פקוד. ורב הונא בר יוסף. ורב חייא [ממישן]. ורב יוסף. ורבא בר רב נטרונאי: ואחריהם מר רב יהודה גאון שכתב כמה סוגיות ופרקים בגמרא והיה בשנת ד' אלפים תצט שנה. ועמו רב שמואל בר מרי ואחרים הרבה⁵ עמהם: ואחריהם ד' שמעון קיירא⁶ שחבר הלכות והן הנקראות הלכות גדולות והיה בשנת ד' אלפים תקא שנה. ואחרים הרבה עמו: ואחריהם מר [רב] נטרונאי ואחרים עמו: ואחריהם רב אחא משבחה והוא חבר⁷ ספר השאלות כולל הרבה מדיני התלמוד והוא מן החבורים הראוים⁸ לסמוך עליו ברוב דבריו. ובסוף ימיו הגיע ד' אלפים תרכב: ואחריהם רב מרי הכהן. ורב צמח. ואחרים הרבה⁹ עמהם: ובימיהם יצאו שני מינים בעולם ענין ושאל וחברו ספרים כנגד התלמוד והטעו הרבה⁹ מבני אדם עד שהוכר טעותם. [ו] כלה ענין וילך. ושאל ירד שאל ומי יעלה: ואחריהם רב ביבי הלוי. ורב חנינא¹⁰ בר משרשיא. ורב מלכיא¹¹. ורב חייא הלוי. ורב יוסף בר שילא. ורב מרדכי הכהן. וכן הרבה דור אחר דור: ואחריהם [רב] נחשון. ורב משה הכהן. ואחרים הרבה עמהם: וכן דור אחר דור עד שהגיע זמן לרבינו סעדיה גאון הובא מארץ מצרים לספרד¹². וחבר ספרים הרבה אין קץ בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה ובקדוק בחכמות חיצוניות. אמרו עליו שהיה מזרע ד' חנינא¹³ בן דוסא והוא היה בימי דוד בן זכאי הנשיא ונתקוטט עמו הרבה. ובסוף ימיו הגיע ד' אלפים ושש מאות: (ואחריו החכם הכולל ד' יצחק בר שלמה הישראלי והוא חבר ספרים רבים בחכמת הרפואה. כמו ספר המסעדים. וספר הקדחות. וספר היסודות. ורבים מלבד אלה כמו ספר הגבולים. וספר פרדס החכמה האלהות בשאלות מהחכמה האלהית.

¹ B. after ונמצא. ² B. בסוד. ³ G. חנינא. ⁴ B. נהלאי. ⁵ B. רבים.
⁶ B. קדרא. ⁷ B. כולל. ⁸ G. שראוים. ⁹ B. רבים. ¹⁰ G. חנינא.
¹¹ G. מלכיה. ¹² So both. ¹³ G. חנינא.

וביאור¹ ספר יצירה ורבים כאלה. וכתב על ספר ההגיון דברים רבים ונכבדים ובכל חכמה ובכל מלאכה. ונעלה ענן כבודו בשנת תתפ לחורבן הבית. יהיה חיים ארוכים יותר ממאה שנה. ולא נשא אשה לעולם ולא יכלו כל אוהביו לפתותו על זה: ואחריו רב אנאי גאון בר דוד): ואחריו [רב נהוראי]. רב כהן צדק. ור' עמרם: ורב פלט[ו]י גאון חבר הלכות ברוב התלמוד: וכן דור אחר דור ודורשיו עד שהגיע הזמן לרב[ינו] שרירא גאון אביו של רבינו האי. והוא מזרע רבה בר אבהו ומגזע בית דוד. והיה רבינו שרירא גדול מאד במעשה ובחכמה ובעושר ובנשיאות מזרע זרובבל. והאריך ימים עד שהגיע הזמן שסילק עצמו מן הישיבה והושיב במקומו בנו וקם תחתיו לכל דבר שבקדושה: ורבינו האי יושב על כסאו ועיניו רואות והוסיף והרביץ תורה על כל אשר לפניו וחבר ספרים. מהם ספר הדינין. וספר השבועות. וספר מקח וממכר (וספר הפקדון). וכתב הרבה בתשובות שאלות. והיה מרובע בגאונות רב האי גאון בר רב שרירא גאון בר חנינא² גאון בר רב יהודה גאון. ויהיה תשעים ותשע שנה ונעלה ענן כבודו ערב יט' אחרון של פסח שנת ד' אלפים תרפ"ח. ויא³ תשצ"ח. והוא היה סוף גאונים: ובימיהם יצא מחמד בשנת ד' אלפים תתמ"ד לבריאת עולם: ובימיו היה רב שמואל בן חפני וגם הוא חבר ספרים הרבה אלא שאין ענינם ראוי לסמוך עליהם כל כך: והיו⁴ באחרית [ימיו] רב שמואל⁵ הלוי היה⁶ מקורטובא וברח מצד הגזירות למיליקא⁶. וחבר ספר בכל התלמוד קראו הלכתא גברתא. ונעלה ענן כבודו בשנת ד' אלפים תתט"ו: ואחריו היה רבינו חננאל ואביו היה מארץ ספרד ושמו ר' חושיאל ונשבה ונתגלגל הדבר שעבר *לארץ אפריקיא⁷ במדינת קירואן⁸ והוליד שם רבינו חננאל ופירש תלתא סדרי בגרסא ישרה אלא שקיצר בפירושו מאוד: ובאותו⁹ הפרק נשבה גם כן ר' משה בר חנוך ופדאוהו קהל קורטובא. ורב שלום הכיר חכמתו ושלל עצמו מן השררה ומנהו לראש. והיו מתלמידיו ר' יוסי בן אביתור: והיה באותו הזמן רבינו נסים שקבל מרב האי. ובזמנו רבו הצרות וגנב לב הבריות לתת את העולם בלבם לרוב צרכם אליו לרוב המסים והעולים והגזירות ומעמם האומות עלינו: ועבר זמן הגאונות והגיע זמן הרבנות והוא שלא התעסקו בישיבה מפורסמת רק בארבעה סדרי משנה. ומהם לתלתא סדרי וגם מהם היו עוזבים קצת מסכתות (ונתמעטו החכמים והיה מתלמידי רבינו האי גאון נכ רבינו חננאל והוא חבר גם כן פירושים בקצת מסכתות):

ובימיהם היה רב שמואל הנגיד. ואלה הג' ר' רבינו נסים ורבינו חננאל ורבינו שמואל היו דור ראשון אחר הגאונות ונקראו רבנים: ואחריהם מלאו מקומם הרב ר' יצחק בר ברוך (והיה) חכם גדול בחכמת התכונה וחבר ספר גדול דרך פסק קראו קופת הרוכלים.

¹ Both וביאר. ² B. חנניא. ³ B. וימש. ⁴ So both. ⁵ B. ושמואל.

⁶ So both. ⁷ B. לפירקיא. ⁸ B. מוקיראן. ⁹ B. ואחר כן באותו.

ופירש גם כן רוב ההלכות החמורות מהתלמוד קבל מהרב ר' יצחק אבן גאיית¹. גם הוא חבר הלכות קצרות בכל התלמוד: ואחריהם הרב [ר' יוסף אבן . . בר שמואל ראובן ברצלוני והיה חכם גדול ופי' קצת מסכתות ופרקים מהתלמוד. והרב ר' . .] יצחק בר' יעקב אלפסי בעל הלכות. והוא היה מתלמידי רבינו נסים ומתלמידי רבינו חננאל. ונתפרסמה חכמתו ויצא טבעו בעולם הרבה. והעמיד תלמידים רבים ונכבדים [עד] (לאין קץ. ומגדוליהם) רבינו אפרים. והרב רבינו יוסף הלוי אבן מיגאש² והוא הפליג בפירושי התלמוד מאד בפירוש מעולה ופסקים אמתיים: ונעלה ענן הרב אלפסי בשנת ד' אלפים ותתקא. והשאיר אחריו ברכה וחיים עד עולם נר ישראל [תלמידו] הרב רבינו משה אבן מיימון: ואז שממו הישיבות מספרד מרוב המלכות והגזרות. וגלו הנה והנה. וגם הרב רבינו משה יצא מארצו ומולדתו (ומבית אביו לארץ נוף. ונעשה לרגלו) יפה נוף משוש כל הארץ. והאיר כל הגולה בתהלת ספריו וחיבוריו אשר עצמו מספר. ונפטר בשנת ד' אלפים תתקס"ה סימן בכי אבל משה:

והיו גם כן חכמים גדולים בארץ צרפת ורבנים גדולים כרבינו גרשום הזקן. ורבינו יעקב בר יקר. ורבינו לוי הזקן. והתייר הגדול רבינו שלמה בר יצחק. ור' יצחק הזקן בעל התוספות. והרב רבינו שמשון שפירש סדר טהרות וסדר זרעים [גם פי' על תכ]. ורבינו יעקב אשר נודעה מעלתו הלא היא כתובה על ספר הישר. ורבינו שמואל אחיו. ורוב כל החבורים שנתחברו דרך פירוש הם פירושי הרב רבינו שלמה בר יצחק הנזכר. ואם רבו הלוחמים עליו כלי זיינו עליו. ותשובתו מתוך³ דבריו. כולם נכוחים למבין. אין מעלתו נכרת רק ליחידים. כי במלה אחת יכלול פעמים תירוצים של חבילי קושיות. אלא שלא כיון בהם הרב לענין פסק: ובימיו היו הגזרות בכל ארץ זעקן הוא טושקאנה ולומברדיא ולורני⁴ על ידי הצורך גודרפיד בילו אשר כבש את ירושלים ומלך בה הוא ובנו ובן בנו. ובא מלך הישמעאלים וכבש המלכות מידו והרגו וכל חילו עמו: וגם רבינו יחיאל מפריש היה בימים ההם. וראש לכל החבורים [שנעשו] דרך הרכבת פירוש ופסק הם פירושי הרב אבן מיגש הנזכר. וסוף לכל החבורים האלה ר' שנתחברו דרך פסק ספר⁵ הרב הגדול נר מערבי עדות לכל העולם הרב רבינו משה אבן מיימון [הנזכר] (הוא) הודיע כל פסקי התלמוד דרך קצרה ודרך קבלה בסדור טוב ויפה מאוד עם קצת סעד מן הירושלמי והתוספתא וספרא וספרי ומכילתא כמו שנודע ומפורסם:

ובארץ אשכנז הרבנים הגדולים ונכבדים כתבו ללמוד ולהועיל בפירוש ופסק. כרבינו אליעזר ממייץ⁶. וכרבינו שמעון קרא. ורבינו יהודה חסיד ורבים כאלה כתבו ספרים רבים ונכבדים:

וגם באינגליטירא היו רבנים גדולים:

¹ B. גיאית. ² G. מגש. ³ B. בתוך. ⁴ Both ולורקני. ⁵ G. ספרי. ⁶ G. ממייץ.

ובארץ המערב וספרד. כמו הרב רבינו מאיר הלוי מטוליטולא אשר חבר חבורים גדולים נפלאים דרך פירוש ופסק: והרב ר' יצחק ממרשילייאה בר' אבא מרי ממרשילייאה חבר חבורים גדולים. מהם ספר הנקרא בעל העטור. וחבור נפלא דרך פסק הנקרא עטור סופרים. ועשה חבור על דברי הרב אלפסי הנקרא מאה שערים. וכן חיבר חבור אחר הנקרא עשרת הדברות ובאר בו עניני המועדים: והחכם (ר' נתן) בעל הערוך אשר חבר גם כן חבורים ומהם ספר הערוך המוציא לאור תעלומות התלמוד: ורבים כאלה [ש] לא כתבנו רק מי שיצא טבעם בעולם:

ובארץ הלזו נתפרסמו פרסום כללי אלא שמהם שנתפרסמו מצד המלאכות האחרות בחכמות ובמיטב השיר ובדקדוק כמו החכם ר' יהודה חיוג. והחכם ר' מרינוס אבן גנאח. ור' שלמה בר יהודה אבן גבירול אשר היה בימי הנגיד ר' שמואל ובימי ר' יצחק אבן גאיית¹. והחכם הכולל ר' משה בן עזרא והחכם הכולל ר' אברהם אבן עזרא אשר חברו ספרים רבים ונכבדים בכל חכמה ובכל מלאכה וביאורים בתורה שבכתב ובתורה שבעל פה ובענינים אחרים. והחכם ר' יהודה הלוי בר שמואל הלוי והוא גב חכם ספרים רבים ובתוכם ספר הכוזב והוא ספר יקר ונכבד מאד לא נודעה מעלתו כי אם ליחידים. והחכם ר' יהודה אבן ת[א]בון והוא גב חכם חבורים רבים ונכבדים ובתוכם ספר חובת הלבבות לא [נודעה] מעלתו לכל:

ואחריהם הגיע הזמן לרב ר' מאיר מרוטינבורק² ראש ישיבה מכל ארץ צרפת והרביץ את התורה והגדיל עד מעלה מעלה. והרב הגדול ראש ישיבת ארץ אשכנז ר' אליעזר הרביץ את התורה והגדיל [את התורה] עד מעלה מעלה. ואחריו רבינו פרץ:

ובארץ הלזו בהר ובשפלה. הרב הגדול ר' אברהם בר' יצחק אב בית דין אשר חבר חבורים רבים נפלאים דרך חבור ופסק ומהם ספר האשכול. וחתנו הנעלה מעלה מעלה הרב הגדול ר' אברהם בר דוד אשר מלאה הארץ חכמתו בתהלת ספריו אשר חבר חבורים גדולים דרך חבור ופסק לא נשמע בכל הארץ כמוהו ומהם בעל הנפש. והרב ר' משה בר יוסף מנרבונה. והרב ר' משולם בר יעקב מלוניל. והרב הגדול הנשיא ר' יהודה בר ברזילאי אלברצלוני חבר חבור גדול ונכבד בכל התלמוד דרך פירוש ופסק ארוכה מארץ מדה ורחבה מני ים שם חשך לאור ומעקשים למישור ואשר ראיתי מספריו הוא ספר העתים. והרב הגדול ר' משה בר יהודה מבדירש³ ארבעה המה מטיבי לכת אבות התלמוד אשר חברו חבורים רבים ונכבדים להועיל תועלת כללי כל אחד בנבולו. והרב הגדול ר' זרחיה הלוי אשר האיר במאור תורתו כל הגולה הלא היא כתובה על ספר המאור. והרב ר' מאיר מטרנקאטאליש והוא גם כן חבר חבורים נאים ועזר לכל בספר העזר. והרב ר' יהונתן

¹ גיאוח. B.² מרושטבורק. G.³ מבידיאיש. B.

הכהן חבר חבורים נוראים ופירש הלכות רב אלפסי פירוש טוב ונאות. ואחריהם הרב הגדול אבי כל יושב באהל התורה זקנינו הרב ר' משולם בן הרב ר' משה בר' יהודה מבדירש אשר צירף עם חבר הרב האלפסי ספר ההשלמה. והרב ר' אליהו בר' יצחק מקרקשונה ובנו הרב ר' יעקב בר' אליהו לבית לטאש¹ והוא קבל מאביו ומחתנו בעל ההשלמה וחבר חבורים נוראים לבאר ולהעמיד בפירש דברי הרב במזל (ובפרט בספר המורה כי רבים הלוחמים עליו). והרב ר' שלמה בן אברהם מן ההר. ותלמידיו הר' ר' דוד בר' שאול. והרב ר' אשר גם הוא חבר חבורים והוציא לאור כל תעלומות התלמוד ומהם ספר המתנות. והרב ר' אברהם מן ההר חבר חבר חבור טוב ונאה דרך פירוש ופסק ברוב התלמוד. ואחריהם הרב הגדול זקנינו הרב ר' יהודה בר' יעקב לבית לאטש וחבר חבורים ופסקים וחבר ספר קטן הכמות ורב האיכות דרך שאלות ותשובות וקראו בעל אסופות. והחכם הכולל ר' שמואל² בן כבוד החכם ר' יהודה אבן תיבון גם הוא חבר חבורים נפלאים רבים ונכבדים ובתוכם ספר מאמר יקוו המים ובאר תורה שבכתב באור נפלא עד מאוד (וחבר חבורים נפלאים רבים ונכבדים בכל חכמה ובכל תבונה). והחכם הכולל ר' משה תיבון חבר חבורים גדולים ונכבדים (ובתוכם לקט שכחות וספר פיאה ו) ספר התנינים ובאר גם כן תורה שבכתב באור נפלא עד מאד. והחכם הכולל ר' שמואל בן הרב ר' משה מלגורי חבר חבורים רבים בכל חכמה (ובכל תבונה. והחכם ר' משה תיבון חבר חיבורים גדולים ונכבדים) [ובכל מלאכה] ובפרט בחכמת התכונה עשה ספרים הרבה ונכבדים ומהם הספר הגדול והנורא קץ לתכונה להיותו תכלית כל מה שאפשר לבאר בו דרך נכונה וספר הכולל וספר המלך וספר העשרה דברים כל אלה ספרים רבים ונכבדים וזולת אלה רבים מאד:

והחכם ר' יוסף טוב עלם חבר ספרים רבים ונכבדים ופירש תורה שבכתב בפירש נכבד מאד. והחכם ר' שמשון בן אבטליון בעל המלמד (חבר חבורים רבים בכל חכמה). ובאשכנז ובצרפת ובמערב אנשים רבים ונכבדים למאות ולאלפים. ומהם בצרפת הרב הגדול ר' משה בר' יעקב מקוצי אשר נתפרסמה חכמתו והודיע פסקי התלמוד בדרך קצרה ודרך קבלה עם סעד הירושלמי והתוספתא ומכילתא וספרא וספרי וקראו ספר המצות הגדול וחברו בשנת מב לפרט האלף הששי. והרב ר' יוסף בכור שור הרביץ את התורה והעמיד תלמידים הרבה ופירש התורה שכתב והתורה שבעל פה בפירוש נאה ומקובל מאד. והרב רבינו יצחק מקורבייל חבר חבורים רבים ומהם ספר הנקרא עמודי הגולה. ורבנים אחרים אין מספר. ומהם הר' שמחה שחבר המחזור (הקטן) הנקרא [מחזור] דויטרי:

ובארץ קטלוניאה. הר' דוד קמחי חבר חבורים נאים ונכבדים בחכמת הדקדוק ופירש התורה שבכתב בפירש נאה ומקובל לכל שומעיו כל שכן לכל רואיו. וכן ר' משה קמחי גם

¹ לאטש G.

² שלמה B.

הוא חבר חבורים [גדולים ופירש תורה שבכתב. והרב ר' יוסף בן עקיבין חבר חבורים גדולים] ומהם ספר תענוג הנפש. והחכם הכולל ר' גרשום בר' שלמה מארלד (י) והוא גב' חבר חבורים רבים ומהם ספר שער השמים כולל לימודיות טבעיות אלהיות:

ובנרבונה הרב ר' יצחק בן מרן¹ לוי. ונכדו הרב ר' משה בר' יוסף בן מרן הלוי. והרב ר' אליעזר בן זכריה. והרב ר' יצחק בר' יהודה. והרב ר' אברהם בר' חיים. והרב ר' שלמה הישיש. ובראש כולם הנשיא המופלג מרנא ורבנא משה בן מרנא ורבנא תודרוס² הנשיא. ובנו הארז האדיר מרנא ורבנא ר' לוי. ויתר הנשיאים. והרב ר' יצחק הכהן אשר היה מתלמידי הרב הגדול ר' אברהם בר' דוד ויסד פירוש הירושלמי ברוב תלתא סדרי. והיו מתלמידיו הרב ר' ראובן בן הישיש רבינו חיים היה בקי בכל התלמוד בקיאות מופלג וחדש סברות רבות בתלמוד מכח שכלו כי היה פלפולו מקפץ על גבעות מדלג על ההרים בכל מדע ובכל חכמה. והרב ר' יוסף בן הרב ר' גרשום. והרב הנשיא ר' שמואל בר' שלמה. והרב הגדול בן בתו של זקנינו הגדול ר' גרשום מבדריש חבר ספר כולל כל פסקי התלמוד קראו שלמן בסדר הלכות קרוב לסדר הרמב"ם זל ולא השלים מה שיעד לחבר והשלימם במצותו הרב הגדול בנו [הרב] רבינו שמואל: ובעיר לוניל הרב ר' יונתן הכהן חבר חבורים ופירושים על חיבור הר"ף והשיב על השגות שהשיג הראב"ד על דברי הרמב"ם זל לבאר ולהעמיד דברי הר"ם והרבה עמהם עד כי חדל לספור: וכן בקטלונא³ אחר הנשיא אלברצלוני הרב הגדול ר' יונה. והרב ר' משה בר' נחמן אשר נתפרסמה חכמתם בכל העולם והרביצו את התורה וחברו באורים רבים וביארו את התורה שבכתב ותורה שבעל פה בפירש טוב ונכבד. ומתלמידיהם הרב הנכבד ר' יצחק בר' אברהם נרבוני [והרב ר' יצחק בנו נרבוני] אשר חבר פירש הלכות הרב אלפסי זל: ובטרשקון [ז] הרב הגדול [זקננו] ר' אל[י]עזר בן הרב הגדול הישיש ר' עמנואל. ואחיו המעולה מעלה הרב ר' יהושע בר' עמנואל. ובנו הארז האדיר זקנינו הרב עמנואל בן הרב זקנינו הגדול ר' אליעזר ומת בחיי אביו. ויצא אחד מתלמידיו למינות ונשתמד והציר לבני עמינו וחבר ספרים נגד אמונתינו הטהורה מכל חלאה וחבר להם ספר [תורת] הויכוח ורבו הצרות והמבוכות על חלומותיו ועל דבריו. והיה אז ר' מרדכי בן הרב ר' יהוסף [י]ה וחבר עליו ספר מחזיק האמונה ואז נשלמו מן השנים חמשת אלפי וארבעים ושתים ושמו היה פול דבעי⁴ להשניא דת וחק בקש להדיחנו מעל ה' אלהי אבותינו ושאל לאחד מחכמי זמנו⁵ היש לכם רמז בתורת משה רבכם ממני והשיבו (לו) כן יש רמז בתורתנו הקדושה בפרשת נצבים בראשי פסוקים הראשון פן יש בכם איש או אשה השני והיה בשמעו את דברי האלה והשלישי לא יאבה ה' סלוח לו. וימת המין במקום שמו תבר מינא והסימן תבר מינא הפח נשבר ואנחנו נמלטנו.

¹ מוריניו. B. ² טודרוס. B. ³ בקטלונא. B. ⁴ דבעא. G. ⁵ דורו. G.

והרב ר' מרדכי חבר חבורים רבים דרך פסק ומהם אבר מן החי ספר על איסור והתיר (וספר בית שערים) חיבר בהלכות כתובה * וברכת חתנים¹ וספר שערי נדרים. ואחריהם הרב הגדול גפן אדרת הר"ר שלמה בהר אברהם אדרת ברצלונא אשר הרביץ התורה והרחיב גבול בתלמידים וחבר חבורים להוציא לאור כל תעלומה מהנמצאים אצלנו ספר תורת הבית וספר עבודת הקודש. והר"ר אהרן גב חבר חבורים ופירש ברוב התלמוד. והר"ר נתן מטרינקונטוליש. ואחרים אין מספר בארץ המערב ובספרד ובקאטאלוניה ובצרפת ובאשכנז אנשים נכבדים הוציאו לאור כל תעלומה. ובבקעת יריחו היא עיר לוניל החכם ר' מנוח [הרחיב] ביאור על לשון הרמב"ם ז"ל והעמיד סברותיו בראיות נכוחות עם משא ומתן וקראו ספר מנוח והוא טוב מאוד ומקובל לכל רואיו. ובהר הרב הגדול אדוני זקני חכם גדול כולל בכל חכמה הר"ר * ר' יצחק בן הרב ר' יהודה² לבית ל[א]טאש אביו של אבא מארי נע חבר חבורים רבים בכל מלאכה ובכל חכמה וחבר (פירוש) מהתלמוד בסדור טוב ונאה ומקובל בסדר טהרות לבד מנדה ומסכת קנים ותמיד בסדר קדשים ובמסכת כלאים ובמסכת כלה ובמסכת ערלה בסדר זרעים עם מה שנתקבל מימות רבינו הקדוש וכאשר השלים לחבר חבורים מהתלמוד (אשר) הפלגת³ חבורו ועוצם תועלתו לעד נאמן עליו כי רוח אלהים בו [ו]חבר חבורים בחכמת הטבע והתכונה רבים ונכבדים. והרב ר' אברהם מההר חבר חבור שלם דרך פירוש ופסק ברוב תלתא סדרי אין למעלה הימנו. והרב ר' יצחק הנשיא חבר חבורים ומדרש בחמשה חומשי תורה. ואחריהם הרב הגדול ר' מנחם בן הרב ר' שלמה לבית מאיר בפירפינאן אשר האיר בחכמתו הנוראה כל הגולה בחדושין ובפירושין בכל תלתא סדרי ובפסקים גדולים ונוראים הלא המה כתובים על בית הבחירה וביאר כל התורה שבכתב ותורה שבעל פה בביאור נפלא מאוד ובימיו נגרשו היהודים * ממלכות צרפת⁴ ורבו הצרות והמבוכות ונשארו מעט מהרבה והגיע אז מהשנים שנת חמשת אלפים וששים ושש סימן הפרט ויחר אף ה' במ וילך [סימן וילך]. ואחר אשר נגרשו היהודים מצרפת ונתבטלו עבודת הקודש נשארו בארץ פרווינצאה הרב הגדול ר' ישראל מאולובריגנאה בטרשקון [ו] והוא קבל מהרב זקנינו ר' עמנואל מטרשקון [ו] וגם הוא הרביץ תורה וחבר חבורים רבים. והחכם הגדול ר' לוי בר אברהם בר חיים חכם היה בכל חכמה חבר חבורים נוראים ונפלאים ומהם הספר הנכבד [ס] לוית חן [ספר] יקר ונכבד מאד לא נודע [ה] מעלתו כי אם ליחידים. והחכם הנשיא ר' קלונימוס בר מאיר חבר חבור בחכמות ומהם ספר הנקרא ספר [כבוד] מלכים והוא ספר יקר ונכבד בחכמת המספר וההנדסא והמשפט: והחכם ר' יוסף כספי חבר חבורים רבים ובאר תורה שבכתב בחבור נאה. והחכם הכולל ר' דוד דאישטילה חבר חבורים * נאים ופירש⁵ תורה שבכתב ותורה שבעל פה

אשר B. ⁴ הפלגות G. ³ ר' יהודה בן הרב ר' יצחק B. ² ובתורת כהנים B. ¹ גדולים וביאר G. ⁵ בצרפת.

בסדר טוב ונאות ומקובל קבץ והכריע הדיעות שהיו לפניו אין כמוהו בכל הארץ וקראו (ספר) קרית ספר והיה סימן למחברו קרית חנה דוד וחלקו לחלקים והחלקים לבתים ואחר הבתים רחובות ושם הרחיב והכריע דעות הפוסקים ובתוך העיר בנה המגדול ביאר בו קצת כוונות ותורה והמצוה וקצת דברים סתומים מדברי התורה והנביאים [גב קצת הגדות] וקראו ספר המגדול להיותו מגדל עוז ובית מצודות נגד הלוחמים על אמונתינו הטהורה והיה סימן למחברו מגדל דוד והוא חיבור¹ טוב ונאה מאוד מאוד: והחכם הכולל ר' (יקותיאל הכהן המכונה שין אשטרוק כהן חבר חיבור גדול ונכבד והביא בו רוב הדיעות ודעתו באחרונה והוא טוב מאוד. והחכם הכולל ר') ש(מעון קינן) אשר הרביץ את התורה והעמיד תלמידים הרבה וחבר חיבורים לבאר קצת התלמוד באור טוב ומקובל ובכללם ספר הנקרא ספר הכריתות והוא ספר נכבד מאוד ומבאר סתרי² מדות. והחכם הכולל ר' יצחק בר מרדכי קמחי המכונה מאי פיטיט נע והוא חבר חבורים ופירוש וחדושים ופסקים ברוב התלמוד ובשאר החכמות. והחכם הכולל ר' אבא מרי אליגדור המכונה שין * אשטרוק דינובאש³ חבר גם כן חיבורים בכל חכמה ובאר קצת מסכתות מהתלמוד דרך פירוש ופסק. וביאר התורה פירוש נפלא וספר איוב (וביאר פירוש טוב ורחב בפרקי דר אליעזר וביאר ספר ההגיון והטבעיות והאלהיות וכתב הרבה ספרים זולת אלה רבים ונכבדים): והרב ר' אברהם מגושטריש⁴ אשר הרביץ את התורה והעמיד תלמידים רבים (וחבר חבורים רבים בתלמוד). והרב ר' יוסף טורנו⁵ ובעונותינו הוא נהרג בשנת הגזירות שנת חמשת אלפים וקח. והרב הגדול ר' יצחק הכהן גם הוא הרביץ את התורה והעמיד תלמידים רבים וביאר תורה שבעל פה והניח ברכה וחיים עד עולם. הרב הגדול בנו ר' פרץ הכהן. והרב (רבנו) משולם הכהן בנו והרב רבינו פרץ ביאר התלמוד [דרך פירוש] ופסק בביאור טוב ונכבד והוא כתב הרבה מאוד [אך] אמנה עדיין לא יצא⁶ טבעם בעולם: ובטוליטלא הרב הגדול ר' אשר והוא חבר חבורים גדולים נפלאים וביאר התורה שבכתב ותורה שבעפ' והניח ברכה וחיים עד עולם. הרב רבינו יעקב בנו וגם הוא הרביץ את התורה והעמיד תלמידים הרבה וחבר חבורים רבים מהם ספר אורח חיים ומהם חשן משפט וספר אבן עזר וספר יורה דעה ורבים כאלה ונעלה ענן כבודו בשנת חמשת אלפים ושמונים: והרב הגדול הנשיא על כל מעלה הרב רבינו לוי בן הרב הגדול ר' גרשום המכונה מאש[טרי] ליאון דיבאניילש חבר חבורים רבים ונכבדים ופירש כל התורה שבכתב ושבעל פה וביאר ביאורים נוראים בכל חכמה ובפרט בחכמת ההגיון ובחכמת הטבע ובאלהיות ובתלמודיות וברפואות אין כמוהו בכל הארץ (וביאר תורה שבכתב בבאור נכבד מאוד) [והאיר בחכמתו הנוראת הנשאר מהגולה ובפרט בספרו הגדול המהולל בכל העמים קראו ספר מלחמות יי ספר נכבד ונורא מאד] לא נודעה מעלתו

¹ סידור. G. ² סתם שלש עשרה. B. ³ אשטורג דנובש. G. ⁴ מנייראטש. G.
⁵ טורניו. G. ⁶ יצאו Both.
 or מנייראטש.

כי אם ליחידים: והאדון אדוני המולידי הרב ר' יעקב בן הרב ר' יצחק לבית לטאש¹ חבר
 חבורים ופסקים ובאורים בענין התלמוד במסכת עז ושבועות ונדרים וכתב בענינים אחרים
 ונעלה ענן כבודו בשנת הגזרות. ואחריהם החכם הגדול ר' מרדכי נע בר' יהושע המכונה
 מאי * ויולאש דרודיש² חתן לאדוני זקני הרב ר' יצחק בר' יהודה (הנוכר) וקבל ממנו והוא
 חבר חבורים רבים וביאר רוב הפסקים בדרך שאלות ותשובות: והרב ר' נחמיה בן הרב
 ר' יעקב המכונה שין מ[א] ציף יעקב דלוניל הוא חבר חבורים רבים כאלה בקאטאלוניה
 ובספרד. ובברצלונה הרב הגדול סיני ועוקר הרים רבינו ניסים בן רבינו ראובן ברצלונא וה
 אלהיו עמו אשר חבר חבורים רבים ונחמדים וביאר הלכות הרב אלפס ואמנם לא יצאו
 טבעי כל אלה החיבורים בעולם עד הגיענו לזה הזמן היא שנת חמשת אלפים מאה ושלושים
 ושנים שנתבטלו הישיבות מכל ספרד על רוב המלחמות והגזרות עד שעמד אח ממזר ממלך
 דון (פירו והרגו) ולקח כל המלכות מידו עם עזר מלך צרפת והכהן הגדול. והוא ר' הממזר
 הרג רוב היהודים הנשארים בספרד והנשארים נסו גם נעו לחרפה ולשבי ולבזיון ישתבח בעל
 הרצון. ואז נתבטלו הישיבות מארץ אדום לבד מעט מזעיר לא כביר בברצלונה הרב ר'
 נסים. ובפירפיניאן החכם ר' שלמה בר' אברהם. ובפריש החכם ר' מתתיה בן כבוד הרב הגדול
 ר' יוסף בן הרב ר' יוחנן אשכנזי והוא קבל מאביו ומאמו³ וקבל גכ מהרב רבינו פריץ הכהן
 נע ומהרב רבינו נסים עד אשר הגיע אלינו הזמן בחסד עליון:
 יזכנו האל וישים חלקינו במודעי סתריו ויודעי סודות תורתו ויתן לנו מהלכים בין העומדים
 האלה. אמן כן יעשה ה':

D. FROM THE **צדה לדרך** OF MENAHEM BEN ZERAH.

ואחר חבור זה ר' חבור תלמוד בבלי לא חובר בלתי חבורים מהגאונים שהיו אחר רבנן
 סבוראי שהיו אחר האמוראים: ר' שמעון קיירא שלא נסמך לגאון אבל חבר הלכות גדולות
 בשנת ד' אלפים וחמש מאות ואחד ליצירה: ורב יהודאי גאון חבר הלכות פסוקות ומאור
 עינים היה ונפטר שנת ארבעת אלפים תקכג. ורב אחא משבחא חבר השאלות והם
 בסדר הפרשיות ושם כתב פסקיו בכל פרשה כפי המקום ומהם באו קצת הלכות חמורות
 ובלשון ערב ולא בסדר המסכתא: ואחריהם חבר רבינו יצחק אלפסי שהיה מקלעת האמד³
 ובא לספרד שנת ד' אלפים תתמח ועמד מעט בקרטבה והלך למדינת אליסנא שהיא
 סמוכה לקרטובה יב פרסאות והיתה העיר כולה מיהודים וקבלנו שהיו משארית גולת
 ירושלים שנתישבו שם ובנו העיר וישב שם רבינו יצחק וחבר הלכות בקוצר לתלתא
 סדרי ודומה לתלמוד קטן. ומימות רבינו האי לא קם כמוהו ונתפזר חבורו בקצוי האדמה.

¹ G. לאמש.

² B. ויולאש דירודיש.

³ Both. אחמד.

ואמר עליו רבינו יצחק בעל התוספות שילאה בן אדם לחבר חבר כמוהו זולתי ששכינה היתה שורה עליו וחי כתשעים שנה ונפטר בשנת ארבעת אלפים תתפנ¹ והעמיד תלמידים הרבה: ומגדולי תלמידיו הר' יוסף בן מנשה: ואחריו קם הרמב"ם בקרטבה והלך למצרים ועמד שם בכבוד גדול עם מלך אלקהרא הנקרא שולדן². וחכם גדול היה בכל חכמה יונית וגברה ידו בתלמוד ולשונו בצחות לשון הקדש ובלשון הערב והוא חבר בבחרותו פי' למשניות ששה סדרים וקראו ספר המאור. ומי שלא ראה הקדמותיו לסדרים לא ראה מאורות מימיו. ובהקדמה שהקדים לזרעים בפרט ובספר³ טהרות חבר חבר בלשון ערב. ואחר כך נדבה רוחו אותו וכתב וחבר ספר קראו משנה תורה וביאר שם כל העולה הלכה משה סדרים בדברים הנוהגים בזמן הזה ובדברים שהיו נוהגים בזמן הבית בזבחים ובכל הדברים הדומים להם ובטהרות וכיוצא בו דבר מכל הכתוב בתלמוד איש לא נעדר. ומי ששקד בסדרי התלמוד והרואה סדרו בספרים ידע אשר ערך ותקן הלכותיו ופרקיו בלאוין ובמצות ובכתוב. ובמה שכלל בשטה אחת מפרקיו יודע כחו בתלמוד כמה היה גדול ומי יוכל לבא עד תבונתו ומי ישיג צחות לשונו בעברי קצר הבנין ורחב הענין והתפשטו ספריו בכל נפוצות הגלות וכן חבר פירושים בתלמוד⁴ בלשון ערב ולא נתפשטו ממעוט עסק הבאים אחריו בתלמוד בבלי. וכן חבר בשאר החכמות ספרים אין קץ ובפרט בספרי הרפואה. ובימיו הושיע לכמה מדינות וארצות כל הקהלות שהיו שם בגלות ובכתביו ונחמותיו העמיד באמונה כמה קהלות מישראל והוא היה חסיד גדול נוסף על חכמתו ונדיב בעל אכסניא ועיני ראו לזקן אחד שמו ר' יצחק ארוטי שספר לי בשם אביו שעמד עם רמב"ם במצרים ימים רבים מהגדולות והמעלות והסדר שהיה מתנהג החכם הנזכר יבא שלום על משכבו: ואחריו היה רבינו מאיר הלוי שבא מבורגוש ונתישב פה בטוליטול. והיום יש פה בטוליטולה מבני בנותיו והוא היה חכם גדול בתלמוד וחבר פירושים ברוב התלמוד ארוכים ורחבים בפס' הלכות בקושיות ותירוצים ועשה מהדורא ארוכה ומהדורא קצרה. ובזמנו וכן קודם לזה לא היו לומדים בארץ הזאת זולתי הלכות רבינו אלפסי. ורבינו מאיר הלוי נפטר בחג המצות שנת חמשת אלפים וארבע ליצירה: ואחריו בא רבינו יונה מגירונדה וחכם גדול ובקי בתלמוד היה וחבר חדושין על הלכות רבינו אלפסי וכתב בהם דעת התוספו והוצי' חידושין ודקדוקין רבי משכלו הזך: עד הנה דברנו בארץ בבל ובארץ המערב:

אבל בארץ צרפת היו מקדם בעלי תורה וידם חזקה בתלמוד וקודם זמן רבינו שלמה התייר הגדול מעיר טרוויש היו לומדים בפירושי ר' גרשום מאור הגולה והיו ארוכים מאד ושרתה רוח הקדש על ר' שלמה וגבר ידו בתלמוד וחבר פירושים לתלמוד הבבלי בלשון צח וקצר אשר לפניו לא קם כמוהו. ואלמלא הוא נשתכחה דרך התלמוד בבלי מישראל

¹ תתפנ.² שלדן.³ ובסדר.⁴ בגמ' S.

והחזיקו על ידו ניניו מבני בנותיו רבינו יעקב מרומני¹ שהיה עיר שלש פרסאות מטריוש והוא מכונה ר' תם וחבר ספר קראו ספר הישר אשר לא יסולה בכתם אופיר. ור' שמואל שפי' בבא בתרא ורבינו יצחק בן אחותו של רבינו תם הנודע בעל התוספות אשר למד ולימד בישיבה כי העידו לי רבותי הצרפתים בשם רבותיהם כי נודע ונתפרסם שהיו לומדים בפניו ששים רבנים שכל אחד מהם היה שומע ההלכה שהיה מגיד. גם היה לומד כל אחד לבדו מסכתא שלא היה לומד חברו והיו חוזרים על פה ולא היה מגיד רבינו יצחק הלכה שלא היה בפיהם בין כולם כל התלמוד² בין עיניהם באותה הגדה עד שנתברר להם כל ספקות שבתלמוד. וכל הלכה ומאמר תנא או אמורא שנראה הפך או סתירה במקום אחר ישב ותקן על אופנו כאשר מבואר לכל מי שראה תוספות ושאלותם ותשובתם ופירושים וההשגות שהשיגו על זקנם רבינו שלמה. ואחריהם כמה חכמים בקיאים וגדולים בתלמוד בצרפת ואשכנז אין מספר ובסבתם של רבינו שלמה וניניו למדו תלמוד ולומדים בכל המקומות ששמענו וידענו שלומדין תלמוד בבלי והם הסבה הרחוקה והקרובה:

ובשנת ה' אלפים וששים וחמש העיר השם את רוח ה' אשר בן ה' יחיאל לצאת מאשכנז הוא ובניו ובני ביתו לגור בטוליטולה וישב שם והרביץ תורה ברבים והעמיד תלמידים הרבה. ועל ידו החזיקו לומדי התלמוד בבלי ועשה חבור הפסקים על דרך אלפסי והוסיף בהם דברי התוספות ומדעות בעלי החדושים כר' מאיר הלוי והרמב"ן ורבי יונה והר' אב"י שחדשו חידושים אחר בעלי התוספות גם חבר פרישה וקצר תוספות רבינו שמשון משנץ שהיה תלמיד מובהק מרבינו יצחק בעל התוספות והוסיף בהן דקדוקין ופירושים משאר המחדשים ומרבי' מאיר מרוטנבורק שהיה רבו מובהק ונפטר בשנת פ"א ליצירה וכבוד עשו לו במותו. והרביץ תורה במקומו בנו מורי ה' יהודה נ"ע והיו לו ה' בנים ה' יחיאל גדול בתורה ונפטר על פני אביו. ואחריו רבינו שלמה החסיד ומשתדל במצות ובגמילות חסדים. ואחריו ה' יעקב שחבר ארבעה ספרים בפסקי הלכות וכתב שם שאלות רבות והתשובות של אביו. ואחריו מורי ה' יהודה והר' אליקים ור' משה ור' אלעזר ור' שמעון ז"ל:

ואני המדבר המחבר הדל במשפחתי מנחם בן הקדוש ר' אהרן בן זרח נולדתי בארץ נבארה ואדוני אבי היה מן המגורשים מארץ צרפת אשר גורשו משם שנת חמשת אלפים וששים ושש ליצירה בחדש אב ואני כבן שש עשרה שנה נשאתי אשה בת ה' בנימין עביץ נ"ע והוא היה מרביץ תורה באישתיליא וגדולי תלמידיו מבני אסקרא משפחה חשובה בעלי תורה בעלי משנה בעלי עושר:

ובשנת חמשת אלפים ושמונים ושמונה ליצירה חרה אף ה' בעמו וימת מלך צרפת

¹ מרומרי.

² So Ep.; S. בלם כל הגמ'.
H h 2

שהיה מולך על נבארה. ויקומו עם הארץ ויועצו יחד להשמיד להרוג ולאבד את כל היהודים אשר במלכותם ויהרגו באישתיליא ובשאר המקומות בארץ כששת אלפים יהודים ואדוני אבי ומרתי אמי וארבעה אחים קטנים ממני קדשו את ה' ויהרגום על יחוד השם. השם ינקום את דמם ואמלטה רק אני לבדי מבית אבי נגוע מוכה אלהים ומעונה. כי עשרים וחמשה רשעים הכוני פצעוני והייתי מוטל ערום בין המתים מבין הערבים עד חצות הלילה בכג' לחדש אדר. ובחצות הלילה בא פרש א' מיודעי בית אדוני אבי והוציאני מבין המתים וביאני אל ביתו וגמל עמי חסד. וכאשר העלה ארוכה למכתי רופא חנם יתברך קבלתי עלי לבא ללמוד תורה לטוליטולה: ויקם מלך חדש על נבארא וצעקנו בני המתים חמס אחריו לנקום דם אבותינו השפוך ולא שוה לנו:

ובימים ההם למדתי כשנתים שנה לפני מורי הר' יהושע בן שועיב נע. ואחר כן באתי אל הארץ הזאת בשנת תשעים ואחד ועכבוני באלק[ל] עה ולמדתי שם עם הר' יוסף אבן אלעיש נע והיינו חוזרים תמיד יומם ולילה הוא ואני מראש המסכתא בתוספות ר' פרץ. ונפטר הוא שנת מאה ועשר לפרט היצירה ובקשו ממני נכבדי הקהל שארביץ תורה במקומו ואם לא הייתי ראוי עשיתי כדבריהם. ובאותו זמן ובעודו חי הר' יוסף נע באתי ללמוד עם מורי הר' יהודה נע בטוליטלה סדר זרעים וסדר טהרות בשטת הראש וחזרתי לפניו גרסת סדר מועד וסדר נזיקין וגמר גיטין ונקדתי הגרסאות המשונות כקריאתו. ומשנת מאה ועשר עד שנת מאה ועשרים ושמונה על חמש אלפים למדתי עם חברי ואלופי ורעי תמיד באלקלעה ורוב למודינו בשטת רבינו פרץ:

ויהי בשנה ההיא העיר ה' את רוח המלך דון אנדריק בן המלך דון אלפונשו וילחם עם אחיו דון פידרו המולך בשנת מאה ועשר שנים אחרי מות אביו דון אלפונשו ויצר על הערים הבצורות וילכדם ויצר על טוליטולה בשנת מאה ועשרים ושמונה בחדש אייר. ויהי מקץ שנה יצא דון פידרו עם כל חילו מעיר אישביליה להלחם עם אחיו ולהמלט העיר טוליטולה ממצור. ויצא המלך דון אנדריק לקראתו ויהרגו בעיר מונטיל והממלכה נכונה ביד המלך דון אנדריק ותכון מלכותו מאד: ובימים ההם אשר הלחמו ותהום כל הארץ ואיש הישר בעיניו יעשה שללו ובזו עם הארץ רוב קהלות ספרד. וידל עד מאד ישראל והיתה עת צרה ליהודים אשר בכל מלכות קשטיליא אשר כמוה לא נהיתה מאז גלו שם אשר לחרב לחרב ואשר לשבי לשבי הקהל הקדוש קהל טוליטולה לקו כפלים במצור עד אשר אכלו בשר בניהם ובנותיהם. וימותו במצור כשמונת אלפים איש גדולים וקטנים במצור ובמצוק מרעב וחוסר כל. וישארו מתי מעט וישם המלך מס עליהם עד אשר לא נשאר פת לחם ליושב בה: גם אני נותרתי ריקם מכל אשר היה לפני כי שללוני וחסרוני הכוני פצעוני נשאו את רדידי מעלי ולא נשאר לי מכל עמלי בלתי אם ספרי וביתי ואדמתי. והיו לי למשיב נפש ולכלכל את שיבתי [בעזר] הנעלה דון שמואל אברבנאל ישמרהו האל מתושבי אישביליא

אשר עזרני לצאת מתוך ההפכה ואבא אל העיר טוליטולה לגור שם כי הפצירו בי הנכבדים הנותרים אשר ידעוני מלפנים. והואלתי לשבת עמהם אולי יחנן השם צבאות שארית הפליטה ויתנו לי לחם חקי ולחברים הלומדים עמי וזכרתי כל הטובה אשר עשה עמי הנעלה דון שמואל. ומצאתי בעל שכל אוהב החכמים ומקרבן אליו ומטיב להם וחפץ ללמוד בימים אשר שוקט המיית הזמן מעליו בספרי המחברים והמדברים:

E. COD. GASTER 83.

α.

דעו אחינו כי הקבה נתן תורה למשה ר' עה. ומשה מסרה ליהושע תלמידו. ויהושע לשבעים זקנים. ושבעים זקנים לעתניאל בן קנו אחי כלב בן יפנה. ועתניאל לאהוד. ואהוד לשמגר. ושמגר לדבורה וברק. וברק לגדעון בן יואש. וגדעון לאבימלך. ואבימלך לאילון. ואילון לעבדון. ועבדון למנוח. ומנוח לשמשון. ושמשון לאלקנה. ואלקנה לעילי. ועילי לשמואל. ושמואל לגד. וגד לשמעיה. ושמעיה לעדוא. ועדוא לאחיה. ואחיה ליהוא. ויהוא לאליהו זל. ואליהו לאלישע. ואלישע למיכיהו. ומיכיהו לעובדיהו. ועובדיהו ליונה. ויונה לאליעזר. ואליעזר ליהודע הכהן. ויהודע הכהן לזכריה. וזכריה להושע. והושע לעמוס. ועמוס לישעיה. וישעיה למיכה. ומיכה ליואל. ויואל לנחום. ונחום לחבקוק. וחבקוק לצפניה. וצפניה לירמיה. וירמיה ליחזקאל. ויחזקאל לחולדה. וחולדה לחגי. וחגי לזכריה. וזכריה למלאכי. ומלאכי הוא עזרא הסופר: ועזרא הסופר לאנשי כנסת הגדולה שהן זרובבל ישוע שריה רעליה מרדכי בלשן מספר בגוי רחום בענה אנשי עם ישראל. וכנסת הגדולה מסרו לשמעון הצדיק. ושמעון הצדיק לאנטוניגנוס. ואנטוניגנוס¹ ליוסי בן יעזר. ויוסי בן יעזר ליוסי בן יוחנן. ויוסי בן יוחנן ליהושע בן פרחיה. ויהושע בן פרחיה לנתאי הארבלי. ונתאי הארבלי לשמעון בן שטח. ושמעון בן שטח ליהודה בן טבאי. ויהודה בן טבאי ליוחנן. ויוחנן לשמעיה ואבטליון. ושמעיה ואבטליון להילל הזקן שעלה מבבל לראשונה והוא היה אב בית דין ומן הילל נקראו נשיאים: והילל מסר תורה לר' שמעון בנו. ושמעון ליודן. ויודן לרבן גמליאל הנשיא. וגמליאל לשמעון. ושמעון לר' יהודה הנשיא והוא רבנו הקדוש. ורבנו הקדוש לרבן גמליאל. ורבן גמליאל לר' יודן. ור' יודן היושב בטיבריה. ורבן גמליאל לר' יהודה הנשיא גדול הדור. ור' הילל² ור' יהודה הנשיא לר' הילל. ור' הילל לרבן שמעון בן גמליאל שנהרג עם ישמעאל בן אלישע כהן גדול הללו בבית שני: ובשנת שפ' לשטרות² בעונות[ינו] חרב הבית שיבנה במהרה בימינו ואחר החרבן נהג נשיאות רבן גמליאל ור' שמעון וגמליאל ור' יהודה הנשיא בן

¹ MS. לאנטוניגנוס ואנטוניגנוס.² So MS.

גמליאל ור' הילל ורבן גמליאל ור' יהודה ורבן גמליאל בתראה בשנת תקל. ובימי רבנו הקדוש ירד רב לבבל להורות איסור ולהתיר טומאה וטהרה כשר ופסול והלך בנהרדעא ומצא רבא מנהג שררות בבבל וכל זמן שהיה רבא קיים לא נהג רב שררה עד שנפטר רבא לגן עדן. ורב ושמואל ורב הונא קמא הם היו נוהגין שררה ונהג רבא בנהרדעא שררות בבית רבנו כה שנה ונפטר בשנת תקנה לשטרות. ונהג אחריו שררות שמואל שבע שנים ונפטר בשנת תקס"ה והיתה מדינת נהרדעא בישובה. ומן יהויכין מלך יהודה ועד שנאסף שמואל תרפ"ש שנים. ובא פאפא בן נצר פלמוסא והחריב אותה בשנת תקע. והיה ביום ההוא ר' יוחנן מארץ ישראל והיה מנהג שררה ונאסף בשנת תקצ. ומלפניו נאסף ריש לקיש כשנה אחת. ואחר כך רב הונא ורב חסדא עשו אותם ראשי ישיבה. ובנה בירב בשנת תר"ב. ומתיבתא דרב הונא בנהרדעא ונאסף רב הונא בשנת תר"ה ורב חסדא בשנת תר"ז. ואחריו רב נחמן בר יעקב בשנת תרל"א. ואחריו רבה בר בר חנה ונאסף בשנת תרל"ח. ואחריו רבא בר נחמני בשנת תרמ"ה. ואחריו רב יוסף בשנת תר. ואחריו אב"י בשנת תרס. ואחריו רבה בריה דר' יוסף בר חאמא ונאסף בשנת תרפ"ג ובו ביום נהרגו בניו שלרב פפא. ואחריו רב פפא בשנת תרפ"ו. ואחריו רב זביד בשנת תרצ"ו. ואחריו רב דימי מנהרדעא בשנת תרצ"ט. ואחריו רב כהנא בשנת תשכ"ב. ואחריו מר זוטרא בשנת תשכ"ז ובו ביום היתה רעדה גדולה באדום ונודעו[ע]ה הארץ. ואחריו בריה דרבא בשנת תשל"ו ובו ביום בלע *התלי את השמש² ונראו כוכבים ברקיע ביום. ואחריו ר' ששת בשנת תשל"ג. ואחריו רב אשי בשנת תשל"ה ונאסף רב יימר³ ונראה עמוד אש ברקיע ועמד שלשים יום. שנת תשל"ג נאסף מר הונא ראש גולה. שנת תשס"ה נאסף רב אידי בר אבון. שנת תשס"ז נאסף רב נחמן בר הונא וגזר יודגדר⁴ מלך פרס⁵. על אבותינו לחלל את השבת. שנת תשע"ט נאסף רב סמא בריה דרבא ונהרג הונא מר בר מר זוטרא ראש גולה ונמסרו⁶ היהודים למלכות. שנת תשפ"ה הרסו בתי מדרשות ואָחזו את היהודים לד"ן פרסיים ונאסף רב[ה] תוספאה. שנת תשצ"ה נדדה הארץ ונהרג פירוז מלך פרסיים. שנת תת"א נאסף רבינא סוף הוראה ונסתתם התלמוד: ואתו רבנן סבוראיי ואלה שמותם רב אחימן בני חתום ובנבואה מדאגירא רב אחי בר הנילאי רבנא סמא בר רב יהודה ורב שמואל מפום בדיתא רבינא מן אומציא רב אחא דאב"י רב תייקא ומר זוטרא בריה דרב חנניה. ובימיהם יצא מחמד בן⁷ עבד אללה ומלכו ישמעאלים בשנת תתקכ"ה ולאחר חרבן הבית תקנן שנה שנת [ת]תקל למנין יונים:

¹ MS. בשנה.² MS. התלו את הירח. See for the following words,

p. 247, l. 16.

³ MS. רב יומר.⁴ MS. יגזר זדגדר.⁵ Supra פארסיא.⁶ MS. ונאסרו.⁷ MS. אן.

β.

דעת אחרת: ולאחר חרבן הבית קנן שנה בימי רבנו הקדוש ירד רב לבבל והורה טומאה וטהרה ולא היה ראש הישיבה בבבל אלא ריש סידרא. וכל ימיו שרבא בר הונא [חי] לא נהג שררות עד שנגנז רבא לגן עדן ונהג שררות ריש סידרא כח שנים דקא אמר מן ריש סידרא בבבל אמר ליה אבא אריכא ואריכא הוא ונפטר בשנת תקנה למנין יונים ונהג אחריו שמואל שבע שנים ונאסף בשנת תקס"ה. ולא היתה בבבל ישיבה מימי¹ יהויכין עד שמואל ובא בן נסר פלמוסא והחריב את נהרדעא בשנת תקע. [ר' יוחנן] וריש לקיש נאסף מלפניו שנה אחת. ועמד רב הונא מבבל ומנוהו ראש הישיבה ונהג שררות. ואחריו רב חסדא ארבעים שנה. ולא היה ראש ישיבה בבבל אלא בסוריא בלבד. ובסוף שררות רב חסדא הפליג עליו רבא בר נחמני ומנוהו ראש ישיבה בנהרדעא ועשו שתי ישיבות בבבל. ואחריו רב יוסף ורבא. כשנאסף רב נראה עמוד ברקיע ועמד שלשים יום. ואחריו אב"י נהג שררות בבבל בריה דרב יוסף בר חמא במחוזא² ונעשה שם גדול לישיבות ונהג הוא לבדו שררות ועמדה לו ברכת יוסף ה. .³ רעוא ניתורם רישך על כולי עלמ³ כל ברכה ונאסף בשנת תרס"ג ובאותו היום נהרגו בניו של רב פפא. ואחריו רב נחמן בר יצחק בנהרדעא ורב פפא בסורא. ואחריו רב זביד. ואחריו רב דימי מנהרדעא. ואחריו רפרם בסורא. ואחריו רב כהנא ורבא ורב אשי. ואחריו מר זוטרא בנו ובו ביום היתה זועה גדולה ונודעזעה הארץ. ואחריו רב אחא בריה דרבא. שנת תשס"ו בו ביום בלע התלי את השמש ונראו כוכבים. ואחריו אממר בנהרדעא. ואחריו רב אשי. ומלך בגאונו⁴ רב בסורא ורב יימר בנהרדעא. ואחריו רב הונא ראש גולה. ואחריו רב אידי בר אבון. ואחריו רב נחמן בר הונא. ובאותו הפרק עמדה מלכות פרסיים וגזר יזדגרד מלכא על אבותינו לחלל שבת ומר בר רב אשי בסורא. ואחריו רב *טב יומי⁵ בנהרדעא ורב רחומא בסורא ואחריו רב . . מא⁶. ובשנת תשפ"ב נאסף רב סמא בריה⁶ [ונ] הרג הונא מר בריה דמר זוטרא *ונמסרו [היהודים ל] מלכות⁷. בשנת תשפ"ה נאסף רבא ת. .⁸ ן בתי מדרשות ואחזו את היהודים בדין . . .

¹ MS. מפני. ² MS. במוחזא. ³ Injured. ⁴ MS. סבגאונו. ⁵ So MS.
⁶ Injured. ⁷ MS. מלכות . . . ונאסרו, see p. 246. ⁸ Injured, תוספאה?

F. FROM A BIBLE IN TRIPOLI.

זה נוסח ארבעה ועשרים ספרים שלימים טהורים בחונים ומזוקקים שבעתים והוא ליקרת מעלת גדולת קדושת מורינו ורבינו אבן בוחן נזר ועטרת כליל וכותרת צנצנת המן אור עם לא אלמן לכל טובה מזומן יחיד הדור עומד בפרץ כאבי גדור ראש הנגידים וגדול ליהודים משנה המלכים ומבחר הנסיכים הקצין הגדול המעוז המגדול אשר חכמתו כדניאל ולעם ה' מושיע וגואל חותם התורה ונוצר התעודה בימיו תושע יהודה הוא מורינו ורבינו ואדונינו ב' שר שלום הנשיא אשר ליהודה קונה כל מדה חמודה הסמוך מפי אדונינו ר' שלמה הנשיא ראש גליות ישראל המכונה מולא נפיש אלדולא ואלדין בכ מורינו ר' פינחס בן יאשיהו בן יאודה בן עזיה בן שלמה הנשיא בן זכאי בן יאודה בן דוד בן יצחק בן שלמה בן חסדאי בן בוסתאני בן כפנאי בן מר חנה בן מר זוטרא בן רב הונה בן חנינא בן מרימר בן זוטרא בן כהנא בן הונא בן אבא בן עוקבא בן נחמיה בן נתן דצוציתא בן ענן בן שפט בן יוחנן בן יעקב בן חזקיה בן שמעיא בן שבניא בן עובדיה בן ישעיה בן חסדאי בן ברכיה בן חנינה בן משולם בן זרובבל בן שאלתיאל בן יהויכין המלך בן יהויקים המלך בן יאשיה המלך בן אמון המלך בן מנשה המלך בן חזקיהו המלך בן אחז המלך בן יותם המלך בן עזיה המלך בן אמציהו המלך בן יואש המלך בן אחזיהו המלך בן יהורם המלך בן יהושפט המלך בן אסא המלך בן אביה המלך בן רחבעם המלך בן שלמה המלך בן דוד המלך בן ישי בן עובד בן בועז בן שלמון בן נחשון בן עמינדב בן רם בן חצרון בן פרץ בן יאודה בן יעקב בן יצחק בן אברהם אבינו בן תרח בן שרוג בן רעו בן פלג בן עבר בן שלח בן ארפכשד בן שם בן נוח בן למך בן מתושלח בן חנוך בן ירד בן מהללאל בן קינן בן אנוש בן שת בן אדם הראשון זכר הצדיקים לברכה:

ואלה שמותם לתולדותם ר' מלכי צדק הראש הבחור המכונה כֹּנָא כליפה הנשיא ומשנהו פרי עץ הדר פינחס המכונה כֹּנָא בדיע אלזמאן והשלישי חזקיהו המכונה כֹּנָא גְמָהר והרביעי יאשיהו יסעדהו מלך אשר בידו נפשות החיים אלוהי ישראל יזכהו ללמוד וללמד לשמור ולעשות ולהבין כל דקדוקה לקיים מקרא שכתוב לא ימוש מפִּיךְ וְכִּי מַעֲתָה וְעַד עוֹלָם אֲנֹסוּ:

G. FROM JOSEPH AL-QIRQISÂNI.

וקד כננא ביננא אן מנד כלק אללה אלעאלם אלי כרוג בני אסראיל מן מצר אלפין
 וארבע מאיה סנה וארבעין סנה ומן דלך אלי אן דכלו אלי אלארץ מ סנה יכון מנד
 כלק אללה אלעאלם אלי אן כתבת אלתוריה אלי אכר כבר פיהא והו כבר ופאה אלסיד
 עליה אלרחמה אלפין וארבע מאיה ותמאנין סנה: פאדא קלנא דלך פלנדכר בקיה
 אלתאריך: פנקול אן מן דכול בני אסראיל אלי אלארץ אלדי הו ענד ופאה מוסי אלי
 אן בני אלבית תמ סנה עלי מא נטק בה אלכתאב אד יקול ויהי בשמונים שנה וארבע
 מאות שנה לצאת וגו פאכבר אן אלבני כאן אבתדי פי סנה תפ ללכרוג מן מצר מנהא
 ארבעין סנה פי אלבריה יבקא תמ ומנד בני אלבית אלי אן כרב תלב סנה. תפציל דלך.
 מלך סלימאן מ סנה מנהא ד סנין קבל אלבני יבקא לו. רחבעם י סנה. אביה ג סנין.
 אסא מא סנה. יהושפט כה סנה. יורם אבנה¹ ה סנה. אחזיה סנה ואחדה. עתליה סת
 סנין. יואש סנה. אמציהו כט סנה. עזריה נב סנה. יותם י סנה. אחז י סנה. חזקיהו
 כט סנה. מנשה נה סנה. אמון סנתין. יאשיהו לא סנה. יהואחז ג אשהר. ואסרה פרעון
 ומלך אבנה אליקים והו יהויקים פמלך יא סנה. יהויכין אבנה ג אשהר. פנאז עביד מלך
 בבל פכרג אליהם פי סנה תמאן למלך נבוכדנצר. ומלך נבוכדנצר מתניה עם יהויכין והו
 צדקיהו פמלך יא סנה. פולך מנד אבתרא שלמה בבני אלבית אלי אן אחרקה נבוכדנצר
 ואגלי צדקיהו תלט סנה. מנה ז סנין כאן יבני יכון מנד בנאה אלי אן אחרק וכרב תלב
 סנה: וקד קלנא אן מנד כלק אללה אלעאלם אלי אן דכלו בני אסראיל אלי אלארץ
 אלפין תפו. ומנד דכלו אלי אן אבתדי בבני אלבית תמ. ומן דלך אלי אלגלא וכראב
 אלבית תלת אלאף שכה סנה. ובקי כראב ע סנה אלנין. ומנד בני אלבית אלתאני אלי
 אן מלך אלאסכנדר מ סנה. והוא מאכוד מן אלוראתה פולך ג אלאף תעה סנה. פאדא
 אציף עלי דלך סני אלאסכנדר והו סני אלשטרות וגמלתה אלי סנה שכו מן סני אלערב
 צאר אלף רמט. פיכון מנד כלק אללה אלעאלם אלי הדה אלסנה א בע אלאף תשכד:
 ופיהא תם תאליף הדי אלכתאב ודלך פי שהר אדר והו שהר רביע אלאכר:
 ואלרבאנין יועמון אנהא סנה ארבע אלאף וסת מאיה וסבע ותסעין נקצאן כז סנה
 מנהא כ סנה מן מקאם אלבית אלאול וסבעה סנין לא אעלם אלסבב פיהא: והוא אלדי
 קלנא פי אלתאריך לים הו עלי אלתחריר ואנמא הו עלי אלתקריב ואלאכד במא דכרתה

¹ MS. אביה.

אלנצוין אד כאן קד תקדם מן קולנא פי חסאב אלש¹ אלתי דכרהא יפתח אנה קד יגוז
 אן יכון פי מא דפעה אלינא אלכתאב קד דכלת סנה ואחדה לנפסין מן אלשפטים
 ומתל דלך ילום פי אלמלוך וכדלך פי גירהם ממן תקדם מן אדם ומן בעד אד כאן מן
 אלמחאל אן יכון שת ואנוש וקינן וגמיע מא כאן בעדהם אַתְּפֶק אנהם ולדו באסרהם כל
 ואחד פי אול יום מן אלסנה חתי גרי עליהם אלתאריך בלא זיאדה שהור או איאם ולא
 נקצאן שהור או איאם. וכדלך אלכב מלוך יהודה אלדין וקע אלתאריך עלי סני מלכהם
 מן אלמחאל אן כל ואחד מנהם מאת פי אכר יום מן אלסנה וקעד אלאכר פי אלמלך
 פי דלך אליום או בעקבה ביום הוא מא לא יגוז אן יכון ויוכד דלך אן מלכין מנהם מלך
 כל ואחד מנהמא ג אשר והמא יהואחו ויהויכין: והוא מא אדל דליל עלי פסאד אלעבור
 ומא ידעיה אהלה מן אנה יגרי עלי סני תאריך אלעאלם מנד אלכליקה ואלי הדה אלגאיה:
 ואני לעגב מן יהודה בן יוסף אלקי אלמערופ באבן אלבלשאיא² כיף [לא]³
 אעתמד פי פסאד אלעבור מן גהה אלתאריך עלי אסקאטהם לסנה אלטופאן דון מא סוי דלך
 מומא דכרנאה אד כאן הוא אלדי קלנאה אטהר ואבין: פאן תוהם מתוהם אן אלכתאב אד
 קאל אן פלאן עאש כדי וכדי סנה או מלך כדי וכדי סנה פלא תכון אלא תאמה פפי מא
 קדמנאה מא יבטל הוא אלתוהם:

תם אנה נבין אן אלכתאב רבמא אסקט דכר אלכסור ורבמא גברהא. פאמא אסקאטה
 להא פהו מתל אכבארה פי דוד אנה מלך מן סנה ויקול פי אלתפציל בחברון מלך שבע
 שנים וששה חדשים ובירושלים מלך שלשים ושלוש שז פאסקט פי דכרה ללגמלה אלו
 אשר אלכסור: ומן אלדליל אלדאל⁴ עלי מא קלנאה אן אלכתאב אד דכר גמלה סנין
 כתירה לם יקחצא פיהא סנה וסנתין אדי כאנת זאידה עלי אלאס קו ויהי נח בן חמש
 מאות שנה ויולד נח את שם את חם ואת יפת ומן אלמחאל אן יכון ולד האולי אלתלאהה
 פי סנה ואחדה בל אקל מא יכון דלך פי תלת סנין פיגב מן דלך אנה ולד יפת ולה תק סנין
 וסנתין פלם יקחצא דלך אלכתאב בל אכבר אן אלטופאן כאן פי סנה אלתכ מן חיוה נח
 וכאן לשם אד כאן ק סנה ויקול שם בן מאת שנה ויולד את ארפכשד פיגב מן דלך אן
 יכון ארפכשד ולד פי סנה אלמבול. וליס דלך כדלך בל אנמא ולד בעד אלטופאן בסנתין
 לאנה ול שנתים אחר המבול. פאעלם מן דלך אן שם כאן לה חית ולד לה ארפכשד
 ק סנה וסנתין פלם יקחצא אלכתאב דכר אלסנתין בל אכבר אנה אולדה ולה מאיה סנה:

¹ I. e. אלשפטים.

² So MS. Dr. Harkavy suggests that this Judah is perhaps identical with Judah ابن ابي الثنا mentioned as a disciple of Thabet ben Qorrah by Maçudi in his کتاب التنبيه. See De Goeje's *Bibliotheca Geographica Arabicorum*, viii. p. 113, l. 15.

³ Dr. Harkavy's emendation. This Judah wrote against the Rabbanitic calendar, and he was in consequence a Qaraite.

⁴ MS. אלוכיל?

ופי הדא כלה הדם אלעבור ופציחה מן ידעי אנה קדים מנד אול כלק אלעאלם יגרי עלי סנן ואחד אלי הדה אלגאיה:

פאמא בנימין פאנה אסתעמל מא דכרנאה מן אנה קד תדכל סנה ואחדה פי חסאב נפסין וקטע עליה פי בעין חסבאנאת אלשופטים פועם אן סנה ואחדה חסבת מן חסאב תולע בן פואה ומן חסאב יאיר הגלעדי. וכדלך סנה אכרי חסבת מן תאריך אילון הזבולוני. ומן תאריך עבדון בן הלל הפרעתוני. ולם ידכר מתל דלך פי גיר האולאי. ומתל דלך פעל אלרבאנין פי אלשופטים דון גירהם פיא לית שערי מן אין יגב הדא אלראי פי ה[א]ולאי דון גירהם מן אלמלוך ומן אדם ומן כאן בעדה: פאן אדעי מדעי אן בנימין אנמא פעל דלך ליסתוי לה חסאב אלש סנה עלי מא ידהב אליה אנהא מן סנה אלמ קלנא פקד געל סני יהושע כה סנה יסתוי לה חסאבה מן גיר אן יפעל פי האתין אלסנתין מא פעל אלדי פיה כלאף לגמיע מא דכרוה מן אלתאריך:

ואלחמד ללה רב אלעאלמין כתירא והדא אנר אלכתאב:

H. FROM THE BODL. MS. HEBREW F. 48, FOL. 63.

שבח ותהלה לאל נורא הגדול אשר אין חקר לגדלותיו הגבור אשר אין תכל ל[גבורותיו]¹ הנורא מצד מעשיו ונפלאותיו הפליא לנו פלאי עליל[ותיו] יום עשרים לחדש אדר שנת תתקצ"ו וארבעת אלפי[ם] קמו עלינו כל עם העיר הזאת מנרבונה להשמי[דנו] [על]ו¹ ובאו בביתנו² ובחדרי משכבנו ולא השליטם אלהינו לפ[גוע ב] אחד מבני עמנו גם לא לעכב בידם אחד מכלי חמדתנו כי כאשר יגשו² אל שערי הבתים ושברום הכם השם בסנורים וה[יו]¹ בבהלה עצומה בסבת אדננו השלטון דון איימריק אשר יחי[ה] לעולם אשר עלה אחריהם פתאם עם שוטריו ויועציו להפר מחשבותם הרעה אשר חשבו עלינו גם כל גדולי העיר היו על[ים]¹ [ל]עזרנו ולבטל עצת הקמים עלינו ובביתי עלו תחלה ושברו הדלתים וספר פירוש התורה עם ספרים אחרים בזו להם והכל [ה]שיב המחזיר אבדה לבעלים לידי. יתברך שמו ויתעלה זכרו עדי עד ולנצח נצחים והוא אשר הראנו את כל. אל יזכנו לבא אריאל חברים עם כל ישראל אמן: וזה הנס היה בסבת [יהודי]¹ צרפתי שהכה שקץ אחד דייג על ראשו בכלי עץ ועשה [ח]בורה ושמו אותו ביד רופא גוי ואותו רופא הרגו בעצת דייג שהיה שונא ישראל ושמו פּוּלְוִינָא ויקבצו אליו אנשים [רקים]¹ ועשו מה שכתוב למעלה למען יהיה זה לזכרון בכל [העיר]¹ ולא יעברו ימי הפורים האלה ככתבם וכזמנם [בכל]¹ שנה אמן אמן. אני הכותב מאיר ביר יצחק זל:

¹ Injured.

² So MS.

ADDITIONS AND CORRECTIONS.

I¹.

Preface. Page xiv, line 5, 1525 read 1510; l. 14, 1467 read 1487; note 2, read t. x. . . . 1887—P. xvii, to be added the chronological pages of Azriel Trabotte, published by Professor David Kaufmann in the *Revue des Études juives*, t. iv. p. 20 sqq.—P. xx, concerning the name of ירחמאל, see also *Monatsschrift für Geschichte und Wissenschaft des Judenthums*, 1882, p. 23 sqq.

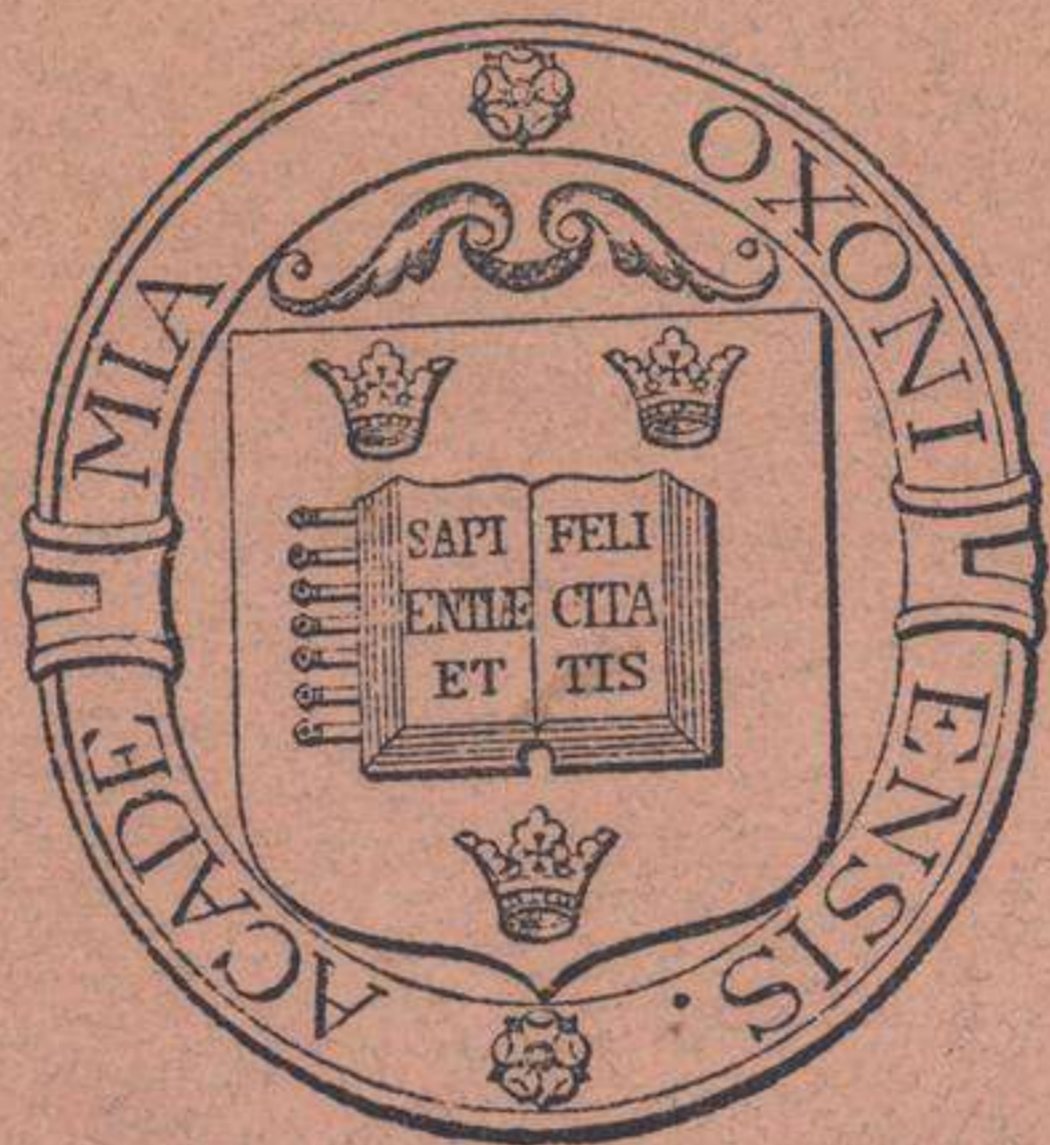
Page 5, line 5 הלפתא read חלפתא—P. 6, l. 6 לר read לר—P. 10, l. 12 וכו read וכו—P. 11, l. 6 תלמירי read תלמיד—P. 16, l. 20 והנך read והנך—P. 28, note 14 שלפים read אלפים—P. 40, l. 13 בפום read בפום—P. 48, l. 14 נעריהו twice, read נעריהו—P. 49, ll. 8, 9 see Nehemiah vii. 7—P. 50, l. 25 כח perhaps כח—P. 52, l. 15 תרפא perhaps תרכא—P. 53, l. 15 נב perhaps שיב—P. 56, note 14 ואתרי read ואתרי—P. 59, l. 19 נבנה read נבנה—P. 60, l. 15 בבל read בכל—P. 61, l. 22 חתימה read חתימת—P. 62, l. 9 אבי perhaps אבו—P. 64, l. 11 שתי perhaps עשרה שתיים; l. 19 דתקפו perhaps דתקפו; ibidem שבע perhaps שבע; l. 20 דרה read דרה—P. 76, l. 16 אמונתו read אומנתו—P. 78, l. 11 וזה read וזה—P. 79, l. 4 עד read על; l. 22 מה probably לא; note 16 פורוצאל, see Catalogue of the Hebrew MSS. in the Bodl. Library, col. 650, No. 343—P. 80, l. 5 קול perhaps to be omitted; l. 19 כבהמות perhaps כבהמות—P. 81, l. 20 ורך read ורך; l. 21 צדיק probably צדוק—P. 82, l. 22 הדור read הדור—P. 83, l. 6 מפתים read מפתים—P. 84, l. 16 perhaps ולח; l. 23 שלמה perhaps גרשם—P. 86, l. 16 ולא perhaps ולח—P. 89, l. 2 נתלה perhaps ינאי—P. 90, l. 4 perhaps תשבו perhaps תשבו; l. 29 פירקא probably באפריקא (?)—P. 93, l. 9 תתכב probably תתכב; ll. 10, 11 לשזור probably לתמוד; l. 14 גולת read גלות—P. 94, l. 13 after זל probably a lacuna, perhaps תתקנו; l. 16 תתקנה probably תתקנו; l. 18 תתקנו probably תתקנו; l. 21 בה read כח; l. 25 מלוניל rather of Narbonne—P. 95, l. 3 דלו probably דלו; ll. 4, 5 ד rather ה; l. 7 וכן אויניני perhaps ובנאוניני; l. 9 תתקסא perhaps תתקצו; l. 12 אברהם perhaps תתקצו; l. 11 [] תתקצו; l. 12 אברהם perhaps אברהם; ibidem omit בעל to הברק and add בטולטילה after שראה—P. 96, l. 8 אברהם

¹ Selected from MS. notes made in pencil by the late Isidore Loeb on his printed copy. Some of them are not easy to read.

II.

Page 3, line 11 probably התקינו שיהיו—P. 4, note l. 8 אוהב probably משה אהב—
P. 5, l. 10 למנותם read לבנותם ; l. 21 מצרים perhaps צרים—P. 6, l. 8 מה שהיו perhaps
; מפני שהיו בה note 1 נוצחת יון מלכות probably in wrong place—P. 9, l. 2 from
bottom perhaps בסלים ; P. 10, l. 18 בין שלא probably בין עד שלא—P. 11, l. 1
perhaps כתי ; l. 9 כדיני perhaps כדיני ; l. 20 התחתונה read העליונה—P. 12, l. 1
perhaps מצירים ; l. 9 ובאותו variation ואותו—P. 19, l. 18 קרובין perhaps
—P. 22, l. 16 בצלו probably באלו—P. 28, l. 11 הרעב read הרעב—P. 29,
l. 14 שז read שז—P. 33, l. 19 מפני שהיו variation מפני ; l. 25 נאספה variation
—P. 36, l. 16 המינין better ומנין—P. 39, l. 2 ובאו read ובאו ; l. 8 ארץ read
—P. 40, l. 1 באי read בעיי ; l. 4 גוג read עוג ; l. 17 יהושוע read יהושע—
P. 42, l. 9 הפסח read הפסח ; l. 21 יז read יז—P. 46, l. 14 אז read אז ; l. 24
; שלשים ושמונה שנה לאסא read שנה לאסא שלשים ושמונה—P. 49, l. 4 בנין read בנין
—P. 55, l. 9 רקלא read רק לא—P. 63, l. 19 משל read על ירושלם משל
—P. 73, l. 21 בדורן read בדורו—P. 76, l. 16 פחרא read פחדא every-
where—P. 84, l. 10 שפוצה דור read פוצה דורש—P. 85, l. 27 וכך read וכן—P. 91, l. 14,
and p. 97, l. 25 יקאל strictly יקאל לה—P. 92, l. 11 תופי read תופית—P. 93, l. 27, and
p. 94, l. 15 סנה read סנה—P. 96, l. 22 מואצע read מואצע—P. 98, l. 18 נה read נה
; l. 19 [ה] עאקר read עאקר (ה) ; l. 19 (לל) ; l. 19 [ה] עאקר read עאקר (ה) ; l. 19 (לל)
strictly פבאיעו ; l. 6 ולה read ולד ; l. 15 ראשה read ראשה (رأسه)—P. 101, l. 15 אלמון
perhaps אלמונה—P. 102, l. 3 והוא read והוא (א) ; l. 16 מקומין read with the note
—P. 104, l. 15 ידעי read ידעו—P. 105, l. 9 גפאפה read גפאפה ; l. 18 וגלט read
—P. 106, l. 4 בגיר read בגיר ; l. 25 אטאעה read אטאעה—P. 109, l. 18 יואנטנום
perhaps ואנטונינום—P. 110, l. 15 שנת read סנה—P. 111, l. 5 strictly לכתוב
; l. 18 בתכונתו read בתכונתו—P. 112, l. 19 [יומם] perhaps ימים ; l. 20, note 8 perhaps
—P. 114, l. 27 ובנכר perhaps ונעכר—P. 115, l. 7 ויצאו האנשים perhaps ותצאנה
—P. 120, l. 27 ומירכתי read ומירכתי—P. 121, l. 14 להענתך perhaps להעוותך
—P. 122, l. 3 לי read לו ; l. 9 ואותן strictly ואותן ; l. 17 בקברו perhaps לקברו—P. 123,
l. 1 לאדר read לאדיר ; l. 9 והביט perhaps והביע—P. 125, l. 26 כתי perhaps כתי
—P. 127, l. 24 תורתו perhaps מתורתו—P. 130, l. 4 המגנן perhaps המגנן ;
l. 5 העברים perhaps תמחוי תמוי ; l. 6 תמוי perhaps תמחוי ; l. 5 העברים perhaps תמחוי
; l. 23 פקיר ישוע read פקירי ישוע ; l. 31 אחד read אדר—P. 132, l. 1 ברבים perhaps
—P. 133, l. 16 גדולים probably גמלים—P. 136, l. 9 החרש perhaps החרש
—P. 140, l. 27 בו read כי ; l. 28 אותנו read אתנו?—P. 145, l. 26 omission? after
—P. 146, l. 18 לשרח read לשרת—P. 147, l. 18 לי to be omitted?—P. 153,
l. 25 מכל perhaps הכינה מכל—P. 154, l. 23 לך perhaps לי—P. 155, l. 9 שמה for
—P. 157, l. 12 והביא probably הביא—P. 159, l. 17 וראוי read וראו ; l. 19 את
to be omitted ; l. 23 משרתו read משרתי ; l. 29 לו read לו—P. 163, l. 13 אוכלי perhaps

עושים probably עושי P. 164, l. 14 שלח perhaps ושלח l. 27 ; ואביונים or וכלם
P. 166, l. 6 אחד read אחר—P. 171, l. 19 דרשות i.e. דרישות—P. 174, l. 11 וכי perhaps
אם תלכו l. 26 ; מדרכיכם read מדרככם P. 175, l. 21 אליהם read אליהם l. 15 ; וכן
לפני l. 7 —P. 182, l. 7 בעדם probably בערב l. 30 ; תלכו והשיבו אם probably והשיבו
האנשים l. 6 —P. 184, l. 6 לקראת in the sense of נקראים l. 3 —P. 183, l. 3 לפניו probably
P. 186, l. 28 ממבטלי perhaps מבטלי l. 29 ; שלחתי read שלחת l. 18 ; אנשים probably
אחד . . . l. 32 ; מזימור ואברהם read ואברהם מזימור l. 1 —P. 187, l. 1 יהודה probably יהודי
P. 190, l. 14 עליך in the sense בביתי read בבית l. 20 —P. 189, l. 20 אחר . . . אחר read אחד
וגדר l. 5 —P. 192, l. 5 ועשה perhaps ועושה, הפילך perhaps המלך l. 16 —P. 191, l. 16 לפניך in the
read ונדר ; אמרת לי read אמרתי לו l. 11 ; note 3 to be cancelled—P. 193, l. 21
עמד probably ברצוני לקחת ברצוני l. 29 ; אותם perhaps אם
P. 196, l. 6 מהכעם perhaps מהכעם² שלח read שלח l. 12 —P. 195, l. 12 ועמד
P. 197, l. 9 זכו perhaps לי read לו l. 13 ; וכל perhaps ועל l. 12 ; to be cancelled ;
P. 200, l. 28 נשאו perhaps נשאר l. 26 —P. 198, l. 26 ראינוהו perhaps ראינוהו l. 23 ; זרו
P. 206, l. 18 לא perhaps לו —P. 204, l. 14 האמנת read האמנתי l. 14 ; בי read בי
P. 207, l. 2 ותלכו probably איז ; אחד read אחר l. 26 ; אחד read אחד l. 30
זה האיש אחר איש l. 23 ; לדבר עם probably עם l. 6 —P. 208, l. 6 כותבים probably נותנים
P. 212, l. 27 הסכמתי read הסכמת l. 27 ; עמנו read עמהם l. 25 —P. 211, l. 25 אחר
אותו read אותם l. 10 ; בעל read בעלי l. 9 —P. 213, l. 9 הגאולות read הגמולות l. 28
P. 214, l. 17 [י]לכו probably [] לכו l. 1 —P. 215, l. 1 המחנה perhaps המחנה¹ l. 17 —P. 214, l. 17
read הנזכרת l. 20 —P. 217, l. 20 ובלאגה perhaps ובלאגם l. 26 —P. 216, l. 26 ההוא read הוא
l. 28 ; זאת אשר perhaps זאת אשר l. 8 —P. 218, l. 8 אנוס perhaps טס¹ l. 21 ; הנזכר
P. 221, the blank between משכן read משכן or בעדי ; בשכרו perhaps בשכרי
ll. 28 and 29 to be cancelled ; כל אילו gives no sense, the whole phrase
מהטאפאנטש l. 8 ; שהן שאין¹ l. 1 —P. 222, l. 1 כל אילו . . . דוק is out of place here—
l. 14 ; טובים perhaps מן ים l. 12 ; שקניתי שוה read שוה שקניתי l. 9 ; מהטאפאנטש
ל. 26 ; שוים read שנים l. 21 ; לווראטי read לאוראנטי, יא perhaps א
something missing ; עור read עוד l. 5 —P. 223, l. 5 קטינה right, note 1 to be cancelled ;
ll. 14 and 17 the numbers 1708 and 1573 do not seem to be correct—P. 224,
l. 4 ; ממישן better ממשן l. 9 ; אנאי or האי l. 24 (see p. 234, l. 3) —P. 227, l. 4
המחלו ת better המחלקות l. 25 ; כל אחד בגבולו or בגבולו (see p. 236, l. 28) ;
P. 229, l. 19 ; אבן so ; בר אבן so ; l. 20 ; והנה read הנה. והנה l. 31 —P. 229,
l. 28 ; קטלוניה better קטליוניה l. 29 ; סוהר read סוהר l. 24 ; גיאת
P. 232, l. 2 ; נמצאו better נמצא l. 22 ; דברי read בדרי l. 11 —P. 231, l. 11
read וחיה l. 12 —P. 235, l. 12 ; שיהיו better שיהיה l. 30 ; לארבעה
P. 237, l. 5 ; גודפריד better גודרפיד l. 21 ; בכי אבל משה correctly בכי אבל משה
P. 239, l. 1 ; והיתר better והתיר l. 1 ; הרם במזל better במזל

סדר הקב"ה

סדר הקב"ה

סדר הקב"ה

וקורות הימים

כ

סדר הקב"ה

סדר הקב"ה

סדר הקב"ה

סדר הקב"ה